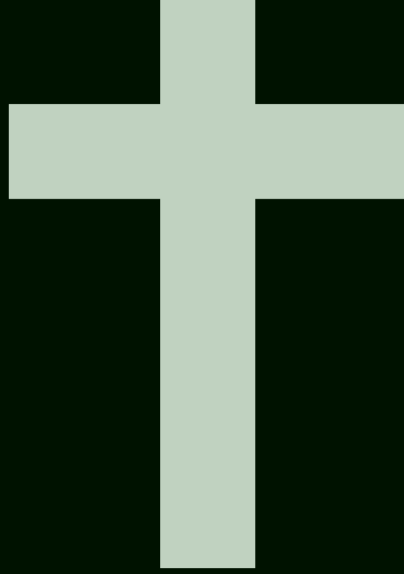

᠒wa' Nyo' Mo᠒kan mo
Monfem

New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)

**Nwa' Nyo' Monkan mo Monfem
New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e

Contents

Matio	1
Maaku	51
Luka	81
Jon	133
Nwa' Lemme	170
Lum	217
1Kol en	241
2Kol en	263
Galëshia	278
Efesus	287
Filibi	295
Kolose	301
1 Tesalonika	306
2 Tesalonika	311
1 Timatio	314
2 Timatio	321
Taytus	326
Filemun	330
Ibulu	332
Jem	351
1 Bita	357
2 Bita	364
1 Jon	368
2 Jon	374
3 Jon	375
Jut	376
Mwεem mvù Jisos to duηcεε	378

Saaka wvù Jee wvu
εkumε Jisos no
Matio
to Saηεε
Fiεε fi nu ê Nwa' Mat
wvun e

Saaka wvù jee wvù nu ê Nwa' Mat wvun e, jemyi le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε. Saaka wvù jee wvun nu fô bonyii bocii le yî εkolε ke nshε le. Nwa' wvun dunji le è nu Jisos Wee N'yεεyi wvu leη wvù kee keelooce enele fiεε fi bonci bo Nyo' le jemyi. N'yεεyi wvu Jisos tfuu ê ηwa' wvun e nu ε bó ε baance bikuu bitin. (1) No Jisos to benεε shii yî kum e no yεεyi εkumε bonyii bò bvunfon bvu fowe nu bvubole. (2) No Jisos to nyaε ntefe ê boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε εkumε lemme di wvù to tumεε bó yî dvú le. (3) Bonjan bò Jisos to maε εkumε bvunfon bvu fowe. (4) N'yεεyi εkumε fiεε fi è nu wee ηgoo Jisos. (5) N'yεεyi εkumε no wonη wvun nu ke eka bò no bvunfon bvu Nyo' le nu ke eto.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

- 1:1-2:23 Kfuu di bo Jisos Klistu le bó no bó to bokεε wvù
 3:1-12 Lemme di Jon Nleseεjoo le
 3:13-4:11 No bó to lesεε Jisos ê joo bó no Satan to momεε wvù
 4:12-18:35 Lemme di Jisos to ghane gee Galilee
 19:1-20:34 ε Jisos nε Galilee, γεν Jelusalem
 21:1-27:66 Kemaa ke Jisos e ke fokemεse Jelusalem bó mbew jó le
 28:1-20 No Tata Jisos to buyεε yî kpwe le, dunjεε εkolε kew ê bonyii bew

Kfuu di bo Jisos Klistu le
(Luk 3:23-38)

¹ Eyan nu εdiee ε bo'icee kfuu di bo Jisos Klistu le. Jisos Klistu to nu waa Nfon Dawe wvù to nu waa Abila'am. ² Abila'am to nu icee Aysik, ε Aysik nu icee Yakow, ε Yakow nu icee Judas bò boom bo ice le, ³ ε Judas nu icee Bελεs bò Sεla bò bwee bó to nu Tama. ε Bελεs nu icee Eslon, ε Eslon nu icee Lam. ⁴ ε Lam nu icee Aminada, ε Aminada nu icee Na'shon, ε Na'shon nu icee Salmon. ⁵ ε Salmon nu icee Boas wvù bwee to nu La'ab. ε Boas nu icee Obεd wvù bwee to nu Lut. ε Obεd nu icee Jεεse. ⁶ ε Jεεse nu icee Nfon Dawe.

ε Nfon Dawe nu icee Saamun wvù bwee to nu kpwεε Uliaa. ⁷ ε Saamun nu icee Le'ubwam, ε Le'ubwam nu icee Abija, ε Abija nu icee Asa. ⁸ ε Asa nu icee Jε'ushεfat, ε Jε'ushεfat nu icee Jolam, ε Jolam nu icee Usaya. ⁹ ε Usaya nu icee Jotam, ε Jotam nu icee A'as, ε A'as nu icee Eεsikaya, ¹⁰ ε Eεsikaya nu icee Manase, ε Manase nu icee Amos, * ε Amo nu icee Josaya. ¹¹ ε Josaya nu icee Jεkonaya bò boom bo bwee bó le. Bó to boke bó ε è to nu kefew kè bonyii bo Babilon to kooyεε bonyii bo Islael γεν dvú wonη wvubo wvù Babilon e.

¹² Ejim jodvu, no bó to kooyεε bonyii bo Islael γεν dvú Babilon, ε Jεkonaya no nu icee Shiltia, ε Shiltia nu icee Sεlubabel, ¹³ ε Sεlubabel nu icee Abiud, ε Abiud nu icee Eliakim, ε Eliakim nu icee Aso, ¹⁴ ε Aso nu icee Sadok, ε Sadok nu icee Akim, ε Akim nu icee Eliyu, ¹⁵ ε Eliyu nu icee Eliεsa, ε Eliεsa nu icee Matan, ε Matan nu icee Yakow. ¹⁶ ε Yakow nu icee Yosεw wvù dwee Maalia, ε Maalia nu wvù to bokεε Jisos wvù bó teηε le Klistu.

¹⁷ Nonεn bo'icee kfuu di bo Jisos e ban ε mum ε no nu yuufe ncow bonεw keekεw yî Abila'am e eto ebuy yî Nfon Dawe le, bvuu nu yuufe ncow bonεw keekεw yî Nfon Dawe le eto ebuy seke bó to kooyεε bonyii bo Islael γεν dvú Babilon. ε keekεw seke bó to kooyεε bonyii bo Islael eto ebuy seke bó to

1:1 Lum 1:3-4; 2Tim 2:8; Mat 20:30-31 1:2 Kej 21:2-3; 25:26; 29:32-30:24 1:3 Kej 38:29-30; Lut 4:18-22 1:5 Yosh 2:1-24; Lut 1-4 1:6 2Sam 11-12 1:7 2Klo 11:31-13:23 1:8 2Klo 13:23-21:20; 26:1 1:9 1Klo 26:1-28:27 1:10 2Klo 29:1-33:25 * 1:10 Bonwa' bo boyvuum bomew keηke diee din le Amon. 1:11 2Klo 34:1-36:21 1:16 Luk 1:27

bokεε Klistu nu tεn ε bo'icee kfuu di-bole nu yuufe ncow bonεw.

*Ekumε no boo di Jisos e to lεnεε
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Boo di Jisos Klistu le to lεn ε je yin e. Bwee wvù Maalia to nu ε bó ε seyse wase le wvù nu ke enu kpwεε Yosεw. Ε bó sε keeke etaashε bvujen, nu ε fí to nε buy le wvù nu wase bó fue ε mvunγay mvu Keyoy ke Yuule le. ¹⁹ No fí kooyεε nonεn, ε Yosεw wvù dweese, no ε to nu wee wvu teytey yaa koonke keeshoose wvù kε, mum yεn le wen nu egawsεn bó wvù ε ε nu εjim εjim. ²⁰ No wvù to bεε kpwaake keege nonεn, ε fí kooy le nceendaa Tata to nu ε nε to fò wvù le ε εfilε le seke wvù to leete gay ε wvù le, “Yosεw, waa Nfon Dawe, fo wo efan keejo Maalia bwee yew wo le kε, njefo fue din dì wvù nu bó dí nu ε wvù kenke ε mvunγay mvu Keyoy ke Yuule le. ²¹ Wvù nu ke eboo wan diemsεn ε wo ecu diee diew le Jisos, † njefo wvù nu ke eboyse bonyii bew can bibefε bibole.” ²² Mwεεm mvun mvunciim to kooyi keege ε fí eto ekocεn no Tata to jemyεε wase diuw wee we ntum e le, ²³ “Ben eyekε eyuw, wan wvu tfu mvu nu ke eleem bó fue, eboo wan diemsεn ε bó etenje wvù le Emanwel.” Diee din nu le, “Nyo' nu beene ε bó.” ²⁴ No εfilε kiε lamεε Yosεw nonεn, ε wvù ke kamse mum ge kε no nceendaa Tata gayεε ε wvù. Wvù to nu ε jo Maalia bwee yew we le, ²⁵ geenεn ε bó wvù fanε yaa ecee diεwε no wee bó kpwεε kε no cee kε. Ε bó wvù ke ce nonεn γεν buy no Maalia to ghanεε eboo. Ε Yosεw mum cu diee di wan e le Jisos.

2

ε bogoyfee γεν keebun Jisos

¹ Bó to boke Jisos ntεw wvù Betelε'em wvu ε keba ke won e kε Judea le. Ε ε to nu kefew kedvu le ε 'Elod nu Nfon wvu Judea jodvu. Ε fí

kooy le bogoyfee bomew to nu ε nε won wvumew e ε keba kε diuu sane le, to Jelusalem no biwci le, ² “Nfon Bojuu wvù bó boke wε nu fεε? Bese biwci nεn njefo bese nu ε yεn jon ye le ε keba kε diuu sane le, ε mum ε no too keebun wvù.” ³ Ε Nfon 'Elod dioo yuw saaka wvun ε wvù shiw fitele fiew, shiw noo fi bonyii bo Jelusalem e bocii. ⁴ Ε wvù tooy bocee ncese bo baay baay bocii bó bonyii bocii bó duñci bonci bo Nyo' le ε bonyii, ε bó tase. Ε wvù bife ε bó le laa fò bó to nu keeke eboo Mboyse wvù Nyo' to kawεε, nu fεε le? ⁵ Ε bó tfuse le, “Bó to nu keeke eboo ntεw wvù Betelε'em wvu ε keba kε Judea le. Fifin nu no wee ntum Nyo' to sanεε le, ⁶ ‘Wo wvù Betelε'em wvu won wvù Juda le, fo wo ekpwaakε le wo nu fintεw fi caan baay won wvù Juda le kε. Ε keε le wee nu ke ebuy ntεw wvun e wvù nu ke esaake bonyii bem bo Is-lael.’ ”

⁷ Ε Nfon 'Elod mum tooy tεn bogoyfee ba εjim εjim biwce yuw ε bó ntay kefew kε jon yidvu to buyεε. ⁸ No wvù yuw mum tum bó Betelε'em gay le, “Ben egεn ebosεn egom wan wvudvu ntay. Ben dioo ε gom ε yεn, kase to see ε me, wvu le ε nulo ε me tεn enγεn embun wvù.” ⁹ Ε bonyii bodvu yuw no Nfon gay nonεn, mum buy no gene ηγεν wvubo. Ε bó dioo gene, ε fí kooy le jon yì bó to yεnεε ε keba kε diuu sane le ye to nu ε no lεne gene ε bó fwe duñci bó je. Ε yí ke γεν nεn buy fò wan wvudvu to nu, mum leem fó. ¹⁰ No bó yεnεε jon yidvu le nonεn, ε njon yuwyε bó baay, ε ye no jee bó. ¹¹ Ε bó ke γεν ley yew yì wan to nu dvù le, yεn wan bó bwee wvù Maalia le, mum gbwe ε wan εjise bun wvù. No bó bun mum yene bikele bibole bvuse mwεεm mvubole mvu kembunfon e, nya ε wvù. Ε mwεεm mvun to nu ketwaa ke bigew e kε yeεle, bó kfuu jiin dimew, noo kfuu nfiey mvu. * ¹² Ε Nyo' ke ciise lo ε bó

1:18 Luk 1:35 **1:21** Mben 130:7; Mat 1:25; Luk 1:31; Lem 4:12 † **1:21** Diee dì Jisos nu le, “Wvù nu ke eboyse bonyii bew can bibefε bibole.” **1:23** Yεsa 7:14 **1:25** 1:21 **2:2** Luk 2:4-7; Mat 27:11

2:6 May 5:2; Jon 7:42 * **2:11** Jiin din ε díεw bala le nu, «frankincense», ε nfiey wvun nu, «myrrh».

ê efile le le bó eyene fo bó ebvuu etu jim le bó eyen Nfon 'Elod e ke. E bó ke mum tu wase jim won wvubole ê je mi le jeyy.

E Yosew jo wan e bô bó sam gen Ijiw

¹³ No bogoyfee ba nen'yee wase gen, e fi kooy le nceendaa Tata to nu e ne to fô Yosew e ê efile le gay ê wvú le, “Ja we ejo wan bô bwee é ben e bó efee egen won wvú Ijiw e, enù jó egen ebuy kefew kè me nu nke engay le ben ekase le. Me ngayte nen njefo Nfon 'Elod nu egomte wan wvudvu keeyu.”

¹⁴ E Yosew mum ja we, jo wan bô bwee entan ne gen Ijiw, ¹⁵ mum no nu jó gen buy kefew kè Nfon 'Elod to lae le. Fí to kooy nonen keege é fi eto ekocen no Nyo' to jemyee diuw wee ntum we le le, “Me nteje waa wem wvú e buy e è nu won wvú Ijiw e.”

E Nfon 'Elod yuwy boom Betel'em

¹⁶ E 'Elod ke dioo yen le bogoyfee ba nu e lee wen, e fi ffuw wvú baay. E wvú mum tum bonyii le bó egen Betel'em noo biba bi mbew jó le bicii, eyuwy boom bolemsè bô nu e kew bilum bifee e tu jim. Wvú to nya bilum bin bii no wvú to biwcee ê bogoyfee ba yuw ntay kefew kè bó to yenee jon ye le. ¹⁷ E bó gen yuwy boom ba nonen, e fi mum kocen no wee ntum Nyo' wvú Yelimia to jemyee wase le,

¹⁸ “Bó nu e yuw etale ntew wvú Lama le, e wee fuunke kpwe, beele ffule. E è nu Lashel e wvú beele boom bew. E bó cimse wvú cimse nkuun, njefo ke boom bew bee ke.”

E bo Yosew ne Ijiw kase tu jim

¹⁹ E Nfon 'Elod ke dioo la, e fi kooy le nceendaa Tata to nu e buynen fô Yosew e ê efile le won wvú Ijiw e, gay ê wvú le, ²⁰ “Ja we ejo wan bô bwee é ben e bó ekase etu jim won wvú Isael e, njefo bó ba bô se gomte keeyu wan wvun nu e kpweken wase.” ²¹ Nonen e Yosew mum ja we jo wan bô bwee

e bô bó no tuu jim won wvú Isael e. ²² Geen, e wvú ke dioo to, yuw le waa Nfon 'Elod wvú Akilius nu e die kentaw ke ice le Judea e no saake, e wvú mum fan keegen jó. E bó bvuu lew e wvú ê efile le le fo wvú egen jó ke. E wvú mum bee gen wase e è nu ê keba ke won e kè Galilee le, ²³ gen no cee ntew wvú bó teje le Nasalet e. Fí to kooy nonen keekocen no wee ntum Nyo' to jemyee wase le, “Bó nu ke etenje wvú le Wee wvu Nasalet.”

3

N'yeeyi Jon Nlesejoo

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ E to nu kefew kekile le, e Jon Nlesejoo ne buy gen nkpwaante ê keba ke won e kè Judea le no fewci ê bonyii le, ² “Ben ekumen mvuntelem mvunen, njefo bvunfon bvú fowe nu wase nceencee.” ³ Jon wvun nu wvú wee ntum Nyo' wvú Yesaya to jemyee ekume wvú seke wvú to gayee le, “Diaw wee fuunke nkpwaante le, ‘Bó eseyse je Tata, enle é yí enù teyete.’ ”

⁴ Jon to jiise ndvú e bó kene bô yvú nyam mi yí bó teje le kamel, seenke kecaw cin e bó kene bô jew nyam, e mwem mwew mvudien nu cúma bô ndon. ⁵ No wvú to fewci nonen, e bonyii mum no buyte Jelusalem bô bontew bocii bo Judea jodvu le noo biba bi mbew Joo Joodan e bicii, gene fô wvú le. ⁶ No bó gene nonen no seje bibefe bibole, e wvú mum leese bó ê joo ê Joo Joodan e.

⁷ Geen, e wvú ke dioo yen e Bo-falasi bô Bosadusi bomew nteen too le wvú else bó ê joo, e wvú gay ê bó le, “Engoke ke yó le, è tefe yee ben le ben elewtè shém Nyo' yí ffuuke yí wvú nu ke eduuce ê ben, e se no too nen? ⁸ Ben egeè mwem mvú dunçi le ben nu e kumen wase mvuntelem mvunen. ⁹ Fo ben emum eduù ke lo ê bikuu binen le Aba'am nu icee

wene ke. E me ensee ê ben le è nulo é Nyo' ebanke eta eyan é yó etu boom bo Abla'am e. ¹⁰ Ben ekeè le bó nu e gee wase teme ê binyi bi bite le. Kete kecii kè baa yumte mvuntam mvù jee, nu e bó nu egbwo naa eley yî gen e, eton lo. ¹¹ Me nleese ben ê joo njefo ben nu e kumen wase mvuntelem mvunen. Geen e wee wvù too ê me ejim nu e wvù kuuke fele me. E bolaba bew nu e me mbaa ncim nkpwenten keentuu ke. Wvù nu ke elese fiew ben e è nu can Keyoy ke Yuule le noo nguy e. ¹² Wvù kenke fi ee fiew ebo fi wvù nu efeten egin dvù, eyese fò wvù fetene, ebaance egin egee ê nwaw e, emum ekuu nyiim eton ê nguy wvù fiee se njime le.”

*E Jon lese Jisos ê joo
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

¹³ No Jon to leese bonyii ê joo nonen, e Jisos ke mum ne ê keba ke won e kè Galilee le gen fò Joo Joodan e le Jon elese ten wen ê joo. ¹⁴ Geen e Jon no tune gayte le, “E nu wo wvù be kenke keelese me ê joo, wo e kaa e no too fò me le nee le?” ¹⁵ E Jisos tfuse ê wvù le, “Cine é fi enù nonen keseen. E nu ê yin je le yì bee wo nu ege fi ee ficii fi Nyo' gomte.” Nonen e Jon mum bee, ¹⁶ lese Jisos ê joo. Ke no Jisos to buyte ê joo nonen, e fi kooy le ebulé to nu e yene, e wvù yen Keyoy ke Nyo' le no kí shiile too nu diewe ebembe le, to mum beam yì ye le. ¹⁷ E fi kooy le diew to nu e jeme fowe le, “Wvun nu Waa wem. Wvù nu fitele fiem. Me n'yuke njon bô wvù baay.”

4

*E dewle no momte Jisos
(Mak 1:12, 13; Luk 4:1-13)*

¹ E Keyoy ke Yuule mum ne jo Jisos gen bô wvù nkpwante le dewle emom wvù. ² E wvù gen no nu jó shee too cee, yaa diee fi ee yì ediuw e mbaanye. Ejim jodvu e jey no yuu wvù. ³ E

wvù wvuw wvù ké no momte bonyii mum to gay ê wvù le, “E wo fen nu Waa Nyo', é wo gay e eta eyan tu bon-tuw bo bvulem e.” ⁴ E Jisos tfuse le, “Fí nu e bó e san le,

‘Ke wee cee ke nje bvulem maan ke. Wee cee ten nje diew yicii yì buyte diuw Nyo' le.’ ”

⁵ Nonen e dewle mum jo wvù gen dvù ê kelaante kè yuule le, leke fò kegoy ke yew ncese le, ⁶ gay ê wvù le, “E wo fen nu Waa Nyo', é wo sele ekuse, njefo fí nu e bó e san le, ‘Nyo' nu ke egay é bonceendaa bew eceyey wo.’

E fí bvuu nu e bó e san le,

‘Bó nu ke eka wo fo wo ekfun ekale yì te le.’ ”

⁷ E Jisos tfuse ê wvù le “Bó nu e san ten le,

‘Fo wo emomtè Tata wvù Nyo' wo ke.’ ”

⁸ E dewle bvuu jo Jisos fò, gen wase dvù yì ekole ke kum mvu le e wvù defe ewe ntay, mum dunce bitum bi yì ekole ke nshé le bicii bô bvukuke bvù nu bí le ê wvù. ⁹ No wvù dunci nonen mum gay le, “Me nu enya mwem mvun mvunciim ê wo, é wo fen e gbwe ê me ejise e wvum me.” ¹⁰ E Jisos gay ê wvù le, “Gene eke Satan! Bó nu e san le,

‘E wvumtè Tata wvù Nyo' wo, lemte ke e è nu wvù le maan.’ ”

¹¹ Nonen e dewle mum cine Jisos e, gen. E fí kooy le bonceendaa bo Nyo' le to nu e ne to no taale fò wvù le.

*E Jisos kew lemme diew Galilee
(Mak 1:14, 15; Luk 4:14, 15)*

¹² E Jisos ke ne yuw le bó nu e koo Jon Nleseejoo e fen yew ncaw e, e wvù mum ne kase tu jim keba kè Galilee le. ¹³ E wvù gen buy Nasaret, ne jó gen no cee ê kelaante kè Kafana'um e. Kelaante kin nu mbew Mamase yì Galilee le noo mbew biba bi bonyii bo Sebulun bô bo Naftali le. ¹⁴ Fifin to

3:11 Luk 3:16 **3:12** Yeli 13:24; Mat 13:30 **3:15** 5:17; 28:19 **3:16** Yesa 63:19; Esek 1:1-3; Jon 1:51; Lem 7:56; Mwm 4:1; 19:11 **3:17** Yesa 42:1; Mben 2:7; Mat 12:18; 17:5 **4:1** Ibu 2:18; 4:15
4:2 Ksm 34:28; Mat 6:16-17 **4:4** Dito 8:3 **4:6** Mben 91:11-12 **4:7** Dito 6:16 **4:8** 5:1 **4:10**
Dito 6:13; 5:9 **4:12** 14:3 **4:13** Jon 2:12 **4:14** Yesa 8:23-9:1

kooy nɛn keekocɛn no wee ntum Nyo' wvù Yɛsaya to jemyɛɛ wase le,

15 “Keba kè Sɛbulun bô kè Naftali bî nu mbew mamase le Joo Joodan kewvu keki, nshɛ yî Galilee jo bonyii bô yaa nu kɛ Bojuu,

16 bonyii bô se shee cee ɛjiwɛ le, nu ɛ yɛn wase n'yuw wvu baay e.

Diuu nu ɛ san wase fô bonyii ban bô se shee cee gbwen ɛjiwɛ ke kpwe le.”

17 ɛ kɛw kefew kekɛ le, ɛ Jisos mum kɛw no fewci ê bonyii gayte le, “Ben ekumɛn mvuntelem mvunɛn, njefo bvunfon bvu fowe nu wase nceencee.”

ɛ Jisos tee bonyii bonɛw le bó enù boom bew bo ngoo le

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 ɛ Jisos ke nɛ no lɛne mbew Mamase yî Galilee le, yɛn bonyii bomew e bofɛɛ, ɛ è nu wee bô waa bwee. Bonyii ban to nu Semon wvù bó to tɛɲɛ le Bita, bô waa bwee wvù Andulu, ɛ bó laanɲke kensan ê mamase le, no nɲien wvubo to nu byé yî koolɛn.

19 ɛ Jisos gay ê bó le, “Ben ebii me le é me enɲe é ben ekoole wase ɛ è nu bonyii.” 20 Kan mwaan ɛ bó mum cinɛ binsan bibole no bii wvù le. 21 ɛ Jisos ke dɔo nɛ fô gɛnce, bvuu yɛn bonyii bomew e bofɛɛ ɛ è nu tɛn wee bô waa bwee. Bonyii ban to nu Jem bô waa bwee wvù Jon bô to nu boom bo Sɛbɛdee le, ɛ bó nu ê kekon e bô bo icee bó wvù Sɛbɛdee tumci binsan. ɛ wvù tee tɛn bó. 22 Kan mwaan ɛ bó mum cinɛ kekon e bô icee bó le no bii wvù le.

ɛ Jisos no yɛɛyi bonyii bvuu fele bo bincɛm e

(Luk 6:17-19)

23 ɛ Jisos ke nɛ mum no ghane ê keba kè Galilee le kecii yɛɛyi bonyii yéw bunle yibole bvuu fewci saaka wvù jee wvu ekumɛ bvunfon bvu Nyo' le. Wvù to fele tɛn kencɛm kecii noo ntum tfuu yî bonyii le. 24 Nonɛn,

ɛ saaka wvu ekumɛ wvù saanɲɛn gɛn won wvù Silia le tfuu. ɛ bonyii mum no too bô bonyii bocii bô to cɛmkene noo bô to nu yî monlum e fô wvù le, kɛnɛɛ è nu bô bonceendaa bo dɛwle le nɲɛsene bô bó, kɛnɛɛ bô gbwee kɛngbwe, kɛnɛɛ bô nu ɛ kpwe keba kemwaan. ɛ bó too dvú nonɛn ɛ wvù fele bó bocii. 25 Naa fɛɛ fô wvù to gɛne nu ɛ bibombom bi bonyii le bi baay no shfumte kɛ ê wvù ɛjim. Bonyii ban to nɛn'yi ê keba ke won e kè Galilee le, ɛ bomew nɛn'yi ê Bilaante bi Yuufe le, bomew Jelusalem noo bontɛw bo Judea le bomew e. ɛ bomew nɛn'yi Joo Joodan kewvu keki.

5

Njon wvù è nu wvu baay (Luk 6:20-23)

1 ɛ Jisos ke dɔo yɛn kebombom ke bonyii le nonɛn, mum nɛ ben gɛn shii yî kum e, ɛ boom bew bo ngoo le baance to mbew ye le. 2 ɛ wvù mum kɛw no yɛɛyi bó gayte le,

3 “Njon wvu baay nu fô bonyii bô kee le bó fuute yî mwɛɛm mvu ê keyoy e, njefo bvunfon bvu fowe nu bvubole.

4 Njon wvu baay nu fô bonyii bô beele le, njefo Nyo' nu ke ecimse bó.

5 Njon wvu baay nu fô bonyii bô joo bikuu bibole fokuse, njefo bó nu ke eyow ekole ke nshɛ le.

6 Njon wvu baay nu fô bonyii bô jen yuu bó ɛ kendon yumte bó ekumɛ nce wvu teyey e, njefo Nyo' nu ke ege é bó effuu.

7 Njon wvu baay nu fô bonyii bô camte shen fô bomew e, njefo Nyo' nu ke ecam tɛn shen fô bó le.

8 Njon wvu baay nu fô bonyii bô yuule ê mvuntelem e, njefo bó nu ke eyɛn Nyo' le.

9 Njon wvu baay nu fô bonyii bò too bô nyεkeey e,
njefo Nyo' nu ke etenje bó le boom bew.

10 Njon wvu baay nu fô bonyii bò bonyii bone bikaa ê bó εjim nje bó cee nce wvu teytey,
njefo bvunfon bvu fowe nu bvubole.

11 Njon wvu baay nu wene, seke bonyii nan'yi ben, bone bikaa ê ben εjim, jemyi kfuu mwεem mvù befe mvunciim ê ben yî εcici le nje ben nu bonyii bem. 12 Fí ke dioo kooyi nonen ε ben no yuukè njon lanlanè, njefo mmawce wene wvù kuuke nu won wvu we le. Ben ekeè le è nu ke nonen no bonyii to bone bikaa εjim jo bonyii bo ntum Nyo' le bò to yawεε to fwe ê ben e.

Ben nu nkauw bô n'yuw wvu yî won wvun e

(Mak 9:50; Luk 14:34, 35)

13 ε nu ben nkauw yi yî nshε yin e. Geenεn é nkauw nε lo ε cife, é bó ebvuu ege nεε dvú é yí se ebvuu ekase eyeke? Ke è nulo é bó ebvuu ege fiεε fi jee dvú efey le bó elan lo é bonyii efele leεnci bô bikaa ke. 14 ε nu ten ben n'yuw wvu yî won wvun e. Ke kelaante kè bó bom yî kum e ké no nyiime ke. 15 Ke wee ké tfuuke ten ken'yeese bvuu jo nkaa kfuke dvú ke. Wvú ké tome ε è nu yî fiεε fi bó tomyi ken'yeese yî dvú le, ε kí mum no yeese wee tfuu wvù nu yew. 16 ε nu ke lenlen no n'yuw wene kenke keebaa ê bonyii εjise, wvu le bó eyεne lemme dinen di jee le emum enyaa mbense ê icee wene wvù nu fowe.

N'yεεyi ekumε bonci bo Muses e

17 Fo ben ekpwaakè le me nto keenfiwεε mwεem mvù nu ê Nwa' bonci bo Muses e noo mvù nu ê Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le ke. Me nto keenge é mvú ekocεn lo. Ke me nto keenfiwεε lo ke. 18 ε me ensee ê ben

keceey le ε gen ε buy naa no εbulε bô nshε nu ke eka, nu ε ke fijise fi nwa' le ê Nwa' bonci le naa é fí cim doose nεε, nu ke eyuu efey kuse se fiεε fidvu ε kocεn no fí dunçi ke. 19 Fí ε mum ε no nu le é è nu naa yεε wvù jine nci mvu ê bonci ban e, é wvuwe nci cim doose naa nεε, ε no yεεyi bonyii le bó ejinè ten nonen, tu mwεten nu ke enu lo wee wvu caan ente jo bvunfon bvu fowe. Geenεn é wee gεεle bonci ban, bvuu yεεyi ten bonyii le bó egεelè, tu mwεten nu ke enu lo wee wvu baay ente jo bvunfon bvu fowe. 20 Nonen me ε no nsenje ê ben le, é gee dinen di teytey baa fele di bonyii bò dunçi bonci bo Nyo' le noo di Bofalasii le, ben saa ke eyuu eley bvunfon bvu fowe le ke.

N'yεεyi ekumε shém yi ton'yεen

21 Ben nu ε yuw wase le bó to nu ε gay ê bonyii bo fwele le, 'Fo wo eyu wee ke. ε wee yu lo wee, tu wvú kenke nsaw.' 22 Geenεn me ε no ngayte ê ben le wee tfuu wvù ton'yi shém bô waa bwee, nu ε wvú kenke ten nsaw. Wee é nan waa bwee, é wvú no keè le wvú nu ke eleem fwe dvu bonyii bò saake bonsaw. Wee é tee waa bwee le, 'keyun' é wvú no keè le wvú nu ke eley nguy wvu baay e. 23 Fí ε mum ε no nu le, é wo leeme keenya nnya yo fô ketan ke ncese le, ε kume le waa bwo kenke wo fô shem, 24 é wo cinε nnya yo le mbew ketan ke ncese le, gen ε ben ε wvú yaw mance mwεem, ε wo se kase to nya nnya yo. 25 ε wee jo wo ε no gene dvú yew nsaw e, é wo mom ε ben ε wvú yanşen seyse tu wee bô nsan ε è bεε ê je, fo wvú ke egen efese wo can wee wvù saake bonsaw e, é wvú efese wo can nci le é bó efen wo yew ncaw e. 26 ε me ensee ê wo keceey le ke wo nu ke ebuy dvú se wo ε mεse ε law finyinyi ficii fi bó shieele ke.

N'yεεyi ekumε kenjan

27 Ben nu ε yuw wase λε bó to nu ε gay λε, 'Fo wo ejaη kpweε weε κε.' 28 Geenεn me ε no ηgayte ê ben λε, wee tfuu wvù taale kpwoon keηke shiee we, nu ε wvù ε jaη κε wase wvù ê fitele le. 29 Ε jise diuw di εεεy gee ε wo gee kebefε, ε wo min jise didvu λaη. Fí jee λε wo elase keba kuw ke ye le kemwaan, εfey fo bó ke elaη ye yo yicii ηguy wvu baay e. 30 Kebo kuw ke εεεy ε no gee tεn ε wo gee kebefε, ε wo sum kebo kedvu λaη. Fí jee λε wo elase keba kuw ke ye le kemwaan, εfey fo ye yo yicii egeη ηguy wvu baay e.

*N'yεεyi ekumε keekuj kpwoon
(Mak 10:11, 12; Luk 16:18)*

31 Bó to nu ε gay tεn λε 'Ε wee kuj lo kpweε, ε wvù saη ηwa' nya ê kpwoon wvudvu wvù duηci λε κε wvù bεε kpweε wen κε.' 32 Geenεn me no ηgayte ê ben λε, ε wee kuj lo kpweε, ε ε baa nu λε kpwoon wvudvu nu ε ge nsake, tu wvù nu ε ge λε wvù egeη etu kpwoon nsake. Wee ε jo kpwoon wvù buy ê diemsen yew ε γεε yew dvu wvù, tu wvù nu ε jo kpweε wee.

N'yεεyi ekumε keejeme fiε ekan

33 Ben nu ε yuw wase tεn no bó to gayεε ê bonyii bo fwele λε, 'Fo wo ejeme fiε ekan σε wo nu ke ege fí κε. Wo keηke keege fiε fi wo nu ε jeme ε kan λε wo nu ege fô Tata le.' 34 Geenεn me ε no ηgayte ê ben λε, fo wee dioo ε jeme fiε kan naa lo κε. Fo wvù ekan ê diee di fowe le κε, njefo fowe nu kawla Nyo'. 35 Fo wvù ekan nshe κε, njefo nshe nu kedvuushεε ke bikaa bi Nyo' le. Fo wvù ekan Jelusalem κε, njefo Jelusalem nu kelaante ke Nfon wvu baay e. 36 Fo wvù cim ekan naa εkolε kew κε, njefo κε wvù nulo ege ε yvuw miaaη etu dibvuu keηεε eyiile κε. 37 Ε wee beηe fiε λε "Εε," ε fí kocεn nonεn. Wvù ε tun λε, "Aay," ε fí kocεn nonεn. Ε wvù bvuu bise lo fiεε fó, tu

fifiε nε wase fô Satan wvù wee kebefε le.

*N'yεεyi ekumε keetfuse envuke
(Luk 6:29, 30)*

38 Ben nu ε yuw wase tεn λε bó to nu ε gay λε, 'Ε wee bvuse jise di wee le, ε bó bvuse tεn diew. Wee ε baa εge ke wee le, ε bó baa tεn kew.' 39 Geenεn me ε no ηgayte ê ben λε, fo wee etεεncinè fiεε bó wee wvù befe κε. Ε wee suη lo kediew kuw ke εεεy, ε wo baηke ke εηkoηko ε wvù mεse. 40 Wee ε shomse wo λε wen efi kekum kuw ke εnte, ε wo mεse nya naa noo ke εkfuη fó. 41 Wee ε kan wo λε wo elεn egeη may mwaan, ε wo len buy naa bomay bofεε ben ε wvù. 42 Wee ε no λεke fiεε ê wo, ε wo nya. Wee ε no foole fiεε ê wo, fo wo etun keenya κε.

*N'yεεyi ekumε no wee egeè bó wee
we bvuban
(Luk 6:27, 28, 32-36)*

43 Ben nu ε yuw wase λε bó to nu ε gay λε, 'Ε kooηkè waa bwoo banè wee wo bvuban.' 44 Geenεn me ε no ηgayte ê ben λε, ben ekooηkè bonyii bonεn bo bvuban e, ebunleè fô bò bone bikaa ê ben εjim e. 45 Nonεn, ε ben emum enu boom bo Icee wene wvù nu fowe le. Ε nu wvù wvù ké no gee ε diuu sane fô bonyii bò befe le noo bò jee le. Wvù ké no gee tεn ε jaη too fô bonyii bò gee mwεεm teytey, noo fô bò yaa gee κε mwεεm teytey e. 46 Ben kpwaake λε ε ben kooηke κε ε è nu bonyii bò kooηke ben, ε σεw wvudvu enu la fô ben e? Ke naa bonyii bò fi shile gee κε tεn nonεn e? * 47 Ε ben fen gayte κε ε è nu boom bo bwee wene le, tu fiεε fi ben gee fi bonyii bomew yaa gee κε nu la? Ke bonyii bò yaa kee κε Nyo' ké no gee κε λεηλεη e? 48 Fí ε mum ε no nu λε ben keηke keejεε gene mεεse no Icee wene wvù nu fowe jee gene mεεse."

5:29 18:8-9; Mak 9:43-47 5:31 Dito 24:1; Mat 19:7, 9; Mak 10:3-4 5:32 19:9; Mak 10:11-12; 1Kol 7:10-11 5:33 23:16-22; Jem 5:12 5:33 Lew 19:12; Ktj 30:2 5:34 Yesa 66:1; Lem 7:49 5:35 Mben 48:2 5:37 2Kol 1:17-19 5:38 Ksm 21:24 5:39 Lum 12:17 5:40 1Kol 6:7; Ibu 10:34 5:43 Lew 19:18; Mat 22:39; Mak 12:31; Luk 10:27 5:44 Ksm 23:4-5; Lum 12:20; 1Bi 2:20-23; Luk 6:28; 23:34; Lem 7:60; Lum 12:14; 1Kol 4:12; 1Bi 3:9 5:45 Efe 5:1 * 5:46 Bonyii bò fii shile nu ε bonyii to yene λε è nu bonyii bò befe. 5:48 Lew 19:2

6

N'yeyi ekume nnya

¹ “Ben eyenè fo ben dioo gee mwεem mvù jee, no gee fwe dvu bonyii wvu le bó eyenè ke. E ben gee nonen, é icee wene wvù nu fowe saa ke emawce ben ke. ² Nonen, seke wo nyaa fiεε ê wee wvù fuute, fo wo emum etoonke soη diεwe no bonyii bo kensaa ye le ké no gee yéw bunle le noo jé le, wvu le bonyii ebaseè bó ke. E me ensee ê ben keceey le bó nu ε kenke wase mmawce wvubo. ³ Geenεn, seke wo nyaa fiεε ê wee wvù fuute, fo wo ege é kebo kuw ke enkonko ekieε fiεε fi ke εceey gee ke. ⁴ Nonen é nnya yo enù ê nnyile le, é Ico wvù ké no yene mwεem mvù bó gee ê nnyile le ke emawce wo.

*N'yeyi ekume bunle
(Luk 11:2-4)*

⁵ Seke ben bunlee, fo ben egeε diεwe no bonyii bo kensaa ye le ké no gee ke. Bó ké no koonke keeleemene yéw bunle le, noo ntasen jé le se bunlee, wvu le bonyii eyenè bó le. E me ensee ê ben keceey le bó nu ε kenke wase mmawce wvubo. ⁶ Geenεn seke wo nu keebunle, ε wo ley gen yew ente, faa kembuη se no bunlee ê Ico wvù nu ê nnyile le. E Ico wvù ké no yene mwεem mvù bó gee ê kenyle le ke emawce wo. ⁷ Ben dioo bunlee, fo ben eshe elamtè diεwe no bonyii bò maa Nyo' ké no gee ke. Bó ké no gee nonen kpwaake le bó nu eyuw bunle yibo nje díew yi bó jemyi nteen. ⁸ Fo ben enù ke diεwe bó le ke. Ben ekeè le Icee wene ké no kee wase fiεε fi ben shieele ε ben se ké no biite. ⁹ E nεε no è nulo é ben ebunleè nen: ‘Icee wese wvù nu fowe, gee é bonyii ewvumtè diee diuw, ¹⁰ ege é bvunfon bwuw eto, ege é fiεε fi wo shieele enù fokuse fεn no fí nu fowe.

¹¹ Nya bese bô mwεem mvudien mvu εben.

¹² Leeshe bibefe bisese, no bese leesshi bibefe bì bonyii bomew gee fô bese le.

¹³ Fo wo ecine é bese eley mmom yi eghaw bese le ke.

Fi bese can wee kebefε le.’ * [Bvunfon nu bwuw, ε mvunγay nu mwuw, ε bvukuke nu bwuw sekeci se ηka. Fí enù nonen.]

¹⁴ Ben ekeè le é ben leesshi bibefe bì bonyii bomew gee fô ben e, é Icee wene wvù nu fowe elεeshi ten binen.

¹⁵ Geenεn, é ben nu se ben leesshi bibefe bì bonyii bomew gee fô ben e, é Icee wene wvù nu fowe saa elεeshi ten binen ke.

N'yeyi ekume mbam mwεem mvudien

¹⁶ Seke ben bamte mwεem mvudien, fo ben etaalè nen yvulaa diεwe no bonyii bo kenduηce ye le ké no gee ke. Bó ké kumen monshim mobole sekekie, wvu le bonyii eyenè le bowen bamte mwεem mvudien. E me ensee ê ben keceey le bó nu ε kenke wase mmawce wvubo. ¹⁷ Geenεn, seke wo bamte mwεem mvudien, ε wo yefe εkolε kuw, cukε bvushiw bwuw, ¹⁸ wvu le fo eyenè bonyii le wo bamte mwεem mvudien ke, é eyene Ico wvù nu ê nnyile le. E Ico wvù ké no yene mwεem mvù bonyii gee ê kenyle le ke emawce wo.

*N'yeyi ekume ntfu
(Luk 12:33, 34)*

¹⁹ Fo ben egeε ntfu wene fokuse fεn fò è nulo é shéw ekan, ε è nulo ten é wvù eduwse, ε bocoon nulo engoy eley econ ke. ²⁰ Ben egeε ntfu wene ε è nu won wvu we le, fò è yaa nulo é shéw ekan ke, ε è yaa nulo ten é wvù eduwse ke, ε bocoon yaa nulo ten engoy eley econ ke. ²¹ Ben ekeè le fò wee gεke kpaw we nu ke fó fô fitele fiew nu enu.

6:1 23:5 **6:8** 6:32; Luk 12:30 **6:9** Esek 36:23 **6:10** 4:17; 7:21; 12:50; 18:14; 21:31; 26:39-42; Mak 3:35; 14:36; Luk 22:42; Jon 4:34; 6:38-40; Lem 21:14 **6:11** 6:24-34 **6:12** 6:15 **6:13** 10:16-25; 24:3-28; Jem 1:12-15; Jon 17:15; 2Tes 3:3; 2Tim 4:18 * **6:13** Bonwa' bomew kenke fεn le, “Bvuse bese é kebefε ente.” **6:14** 5:24; Luk 6:37; Efe 4:32 **6:15** 18:35 **6:16** Yesa 58:5; Mat 4:2; 9:14-15; 17:21; Mak 2:18; 9:29; Luk 2:37; 4:2; 5:33; 18:12; Lem 13:2-3; 14:23; 2Kol 6:5; 11:27 **6:19** Jem 5:2-3 **6:20** 19:21; Mak 10:21; Luk 12:33

Ken'yeese ke ye wee le
(Luk 11:34-36)

²² Jise di wee le nu ken'yeese ke ye ye le. Nonen, é jise diuw yuule lo, é ye yo yicii enu ε yí ε yiñsen bô n'yu. ²³ Geenén, é jise diuw jiime lo, é ye yo yicii enu ε yí ε yiñsen bô kejiwε. É n'yu wee nε ε tu kejiwε, é kejiwε kedvu ebemte wase nεε?

Nyo' taale fô bonyii bew e
(Luk 16:13; 12:22-31)

²⁴ Kε wee nulo elemte bocee ekolε le bofεε kε. É wvú lemte nonen, é wvú ebane wvumvu, koonke wvumvu, kenεε eyuuke wvumvu le ntay, joo wvumvu ekuse. Kε ben nulo elemte Nyo' le bvuu lemte bigew e kε.

²⁵ Nonen, me ε no ngayte ê ben le fo ben eyanyanè ekumε nshii wene le laa ben nu ke edie la, kenεε ewu la, kenεε ekumε ye yene laa ben nu ke ejise la le. Kε keyoy ke wee le fele mwεεm mvudien, ε ye wee fele ten ndvú le? ²⁶ Ben etaa eyen no mvunyiim mvù bile we nu. Kε mvú ké no jewyi, kenεε gbweci ngu baanci geele ê bigonε le kε. Geenén, Icee wene wvù nu fowe nyanyi kε mvú. Kε ben fele mvunyiim e? ²⁷ É nu yεε ê ben entelen wvù yanyanè, wvù nulo ebise kε naa kefew caan yí nshii we le? ²⁸ Ben yanyanè ekumε ndvú nje la? Ben kε etaa eyen no fow kuu ηkpwaante nu. Kε fow ké no lemte kenεε shile ndvú kε. ²⁹ Geenén, é me ensee ê ben le kε naa Nfon Saamun bô bvukuke bvucii bvù wvù to kenke to ké suute ye no nu ε wvú ε buy fô fow mvu le kε. ³⁰ É Nyo' suute εgay yo ηkpwaante nen, εgay yò kuu eben, buy ntfuu ε bó ε fwεε wase fotan, tu kε è nulo é wvú esufe ben efey lo nonen e? O oo bonyii bo mbee wvù doose le! ³¹ Nonen, fo ben eyanyanè duu le laa ben nu ke edie la, ewu la, kenεε ejise la ye le le. ³² Mwεεm mvun mvunciim nu mvù bonyii bô yaa kee kε Nyo' ké no leese bvufee yí dvú le. Ben nu

finen ε Icee wene wvù nu fowe kee le ben shieele mwεεm mvun mvunciim. ³³ Ben eyaw elese bvufee bvunen ε è nu yí bvunfon bvù Nyo' le noo yí fiεε fi len fi wvú gomte le, é wvú emum enyaa ten mwεεm mvun mvunciim ê ben. ³⁴ Fí ε mum ε no nu le, fo ben eyanyanè ekumε ntfuu kε. Bó nu ebuy eyanyanè yí fiεε fi ntfuu le, ε è nu ntfuu. Ngew wvu yí diuu le ekocen kε yí diuu didvu diε le.”

7

Fo wee elomtè gee di wee mvu le ke
(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ “Fo ben elomtè gee di bonyii bomew e kε, nonen é Nyo' saa ke elom ten dinen kε. ² Ben ekeè le je yì ben lomte gee di wee mvu le jó, nu kε yì Nyo' nu ke elom ten dinen jó. Fiεε fi wee feeke fiεε jó se nyaa ê wee, nu kε fí fi Nyo' nu ke efew jó se nya ê mweten. ³ É nu nje la wvù wo ké no taale ε è nu sheshe yì nu ê waa bwoo jise, geenén yaa yene kekew kè nu ê diuw jise le kε? ⁴ É nulo é wo eghan nεε se no gayte ê waa bwoo le, ‘Kε leem é me embvuse sheshe ê wo jise,’ geenén ε kekew nu ê diuw jise le? ⁵ Wo nu wee kendunce ye! Yawε ebvuse kekew kè nu ê diuw jise le se looce eyen sheshe yì nu ê jise di waa bwoo le, emum ebvuse.

⁶ Fo ben ejo fiεε fi Nyo' le enya ê bwé kε. É ben ge nonen, é yí ebanke ye elumye lo ben. Fo ben ejo ten ejise ε ban eyene enya ê bonkunyam kε. É ben ge nonen, é bó efoy kε lo bô bikaa.

Ben ebiitè, gomtè, kumci
(Luk 11:9-13)

⁷ Ben ebiitè, é Nyo' ke enya ê ben. Ben egomtè, é Nyo' ke ege é ben eyen. Ben ekumci kembun, é Nyo' ke eyene ê ben. ⁸ Ben ekeè le wee tfuu wvù biite, nu ke ekenke, ε wee tfuu wvù gomte, nu ke eyen, ε wvù kumci kembun nu ε bó nu ke eyene ê wvù.

⁹ É nu yεε ê ben entelen wvù waa we bife bvulem, é wvù enya ε è nu

te ê wvú? ¹⁰ Kενεε wvú bife bye, é wvú enya ε è nu yo ê wvú? ¹¹ E ben fen bò è nu bonyii bò befe kee keenya mwεem mvù jee ê boom bonen, tu ke Icee wene wvù nu fowe nulo enya mwεem mvù jee ê bonyii bò biite ê wvú efey naa lo nonen e? ¹² Fí ε mum ε no nu λ, naa la fi ben shieele λ bonyii egeè fô ben e, enù fi fi ben egeè ten fô bó le, njefo fifin nu naa fiε ficii fi Nwa' bonci bo Muses e noo Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le yeεyi.

Diuw ketaan wvu fiasaa noo wvu gbwuuu

(Luk 13:24)

¹³ Ben eley ê ketaan e ε è nu fô diuw wvu fiasaa le, njefo diuw wvù nu gbwuuu nu wvu cekey keeley fô, ε wvuwe nu wvù gene fô bó nu ke elεse lo bonyii, ε bonyii leyte fô wvuwe le nteen. ¹⁴ Ben ekeè λ diuw ketaan wvu fiasaa, bò je yì temyi nu yì gene fô nshii wvù mey lo le. E bonyii bò yene yì le nu caan.

No è nulo é wee ekiε bonyii bo ntum Nyo' le bo mbiay e

(Luk 6:43, 44)

¹⁵ Ben eyenè ekumε bonyii bò mbiayte λ bó nu bonyii bo ntum Nyo' le. Bó too fô ben e yen'yi ye le λ è nu njée, geenε ε ente nu bokuula bò nulo eyεse lo njée. ¹⁶ Ben nu ke ekiε bó ε è nu yì gee dibole ke ληληη no bó ké kiε kete yì mvuntam mvù yumte yì dvú le. E nulo é bó ekoy yon yì bisafe le, kενεε ekoy fimbi yì ewante le? * ¹⁷ Fí nu λ kete kè jee kecii ké no yumte mvuntam mvù jee, ε kete kè befe yumte mvuntam mvù befe. ¹⁸ Kε kete kè jee nulo eyum mvuntam mvù befe ke. E ke è nulo ten é kete kè befe eyum mvuntam mvù jee ke. ¹⁹ Kete kecii kè yaa yumte mvuntam mvù jee nu ε bó ké gbwo ton lo. ²⁰ Nonen, ben

nu ke ekiε bonyii bo mbiay e bodvu ε è nu yì gee dibole.

(Luk 13:25-27)

²¹ Kε è nu wee tfuu wvù teje me λ, 'Tata, Tata', wvù nu ke eley bvunfon bvù fowe le ke. E nu ke eley ke wee wvù gee fiε fi Icεm wvù nu fowe shieele. ²² E nu ke enu εbvubwe bvù nsaw wvu fokemεse le, é bonyii nteen ebiite ê me λ, 'Tata, Tata, bese se teete ke bontum bo Nyo' le yì mvunγay mvu diee diuw e, bvuuuse bonceendaa bo dεwle le yì bonyii le yì mvunγay mvu diee diuw e, bvuu gee binghaw bi mwεem e yì mvunγay mvu diee diuw e?' ²³ E me emum enγay lo ê bó λ, 'Kε me ηke nu ε ηkiε wa lo ben ke. Ben enε lo ê me εjise bonyii bò buwyi mwεem.'

Wee kembom wvù keηke bvufee bò wvù nu keyun

(Luk 6:47-49)

²⁴ Nonen, wee tfuu wvù yuuke njeme wεm wvun, gee no wvú gayte nu diεwe wee bvufee wvù to bomεε yew ye yì kemaan e. ²⁵ E jan ke gbwe, ε jóo yiηsen buy, ε fwefwe fey ci yew yidvu, geenε ε yì fanε yaa ekese ke, njefo wvù to nu ε lese kenffuy kedvu yì kemaan e. ²⁶ Geenε, ε wee wvù yuuke njeme wεm wvun yaa gee no wvú gayte, nu ke diεwe keyun ke wee le wvù to bomεε ye yew ε è nu yì monshεem e. ²⁷ E jan ke gbwe, ε jóo yiηsen buy, ε fwefwe fey ci yew yidvu, ε yì kesε, shii fokuse yicii nen wuuu."

Mvunγay mvu n'yeεyi le mvù Jisos keηke

²⁸ E Jisos ke jeme mwεem mvun mvunciim mεse, ε kebombom ke bonyii le kedvu no keηke lo ηghaw yì n'yeεyi we le, ²⁹ njefo wvù to yeεyi diεwe wee wvù keηke mvunγay mvu n'yeεyi le. Ke wvù to yeεyi diεwe no bonyii bobole bò duñci bonci bo Nyo' le to ké no yeεyi ke.

7:12 5:17; Lum 13:8-10; Gal 5:14 **7:14** Lem 14:22 **7:15** Dito 13:1-3; Mat 24:11, 24; Lem 20:29; 2Kol 11:13-15; 2Bi 2:1; 1Jon 4:1 **7:16** 12:33 **7:16** Jεm 3:12 * **7:16** Fen jemyi ê diεw yi εjeeje le le, "E nulo é bó ekoy mvuntam mvu gleb e yì bisafe le, kενεε koy mvuntam mvu fig e yì kete ke bíay e?" **7:17** Gal 5:19-23 **7:19** 3:10; Luk 3:9; Jon 15:2, 6 **7:21** 6:10; 7:24-27; 21:28-31; Lum 2:13; Jεm 1:22-25; 2:14-26 **7:23** 25:12; 2Tim 2:19 **7:24** 7:21 **7:28** Mak 1:22; Luk 4:32 **7:28** 11:1; 13:53; 19:1; 26:1; Luk 7:1

8

*Ɛ Jisos fɛ wee ntun wvu baay
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

¹ Ɛ Jisos ke nɛ yî kum e bow, ɛ ke-bombom ke bonyii le ke baay shfum bi wvú le. ² Ɛ fí kooy ɛ wee mvu wvú to cɛmte bô ntun wvu baay, to nu ɛ nɛ to tum ɛnvuw fwe dvu Jisos gay ê wvú ɛ, “Tata, wo nulo efɛ me é me en'yuule, é wo fɛn koonke lo.” ³ Ɛ Jisos mum nɛke kebo kum wvú le gay ɛ, “Me nkoonke lo, bonɛn ɛ eyuule.” Kan mwaan, ɛ ntun wvu baay wvudvu mum ka yî ye le, ɛ wvú no yuule. ⁴ Ɛ Jisos ciise lo ê wvú ɛ, “Ɛ yenè, fo wo esee ê wee kɛ. Geenɛn, gɛnɛ dunɔɛ ɛkolɛ kuw ê cee ncese, emum enya nnya yî Muses to gayɛɛ ɛ wee kɛnke keenya keedunɔɛ ê bonyii ɛ wen nu ɛ bonɛn wase yî ntun wvun e ɛ no yuule.”

*Ɛ Jisos fɛ waa lemme ɛkolɛ ke bonyii bo nci le
(Luk 7:1-10)*

⁵ Ɛ Jisos ke nɛ gɛn ley kelaante kè Kafana'um e, ɛ ɛkolɛ ke bonyii bo nci le kemew to yɛn wvú le no kule can ê wvú gayte ɛ, ⁶ “Tata, waa wɛm lemme jiime yew ngɛyte lo, ɛ wvú ɛ kpwe wase keba kemwaan.” ⁷ Ɛ Jisos gay ê wvú ɛ, “Me nu ento enfɛ wvú.” ⁸ Geenɛn, ɛ ɛkolɛ ke bonyii bo nci le kedvu tfuse ê Jisos ɛ, “Tata, kɛ me wvun nu ɛ me ɛ nkocɛn wee wvú wo eto ê wvú yew kɛ. Jeme kɛ ɛ è nu diɛw é waa wɛm lemme emum ebonɛn. ⁹ Ɛ keè ɛ me nu ê mvunɔɔay mvu wee mvu le ɛkuse, ɛ bonyii bo nci le nu tɛn ê me ɛkuse. Ɛ me nké engay ê mvu ɛ, ‘Ɛ gɛnè,’ é wvú no gɛne lo, nké engay ê mvu ɛ, ‘To,’ é wvú no too lo. Ɛ me nké engay tɛn ê nfwa wɛm ɛ, ‘Gee nɛn,’ é wvú no gee lo.” ¹⁰ Ɛ Jisos dioo yuw fiɛɛ fí wvú jeme, ɛ diuw yum lo wvú. Ɛ wvú jeme ê bonyii bô to bii wvú le ɛ, “Ɛ me ensee ê ben keɛɛy ɛ, me nkɛ mbaa n'yɛn wase wee le kɛ naa Israeɛl ɛ wvú ɛ lese kfuu fin

fitele yî yɛm e nɛn kɛ. ¹¹ Ɛ me ensee ê ben ɛ bonyii nteen nu ke enɛ biba bicii ɛ kɛw jò diuu sane ɛ gɛn ɛ buy jò dí seeyi, eto eshii ediekene bô bo Abɛl'am noo Aysik noo Yakow won Nyo' wvu we le, ¹² geenɛn, ɛ boom bô won wvudvu nu wvubo nu ɛ bó ɛ lan ê ɛjiwɛ le ɛkfuɔ fò bonyii nu ke ebeele ngɛci bigew.” ¹³ No Jisos jeme nonɛn mum gay ê ɛkolɛ ke bonyii bo nci le kɛ ɛ, “Ɛ gɛnè ɛ, fí ege ye fô wo le no wo nu ɛ lese fitele yî yɛm e.” Ɛ waa lemme ɛkolɛ ke bonyii bo nci le wvudvu mum bonɛn lo kɛ sekedvu.

*Ɛ Jisos fɛ bonyii bo bincɛm e nteen
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁴ Ɛ Jisos ke nɛ gɛn ley yew dvu Bitɛ, yɛn ɛ mwɛse Bitɛ jiime cɛmte bô ken'ya'. ¹⁵ Ɛ Jisos kum kebo kew e, ɛ ken'ya' kedvu mum cinɛ wvú le, ɛ wvú mum ja we taa fiɛɛ ɛ Jisos die.

¹⁶ Ɛ è ke no nu ɛkiɛguu, ɛ bonyii no too bô bonyii nteen bô bonceendaa bo dɛwle le to njɛnsene bô bó. Ɛ Jisos no bvuuuse biyoy bidvu ɛ è nu kɛ bô diɛw maan. Ɛ wvú bvuu no fɛle tɛn bonyii bocii bô to cɛmkene. ¹⁷ Fifin to kooy keege é fí ekocɛn no wee ntun Nyo' wvú Yɛsaya to jemɛɛ wase ɛ, “Wvú nu ɛ jo wase bontun bosɛse, ɛ tuu bincɛm bisɛse.”

*Bongɛw bo wee wvú bii Jisos e
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Ɛ Jisos ke dioo yɛn ɛ kebombom ke bonyii le ke baay ɛ tase wase mbew ye le, ɛ wvú gay ê boom bew bo ngoo le ɛ, “Beene elente mamase eɛn kewvu keki.” ¹⁹ Ɛ wee mvu wvú to dunɔci bonci bo Nyo' le mum bencɛ gay ê Jisos ɛ, “Wee n'yɛɛyi, me nu embii wo le naa fiɛɛ fô wo gɛne.” ²⁰ Ɛ Jisos tfuse ê wvú ɛ, “Nyám yi nkɛpwaante kɛnke bibuw bibole, ɛ mvunyiim mvú bile we kɛnke yéw yibo, geenɛn kɛ wee wvú diee nu Waawee kɛnke naa lo fô wvú ejike ɛkolɛ kew kɛ.” ²¹ Ɛ wee we ngoo mvu gay ê wvú ɛ, “Tata, yawɛ ecinɛ é me enɔɛn endwey icɛm nɛɛ no

8:4 ɛw 14:2-32; Mat 12:16; Mak 7:36; Luk 17:14
25:30 **8:13** 9:22; 9:29; 15:28 **8:14** 1Kol 9:5

8:11 Yɛsa 25:6 **8:12** 13:42, 50; 22:13; 24:51;
8:17 Yɛsa 53:4 **8:20** 2Kol 8:9 **8:21** 4:20, 22;
9:9; 19:21; Mak 1:18, 20; 2:14; 10:21; Luk 5:11, 28; 18:22; Jon 1:43; 21:19, 22

mbii.” ²² Geen en ε Jisos tfuse ê wvú le, “É bii me le, ecine é bonyii bò nu le bó nu ε kpweken wase edweyte bonyii bobole bò kpwekene.”

*É Jisos wam nffum
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)*

²³ É Jisos ke gen ley ê kekon e, ε boom bew bo ηgoo le bi ten wvú le jó. ²⁴ É fi kooy le nffum mvu wvu baay to nu ε ne sese kew ê mamase yidvu le no bvuyte joo ε yí bene, gomte keeyin sen ê kekon e. É è to nu ε Jisos leete lo fiew. ²⁵ É boom bew bo ηgoo le gen no kamsee wvú gayte le, “Tata, ficε, beene nu ekpweken.” ²⁶ É wvú kamse gay ê bó le, “O oo bonyii bo mbee wvù doose le. Ben fane la?” No wvú gay nonen mum ja we wam nffum wvudvu noo joo yi baay, ε mvú lu, ε mondvuum cife nen ndvumm. ²⁷ É diuw yum bonyii bodvu nen kaww. É bó ghay le, “Kfuu wvuwvun wee nu wvu neε wvù naa nffum noo joo yuuke wvú le?”

*É Jisos bvuse bonceendaa bo dεwle le yí bonyii bofεε le
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ É Jisos ke lente buy kewvu keki ê keba ke bonyii bo Gadala le. * É bò bonyii bofεε tasen ε bonceendaa bo dεwle le nu yí bó le. Bonyii bodvu to buy ê ditfum dì bó dweyte bonyii jó le, ε bó to ké no cεwkene baay, ε wee yaa nulo efey lo je jó ke. ²⁹ É fi kooy le bó to nu ε kew no wamte foweεwe biite le, “Waa Nyo', wo fii la ê bese? Wo to fen keenya ηgew ê bese se kefew ε kpwen e?” ³⁰ É to nu ε ηgoo bonkunyam bomew diekene keler kedvu le ε bó duule lo. ³¹ É bonceendaa bo dεwle le bodvu mum leke Jisos le, “Kee wo, é wo bvuse lo bese, é wo ciinse bese yí bonkunyam boba le.” ³² É Jisos mum gay ê bó le, “Ben egen lo.” É bó mum buy, gen ley yí bonkunyam bodvu le. É fi kooy le ηgoo bonkunyam yidvu yicii to nu ε sen bow ê ηkon e, shii ê mamase yidvu le kpweken jó. ³³ É bonyii bò

to ceyte bonkunyam bodvu fee lo, gen εlaante, see ficε ficii naa noo fi kooyεε bò bonyii bò bonceendaa bo dεwle le to nu yí bó le. ³⁴ É fi kooy le kelaante kedvu kecii to nu ε buy lo keeto yen Jisos e. No bó toε yen wvú le, leke le wvú enε gbwen bowene.

9

*É Jisos fe wee ε wvú ε kpwe wase keba kemwaan
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)*

¹ É Jisos ley ê kekon e, kase lente gen ê kelaante kew e. ² É fi kooy le bonyii bomew to nu ε to bó wee mvu fô wvú le ε wvú ε kpwe wase keba kemwaan, ε bó ε tuu ê fikεy e. É Jisos yen no bonyii bodvu nu ε lese fitele yí ye le, ε wvú gay ê wee wvù to kpweε keba kemwaan we le, “Nsaa yem, jice fitele le. Me nu ε nleεshe wase bibefe biuw.” ³ É fi kooy le bonyii bomew bò to dunçi bonçi bo Nyo' le to nu ε kew no wvukene εbonebon gayte le, “Wee wvun joo bvudvuu bvú Nyo' le.” ⁴ É Jisos kieε ficε fi bó kpawaci, bife ê bó le, “Ben kenke ηkpawace wvù befe ê mvuntelem mvunen e nen nje la? ⁵ Ficε fi nu cekey keegay nu fi la? Keegay ê wee wvun le me nu ε nleεshe wase bibefe biew, nuu le wvú eja we elene le? ⁶ Geen en, me nu enge é ben ekiεε le wee wvù diee nu Waawee kenke mvungay fokuse fen keelεshe bibefe.” No wvú gay nonen mum gay ê wee wvù to kpweε keba kemwaan we le, “Ja we, ejo fikεy fiuw egene fô yew e.” ⁷ É wvú mum ja we no gene fô yew e. ⁸ É kebombom ke bonyii le yen ficε fi kooyεε le, ε nfan koo bó, ε bó no tumte monkum mo Nyo' wvù nu ε nya kfuu mvumvun mvungay ê wee wvu wum.

*É Jisos tee Matio
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ É Jisos ke ne fó dioo lenε gene yen wee mvu le ε bó teje le Matio, ε è nu wee wvù to fii shile, ε wvú ε shii fô bvudvuu bwew bvú lemme le. É Jisos

8:26 Mben 89:9; Mat 14:30-32 * **8:28** Bonwa' bo boyvuum bomew teje le, “Gadalen, bomew le Gelgesen.” **8:29** Mak 3:11; 1Kol 15:24 **9:2** Luk 7:48; Mben 103:3; Jon 9:2 **9:6** Jon 5:36 **9:9** 8:21-22

gay ê wvú le, “E biì me le.” E wvú mum nε we no bii wvú le.

¹⁰ E Jisos ke gen shii dioo diekene yew dvu Matio, ε fí kooy le bonyii bomew nteen bò to fii shile, noo bonyii bò befe bomew ten to nu ε to shii no diekene bò bo Jisos noo boom bew bo ηgoo le. ¹¹ E Bofalasii dioo yen no bò bó diekene nonen mum bife ê boom bew bo ηgoo le le, “E nu nje la wvú wee wene n'yeyi diekene bò bonyii bò fii shile noo bonyii bò befe bomew?” ¹² E Jisos yuw no bó bife, gay ê bó le, “Ke bonyii bò temyi ké no gomte wee εfuwe ke. E ké no gomte bò cemkene. ¹³ Ben egen ekpawace, eyen laa kenyi ke fiε fi bó san fin ε Nyo' jemyi le, ‘Me nshieele le bonyii ecamtè ε è nu shen fô bonyii le, ke me nshieele le bó egeè boncese fô me le ke’, nu le la le? Ben ekeè le ke me nto keentee bonyii bò nu teyey ke. Me nto keentee ε è nu bò befe.”

E bonyii bife ekumε keebamte mwεεm mvudien
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ E boom bo ηgoo le bo Jon Nlesejoo le ke nε to bife ê Jisos le, “E nu nje la wvú bee Bofalasii ké no bamte mwεεm mvudien, ε boom buw bo ηgoo le yaa bamte ke?” ¹⁵ E Jisos tfuse ê bó le, “Ben kpwaake le è nulo é bó ebe bonyii bò bvujen, é bó egen enu yii yi ε cee bvujen nu bò bó? Geenε, diuu too lo di bó nu ke efi cee bvujen wvudvu ê bó, é bó emum ekew ebamte mwεεm mvudien. ¹⁶ Ke wee nulo ejo njaw ndvu yi fiε, etumce ndvu yi yvum dvú ke. E wvú ge lo nonen, é njaw ndvu yidvu emεse esaa ndvu yi yvum yidvu, é kebuw kè nu fó emεse ekuw efey lo no kí be shee nu. ¹⁷ E ke wee nulo ten ejo mbvuum mo monfem egεε ê gham mbvuum wvú bó kene bò jew nyam e, * ε wvú ε yvumεn wase ke. E wvú ge lo nonen, é mbvuum mo monfem modvu ke

ekoo, é gham wvudvu ebvuyε etawse lo, é mbvuum modvu emum egen kuse. Fi leη nu le bó keηke keegεε mbvuum mo monfem ε è nu ê gham wvu fwε le. Nonen, é mbvuum bò gham emum enù.”

E kpwoon mvu kum Jisos e bonen, ε Jisos yemmke waa wee wvu baay
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Ke no Jisos to bæε jemyi ê bó nonen, ε fí kooy le wee wvu baay mvu to nu ε to ley tum envuw ê wvú ejise leke le, “Waa wεm wvú kpwoon nu ε kpwe ke keseen nen, geenε, to ekum wvú le bò kebo kuw é wvú ekase etu dvú.” ¹⁹ E Jisos mum nε we ε bò wvú no gene, ε boom bew bo ηgoo le bii ten wvú le.

²⁰ E fí kooy le kpwoon mvu wvú to nu ε cem wase bò kencem ke bokεε le bilim yuufe ncow bifεε to nu ε to ê Jisos ejim kum ηgem ndvu ye le. ²¹ Wvú to kum nonen, ε wvú to jeme wase fô fitele fiew e le, “E me encim enkum ke naa ε è nu ndvu ye le, tu me ε mbonen wase.” ²² No wvú kumεε nonen, ε Jisos banke ye yen wvú le, gay ê wvú le, “Bwεεm, fo wo efanè ke. Fitele fiuw fi wo lese yí yεm e nu ε ge wase wo ε bonen.” Ke sekedvu, ε kpwoon wvudvu mum bonen lo.

²³ E Jisos ke gen fεse fô yew e fo wee wvu baay wε, yen bonyii bò to ké no toonke bondon bo kpwe le noo kebombom ke bonyii le. E fó ffule lo bò kpwe. ²⁴ E Jisos gay ê bó le, “Ben etawse, wan wvudvu baa kpwe ke, wvú leete lo.” E bonyii bodvu no kielele lo wvú. ²⁵ E bó ke dioo bvuse bonyii bodvu ekfuη, ε wvú mum ley gen yew, jicε wan wvudvu yí kebo le, ε wvú mum ja we. ²⁶ E saaka wvu ekumε fiεε fidvu ghan gen ê keba ke won e kedvu le kecii.

E Jisos yene ejisε binfefe bifεε

²⁷ E Jisos ke nε fô yew e fε, dioo lane gene, ε binfefe bimew bifεε, ε è nu

9:10 11:19; Mak 2:15; Luk 5:29; 7:34; 15:1-2; 19:7

11:18-19; Luk 7:33-34

9:15 22:2; 25:10; Jon 2:1-12; 3:29; Mwm 19:7

9:20 Lew 15:25-27; Mat 14:36; Mak 5:27; 6:56; Luk 6:19; 8:44

8:13; Mak 5:34; 10:52; Luk 7:50; 8:48; 17:19; 18:42; Lem 3:16

9:27 20:29-34

9:13 Os 6:6; Mat 12:7; Luk 19:10

9:14 6:16-17;

* **9:17** Bojuu to ké kene gham

mbvuum ε è nu bò jew nyam. **9:22** 8:13; Mak 5:34; 10:52; Luk 7:50; 8:48; 17:19; 18:42; Lem 3:16

9:24 Jon 11:11-13

9:25 Mak 5:41

bolemse no kunene bii wvú le wamte foweewe gayte le, “Waa Nfon Dawe, camε shen fô bese le.” ²⁸ E Jisos ke gen ley yew, ε binfefe bidvu bi wvú le, ε wvú bife ê bó le, “Ben nu ε bee le è nulo é me enge fiεε fi ben beele fin e?” E bó bee le, “Eε Tata.” ²⁹ E Jisos mum kum εjise εbole gay le, “Bii fitele fi ben lese yî yem e, fi ege le ye nonen fô ben e.” ³⁰ E εjise εbo mum yene. E Jisos loocε lew lo ê bó gay le, “Ben eyenè fo ben emom ege é wee ekiεε ke.” ³¹ Geenεn, ε bó kaa gen no sanse lo saaka ekumε lemme di Jisos e ê keba ke won e kedvu le kecii.

E Jisos fε kencife

³² No bonyii bodvu to nen'yεε wase ege ne, ε fi kooy le bonyii to nu ε ne to bô kencife kemew fô Jisos e ε nceenda da dεwle nu yî ye le. ³³ E Jisos dioo bvuse nceenda da dεwle wvudvu yî wee wvudvu le ε wvú mum ke w no jemyi. E kebombom ke bonyii le yen nonen no ghayte gayte le, “Kε bó ke nu ε yuu wase eyen fiεε le diεwe fin e won wvú Israe el e ke.” ³⁴ Geenεn, ε Bofalasii gay fibole le, “Wvú bvuse bonceenda bo dεwle le ban nen ε è nu bô mvungay mvu nfon bonceenda bo dεwle le bodvu.”

Ngbwele duule baay, ε bonyii bo ngbwele le nu caan

³⁵ E Jisos ke ne no ghane ê bilaante le bicii noo ê bontεw e yeεyi bonyii yéw bunle yibole, bvuu fewci ten saaka wvú jee ekumε bvunfon bvú Nyo' le. Wvú to ghane nonen fele ten kencem kecii noo ntun tfuu. ³⁶ E wvú ké eyen kebombom ke bonyii le, é shen koo wvú bô bó njefo bó to nu yî monlum e, se wee wvú efi bó, diεwe njée yi nu se wee ncey e. ³⁷ E wvú ke mum ne gay ê boom bew bo ngoo le le, “Ngbwele duule baay, geenεn ε bonyii bo ngbwele le nu caan. ³⁸ Nonen, ben

ebunleè le Tata wvú Cee weε eciinse bonyii bo ngbwele le wene dvu wvú.”

10

E Jisos tum boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofεε

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ E Jisos ke ne tee boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofεε ε bó to. E wvú nya mvungay ê bó mvú bó ebvuse biyoy bi yiile yî bonyii le bvuu fele kencem kecii noo ntun tfuu dvú. ² Eyan nu ediee ε boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε le bodvu: Wvu fwe nu Semon wvú bó to bvuu teje le Bitá, bô Andulu wvú waa bwee. E bomew nu Jem wvú waa Sebεdee bô waa bwee wvú Jon noo ³ Filew bô Batolomu, Toma bô Mat wvú to fii shile, Jem wvú waa Alfiyus, Tadio bô ⁴ Semon wvú to nu ngoo Boselot e * bô Judas Iskaliot wvú to gesεε Jisos.

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ E Jisos tum bonyii bo yuufe ncow bofεε ban, gay ê bó le, “Ben dioo gene, fo ben egen bvudvuu le se è nu bvú wee juu le ke. Fo ben egen bilaante bi è nu bi bonyii bo Samalia le ke. ⁶ Ben egen ε è nu fô boom bo Israe el e bô nu ε laken wase diεwe njée le. ⁷ Ben dioo gene no fewci ê bó gayte le, ‘Bvunfon bvú fowe nu wase nceencee.’ ⁸ Ben efelè ten bonyii bô cemkene, geε ε bonyii bô kpwekene tuu dvú, fele bonyii bô ke nke ntun wvu baay, bvuu usè bonceenda bo dεwle le yî bonyii le. Me nu ε nya mvungay ê ben εcici. Ben egen le efii ten bonyii dvú εcici. ⁹ Ben dioo gene, fo wee ejo bigew suu yî kecaw e ke, kenεε è nu bi bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle, kenεε è nu kè baa, kenεε kè bó kene bô kfuu ketwaa kè neε. ¹⁰ Fo wee ejo ekεle. Fo wee ejo bikum bifεε kenεε bolaba bomew, kenεε kεman ke. Ben ekeè le é wee lemte lemme, tu è nu fô wvú

9:29 8:13 **9:30** 12:16; Mak 7:36 **9:31** Mak 7:36 **9:32** 12:22-24 **9:34** 10:25; 12:24, 27; Mak 3:22; Luk 11:15, 19 **9:35** 4:23 **9:36** Ktnj 27:17; Esek 34:5; Saka 10:2; Mat 14:14; 15:32; Mak 8:2

10:2 Jon 1:40-44; Lem 1:13 * **10:4** Boselot to nu Bojuu bô to tomte won, diuu keebvuse yî ngew e can bonyii bo Lum e. **10:5** Luk 10:4-12 **10:5** Luk 10:33 **10:6** Yeli 50:6; Mat 15:24; Lem 13:46

10:7 4:17 **10:10** 1Kol 9:14; 1Tim 5:18

kenke keediekene. ¹¹ Ben dioo ε γεν ε ley ê kelaante le, kenεε ntεw e, gom yεn wee wvù nu ε kocεn e, ε ben ε bó no cee γεν buy kefew kè ben ke enενε jó le. ¹² Ben ke dioo ε γεν, ε dioo leyte yew dvu wee, gay yew e. ¹³ Ε yew yidvu nu ε yí ε kocεn, é kembonεn kenεn eto yew dvudvu. Ε yew yidvu baa nu ε yí ε kocεn, é kembonεn kenεn ekase etu ê ben. ¹⁴ Ε wee fan keefiεn ben kenεε keeyuw fiεε fi ben jemyi le, é ben dioo buyte yew dvudvu kenεε kelaante kedvu le kuce kebvu ke yí bikaa binεn e. ¹⁵ Ε me ensee ê ben kecεy le è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é mwεεm ebonεn yí kelaante kè Sodom bó kè Gomola le efey kelaante kekiε.

Bonjεw bo boom bo ntum e bo jisos e
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ Ben eyekε yuw, me ntumte ben ε ben nu eγεν enu diεwε njée le ente jo bokuula. Nonεn ben dioo ghane no feefenè diεwε yó le, enù tεn nyεkeey diεwε bibembε le. ¹⁷ Ben dioo ghane no yenè εkumε bonyii. Ben ekeè le bó nu ke enya ben can bonyii bò saake bonsaw e. Bó nu ke etamte ben yéw bunle yibole. ¹⁸ Bó nu ke egufe ben eγεν dvú fwe dvu bonyii bò saake biba bi won e, noo fwe dvu bonfon nje me, wvu le ben emum ejeme ê bó noo ê bonyii bò yaa nu ke Bojuu εkumε me. ¹⁹ Bó ke dioo ε nya ben ê bó nonεn, fo εkolε ekfumtè ben le laa ben nu ke eγεν ejeme naa la ê je yì nεε le le, njefo Nyo' nu ke enya fiεε fi ben ejeme kefew kedvu le. ²⁰ Ben ekeè le ke è bεε ke ejemyi ben ke. Ε nu ke ejemyi Keyoy ke Icee wene le diuw wene le. ²¹ Wee nu ke enε ejo waa bwee enya é bó eyu, é cee wan ejo waa we enya é bó eyu. Boom nu ke enε ebone bikaa ê bo'icee bobole εjim, gee ε bó yuwyi bó. ²² Bonyii nu ke ebane ben nje diee

diem. Geenεn wee wvù nu ke ekuu shém eγεν ebuy fokemεse nu wvù nu ke eboy. ²³ Seke bonyii ε bon bikaa ê ben εjim ê kelaante kemew e, ε ben fεε γεν ê kemew e. Ε me ensee ê ben kecεy le, ke ben nu ke elεn bilaante bi Islael e bicii sε wee wvù diee nu Waawee ε to ke.

²⁴ Ke waa ηwa' ké no fele wee wvù yεyεi wvú ke, ε ke waa lemme ké no fele tεn cee εkolε we ke. ²⁵ Fí nu lεη le waa ηwa' nulo enu diεwε wee wvù yεyεi wvú le, ε waa lemme nu tεn diεwε cee εkolε we le. Ε bó teje cee yew le wvú nu Belsebu, é bó saa ke etee boom bo yew e bó diee di bεmte fele lo didiε?

(Luk 12:2-7)

²⁶ Nonεn fo ben efanè wee ke. Ben ekeè le ke fiεε nu dvú fi bó banji fi nu ke enu sε fí ε buy εmwa ke. Ε ke fiεε nu dvú tεn fi bó nyile fi nu ke enu sε bó ε kieε ke. ²⁷ Fiεε fi me nseje ê ben εntan, ε ben no jemyi ê bonyii εmvunsheen. Ε fi me ntfumtfume lo ê ben, ε ben jan ε è nu fô εkolε ke yew e. ²⁸ Fo ben efanè bonyii bò nulo eyu ke ε è nu nyam ye maan sε è nulo é bó eyu tεn keyoy ke. Ben efanè ε è nu Nyo' wvù nulo elεse keyoy ke wee le bó ye ye ηguay wvu baay e. ²⁹ Ke bó geese mvunsha mvunfεεm ke yí finyinyi le maan? Geenεn, ke fimwaan ké gbwe fokuse sε Icee wene nu ε bee ke. ³⁰ Finεn nu ε Nyo' kee naa yvúw yicii yì nu ê ben εfa. ³¹ Nonεn fo ben efanè ke. Ben fele lo mvunsha fó nteen.

(Luk 12:8-9)

³² Ε wee beje ê bonyii fwe le wen kee me, tu wee wvù diee nu Waawee nu ke ebee tεn mwεtεn fwe dvu Ice wvù nu fowe. ³³ Geenεn naa yεε wvù ma lo me fwe dvu bonyii, nu ε me nu ηke ema lo tεn wvú fwe dvu Icem wvù nu fowe.

10:13 Luk 2:14 **10:14** Lem 13:51 **10:15** Kenj 18:20; 19:1-29; Mat 11:24 **10:16** Luk 10:3
10:17 24:9-14; Mak 13:9-13; Luk 21:12-19; Jon 16:1-4 **10:17** Lem 5:40; 2Kol 11:24 **10:18** Lem
24-26 **10:19** Luk 12:11-12 **10:21** May 7:6; Mat 10:35; Luk 12:52-53 **10:22** 5:11; Jon 15:18
10:23 16:28; Lem 8:1 **10:24** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25** 9:34 **10:26** Mak 4:22; Luk 8:17
10:28 Ibu 10:31 **10:30** Luk 21:18 **10:32** Mwm 3:5 **10:33** Mak 8:38; Luk 9:26; 2Tim 2:12

Jisos to bô kenḡawsen
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Fo ben ekpwaakè le me nto ε è nu bô nyεkeey yî nshε le fεn κε. Ke è nu fifiε fi me nto dvú κε. Me nto ε è nu bô jem. ³⁵ Ben ekeè le me nto keenge é wan wvù diemsen ediuu bô ice, ε wan wvù kpwoon diuu bô bwee, ε kpweε wan diuu bô bwee dweese. ³⁶ Bonyii bo bvuban e bo wee le nu ke enu κε bonyii bo é wvù yew. ³⁷ E wee koonke ice kenεε bwee fele me, tu wvù baa ekpwεnten keenu wee wεm κε. Wee é no koonke ten waa we wvù diemsen kenεε wvù kpwoon fele me, tu wvù baa ekpwεnten ten keenu wee wεm κε. ³⁸ E wee baa etuu kew kentam ebii me le, tu wvù baa ekpwεnten keenu wee wεm κε. ³⁹ E wee bawci nshii we, é wvù ke elase κε nshii wvudvu. Geenεn é wee lase nshii we nje me, é wvù ke ekenke nshii wvù mεy lo.

(Mak 9:41)

⁴⁰ E wee fiisene ben, tu wvù fiisene ε è nu me. Wee é fiisen me, tu wvù fiisene ε è nu wee wvù tum me. ⁴¹ E wee fiisene wee ntum Nyo' njefo wvù kee le è tum Nyo' wvù, tu wvù nu ke ekenke mmawce wvù Nyo' mawci bonyii bew bo ntum e dvú. E wee fiisene wee wvu teyey njefo wvù kee le mwεten nu wee wvu teyey, tu wvù nu ke ekenke mmawce wvù Nyo' mawci bonyii bo teyey dvú. ⁴² E me ensee é ben keceey le, é wee nya ke naa fiko fi joo yî leε le é wee mwaan ḡgoo bonyii bo caan caan ban e njefo wvù kee le è nu wee wεm ḡgoo, tu ke mwεten nu ke efufe mmawce we κε.”

11

E Jon Nleseejoo tum boom bew bo ḡgoo le fô Jisos e
(Luk 7:18-35)

¹ E Jisos ke mεse tefe boom bew bo ḡgoo le bo yuufe ncow bofεε mum nε fô no ghane é bilaante bi jó le yeeyi bonyii bvuu fewci saaka wvù

jee. ² E to nu kefew kedvu le, ε Jon Nleseejoo nu yew ncaw e. E wvù ke nε yuw ekumε mwεem mvù Klistu to gee, mum tum boom bew bo ḡgoo le le bó eḡen, ³ ebife é wvù le laa, é nu wvù wvù to nu keeke eto, nuu bó ecεytè wee mvu le. ⁴ E bó ḡen bife, ε Jisos tfuse é bó le, “Ben ekase eḡen esee é Jon mwεem mvù ben nu ε yuw bô mvù ben yεn e. ⁵ Binfefe yεne wase mwεem e, ε bontεnε lene teyey, ε bonyii bô cemkene bô ntun wvu baay bonene, ε bincife yuuke mwεem, ε bonyii bô kpweken kaase tuu dvú, ε bó bvuu fewci ten saaka wvù jee wvù wvu Nyo' é bonyii bo kefufe le. ⁶ Njon wvu baay nu wvu wee wvù baa maḡene me κε.”

⁷ E boom bo Jon e bo ḡgoo le ba ke nε, ε Jisos mum kew no jemyi é ke-bombom ke bonyii le ekumε Jon biite le, “Ben se shee buyte ḡene ḡkpwaante keeḡen yεn ε è nu la le? Gayi di fwefwe fele shiike? ⁸ No è baa nu nonεn, ben ε se ε no buyte ḡene jó nje la? Ben se ḡene keeyen wee le ε wvù ε sufe ye bô ndvú yî bonene? Ben eyeke eyuw, bonyii bô suute ye bô ndvú yî bonene ké no nu ε è nu é bontow e. ⁹ No è baa nu nonεn, ben ε se ε no buyte ḡene jó nje la? Keeḡen yεn wee ntum Nyo' le nuu? 'Eε, é me ensee é ben le è nu wee ε wvù fele wee ntum Nyo'. ¹⁰ E nu wvù wvù bó to saḡεε ekumε wvù ε Nyo' gayte le,

‘Yeke eyuw, me nu ḡke enciense wee wεm ntum é wvù esa fwe dvu wo, eseysel je yo é wo se no too.’

¹¹ E me ensee é ben keceey le, ente jo bonyii bô bokεε nu ε boo wase, nu ε bó baa boo wase wee wvù kuuke fele Jon Nleseejoo κε. Geenεn, ε wee wvù nu naa wee wvu caan ente jo bvunfon bvuu fowe nu ε wvù kuuke fele wvù. ¹² E kew yî kefew kè Jon Nleseejoo to kewεε lemme diew e ε to ε buy keseen

10:34 Luk 2:14 10:35 May 7:6 10:35 10:21; 24:10; Mak 13:12; Luk 21:16 10:37 Dito 13:6-10; 33:9; Mat 19:29; Mak 10:29; Luk 18:29 10:38 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; Jon 12:25-26 10:40 18:5; Mak 9:37; Luk 9:48; Jon 13:20; Gal 4:14 11:1 7:28 11:2 14:3 11:3 Jon 1:15, 27; 3:31; 11:27 11:5 Yeεa 35:5-6; 26:19; 61:1; Luk 4:18 11:10 Mala 3:1; Ksm 23:20; Mak 1:2; Luk 1:76 * 11:12 Kenεε le, “... nu ε bvunfon bvuu fowe too bô mvungay,”

e, nu ε bonyii taan̄ke bvunfon bvufowe, * ε bonyii bo mvun̄gay e lole bô mvun̄gay. ¹³ Ε fí nu non̄en njefo bonyii bo ntum Nyo' le bocii noo bonci bo Muses e to jemyi εκum̄ε bvunfon bvufowe ke ghan to buy kefew ke Jon Nleseεjoo le. ¹⁴ Ε ben nu ε ȳen le ben nulo ebee, ε ben bee le Jon wvun nu Elayja wvù to nu keeke eto. ¹⁵ Wee wvù kēn̄ke bitem ε wvù yuw.”

¹⁶ Ε Jisos nε ghay ye le, “Ε nulo ε me enfews̄en ε̄ngokε ke keseen kin ε ε̄ nu bô la? Bó nu ke lo diεwε boom bo caan caan e bô shīiyen mondvuum mo way e, ε bomew tēne bomew bite le, ¹⁷ ‘Bese toon̄ke ndon̄ se ben bine lo le? Nyaa ηkiee kpwe se ben bēne lo le?’ ¹⁸ Me njemyi non̄en njefo Jon to nu ε to fan̄ε yaa diekene kēn̄ε wukene ke, ε ben no jemyi le wvù kēn̄ke nceendaa d̄ewle ȳi ye le. ¹⁹ Wee wvù diee nu Waawee ε dioo to, diekene bvuu wukene, ben le bó etaa eȳen, wvù ghane wuwte mw̄εem mvudien wuwte mbvuum, bvuu nu nsaa bonyii bô fii shile noo bonyii bô befe bomew. Ben ekēε le bvufee ké no dun̄ci ye ε ε̄ nu ȳi fiεε fi bvù lemte le.”

Ε Jisos no shaan̄ke gee di bilaante bimew e

(Luk 10:13-15)

²⁰ Ε Jisos mum nε kēw no shaan̄ke gee di bilaante bimew bi wvù to yam̄ε ge bin̄ghaw bi mw̄εem e bí le, njefo wvù to nu ε ge non̄en, ε bonyii bo jó fan̄ε yaa cim kum̄en nce wvubo ke. ²¹ Ε wvù no shaan̄ke non̄en, jemyi le, “N̄gεw wvu baay nu wene ben bonyii bo Kolasen, ε η̄gεw wvu baay nu ten wene ben bonyii bo Besayda. Ben ekēε le, ε me nto ndioo η̄ge bin̄ghaw bi mw̄εem e bi me nto η̄geε jo ben ε ε̄ nu Taya bô Sidon, tu bó to nu ε jise wase bimbamkpwe, kfum taan̄ ye le nceke keedun̄ce le bó nu ε kum̄en wase mvuntelem mvubole. ²² Ε me ensee ε̄ ben le, ε̄ nu ke edioo

enu diuu di nsaw wvu fokem̄ε le, ε mw̄εem ebonene fô bonyii bo Taya noo bo Sidon e fele ben. ²³ Noo ben bonyii bo Kafana'um, ben kpwaake le bó nu ke ebense ben ε̄ ben eben we? 'Aay! Bó nu ke eshike lo ben ε̄ ben eshii ēgen won̄ bon̄kfu le. Ben ekēε le, ε me nto ndioo η̄ge bin̄ghaw bi mw̄εem e bi me nto η̄geε jo ben ε ε̄ nu Sodom, tu kelaante kedvu be bēε dvú ε to ε buy εben e. ²⁴ Geen̄en, ε me ensee ε̄ ben le, ε̄ nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokem̄ε le, ε mw̄εem ebonene fô bonyii bo Sodom e fele ben.”

Kemmbun̄ ke Jisos e yaatene lo

(Luk 10:21-22)

²⁵ Ke kefew kedvu le, ε Jisos nε gay le, “Me nyaa keyoone ε̄ wo Ic̄em Nfon ebule bô nsh̄ε le wo nu ε nyile mw̄εem mvun̄ ε bogoyfee noo bon̄k̄iε̄fiεε, ε dun̄ce ε ε̄ nu ε̄ mvun̄ley mvu boom e. ²⁶ Ε nu no fí nu Ic̄em, njefo ε̄ nu no wo to shieele le fí enù.

²⁷ Ic̄em nu ε nya wase mw̄εem mvunciim ε̄ me. Ke wee nu dvú wvù kee Waa Nyo' efey Ice ke. Ε ke wee nu dvú wvù kee Ice efey Waa we noo bonyii bô Wan nu ε caw keedun̄ce Ice ε̄ bó ke.

²⁸ Ben bocii bô nu ekuse jo bvujite ε bvù ghaake ben, ben eto fô me le, ε me en̄ge ε̄ ben el̄ε̄ten. ²⁹ Ben ejo ε ε̄ nu kemmbun̄ kem eshfum̄ε, ebii n'ȳε̄yi wem e, njefo me nu fiem wee wvu nȳekeey, η̄kēn̄ke fitele fi lēetene, ε ben ke ekēn̄ke n̄l̄ε̄ten fô mvuntelem mvunen e. ³⁰ Ke kemmbun̄ kem ghaake nsh̄fum̄ε le ke, ε ke bvujite bwem jite ke.”

12

Ε Jisos nele saaka wvu εκum̄ε diuu di mbam e

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Ε ε̄ nu ke kefew kedvu le, ε Jisos bô boom bew bo η̄goo le no l̄ene fele weε egin̄ wvumew e, ε ε̄ nu diuu di mbam e. Ε to nu ε jen̄ yuu boom bew

11:14 1Bfn 17:1; Mala 3:23; Mat 17:12-13; Mak 9:13

11:15 13:9, 43; Mak 4:9, 23; 7:16; Luk 8:8; 14:35

11:18 9:14; Mak 2:18; Luk 5:33

11:19 9:10; 11:2

11:21 15:21; Ȳesa 23:1-16; Amo 1:9-10; Lem

12:20 **11:23** Ȳesa 14:13, 15

11:24 10:15; Luk 10:12

11:25 Ȳesa 29:14; 1Kol 1:18-29

11:27

28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 13:3; 17:2

11:28 Ȳesa 28:12

11:29 Ȳeli 6:16

12:1 Dito 23:24-25

12:2 Ksm 20:8-10

bo ηgoo le, ε bó mum nε κew no sumyi bicεε diee. ² Ε Bofalasii yeη, gay ê Jisos le, “Taa eyen, boom buw bo ηgoo le gee fiεε fi nci baa bee le wee ege diuu di mbam e κε.” ³ Ε wvú bife ê bó le, “Ben ke baa taη wase ê Nwa' Nyo' le no jeη to yuu Nfon Dawe bó ηgoo ye, ε wvú ge le? ⁴ Wvú to nu ε ley yew Nyo' le, die blεed wvú bó to gee ncese dvú fô Nyo' le, ε è to nu nci fo wvú kenεε bonyii bò to nu bó wvú edie. Ε to nulo edie κε bocee ncese. ⁵ Nuu le ben ke baa taη wase teη ê bonci bo Muses e no è ké dioo nu diuu di mbam e, ε bocee ncese ηgoy nci mbam ge lemme dibole yew ncese le, geenεη ε nsaw saa nu κε? ⁶ Ε me ensee ê ben le fiεε nu dvú feη keseen fi kuuke fele yew ncese. ⁷ Bó nu ε saη ê Nwa' Nyo' le ε Nyo' jemyi le, ‘Me nshieele le bonyii ecamtè ε è nu shen fô bonyii le, κε me nshieele le bó egeè boncese fô me le κε.’ Ε ben feη be kee fiεε fi bvudvuu bvudvu bvun gayte, ben saa esaake bonyii se bó κεηκε jay κε. ⁸ Fí nu le wee wvú diee nu Waawee nu Cee Ekole wvu mbam.”

Ε Jisos fe wee diuu di mbam e ε kebo ε kpwe

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Ε Jisos ke nε fó, γεη ley yew bunle yibole. ¹⁰ Ε fí kooy le wee mvu to nu dvú ε kebo kew kemew ε kpwe wase. Ε bonyii bomew nε bife ê Jisos le, “Nci nu ε bee le è nεlo é bó efe wee diuu di mbam e?” Ε bó to biite nonεη gomte ε è nu fiεε fi bó etey yí ye le. ¹¹ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ε nu yeε ê ben εnte wvú κεηκε njee, yí ε gbwe ê fwεη diuu di mbam e, é wvú enu se wvú ε jice ε gufe ε bvuse? ¹² Κε wee wvu wum fele naa lo njee baay e? Nonεη tu nci nu ε bee le wee ege lemme di jee diuu di mbam e.” ¹³ Ε wvú mum gay ê wee wvú kebo to nu ε kpwe wε le, “Nεke kebo kuw.” Ε wee wvudvu nεke. Ε kí mum bonεη no nu κε diεwε kemew kiε le. ¹⁴ Geenεη ε Bofalasii buy γεη mum jo nsey no bó nu ege se yu Jisos.

Jisos nu wee lemme wvu Nyo' wvú wvú nu ε caw

¹⁵ Ε Jisos kiεε ekume nsey wvú bó joe, mum nεε fó. Ε bonyii nteen bi wvú le. Ε wvú fe bó bocii bò to κεηκε bincem, ¹⁶ ciise ê bó le fo bó ege é bonyii ekiεε wen κε. ¹⁷ Fí to nu nonεη keege é fí ekocεη no wee ntum Nyo' wvú Yeσaya to jemyεε le,

¹⁸ “Ben etaa eyen, wvun nu waa wεm lemme wvú me nu ε ncaw. Me ηkooηκε wvú, ε fitele fiem yuuke njoη bó wvú.

Me nu ηke enya Keyoy kem ê wvú, é wvú efewci ê bitum ekume je yi teytey yí me nsumtene bonsaw jó.

¹⁹ Κε wvú nu ke ewaale bó bonyii, κενεεε kumte diuw κε. Ε κε wee nu ke eyuw diεw ye bifiaη bi jé le κε.

²⁰ Κε wvú nu ke emεse εηgoy gayi di ηgeyte wase κε.

Ε κε wvú nu ke ejimse ken'yeese kè bεenci jiwejiwe κε.

Wvú nu ke ege nonεη egeη ebuy no je yi teytey

yí wvú sumtene bonsaw jó nu ke eso.

²¹ Ε bitum bicii nu ke etaale fwe ε bí ε γεεε bvufee yí ye le.”

Mvungay mvu Jisos e nen'yi feε?

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Ε bonyii bomew ke nε to bó wee mvu ε wvú ε fefe, nu kencife, ε nceenda daa dεwle nu yí ye le. Ε Jisos fe wvú ε wvú no jemyi bvuu yeηe mwεεm e.

²³ Ε diuw yum bonyii bò to nu fó bocii, ε bó no biite le, “Ε nulo é wee wvun enu waa Nfon Dawe?” ²⁴ Geenεη ε Bofalasii dioo yuw no bó biite nonεη gay le, “Wee wvun bvuse bonceendaa bo dεwle le nεη ε è nu κε bó mvungay mvu Bεlsebu wvú nfon bonceendaa bo dεwle le.” ²⁵ Ε Jisos kiεε fiεε fi bó kpawci mum gay ê bó le, “Ε ketum nε ε gawsεη ε no diuu εkinεkin, tu kí nu ke enε etu binffuy. Kelaante κενεεε yew ε nε ε gawsεη ε no diuu

eyineyin, yí saa ke eleem ke. ²⁶ Nonen, é Satan bvuuse Satan mvu yí wee le, tu wvú nu ε gawsen wase ye ye. ²⁷ É fí nu nonen, bvunfon bwew saa ke eleem ke. ²⁷ É è nu le me mbvuuse bonceendaa bo dɛwle le nen ε è nu bô mvunɔay mvu Belsebu le, tu bonen boom bvuuse bô mvu yee le? Fiεε fi boom bonen bodvu gee nu edunɔe le ben nu ε gbwe wase nsaw. ²⁸ Geenεn é me mbvuuse bonceendaa bodvu ε è nu bô mvunɔay mvu Keyoy ke Nyo' le, tu bvunfon bvú Nyo' le nu ε to wase fô ben e. ²⁹ Ben kpwaake le è nulo é wee eley yew dvu ntεmemvunɔay, ekuu mwεεm mwew ebuy dvú, se wvú ε yaw ε koo ntεmemvunɔay wvudvu ε kay e? Seke wvú ε kay nonen se kuu mwεεm mwew keεey buy dvú. ³⁰ É wee baa nu é keba kem e, tu wvú bane me. Wee é no nu se wvú fici me keebaanci lo, tu wvú tawse lo. ³¹ Nonen, é me nsee é ben le Nyo' nulo elεεshe mwεεm mvù befe noo díew yí befe yicii yí bonyii jemyi. Geenεn é wee jeme díew yí befe ekumε Keyoy ke Yuule, tu ke è nu naa lo é Nyo' elεεshe ke. ³² É wee jeme díew yí befe ekumε wee wvù diee nu Waawee, tu Nyo' nulo elεεshe. Geenεn é wee jeme díew yí befe ε è nu ekumε Keyoy ke Yuule, tu ke è nu naa lo é Nyo' ke eyuu elεεshe é è cim nu kefew kin e kenεε kefew kè too le ke.

Bó ke kiεε kete yí mvuntam mwew e (Luk 6:43-45)

³³ É wee keɔke kete kè jee, é wvú ekeɔke mvuntam mvù jee mvù yumte yí dvú le. Wee é no keɔke kete kè befe, é wvú ekeɔke ten mvuntam mvù befe mvù yumte yí dvú le. Bó ké kiεε kete ε è nu yí mvuntam mvù yumte yí dvú le. ³⁴ Engokε ke yó le kin. Ben nulo ege nεε se no jemyi njeme wvù jee ε ben nu bonyii bô befe? Ben ekeè le fiεε fi nu ε yinɔen é fitele fi wee le nu fí fi ké no buyte diuw we le. ³⁵ Wee dioo nu wee wvù keɔke ntfu mwεεm mvù jee yí ye le, ε wvú no bvuuse mwεεm mvù

jee. É dioo nu wvù keɔke ε è nu ntfu mwεεm mvù befe, ε wvú no bvuuse mwεεm mvù befe.

³⁶ É me ensee é ben le è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é wee ekeɔke keetaɔe diuw yí díew yí ncewncew yí wvú ke nu ε jeme wase le. ³⁷ Ben ekeè le bó nu ke edioo esaake wee, é enu díew yí buyte diuw we le yí nu ke ege é wvú eyuu, ε è nu ke ten díew yí buyte diuw we le yí nu ke ege é wvú eley ηgew e.”

É bonyii bomew no gomte le Jisos edunɔe keɔghaw ke fiεε le (Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ É bonyii bomew bô to dunɔi bonci bo Nyo' le noo Bofalassii mum nε gay é Jisos le, “Wee n'yεeyi, bese gomte le wo ege fiεε fi dunɔi mvunɔay mwuw é bese eyen.” ³⁹ É Jisos tfuse é bó le, “Engokε kè befe kè nu ε cine wase Nyo' le ε tu díewε kpwoon nsake le, gomte keeyen fiεε fi dunɔi mvunɔay mwem e! Ke è nulo é me endunɔe fiεε é engokε kin efey fi wee ntum Nyo' wvù Jona le ke. ⁴⁰ No Jona to ceε é shem jo bye yí baay εdiuw εta, nu ke lenlen no wee wvù diee nu Waawee nu ke enu ente jo nshε εdiuw εta. ⁴¹ É nu ke edioo nu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é bonyii bo Ninivε eleem bô engokε ke keseen kin ege é bó elese kí ηgew e, njefo bó, bonyii bo Ninivε to nu ε yuw fiεε fi Jona to fewci, kumεn nce wvubo. Geenεn ben eyekε eyuw, wee nu fen bô fiεε ε fí kuuke fele fi Jona le. ⁴² Yaa wvù to saake ketum kè Shεba nu ke eleem ten diuu di nsaw wvu fokemεse le bô engokε ke keseen kin ege é bó elese kí ηgew e, njefo wvù to nu ε nε ketum kew e é kendvuse ke won e keeto eyuw bvufee bvú Nfon Saamun e. Geenεn ben eyekε eyuw, wee mvu nu fen bô fiεε ε fí kuuke fele fi Saamun e.

(Luk 11:24-26)

⁴³ Keyoy kè yiile ké buyte yí wee le mum gen ηkpwaante no gomte fô kí ecee. Geenεn ke dioo ε gom ηkuun, ⁴⁴ mum jeme é ekole kew le, ‘Me nu

enjkase entu ê me yew fô me nse mbuyee.' Seke kí ε kase ε to ε yen ε yew nu se fiεε dvú, ε bó ε yese ε seyse yí ε no yuule,⁴⁵ nonen ε kí mum kase gen, to bô biyoy bimew bisooshwiyy bì befe fele kí, ε bô bí mum to ley no cee dvú. Ε mwεεm mum mase fo yí mwεten e sekedvu fey no mvú se shee nu. Ε nu ke lenlen no fí nu ke enu fô enjoke kè befe ke keseen kin e."

*Bonyii bô è nu kfuu di Jisos e
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Ke no Jisos to beε jemyi ê bonyii nonen, ε fí kooy le bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e to nu ε to leem ekfun no gomte le bô bó ejeme. ⁴⁷ Ε wee mvu gay ê Jisos le, "Bwoo bô boom bo bwoo le leeme ekfun gomte le ben ε bó ejeme." * ⁴⁸ Ε wvú bife ê wvú le, "Bwεεm nu yeε, ε boom bo bwεεm e nu baa?" ⁴⁹ No wvú bife nonen, mum no lomte bonyii bew bo ngoo le, gayte le, "Bwεεm bô boom bo bwεεm e ban. ⁵⁰ Ben ekeè le wee tfuu wvú gee fiεε fí Icem wvu fowe shieele nu ε wvú nu waa bwεεm bô jeme yem no bwεεm."

Bonngan ekumε bvunfon bvu fowe

13

(13:1-50)

*Ngan ekumε wee wvú to tfumyi ngow
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ Ke εbvubwε, ε Jisos ke nε buy yew, gen shii mbew mamase le. ² Ε kebombom ke bonyii le ke baay tase mbew ye le nen ghemm. Ε wvú mum nε wase ley shii ε è nu ê kekonj e ê joo, ε kebombom kedvu no leeme ê njkpwante ngem joo le. ³ Ε wvú no jemyi mwεεm nteen ê bó ê bonngan e. Wvú to nu ε gay le, "Wee to nu ε laa keegen etfume ngow. ⁴ Ε wvú ke dioo etfumyi, ε yimi gbweken ê je, ε mvunyiim to tace die. ⁵ Ε yimi ngow gbweken fô bvudvuu bvu eta le ε nshε yaa nu fó ntay ke, ke mum yanjen buy njefo ke nshε to nu fó ntay ke. ⁶ Ε mvum ke

dioo kew ebaa mum sun ngow yidvu. No yí to baa cime gen ntay ke, ε yí mum yowlen. ⁷ Ε yimi ngow gbweken ê bisafe le. Ε bisafe bidvu ke ku mum ban ngow yidvu. ⁸ Ε yimi ngow gbweken ε è nu yí nshε yí jee le, ke buy, ku yum ntay. Ε binyi bimew no nu ejise gbwee, bimew mbansoocaan, bimew mbaanshe. ⁹ Wee wvú kenke bitem, ε wvú yuw."

*Shiee wvú Jisos jemyi ê bonngan e
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Ε boom bo ngoo le bo Jisos e nε bence gen bife ê wvú le, "Ε nu nje la wvú wo jemyi ê bonyii ban ε è nu ê bonngan e?" ¹¹ Ε wvú tfuse ê bó le, "Ε nu ben bô Nyo' nu ε ge wase le è nulo é ben ekiεε mwεεm mvu bvunfon bvu fowe le mvú nu ê kenyile le. Geenεn wvú baa ge le è nulo é bonyii ban ekiεε ke. ¹² Ben ekeè le wee wvú kenke fiεε nu ε bó nu ke ebise é wvú ekenke ε fí duule. Ε wee wvú yaa kenke ke fiεε nu ε naa fi caan fi wvú kenke nu ε bó nu ke efi lo ê wvú. ¹³ Ε nεε fiεε fí me njemyi é bó é bonngan e, njefo bó taale mwεεm yaa yene ke. Bó yeke mwεεm, yaa yuuke kenεε kee mvú ke. ¹⁴ Fiεε fí wee ntum Nyo' wvú Yesaya to jemyεε nu ε looce naa ε kocen bô fiεε fí bonyii ban gee. Wvú to nu ε gay le, 'Ben nu ke eyeke naa mwεεm, geenεn yaa yuuke ke.

Ben nu ke etaale naa mwεεm, geenεn yaa yene ke.

¹⁵ Ε è ge njefo mvuntelem mvu bonyii ban e nu ε le wase, ε bitem bibole nu ε bí ε cin wase, ε bó ε kfuke wase ejise ebo.

Ε bó ge nonen wvu le fo bó eyenè mwεεm e bô ejise ebo, yuuke mwεεm bô bitem bibole, é mvuntelem mvubole eyvuwsee, é bó emum ekase etu jim fô me le, é me enfε bó'.

¹⁶ Geenεn, njon wvu baay nu wene njefo ejise eyene nu yò yene mwεεm e, ε bitem binen nu bì yuuke mwεεm.

¹⁷ Ε me ensee ê ben kecεy le, bonyii

^{12:45} 2Bi 2:20 * ^{12:47} Ke bonngan' bo boyvuum bomew bô bó to yawεε san diεw Nyo' jó kenke kencim kin ke. ^{12:50} 6:10 ^{13:9} 11:15 ^{13:12} 25:29 ^{13:14} Yesa 6:9-10; Jon 12:40; Lem 28:26-27 ^{13:17} 1Bi 1:10-12

bo ntum Nyo' le nteen bô bonyii bo teyey bomew to shee beele keeyen mwεem mvù ben yene le, ke fanε yaa eyen ke. No beele ten keeyuw mwεem mvù ben yuuke, ke fanε yaa eyuw ke.

Fieε fi ngan wvu ekumε wee wvù to tfumyi ngow dunji

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ Ben eyuw le fieε fi ngan wε wvu ekumε wee wvù to tfumyi ngow dunji. ¹⁹ Wee ké yuuke fieε fi ekumε bvunfon bvü fowe se wvù ε kieε kenyi kedvu, ε Satan wvù wee kebefε mum to cun diεw yì bó jewe fô fitele fiew e bvuse. Fifiñ nu ngow yì bó to dioo tfumyi ε yì gbweken ê je. ²⁰ ε ngow yì bó to tfumyi ε yì gbweken fô bvudvuu bvü εta le nu wee wvù yuuke diεw Nyo' mum fiisen lo kañ mwaan bô njoñ. ²¹ Geenen, ε yì baa cime geñ yì ye le ke. ε yì moocε ke caan. ε ngεw ke dioo ε kew kenεε bó bone ε è nu bikaa ê wvù ejim nje diεw yidvu, ε wvù mum tfuw bikaa kañ mwaan. ²² ε ngow yì bó to tfumyi ε yì gbweken ê bisafe le, nu wee wvù yuuke diεw Nyo', ε ken'yanjan ke ekumε mwεem mvü yì won wvun e, noo shiee bvukuke mum tase bañ diεw yidvu ε yì laaye lo ecici. ²³ ε ngow yì bó to tfumyεε yì nshε yì jee le mum nu wee wvù yuuke diεw yidvu, yuw naa ntay no gee no yì gomte diεwε ngow yì yum yimi ε nya ejise gbwee, yimi ejise mbansoocaañ, yimi mbaanshε le.”

Ngan ekumε ngow egin bô yi egay

²⁴ ε Jisos bvü ma ngan mvü ê bó le, “Bvunfon bvü fowe nu ε è nulo é bó efewsen bô wee mvü wvù to genεε tfume ngow yì jee yì è nu egin ê wvù wene. ²⁵ ε bonyii ke dioo eleete wase, ε wee we bvuban gen tfume ngow egay yò fieesene egin ente dvudvu mum nεnε. * ²⁶ ε egin yodvu ke dioo eku wase ekew etfumyi, ε ngow egay ye mum yene ten. ²⁷ ε bonyii bo lemme le bo wee wεε wvudvu le to bife ê

wvù le, ‘Cee ekole, wo to dioo tfume ngow wene ε è nu yi egin, yi egay yin ε ghan nεε le ε se no nu ente dvudvu?’

²⁸ ε wvù tfuse ê bó le, ‘ε ge ke wee wεm bvuban fifeε fieε.’ ε bonyii bo lemme le bodvu bife ê wvù le, ‘Wo gomte le bese egen edvun'ye?’ ²⁹ ε cee ekole wvubo tun gay ê bó le, ‘ε nelo é ben dioo dvun'yi enε ebaale ten egin ente dvudvu. ³⁰ Ben ecine é mvü ekuu mvunciim egen ebuy kefew ke ngbwele le. ε ke dioo enu kefew ke ngbwele le, é me engay ê bonyii bo ngbwele le le bó eyaw edvun'ye egay yodvu ebaance eyile egεε bijiw e bijiw e, é bó ke eton, emum ebaance egin egεε ê ηwaw wεm e.’”

Ngan ekumε kfuu ngow fintam fimew
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ ε Jisos bvü ma wvumvu ngan ê bó le, “Bvunfon bvü fowe nu diεwε jise di ngow fintam fimew e, † fi wee to joe tfume ê wvù wene. ³² Ngow yin nu ε yì noynene baay fele ngów mi yicii. Geenen, seke yì ε buy, ε yì ku kuw fey ten mwεem mvunciim, mum nε tu wase kete wvu le è nulo é mvunyiim mvù bile we eyoote yì tíew yidvu le.”

Ngan ekumε fintunleen
(Luk 13:20-21)

³³ ε wvù bvü ma wvumvu ngan ê bó le, “Bvunfon bvü fowe nu diεwε fintunleen fi kpwoon to fewεε mvuum bintee bi baay baay bitete, jo fiysen dvü, tow gεε, ε fí mum ge ε mvuum modvu ben.”

(Mak 4:33-34)

³⁴ Jisos to jemyi mwεem mvun mvunciim ê kebombom ke bonyii le ε è nu ke ê bonjan e. Kecεy, ke wvù to ké jeme fieε ê bó se è nu ê ngan e ke. ³⁵ Wvù to gee nonen keege é fí ekocεn no wee ntum Nyo' mvü to jemyεε wase le,

“Me nu ηke endioo enjawse diuw wεm é ebuyte ke bonjan.

Me nu ηke embwaashε mwεem mvù to nu ê kenyile le

13:22 1Tim 6:9-10 * **13:25** Egay eyan nu ε bó teñe ê díew bala le le «darnel» ε ngow yidvu nu njiw. **13:30** 3:12; Mwm 14:14-15 **13:31** 17:20; Luk 17:6 † **13:31** Fintam fin nu é díew bala le le «mustard». **13:32** Esek 17:23 **13:33** 1Kol 5:6; Gal 5:9 **13:34** 13:10-17 **13:35** Mben 78:2

ε κεw no bó to bomεε wonj.”

Fieε fi ηgan wvu ekumε ηgow εγιη bó yi εgay dunji

³⁶ Ε Jisos ke ne cine kebombom ke bonyii le ley γεν yew. Ε boom bew bo ηgoo le bi wvú le bife ê wvú le, “Κε yuuse ê bese fieε fi ηgan wvu ekumε εgay yo wene εya dunji.” ³⁷ Ε wvú mum gay le, “Wee wvú tfumyi ηgow yi jee nu wee wvú diee nu Waawee. ³⁸ Ε wεε nu wonj wvun. Ε ηgow yi jee dunji boom bò è nu bo bvunfon bvυ Nyo' le. Ε εgay nu boom bò è nu bo wee kebefε wε le. ³⁹ Ε wee bvuban wvú to tfumyεε ηgow yidvu nu dεwle. Kefew ke ηgbwele le nu kefew kè wonj wvun nu ke eka. Ε bonyii bo ηgbwele le nu bonceendaa bo Nyo' le. ⁴⁰ Κε no bó ké baayi εgay baance ton bó ηguy, nu ke ληληη no fí nu ke enu kefew kè wonj kaa wase le. ⁴¹ Wee wvú diee nu Waawee nu ke eciinse bonceendaa bew, ε bó eghan ebaance mwεεm mvunciim mvú too bó kebefε noo bonyii bó gee bibefε bocii ebvuse ê bvunfon bwew e, ⁴² elanj ê kembvuwlen ke ηguy e. Ε nu fó fò bonyii nu ke ebeele ηgeci bigew. ⁴³ Nonen é bonyii bo teytey ebaa diεwε diuu le ê bvunfon bvυ Icee bó le. Wee wvú keηke bitem ε wvú yuw.

Ngan ekumε ntfu noo jise di banje le

⁴⁴ Bvunfon bvυ fowe nu diεwε ntfu mvυ wvú wee to joε γεν nyile wene le. Ε wee mvυ ke to yεn mum kase banje, no kfuuyi ε njon yuu lo wvú. Ε wvú mum γεν gese mwεεm mvunciim mvú wvú to keηke, γεν guy wεε wvudvu.

⁴⁵ Ε bvunfon bvυ fowe bvυu nu ke diεwε wee way mvυ wvú to ghane gomte εjise ε banj yò jee nen ntay. ⁴⁶ Ε wvú ke dioo egomte, γεν yεn dimew e ε è nu naa di lumte. Ε wvú mum γεν gese mwεεm mvunciim mvú wvú to keηke γεν guy jise di banje le didvu.

Ngan ekumε kensan ke byé le

13:40 7:19; Jon 15:6 **13:41** 24:31; Mak 13:27
13:44 Fili 3:7-14 **13:50** 8:12 **13:53** 7:28
14:2 16:14

⁴⁷ Bvunfon bvυ fowe bvυu nu ke diεwε kensan e kè bó to tfumyεε ê joo, ε dikfuu di byé le dicii tase jó, ⁴⁸ ε kí yinjen. Ε bonyii mum gufe bvυse ê ηkpwaante, shii fokuse, caw byé yi jee gεε ê ηkáa le, lanj yi befe. ⁴⁹ Ε nu ke no fí nu ke enu kefew kè wonj kaa le. Bonceendaa bo Nyo' le nu ke ebuy eto egawsen bonyii bó befe fò bo teytey e, ⁵⁰ emum elanj bò befe ê kembvuwlen ke ηguy e, fò bonyii nu ke ebeele ηgeci bigew.”

⁵¹ Ε Jisos mum bife ê boom bew bo ηgoo le le, “Ben nu ε yuw mwεεm mvun mvunciim ntay e?” Ε bó bee le, “Εε.” ⁵² Ε wvú mum gay ê bó le, “Fí ε mum ε no nu le, wee tfuu wvú dunji bonci bo Nyo' le wvú bó nu ε yεεyi wase wvú ekumε bvunfon bvυ fowe nu diεwε cee yew wvú keηke ntfu, ε wvú nulo ebvuse mwεεm mvυ mvunfem keηε mvυ mvuyvuum jó.”

*Ε bó ma lo Jisos ntεw we le
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)*

⁵³ Ε Jisos ke mεse ma bonjan ban, mum ne jó, ⁵⁴ γεν ntεw we le, γεν ley no yεεyi bonyii yew yibo yi bunle le. Ε bó yuw n'yεεyi we no keηke lo ηghaw, mum κεw no ghayte le, “Wee wvun jo fεε bvun bvufee bvυ baay bó mvunjay mvú wvú gee binghaw bi mwεεm e dvú nen? ⁵⁵ Ε nu ke waa cee la wvun wvú kane bite? Κε bwee nu Maalia le? Κε boom bo bwee le nu Jem bó Yosεw noo Semon noo Judas e? ⁵⁶ Κε jéme ye yicii nu beene ε bó fen e? Wee wvun ε ja fεε bó mwεεm mvun mvunciim nen?” ⁵⁷ No bó ghay nonen mum ma lo wvú. Nonen ε Jisos gay ê bó le, “Bó ké no wvumte wee ntum Nyo' mondvuum e monciim, εfuw ke wonj we le noo ê kfuu diew e.” ⁵⁸ Ε Jisos fanε yaa ebvuu ege binghaw bi mwεεm e jó nteen ke, njefo bó to baa elese fitele yi ye le ke.

14

*Ekumε kpwe Jon Nleseεjoo
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)*

13:42 8:12 **13:43** Dan 12:3; Biku 5:31; Mat 11:15
13:54 Jon 7:15 **13:55** Jon 6:42 **13:57** Jon 4:44

¹ E to nu kefew kedvu le, e Nfon 'Elod wvù to saake keba ke won e kè Galilee yuw ekumε lemme di Jisos e. ² E wvù gay ê bocee won bew le, “Wee wvun nu Jon Nleseejoo e wvù e kase e buy yî kpwe le. E nu fiεε fi ge wvù e se no kenke mvunḡay keegee binḡhaw bi mwεεm e bin nen.”

³ Fí nu e 'Elod to gay e bó koo Jon, kay, fen yew ncaw e nje 'Elodia wvù kpwεε Filew wvù waa bwee 'Elod, e 'Elod to jo kpwεse le. ⁴ E Jon no tune gayte le nci baa bee le wvù ejo wvù kpwεse le ke. ⁵ E 'Elod mum no gomte le wen eyu Jon, geenεn no fane bonyii, njefo bonyii to kenke Jon diεwe wee ntum Nyo' le.

⁶ E è ke no nu diuu di Nfon 'Elod to gee nkaw keekume diuu di bó to bokεε wvù, e waa 'Elodia wvù kpwoon ley cεḡ bine fwe dvu bonyii bò to nu fô nkaw wvudvu le, e 'Elod yεn e ye yvuwse wvù. ⁷ E wvù mum kaw wan wvudvu, die kelew le wen nu efene wvù e è cim nu naa bò la fi wvù e bife le wen efene wvù dvù. ⁸ E bwee wan mum bæyse wan le wvù egay le wvù enya ekolε ke Jon Nleseejoo le ê juy e ê wvù. ⁹ E wvù gay, e Nfon 'Elod yuw nonεn e ye keeshε lo wvù. Geenεn nje kelew kè wvù to dieε wase fwe dvu bonyii bò to nu fô nkaw e, e wvù mum gay le bó ege no wan gay. ¹⁰ E wvù mum tum bonyii e bó ḡen yew ncaw e bvuse ekolε ke Jon e, ¹¹ to dvù ê juy e nya ê wan kpwoon wvudvu, e wvù mum ḡen dvù nya ê bwee. ¹² E boom bo Jon e bo ḡgoo le ke ḡen jo ḡvune di Jon e dwey, ḡen see saaka wvudvu ê Jisos.

E Jisos nyaḡe bonyii bontfuke botin
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ E Jisos ke dioo yuw fiεε fi kooy bò Jon, mum ley ê kekoḡ e læwse ye ḡen fô bonyii yaa nu ke. Geenεn e bibombom bi bonyii le yuw, mum buy ê bilaante le len bò bikaa bi wvù le. ¹⁴ E wvù ke buy ê kekoḡ e dioo fεεse

ê nkḡpwaante, yεn kebombom ke bonyii le nen ghemm. E shen koo wvù bò bó, e wvù mum no fele bonyii bò to cemkene. ¹⁵ E è ke dioo nu ekiεguu, e boom bew bo ḡgoo le bence gay ê wvù le, “Fεn nu nkḡpwaante, e diuu e ḡen wase, gaye le bonyii ban eḡen bontεw e eguy mwεεm mvubole mvudien.” ¹⁶ E Jisos tfuse ê bó le, “Ke shiee nu dvù wvù bó enεnε ke. E nu enya ben fiεε é bó edie.” ¹⁷ E bó tfuse ê wvù le, “Bese kenke ke e è nu bontuw bo blēēd e botin bò byé yifiεε maanḡ.” ¹⁸ E wvù gay ê bó le, “Ben eto dvù enya ê me.” ¹⁹ E bó to dvù, e wvù fi, mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse yî εgay e. E wvù jo bontuw bo blēēd e bo botin ba bò byé yi yifiεε ye, taa we, nya keyoone ê Nyo', mum ḡuushε bontuw bodvu nya ê boom bew bo ḡgoo le, e bó mum ḡawce ê kebombom kedvu. ²⁰ E bonyii bocii die ffuu. E boom bo Jisos e bo ḡgoo le baance bimbeke bi to shεεteε e bí yinḡen nkáa yuufe ncow fiεε. ²¹ Bonyii bò to dieε mwεεm mvudien mvudvu to nu bolemse diεwe bontfuke botin e, e se jo bokεnε bò boom.

E Jisos len yî joo le
(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)

²² E Jisos mum gay ê boom bew bo ḡgoo le le bó eley ê kekoḡ e esaa fwe kewvu keki é wen eshεε egay kebombom ke bonyii le é kí ekfuuyi. ²³ E wvù ke shεε gay bó le, mum nε ben yî kum e wvù embeḡ keeḡen ebunle. E ekfuḡ ke jiim e wvù nu ke fó wvù embeḡ. ²⁴ Geenεn è to nu kefew kedvu le, e kekoḡ nu wase ê joo ncejole, e joo kale kí, njefo fwefwe to too je fwe cile kí. ²⁵ E è ke no nu wase en'yulem, e Jisos nε no too fô bó le lenε yî joo le. ²⁶ E boom bew bo ḡgoo le dioo yεn no wvù lenε yî joo le, e kedvum ḡbwo bó. E bó no gayte le “E nu nkḡfusay.” E bó mum no wante foweεwe bò nfan. ²⁷ Kan mwaan e Jisos mum jeme ê bó le, “Ben ejice mvuntelem mvunεn e, è nu me. Fo ben efanè ke.”

28 E Bitay gay ê wvú le, “Tata é è fen nu wo, é wo gay e me nlen ten yí joo le nto fô wo le.” 29 E Jisos gay ê wvú le, “E toò le.” Nonen e Bitay mum buy ê kekon e no lene yí joo le gene fô Jisos e. 30 No wvú to lene gene, dioo yen no fwefwe gee, e wvú mum no fane, mum kew no shiile ê joo. No wvú shiile mum bee le, “Tata fi me!” 31 Kan mwaan e Jisos lan kebo jice wvú le gay ê wvú le, “O oo, mbee wo doose baay! Wo be kenke kemanen nje la?” 32 E bô wvú mum ben ley ê kekon e, e fwefwe wvudvu mum lu. 33 E boom bew bo ngoo le bò to nu ê kekon e mum nya n'wvum ê wvú gay le, “Kecesy, wo nu Waa Nyo'.”

E Jisos fe bonyii bo bincem e Genesalet
(Mak 6:53-56)

34 E bó ke lente mamase buy keba kè Genesalet e. 35 E bonyii bo jó yen wvú le kiee wvú, mum ciinse ntum ê keba kedvu le kecii, e bonyii no too bô bonyii bo bincem e bocii fô Jisos e, 36 leke le wvú ecine é bó ekum ke naa e è nu ngem ndvu ye le. E wee tfuu wvú to kumte, mum no bonene.

15

Ekume nce wonj bô diew Nyo'
(Mak 7:1-13)

1 E Bofalasii bô bonyii bomew bò to dunji bonci bo Nyo' le ke mum ne Jelusalem to fô Jisos e bife ê wvú le, 2 “E nu nje la wvú boom buw bo ngoo le beete bô nce wonj bo'icee bosesebeene bo fwele? Ke bó cuke can ê je yí nci gomte le se diekene ke.” 3 E Jisos tfuse ê bó le, “E nu nje la wvú ben beete finen bô bonci bo Nyo' le bii e è nu nce wene wonj e? 4 Me njemyi nen, njefo Nyo' to nu e gay le, ‘Wvum ico bô bwoo.’ Bvuu gay ten le, ‘E wee nan lo ice kenee bwee, é bó yu lo mweten.’ 5 Geen en, ben e no gayte finen le, ‘E wee ne e gay ê ice kenee bwee le, ‘Fiee fi wo bee keekenke can yem e nu e me e nya wase ê Nyo’,’ tu ke è nulo é wvú

ebvuu ejo fiee fidvu efi ice kenee bwee dvú ke.’ 6 E nee no ben bii nce wene wonj e nen mum gee e diew Nyo' tuu fiee fi ecici. 7 Bonyii bò jemyi jeyy gee jeyy ban! Fiee fi wee ntum Nyo' wvú Yesaya to jemye ekume ben nu naa lo kecesy, no wvú to gaye le,

8 ‘Bonyii ban wvumte me ke fomvu fomvu, e mvuntelem mvubole nu ncejole fô me le.

9 Bó bunlee me e è nu ke ecici, njefo bó joo mwem mvù è kpawwci bonyii yeyi le è nu diew yem.’ ”

Fiee fi nulo ebefe bô wee
(Mak 7:14-23)

10 E Jisos ke ne tee kebombom ke bonyii le e kí to. E wvú gay ê kí le, “Ben eyeke eyuw, ekiene nta. 11 Ke fiee fi leyte ê wee emvu nulo ebefe bô wvú ke. E nu fiee fi buyte lo ê wee emvu fi nulo ebefe bô wvú.”

12 E boom bo Jisos e bo ngoo le ke ne to gay ê wvú le, “Wo kee ke le Bofalasii be e yuw fiee fi wo be jeme fiee fi e gbwe bó?” 13 E wvú tfuse ê bó le, “Kete kecii kè è nu se è yele Icem wvú nu fowe nu e bó nu ke ebaa. 14 Ben edaaye ê bó le, è nu binfefe bì dunji je ê bonyii. E kenfefe dunji je ê kemew, é bó bocii ke egen egbeweken ê kentuke le.” 15 E Bitay gay ê Jisos le, “Ke yuuse ê bese fiee fi ngan we jemyi.” 16 E Jisos bife le, “Ke ben ten kee mwem e? 17 Ke ben kee le fiee ficii fi leyte ê wee emvu booke ê shem ké ghan buy lo le? 18 Geen en, e fiee fi buyte diuw wee le nen'yi e è nu fô fitele le. E è nu fife fi beete bô wee. 19 Fí ké ne e è nu fô fitele le, e wee se no kenke kpawwce wvú befe, mum yu wee, jo kpwee wee kenee dwee wee, jan kenjan, con bvucan, ben jim nsaw mbiay kenee befe bô diee di wee le. 20 Mvun nu mwem mvù nulo ebefe bô wee. Ke keedieken bô can se bó e cuke nulo ebefe bô wee ke.”

E kpwoon mvu wvú to nu wee ketum lese fitele yí Jisos e
(Mak 7:24-30)

21 E Jisos ke ne fó lewse ye gen keba ke Taya bô Sidon e. 22 E fi kooy le kpwoon mvu wvu Kaanan wvù to nu jó to nu e ne to yen Jisos e, bee fô wvú le le, “O Tata, waa Nfon Dawe, camε ke shen fô me le. Waa wem wvù kpwoon nu e nceendaa dεwle mvu njinsene naa lo bô wvú baay.” 23 Geenεn e Jisos yuw fanε yaa ghay lo ke. E boom bew bo ηgoo le bence to leke wvú gay le, “Gayε ke ε kpwoon wvun le wvú egenε. Wvú bii nyaa njεese ε beene.” 24 E Jisos tfuse le, “Bó to tum me e ε ε nu fô bonyii bo Islael e maanη bô nu diεwε njée yì nu e ne wase e no bvuyte lo le.” 25 Geenεn e kpwoon wvudvu to ke tum envuw ε Jisos ejise gay le, “Tata, fi ke me.” 26 E Jisos tfuse ε wvú le, “Ke fi nu lanη keejo ηgu boom elan fô bwé le ke.” 27 E kpwoon wvudvu gay le, “E nu kecεey icεm. Geenεn naa bwé ké no bonyi ke tfúw yì icee bó dioo diekene e yì no gbwekene.” 28 E Jisos mum tfuse ε wvú le, “O kpwoon wvun, mbee wo tamyi lo. Fí ekooy fô wo le no wo shieele.” Ke nonεn e waa we mum bonεn lo.

E Jisos nyane bonyii bontfuke bonεw

29 E Jisos ke ne fó no gene, gen fey mbew Mamase yì Galilee le, ben gen yì kum e, shii fó. 30 E kebombom ke bonyii le ke baay to fô wvú le nen ghemm. E bomew to too bô bonyii bô nu bontεnε, noo bô kenke bonfiaw ye le, noo bô nu binfefe, noo bô nu bincife, noo bomew bo bincεm e nteen. No bó too bô bó, no jiwse ε wvú ejise e wvú fεle bó. 31 E kebombom kedvu no kenke lo ηghaw no bó to yene e bincife jemyi, e bonyii bô kenke bonfiaw ye le bonene, e bontεnε lene ten teyey, e binfefe yene mwεεm e. E bó tum monkum mo Nyo' bonyii bo Islael e.

(Mak 8:1-10)

32 E Jisos mum tee boom bew bo ηgoo le gay ε bó le, “Me ηkenke shen fô kebombom kin e, njefo bó nu wase bee bó εdiuw εta, e fiεε fi bó edie

yaa bvuu nu ke. E ke me ηgomte le me encinε bó le ε bó egenε jen ke, njefo ε nulo ε bó egenε egbwe jen ε je.” 33 E boom bew bo ηgoo le gay ε wvú le, “E nulo ε beene ejo fεε mwεεm mvudien ηkpwaante jan mvù ekpwεnten keenyanε kfuu kin kebombom ke bonyii le dvú?” 34 E Jisos bife ε bó le, “Ben kenke bontuw bo bleεd e bomεε?” E bó tfuse le, “E nu bosooshwi y bô mvubyetεε nen caan.” 35 E Jisos mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse. 36 E bó shii, e wvú jo bontuw bo bleεd e bo bosooshwi y ba noo byé yidvu, nya keyoone ε Nyo', mum guushε nya ε boom bew bo ηgoo le, e bó mum gawce ε bonyii bodvu. 37 E wee tfuu die, ffuu. E bó baance bimbeke bì to sheεtεε, e bí yinεn ηkáa yisooshwi y. 38 Bonyii bô to dieε to nu bolemse bontfuke bonεw, e se jo bokεne noo boom. 39 E wvú mum cinε kebombom kedvu le e kí no kfuuyi. E wvú ley ε kekon e gen ε keba kè Magadan e. *

16

E bonyii bomew no gomte le Jisos ege kenghaw ke fiεε le

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 E Bofalasi bô Bosadusi ke ne to fô Jisos e keemom wvú, mum gay le wvú ege fiεε fi dunçi mvunηgay mvù ne fowe. 2 E Jisos gay ε bó le, “E ke dioo nu seke diuu seeyi e εbulε yeεle, e ben no gayte le, ‘Ekfun nu ebuy ejon,’ njefo ben nu e yen e εbulε yeεle. 3 E ke dioo nu seke diuu sane e εbulε yeεle e kembεw e suu, e ben no gayte le, ‘Nffum nu ke efey εben,’ njefo ben nu e yen e εbulε yeεle e kembεw e suu. Ben kee keetaa εbulε mum kiεε no ekfun nu enu, geenεn yaa kee ke bonciise bô mwεεm mvù kooyi yì kefew kin e dunçi nje la? 4 Eηgokε kè befe kè nu e cinε wase Nyo' le e no nu diεwε kpwoon nsake le kin, gomte fiεε fi dunçi mvunηgay mvù ne fowe. Ke ε nulo ε me endunçe fiεε ε kí efey fi wee

ntum Nyo' wvù Jona le ke.” No wvù gay nonen mum cine bó le ne no gene.

É Jisos tefe boom bew le bó eyenè ekumε gee di Bofalassii bô Bosadusii le (Mak 8:14-21)

⁵ É boom bo Jisos e bo ngoo le ke dioo fεse kewvu keki yen le bó be ε daayε keejo bleed. ⁶ É Jisos ke ne gay ê bó le, “Ben eyenè, bvuu joo kefew yî fintunleen fi Bofalassii noo fi Bosadusii le.” ⁷ É boom bew bo ngoo le mum kew no jemyi εbonεbon ekumε fiεε fidvu, gayte le, “Wvù jemyi fintunleen fin nen njefo beene baa to bô bleed ke.” ⁸ É Jisos kiεε fiεε fi bó jemyi ekumε fi mum gay le, “O oo bonyii bo mbee wvù doose le ban! Ben jemyi εbeneben ε è nu ekumε bleed wvù ben baa keηke ke nje la? ⁹ Ben baa yene wase mwεem e le? Ke ben kumyi bontuw bo bleed e bo botin bô bonyii se dieε bontfuke botin e? Bimbεke bi ben se baance se nu ηkâa yimiεε? ¹⁰ É ke ben bvuu kumyi ten bontuw bo bleed e bo bosooshwiw bô bonyii be die bontfuke bonεw e? Ben be baanci bimbεke bí ε buy ηkâa yimiεε? ¹¹ É ge la wvù ben baa kiεε le ke me njemyi ε è nu ekumε bleed ke? Me mbvuu ηgayte ke le ben ejoo kefew ekumε fintunleen fi Bofalassii bô Bosadusii le.” ¹² No wvù jeme nonen ε bó mum kiεε le ke wvù jemyi le bó ejoo kefew ε è nu ekumε fintunleen fi bó towte ê bleed e ke, le wvù jemyi ε è nu ekumε n'yεyι wvu Bofalassii bô Bosadusii.

É Bita cεε le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε (Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ É Jisos ke gen buy ê keba ke won e kè Kaysalia Filibi le, ke ne bife ê boom bew bo ngoo le le, “Bonyii duu le wee wvù diee nu Waawee nu yεε?” ¹⁴ É bó tfuse ê wvù le, “Bonyii bomew duu le wo nu Jon Nleseεjoo, bomew le Elayja, ε bomew duu le wo nu Yelimia keηεε wee ntum Nyo' wvumvu.” ¹⁵ É

wvù bife ê bó le, “Ben duu finen le me nu yεε?” ¹⁶ É Semon Bita tfuse le, “Wo nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε wvù Waa Nyo', Nyo' wvù keηke nshii.” ¹⁷ É Jisos tfuse ê wvù le, “Semon waa Jona, Nyo' nu ε buw wo, njefo ke fin nu ε è seηe wee wvu wum ê wo ke, è seηe Icεm wvù nu fowe ê wo. ¹⁸ Me ε no ηgayte ê wo le wo nu Bita, * ε è nu yî kembangan kin e wvù me nu ηke en'yoo kentaashε kem ke bonyii bo mbee le. É ke mvunγay mvu kpwe le nu ke eyuu eghaw kentaashε kedvu ke. ¹⁹ Me nu ηke enya ken'yene ke bvunfon bvufowe le † ê wo. Fiεε fi wo ε ke ε suu fokuse fεn, tu bó nu ε suu wase fowe. Fiεε fi wo ε ke ε fay fokuse fεn, tu bó nu ε fay wase fowe.” ²⁰ No Jisos gayεε nonen, mum loocε ciise lo ê boom bew bo ngoo le le bó eyene fo bó ke emom esee ê wee le wen nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε ke.

É Jisos jeme ekumε kfuu kpwe yι wvù nu ke ekpwe

(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ É kew yî kefew kekiε le, ε Jisos mum kew no duηci ê boom bew bo ngoo le le wen keηke ke keegen Jelusalem. É wen nu egen eyen bonγew nteen can bonyii bô saake won e bô bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô duηci bonci bo Nyo' le. Bó nu ke eyu wen, é εdiuw ebuy εta é wen ekase ebuy yî kpwe le. ²² É Bita mum jo wvù ε bô wvù lewse ye. É wvù mum kew no saake wvù yî fiεε fidvu le, gayte le, “Tata, Nyo' elεwseè. Ke fin fiεε nu ke eyuu ekooy bô wo ke.” ²³ É Jisos banke ye gay ê Bita le, “Ja ê me ejim Satan! Wo jewsee lo me njefo ke wo leeme ê keba ke Nyo' le ke. Wo leeme ε è nu ê ke wee wvu wum e.” ²⁴ No Jisos jeme nonen, mum gay ê boom bew bo ngoo le le, “É wee gomte keenu wee wεm ngoo, tu wvù keηke keetun ekole kew, etuu kentam kew ebii me le. ²⁵ Ben ekeè le wee

16:6 Luk 12:1 **16:7** Mak 6:52 **16:8** 14:31 **16:9** 14:20 **16:10** 15:37 **16:14** 14:2; 17:10-13;

Mat 21:11 **16:16** 14:33; Jon 1:49; 11:27 **16:18** Luk 22:32; Jon 1:42; 21:15-17; Efe 2:20 * **16:18** Diee di Bita din nu le, «Tε». **16:19** Luk 11:52; Mat 18:18; Jon 21:15-17 † **16:19** Fεn nu teyey le, bin'yene bi bvunfon bvufowe le. **16:20** 17:9 **16:21** 17:22-23; 20:17-19; 26:2 **16:24** 10:38-39; Luk 14:27; 17:33; Jon 12:25-26; 1Bi 2:21

wvù bawci nshii we fo wvù elase nu ke elase ke lo. Geenɛn ɛ wee wvù lase nshii we nje me nu ke ekeɲke nshii. ²⁶ Ɛ bó baanci naa won wvun nɛn tfuu, ɛ nya ê wee wvù ɛ die, ɛ ke ɛ lase nshii we, é sɛw wvudvu enu la? Nu ɛ fiɛɛ nu dvù fi è nulo é wee esum keyoy kew dvù le? ²⁷ Ben ekeè ɛ wee wvù diee nu Waawee nu ke eto bô bonceendaa bew ê bvukukɛ bvu Ice le, emum elaw wee tfuu yí fiɛɛ fi wee nu ɛ ge le. ²⁸ Ɛ me ensee ê ben keceɛy ɛ bonyii bomew leeme fɛn bô yaa nu ke eyuw wvun kpwe sɛ bó ɛ yɛn no wee wvù diee nu Waawee too bô bvunfon bwew ke.”

17

Ɛ Jisos duɲɛ bvukukɛ bwew bvù wvù to keɲke fowe

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Ɛ ediuw ke fey ɛsoocaa, ɛ Jisos jo Bitá bô Jɛm noo Jon wvù waa bwee Jɛm, ɛ bô bó ben yí kum wvumew e ɛ wvù defe ɛwe, no nu fó ɛbonɛbon. ² Ɛ bó ke nɛ yɛn ɛ nfiɛɛɛn ye ɛ kumɛn ê bó ejise, bvushiw bwew ɛ no baa lawkene diɛwɛ diuu le, ɛ ndvù ye baa tɛn lawkene nɛn mwawmwawmwaw. ³ Ɛ fi kooy ɛ Muses bô Elayja to nu ɛ nɛ buyɛn fô bó le, no jemyi bô bo Jisos. ⁴ Ɛ Bitá mum nɛ bvumtɛn gay ê Jisos le, “Tata, fí jee no beene nu fɛn. Ɛ wo fɛn koonke lo é me en'yoo cún fɛn shɛ, é yimi enu yo, yimi yi Muses, yimi yi Elayja.” ⁵ Kɛ no wvù to bɛɛ jemyi, ɛ fi kooy ɛ kembɛw kè baa nɛn bvuuu to nu ɛ nɛ to baɲ bó, ɛ diɛw jeme ê kembɛw kedvu le ɛ, “Wvun nu Waa wɛm, wvù nu fitele fiem. Me n'yuuke njoɲ bô wvù baay. Ben eyuukè ɛ è nu wvù le.” ⁶ Ɛ boom bew bo ɲgoo le dioo yuw diɛw yidvu ɛ kedvum gbwo bó, ɛ bó gbwekɛn tum monshim fokuse. ⁷ Geenɛn ɛ Jisos ɲɛn kum bó le gay le, “Ben eja we. Fo ben efanè ke.” ⁸ Ɛ bó

dioo cake ejise we fanɛ yaa bvuu yɛn wee mvu le ɛfey Jisos ke.

⁹ Ɛ bó ke nɛ yí kum wvudvu le dioo booke, ɛ Jisos lew ê bó le, “Fo ben ke esee fiɛɛ fi ejise ɛyene be yɛn ê wee sɛ wee wvù diee nu Waawee ɛ buy wase yí kpwe le ke.” ¹⁰ Ɛ boom bew bo ɲgoo le bife ê wvù le, “Ɛ nu nje la wvù bonyii bô duɲci bonci duu ɛ Elayja keɲke keeke eyaw eto é Mboyse wvù Nyo' to kawɛɛ sɛ to?” ¹¹ Ɛ Jisos tfuse le, “Ɛ nu keceɛy ɛ Elayja keɲke keeyaw eto ekene mwɛɛm mvunciim. ¹² Geenɛn é me ensee ê ben ɛ Elayja nu ɛ to wase bó fanɛ yaa kiɛɛ wvù ke, ɛ mum ɛ ge fiɛɛ fi bó koonke bô wvù. Ɛ è nu ke lɛɲlɛɲ no wee wvù diee nu Waawee nu ke eyɛn ɲɲɛw can yibole.” ¹³ No wvù gay nonɛn, ɛ boom bew bo ɲgoo le mum kiɛɛ ɛ wvù jemyi ɛ è nu ɛkumɛ Jon Nlesejoo.

Ɛ Jisos fɛ wan mvu wvù to gbwee keɲgbwe

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ɛ Jisos bô boom bew bo ɲgoo le ke bow fɛse fô kebombom ke bonyii le to nu. Ɛ wee mvu nɛ to tum ɛnvuw ê Jisos fwe, gay ê wvù le, ¹⁵ “Tata, camɛ ke shen fô waa wɛm e. Wvù gbwee keɲgbwe, yɛne ɲɲɛw baay. Wvù nɛn'yi gbwe fotan, ké nɛ gbwe ê joo le. ¹⁶ Me mbe ɛ nto bô wvù fô boom buw bo ɲgoo le bó ɛ mom ɲkuuɲ keefe wvù.” ¹⁷ Ɛ Jisos gay le, “O oo! Ɛɲgokɛ ke ɛcici kè baa lese fitele yí Nyo' le kin. Me nu ɲke enu beene ɲɲɛn embuy nɛɛ? Me nu ɲke ɲkuu shém bô ben ɲɲɛn embuy nɛɛ? Ben eto bô wan wvudvu fɛn enya ê me.” ¹⁸ Ɛ bó to dvù, ɛ Jisos wam nceendaa dɛwle wvù to nu yí wan wvudvu le ɛ wvù buy, ɛ wvù mum bonɛn lo kaɲ mwaan.

¹⁹ Ɛ boom bo Jisos e bo ɲgoo le ke nɛ ɲɲɛn fô wvù le ejim ejim, bife ê wvù le, “Ɛ nu nje la wvù bese be mom ɲkuuɲ keebvuse nceendaa dɛwle wvudvu?”

16:27 Mben 62:12; Job 34:11; Mat 7:23-27; 13:41; 25:31-46; Luk 13:27; Jon 5:29; Lum 2:6; 1Kol 3:13-15; 1Bi 1:17; 2Tim 4:14; Mwm 22:12 **16:28** 10:23; 24:34; Mak 9:1; 13:30; Luk 9:27; 21:32 **17:1** 5:1 **17:2** 2Bi 1:16-18; Mwm 1:16 **17:5** 3:17 **17:9** 16:20 **17:10** Mala 3:23-24; Mat 16:14 **17:12** 11:14; Luk 1:17; Jon 1:21 **17:17** Dito 32:5, 20 **17:20** 13:31; 14:31; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6

* **17:20** Nsusu yin nu ê díɛw bala le le, «mustard».

20 Ɛ wvú tfuse ê bó Ɣ, “Ɛ nu njefo mbee wene doose lo. Ɛ me ensee ê ben keƔƔy Ɣ, é ben be keƔke mbee Ɣ wvú nu ke naa diƩƩe shem nsusu le, * tu ben nulo egay ê kum wvun Ɣ wvú emvuw ye Ɣen eƔen eleem fofe, é wvú mvuƩe, ƔeƩ saa nu dvú Ɣi nulo eghaw ben ke. 21 [Geenen, ke kfuú wvuwvun nceendaa dƩwle nulo ebuy se wee Ɣ bunle Ɣ she mbam mwƩem mvudien ke.]†

Ɛ Jisos bvuu jeme ekumƩ kfuú kpwe yì wvú nu ke ekpwe

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

22 No Jisos bô boom bew bo Ɣgoó le to taashƩ Galilee, Ʃ wvú gay ê bó Ɣ, “Wee wvù diee nu Waawee nu Ʃ bó nu ke enya wvú can bonyii le, 23 é bó eyu wvú, é ke edioo enu Ʃdiuw eta, é wvú ebuy yì kpwe le.” Ɛ bó yuw nonen, Ʃ ye keeshƩ bó baay.

EkumƩ shile wvu yew ncese

24 Ɛ Jisos bô boom bew bo Ɣgoó le ke Ɣen buy Kafana'um, Ʃ bonyii bô to Ɣi shile wvu yew ncese ke to yen Bita le sow ê wvú Ɣ, “Wee wene n'yƩƩyi ké no laanƩ ke shile wvu yew ncese?” ‡ 25 Ɛ wvú bee Ɣ, “ƐƩ.” Ɛ Bita ke dioo tu fô yew e, Ʃ é yaw Jisos jike ƔeƩ fidvu fokuse, bife ê wvú Ɣ, “Semon, wo yene Ɣiuw Ɣ la? Bonfon bo fokuse Ɣen ké no Ɣi shile bô kensuw Ʃ è nu ê baa? Bó ké no Ɣi ê boom bo won e, nuu ê botolo Ɣ?” 26 Ɛ Bita tfuse Ɣ, “Bó ké no Ɣi Ʃ è nu ê botolo.” Ɛ Jisos gay ê wvú Ɣ, “Tu ke boom bo won e yaa keƔke keelaanƩ ke. 27 Geenen, wvu Ɣ fo bee wo eteensen mvuntelem mvu bonyii bodvu le, Ɣene elan Ɣncaw ê mamase le, bye yì wo Ʃ yaw Ʃ koo, Ʃ wo yene diuw wvudvu, é wo eyen jise di bigew e jó, emum ebvuse eƔen enya ê bó keelan shile wesebeewo dvú.”

† 17:21 Ke bonƩwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawƩe san diƩw Nyo' jó keƔke kencim kin ke. 17:22 16:21 17:24 Ksm 30:13 ‡ 17:24 Shile wvun to nu diƩƩe keƔgawten ke nlawma wee lemme le yì diuu le. 18:1 Luk 22:24 18:3 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 18:4 23:12 18:5 Luk 10:16 18:8 5:29-30 18:10 Jon 10:11-15 * 18:11 Ke bonƩwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawƩe san diƩw Nyo' jó keƔke kencim kin ke.

18

Wee wvù kuuke ente jo bvunfon bvufowe

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 Ɛ è no nu ke kefew kedvu le, Ʃ boom bo Jisos e bo Ɣgoó le to bife ê wvú Ɣ, “Wee wvù kuuke fele wee tfuu ê bvunfon bvufowe le nu wvù la?” 2 Ɛ Jisos mum tee wan caan leke ê bó entelen, 3 gay Ɣ, “Ɛ me ensee ê ben keƔƔy Ɣ, é ben baa ekumen etu diƩƩe boom bo caan caan e, tu ke ben nu ke eyuu eley naa lo bvunfon bvufowe le ke. 4 Naa yeƩ wvù nu Ʃ jo ekole kew caan Ʃ no nu diƩƩe wan wvun e, nu Ʃ wvú nu wee wvù kuuke ente jo bvunfon bvufowe. 5 Ɛ wee Ɣisene wan diƩƩe wvun e ê diee diem e, tu wvú Ɣisene Ʃ è nu me.

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 Ɛ è nu Ʃ wee ege é wee wvù nu Ʃ lese fitele yì yem e diƩƩe boom bo caan caan ban e ege kebefƩ, é Ɣi ejee fô wvuƩe wee le Ʃ bó esheƩke kebwee ke diene le ê kendonƩ kew e, edomse wvú é wvú eshii eƔen ê joo yi baay e. 7 ƔƩew wvu baay nu fô bonyii bo yì won wvun e. MwƩem mvù teeyi bonyii Ʃ bó gee bibefe keƔke ke keenu. Geenen Ʃ ƔƩew wvu baay nu fô wee wvù teeyi wee mvu Ʃ wvú gee kebefƩ le. 8 Ɛ kebo kuw keƩeƩ ekale kuw gee Ʃ wo gee kebefƩ, é wo sum kebo kedvu keƩeƩ ekale kedvu lan. Ɣi jee Ʃ wo ke eley nshii wvù meƩ lo le bô kebo keƩeƩ ekale keƩkƩyƩe, Ʃfey keekeƩke can yicii keƩe bikaa bicii é bó ke ejo wo etfume Ɣguy wvù meƩ lo le. 9 Ɛ jise diuw gee Ʃ wo gee kebefƩ, é wo min jise didvu lan. Ɣi jee Ʃ wo ke eley nshii wvù meƩ lo le bô jise dimwaan, Ʃfey keekeƩke ejise Ʃcii, é bó ke elan wo Ɣguy wvu baay e.”

ƔƩan ekumƩ njee yì to laƩ

(Luk 15:3-7)

10 “Ben eyenè fo ben ejoò mvu boom bo caan caan ban e ekuse ke. Ɛ

me ensee ê ben le fowe nu ε bonceenda bo Nyo' le bô shee bô bó ké no nu ke sekecii ejise jo Icem wvù nu fowe.

11 [E wee wvù diee nu Waawee to to keeboyse bonyii bô nu ε laken wase.]
*

12 Ben kpwaake le la? E wee kenjke njée gbwee, yimiaaη ε la ente dvudvu, wvù saa eyaw ecine yi mban bvuuke ncow bvuuke le ê kum, egen egom njee yimiaaη yi la yidvu? 13 E me ensee ê ben keceey le, é wvù gom ε yen, é wvù eyuuke njon bô njee yimiaaη yidvu fele yi mban bvuuke ncow bvuuke yi baa la ke. 14 E nu ke lenlen ten no Icen wvù nu fowe baa shieele le wee mwaan ηgoo boom bo caan caan ban e ela ke.

No è nulo é wee emance mwεem bô waa bwee

15 E waa bwoo ge fiεε fi ε befē fô wo le, é wo gen yen wvù le dujce jay we ê wvù ke ben ε wvù bofεε. Wvù é yuw fiεε fi wo jeme, tu wo ε kase wase ε kenjke waa bwoo jim. 16 Wvù é no nu se wvù ε yuw fiεε fi wo jeme, é wo jo wee mwaan kenεε bofεε ε ben ε bó kase gen fô wvù le, wvu le njeme wemen ekenjke bonyii bofεε kenεε botete bô eben jim nsaw wvudvu. 17 Wvù é gen ε fan keeyuw fiεε fi bó jemyi, é wo jo keseen gen dvù fô kentaashe ke bonyii bo mbee le. Wvù é fan keeyuw naa noo kentaashe ke bonyii bo mbee le, é wo jo wvù diεwe wee wvù yaa kee ke Nyo' kenεε diεwe wee wvù fii shile le.

18 E me ensee ê ben keceey le fiεε fi ben ε ke ε suu fokuse fεn, tu bó nu ε suu wase fowe, fiεε fi ben ε ke ε fay fokuse fεn, tu bó nu ε fay wase fowe. 19 Me ε mbvuu ε no ηgayte ê ben le, é bonyii bofεε ê ben ente beje yî fiεε le fokuse fεn, ε lεke ê bunle le, é Icem wvù nu fowe ege fimwetεn fô bó le. 20 Ben ekeè le fô bonyii bofεε kenεε botete nu ε taashe ê diee diem e, nu ε me nu ê bó entelen.”

Ngan ekumε wee fioo wvù yaa koole ke shen

21 E Bitā mum bence bife ê Jisō le, “Tata, è nu bokaη bomεε bô waa bwεεm gee mwεεm mvù befē fô me le, é me enlεεshi ke lo? E nulo é ke egen ebuy bokaη bosooshwi y e?” 22 E Jisō tfuse ê wvù le, “Ke è nelo é me enjay ê wo le è nelo enu ke bokaη bosooshwi y maan ke. E nelo enu mbansooshwi y bokaη bosooshwi y. 23 E nεε fiεε fi bó nelo efewsεn bvunfon bvū fowe bô nfon mvu wvù to gomte keekpwanεn bô bonyii bew bo lemme le bô kpaw we to nu can yibole. 24 No wvù to kewεε keetaasse, ε bó to bô wee mvu ε ye fioo nu bikele bi bigew e bontfuke yuufe. 25 No ke è to nulo é wvù elaw, ε nfon wvudvu mum gay le bó ejo wvù bô kpweεe noo boom noo mwεεm mwew mvunciim egese eto bô bigew bidvu elaw fioo ye dvù. 26 No nfon gay nonεn, ε wee wvudvu gbwe ê wvù ejise ku can ê wvù gay le, ‘Tata, kuu ke shém bee wo, me nu ηke enlaw fiεε ficii.’ 27 E shen ge ε cee εkole we cine wvù le daayε lo ê fioo yidvu le. 28 Geenεn, ε wee we kebeε ke buy dioo gene, buynεn yî wee mvu wvù bô bó lemte nfon e, ε wvù to kenjke wvù fioo εkεle ke bigew e ke kemwaan. † E wvù mum jice wvù yî sew e gay le, ‘Lawε fioo yo.’ 29 E wee lemme wvudvu mum gbwe ten ê wvù ejise, lεke wvù gay le, ‘Kuu ke shém bee wo, é me ηke enlaw wo.’ 30 E wvù tun, jo wvù gen fen yew ncaw e le wvù enù dvù egen ebuy no wvù ke elaw fioo ye. 31 E bonyii bomew bô bô bó to lemte dioo yen fiεε fi kooy le, ε fi ley bó baay. E bó mum gen see fiεε ficii fi be kooy ê nfon. 32 E nfon tooy wvù ε wvù to, ε wvù gay ê wvù le, ‘Wo nu fiεε fi εcici. Me mbe ε ndaayε ê yo fioo le yicii njefo wo be ε ku can ê me. 33 Ke è be nulo ten é wo ecam shen fô wee wvù ben ε bó lemte le no me mbe ε ncam ten fô wo le?’ 34 E nfon ton'ye

18:14 6:10 18:15 Lεw 19:17; Gal 6:1 18:16 Dito 19:15; Jon 8:17; 2Kol 13:1; 1Tim 5:19 18:17 Tay 3:10 18:18 16:19; Jon 20:23 18:19 7:7 18:20 28:20 18:22 Kenj 4:24 18:23 25:19 18:27 Luk 7:42 † 18:28 Ekεle ke bigew e kin nu ê diεwε Glek e ke diεwε bodanali gbwee le. 18:33 5:7 18:34 5:26

shém, nya wvú le bó efen yew ncaw e, enyεwle bô wvú egen ebuy no wvú ke elaw fioo ye yicii. ³⁵ Nonen, è nu ke lenlen no Icem wvù nu fowe nu ke ege bô wee mwaan mwaan ben e, fen é wee baa elεshε bô fitele fiew ficii fiεε fi befε fi waa bwee nu ε ge fô wvú le.”

19

N'yεyi ekumε keekuj kpwoon (Mak 10:1-12)

¹ Ε Jisos ke jeme mwεεm mvun mεse, mum nε ê keba ke won e kè Galilee le gen ê kè Judea le Joo Joodan wvuke. ² No wvú gen, ε kebombom ke bonyii le shfum bi wvú le, ε wvú fε bó bocii bô to cemkene jó.

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

³ Ε Bofalašii ke nε to fô wvú le keemom wvú, mum bife le, “Nci nu ε bee le è nulo é wee ekuj kpwεse yî fiεε le kenεε è nu naa fi la?” ⁴ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ben ke baa tan wase fiεε fi bó san le, ‘Fonkεw nu ε wee wvú to bomεε bonyii to bom bó ε bó no nu diemsen bô kpwoon’ e?” ⁵ Wvú to bom nonen mum gay le, ‘Ε nu nje fifin wvú diemsen nu ke ecinε ice bô bwee le etaashε bô kpwεse, é bó bofεε emum etu wase wee mwaan.’ ⁶ Nonen, ke bó bεε bonyii bofεε ke, bó nu wase wee mwaan. Fí ε mum ε no nu le, fiεε fi Nyo' nu ε taashε wase, fo wee emom egawsen ke.”

⁷ Ε bonyii bodvu mum bife ê Jisos le, “Ε no nu nje la wvù Muses to gayεε le wee nulo esan ηwa' enya ê kpwεse wvù dunji le wen nu ε kuj wase wvú, emum ekuj wvú?” ⁸ Ε Jisos tfuse le, “Ε to nu nje bikuu binen bi temyεen wvù Muses to cin'yεε le wee nulo ekuj kpwεse. Geenε, ke è nu no fí to nu fonkεw ke. ⁹ Me ε no ηgayte fiem ê ben le, é wee nε ε kuj kpwεse ε jo wvumvu, é è baa nu le kpwoon wvudvu nu ε nε ε no ghane gee nsake, tu wvú nu ε ge kebefe ke diεwε keejan kpwoon mvu.”

¹⁰ Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le yuw fin gay ê wvú le, “Ε è fen nu no fí nu

ekumε diemsen bô kpwoon, é fí ejee le wee emεy fiew nonen se wvú ε taashε bvujen.” ¹¹ Ε Jisos gay ê bó le, “Kε è nu wee tfuu wvù nulo ebee fifin fiεε ke. Ε nulo ebee ke bonyii bô Nyo' nu ε ge le bó ebee. ¹² Ben ekeè le bonyii bomew nu dvú ε bó yaa ké no kenke shiee kpwoon ke, ε è nu no bó to bokεε wase bó ε bó nu. Ε bomew nu nonen ε è ge bonyii bô can le bó enu nonen. Ε bomew nu fibole nonen ε è ge bó bô bikuu bibole le bó enu nonen nje bvunfon bvu fowe. Wee wvù nulo ebee fifin ε wvú bee.”

Ε Jisos lan kembonen yî boom bo caan caan e

¹³ Ε bonyii ke nε no too bô boom fô Jisos e le wvú ekum bó le, ebunle fô bó le, ε boom bew bo ηgoo le mum no saake lo bonyii bodvu. ¹⁴ Ε Jisos gay fiew le, “Ben ecinε é boom bodvu etoo fô me le. Fo ben ejewsè bó ke, njefo bvunfon bvu fowe nu ε è nu fô bonyii diεwε boban e.” ¹⁵ No wvú gay nonen, mum gεε can ye yî bó le mum nε no gεne.

Jisos bô cee kpaw

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Ε fí kooy le wee mvu to nu ε nε to fô Jisos e, bife ê wvú le, “Wee N'yεyi, fiεε fi jee fi me ηkenke keenge nse ηkenke nshii wvù mεy lo nu la?”

¹⁷ Ε Jisos bife ê wvú le, “Wo biite ε è nu ê me ekumε fiεε fi jee nje la? Wee wvù jee mεy ke mwaan. Ε wo gomte keeke eley nshii wvù mεy lo le, é wo no gεlè bonci bo Nyo' le.” ¹⁸ Ε wee wvudvu bife ê Jisos le, “Bonci bo Nyo' le nu bô la?” Ε Jisos tfuse le, “Fo wo eyu wee, fo wo ejan kpwεε wee, fo wo econ bvucun, fo wo eben jim nsaw mbiay, ¹⁹ è wvumtè ico bô bwoo, noo le, è koonkè waa bwoo no wo koonke ekole kuw.” ²⁰ Ε cuwee wvudvu mum gay ê wvú le, “Bonci ban bocii nu ε me nse ηgεεle wase. Ε bvuu sheke la?” ²¹ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Ε wo fen gomte keenu wee wvù jee gene mεεse, é wo gen gese mwεεm mvù wo kenke, gaw

bigew bidvu ê bo kefufe le, é wo ke emum ekeŋke ntfu ε è nu fowe. Ε wo dioo ε ge nonen emum eto ebii me le.”
 22 Ε cuwee wvudvu yuw nonen, mum ne no gene nu lo shen shen, njefo wvú to keŋke kpwaw baay.

23 Ε Jisos mum gay ê boom bew bo ηgoo le ε, “Ε me ensee ê ben keceey ε fi nu ke etemyi fô wee kpwaw e keeley bvunfon bvú fowe le. 24 Ε me embvuu ensee ê ben ε, fi nu cekey fô nyambala le keeley ê jise di tase le fele fô wee kpwaw e keeley bvunfon bvú Nyo' le.” * 25 Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le yuw fin, ε diuw yum bó baay. Ε bó bife ε, “Ε è fen nu nonen, é ke yuu eboy yee?” 26 Ε Jisos taa bó nen, gay ê bó le, “Ε è nu fô wee wvu wum e, tu fi nulo eghaw. Geenε ε fô Nyo' le nu ε ke fiεε yaa nulo eghaw wvú ke.” 27 Ε Bitá gay ê wvú ε, “Taa eyen, bese nu ε cine wase fiεε ficii le ε no bii wo le. Bese nu ke ekeŋke la?” 28 Ε Jisos gay ê bó le, “Ε me ensee ê ben keceey ε seke wee wvú diee nu Waawee ε shii wase yí kawla we bvukuke le won wvu fwe le, é ben ban bò se bii me le, eshii ten yí bokawla le yuufe ncow bofee esaake dikfuu di Islael di yuufe ncow difεε. 29 Wee tfuu wvú nu ε cine la diew e, keŋεε boom bo bwee le, keŋεε jéme ye le, keŋεε ice le, keŋεε bwee le, keŋεε boom e, keŋεε ηεε le, ε wvú cin'yi nje yem, nu ke ekeŋke bonyii bô mwεem bokan gbwee fele no wvú se keŋke. Ε wvú nu ke ekeŋke ten nshii wvú mey lo. 30 Geenε, bonyii nteen bò nu fwe keseen nu ke enu ejim, é nteen bò nu ejim keseen enu fwe.”

20

Ngan ekumε wee wvú to joε bonyii bo lemme le lese wεne

1 Ε Jisos bvuu gay ε, “Bvunfon bvú fowe nu diewe cee la mvu wvú to buyεε ja fontanentan gen keejo bonyii bo lemme le elese ê wvú wεne. 2 No wvú to γεεε yen bó le, ε bô bó mum

kamen ε wvú nu ke elaw bó danali danali yí diuu le. * Ε wvú mum ciinse bó ε bó gen no lemte ê wvú wεne. 3 Ε è ke no nu diewe didiuu bvuuε le, ε wvú buy gen yen bomew bonyii le ε bó leeme fô way laame. 4 Ε wvú gay ê bó le, ‘Ben egen ten elemte ê me wεne, é me ηke enlaw ben no bó ké no laake.’ Ε bó mum gen. 5 Ε wvú ke bvuu buy ke diewe emvunsheen entelen e, bvuu kase buy ke diewe didiuu ditete le, joo ke bonyii bo lemme le. 6 Ε è ke no nu diewe didiuu ditin e ekiεguu, ε wvú bvuu buy gen yen bonyii bomew e ε bó leemene. Ε wvú bife ê bó le, ‘Ε nu nje la wvú ben to ε she leemene fen diuu dicile ecici?’ 7 Ε bó tfuse ε, ‘Ε nu njefo wee baa jo bese lemme le ke.’ Ε wvú mum gay ê bó le, ‘Ben egen ε ten elemte ê me wεne.’

8 Ε è ke no nu ekiεguu, ε cee wεε mum to gay ê cee ekole bonyii bew bo lemme le ε wvú etee bonyii bo lemme le, enya nlawma wvubo, keεke yí bonyii bò be to ejim e, egen emese yí bò be to fwe le. 9 Ε wvú mum kew no laake. Ε bonyii bò bó to joε bó yí lemme le didiuu ditin to ε wvú law bó danali danali. 10 Ε bonyii bò bó to yawεε ejo ke dioo to mum no kpwaake ε bó nu elaw bó efey bomew ba. Geenε, ε bó law ke ten bó danali danali. 11 Ε bó fi nlawma wvubo mum kew no wvukene cee la wε, 12 gayte ε, ‘Bonyii ban bò wo be jo ejim lem ke ntam kefew mwaan maan, geenε wo ε law bee bó lenlen, ε bese nu bò be she ε ηgvuse yí lemme le diuu dicile ε mvum sheyte yí yese le.’ 13 Geenε ε cee wεε wvudvu tfuse ê wee mvu bó le ε, ‘Nsaa yem, ke me mbaa njay fiεε bee wo ke. Bee wo be kamene ke lemme din yí danali le? 14 Joo nlawma wo egenε. Ε kon me le me enlaw wee wvu ejim lenlen diewe no me nlaw wo. 15 Ke me ηkeŋke mvungay keenge fiεε fi me ηkoonke bô fiεε fi è nu fiem e? Nuw ε wo bene

19:22 Mben 62:10 * 19:24 Nyambala yin nu ε bó tenε ê díew bala le le «camel». 19:26 Saka 8:6; Luk 1:37 19:28 25:31; Luk 22:30; 1Kol 6:2; Mwm 3:21 19:29 10:37 19:30 20:16; Mak 10:31; Luk 13:30 * 20:2 Danali mwaan nu jise di bigew e di bó to ké law wee dvú yí lemme di yí diuu le. 20:8 Lew 19:13; Dito 24:15 20:16 19:30

kendonj njefo me nu ε n'yene can yem fô bonyii le le?" ¹⁶ No Jisos jeme nen, mum mese le, "E nu ke no bonyii bò nu ejim keseen nu ke enu bo fwe, ε bo fwe nu bo ejim."

Ε Jisos bvuu jeme ekumε kfuu kpwe yì wvù nu ke ekpwe

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Ε Jisos ke no bene Jelusalem, ε bô boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε buy ε je, ε wvù tee bó ε bô bó lewse ye, ε wvù gay ε bó le, ¹⁸ "Ben eyeke eyuw, beene bene wase gene Jelusalem, ε bó nu egen enya wee wvù diee nu Waawee can bocee ncese bo baay baay noo bonyii bò duñci bonci bo Nyo' le, ε bó esaw wvù esumten le bó eyu wvù, ¹⁹ emum enya wvù can bonyii bò yaa nu ke Bojuu le, ε bó esεwse wvù, tamte wvù bô bonjgbwan, emum eta wvù yì kentam e, ε ke edioo enu εdiuw εta ε Nyo' ekase ebvuse wvù yì kpwe le."

Ε bwee Jon bô Jεm lekε bintaw bi boom bew e ε Jisos

(Mak 10:35-45)

²⁰ Ε bwee boom bo Σεbedee le ke ne to fô Jisos e bô boom bew, tum εnvuw ε wvù ejise keelεke fiεε. ²¹ Ε Jisos bife ε wvù le "Wo be gomte le la?" Ε wvù gay ε wvù le, "Kawε le ε nu ke edioo enu seke wo saake wase bvunfon bwuw, ε boom bem bo bofεε ban eshii mbew yo le, wvumvu ε εbo kuw ke elemse le, wvumvu ε ke εkenε le." ²² Ε Jisos tfuse ε boom bodvu le, "Ke ben kee fiεε fi ben biite ke. Ε nulo ε ben ke ewu fiko fi ηγεw e fi me nu ηke en'wu?" Ε bó tfuse le, "Bese nulo ke ewu." ²³ Ε wvù gay ε bó le, "E nulo ε ben ke ewu fiko fiem keceεy. Geenεn keeshii ε εbo kem ke elemse bô ke εkenε le yaa nu bvudvuu bwem keenya ε ben ke. Mondvuum modvu nu ε ε nu fô bonyii bò Icεm nu ε seyse wase ε gεε fô bó le." ²⁴ Ε kebese ke boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe dioo yuw ekumε fiεε fidvu, ε shém ton'ye bó bô

boom bo bofεε bodvu. ²⁵ Geenεn ε Jisos tee bó bocii, ε bó to ε wvù gay ε bó le, "Ke ben kee le bonyii bò saake bitum ké no shiile lo yì bonyii bobole, ε bonyii bo baay baay bobole duñci mvunγay mvubole ε we jo bó? ²⁶ Ke fifiε keηke keenu ε ben εntelεη ke. Wee wvù gomte keenu wee wvu baay ε ben εntelεη keηke keenu wvù lemte lo ben e. ²⁷ Wee ε no gomte keenu wee wvu fwe ε ben εntelεη, tu wvù keηke keenu nfwawene. ²⁸ Ε nu ke leηleη no ke wee wvù diee nu Waawee to to le bonyii elemte lo wvù le ke. Wvù to to keelem lo fô bonyii le, enya nshii we keesum wee nteen yì kpwe le."

Ε Jisos yene ejise binfefe bifεε

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke gen dioo fele Jeliku, ε kebombom ke bonyii le no shfumte ε wvù ejim. ³⁰ Ε fi kooy le binfefe bimew bifεε, ε ε nu bolemse bì to ké no shiile diuw je le, to nu ε dioo yuw le Jisos fele lo, ε bí mum no wante gayte le, "Tata, Waa Nfon Dawe, camε shen fô bese le." ³¹ Ε kebombom ke bonyii le no wamene bó gayte le bó ebaη lo. Geenεn ε bó bvuu wam gen lo fwe fwe le, "Tata, Waa Nfon Dawe camε shen fô bese le." ³² Ε Jisos mum leem, tee bó, ε bó to, ε wvù bife le, "Ben gomte le me enge la fô ben e?" ³³ Ε bó tfuse le, "Tata, geε ε ejise eyese eyene ye." ³⁴ Ε shen koo Jisos, ε wvù kum ejise εbole. Kaη mwaanη ε bó mum no yene mwεεm e, mum ne no bii Jisos e.

21

Ε Jisos ley Jelusalem diεwε Nfon e

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke dioo fenene Jelusalem, ε bó nu wase ntεw wvù Betfaj e yì Kum Bite bi Olif e, ε wvù mum tum boom bew bo ηgoo le bomew bofεε, ² gay ε bó le, "Ben egen ntεw wvu fwe we le. Ben nu dioo

20:17 16:21; 27:26-31 **20:22** 26:39; Mak 14:36; Luk 22:42; Jon 18:11 **20:23** Lem 12:2 **20:26** 23:11; Mak 9:35; Luk 9:48 **20:28** Yεsa 53:12; 1Kol 6:20; 7:23; Gal 1:4; 1Tim 2:5-6; 1Bi 1:18-19 **20:29** 9:27-30 **20:30** 1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 21:9, 15; 22:41-46; Mak 10:47-48; 11:10; Luk 1:32, 69; 2:11; 18:38-39; Jon 7:42

ε γεν, emum eyen lo bwee kembεεbey e ε bó ε suu ε waa we nu mbew ye le, é ben efay, eto dvú ê me. ³ Ε wee bife lo fiεε ê ben, é ben tfuse le Cee Ekole κηηke shiee wvudvu, é wvú emum ecine lo kaη mwaan é ben eto dvú.” ⁴ Fifi to kooy nonen keege é fi eto ekocen no wee ntum Nyo' mvu to jemyεε, gayte le,

⁵ “Wee egay ê kelaante kè Sayon le, ‘Ben etaa eyen, Nfon wene too ê ben e. Wvú nu ε shike εκολε kew, ε ben yî kembεεbey e, ε è nu waa kembεεbey, ε kí bεε caan.’ ”

⁶ Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le ba γεν, ge ke no wvú to jemyεε. ⁷ Ε bó to bô kembεεbey kedvu noo wan, yeη bikum bibole yî dvú le, ε Jisos ben shii yî kemew e, no gene. ⁸ Ε kebombom ke bonyii le nteen no yeηte ten bikum bibole ê je, ε bomew faasshi tíew bite yeηte. ⁹ Ε kebombom kè to gene fwe dvu Jisos bô kè to bii εjim no wvuuyi le, “Eeeee, mbense enù fô waa Nfon Dawe le leεε! Nyo' nu ε laη kembonen yî wee wvú too ê diee di Tata le leεε! Eeeee, mbense enù fô Nyo' wvu fowe le leεε!”

¹⁰ Ε Jisos ke γεν fεse Jelusalεm, ε kelaante kedvu kecii shiw. Ε bonyii no ghayte, biite le, “Wvun se nu yeε le?”

¹¹ Ε kebombom tfuse le, “Ε nu wee ntum Nyo' wvú Jisos wvú ne ntεw wvú Nasalet e, Galilee.”

Ε Jisos kuη bonyii ε bó kamene way fô yew ncese Nyo' le

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Ε Jisos ke γεν fô yew ncese Nyo' le, kuη bonyii bocii bô to geese bô bô to guyte mwεεm fó, baashε bidan bi bonyii bô to kumene bigew e, bô bintaw bi bonyii bô to geese bibembe le. ¹³ Wvú to kuηke gayte le, “Fí nu ε bo ε saη ε Nyo' gayte le, ‘Bó nu ke eteηe yew yeη le yew bunle.’ Ben ε banke ε tu tfum bocooη.”

¹⁴ Ε Jisos no nu fô yew ncese le, ε binfefe bô bontεηε too ε wvú fele bó.

¹⁵ Geenεn, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to dunçi bonci bo Nyo' le ke dioo yeη binghaw bi mwεεm e bi wvú to gee, bô no boom bo caan caan wvuuyi fô yew ncese le, gayte le, “Eeeee, mbense enù fô waa Nfon Dawe le leεε,” ε fi no ton'yi lo bó. ¹⁶ Ε bó mum waa lo Jisos le, “Kε wo yuuke fiεε fi boom ban gayte le?” Ε wvú tfuse ê bó le, “Εε, me n'yuuke lo. Fí nu le ben ke baa taη wase fiεε fi bó saη le, ‘Nyo' nu ε ge mbense wvú jee gene mεεse ε no buyte dew boom bo caan caan e, noo dew boom bô bεε yamte emben e?” ¹⁷ Ε Jisos ke ne cine bó le, buy ê kelaante kedvu le, γεν ntεw wvú Betani le, ce jó.

Ε Jisos low kete kemew

(Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ε è ke no nu εntaηεntaη, no Jisos to kaase tuu jim εlaante, ε jen no yuu wvú. ¹⁹ Ε wvú yeη kete kemew e mbew je le ε bó ké no diee, * mum γεν fó, geenεn fanε yaa yeη fiεε le yî dvú le ke, yeη ke ε è nu bibε yî dvú le maan. Ε wvú mum low kete kedvu gay le, “Fo fintam bεε ke ebvuu eyuu eyum lo yî yo le ke!” Kaη mwaan, ε kete kedvu mum yowlen lo. ²⁰ Ε boom bo ηgoo le bo Jisos e dioo yeη nonen, ε diuw yum bó. Ε bó no ghayte le, “Kete kedvu ghan neε ε se yowlen lo kaη mwaan nen?” ²¹ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ε me ensee ê ben keceεy le, é ben lese fitele yî Nyo' le, yaa κηηke naa lo kemaηεn ke, ben saa ge ke ε è nu fiεε fi me ηge bô kete kin maan ke. Ben é cim ε gay ê kum wvun le, ‘Mvuwe ye fen egen egbwe ê joo yi baay e,’ é fí ekooy nonen. ²² Ε naa la fi ben bunlee leke, nu ε ben nu ke ekeηke fen é ben nu ε lese fitele yî Nyo' le.”

Ε bó bife fô mvuηgay mvu Jisos e ne

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

21:5 Yesa 62:11; Saka 9:9 **21:8** 2Bfn 9:13 **21:9** Mben 118:26; 148:1; Mat 20:30-31 **21:11** 16:14; 21:46; 26:68; Luk 7:16 **21:13** Yesa 56:7; Yeli 7:11 **21:15** 20:30-31 **21:16** Mben 8:2 **21:19** Luk 13:6 * **21:19** Kete kin to nu kè bó teηe ê díew bala le le, «fig». **21:21** 17:20; Luk 17:6 **21:22** 7:7

23 E Jisos ke bvuu kase ley fô yew ncese le, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake won Bojuu ke to yen no wvú yeyi bonyii, mum bife ê wvú le, “Wo jo fεε mvunɔgay ε se no gee mwεεm mvun? E nya yεε mvunɔgay mvudvu ê wo?” 24 E Jisos tfuse ê bó le, “Me tɛn nu embife fiεε ê ben. E ben tfuse lo, é me emum ensee ê ben wee wvù nya mvunɔgay le me engeè mwεεm mvun. 25 Jon to leese bonyii ê joo ε mvunɔgay mvudvu nε fεε? E to nya Nyo', nuu wee wvu wum ε?” No wvú bife nonɛn, ε bó no kenene εbonɛbon gayte le, “E beene tfuse le è to nya Nyo', é wvú ebife ê beene le laa ε è ge la fo beene ebee Jon e le? 26 Geenɛn, ε è yaa nulo é beene etfuse le, ‘E to nya wee wvu wum,’ ke, njefo beene fane kebombom ke bonyii le, no bó bocii nu ε bee le Jon to nu wee ntum Nyo'.” 27 Nonɛn, ε bó mum tfuse ê Jisos le, “Kε bese kee kε.” E Jisos mum gay ê bó le, “Tu ke me nu ensee tɛn ê ben wee wvù nya mvunɔgay ê me le me engeè mwεεm mvun kε.”

Ngan ekumε boom bolemεε bofεε

28 E Jisos gen fwe bife le, “Ben kp-waake le la ekumε fin? Wee mvu to kenke boom bolemεε bofεε. E wvú ke nε gen fô wan wvu fwe le, gay ê wvú le, ‘Waa wεm, genε eshe elemtè wene εben.’ 29 E wvú tfuse le, ‘Kε me nu enɔgen kε.’ Geenɛn ke nε kase kumen fitele fiew mum gen wene dvudvu. 30 E wee wvudvu gen fô wvu ejim e gay ke fiεε fi wvú be gay wase ê wvu fwe. E wvú tfuse ê wvú le, ‘Me nu enɔgen icεm.’ Geenɛn, fanε yaa gen kε. 31 Tu entelɛn jo boom bo bofεε ban, nu ε wvù to gee fiεε fi ice shieele nu wvù la?” E bó tfuse le, “E nu wvu fwe.” E Jisos mum gay ê bó le, “E me ensee ê ben kecεy le, bonyii bô fii shile noo bokεnε bo nsake le nu ε bó leyte wase bvunfon bvu Nyo' le fwe ê ben e. 32 Me njemyi nɛn njefo Jon Nleseεjoo to nu ε to keedunε je yi teyeytε ê ben, ε ben fanε yaa bee wvú le kε, geenɛn ε

bonyii bô fii shile bô bokεnε bo nsake le bee wvú le. E ben ke dioo cim yen no bó benε nonɛn, fanε yaa ekumɛn mvuntelem mvunɛn ebee tɛn wvú le kε.”

Ngan ekumε bonyii bô wee to tεεε wεε ê bó (Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 E Jisos bvuu jeme le, “Ben ebvuu eyuw nɔgan mvu. Wee mvu to nu ε lem wεε mvuntam mvù bó keenci mbvuum dvú, gem bô ketaan kεkεε, cim fô bó nu ke ekoyte mvuntam mvudvu somte ε mbvuum buyte, tum ketaale ke wee nεy e wene dvudvu, mum tεse wεε wvudvu ê bonyii, mum nε gen ketum kemew e. 34 E kefew kè bó ké no koyte mvuntam mvudvu ke to kocɛn, ε wvú tum bonyii bew bo lemme le fô bonyii bô wvú to tεεε wεε ê bó le, le bó eɔen efi mwuwene mvuntam. 35 E bó gen, ε bonyii bô wvú to tεεε wεε wvudvu ê bó koo bó, suɔ mvu, yu mvu, tumyε mvu bô εta. 36 E wvú bvuu tum bomew bonyii bo lemme le ε bó duule fele bo fwe ba, ε bonyii ba bvuu ge ke lenlen no bó gee bô bo fwe ba. 37 Ejim jodvu ε wvú tum wase ε è nu waa we, kpwaake le bó nu eɔen ewvum waa wen wvun. 38 Geenɛn, ε wvú gen, ε bonyii bodvu dioo yen wvú le, jeme εbonɛbon le, ‘Wvun nu ndiela wee wεε wvun. Ben eto é beene eyu wvú emum eyow bvushεw bvudvu.’ 39 E bó mum koo wvú bvuse wene, mum yu.”

40 No Jisos fε nɛn, mum bife le, “Wee wεε wvudvu nu ke edioo ε to ege nεε bô bonyii bodvu?” 41 E bó tfuse le, “Wvú nu ke eto elεse lo mvunyaame mvudvu, etεse wεε wvudvu ê bonyii bomew bô nu ke enyaa mwew mvuntam seke nɔkoy e.” 42 E Jisos bife ê bó le, “Ben ke baa tan wase ê Nwa' Nyo' le le, ‘Tε didvu diε di bonyii bo kembom e to tunεε, to nu ε kase nε tu tε di buu di yew e. E fifin nu ε è ge kε Tata, bonyii ε no taale kenke nɔghaw' e?”

⁴³ Me ε mum ε no nseje ê ben le, Nyo' nu ke efi bvunfon bwew can yene le, enya ε è nu ê ketum kè nu ke egee no wvú gomte le.” ⁴⁴ [“Tε didvu din nu é wee gbwe yî dvú le, ecaafie lo, é dí gbwe yî wee le, efoonce lo mweten.”] †

⁴⁵ No Jisos ma ngan wvun nen, ε bocee ncese bo baay baay noo Bofalasii dioo yuw, mum kieε le wvú ma ε è nu ekumε bowen. ⁴⁶ É bó mum no gomte keekoo wvú, geenεn, kase fan kebombom ke bonyii le, njefo kebombom kedvu to kenke Jisos le è nu naa weentum Nyo'.

22

Ngan ekumε nkaw bvujen (Luk 14:15-24)

¹ É Jisos bvuu no jemyi ê bó ê bonngan e, ε wvumvu no nu le, ² “Bvunfon bvufowe nu ε è nulo é bó efewsen bô nfon mvu wvú to seysee nkaw bvujen bvuwaa we wvú diemsen e. ³ É wvú ke tum bonceendaa bew le bó egen etooy bonyii bô wvú to bee bó bô nkaw bvujen wvudvu le bó etoò. Geenεn, ε bonceendaa bodvu gen ε bonyii bodvu fanje yaa to ke. ⁴ É wvú tum bomew bonceendaa gay ê bó le, ‘Ben egen ejeme ê bonyii bô me nse mbee bô nkaw bvujen wvun le bó eyeke eyuw, me nu ε nseyse wase mwεem mvudien, ε ngbwo binson bi nyám e bô boom bo bona' le bô fanken. Me nu ε nseyse wase mwεem mvunciim, le bó etoò le fô nkaw e.’ ⁵ Geenεn, ε bó gen ε bonyii bodvu case lo, ne fibole no gene. É wee mvu laa wene dvu wvú, ε wee mvu laa way we. ⁶ É kebese ke bonyii le kooyε bonceendaa bodvu nyewle bô bó, mum yuwye bó. ⁷ É fitele bente nfon wvudvu, ε wvú ciinse bonyii bew bo jem e, ε bó gen lese lo bonyii bô yuwyeε bonceendaa bew, mum ton kelaante kebole. ⁸ No wvú ge nonεn, mum gay ê bonceendaa bew bomew le, ‘Me nu ε nseyse wase nkaw bvujen. Geenεn bonyii

bô me nse mbee ba se baa nu naa lo bonyii ke. ⁹ Ben egen ntasen jé le yicii, ebe bonyii bocii bô ben ε yen, le bó eto fô nkaw bvujen wvun e.’ ¹⁰ É bonceendaa bodvu mum buy gen jé le yicii, kum bonyii bocii bô bó to yeneε, bonyii bô jee bô bô befe to dvú. É yew bvujen mum yinsen bô bonyii.

¹¹ É nfon ke ne ley yew bvujen yidvu le keeyen bonyii bô to toε fô nkaw e, mum yen wee mvu le dvú ε wvú baa jise ndvú nkaw bvujen ke. ¹² É wvú bife ê wvú le, ‘Nsaa yem, wo ghan neε ε se ley dvan se ndvú nkaw?’ É wee wvudvu mey diuw tfu. ¹³ Nonεn, ε nfon mum gay ê bonceendaa bew le, ‘Ben ekay can ye noo bikaa, etfume wvú ê ejiwε le ekfun, jò bonyii nu ke ebeele ngeci bigew.’” ¹⁴ No Jisos jeme nonεn, mum gay le, “Ben ekeε le Nyo' nu ε be bonyii nteen, geenεn ε caw ke caan.”

É bó tele Jisos ekumε shile wvú lanjeen

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ É Bofalasii mum ne gen seyse no bó nu ege é Jisos se lowsεn njeme é bó ekoo wvú. ¹⁶ É bó mum tum boom bobole bo ngoo le noo ngoo bonyii bo Nfon 'Elod e fô Jisos e. É bó gen jeme ê wvú le, “Wee n'yeyi bese kee naa le wo nu wee kecey, ε wo yeyi bonyii bô je yî yî Nyo' ê je yî kecey e. Ke wo ké no joo le wee mvu nu jeyε ke, njefo ke wo taale laa mweten nu naa la le. ¹⁷ Ke see ê bese wo nkpwawce. Nci nu ε bee le beene elaanke shile ê Kaysa, nuu fo bó elaanke le?”

¹⁸ É Jisos kieε fieε fi bó wεentene bô fí, mum gay ê bó le, “Ben bonyii bô jemyi jeyy, gee jeyy ban, ben teeyi me nje la? ¹⁹ Ben eto bô bigew bi ben ké no laanke shile dvú é me en'yen.” É bó to bô danali, nya ê wvú. ²⁰ É Jisos bife ê bó le, “Ekole kin kè nu yî dvú le nu ke yee le? É diee nu di yee le?” ²¹ É bó tfuse le, “É nu ke Kaysa le, ε diee nu ke ten diew.” É wvú mum gay ê bó le, “Ben emum enyaà le ê Kaysa fieε fi è

† 21:44 Ke bonwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawεε san diew Nyo' jó kenke kencim kin ke. 21:46 21:11; 26:4-5 22:2 9:15 22:6 21:35 22:7 21:41 22:11 Mwm 19:8 22:13 8:12 22:21 Lum 13:7

nu fi Kaysa le, nyaà ê Nyo' fi è nu fi Nyo' le.” ²² Ε bó yuw nonen, ε diuw yum lo bó. Ε bó mum cinε wvú le nε no gene.

Ε bó telε Jisos ekumε mbuy wvu yí kpwe le

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Kε εbvubwε, ε Bosadusii nε to fô Jisos e. Bosadusii nu ηgoo bonyii bò to ké no duu le kε bonyii nu ke ebuy yí kpwe le kε. No bó toε, mum bife ê Jisos le, ²⁴ “Wee n'yεεyi, Muses to nu ε gay le, ‘E wee kpwe lo se wan, tu waa bwee kenke keεεε kpweεε é bô wvú eboo boom ê diee di ηkfu waa bwee wvudvu le.’ ²⁵ Keseen, boom bo wee mvu le to cee bee bó jan bososhwiy. Ε wvu ηgaywee ke jo kpwoon, ke ghan kpwe ε bô wvú baa kenke wan kε, cinε kpweεε le ê εjimε kew. ²⁶ Ε fi kooy kε nonen bô εjimε kew noo εjimε ke wvuε le, gen buy yí wvu bososhwiy e. ²⁷ Ejim jodvu, ε kpwoon wvudvu ten kpwe. ²⁸ Nonen keseen no bó bocii bososhwiy to nu ε jo kpwoon wvudvu, è nu ke edioo enu seke bonyii buyte yí kpwe le, é kpwoon wvudvu enu kpweεε yεε?”

²⁹ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ben nu ε jay baay, ε è nu njefo kε ben kee fiεε fi bó san ê Nwa' Nyo' le kε. Ε ben yaa kee ten mvunγay mvu Nyo' le kε. ³⁰ Ben ekeè le è nu ke enu seke bonyii buyte yí kpwe le, kε bolemεε bô bokεnε bεε ke ebvuu etaashi bvujen kε, ε bonyii yaa bεε ke ebvuu enyaa boom ε bó taashi bvujen kε. Bó nu ke enu wase kε diεwε bonceendaa bo Nyo' le fowe. ³¹ Ε dioo nu fi ekumε mbuy wvú bonyii nu ke ebuy yí kpwe le, ben ke baa tan wase Nwa' Nyo' yuw fiεε fi wvú jemyi ê ben e? Nyo' to nu ε gay le, ³² ‘E nu me Nyo' Aba'am bô Nyo' Aysik noo Nyo' Yakow.’ Fì nu le kε Nyo' nu Nyo' bonkfu kε, è nu Nyo' bonyii bò nu dvú.” ³³ Ε kebombom kè to leeme fó yuw ntfuse wvú Jisos nya, ε diuw yum lo bó bô n'yεεyi we.

Nci wvú fele bonci bocii

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Ε Bofalasii ke dioo yuw le Jisos nu ε ban lo diuw Bosadusii, ε bó mum baance ye to fô wvú le. ³⁵ Ε wee mvu bó le wvú to looci kee bonci bo Nyo' le, mum telε wvú bô mbife mvu le, ³⁶ “Wee n'yεεyi, nci wvú kuuke fele bonci bocii nu wvú la?” ³⁷ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Nci wvú kuuke nu wvú gayte le, ‘E koonkè Tata wvú Nyo' wo bô fitele fiuw ficii, enya ekolε kuw ê wvú kecii, egεε bvufee bwuw yí ye le bvucii.’ ³⁸ Wvuwvun nu nci wvu fwε wvú kuuke fele bonci bocii. ³⁹ Ε wvú bii wvú le nu kε diεwε wvuε le. Ε wvú nu le, ‘E koonkè waa bwoo no wo koonke ekolε kuw.’ ⁴⁰ Mwεεm mvunciim mvù nu ê Nwa' bonci le, noo mvù nu ê Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le, leeme ε è nu yí bonci bo bofεε ban e.”

Mboyse wvú Nyo' to kawεε nu waa yεε?

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ No Bofalasii to nu ε bó taashe fó, ε Jisos mum nε bife mbife mvu ê bó le, ⁴² “Ben kpwaake le la ekumε Mboyse wvú Nyo' to kawεε? Ben kpwaake le è nu waa yεε?” Ε bó tfuse ê wvú le, “E nu waa Nfon Dawe.” ⁴³ Ε Jisos kase bife ê bó le, “No è nu waa Nfon Dawe, ε fi ghan nεε ε Keyoy ke Yuule se ge ε Dawe no teje wvú le Tata wen? Dawe to nu ε jeme le,

⁴⁴ ‘Tata Nyo' to nu ε gay ê Tata wεm le wvú eshii ê εbo kew ke εcεy e, egεn ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo bvuban e

é wvú etome bikaa biew yí bó le.’

⁴⁵ Ε Dawe fεn teje wvú le Tata wen, é wvú ebvuu eghan nεε se no nu waa we?” ⁴⁶ No Jisos jeme nεn, ε wee fanε yaa nu dvú mwaan wvú etfuse fiεε ê wvú kε. Ε kεw ten εbvubwε le, ε wee fanε yaa ke ebvuu emom lo ebife fiεε ê wvú kε.

22:23 Luk 20:27 **22:24** Dito 25:5-6; Ken 38:8 19:18; Mat 5:43; 19:19; Lum 13:9; Gal 5:14; Jεm 2:8 Mben 110:1; Lem 2:33-35; 1Kol 15:27; Ibu 1:13; 8:1

22:32 Ksm 3:6 **22:37** Dito 6:4-5 **22:39** Lew **22:40** 5:17; Lum 13:10 **22:41** 20:30-31 **22:44** **22:46** Mak 12:34; Luk 20:40

23

Ɛ Jisos cεεyε kenyi ke bonyii bò duŋci bonci noo ke Bofalasi le

(Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Ɛ Jisos mum nε jeme ê kebombom ke bonyii le bô boom bew bo ηgoo le le, ² “Bonyii bò duŋci bonci bô Bofalasi nu bonyii bò nu ε jo kentaw ke Muses e. ³ Fí ε mum ε no nu le, ben eyuukè fiεε ficii fi bó seŋe ê ben, mum geè. Geenεn, fo ben egeè fiεε fi bó gee ke, njefo bó fewci jεεy, gee jεεy. ⁴ Bó nen'yi yile bvujite ε bvú fele mvuŋgay mvu bonyii le yike bonyii dvú, ε è yaa nu naa lo é bó keβεε emom keelaw ke naa lo kpwan εbo keefice bó ke. ⁵ Mwεεm mvù bó gee mvunciim nu ke keege le bonyii eyenè bó le. MvunƋuw mvubole mvu N'wa' Nyo' le nu naa mvù kukene. * Ɛ mvunƋεnƋen mvu ηgem ndvú yibo le nu naa mvù dewkene. ⁶ Bó ké gene fô ηkaw e no koonƋe keeshii ke ε è nu fô bonyii ewvumte bó, ké gen yéw bunle le no koonƋe ke keeshii ε è nu yî bintaw bi fwe le. ⁷ Bó ké no koonƋe ten keelene ê way ε bonyii gayte bó le, bvuu koonƋe le bonyii etenè bó le Bolabay. ⁸ Geenεn, fo wee ebenè ε bonyii teŋe wvú le Labay ke, njefo ben ƋenƋe Wee N'yεεyi ke mwaan maan, ε ben bocii nu boom bo bwee wan e. ⁹ Fo ben etenè wee mvu yî nshε le fen le è nu icee wene ke, njefo ben ƋenƋe Icee wene mwaan wvù nu fowe. ¹⁰ Fo wee ebenè ε bó teŋe wvú le Cee Ɛkolε ke, njefo Cee Ɛkolε wene nu ke mwaan wvù è nu Klistu. ¹¹ Wee wvu baay ê ben entelεn ƋenƋe keenu wee wvù lemte lo ben e. ¹² Naa yεε wvù bensee εkolε kew, nu ε Nyo' nu ke eshike lo wvú, ε naa yεε wvù shiwse εkolε kew, nu ε Nyo' nu ke ebense lo wvú.

Ɛ Jisos tooshε bonyii bò duŋci bonci bô Bofalasi

(Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ NƋεw wvu baay nu wene ben bonyii bò duŋci bonci noo ben Bofalasi. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben leeme εjise jo bonyii banƋi je yî leyte bvunfon bvu fowe le. Ɛ ben koonƋe keeley bvú le ke, ε bvuu ε no baanƋe je fo bonyii bò koonƋe keeley e.

[¹⁴ NƋεw wvu baay nu wene ben bonyii bò duŋci bonci noo ben Bofalasi. Ben looci shiwse lo bokε' bo bonƋfu le, gee dibunle di dewkene keeduunƋe ye. Ben ekeè le wene ηƋεw nu ke efo lo.] † ¹⁵ NƋεw wvu baay nu wene ben bonyii bò duŋci bonci noo ben Bofalasi. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben nen'yi len wonƋ tfuu bvuu lente jóo yi baay baay ke le ben gomte wee mwaan wvù ebanƋe etu wee wene mbee. Ɛ wvú ké tu wase wee wene mbee, ε ben kase ge ε fiew mase fo lo, ε wvú no nu wase wee ηƋuy wvu baay ke diεwε ben e.

¹⁶ NƋεw wvu baay nu wene. Ben nu binfefe duu le ben duŋci je ê bonyii! Ben nu bonyii bò duu le, ‘Ɛ wee jeme fiεε, ε kan diee di yew ncese le, tu ke è nu fiεε ke. Geenεn, é wee jeme fiεε ε kan ε è nu diee di ketwaa ke bigew e kè yεεle ke yew ncese le, tu wvú ƋenƋe keege no wvú jeme ε kan.’ ¹⁷ Binfefe bin! Ben nu biyunƋ! Fiεε fi kuuke fele fimew nu fi la? Ɛ baay kuuke ketwaa ke bigew e kè yεεle, nuu yew ncese yî gee ε ketwaa kedvu se nu fiεε fi è nu fi Nyo' le le? ¹⁸ Ben jemyi ten le, ‘Ɛ wee jeme fiεε ε kan diee di ƋetanƋ ke ncese le, tu ke è nu fiεε ke. Geenεn é wee jeme fiεε ε kan ε è nu diee di fiεε fi wee nya ncese dvú, tu wvú ƋenƋe keege no wvú jeme ε kan.’ ¹⁹ Binfefe bin! Fiεε fi kuuke fele fimew nu fi la? Ɛ baay nnya yidvu kuuke, nuu ƋetanƋ

23:3 Lum 2:21-23 **23:5** Ksm 13:9; Dito 6:8; Ƌtj 5:38-39; Mat 6:1 * **23:5** MvunƋuw mvun nu mvù bó to Ƌεεle bonci bo Nyo' le bomew jó, jiise yî monshim bô ηƋenƋen e. **23:8** Jon 13:13 **23:11** 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 9:48; 22:26 **23:12** Mben 75:8; Mat 18:4; Luk 1:52; 14:11; 18:14 † **23:14** Ɛ bonƋwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawεε sanƋ diεw Nyo' jó ƋenƋe kencim kin ke. **23:16** 5:34-37 **23:16** 15:14 **23:18** Ksm 29:37

ke ncese le kè gee ε nnya yidvu σε nu fiεε fi è nu fi Nyo' le le? ²⁰ Fiεε fi nu, nu le é wee kan diee di ketan ke ncese le, tu wvú kan nonen ε kan noo mwεεm mvunciim mvu yî dvú le. ²¹ Ε wee kan diee di yew ncese le, tu wvú kan nonen ε kan noo Nyo' wvú cee dvú. ²² Ε wee kan won wvu we, tu wvú kan ε è nu kawla Nyo' noo wvú wvú Nyo' wvú shiile yî dvú le.

²³ Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasi. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben ké no nyaa keba kemwaan ê Nyo' ente jo biba yuufe bi mbáse yicci yî ben keeke naa noo mwεεm jεεy jεεy mvù ben keeke geele ê mbáse le le yî eshumte, geenen laanke fiεε fi jite fi nci jemyi ekumε fí le ben egeè, fi è nu keege mwεεm len fô bonyii le, camte shen fô bonyii le noo keelese fitele yî Nyo' le. Ben be kenke keege mwεεm mvudvu mvunciim yaa cin'yi fimew e ke. ²⁴ Binfele bi duñci je ê bonyii! Ben kunyi yeεguu bvuuuse ê mbvuum e, geenen kaa mii nyam yi baay eshem! ‡

²⁵ Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasi. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben cuke mvunkom bô shúw ye le, geenen ε mwεεm mvù nu ε yinšen jó nu mvù ben loci ê bonyii noo mvù ben yeεle ejise dvú. ²⁶ Binfele bi Bofalasi le, ben eyaw ecuke mvunkom bô shúw ente, wvu le mvú emum eyuule ten ye le.

²⁷ Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasi. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben nu diεwε jém yî bó nu ε seyse ε yefe yí ε no baa yen'yi ejise jee, geenen ε ente jodvu nu ε jó ε yinšen bô bikufe bi binkpwe bi bonyii le noo mwεεm mvunciim mvu nyene. ²⁸ Ε nu ke lenlen no ben yen'yi ejise le ben nu bonyii bo teyete, geenen ε ente nu

ε ben ε yinšen bô kenεεma noo gee di befe.

(Luk 11:47-51)

²⁹ Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasi. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben bomte jém bonyii bo ntum Nyo' le, feele ten jém bonyii bò to kenke nce wvu teyete seyse ε yí jee. ³⁰ Ben gee nonen gayte le, 'Ε bese to bee nu wase dvú kefew ke bo'icee bosese le, tu bese to baa leem fisese fô fiεε fi bó to gee keeyuwyi bonyii bo ntum Nyo' le ke.' ³¹ Ben jemyi nonen, jemyi ε è nu ekumε bikuu binen mum tomte bô dew yene le ben nu naa boom bo bonyii bò to yuwyεε bonyii bo ntum Nyo' le. ³² Ben emum egen lo fwe emese lemme di bo'icee bonen to kewεε! ³³ Yó yin! Engoke ke yó le kin! Ben kpwaake le ben nu ke enu σε bó ε lese ben nguy wvu baay e?

³⁴ No fi nu nonen, me ε mum ε no ntumte bonyii bo ntum Nyo' le fô ben e noo bonyii bo bvufee le bô bonyii bò duñci bonci. Ben nu ke eyuwyε bomew, etawye bomew yî bintam e, etam bomew yéw yene bunle le, ebone bikaa ê bomew ejim bilaante bicii bi bó gene bí le. ³⁵ Ben nu ke egeè nonen wvu le ελεμε ke bonyii bocii bò to cee nce wvu teyete yí nshε le bò bó yuwyεε enù fô ben εfa. Ελεμε kin nu ke enù fô ben εfa ε kew yî ke Abel wvú bó yuε σε wvú kenke jay e, ε to ε buy yî ke Sakalia wvú waa Belekaya wvú ben to yuε entelen jo yew ncese bô ketan ke ncese le. ³⁶ Ε me ensee ê ben keεεy le, lon mwεεm mvun mvunciim nu ke ekoo engoke ke keseen kin."

Ε Jisos bem bonyii bo Jelusalem
(Luk 13:34-35)

³⁷ No Jisos jeme nen, mum bem le, "Eβεεy Jelusalem! Eβεεy Jelusalem! Wo wvú yuwyi bonyii bo ntum Nyo' le, bvuu tumyi bonyii bò Nyo' tumte fô wo le bô εta! Ε nu wase bokan bomεε no me mom keembaance

23:21 1Bfn 8:13 **23:23** Lεw 27:30; May 6:8; Luk 18:12 **23:24** 15:14 ‡ **23:24** Nyam yi baay yin nu ê díεw bala le le, «camel». **23:25** Mak 7:4 **23:26** Jon 9:40 **23:28** Luk 16:15 **23:30** 5:12; Lem 7:52 **23:33** 3:7 **23:34** 1Tes 2:15 **23:35** Ken 4:8-10

boom buw ke diewe no bweeshie ké baance boom bew kfuke ê bibé biew e, wo é fan? ³⁸Taa eyen, bó nu é lanj wase yew yo, é yí nu etu binffuy. ³⁹Me nseje lo ê wo le ke wo bæe ke ebvuu eyen me le ke, egen ebuy kefew kè wo ke egay le, 'Nyo' nu é lanj kembonen yí wee wvù too ê diee di Tata Nyo' le.' "

24

É Jisos see le bó nu ke ebvuw yew ncese

(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹É Jisos ke buy yew ncese le, ke dioo gene, é boom bew bo ngoo le bence to mbew ye le no dunji yéw yi fô yew ncese le ê wvù. ²Geenen, é Jisos jeme ê bó le, "Ben yene yéw yin e? É me ensee ê ben keceey le ke te dimwaan nu ke eshæ yí dimew e se bó é base fokuse ke."

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³É Jisos ke dioo gen ben shii yí Kum Bite bi Olif e, é boom bew bo ngoo le bence to ébonébon fô wvù le bife le, "Ke see ê bese kefew kè fiæ fidvu fin nu ke ekooy, noo nciise wvù nu ke edunçe kefew kè wo nu ke ekase eto noo le wonj kaa wase?" ⁴É Jisos tfuse ê bó le, "Ben eyenè fo wee ke elæ ben é ben ejay je. ⁵Ben ekeè le bonyii nteen nu ke etoo joo diee diem teæke fojise, é wee duu le è nu wen wvù Mboyse wvù Nyo' to kawæ. É bó dioo gee nonen emum elæle bonyii nteen é bó jayte je. ⁶Ben nu ke eyuuke le bó tumte jem, bvuu yuuke ten bosaaka le jem nu enu. Fo ben ke dioo eyuuke nonen, é finteem no buyte ben ke. Mvumvun nu mwæm mvù kenke keeke ekooy. Geenen é mvú yaa mum dunji le wonj kaa wase ke. ⁷Ketum nu ke etumte jem bô kemew, é nfon mvu tumte jem bô wvumvu. Jem nu ke ekoole, é nshé shiike mondvuum e mondvuum e. ⁸É mvumvun mvunciim bæe ke lo mvun'yanj ke diewe seke kpwoon é kéw lume.

⁹Bonyii nu ke enya ben é bó enyewle bô ben, eyuwye ben. Bitum bicii nu ke ebane ben nje diee diem. ¹⁰Nonen é bonyii nteen emum etfuw bikaa é me ejim, banene, geese bikuu bibole. ¹¹É bonyii nteen bô mbiayte le è tum Nyo' bó nu ke ebuynen emum elæle bonyii nteen. ¹²No kebefé nu ke eduule ke gene lo fwe, nu é fí nu ke ege é kenkonen ke bonyii le nteen emum ewæ. ¹³Geenen, wee wvù nu ke ekuu shém egen ebuy fokemese nu wvù nu ke eboy. ¹⁴É bó kenke ke keeke efewce saaka wvù jee wvun wvu ekume bvunfon bvú Nyo' le egen ebuy yí ekole ke nshé le kecii é bitum bicii eyuw, nonen é wonj se keeke eka.

Nyeyi ekume kefew ke ngew wvu baay e

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵Nonen seke ben eyen é kemaante ke fiæ le kè nulo ejin bvudvuu kè wee ntum Nyo' wvù Dania to jemyæ ekume kí, é kí leeme wase yew ncese le, (wee wvù taanke nwa' wvun eyuw fin ntay,) ¹⁶é bonyii bô nu Judea mum fæ ben yí dikum e. ¹⁷Fo wee wvù nu é yew we dioo é shii bvuu ley keejo fiæ fi nu yew ke. ¹⁸Fo wvù nu wene ebvuu ekfulé le wen egen ejo ndvu ye yi bulæn ke. ¹⁹Ngew wvu baay ediuw yoya le nu ke enu wvu bokene bô nu bô difue, noo bô yamsee boom e. ²⁰Ben ebunleè le fo kenlewté kin ke enu é è nu kefew ke nffum e, kenæ diuu di mbam e ke, ²¹njefo ngew wvu baay nu ke enu kefew kekié le, é kfuu wvuwe ngew ke baa yuu nu wase é kéw no wonj to kéwæ é to é buy keseen e, é ke kfuu wvuwe bæe ke ebvuu eyuu enu dvú ke. ²²É Nyo' to baa fafe ediuw é ngew wvudvu, tu ke wee wvu wum mwaan bee ke eboy ke. Geenen Nyo' nu é fafe ediuw yodvu nje bonyii bew bô wvù nu é caw. ²³É nu ke edioo enu sekekié wee é jeme ê ben le, 'Ben etaa eyen, Mboyse wvù Nyo' to kawæ

23:38 Esek 10:18-19; 1Bfn 9:7-8 **23:39** Mben 118:26 **24:2** Luk 19:44 **24:5** 24:24; 2Tes 2:9-10; 1Jon 2:18 **24:7** 2Klo 15:6; Yesa 19:2 **24:9** 10:17-22; Jon 16:1-4 **24:9** 5:11 **24:10** 10:35; Luk 12:52-53 **24:11** 7:15 **24:12** 2Tim 3:1-5 **24:13** Mwm 13:10 **24:14** 28:19 **24:15** Dan 9:27; 11:31; 12:11 **24:17** Luk 17:31 **24:21** Dan 12:1; Mwm 7:14 **24:23** Luk 17:23-24 **24:24** 24:5; 7:15; Mwm 13:13-14

wvun fen!' Kenεε le, 'Wvuwe fofel!' Fo ben ebee ke. ²⁴ Ben ekeè le bonyii nu ke etoo mbiayte le bowen nu bomboyse bò Nyo' to kawεε, ε bomew duu le bowen nu bonyii bo ntum Nyo' le, emum egee mwεεm mvù temyi mvù dunçi mvunḡay mvubole, egee ten mwεεm mvu diuw wvù yumεen e wvu le bó elεε bonyii é bó ejay je, leε naa noo bonyii bò Nyo' nu ε caw, fen é je nu dvú. ²⁵ Ben eyeke eyuw, me nu ε nsee wase mwεεm mvun é ben é mvú se keeke ekooyi. ²⁶ Nonεn, é bonyii nε ε no gayte é ben le, 'Ben etaa eyen, Mboyse wvù Nyo' to kawεε we ηkpwaante,' fo ben egen jó ke. Kenεε le, 'Ben etaa eyen, wvuwe yew ente,' fo ben ebee bó le ke. ²⁷ Ben ekeè le no jan ké lawte we é keba ke diuu sane le, ba gen buy jò diuu seeyi, nu ke lenlen no nto wee wvù diee nu Waawee nu ke enu. ²⁸ 'Naa fεε fò kenkpwe ke fiεε le nu, nu ke fó fò bongulun nu etaashi.'

Ekumε no Jisos nu ke eto

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ Kan mwaan seke kefew ke ηγεw wvu baay wvun e ε to wase ε fey, é diuu nε esεε ejimε, kpwee saa ebvuu ebaa ke, é jón enε fowe egbweken, é mwεεm mvu fowe mvunciim mvù kenke mvunḡay eshiike. ³⁰ E nciise wee wvù diee nu Waawee emum ebuynen yî εbulε le. E bitum bicii bi yî nshε le emum ekεw effule lo bó kpwe. Bonyii nu ke eyen no wee wvù diee nu Waawee shiile too é kembew e fowe bó mvunḡay noo bvukuke bvu baay. ³¹ Son yi baay nu ke edioo ε jeme foweεwe, é wvú emum eciinse bonceendaa bew é bó egen ebuw ε won yo εna le noo fowe, ebaance bonyii bew bó wvú nu ε caw.

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Ben eyeyi fiεε yî kenḡum e. Tíεw ye ké boci, é bibε ekεw etεεke yî dvú le, é ben mum kiεε le ekfun kumene wase. ³³ E nu ke lenlen no

ben nu ke edioo ε yen mwεεm mvun e mvunciim, é ben emum ekiεε le wvú nu wase nceencee naa wase é yew fwese. ³⁴ E me ensee é ben keceey le ke enḡoke ke keseen kin nu ke eka se mwεεm mvun mvunciim ε kooy wase ke. ³⁵ Ebulε bó nshε nu ke eka, geenεn ke diεw yem nu ke eyuu eshiw ke.

Ke wee nu dvú wvù kee diuu di Jisos nu ke eto ke

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ Ke wee nu dvú wvù kee diuu didvu kenεε kefew ke. Ke naa bonceendaa bo Nyo' le bo fowe kenεε Waa Nyo' kee ten ke. E kee ke Nyo' Ice wvù emben. ³⁷ Ke lenlen no fi to nu kefew ke Noa' le nu ke no fi nu ke enu seke wee wvù diee nu Waawee kaase too. ³⁸ E to nu ε joo baa yinεen wase yî εkole ke nshε le, ε bonyii nu fibole diekene bvuu wukene, ε bokεnε bó bolemse taashi bvujen, ε bonyii nyaa boom ε bolemse taashi bvujen bó bó, ke gen buy diuu di Noa' to leyεε é ηguw e, ³⁹ ε bonyii bodvu yaa kee fiεε fi nu ekooy ke, gen buy seke joo to yinεenεε yî nshε le, kuu bó bocii gen dvú. E nu ke lenlen no fi nu ke enu diuu di wee wvù diee nu Waawee nu ke eto le. ⁴⁰ Bolemse bofεε nu ke enu wεne, é bó ejo mwaan é mwaan eshεε. ⁴¹ E bokεnε bofεε nu ke egooke bvulem fodien, é bó ejo mwaan é mwaan eshεε. ⁴² Nonεn, ben emum eceytε njefo ke ben kee diuu di Tata wene nu ke eto ke. ⁴³ Ben ekeè le é cee yew kee kefew kε coon nu ke eto entan, é wvú eceyte, wvú saa ke ecine é bó eto enḡoy yew ye ke. ⁴⁴ Fí ε mum ε no nu le, ben ten kenke keceytε njefo wee wvù diee nu Waawee nu ke eto é kefew kε ben yaa kee ke le.

N'yeyi ekumε waa lemme wvu keceey noo wvù yaa nu ke wvu keceey

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ Waa lemme wvù nu wvu keceey bvuu kenke bvufee nu wvù la? Ke

24:27 24:30, 37; 25:31; 1Kol 15:23; 1Tes 3:13; 4:15; 2Tes 2:1, 8; Jem 5:7-8; 2Bi 3:4; 1Jon 2:28 **24:28**
Job 39:30; Mwm 19:17-18 **24:29** Yesa 13:10; 34:4; Aga 2:6, 21; 2Bi 3:10, 12; Mwm 6:12-14 **24:30**
Saka 12:10-14; Dan 7:13-14; Mat 24:27; 26:64; Mak 14:62; Mwm 1:7 **24:31** 13:41; 1Kol 15:52; 1Tes
4:16 **24:34** 16:28 **24:36** Lem 1:7 **24:37** Ken 6:11-13; 7:7-13; 2Bi 3:6 **24:42** 24:44, 50; 25:13;
Mak 13:33, 35; Luk 12:40; 21:36 **24:43** 1Tes 5:1-2; 2Bi 3:10; Mwm 3:3 **24:45** 25:21-23

è nu wvuwε wvù cee εkolε we nu ε γεε wvú le wvú etaalè fô yew ye le, le kefew ke edioo ε kocεn, ε wvú nya mwεεm mvudien mvu boom bo lemme le ê bó le? ⁴⁶ Njon wvu baay nu ke enu wvu waa lemme wvuwε wvù cee εkolε we nu ke edioo etoo eyεn ε wvú gee lemme leηλεη no wvú bee keegeε. ⁴⁷ Ε me ensee ê ben kecεεy le cee εkolε we nu ke ebense wvú é wvú etaafe fô mwεεm mwew e mvunciim. ⁴⁸ Geenεn é waa lemme wvudvu nε ε no nu wvù keηke keηge kè befe, ε jeme ê εkolε kew le, 'Kε cee εkolε wεm nu ke eyaηsen ekase eto ke', ⁴⁹ ε mum ε kew ε no suuηke boom bo lemme le bomew bò bò bó lemte, diekene bvuu wukene bò bonyii bò wuwte mbvuum, ⁵⁰ tu cee εkolε we nu ke enε esεε ebuynεn diuu dimew di wvú yaa be kpwaake le noo ê kefew kè wvú yaa be kee le ke. ⁵¹ Wvú nu ke edioo ε buyneη nonεn, emum enya ηγεω ê waa lemme wvudvu, eciinse wvú é wvú egeη enu ηgoo bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy e, ε è nu fó fò bonyii nu ke ebeele ηgeci bigew."

25

Ngan ekumε ηγόν bokεne bomew yu-ufe

¹ "Ε nulo é bó emum efewsεn bvunfon bvú fowe bò ηγόν bokεne bomew yuufe bò to joε bin'yeese bibole, buy keegeη efiisεn cee bvujen mvu. ² Bó to nu nonεn ε bo botin nu biyuη, ε bo botin feefene. ³ Fì nu le bò to nu biyuη to dioo jo bin'yeese bibole fanε yaa jo mεεm momew ke, ⁴ geenεn ε bò to feefene jo bibole bin'yeese jo mεεm momew mbew yî dvú le. ⁵ Ε bó γεn no cεyte cee bvujen wvudvu, ε wvú no dvuyte keeto, ε nyii mum nε no yeεke bó, ε bó mum lefe. ⁶ Ε è ke no nu entaη enteleη, ε bó nε yuw ε wee wvule le, 'Eeeee, ben etaa eyεn, cee bvujen wvun εεε! Ben ebuy eto efiisεn wvú leεε.' ⁷ Ε ηγόν bokεne ba bocii mum ja we bense bin'yeese bibole. ⁸ Ε ηγόν bokεne bò to nu biyuη ba gay ê bò

to feefene ba le, 'Ben enya ke bese bò mεεm monεn momew. Bin'yeese bisεse shiile wa lo.' ⁹ Geenεn ε bò to feefene ba tfuse le, 'Kε è nεlo é mó ekocεn fô beene le bocii ke. Ben egeη ε è nu fô bonyii bò geese le, eguy monεn.' ¹⁰ No bó to γεne keeguy, ε cee bvujen mum shεε feεe. Ε ba bò to nu ε seyse wase ye ε no cεyte, mum γεn ley bò wvú yew ηkaw bvujen e, ε bó mum faa kembuη. ¹¹ Ejim jodvu ε ηγόν bokεne bomew ba bò to γεneε keeguy mεεm feεe, leem ê yew fwese no gayte le, 'Cee εkolε, cee εkolε, yene kembuη é bese eley.' ¹² Geenεn, ε wvú tfuse ê bó le, 'Ε me ensee ê ben kecεεy le ke me ηkee ben ke.' ¹³ Fí ε mum ε no nu le, ben eseyse ye, ecεytè, njefo ke ben yaa kee diuu keηεε kefew kè me nu ηke eηkase nto ke.

Ngan ekumε boom bo lemme le botεte
(Luk 19:11-27)

¹⁴ Kefew kedvu nu ε fí nu ke enu diεwε wee mvu wvù to nu keegeη ghane, tee boom bew bo lemme le γεε kpaw we can yibole. ¹⁵ Wvú to nu ε nya mvu waa lemme bikele bi bigew e bitin, nya mvu bikele bifεε, nya mvu εkele ke bigew e kemwaan. Wvú to nyaa ke bii no mvuηgay mvu wee le nu. No wvú nyae nonεn, mum laa ghane diεw. ¹⁶ Ε waa lemme wvù to fiε bikele bi bigew e bitin mum γεn lo kaη mwaan ge way dvú, die sεw bikele bitin. ¹⁷ Ε wvù to fiε bikele bifεε ge ten way, die sεw bikele bifεε. ¹⁸ Geenεn, ε waa lemme wvù to fiε εkele kemwaan wε, γεn fiew cim fokuse nyile bigew bi cee εkolε we le bidvu fó.

¹⁹ Ε cee εkolε boom bo lemme le bodvu ke laa ghane diε, γεn ce jó baay. Ε wvú ke dioo kase to, mum tee boom bew bo lemme le le bò bó ekpwanηsen mwεεm. ²⁰ Ε waa lemme wvù to fiε bikele bi bigew e bitin mum to wase bò bikele yuufe, gay le, 'Cee εkolε, wo to nya me bikele bi bigew e bitin, taa eyεn me nu ε nshεε ε ηge way

dvú, ε ηκηκε bimew bikele bitin ê we jodvu.' ²¹ Ε cee εκολε we gay ê wvú λε, 'Keyoone baay. Wo nu waa lemme wvú jee bvuu nu wvu keceey! Wo se nu ε shεε ε κιεε keetaa fô fiεε fi caan e ntay. Nonεn, me nu εngεε wo keseen ε wo etaale wase ε ε nu fô fi baay e. Leyε λε εnte jo bvujonke bvú cee εκολε wo le.' ²² Ε waa lemme wvú biew bigew to nu bikele bifεε to ten, gay λε, 'Cee εκολε, wo to nya me bikele bi bigew e bifεε. Taa eyen, me nu ε nshεε ε ηγε way dvú, ε ηκηκε bimew bikele bi bigew e bifεε ê we jodvu.' ²³ Ε cee εκολε we gay ê wvú λε, 'Keyoone baay. Wo nu waa lemme wvú jee bvuu nu wvu keceey! Wo se nu ε shεε ε κιεε keetaa fô fiεε fi caan e. Nonεn, me nu εngεε wo keseen ε wo etaale wase ε ε nu fô fi baay e. Leyε λε εnte jo bvujonke bvú cee εκολε wo le.' ²⁴ Ε waa lemme wvumvu wε wvú to fiε εκελε ke bigew e kemwaan to ten, gay λε, 'Cee εκολε, me ηkee λε wo nu wee wvú temyi εjim. Wo ké no gbweci ε wo baa jewε ke, baanci εgin ε wo baa λε ke. ²⁵ Nonεn me nse ε mum ε nfan ε ηγεν ε nyile bigew biuw fokuse. Taa eyen, bigew biuw bin, jice.' ²⁶ Ε cee εκολε we tfuse ê wvú λε, 'Wo nu waa lemme wvú befe, nu kenkpwen! Wo se kee λε me ηké no ηgbweci ε me mbaa njewe ke, mbaanci εgin ε mbaa nλε ke. ²⁷ No wo se kee nonεn, tu wo se beε egεε bigew biem ntfu wvu λε seke me ε ηkase enfi bigew biem bidvu bô σεw ê we jodvu.' ²⁸ No wvú gay nonεn, mum gay λε bó efi εκελε ke bigew e kedvu ê wvú, enya ê wvú κηκε bikele bi bigew e yuufe. ²⁹ Λε bó ekeε λε wee wvú κηκε nu ε bó nu ke ebise ε wvú εκηκε nteen. Geenεn ε wee wvú baa κηκε, nu ε naa fi caan fi wvú κηκε nu ε bó nu ke efi lo ê wvú. ³⁰ No wvú gay nonεn mum gay λε, 'Ben etfume kenεnε ke waa lemme le kin ê εjiwε le εκfuη, fô bonyii nu ke ebeeλε ηgeci bigew.'

N'yεyi εκume nsaw wvu fokemεse

25:21 24:45-47; Luk 16:10 **25:29** 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **25:30** 8:12 **25:31** 16:27
25:31 Dito 33:2; Saka 14:5; Mat 16:27; 19:28; 1Tes 3:13; Jut 14 **25:35** Yesa 58:7 **25:40** Bngn 19:17;
 Mat 10:40, 42; 12:50; 28:10 **25:41** Jut 7; Mwm 20:10, 15

³¹ Ε nu ke edioo enu kefew kε wee wvú diee nu Waawee kaase too ê bvukukε bwew e, ε wvú too bô bonceendaa bo Nyo' le bocii, ε wvú emum eshii yî kawla we bvukukε le. ³² Bitum bicii bi yî εκολε ke nshε le nu ke ebaance ê wvú fwe, ε wvú emum egaw bó diεwε no wee ncey ké gaw njée bvuse ê bίε tewe le. ³³ Wvú nu ke egεε njée εbo εceey, gεε bίε tewe εbo εηkonko. ³⁴ Wvú wvú Nfon nu ke emum egay ê ba bô nu εbo εceey λε, 'Bonyii bô Icεm nu ε lan kembonεn yî bó le, ben eto εκηκε bvudvuu εnte jo bvunfon bvú wvú to seyseε fô ben e ε κεw no bó to bomεε won, ³⁵ njefo jej to yuu me, ε ben nya me bô mwεεm mvudien. Kendon to yumte me, ε ben nya me bô fiεε ε me η'wu. Me nto nu tolo, ε ben fiisen me. ³⁶ Me nto nu kenyi kencimte, ε ben jise ndvu yî yem e. Me nto nceimte ε ben to gay me le. Me nto nu yew ncaw e, ε ben to gay me le.' ³⁷ Wvú nu ke edioo ε gay nonεn, ε bonyii bo teytey bodvu emum ebife ê wvú λε, 'Tata, ε nu seke la wvú bese to yεnεε wo le ε jej yuu wo, ε bese nya mwεεm mvudien ê wo, kenεε seke la wvú kendon to yumte wo ε bese nya fiεε ε wo wu? ³⁸ Ε nu seke la wvú bese to yεnεε wo le ε wo nu tolo, ε bese fiisen wo, kenεε kenyi kencimte, ε bese jise ndvu yî yo le? ³⁹ Ε ε nu seke la wvú bese to yεnεε wo le ε wo ceimte kenεε nu yew ncaw e, ε bese to gay wo le?' ⁴⁰ Nfon nu ke emum etfuse ê bó λε, 'Ε me ensee ê ben keceey λε no ben to gεε mwεεm mvun, ke naa fô wee wvu caan boom bo bwεεm e ban e, nu ε ben to gε ε ε nu fô me le.' ⁴¹ Nonεn, wvú nu ke emum egay ê ba bô nu εbo εηkonko λε, 'Ben bô lon nu ε koo, ben enε lo ê me εjise, egen eley ηguv wvú mey lo wvú bó to seyseε fô dεwle bô bonceendaa bew e, ⁴² njefo jej to yuu me, ε ben fanε yaa enya me bô fiεε fidien ke. Kendon to yumte me, ε ben fanε yaa enya me bô fiεε ε me εη'wu ke. ⁴³ Me nto nu

tolo, ε ben fanε yaa efiisen me κε. Me nto nu kenyi kencimte, ε ben fanε yaa ejise ndvu yî yem e κε. Me nto ncamte, mbvuu no nu yew ncaw e, ε ben fanε yaa eto egay me le κε.’ 44 Bó ten nu ke emum bife ê wvú le, ‘Tata, ε nu seke la wvú bese to yeneε wo le ε jen yuu wo, keneε ε kendor yumte wo, keneε ε wo nu tolo, keneε kenyi kencimte, keneε camte, keneε yew ncaw e, ε bese fanε yaa efi wo κε.’ 45 Wvú nu ke emum etfuse ê bó le, ‘E me ensee ê ben keceey le, no ben to baa ege mwεem mvun, κε naa fô wee wvu caan boom bo bwεem e ban e, nu ε ben to baa ege ε è nu fô me le κε.’ 46 Boba bonyii nu ke emum egen eley ηγεω wvú mεy lo le. Geenεn, ε ba bò nu teytey egen eley fibole ε è nu nshii wvú mεy lo le.”

26

Ε bó kaa mvunanη ê Jisos εjim
(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Ε Jisos ke jeme mwεem mvun mvunciim mεse, gay ê boom bew bo ηgoo le le, 2 “Ben ekeè le è shεete wase εdiuw εfaa, ε emum enu Nkaw Danεfey, ε bó nu ke emum enya wee wvú diee nu Waawee can bonyii le ε bó eta yî kentam e.” 3 Ke kefew kedvu le, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò saake wonη mum γεν baance ye ê ntow Kayfas wvú to nu ekole ke bocee ncese le, 4 mum cu ntaη no bó nu ke ewεentεn σε koo Jisos, eyu. 5 Ε bó dioo cu nonεn, gay le, “Fo beene emom fiεε fin kefew ke Nkaw e κε, njefo ε beene mom lo, ε fí eto bô diuw ê bonyii enteleη.”

Ε kpwoon mvu yefe Jisos bô nfiey wvú shfuunηkene Betani
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Ε Jisos ke no nu ntεw wvú Betani le, yew dvu Semon wvú wee ntun wvu baay. 7 Ε bó ke shii no diekene, ε kpwoon mvu ne ley bô fikaa fimew ε bó kene bô te,* ε è nu fi nfiey mvu

wvú shfuunηkene le, ε wvú lumte naa baay, mum fuce yî ekole ke Jisos e. 8 Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le yen nonεn ε fiεε fidvu ton'yε lo bó. Ε bó gay le, “Wvú nyεw bô nfiey wvun nen nje la? 9 Bó be nelo egese nfiey wvun bigew nteen, enya bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le.” 10 Geenεn, ε Jisos kiεε ηkpawace wvubo, gay ê bó le, “Ben nyaa ηγεω ê kpwoon wvun nje la? Wvú nu ε ge ε è nu fiεε fi jee fô me le. 11 Ben ekeè le bonyii bo kefufe le nu ke enu κε ben ε bó sekecii, geenεn κε me nu ηke enu beene sekecii κε. 12 Wvú fuci nfiey wvun yî yem e nen seysee lo me no bó nu ke edwey me. 13 Ε me ensee ê ben keceey le naa fεε fô bó nu ke efewci saaka wvú jee wvun yî ekole ke nshε le kecii nu ε fiεε fi kpwoon wvun ge nu ε bó nu ke esenje ten, keekumyi wvú.”

Ε Judas gese Jisos
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

14 Ε wee mvu ηgoo boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe ncaw bofεε wvú bó to tenε le Judas Iskaliot mum ne γεν fô bocee ncese bo baay baay, 15 bife ê bó le, “E me nya Jisos can yene le, ε ben enya la ê me?” Ε bó mum taη bigew mbaanshe bì bó kene bô ketwaa kè baa, nya ê wvú. 16 Ε keεw sekekie le, ε wvú mum keεw no gomte je yî wvú nu enya Jisos jó can yibole.

Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le die Nkaw Danεfey
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; Jon 13:21-30)

17 Ε è ke dioo nu diuu di fwe di Nkaw Bleed wvú bó baa γεε Fintunηleen jó, ε boom bo ηgoo le bo Jisos e to fô wvú le, bife ê wvú le, “Wo gomte le bese egen eseyse fô wo nu edie Nkaw Danεfey ε è nu fεε?” 18 Ε wvú tfuse ê bó le, “Ben egen εlaante, eyen key e, egay ê wvú le, ‘Wee N'yεeyi gayte le kefew kewene nu ε kocεn wase. Wen nu edie le Nkaw Danεfey bô boom bowene bo ηgoo le ε è nu ê wvú yew.’ ” 19 Ε boom bo ηgoo

25:46 Dan 12:2; Jon 5:29; Jεm 2:13 26:1 7:28 26:2 16:21 26:4 21:46 26:6 Luk 7:37-38

* 26:7 Fikaa fin nu ε bó to kene bô te di bó tenε le «alabaster». 26:11 Dito 15:11 26:15 Ksm 21:32; Saka 11:12; Jon 11:57; 13:2 26:17 Ksm 12:1-20

le bodvu gen ge ke no Jisos be gay ê bó, mum seyse mwεem mvudien mvu Nkaw Danɛfey e dvú. ²⁰ E è ke no nu ekiεguu, ε wvú shii bô boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε keediekene. ²¹ E bó dioo diekene, ε wvú nε gay ê bó le, “E me ensee ê ben kecεεy le, wee mvu ben e nu egese me.” ²² No wvú gay nonεn, ε boom bew bo ηgoo le nε no nu yii yii baay, mum κew no biwci ê wvú mwaan mwaan le, “E nu me le Tata?” ²³ E wvú tfuse ê bó le, “Wee wvù nu egese me nu wvù nu ε lese εbo ê shuw e bee wvú. ²⁴ Wee wvù diee nu Waawee nu ke egen ke no bó to sanεε ekumε wvú. Geenεn, ηγεw wvu baay nu fô wee wvù gese wee wvù diee nu Waawee le. Fí to bee ejee fô wvuwee wee le baay fεn é bó to baa eboo wvú κε.” ²⁵ E Judas wvù to nu keegese Jisos bife tεn ê wvú le, “E nu me le Wee N'yεεyi?” E Jisos gay ê wvú le, “Wo nu ε jeme bô diuw wo.”

E Jisos bô boom bew die ntaashε
(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Kol 11:23-25)

²⁶ No bó to diekene, ε Jisos nε jo blεed, nya keyoone ê Nyo', mum guushε nya ê boom bew bo ηgoo le gay le, “Ben eko edie, fin nu ye yεm.” ²⁷ E wvú mum jo tεn fiko, nya keyoone ê Nyo' mum nya fiko fidvu ê bó gay le, “Ben ewu bocii. ²⁸ Fin nu ελεmε kem kè Nyo' gbwo monkan dvú kí ε buy nje wee nteen, wvu le wvú elεεshε bibefε bibole. ²⁹ E me ensee ê ben le ke me mbεε nke embvuu en'wu mbvuum mó twen kete kè lane le man ε κew keseen e, ε gen ε buy diuu dì me nu nke en'wu mó monfεm beene εnte jo bvunfon bvu Icεm e κε.” ³⁰ E Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke mεse, yem ηkiee mbense, mum buy ben gen yî Kum Bite bi Olif e.

E Jisos gay le Bitu nu ke ema wen
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ No Jisos bô boom bew bo ηgoo le to gene, ε wvú nε gay ê bó le, “Entan jo εben nu ε ben bocii nu ke etfuw bikaa ê me εjim nje fiεε fi nu ke ekooy bô me. E nu no bó nu ε san ε Nyo' gayte le, ‘Me nu enke en'yu nεey njée é ηgoo njée esaanκεn.’ ³² Geenεn, seke Nyo' ε bvuse me yî kpwe le, é me ensa fwe jo ben Galilee.” ³³ E Bitu mum gay lo fiew ê wvú le, “E bonyii bocii cim tfuw lo bikaa ê wo εjim nje fiεε fi nu ke ekooy bô wo, tu κε è nulo é me nke en'yuu entfuw bikaa ê wo εjim κε.” ³⁴ E Jisos gay ê wvú le, “E me ensee ê wo kecεεy le entan jo εben jan, nu ε nyimshie nu ke enu le yí eton, ε wo ε ma wase me bokan botεte.” ³⁵ E Bitu gay ê wvú le, “E è cim nu naa le me nu en'kpwe lo bee wo, tu κε è nulo é me en'yuu ma wo κε.” No wvú gay nonεn, ε boom bo ηgoo le bo Jisos e bomew ba bocii gay κε tεn nonεn.

E Jisos bunle Gesεmane
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ E Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke gen ley fô wεε ketaan wvumew e, ε bó teje le Gesεmane, ε Jisos gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Ben eshii fεn é me en'wawce εcen nene embunle.” ³⁷ E wvú jo Bitu bô boom bo Sebεdee le bo bofεε, ε bô bó gen. E wvú κew no nu yii yii, ε fitele fiew buuke. ³⁸ E wvú mum gay ê bó le, “Fitele fiem nu yii yii baay naa fi me en'kpwe lo. Ben eshεε fεn é beene ecεyte.” ³⁹ No wvú gay nonεn, mum bence gen fwe caan, gbwe tum bvushiw fokuse mum bunle le, “Icεm, é je nu dvú yì è nulo é wo ege é fiko fi ηγεw e fin efey se me ε η'wu, é wo ge. Geenεn, fo wo ege no è shieele me κε, geε no è shieele wo.” ⁴⁰ E wvú ke nε kase tu jim fô boom bew bo ηgoo le, yεn ε bó leete. E wvú bife ê Bitu le, “Fí nu le κε è nulo é ben eshii we ebuy ntam kefew mwaan e? ⁴¹ Ben enù we, bunleè fo mmom ke eto fô ben e, eghaw ben. E nu kecεεy le fitele

26:20 Jon 13:2, 21-30 **26:23** Mben 41:9 **26:24** Mben 22:7-8, 16-19; Yεsa 53:9 **26:26** 1Kol 10:16
26:28 Ksm 24:8; Yeli 31:31; Ibu 7:22; 9:15-20 **26:30** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31** Saka 13:7; Mat 26:56; Jon 16:32 **26:32** 28:7, 16 **26:34** Luk 22:33-34; Jon 13:36-38 **26:34** 26:75 **26:36** Luk 5:16; Ibu 5:7-8 **26:39** 6:10; 20:22; Jon 18:11; Ibu 10:9 **26:41** Efe 6:18; Ibu 2:18

koonke lo, geenen ε nyam ye wεεyi.”
 42 Ε wvú bvuu kase γεν yî bokaη bofεε le bunle λε, “Icεm, ε ε fεn nu λε κε fiko fin nulo efey σε me ε η'wu, ε wo ge κε no wo koonke.” 43 Ε wvú dioo ekase etu jim bvuu γεν ε boom bew bo ηgoo le leete njefo nyii to nu ε bó εjise. 44 Ε wvú bvuu cinε bó le, kase γεν bvuu bunle yî bokaη e botεte, bunlee jemyi κε ε ε nu fιεε fî wvú be shee jemyi wase. 45 Ε wvú bvuu kase tu jim fô boom bew bo ηgoo le gay ε bó λε, “Ben fεn bεε κε leete λεtεne finεn e? Ben etaa eyεn, kefεw nu ε kocεn wase. Bó nu ε gese wase wee wvú diee nu Waawee ε bonyii bò befe. 46 Ben enε we ε beene eγενε. Ben etaa eyεn, wee wvú gese me wvun ε wvú too wase.”

Ε bó koo Jisos
 (Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

47 Κε no Jisos to bεε jemyi nonεn, ε Judas wvú to nu wee ηgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncw bofεε mum buynεn. Wvú to too bô kebombom ke bonyii le ke baay, ε bó κεηκε nyó bô bibuse, ε ε to tum bocee ncεse bo baay baay noo bonyii bò saake won. 48 Ε to nu ε wee wvú to gesεε Jisos to seyse wase nciise bô bonyii bodvu gay λε, “Wee wvú me nu ηκε εηgay wvú le, embam εηocε, nu wvú, ε ben emum ekoo.” 49 No bô bó toε, ε wvú mum γεν lo fô Jisos e kaη mwaanη gay wvú le λε, “Me ηgayte wo le Wee N'yεεyi.” No wvú gay nonεn, mum bam wvú ηocε. 50 Ε Jisos gay ε wvú λε, “Nsaa γεm, γεε lo fιεε fî wo to keege.” Ε bonyii ba mum γεν lo fô Jisos e koo wvú, ghen. 51 Ε fî kooy λε wee mvu wvú to nu bô Jisos to nu ε mum dvun nyo ye jem, cun kentunηη ke nfwa εkolε ke bocee ncεse le dvú, sum. 52 Ε Jisos gay ε wee wvudvu λε, “Kase etfuse nyo yo jim fô bvudvuu bwew e. Ε keε λε wee tfuu wvú cawse nyo we, nu ke ekpwe yî nyo le. 53 Wo kpwaake λε κε ε nulo

ε me εηgay ε Icεm eciinse bonceenda bew fεn kaη mwaanη bontfuke le, ε bó fele ηgóo yuufe ncw fεε le? 54 Geenεn, ε me nε ε ηγε nonεn, ε fî ke eghan nεε σε kooy no bó saη ε N'wa' Nyo' le λε fî κεηκε keenu?”

55 Σεκεκιε, ε Jisos mum bife ε kebombom κιε λε, “Ben to keekoo me ε no too bó nyó noo bibuse κε diεwε ben too keekoo ε ε nu cooη e? Me nse nshee no diuu nu, ε me ε nshii yew ncεse le n'yεεyi bonyii σε ben koo me nje la? 56 Geenεn, fifin ficii jo bvudvu keege ε fî eto ekocεn κε no bonyii bo ntum Nyo' le to saηεε.” Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le bocii mum lanη wvú fó, fεε lo.

Ε Jisos leem yew nsaw e
 (Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

57 Ε bonyii bò to koolεε Jisos mum jo wvú γεν bô wvú fô Kayfas wvú cee εkolε ke bocee ncεse le. Ε bonyii bò duηci bonci bo Nyo' le bô bonyii bò saake won to taashε wase fó. 58 Bó to gene bô Jisos ε Bita bii lo εjim ncejole. Ε wvú γεν buy naa lakfulεεη εkolε ke bocee ncεse le, mum ley γεν shii bô bonyii bò to cεyte la didvu keeyεn no fî nu ke eghan eleem. 59 Ε bocee ncεse bo baay baay bô bonyii bocii bò saake bonsaw mum no gomte fιεε fî mbiay e fî bó etey yî Jisos e wvu λε bó eyu wvú. 60 Geenεn, faηε yaa κεηκε fιεε κε, naa no bonyii nteen to cim too fwe bene jim nsaw mbiay. Ε fî ke ghan nεn, ε bonyii bomew bofεε to leem fwe, 61 gay λε, “Mbwe wvun se gayte λε wen nulo esâw yew ncεse Nyo' ekase ebom yî εdiuw e εta.” 62 Ε εkolε ke bocee ncεse le mum ja we bife ε Jisos λε, “Κε wo κεηκε fιεε keetfuse le? Wo yuuke κε mwεεm mvú bonyii ban jemyi yî yo le?” 63 Ε Jisos mεy diuw tfu. Ε εkolε ke bocee ncεse le kase gay ε wvú λε, “Ε diee di Nyo' wvú κεηκε nshii le, ε wo fεn nu Mboyse wvú Nyo'

26:44 2Kol 12:8 26:45 Jon 12:23; 13:1; 17:1 26:50 Κεnεε λε, “Nsaa γεm, wo to keege la?” 26:52 Ken 9:6 26:55 Luk 19:47 26:56 Mat 26:31; Luk 24:46 26:61 27:40; Jon 2:19; Lem 6:14 26:63 Yεsa 53:7; Mat 27:12-14; Mat 14:33; 27:40, 43; Luk 22:70 26:64 Dan 7:13; Mat 22:44; 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27

to kawεε wvù Waa Nyo', é wo see ê bese." ⁶⁴ Ε Jisos tfuse λε, "Fí nu no wo gay. Geenεn é me ensee ê wo λε, εjim jo kefew kin nu ε ben nu ke eyεn wee wvù diee nu Waawee le, ε wvù ε shii ê εbo ke εcεεy ke Wee wvù κεηke Mvunγay e, ke ebvuu eyεn no wvù too ê kembεw e fowe." ⁶⁵ Ε εκολε ke bocee ncese le yuw nonεn, mum saayε ndvú ye le, gay λε, "Wvù joo bvudvuu bvυ Nyo' le. Shiee nu dvú wvù beene ebvuu egomte wee λε wvù eleem fεn ejeme fiεε le? Ben nu ε yuw wase no wvù joo bvudvuu bvυ Nyo' le. ⁶⁶ Ben ε sumtεn λε la?" Ε bó tfuse λε, "Ε nu wee wvù bó eyu lo." ⁶⁷ Ε bó mum κew no cuyte nceη yí bvushiw bvυ Jisos e, kfunε wvù bó mvunγko, suunke bó can gayte ê wvù λε, ⁶⁸ "Wo wvù nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, ke geε kewee ntum Nyo' kuw keseen fô bese le. Ke see wee wvù suη wo."

Ε Bitα ma Jisos

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ε to nu ε Bitα ε shii εκfunη lakfulεεη e. Ε wan kpwoon mvυ wvù to lemte fó, nε to mbew ye le gay ê wvù λε, "Wo tεn bee ben ε Jisos wvu Galilee wvudvu." ⁷⁰ Geenεn, ε Bitα tun fwe dvυ bonyii bocii gay λε, "Κε me ηkee fiεε fi wo jemyi κε." ⁷¹ Ε Bitα mum nε buy γεν no nu diuw kebuw e. Ε wvumvu wan kpwoon wvù to lemte tεn fó, yεn wvù λε, mum jeme ê bonyii bò to leemene fó λε, "Wee wvun bee bó Jisos wvu Nasalet wvudvu." ⁷² Ε Bitα bvυu tun, lew lo gay λε, "Κε me ηkee wee wvudvu κε." ⁷³ Ε kefew ke dioo bvυu γενce caan, ε bonyii bò to leemene fó bence γεν mbew Bitα le gay ê wvù λε, "Κεcεεy, κεcεεy wo nu tεn wee mvυ bó le, njefo njeme wo gene diεwε wvubole." ⁷⁴ Ε Bitα mum kan, tee lon yí εκολε kew e gay λε, "Κε me ηkee wee wvun κε." Kan mwaan ε nyimshie mum ton. ⁷⁵ Ε Bitα kume njeme wvù Jisos be jeme ê wvù λε,

"Nyimshie ke enu λε yí eton, ε wo ε ma wase me bokanη botεte." Ε wvù nε fó buy εκfun, bee kpwe baay.

27

Ε Judas shiim

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ε εκfunη ke dioo yuule too, ε bocee ncese bo baay baay bó bonyii bò saake won, shii cu ntaη εκumε Jisos keeyu wvù. ² Ε bó mum kay wvù, jo γεν nya can Baylet wvù wee sa' wvυ ê keba kedvu le.

³ Ε Judas wvù to gesεε Jisos ke dioo yεn λε bó nu ε leke λε bó nu eyu wvù, ε wvù kumεn fitele fiew, jo bigew bi mbaanshe biε kase γεν dvú keetfuse ê bocee ncese bo baay baay bó bonyii bò saake won. ⁴ No wvù γεν, gay ê bó λε, "Me nu ε ηge kebefe keengese wee ε wvù baa κεηke jay κε." Ε bó tfuse ê wvù λε, "Fifiε κεηke la keege bó bese? Ε kee wo fifiε." ⁵ Ε Judas mwase bigew bidvu fokuse yew ncese le, mum buy, γεν shiim. ⁶ Ε bocee ncese bo baay baay tacε bigew bidvu gay λε, "Bin nu bigew bi ελεμε le, ε nci baa bee λε bó egεε bibin ntfu wvu yew ncese le κε." ⁷ Ε bó shii cu ntaη, γεν guy gbwen wee mvυ wvù bomte nsháan dvú λε bó ke edweyte botolo fó. ⁸ Ε nu fiεε fi bó teηe gbwen wvudvu ε to ε buy εben e λε, "Gbwen ελεμε." ⁹ Fí to kooy nonεn ε fiεε fi wee ntum Nyo' wvù Yelimia to jemyeεε mum to kocεn no wvù to gayεε λε, "Bó to nu ε jo bigew bi mbaanshe bì è to nu kpwaw we no boom bo Islael to seysεε yí εκολε kew e, ¹⁰ guy gbwen wee wvù bomte nsháan dvú, κε no Tata Nyo' to gayεε ê me."

Ε Jisos leem fwe dvυ Baylet wvù wee sa' bala wvu Lum

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ No Jisos to leemεε fwe dvυ Baylet wvù wee sa', ε Baylet bife ê wvù λε "Ε nu wo wvù Nfon Bojuu le?" Ε Jisos

26:65 Ktn 14:6; Esl 9:3; Lεw 24:16; Jon 19:7 26:67 Yεsa 50:6; 53:5 26:68 21:11 26:75 26:34
27:3 26:15; Lem 1:18-19 27:6 Dito 23:18 27:9 Saka 11:12-13; Yeli 32:8-9 27:11 2:2; 27:29, 37,
42; Mak 15:2, 9, 12, 18, 26, 32; Luk 23:3, 37-38; Jon 1:49; 12:13; 18:33, 39; 19:3, 15, 19, 21 27:12 Jon
19:9; Mat 26:63

tfuse le, “E nu no wo gay.” ¹² Geenen, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake won ke dioo kεw keeteyte mwεem yî ye le, ε wvú fanε yaa bvuu tfuse fiεε ke. ¹³ E Baylet mum bife ê wvú le, “Kε wo yuuke kfuu mwεem mvun mvù bó jemyi yî yo le le?” ¹⁴ Geenen, ε Jisos fanε yaa tfuse fiεε ê wvú naa ke fimwaan ê mvù bó teyεε yî ye le ke. E wee sa' wvudvu taa nen ε diuw yum wvú baay.

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

¹⁵ E to ké dioo nu kefew ke Nkaw Danεfey e, ε wee sa' wvun bvuse wee mwaan yew ncaw e wvù bonyii gomte le wvú ebvuse. ¹⁶ E to nu kefew kedvu le, ε wee mvu nu yew ncaw e, ε bó ké no kee wa lo wvú yî gee di befε le, ε diee diew nu le Balabas. ¹⁷ E bonyii ke dioo to tase, ε Baylet bife ê bó le, “Ben gomte le me embvuse ε è nu yeε yew ncaw e? Ben gomte le me embvuse Balabas, nuu Jisos wvù bó teje le è nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε le?” ¹⁸ Wvú to biite nonen njefo wvú to kee lo le bó to nya Jisos can wen e ε è nu njefo bó to bene kendon bô wvú. ¹⁹ E keebvuu bise fó nu ε seke wvú to shiileε wase fô bó ké no saake bonsaw, ε kpwεse tum ntum fô wvú le gay le, “Fo wo ege fiεε bô wee wε ke. E nu wee wvu teyey. Me njemyi nen njefo εfile nu ε njinεen bô me entan εben baay ekumε wvú.” ²⁰ No Baylet bifεε nonen, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake won beyse bonyii le bó egay le wvú ebvuse ε è nu Balabas, elεse lo Jisos. ²¹ E wee sa' bvuu nε bife ê bó le, “Wee wvù ben gomte le me encinε ente jo bonyii bo bofεε ban nu wvù la?” E bó tfuse le, “Balabas.” ²² E Baylet bvuu bife ê bó le, “E me ndioo ε ncinε nonen, enge nεε bô Jisos wvú bó teje le Klistu?” E bó bocii gay le, “Bó eta lo wvú yî kentam e.” ²³ E wvú kase bife le, “Bó eta wvú nje la? Fiεε fi befε fi wvú ge nu la?” E bó bvuu no wamte gene ke lo fwe le,

“Bó eta lo wvú yî kentam e.”

²⁴ E Baylet ke dioo yen le ke je nu ke, le é wen lumtene bô fiεε fin, é diuw ke enε ebuy. E wvú fi joo, cukε can ye dvú fwe dvu kebombom ke bonyii le gay le, “Kε εbo kem nu fô kpwe wee wvun e ke. E kee ben dvú.” ²⁵ E bonyii bocii tfuse ê wvú le, “Eε, cinε é elεmε kew enu yî bikuu bisese le noo yî boom bosese le.” ²⁶ E Baylet mum bvuse Balabas no bó to gomte, gay ε bó tam Jisos, mum nya le bó egen eta yî kentam e.

*E bonyii bo nci le no sεwse Jisos
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)*

²⁷ E bonyii bo nci le bo wee sa' le mum jo Jisos ley dvú entow we le fô bó to teje le Bletolium, mum kum kebese ke ηgoo bonyii bo nci le kecii ε kí tase gem Jisos keεkeε. ²⁸ E bó baayε ndvú ye, jo ndvu bvunfon yî yeεle shfuse yî ye le, ²⁹ mum lu kefo ke bvunfon e ε kí nu bíay bíay bon ê wvú εfa, mum nya ηkêw ε εbo kew ke εεεy e le è nu ketoome. E bó mum no too ηgvuumene ê wvú fwe sεwse wvú gayte le, “Biaa kεmbaan! Nfon Bojuu!” ³⁰ No bó gee nonen, no cuyte nceη yî ye le, fii ηkêw wε shεle wvú dvú fofa. ³¹ E bó ke sεwse wvú nonen mεse, mum baa ndvu bvunfon ye, jise wase ε è nu ndvú ye yî ye le, mum jo wvú keegen eta yî kentam e.

*E bó ta Jisos yî kentam e
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)*

³² No bó to gene, buynen yî wee mvu wvu ê kelaante kè Selin e ε diee diew nu le Semon. E bó kan wee wvun ε wvú tuu kentam ke Jisos e. ³³ E bó ke gen buy bvudvuu bvumew e ε bó teje le Golgota, (ε diee din nu le Ngbwow Ekole,) ³⁴ ε bó mum nya mbvuum ê wvú ε bó ε fiyεen bô fiεε fimew ε fí cewcewe diεwε lele le wvú ewu. Geenen ε wvú dioo mom, fan keewu. ³⁵ E bó mum ta wvú yî kentam e, jo ndvú ye tum kan dvú keegaw ê bikuu bibole. ³⁶ No bó ge nonen

mum shii fó no ceyte wvú. ³⁷ E bó saŋ ŋwa' wvú duŋci fiεε fi bó taε wvú yí kentam e nje fí, mum ta yí kentam e ê we jo εkolε kew ε wvú nu le, “Wvun nu Jisos, Nfon Bojuu.” ³⁸ E bó ta ten bocooŋ bofεε yí bintam e bó bo Jisos, wvumvu εbo εceey, wvumvu εbo εŋkoŋko jo Jisos. ³⁹ E bonyii no fele yene Jisos e mεεke lo bikuu, baale wvú bó boncun, ⁴⁰ gayte le, “Wo wvú se nu keeke esáw yew ncese ekase eyoo yí ediuw e eta, ke fi le εkolε kuw! E wo fen nu Waa Nyo', é wo shii yí kentam kiε le.” ⁴¹ E bocee ncese bo baay baay bó bonyii bó duŋci bonci noo bonyii bó saake woŋ no sεwse ten wvú gayte le, ⁴² “Wvú se fii bonyii bomew se wvú nulo efi kew εkolε ŋkuuŋ. Ke wvú nu Nfon bonyii bo Is-lael. Wvú eshii le yí kentam e keseen é bese emum ebee wvú le. ⁴³ Wvú se gεεle εkolε yí Nyo' le. E Nyo' fen kooŋke wvú, é wvú fi le wvú keseen no wvú se duu le wen nu Waa Nyo'.” ⁴⁴ E bocooŋ ba bó bó to taε yí bintam e bó bo Jisos, no baale ten wvú bó boncun ke nonen.

E Jisos kpwe

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ E diuu ke ben leke, ε ekfuŋ ne jiim woŋ tfuu gen buy didiuu ditete emvunsheer. ⁴⁶ E è ke no nu ke diεwe didiuu ditete le, ε Jisos ne fuŋ foweεwe le, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Fi nu le, “Nyo' wem, Nyo' wem, wo lan me nen nje la?” ⁴⁷ E bonyii bomew bó to leeme fó dioo yuw, gay le, “Wee wvudvu teŋe Elayja.” ⁴⁸ E wee mvu bó le mum lewte lo kaŋ mwaan jo kuca, ffum ê mbvuum mo ŋgbwayŋgbwayi le, bon yí fite le neke le wvú ewu. ⁴⁹ Geenεn ε bomew bonyii gay le “Ke leem nen é beene eyen laa Elayja nu eto efi wvú le!”

⁵⁰ E Jisos bvuu wam foweεwe, ε keyoy kew mum buy. ⁵¹ E fí ne kooy le, ndvu yi to gawsene yew ncese ente

to nu ε seλε entelen kew fowe bow buy fokuse biba bifεε. E nshε shiw, ε eta wamken, ⁵² ε jém ten yene ye ε bonyii bó è to nu bo Nyo' le nteen bó to kpwekenεε wase mum kase buy yí kpwe le. ⁵³ E Jisos ke dioo buy yí kpwe le, ε bonyii bodvu ne gen ê kelaante kè yuule le Jelusalem, ε bonyii nteen yen bó le. ⁵⁴ E cee εkolε bonyii bo nci le bó bonyii bó bó bó to nu fó ceyte Jisos ke dioo eyen no nshε shiw, bó fiεε ficii fi to kooyεε, ε nfan koo bó baay. E bó gay le, “Kecεεy, kecεεy wee wvun se nu Waa Nyo'.” ⁵⁵ Bokεnε nteen to leeme ten fó ntamndwee taale. E bokεnε ban nu bó to nen'yεε Galilee no bii Jisos e fici wvú. ⁵⁶ Ngoo bó le to nu Maalia Magdalen noo Maalia wvú bwee jem bó Yosεw, noo bwee boom bo Sebεdee le.

E bó dwey Jisos

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷ E è ke no nu ekiεguu, ε cee kpaw mvu wvu Alimatia ne to ε diee diew nu le Yosεw. Wvú ten to nu wee ŋgoo Jisos mvu. ⁵⁸ E wvú gen yen Baylet e leke le wvú enya gvune di Jisos e è wen é wen egen edwey. Nonen ε Baylet mum gay le bó egen enya é wvú. ⁵⁹ E Yosεw fi gvune didvu mum kule é ndvu yi yuule le, ⁶⁰ mum gen jike é jem yi ye le ε yí beε fiε, ε wvú to cow jem yidvu yí kemaan e, mum binse kebwee ke te le baŋ diuw jem yidvu dvú, mum nenε. ⁶¹ Maalia Magdalen bó Maalia wvumvu we to nu fó, ε bó ε shii mbew jem yidvu le keba keki.

E bó no ceyte jem Jisos

⁶² E ekfuŋ buy yuu, ε diuu di bó to ké no seysee mwεem mvu mbam wvubole ε fey wase, ε bocee ncese bo baay baay bó Bofalassii gen yen Baylet e, ⁶³ gay é wvú le, “Wee wvu baay, bese kumyi fiεε fi wee mbiay we to jem'yεε seke wvú to beε dvú. Wvú to nu ε gay le, è nu ke edioo ε buy ediuw

eta é wen ekase ebuy yî kpwe le. ⁶⁴ No fí nu nonen, gaye é bonyii egen ecetye jem egen ebuy ediuw eta, njefo bese fane le è nelo é boom bew bo ngoo le ke ene egen econ gvune diew enene dvú emum esenje é bonyii le, 'Wvú nu e buy yî kpwe le.' É bó ge nonen, é yiyin mbiay yi keseen efo efey lo yi fwe." ⁶⁵ É Baylet gay é bó le, "Ben ejo bonyii bo nci le é ben e bó egen, é ben egay é bó ecetye jem yidvu ntay no è nulo é ben ecetye." ⁶⁶ Nonen e bó mum gen looce fen diuw jem, mum ge nciise yî te di bó to banee diuw jem dvú, mum gee bonyii bo nci le bò ecetye. *

28

É Jisos buy yî kpwe le

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ É diuu di mbam e ke fey, e ekfun ke no gbwekene too, e è nu diuu di fwe yî kema le, e Maalia Magdalen bó Maalia wvumvu we gen keetaa jem. ² É fí kooy le, nshé to nu e ne shiw bó mvungay, njefo nceendaa Tata to nu e shii we to binse kebwee ke te die di bó to banee diuw jem dvú mum shii yî dvú le. ³ Nceendaa wvudvu nu e bvushiw bwew to lawkene diewe jan e, e ndvú ye baa nen bvuuu. ⁴ É bonyii bò to ceyte jem ba yen wvú le fan baay, cin nen kikikiki, gbweken fokuse no jiiimene diewe binkpwe bi bonyii le. ⁵ É nceendaa Nyo' wvudvu gay é bokene ba le, "Fo ben efanè ke. Me nkee lo le ben gomte e è nu Jisos wvú bó se taé yî kentam e. ⁶ Ke wvú beé fen ke, wvú nu e buy wase yî kpwe le no wvú to gayee. Ben eto eyen fô wvú se jiime. ⁷ Ben emum egen cekey esee é boom bew bo ngoo le le wvú nu e buy wase yî kpwe le, le wvú nu e sa wase fwe dvunen Galilee. Ben nu ke eyen wvú le jó. Ben eyeke eyuw, ben nu e yuw wase no me nseje é ben." ⁸ É bokene ba mum ja fô jem cekey

cekey bó nfan, geenen kenke ten njon wvu baay, no lewte gene keegen see é boom bo Jisos e bo ngoo le. ⁹ No bó to gene, e fí kooy le bó bo Jisos to nu e tasen, e wvú gay bó le le, "Me ngayte ben e." É bó mum to mbew ye le, gbwe bam bikaa biew, wvum wvú. ¹⁰ É Jisos gay é bó le, "Fo ben efanè ke. Ben egen egay é boom bo bwem e le bó egenè Galilee eyen me le jó."

É bonyii bò to ceyte jem see fié fi to kooyee

¹¹ É bokene ba ke ne dioo egene, e fí kooy le bonyii bo nci le bò to ceyte jem bomew to nu e ne gen elaante gen see fié ficii fi to kooyee é bocee ncese bo baay baay. ¹² É bocee ncese bo baay baay bodvu mum kum bonyii bò saake won e bó bó shii cu ntan, mum ban diuw bonyii bo nci le ba bó bigew nteen, ¹³ gay é bó le, "Ben egayte é bonyii le ben se leete boom bew bo ngoo le e se e to e con gvune diew e gen dvú. ¹⁴ É ben seje nonen, fí e ley bitem bi wee sa' le, wvú e no gomte keenya ngew é ben, é bese eseyse wvú, wvú saa ebvuu enya ngew é ben ke." ¹⁵ Nonen e bó mum fi bigew bidvu mum no seje ke no bó to gayee é bó. Kenfé kedvu kin e mum e lam ente jo Bojuu e to e buy eben e le bó to con lo gvune di Jisos e.

É Jisos tum bonyii bew yî won e tfuu (Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Lem 1:6-8)

¹⁶ É boom bo ngoo le bo Jisos e bo yuufe ncow mwaan mum ne gen Galilee, ben gen yî kum wvú Jisos to gayee é bó le. ¹⁷ É bó dioo yen wvú le, wvum wvú. Geen e bomew no manene wvú. ¹⁸ É Jisos bence to gay é bó le, "Bó nu e nya wase mvungay mvunciim mvu fowe noo mvu fokuse é me. ¹⁹ Nonen, ben egen le bitum e bicii, egeé e bonyii nu bonyii bem bo ngoo le, eleesè bó é joo é diee di Nyo'

* **27:66** Nciise wvun to nu keege le fo wee efey lo fô ke. **28:6** 16:21 **28:7** 26:32 **28:10** 12:50; Jon 20:17 **28:13** 27:64 **28:16** 5:1; 26:32; 28:10 **28:17** 14:31 **28:18** Dan 7:14; Mat 11:27 **28:19** 10:5-6; 24:14; Mak 16:15; Luk 24:47; Lem 1:8; Mwm 7:9 Mat 3:15; Mak 16:16; Lem 2:38; 8:36; 1Kol 1:13-16; Efé 4:5; Jon 3:22; 4:1-2; Lum 6:3-4; 2Kol 13:13; Lem 2:38; 8:16; Lum 6:3, 4; Gal 3:27; Kolo 2:12 **28:20** 1:23; 5:2-7, 27; 11:28-30; 18:20

Ice bô Wan noo Keyoy ke Yuule le.
20 Ben eyeyi bó ɛ bó egeè fiɛ ficii fi
me nu ɛ n'eyi ben dvú. Ben eyekɛ
eyuw, me nu enu beene sekecii enɛn
embuy naa kefew kè wonɔ nu ke eka.”

Saaka wvù Jee wvu
εkumε Jisos no
Maaku
to Saηεε
Fiεε fi nu ê Nwa' Mak
wvun e

Saaka wvù jee wvù Mak to saηεε wvun duηci le Jisos nu wee wvù to gee mwεεm bvuu keηke mvuηgay kee-jeme fiεε é fi enù no wvù jeme. Wvù to duηci mvuηgay mvun yí n'yεεyi we le bô keebvuuse bonceendaa bo dεwle le, noo keelεεshi bibefε bi bonyii le. Jisos to teηe εkolε kew le wen nu wee wvù diee nu Waawee, ε wvù ε to keenya εkolε kew keeboyse bonyii. Diee din nu di nu ê ηwa' Dania le 7:3-14.

Mak yam ε saη ε è nu εkumε mwεεm mvù Jisos to gee efey mvù wvù to jemyi. Biba bi fokemεse ke ηwa' wvun e jeme εkumε mwεεm mvù to kooyεε bô Jisos yí kema keew ke fokemεse le, efey mvunciim no bó to taε wvù yí kentam e, bô no wvù to buyεε yí kpwe le, ben we.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

1:1-13 Keηkεwce ke saaka wvù jee εkumε Jisos e

1:14-9:50 Lemme di Jisos e ê keba kè Galilee le

10:1-52 ε Jisos nε Galilee γεν Jεlusalεm

11:1-15:47 Kema ke Jisos e ke kemεse le mbew Jεlusalεm e noo Jεlusalεm

16:1-8 Mbuy wvu Jisos yí kpwe le

16:9-20 Ekumε no Jisos to duηcεε εkolε kew no wvù to buyεε yí kpwe le bô no wvù to benεε we

Saaka wvù Jon Nleseεjoo to fewci

(*Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28*)

¹ Wvun nu saaka wvù jee wvu εkumε Jisos Klistu wvù Waa Nyo'.

² Wvù to kεw ke no Yesaya wvù wee ntum Nyo' to saηεε ε Nyo' gayte le, “Yekε eyuw, me nu ηke enciinse wee wεm ntum é wvù esa fwe dvu wo,

wvù nu eγεν eseysel je yo.

³ Diεw wee fuuηke ηkpwaante le bó eseysel je Tata, enεle é yí enù teytey.”

⁴ Nonεn, ε wee mvu wvù bó to teηe le Jon Nleseεjoo ke mum nε buynεn ηkpwaante, no fewci é bonyii le bó ekumεn mvuntelem mvubole, é wen elese bó ê joo wvu le Nyo' elεεshe bibefε bibole. ⁵ ε bonyii mum no buyte ê bontεw bo won wvù Judea le tfuu noo ê kelaante kè Jεlusalεm e kecii gene fô Jon e, seηe bibefε bibole, ε wvù mum leese bó ê joo ê Joo Joodan e.

⁶ Jon to jiise ndvú ε bó kene bô yvúw nyam mi yí bó teηe le kamel, seenke kecaw cin ε bó kene bô jew nyam, diee ε è nu cúma bô ndoη. ⁷ Wvù to fewci, gayte le, “Wee mvu too ê me εjim kuuke fele me, ε me mbaa ncm enkocεn keηgvuwcε fokuse enfay laba we ke. ⁸ Me nleese ben ε è nu ê joo, geenεn, ε wvù nu ke elese fiew ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le.”

No bó to lesεε Jisos ê joo bô no Satan to momte wvù

(*Mat 3:13-4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13*)

⁹ Ke εdiuw yoya le, ε Jisos nε Nasalεt ê keba ke won e kè Galilee le, to ε Jon lese wvù ê joo ê Joo Joodan e. ¹⁰ Ke no Jisos to buyte ê joo nεn, mum yεn ε εbulε yene ye, ε Keyoy ke Yuule no shiile too yí ye le diεwε εbembε le. ¹¹ ε diεw jeme fowe le, “Wo nu Waa wεm, nu fitele fiem, ε me n'yuuke njoη bô wo baay.”

¹² ε Keyoy ke Yuule mum ge lo kan mwaan ε Jisos γεν no cee ηkpwaante. ¹³ ε wvù no nu jó yí εdiuw e mbaanyε, ε Satan momte wvù. Wvù to nu jó nonεn bô nyám yi ηkpwaante, ε bonceendaa bo Nyo' le taale fô wvù le.

Ɛ Jisos tee bonyii bonɛw ɛ bó enù boom bew bo ηgoo le

(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Ɛ bó ke nɛ koo Jon lese yew ncaw e. Ɛ è no nu ɛjim jodvu, ɛ Jisos ɣɛn Galilee, no fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' jó. ¹⁵ Ɛ wvù no fewci, gayte ɛ, “Kefew nu ɛ to wase ɛ kocɛn, ɛ bvunfon bvù Nyo' le nu wase nceencee. Ben ekumɛn mvuntelem mvunɛn, ebee saaka wvù jee wvun e.”

¹⁶ Ɛ Jisos ke no fele mbew Mamase yì Galilee le, yɛn Semon bô waa bwee wvù Andulu le ɛ bó laɛke kensan ɛ mamase le, no ηkieɛn wvubɔ to nu byé yì koolɛɛn. ¹⁷ Ɛ Jisos gay ɛ bó ɛ, “Ben ebii me le ɛ me enge ɛ ben ekoole wase ɛ è nu bonyii.” ¹⁸ Kan mwaan, ɛ bó mum cinɛ binsan bibole, no bii wvù le. ¹⁹ Ɛ Jisos ke dioo kenɛi ɣɛne fwe, yɛn Jem bô waa bwee wvù Jon e, bô to nu boom bo Sebɛdee le, ɛ bô bó nu ɛ kekon e tumci binsan. ²⁰ Ɛ Jisos mum tee lo tɛn bó. Ɛ bó cinɛ icee bó le ɛ kekon e bô bonyii bô bó to joɛ ɛ bó elemte bó le, mum no bii wvù le.

Ɛ Jisos bvuse keyoy kè yiile yì wee le
(Luk 4:31-37)

²¹ Ɛ bô bo Jisos nɛ ɣɛn ɛ kelaante kè Kafana'um. Ɛ è ke no nu diuu di mbam e, ɛ Jisos mum ɣɛn lo yew bunle le no yɛɛyi bonyii dvù. ²² Ɛ bonyii no yuuke kenke lo ηghaw yì n'yɛɛyi we le, njefo wvù to yɛɛyi diɛwɛ wee wvù kenke mvunɣay mvu n'yɛɛyi le. Kɛ wvù to yɛɛyi diɛwɛ no bonyii bô duɛi bonci bo Nyo' le to ké no yɛɛyi kɛ. ²³ Kɛ sekedvu, ɛ wee mvu nɛ fese yew bunle yidvu le, ɛ è to nu wee ɛ keyoy kè yiile nu yì ye le. ²⁴ No wvù ley dvù, mum wam ɛ, “Jisos wvu Nasalet, wo fii la ɛ bese? Wo to keelɛse bese le? Me ηkee naa wo. Ɛ nu wo wvudvu wvù yuule wvù nɛ fô Nyo' le.” ²⁵ Ɛ Jisos kan keyoy kè yiile kedvu, gay ɛ, “Ban lo, buy yì wee wvun e.” ²⁶ Ɛ keyoy kedvu mum ge ɛ wvù gbwe fokuse no taake, ɛ kí fun foweɛwe, mum buy yì ye le. ²⁷ Ɛ

bonyii yɛn nonɛn, ɛ diuw yum bó, ɛ bó no ghayte ɛbonebon biite ɛ, “Fin nu la? Ɛ nu n'yɛɛyi mvu wvu fwe le? Wee wvun kenke mvunɣay kane naa noo biyoy bi yiile ɛ bí yuuke wvù le.”

²⁸ Kan mwaan, ɛ saaka wvu ekumɛ Jisos saanɛn ɣɛn bontɛw bocii bo ɛ keba kè Galilee le.

Ɛ Jisos fɛ bonyii bo bincɛm e nteen
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Ɛ Jisos ke buy yew bunle yidvu le, ɣɛn yew dvu Semon bô Andulu, ɛ Jem bô Jon nu bô bó. ³⁰ Ɛ to nu ɛ mwese Semon jiime, cɛmte bô ken'ya'. Kɛ no Jisos ley yew, ɛ bó mum see lo ɛ wvù ekumɛ kpwoon wvudvu. ³¹ Ɛ Jisos ɣɛn fô wvù to jiime, jicɛ wvù le yì kebo le, cake wvù we. Ɛ ken'ya' kedvu mum cinɛ wvù le, ɛ wvù ja we, taa fiɛɛ ɛ bó die.

³² Ɛ è ke no nu ekiɛguu ɛbvubwɛ no diuu to seeyi, ɛ bó no too bô bonyii bocii bô to cɛmkene noo bonyii bô bonceendaa bo dɛwle le to njinsene bô bó fô Jisos e. ³³ Ɛ kelaante kedvu kecii tase ɛ fwese. ³⁴ Ɛ wvù fɛ bonyii nteen bô to kenke bincɛm jɛɛy jɛɛy, bvuu bvuse bonceendaa bo dɛwle le nteen yì bonyii bomew e. Ɛ wvù dioo bvuse, saa ebee ɛ bonceendaa bodvu ejemyi lo kɛ, njefo bó to kee wee wvù è nu wvù.

Ɛ Jisos fewcɛ diɛw Nyo' Galilee
(Luk 4:42-44)

³⁵ Ɛ è ke no nu kebitele, ɛ Jisos ja we, buy ɣɛn bvudvuu bvumew e wvù ɛmbeɛ no bunlee. ³⁶ Ɛ Semon bô bonyii bô bó to nu, shɛɛ buy ɣɛn keegom wvù. ³⁷ Ɛ bó yɛn wvù le, gay ɛ wvù le, “Bonyii bocii nu ɛ shɛɛ ɛ no gomte wo.” ³⁸ Ɛ Jisos tfuse fiew ɛ bó ɛ, “Beene edanɛn eɣɛn bontɛw bomew e wvu le è nulo ɛ me enfewcɛ tɛn diɛw Nyo' jó. Ɛ nu fiɛɛ fi me nto nje fi.” ³⁹ Ɛ wvù mum no ghane keba kè Galilee le kecii fewci diɛw Nyo' yéw bunle yibole, bvuse bonceendaa bo dɛwle le yì bonyii le.

Ɛ Jisos fe wee Ɛ wvú Ɛmte bô ntun wvu baay

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Ɛ wee mvu wvù to Ɛmte bô ntun wvu baay ke ne to, tum envuw ê Jisos ejise, lƐke wvú gay Ɛ, “Wo nulo efe me é me en'yuule, é wo fen koonke lo.” ⁴¹ Ɛ shen koo Jisos, Ɛ wvú neke kebo kum wvú le, gay ê wvú Ɛ, “Me nkoonke lo, bonen Ɛ, eyuule.” ⁴² Kan mwaan, Ɛ ntun wvu baay wvudvu mum cinƐ wvú le, Ɛ wvú bonen mum no yuule. ⁴³ Ɛ Jisos mum gay Ɛ wvú egenè lo, looce ciise lo ê wvú, ⁴⁴ gay Ɛ, “Ɛ yenè fo wo esee ê wee ke. GeenƐ, gene edunƐe ekole kuw ê cee ncese, emum enya nnya yi Muses to gayƐ Ɛ wee kenke keenya keedunƐe ê bonyii Ɛ wen nu Ɛ bonen wase yi ntun wvun e Ɛ no yuule.” ⁴⁵ No Jisos ciise nonen, Ɛ wee wvudvu kaa no gene bwaashi lo fiƐ fidvu. Ɛ saaka wvudvu saanƐen, Ɛ je fanƐ yaa bvuu nu dvú yi è nulo é Jisos eley kelaante le endan ke. Ɛ wvú mum mey ke wase no nu nkpwante, Ɛ bonyii nen'yi mondvuum e mondvuum e, too fô wvú le.

2

Ɛ Jisos fe wee Ɛ wvú Ɛ kpwe keba kemwaan

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Ɛ ediuw ke dioo genci, Ɛ Jisos kase tu jim Kafana'um. Ɛ bonyii yuw Ɛ wvú nu wase fô yew e, ² Ɛ bó mum to tase fô nteen, Ɛ je fanƐ yaa nu dvú fô yi è nulo é wee tome ekale naa noo ê yew fwese ke. Ɛ wvú no fewci diew Nyo' ê bó. ³ Ɛ bonyii bomew ke ne no too bonew bô wee mvu fô wvú le Ɛ bó Ɛ shfumê ê fikƐy e, Ɛ wvú Ɛ kpwe wase keba kemwaan. ⁴ Ɛ fi ghaw keeley gen bô wvú fô wvú le njefo bonyii to faci baay. Ɛ bó mum ben Ɛ è nu ê yew we, too keyƐy. No bó tolƐƐ nonen, mum shike wee wvudvu ê fiƐ fi wvú to jiime jó le. ⁵ Ɛ Jisos yen no bó nu Ɛ lese fitele yi ye le, Ɛ wvú mum gay ê wee wvú to nu Ɛ kpwe keba kemwaan we Ɛ, “Nsaa yem, me nu Ɛ nƐeshƐ wase

bibefe biuw.” ⁶ Ɛ bonyii bomew bô to dunƐi bonci bo Nyo' le bô to nu fô yuw nonen, mum no wvukene ê mvuntelem e, biite Ɛ, ⁷ “Wee wvun jemyi nen nƐƐ le? Wvú joo bvudvu bvuu Nyo' le. Ɛ nu yƐƐ dvú wvú nulo elƐshƐ bibefe efey Nyo' maaƐ?” ⁸ Ɛ Jisos mum kiƐƐ lo ê fitele fiew e fiƐ fi bó to kpwaake, mum bife ê bó Ɛ, “Ben se kenke kfuu ban bonƐpwawƐê ê mvuntelem mvunen e nen nje la? ⁹ Fi cekey keegay ê wee wvun nu fi la? Keegay Ɛ me nu Ɛ nƐeshƐ wase bibefe biew, nuu Ɛ wvú ejo fikƐy fiew egene Ɛ?” ¹⁰ GeenƐ, me nu enge é ben ekiƐƐ Ɛ wee wvú diee nu Waawee kenke mvunƐay fokuse fen keelƐshƐ bibefe.” Ɛ wvú mum gay ê wee wvú to nu Ɛ kpwe keba kemwaan we Ɛ, ¹¹ “Me njemyi ê wo, ja we ejo fikƐy fiuw egene fô yew e.” ¹² Ɛ wvú mum ja we, jo no buyte Ɛ bonyii bocii taale wvú. Ɛ bó taa nen, Ɛ diuw yum bó, Ɛ bó no tumte monƐkum mo Nyo' le, gayte Ɛ, “Bese ke baa yen wase kfuu fin fiƐ le ke.”

Ɛ Jisos tee LƐwe Ɛ wvú enù waa we ngoo

(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Ɛ Jisos ke bvuu ne gen mbew mase le, Ɛ kebomom ke bonyii le to fô, Ɛ wvú no yƐƐyi bó. ¹⁴ Ɛ wvú ke ne dioo gene, yen LƐwe wvú waa Alfiyus e, Ɛ wvú Ɛ shii fô bvudvu bwew bvuu lemme le, Ɛ no fii shile. Ɛ Jisos gay ê wvú Ɛ, “Ɛ biì me le.” Ɛ wvú mum ne we no bii wvú le.

¹⁵ Ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le ke gen no diekene yew dvu LƐwe bô bonyii bô to fii shile noo bonyii bomew bô befe ten. Kfuu ban bonyii to ké no bii wvú le naa nteen. ¹⁶ Ɛ Bofalasii bô to dunƐi bonci bo Nyo' le yen no Jisos diekene bô bonyii bô befe noo bô to fii shile, mum bife ê boom bew bo ngoo le Ɛ, “Ɛ nu nje la wvú diekene bô bonyii bô fii shile noo bonyii bô befe bomew?” ¹⁷ Ɛ Jisos yuw no bó bife, gay ê bó Ɛ, “Ke bonyii bô temyi ké no gomte wee efuwe ke. Ɛ

ké no gomte bò cɛmkene. Kε me nto keentee bonyii bò nu teyey kε. Me nto keentee ε è nu bò befe.”

*Ekumε keebamte mwεεm mvudien
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)*

¹⁸ Ε è ke no nu, ε boom bo Jon e bo ηgoo le, noo bo Bofalasii le bamte mwεεm mvudien. Ε bonyii bomew mum to bife ê Jisos λε, “Ε nu nje la wvù boom bo ηgoo le bo Jon e, noo bo Bofalasii le bamte mwεεm mvudien, ε boom buw bo ηgoo le yaa bamte kε?” ¹⁹ Ε Jisos tfuse ê bó λε, “Ε nulo é bó ebe bonyii bô bvujen é bó egen ebvuu ebamte mwεεm mvudien ε cee bvujen nu bô bó? Kε è nulo é bó ebamte mwεεm mvudien ε wvù nu bô bó kε. ²⁰ Geenεn, kefew nu ke eto kè bó nu ke eloo cee bvujen wvudvu ê bó, é bó emum ekεw eshee mbam mwεεm mvudien kefew kedvu le. ²¹ Kε wee nulo ejo njaw ndvu yi fiε, etumcε ndvu yi yvum dvú kε. Ε wvù ge nonεn, é njaw ndvu yidvu ke emεse esaa lo ndvu yi yvum yidvu, é kebuw kè nu fó emεse ekuw efey lo no kí be shee nu. ²² Kε è nulo tεn é wee ejo mbvuum mo monfεm, egeε ê gham mbvuum wvù bó kene bô jew nyam e, * ε wvù ε yvumεn wase kε. Ε wvù ge nonεn, é mbvuum mo monfεm modvu ke ekoo, esawye gham wvu yvum wvudvu, é mbvuum bô gham ela εcici. Fi λεη nu λε, bó kεηke keegeε mbvuum mo monfεm kε ε è nu ê gham wvu fwε le.”

*Ekumε diuu di mbam e
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)*

²³ Ε to nu diuu di mbam e dimew, ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le no λεne fele wεε εγιη wvumew e. Ε boom bew bo ηgoo le kεw no sumyi bicεε diee. ²⁴ Ε Bofalasii yεn, bife ê Jisos λε, “Tata, taa eyεn, è nu nje la wvù boom buw bo ηgoo le gee fiεε fi nci baa bee λε wee ege diuu di mbam e?” ²⁵ Ε Jisos bife tεn ê bó λε, “Ben ke baa taη wase ê Nwa' Nyo' le no jeη to yuu Nfon Dawe bô

ηgoo ye ε wvù ge le? ²⁶ Ε to nu kefew kè Abiata to nu εkolε ke bocee ncese le, ε Dawe ley yew Nyo' le jo blεεd wvù bó to gee ncese dvú fô Nyo' le, die bvuu nya tεn ηgoo ye dvú, ε è to nu nci fo wee edie blεεd wvudvu efey bocee ncese.” ²⁷ Ε Jisos mum mεse gay ê bó λε, “Nyo' to gεke diuu di mbam e nje wee. Wvù to baa bom wee nje diuu di mbam e kε. ²⁸ Nonεn, wee wvù diee nu Waawee nu Cee Ekolε naa noo wvu mbam.”

3

*Ε Jisos fε wee ε kebo kew ε kpwe
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)*

¹ Ε Jisos ke bvuu gen ley yew bunle le. Ε wee mvu nu dvú ε kebo kew ε kpwe. ² Ε bonyii bomew bò to nu dvú no gomte fiεε fi bó etey yî Jisos e, mum lun εjise yî ye le no taale laa wvù nu efε wee wvudvu diuu di mbam e λε. ³ Ε Jisos gay ê wee wvù kebo to nu ε kpwe wε λε, “Ja we eto fεn.” ⁴ No wvù toε, ε Jisos bife ê bonyii λε, “Fiεε fi nci nu ε bee λε wee ege diuu di mbam e nu fi la? Keege fiεε fi jee, nuu fi befe λε? Keeboyse wee, nuu keeyu lo λε?” Ε bó cife. ⁵ Ε Jisos ton'ye shém bô bó, taa bó bocii kεnεn, ε shen koo wvù yî mvuntelem mvubole mvù yiile le. Ε wvù gay ê wee wvù kebo to nu ε kpwe wε λε, “Nεke kebo kuw.” Ε wvù nεke ε kí mum bonεn. ⁶ Ε Bofalasii mum buy, gen lo kaη mwaan ε bô bo ηgoo bonyii bo Nfon 'Elod e jo nsey no è nulo é bó ege se yu Jisos.

*Ε bonyii no nεn'yi biba bicii too fô
Jisos e*

⁷ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le mum nε jó gen fô Mamase yî Galilee le. Ε kebombom ke bonyii le ke baay bi wvù le. Ε bomew bonyii to nε keba kè Galilee bô kè Judea le. ⁸ Ε bomew to nε Jεlusalεm, bomew keba kè Idumea le, bomew Joo Joodan wvuke, bomew biba bì Taya bô Sidon e. Kebombom kedvu to to nonεn

2:18 Mat 6:16-17; 11:18-19; Luk 7:33-34 **2:19** Mat 9:15 * **2:22** Gham mbvuum nu ε Bojuu to kε kene ε è nu bô jew nyam. **2:23** Dito 23:24-25 **2:24** Ksm 20:8-10 **2:25** 1Sam 21:1-6; Lεw 24:5-9
2:27 Dito 5:14 **2:27** Mat 12:1-14; Luk 13:10-17; 14:1-6; Jon 5:1-18; 7:21-24; 9:1-16 **3:1** 2:27-28
3:6 Jon 5:16, 18

njefo bó to yuuke mwεεm mvù wvú to gee mvunciim. ⁹ Ε Jisos nε gay ε boom bew bo ηgoo le egom kekon eseyse egεε é wen eley jó fo kebom-bom ke enε eface wen. ¹⁰ Wvú to gay nonεn njefo wvú to nu ε fε wase bonyii nteen, ε bonyii bo bincem e bεε κε too keekum wvú le. ¹¹ Ε bonyii bò biyoy bì yiile to njiηsene bô bó ké yεn Jisos e mum no gbwekene fwe dvu wvú wamte gayte le, “Wo nu Waa Nyo'.” ¹² No bó wamte nonεn, ε Jisos loocε ciise lo é bó le fo bó ege é bonyii kiεε wen κε.

Ε Jisos baa bonyii yuufe ncow bofεε le è nu boom bew bo ntum e (Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Ε wvú ke nε ben γεν yî kum e, tee bonyii bò wvú to shieele ε bó to fô wvú le. ¹⁴ Ε wvú baa bonyii yuufe ncow bofεε, tee bó le boom bew bo ntum e, * wvu le bô bó enù, é wen etumte bó ε bó ghane fewci diew Nyo', ¹⁵ bvuu keηke mvunγay keebvuuse bonceendaa bo dεwle le yî bonyii le. † ¹⁶ Bonyii bodvu to nu: Semon, wvú wvú to nyaε diee diew dimew le Bitā. ¹⁷ Jεm bô waa bwee wvú Jon bò to nu boom bo Sebεdee le, bò wvú to nyaε diee é bó le “Boanεγes” di nu le, “Boom bo jan yî baykene le.” ¹⁸ Ε bomew nu Andulu, Filew, Batolomu, Matio, Toma, Jεm wvú waa Alfiyus, Tadio, Semon wvú to nu wee ηgoo Bosεlot, ‡ ¹⁹ noo Judas Iskaliot wvú to ghanεε gese Jisos.

Ε bonyii no duu le Belsebu wvú nfon bonceendaa bo dεwle le nu yî Jisos e (Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Ε Jisos ke nε γεν fô wvú to cee, ε kebombom ke bonyii le bvuu tase fô, ε bô boom bew bo ηgoo le fanε yaa keηke naa lo je keediekεn κε. ²¹ Ε kfuu diew ke dioo yuw, mum

γεν keejo wvú njefo bonyii to duu le wvú ghaanene lo. ²² Ε bonyii bò to dunçi bonci bo Nyo' le bò to nen'yεε Jelusalεm bow jó no gayte le, “Belsebu nu yî ye le, ε wvú bvuuuse bonceendaa bo dεwle le nen ε è nu bô mvunγay mvu nfon bonceendaa bodvu le.” ²³ Ε Jisos ben bó, bife é bó é ηgan e le, “Ε nulo é Satan ebvuu ebvuuse εkole kew yî wee le nεε le? ²⁴ Ε ketum nε ε gawsen ε no diuu ekinεkin, kí saa ke eleem κε. ²⁵ Yew é nε ε gawsen ε no diuu εyinεyin, yî saa ke eleem κε. ²⁶ Nonεn, é Satan nε ε gawsen bô ηgoo ye ε no diuu εbonebon, wvú saa ke eleem κε, é emum enu kemεse kew. ²⁷ Geenεn, ben ekeè le κε wee nu dvú wvú nulo eley yew dvu ntememvunγay, ekuu mwεεm mwew keceey elewte dvú, se wvú ε yaw ε kay ntememvunγay wvudvu ε se kuu κε. ²⁸ Ε me ensee é ben keceey le, Nyo' nulo elεeshε mwεεm mvù befε noo díεw yî befε yicii yî bonyii jemyi. § ²⁹ Geenεn, é wee jeme diew yî befε εkumε Keyoy ke Yuule, tu κε è nu naa lo é Nyo' elεeshε κε, njefo wvú nu ε ge kebefe ε è nu kè mεy lo.” ³⁰ Jisos to jemyi nonεn njefo bonyii bodvu to duu le keyoy kè yiile nu yî ye le.

Bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e (Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ε bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e mum fεse, leem εkfuη, tum wee le wvú etee wvú. ³² Ε to nu ε kebombom ke bonyii le ε shii ε gem wvú ε tase. Ε bó gay é wvú le, “Bwoo bô boom bo bwoo le gomte wo εkfuη.” ³³ Ε Jisos bife le, “Bwεεm bô boom bo bwεεm e nu baa?” ³⁴ No wvú bife nonεn mum jine bonyii bò to shilεε gem wvú ba, gay le, “Bwεεm bô boom bo bwεεm e ban. ³⁵ Wee tfuu wvú gee fiεε fi Nyo' gomte, nu wvú wvú nu waa bwεεm bô jεme yεm noo bwεεm.”

3:11 1:24; 5:7; Mat 8:29; Luk 4:34, 41; 8:28 **3:12** 1:34; Luk 4:41 * **3:14** Ke boηwa' bo boyvuum bomew keηke njeme wvú le, “Tee bó le boom bew bo ntum e” κε. † **3:15** Boηwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fεn le, “Ε bó efεle ten bonyii bo bincem e.” **3:16** Lem 1:13; Jon 1:40-44 ‡ **3:18** Bosεlot to nu Bojuu bò to tomte won, diuu keebvuse yî ηγεw e can bonyii bo Lum e. **3:21** 3:31; Jon 7:5 **3:22** Mat 9:34; 10:25 **3:27** Yεsa 49:24 § **3:28** Bonyii nteen yene le mwεεm mvù befε noo díεw yî befε yin nu ε bó jemyi εkumε Nyo'. **3:30** Jon 7:20 **3:31** 3:21 **3:35** Mat 6:10

4

Ngan ekumε wee wvù to tfumyi ngow (Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ E Jisos ke bvuu kεw no yεεyi bonyii mbew mamase le, ε kebombom ke bonyii le ε tase fó nεn ghemm. E wvù mum nε wase ley shii ε è nu ê kekon e ê joo, ε kebombom kedvu no leeme ngem joo le ê ηkpwaante. ² E wvù no yεεyi bó bó mwεεm nteen ê bonḡan e. E wvù nε ma ngan mvu ê bó le, ³ “Ben eyeke eyuw, wee to nu ε laa keegen etfume ngow. ⁴ E wvù ke dioo etfumyi, ε yimi gbweken ê je, ε mvunyiim to tace die. ⁵ E yimi ngow gbweken fô bvudvuu bvυ eta le ε nshe yaa nu fó ntay ke. E yí mum yansen buy njefo ke nshe to nu fó ntay ke. ⁶ E mvum ke dioo ekεw ebaa, mum sun ngow yidvu ε yí yowlεn, njefo yí to baa cime geη ke. ⁷ E yimi ngow gbweken ê bisafe le. E bisafe bidvu ke ku mum ban ngow yidvu ε yí fanε yaa eyum mvuntam ke. ⁸ E yimi ngow gbweken ε è nu yí nshe yí jee le, ke buy, ku yum, duu fey no bó to tfumyεε, ε jise di ngow e yumte ejise mbaanshe, dimew ejise mbansoocaa, dimew ejise gbwee.” ⁹ No Jisos ma nonεn mum mεse le, “Wee wvù kenke bitem ε wvù yuw.”

Shiee wvù Jisos to jemyi ê bonḡan e (Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ E Jisos ke dioo nu wase wvù emben, ε bonyii bomew bó bó to nu noo boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofεε bife ê wvù ekumε ngan wvudvu. ¹¹ E wvù tfuse ê bó le, “E nu ê ben bó Nyo' nu ε dunce wase kenyle ke bvunfon bwew e. Geenen, fô bonyii bomew e nu ε fiεε ficii nu ke ε è nu ê bonḡan e, ¹² wvu le bó ke etaale naa ntay, geenen yaa yεne ke, ke eyeke naa ntay, yaa yuuke ke. E fi nu nonεn wvu le fo bó ke ekumen mvuntelem mvubole, é Nyo' elεeshε bibefε bibole.”

Fiεε fi ngan wvù Jisos to maε dunci (Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ E Jisos nε bife ê bonyii ba le, “Fí nu le ben baa kiεε fiεε fi ngan wvun jemyi le? E ben baa kiεε wvun, é ben ke ekiεε bomew bonḡan nεε le? ¹⁴ Ngow yí wee wvudvu tfumyεε nu diεw Nyo'. ¹⁵ Ngow yí gbweε ê je nu bonyii bó yuuke diεw Nyo', ε Satan mum to lo kaη mwaanη bvuse diεw yidvu fô mvuntelem mvubole. ¹⁶ E ngow yí gbweε fô bvudvuu bvυ eta le nu bonyii bó yuuke diεw Nyo', fiisen lo kaη mwaanη bó njon, ¹⁷ geenen, ε yí baa cime geη fô mvuntelem mvubole ke. E yí moocε ke fó caan, é ηgew ke dioo ε to, kenεε bonyii bon ε è nu bikaa ê bó ejim nje diεw yidvu, ε bó mum tfuw lo bikaa kaη mwaanη. ¹⁸ E ngow yí to gbweε ê bisafe le nu bonyii bó yuuke diεw Nyo', ¹⁹ ε ken'yanḡan ke ekumε mwεεm mvu yí won wvun e, bó shiee bvukuke noo shiee mwεεm mvumew mum tase ban diεw yidvu ε yí laayε ecici. ²⁰ Ngow yí gbweε yí nshe yí jee le ε mum ε no nu bonyii bó yuuke diεw Nyo', fiisen, no gee no yí gomte gene lo fwe fwe, ke diεwε ngow e fò yí ε yum ejise mbaanshe, yimi ejise mbansoocaa, yimi ejise gbwee.”

Ekumε ken'yεese (Luk 8:16-18)

²¹ E Jisos nε bife le, “Wee ké leyte bó ken'yεese yew kfuke bó ηkaa, kenεε lese εgaaku le? Ke wee ké leyte dvú tome ε è nu yí fiεε fi bó tomyi ken'yεese yí dvú le le? ²² Ben ekeè le fiεε ficii fi nu ê nnyile le nu ε bó to nyile le bó ke ege é fí eyenε, é fi nu ejim ejim ficii é bó ege é fí ebuy εmwa. ²³ Wee wvù kenke bitem, ε wvù yuw.” ²⁴ E Jisos bvuu gay le, “Ben dioo yeke diεw Nyo' no yeke ntay, ekeè le je yí wee yeke jó nu no Nyo' nu ke efew se nya ê mwεten, ε wvù nu ke enya naa fesεn lo. ²⁵ Wee wvù kenke fiεε nu ε bó nu ke ebise. E wee wvù yaa kenke ke fiεε nu

ε naa fi caan fi wvú κειηke nu ε bó nu ke efi lo ê wvú.”

Ngan ekumε ηgow no yí ké no kuu

²⁶ Ε Jisos bvuu jeme λε, “Bvunfon bvú Nyo' le nu diεwε ηgow fò wee ε tfume wεne. ²⁷ Ε ké dioo nu εntaη ε wvú no leete, ε εκfuη ké yuu ε wvú nε we. Ε ηgow yidvu ké buy no kuu, ε wvú yaa cim kee laa yí gee nεε sε kuu λε, ²⁸ ε è gee κε nshε ε yí sε kuu. Ε yí ké nε yaw low, nε fó nya bikem, ké nε fó tum εjise. ²⁹ Ε yó ké dioo ε be, ε wvú mum jo finyo ley wεne, njefo kefew ke ηgbwele le nu ε kocεn wase.”

Ngan ekumε kfuu ηgow fintam fimew (Mat 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

³⁰ Ε Jisos bvuu nε gay λε, “Ε nulo ε beene efewsεn bvunfon bvú Nyo' le bô la? Ε nulo ε beene efewsεn bô ηgan wvú la? ³¹ Bvú nu κε diεwε kfuu ηgow fintam fimew, * fi ηoynene εjise fele mvunηgoke mvunciim fokuse fεn. Ε wee ké tfume wεne, ³² ε yí ku, yin fey bite bicii bì bó tfumyi wεne, ε tíεw ye fanκεn no nyaa kendvuη, ε mvunyiim mvù bile we nulo eyoote yéw yí dvú le ê kendvuη kedvu le.”

³³ Ε nεε no Jisos to fewci diεw Nyo' ê bonyii ê bonηan e diεwε ban e, ê je yí è nulo ε bó eyuw e. ³⁴ Κε wvú to ké jeme fiεε ê bó sε è nu ê ηgan e κε. Geenεn, ε wvú ké dioo nu wase bô boom bew bo ηgoo le εbonεbon, mum mεse yuuse bonηan bodvu bocii ê bó.

Ε Jisos wam nffum (Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Ε Jisos γεεyi bonyii εbvubwε, ε è ke dioo nu fokieguu, ε wvú gay ê boom bew bo ηgoo le λε, “Beene elente mamase egεn kewvu keki.” ³⁶ Ε bó mum cinε kebombom ke bonyii le kè to nu fó le, ley ê kekoη kè Jisos to nu wase jó kiε le, ε bô bó no leenci, ε bikoη bimew bii bó le. ³⁷ No bó to leenci, ε nffum wvu baay nε sεsε κεw no bvuyte joo ε yí leyte ê kekoη e gomte keeyinεn. ³⁸ Jisos to nu ê kekoη e εjim leete, ε wvú ε jike εκολε yí mbwaan e. Ε bó γεn

no kamsee wvú gayte λε, “Wee n'γεεyi, kpwe gomte keejo beene nεn ε wo yaa ghayte κε le?” ³⁹ Ε Jisos kamse, wam nffum wvudvu, gay ê joo λε, “Ε nù nyεkeey.” Ε nffum wvudvu mum lu, ε mondvuum cife nεn ndvumm. ⁴⁰ Ε wvú mum bife ê boom bew bo ηgoo le λε, “Ben fane la? Ben baa lese wase fitele yí γεm e le?” ⁴¹ Ε ye bεm bó, ε bó no ghayte εbonεbon λε, “Wvun wee nu wvù nεε, wvù naa nffum bô joo yuuke wvú le?”

5

Ε Jisos bvuse bonceendaa bo dεwle le yí wee le

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le lente mamase yidvu buy wvuke, keba ke bonyii bo Gεlasen e. ² No wvú to buyte ê kekoη e, ε bô wee mvu tasεn ε keyoy kè yiile njinεne bô wvú, ε wvú buy ê ditfum dì bó to dweyte bonyii jó le. ³ Wee wvudvu to ké no cee ê ditfum didvu le. Ε wee yaa to nu dvú wvù nulo εbvuu ekay wvú ε è cim nu naa bô ncaw κε. ⁴ Bokan nteen nu ε bó to ké leese wvú ê difwan e, kay can ye bô boncaw, ε wvú sumye boncaw bodvu, sawyε difwan. Κε wee to nu dvú wvù nulo εjice wvú le κε. ⁵ Wee wvudvu to ké no kale ê ditfum didvu le bene buyte yí dikum e εntaη bô εmvunsheen, wamte, kaashi ye ye bô εta.

⁶ No wvú γεnεε Jisos e bεε ncejole, lewte to tum εnvuw ê wvú εjise, ⁷ wam foweεwe λε, “Jisos Waa Nyo', Nyo' wvù nu εκολε ke Mwεεm Mvunciim e, wo fii la ê me? Me nλεke lo wo ê diee di Nyo' le λε fo wo enya ηγεw ê me κε.”

⁸ Wvú to jemyi nonεn, njefo Jisos to nu ε wam wase λε, “Keyoy kè yiile kin, buyε lo yí wee wvun e.” ⁹ Ε Jisos bife ê wvú λε, “Diee diuw nu γεε.” Ε wvú tfuse λε, “Diee diem nu kebombom, njefo bese duule lo.” ¹⁰ No wvú tfuse nonεn, mum λεκε Jisos shiee le λε fo wvú ekun bowen keba kedvu le κε.

4:27 Jεm 5:7; Mwμ 14:14-15 * **4:31** Fintam fin nu ê díεw bala le λε, «mustard». **4:32** Esek 17:23
4:39 Mben 89:9; Mak 6:51 **5:7** Mak 3:11

11 E to nu e ngoo bonkunyam diekene yí mbéke le fò. 12 E biyoy bì yiile bidvu mum lèke Jisos le, “Ciinse bese e è nu ê bonkunyam boba le é bese eley yí bó le.” 13 E Jisos bee. E biyoy bidvu mum buy yí wee wvudvu le, gen ley yí bonkunyam e. E ngoo yidvu to nu bonkunyam diewe bontfuke bofee le. E bó sen, bow ê nkon e, shii ê mamase yidvu le, le jó. 14 E bonyii bò to ceyte bonkunyam bodvu ja fò, fee lo, gen see saaka wvudvu elaante bô ê bontew bo jó le. E bonyii no yuuke, buyte keeto eyen fee fi to kooyee le. 15 E bó to fô Jisos to nu, yen wee we wvù kebombom ke bonceendaa bo dewle le to shee njinsene bô wvù, e wvù e shii fò, e jise ndvù, e bvufee bwew e kase wase e tu fò. E bó fan baay. 16 E bonyii bò to yenee fee fi to kooyee le, mum no seje ê bó no fí to kooyee bô wee we noo ngoo bonkunyam ba. 17 No bó yuw nonen, kew no lèke Jisos le wvù ene gbwen bowene.

18 E Jisos dioo leyte ê kekon e, e wee wvù bonceendaa bo dewle le to buyee yí ye le we mum no lèke Jisos le bô wen egene. 19 E Jisos tun, gay ê wvù le, “E genè e è nu fô yew e, egen esee ê bonyii buw fee fi Tata ge fô wo le, bô no wvù nu e cam shen fô wo le.” 20 Nonen, e wee wvudvu mum ne, gen no ghane won wvudvu le tfuu wvù bó to teje le Bilaante bi Yuufe le, seje fee fi Jisos ge fô wvù le. E bonyii no yuuke, kenke lo nghaw.

Ekume waa Jaylus noo kpwoon mvu wvù to kumee ndvu Jisos e bonen (Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 E Jisos kase lente ê kekon e tu kewvu keki no nu mbew mamase le, e kebombom ke bonyii le bvuu tase fò. 22 E cee ekole yew bunle mvu mum ne to fò, e diee nu Jaylus. No wvù yen Jisos e, gen gbwe ê wvù ejise, 23 lèke wvù shiee le gay le, “Waa wem wvu caan wvù kpwoon kpwee lo. Kee wo, to ke ekum wvù le é wvù ebonen fo wvù ekpwe.” 24 E Jisos mum ne e bô

wvù no gene, e kebombom ke bonyii le shfumte bii faci Jisos.

25 Kpwoon mvu to nu ente jo kebombom kedvu e wvù e cem wase bô kencem ke bokene le bilum yufe ncow bifee. 26 Wvù to nu e yen wase ngew can bonyii bo bifuu le nteen, jense fee ficii fi wvù to kenke, e mwem foo ke gene lo. 27 No wvù to nu e yuw wase ekume Jisos, e wvù mum to ê wvù ejim ê kebombom ente, kum ndvu ye le, 28 njefo wvù to gayte fô fitele fiew e le, “E me ncim enkum ke naa e è nu ndvu ye le, tu me e mbonen wase.” 29 No wvù to kumee nonen, e kencem kew mum seme lo kan mwaan. E kpwoon wvudvu yuw ten ye ye le le wen nu e bonen.

30 E Jisos dioo yuw ye ye le le mvungay nu e buy yí wen e, e wvù banke ye kan mwaan, bife ê bonyii le, “E kum yee ndvu yem e?” 31 E boom bew bo ngoo le tfuse ê wvù le, “Wo yene e kebombom ke bonyii le faci wo, e wo bvuu biite wee wvù kum wo le le?” 32 E Jisos mey ke no taale kenene keeyen wee wvù kum wvù le. 33 Nonen, e kpwoon wvudvu no wvù to kee fee fi to kooyee bô wvù, e wvù mum to, fane, ciinke, tum enuw ê Jisos ejise see keceey kew kecii ê wvù. 34 E Jisos gay ê wvù le, “Waa wem, fitele fiuw fi wo lese yí yem e nu e ge wase wo e bonen. E genè ntay. Kencem kuw ka wa lo nen.”

35 Ke no Jisos to bee jemyi ê kpwoon wvudvu nonen, e bonyii bomew fese fò e bó ne fô yew e fo Jaylus wvù cee ekole yew bunle we, gay ê wvù le, “Waa wo nu e mese wase. Wo bvuu shee nyaa ngew ê wee n'yeyi e è nu wvù la?” 36 No bó gay nonen, e Jisos yuw, geenen ge ke diewe wvù baa yuw ke, gay ê Jaylus le, “Fo wo efanè ke, lese ke e è nu fitele yí yem e maan.” 37 E bó no gene ke lo, e Jisos fanje yaa bee le wee mvu ebi wen e efey Bitá bô jem noo Jon wvù waa bwee jem ke. 38 E bó ke gen fese fô yew e fo Jaylus, e Jisos yen e bonyii beele ffule lo fò, e kpwe

ghamte lo. ³⁹ E wvú ley yew, bife le, “Ben beele, ffule mondvuum nen nje la? Wan baa kpwe ke, wvú leete lo.” ⁴⁰ E bó no kieele lo wvú. E wvú ne bvuse bonyii bocii ekfun, jo ke e è nu cee wan bô bwee wan noo bonyii bew bo ngoo le bo botete ba, e bô bó ley gen fô wan wvudvu to jiime. ⁴¹ E wvú jice wan wvudvu le yí kebo le jeme ê díew yibole le, “Talita kum!” Fì nu le, “Wan kpwoon, me njemyi ê wo le, ja we.” ⁴² Kan mwaan nonen, e wvú mum ja we no lene. E bó yen nonen e diuw yum bó. Wan kpwoon wvudvu to nu bilum yuufe ncow bifee. ⁴³ E Jisos ciise lo ê bó le fo bó ege é wee ekiee fiie fi be nu ke, mum gay le bó enya fiie é wvú edie.

6

E bó ma Jisos ntew we le (*Mat 13:53-58; Luk 4:16-30*)

¹ E Jisos ke ne fó, e bô boom bew bo ngoo le gen ntew wvubole. ² E è ke no nu diuu dibole di mbam e, e wvú gen yew bunle le kew no yeyi bonyii. E bonyii nteen no yuuke no wvú yeyi kenke lo nghaw. E bó mum ne no ghayte gayte le, “Wee wvun yeyi mvun mwem fee nen? Wvú jo bvun bvufee fee? Wvú ghan nee e se no gee bin binghaw bi mwem e? ³ E nu ke wvú we wvú kane bite wvú waa Maalia le? Ke è nu waa bwee jem bô Yoses noo Judas bô Semon e? E ke jeme ye nu jan beene e bó le?” No bó ghay nonen mum ma wvú. ⁴ Nonen e Jisos gay ê bó le, “Bó ké no wvumte wee ntum Nyo' naa mondvuum e monciim. E nu ke won we le bô ê kfuu diew e noo ê wvú yew dvú bó yaa ké no wvumte wvú ke.” ⁵ No bó ma Jisos nonen, e fí mum ghaw wvú keevuu ege binghaw bi mwem e jó nteen, efey ke le wvú to nu e kum bonyii bo bincem e caan e bó bonen.

⁶ E wvú kenke lo nghaw no bó to baa lese fitele yí ye le ke.

E Jisos tum boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofee

(*Mat 10:5-15; Luk 9:1-6*)

E Jisos ke ne fó no ghane bontew bo jó le yeyi bonyii. ⁷ E wvú ke ne tee boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofee, no tumte bó ekfun bofee bofee, nyaa mvungay ê bó mvú bó ebvuse biyoy bi yiile yí bonyii le dvú. ⁸ E wvú dioo tumte bó gay le fo bó ejo naa lo fiie efey kembang ke. Fo bó ejo mwem mvudien ke. Fo bó ejo ekete kene bigew ê bicaw bibole ke. * ⁹ Bó else bolaba, geenen fo bó etfume bikum bifee ke. ¹⁰ E wvú bvuu gay ê bó le, “Ben ke dioo e gen ntew e, e ley yew, no cee ke e è nu dvú gen buy diuu di ben ke ene jó. ¹¹ E ntew mvu tun keefisen ben, eyuw fiie fi ben jemyi, é ben nene jó, dioo nen'yi kuce kebvu ke yí bikaa binen e, é enu nciise fiie fi bó mom.” † ¹² Nonen, e bó mum ne gen no ghane fewci le bonyii ekumen mvuntelem mvubole. ¹³ E bó bvuu no bvuse ten bonceendaa bo dewle le nteen yí bonyii le, yeefe bonyii bo bincem e nteen bô mem e bó bonene.

No bó to yue Jon Nlesejoo

(*Mat 14:1-12; Luk 9:7-9*)

¹⁴ E Nfon 'Elod ke yuw saaka wvu ekum Jisos, no bonyii to yuuke wase diee diew mondvuum e monciim, e bonyii bomew no gayte le, “Jisos wvun nu Jon Nlesejoo e wvú e kase e buy yí kpwe le. E nu fiie fi ge wvú e se no kenke mvungay keege binghaw bi mwem e bin nen.” ¹⁵ E bomew gayte le, “E nu Elayja e wvú e kase e to.” Bomew le, “Wvú nu wee ntum Nyo' mvu ke diewe bo fwele fwele le.” ¹⁶ E 'Elod dioo yuw mwem mvun nen gay fiew le, “E nu Jon Nlesejoo wvú me nto mbvuse ekole kew e wvú e kase e buy yí kpwe le.”

5:41 1:31; 9:27 **5:43** 7:36 **6:2** Jon 7:15 **6:3** Jon 6:42 **6:4** Jon 4:44 * **6:8** Bó to shee leese bigew fwele ê bicaw e. † **6:11** Bonwa' bo boyvuum bomew nu e bise fen le, “E me ensee ê ben kecey le è nu ke edioo nu diuu di nsaw wvu fokemese le, é mwem ebonen fô kelaante kè Sodom bô kè Gomola le efey ntew wvudvu.” **6:13** Jem 5:14 **6:14** 8:28 **6:15** Luk 7:16 **6:17** Lew 18:16; 20:21; Luk 3:19-20

17 Jon nu ε 'Elod to tum bonyii ε bó gen koo wvú, kay fen yew ncaw e nje 'Elodia wvù kpwεε Filew wvù waa bwee 'Elod, ε 'Elod to jo kpwεε le. 18 ε Jon no tune gayte ê wvú le, “Nci baa bee le wee ejo kpwεε waa bwee kpwεε le ke.” 19 No Jon to gayte nonen, ε 'Elodia mum no kenke wvù fô fitele le gomte keeyu wvù, geenen yaa kenke je ke, 20 njefo 'Elod to fane Jon le wvù nu wee wvu teyey bvuu nu wee Nyo'. ε wvù mum no yene fo bó eyu wvù. 'Elod to ké dioo yeke fiεε fi Jon jemyi, ε fitele fiew no saake wvù baay, geenen ε wvù no yuuke ke njon keeyeke fiεε fi wvù jemyi. 21 ε je ke mum yene fô 'Elodia le diuu dimew di 'Elod to gee nkaw bô bocee won noo bikuu bi nci le noo bonyii bo baay baay bo Galilee keekume diuu di bó to bokεε wvù. 22 ε waa 'Elodia wvù kpwoon ke ley cen bine, ε fi jon 'Elod bô bonyii bew bo nkaw e. ε wvù mum gay ê wan wvudvu le, “Bife naa fiεε fi wo koonke, é me enfene wo dvú.” 23 ε wvù bvuu die kelew gay le, “ε wo bife naa la ê me, ε è cim nu naa kenjawten ke won wem e, é me enya ê wo.” 24 ε wan kpwoon wvudvu mum buy gen bife ê bwee le, “Me engay le bó efene me bô la?” ε bwee tfuse le, “Genε egay le bó enya ekole ke Jon Nleseεjoo le ê wo.” 25 ε wvù mum yanzen tu jim kan mwaan, gay ê Nfon 'Elod le, “Me ngomte le wo enya ekole ke Jon Nleseεjoo le ê me keseen ê juy e.” 26 ε Nfon yuw nonen, ε ye keeshε wvù baay. Geen enje kelew kè wvù to dieε wase fwe dvu bonyii bò to nu fô nkaw e, ε wvù fanε yaa egomte keebvu ekumen diεw ye yì wvù to jemyεε ê wan ke. 27 ε wvù mum tum lo nceendaa kan mwaan le wvù egen eto bô ekole ke Jon e. ε wvù mum gen yew ncaw e, bvuse ekole ke Jon e, 28 gee ê juy e, to dvú nya ê wan wvudvu. ε wvù fi, buy dvú gen nya ê bwee. 29 ε boom bo ngoo le bo Jon e ke dioo yuw, mum gen jo gvune di Jon e dwey.

ε Jisos nyanje bonyii bontfuke botin (Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

30 ε boom bo ntum e bo Jisos e ke ghan kase tu jim fô wvù le, see mwεεm mvunciim mvù bó to gee bô mvù bó to yεεyεε bonyii dvú ê wvù. 31 ε wvù mum ne gay ê bó le, “Ben eto ke ben ben é beene egen bvudvu bvù bonyii yaa nu ke fó le, elεeten caan.” Wvù to gay nonen njefo bonyii nteen to too fô bó to nu, é bomew dioo nen'yi, é bomew no too. ε bó yaa cim kenke naa lo kefew keedieken ke. 32 ε bô bó mum ley ê kekon e base ye εbonebon no gene fô bvudvu bvù bonyii yaa nu ke le. 33 Geen en, ε bonyii nteen yen ke bó le no bó gene, kieε bó, mum ne ê bilaante le bicii no lewte sumtene bó. ε bó gen fεse fó, ε Jisos bô boom bew bo ngoo le se ke fεse. 34 ε Jisos ke dioo fεese ê nkpwante, yen kebombom ke bonyii le nen ghemm, ε shen koo wvù bô bó, njefo bó to nu diεwε njée yì nu se wee ncey e. ε wvù mum kew no yεeyi bó, ke yεeyi bó bô mwεεm nteen. 35 ε diuu ke dioo seeyi, ε boom bew bo ngoo le bence gay ê wvù le, “Fen nu nkpwante ε kefew ε gen wase, 36 ke cine bonyii ban e é bó egen bontεw bô εla yo nceencee le, eguy mwεεm mvubole mvudien.” 37 ε Jisos tfuse fiew le, “ε nu enya ben fiεε é bó edie.” ε bó bife ê wvù le, “Wo gomte le bese egom bodanali gee fεε eguy mwεεm mvudien dvú eto enya ê bó?” 38 ε Jisos bife ê bó le, “Ben kenke bontuw bo bleεd e bomεε? Ben ke gen taa.” ε bó gen taa, to see le, “Bontuw bo bleεd e nu botin bô byé yifiεε.” 39 ε Jisos mum gay le boom bew bo ngoo le egay le bonyii eshiyen ngóo le ngóo le, yì nkfunfun e. 40 Nonen, ε bonyii bodvu mum shiiyen fokuse ngóo le gbwee gbwee bomew mbaanshen mbaanshen. 41 ε Jisos jo bontuw bo bleεd e bo botin ba bô byé yì yifiεε ye, taa we, nya keyoone ê Nyo', mum guushe

nya ê boom bew bo ngoo le, ε bó nya ê bonyii. Ε wvú gawcε ten byé yi yifíεε ye ê bó bocii. ⁴² Ε bonyii bocii die ffuu. ⁴³ Ε boom bo Jisos e bo ngoo le baancε bimbεke bi blεεd e bô bi byé yi shεεtεε le, ε bí yin̄sen nkáa yuufe ncow fiεε. ⁴⁴ Bonyii bô to dieε mwεεm mvudien mvudvu to nu bolemsε bontfuke botin.

*Ε Jisos len yî joo le
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)*

⁴⁵ Ε Jisos mum gay le boom bew bo ngoo le eley ê kekon̄ e kan̄ mwaan esaa fwe Bεsayda é wen eshεε egay bonyii le é bó ekfuuyi. ⁴⁶ Ε wvú ke shεε gay bó le, mum nε ben yî kum e keebunle. ⁴⁷ Ε ekfuñ ke jiim, ε kekon̄ nu wase ê joo entelen̄, ε Jisos bεε ke nkpwaaante wvú emben̄. ⁴⁸ Ε wvú yen no boom bew bo ngoo le katene bô kekon̄ keekey, njefo fwefwe to too je fwe cile kí. Ε è ke no nu ke diεwε en'yulem e ε wvú nε no too fô bó le, lenε yî joo le. Ε wvú to too gomte keefey mbew bó le. ⁴⁹ Ε bó dioo yen wvú le no wvú lenε yî joo le, no kpwaake le è nu nkfusay. Ε bó wam foweεwe, ⁵⁰ njefo bó bocii to nu ε yen wvú le ε kedvum gbwo bó. Kan̄ mwaan, ε Jisos mum jeme ê bó gay le, “Ben ejicε mvuntelem mvunen̄ e, è nu me. Fo ben efanè ke.” ⁵¹ No wvú gay non̄en, mum ley shii ê kekon̄ e bô bó, ε fwefwe wvudvu mum lu. Ε bó taa nen, ε diuw yum bó nen kaww, ⁵² nje bvufee bvubole to kfufene lo, ε bó to baa cim kiεε ten fiεε fi bontuw bo blεεd e ba to duñci ekumε Jisos ke.

*Ε Jisos fε bonyii bo bincem e
Genεsalet
(Mat 14:34-36)*

⁵³ Ε bó ke lente mamase buy keba kè Genεsalet e, wow kekon̄ ngem joo le. ⁵⁴ No bó buyεε ê kekon̄ e, ε bonyii mum kiεε lo Jisos kan̄ mwaan, ⁵⁵ no lewte gεne bontεw bo jó le bocii, bvuse bonyii bo bincem e too bô bó ê

mvun̄kεεy e naa fεε fô bó to yuuke le Jisos nu fô le. ⁵⁶ Ε Jisos ké gen naa fεε kenεε wvú gen ntεw e, kenεε elaan̄te, kenεε nkpwaaante, ε bonyii no gεεle ke bonyii bo bincem e fô bonyii ké no taashi. Ε Jisos ké dioo fele, ε bó no lεke le wvú ecinε é bó ekum ke naa ngem ndvu ye le. Ε wee tfuu wvú to kumte, mum no bonene.

7

*Bonci bo wee wvu wum e
(Mat 15:1-9)*

¹ Diuu dimew ε Bofalasii bô bonyii bomew bô to duñci bonci bo Nyo' le nε Jelusalem to tase mbew Jisos e. ² Ε bó ke nε yen ε boom bo ngoo le bo Jisos e bomew diekene bô can yile, fi nu le bó to baa cukε can ke. * ³ Bojuu bocii, se bvuu ge Bofalasii to bii ke ε è nu nce won̄ wvu bo'icee bobole bo fwele le, le ke è nulo é wee edie fiεε se wvú ε cukε can len̄len̄ no bó to ké cukε ke. ⁴ Ke è nulo ten é wee ke ekfulε fô way edie fiεε se wvú ε cukε ye é yiyε je le ke. Ε bó bvuu gee mwεεm mvumew mvun̄ce won̄ e nteen, ke diεwε keecukε mvun̄kom noo bibεεñ noo bonton. † ⁵ Ε Bofalasii bô bonyii bô duñci bonci bodvu mum bife ê Jisos le, “Ε nu nje la wvú boom buw bo ngoo le yaa bii nce won̄ bo'icee bosεεbeene bo fwele le ke? Ε nu nje la wvú bó diekene bô can yile?” ⁶ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Yεsaya wvú wee ntum Nyo' to nu ε jeme kecεεy le ben nu bonyii bô jemyi jεεy gee jεεy. Ben gee ke ε è nu fiεε fi wvú to san̄εε le, Nyo' gayte le, ‘Bonyii ban wvumte me ke fomvu fomvu, ε mvuntelem mvubole nu ncejole fô me le. ⁷ Bó bunlee me ε è nu ke εcici, njefo bó joo mwεεm mvú è kpawwci bonyii, yεεyi le è nu diεw yem.’ ⁸ Ε nu ke ten no ben cin'yi bonci bo Nyo' le, gεεle ε è nu bô è gεke bonyii.”

6:43 2Bfn 4:43-44 **6:46** Luk 5:16 **6:48** Job 9:8; Luk 24:28 **6:49** Luk 24:37 **6:51** 4:39 **6:52** 8:16-18; Mat 16:7-9 **6:56** Mat 9:20; Lem 5:15 **7:2** Mat 23:25; Luk 11:38-39; Kolo 2:21-22 * **7:2** Bó to ken̄ke keecukε can yin̄ é je yî nce wvubo won̄ gomte le. † **7:4** Bon̄wa' bo boyvuum bomew nu ε bise le, “... noo bintaw bi bó to ké no jiime yî dvú le se diekene.” **7:6** Yεsa 29:13

9 E Jisos gay ê bó le, “Ben looci naa kee keetun bonci bo Nyo' le wvu le ben ebii e è nu bonen e. 10 Fí nu e Muses to gay le, ‘Wvumε ico bô bwoo.’ Bvuu gay ten le, ‘E wee nan lo ice kenεε bwee, é bó yu lo mweten.’ 11 Geenεn, ben e no gayte finεn le, ‘E wee kenke fiεε fi e be nelo é wvú efi ice kenεε bwee dvú, e ne e gay ê ice kenεε ê bwee le fiεε fidvu nu wase Koban,’ fi nu le è nu wase fi Nyo' le, 12 tu ben baa bvuu bee le wvú ejo fiεε fidvu efi ice kenεε bwee dvú ke. 13 Ben gee nonεn, gee e diεw Nyo' tuu fiεε fi εcici nje nce wene won wvú ben yεyεi bonyii dvú. E mwεεm mvumew bvuu nu ten dvú nteen diεwε mvun e mvù ben gee.”

*Fiεε fi nulo ebefe bô wee
(Mat 15:10-20)*

14 E Jisos bvuu tee bonyii e bó to, e wvú gay ê bó le, “Ben bocii eyeke eyuw fiεε fi me njemyi, ekiεε ntay. 15 Ke fiεε fi wee diee e fí bow ê shem nulo ebefe bô wvú ke. E nu fiεε fi buyte diuw wee le fi beete bô wvú. [16 Wee wvú kenke bitem keeyuw, e wvú yuw.”] ‡

17 E Jisos ke cinε bonyii bodvu le, ley yew, e boom bew bo ηgoo le bife ê wvú ekumε ηgan wvudvu. 18 E wvú tfuse ê bó le, “Ke ben ten kee mwεεm e? Ke ben kee le fiεε ficii fi wee leese ê wvú εmvu yaa nulo ebefe bô wvú ke le? 19 Fí nu nonεn, njefo fí ké leyte saa gen e è nu fô fitele fiew e ke, bow e è nu ê shem, ke mum ghan buy lo.” (No Jisos to gayεε nonεn, e fí mum no nu le mwεεm mvudien mvunciim yuule lo.) 20 E wvú bvuu gen fwe gay le, “E nu fiεε fi buyte yí wee le fi beete bô wee, 21 njefo mwεεm mvù befε mvù wee gee nen'yi fô fitele fiew e. Mwεεm diεwε bonkpawwεε bô befε, keejan kenjan, keecon bvucōn, keeyu wee, keejo kpweε wee kenεε dwee wee, 22 keedewkene εjisε yí mwεεm e, keebuwyi mwεεm, keelεεle kenlεεma, keege nnyεn, keebene kendon, keebeete bô εdiee e bonyii, keebense ye

noo keeyunεene keyunεεε. 23 Mwεεm mvù befε mvun mvunciim nen'yi e è nu fô fitele fi wee le se beete bô mweten.”

*Fitele fi kpwoon mvu e è nu wee
ketum to lesεε yí Jisos e
(Mat 15:21-28)*

24 E Jisos ke ne jó, gen keba ke bilaante bi Taya bô Sidon e. No wvú gen jó, ley yew dvumew fanε yaa gomte le wee ekiεε le wen nu jó ke. Geenεn, e bonyii kiεε ke lo. 25 Kpwoon mvu to nu jó e keyoy kè yiile nu yí waa we wvú kpwoon e. Kan mwaan no wvú yuw ekumε Jisos, mum to gbwe bikaa biew e. 26 Kpwoon wvudvu to nu wee Glek, ke è to nu wee Juu ke. Bó to boke wvú Fonishia won wvú Silia le. No wvú gbwe nonεn, mum leke Jisos le wvú ebvuse nceendaa dεwle wvudvu yí waa wen e. 27 E Jisos tfuse ê wvú le, “Cinε é bó eyaw enyane boom, njefo ke fí nu len keejo ηgu boom elan fô bwé le ke.” 28 E kpwoon wvudvu tfuse ê wvú le, “E nu kecεεy icεm. Geenεn, boom ké dīoo diekene e bwé no bonyi ke tfúw yí gbwekene fokuse.” 29 E Jisos mum gay ê wvú le, “Nje fiεε fi wo tfuse fin, wo nulo ege ne fiuw, nceendaa dεwle wvudvu nu e cinε wase waa wo le.” 30 E kpwoon wvudvu mum ne no gene fô yew e, dīoo gen yen e waa we jiime fontaw e nceendaa dεwle wvudvu e buy wase.

*E Jisos ge e kencife no yuuke mwεεm
jemyi*

31 E Jisos ne ê keba kè Taya le, fey Sidon bvuu fey keba kè Bilaante bi Yuufe le, mum tu je fô Mamase yí Galilee le. 32 E bonyii bomew ke ne to bô wee mvu e è nu kencife e wvú yaa kee keejeme ke. E bó leke Jisos le wvú egeε can ye yí ye le, efε wvú. 33 E Jisos mum jo wvú e bô wvú buy ê kebombom ente no nu εbonεbon. E wvú lese boom bew bo can e ê bintunεun bi wee wvudvu le, cuy nceη kum leme di wee wvudvu le dvú, 34 taa

7:10 Ksm 20:12; 21:17 7:15 Mat 15:11 ‡ 7:16 Ke bonwa' bo boyvuum bomew kenke kencim ke 16 kin ke. 7:21 Gal 5:19-21 7:33 8:23 § 7:34 Jisos to shom nen koole e è nu shen fô wee wvudvu le.

we, shom, § jeme ê wvú le, “Efata,” fi nu le, “Yene.” ³⁵ E bintuntun bi wee wvudvu le mum yene kan mwaan, e leme diew yaaten, e wvú mum no jemyi naa ntay. ³⁶ E Jisos mum ciise lo ê bonyii le fô bó ke esee ê wee ke. Geen, no wvú to ciise, e ê kaa no nu ke no bó nu esene gene dvú fwe fwe. ³⁷ E diuw no yumte bonyii naa baay. E bó no ghayte, gayte le, “Jisos kee keege mwem mvunciim naa ntay. Wvú gee e bincife yuuke mwem, e bindvumem jemyi.”

8

E Jisos nyaŋe bonyii bontfuke bonew
(Mat 15:32-39)

¹ Ke ediuw yoya le, e kebombom ke bonyii le bvuu to tase nen ghemm. E e ke no nu e bó yaa bvuu kenke mwem mvudien ke, e Jisos tee boom bew bo ngoo le gay ê bó le, ² “Me kenke shen fô kebombom kin e, njefo bó nu wase bee bó ediuw eta, e fi fi bó edie yaa bvuu nu ke. ³ E me ncine lo bó e no gene ela ebole, e bó egen egbwe jen ê je no bomew bó le ne ncejole.” ⁴ E boom bew bo ngoo le tfuse le, “E nulo é wee ejo fee mwem mvudien nkpaante jan keenyaŋe kfuu ban bonyii dvú?” ⁵ E wvú bife ê bó le, “Ben kenke bontuw bo bleed e bome?” E bó tfuse le, “E nu bosooswiy.” ⁶ E Jisos mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse. E bó shii, e wvú jo bontuw bo bleed e bo bosooswiy ba, nya keyoone ê Nyo', guushe, nya ê boom bew bo ngoo le le bó egawce ê bó. E bó mum gawce. ⁷ Bó to kenke ten mvubyetele nen caan. E wvú bvuu jo, nya keyoone ê Nyo', gay e bó gawce ê bonyii bodvu. ⁸ E wee tfuu die ffuu. E bó baance bimbeke bi to sheete, e bí yinsen nkáa yisooswiy. ⁹ Bonyii bô to die to nu diewe bontfuke bonew e. ¹⁰ E wvú mum cine bó le e bó no kfuuyi. E wvú ley lo ê kekon e kan

mwaan bô boom bew bo ngoo le mum ne gen keba kè Dalmanuta le.

E Bofalasii no gomte le Jisos edunçe kenghaw ke fi le
(Mat 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ E Bofalasii ke ne to fô Jisos e, kew mbew bô wvú, gay le wvú ege fi fi dunçi mvungay mvù ne fowe. E bó to gayte nonen momte lo wvú. ¹² E Jisos shom naa baay, gay le, “Engoke kin gomte fi fi dunçi mvungay mvù ne fowe keege la dvú? E me ensee ê ben keey le ke engoke kin nu eyen fi le ke.” ¹³ E wvú mum cine bó le, kase ley ê kekon e, no gene kewvu keki.

E Jisos tefe boom bew bo ngoo le le bó eyene ekume gee di Bofalasii bô di 'Elod e
(Mat 16:5-12)

¹⁴ Jisos to gene e boom bew bo ngoo le e daaye keejo bleed, kenke ke e nu ntuw mwaan ê kekon e. ¹⁵ E wvú no teete bó gayte le, “Ben eyenè, bvuu joo kefew yî fintunleen fi Bofalasii noo fi 'Elod e.” ¹⁶ E boom bew bo ngoo le mum kew no jemyi ebonebon ekume fi fi fidvu, gayte le, “Wvú jemyi fintunleen fin nen njefo beene baa kenke bleed ke.” ¹⁷ E Jisos kie fi fi bó jemyi ekume fi, mum bife ê bó le, “Ben jemyi e nu ekume bleed wvù ben baa kenke ke nje la? Ke ben yene wase mwem e kene kee mwem e? Fí nu le bvufee bvunen baa yene wase le? ¹⁸ Ben kenke ejise yaa yene mwem e le? Ben kenke bitem yaa yuuke mwem e? Ke ben kumyi mwem e? ¹⁹ Seke me nto nguushe bontuw bo bleed e botin e bonyii die bontfuke botin, ben to baanci bimbeke bi to sheete e bí yinsen nkáa yimie?” E bó tfuse le, “Yuufe ncow fi le.” ²⁰ E wvú bvuu bife le, “Ekume bontuw bo bosooswiy bô bonyii be die bontfuke bonew, ben be baanci bimbeke bi be sheke bí e yinsen nkáa yimie?” E bó tfuse le, “Yisooswiy.” ²¹ E wvú

mum bife ê bó le, “Kε ben kee wase mwεεm e?”

ε Jisos yene ejise kenfefe ntεw wvù Bεsayda le

²² ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke lente buy Bεsayda, ε bonyii bomew to bô kenfefe kemew fô wvù le lekε le wvù ekum wvù le efε wvù. ²³ ε Jisos jice wvù le yî kebo le, jo ε bô wvù buysen ntεw wvudvu. ε wvù cuy nceη yî ejise eye le, gεε can yî ye le mum bife ê wvù le, “Wo yene fiεε le?” ²⁴ ε kenfefe kedvu cake ejise we, taa gay le, “Me n'yene bonyii le jiwejiwe ε bó lene nu diεwe bite le.” ²⁵ ε Jisos bvuu gεε can yî ejise ε wee wvudvu le, ε wvù taa nen tunη, ε ejise eye mum yuu, ε wvù no yene mwεεm mvunciim e ntay. ²⁶ ε Jisos mum gay ê wvù le, “ε γενè fô yew e, dioo gene fo wo ebvuu eley ntεw e kε.”

ε Bita cεε le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε

(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ne fó no gene bontεw bo keba kè Kaysalia Filibi le. ε bó dioo gene, ε wvù bife ê bó le, “Bonyii duu le me nu yeε?” ²⁸ ε bó tfuse le, “Bonyii bomew duu le wo nu Jon Nleseεjoo, bomew le Elayja, ε bomew duu le wo nu wee ntum Nyo' mvu.” ²⁹ ε wvù mum kase bife ê bó le, “Ben duu finen le me nu yeε?” ε Bita tfuse le, “Wo nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε.” ³⁰ ε Jisos mum ciise lo ê bó le fo bó ke emom esee finin ê wee ekumε wen kε.

ε Jisos jeme ekumε kfuu kpwe yi wvù nu ke ekpwe

(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ ε wvù mum kεw no yeεyi boom bew bo ηgoo le jemyi ekumε ekole kew le, “Wee wvù diee nu Waawee keηke keeke eyen bonεw nteen, é bonyii bô saake won bô bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô duηci bonci bo Nyo' le ema lo wvù. Bó nu ke emum eyu wvù, é ediuw ke ebuy εta é wvù

ekase ebuy yî kpwe le.” ³² Wvù to jemyi mwεεm mvun ê bó endan. ε Bita mum jo wvù ε bô wvù lewse ye, mum kεw no saake wvù yî fiεε fidvu le. ³³ ε Jisos banke ye, taa boom bew bo ηgoo le, wam Bita gay le, “Ja ê me ejise Satan! Wo jewsee lo me njefo kε wo leeme ê keba ke Nyo' le kε. Wo leeme ε è nu ê ke wee wvu wum e.”

³⁴ ε wvù mum tee kebombom ke bonyii le bô boom bew bo ηgoo le, gay ê bó le, “ε wee gomte keenu wee wεm, tu wvù keηke keetun ekole kew, etuu kentam kew ebii me le. ³⁵ Ben ekeè le wee wvù bawci nshii we fo wvù elase, nu ke elase kε lo. Geenεn, wee wvù lase nshii we nje me noo nje saaka wvù jee nu ε wvù ε bawce lo nshii wvudvu. ³⁶ ε bó baanci naa won wvun nen tfuu ε nya ê wee wvù ε die, ε ke ε lase nshii we, é sew wvudvu enu la? ³⁷ Fiεε fi è nulo é wee esum keyoy kew dvù nu la? ³⁸ Ben ekeè le é wee wuumene keebii me le noo diεw yem e ente jo εηgokε kè buwyi mwεεm kin kè nu diεwe kpwoon wvù nu ε cine wase dweese le ε no gee ε è nu nsake le, é wvù no keè le wee wvù diee nu Waawee nu ke ewuunen ten mwεten seke wvù ε kase ε to ente jo bvukukε bvu Ice bô bonceendaa bo Nyo' le bô yuule le.”

9

¹ ε Jisos bvuu gay ê bó le, “ε me ensee ê ben keceey le, bonyii bomew leeme fen ε bó yaa nu ke eyuw wvuη kpwe se bó ε yen ε bvunfon bvu Nyo' le ε to bô mvunεay mvumwew kε.”

ε nfieesen Jisos kumen

(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² ε ediuw ke fey εsoocan, ε Jisos jo Bita bô Jεm noo Jon ε bô bó ben yî kum wvumew e ε wvù defe εwe, no nu fó εbonεbon. ε bó ke ne yen ε nfieesen ye ε kumen ê bó ejise, ³ ε ndvù ye baa lawkene naa fele lo no è nulo é wee ecukε fokuse fen é yî ebaa. ⁴ ε bó ke ne yen ε Elayja bô Muses ε buynen fô bó le, ε no jemyi bô bo Jisos. ⁵ ε Bita

ne bvumten gay ê Jisos le, “Cee Ekole, fi jee no beene nu fen. Cine é bese eyoo cún she, é yimi enu yo, yimi yi Muses, é yimi nu yi Elayja.” ⁶ Wvú to jeme nonen njefo kedvum to nu é gbwo bó baay é wvú fané yaa bvuu kiese fié fi wvú ejeme ké. ⁷ Ke no wvú jeme nonen, é kembew ne to ban bó, é diew jeme ê kembew kedvu le le, “Wvun nu Waa wem, é wvú nu fitele fiem. Ben eyuukè é è nu wvú le.” ⁸ É bó ne sese díoo taa fané yaa bvuu yen bonyii ba le ké, yen ké wase é è nu Jisos e maan.

⁹ É bó ke ne yí kum wvudvu le dioo booke, é Jisos ciise ê bó le fo bó ke esee fié fi bó be yen e ê wee se wee wvú diee nu Waawee é buy wase yí kpwe le ké. ¹⁰ É bó yuw ké nonen gée é bó eshem, geenen no ghayte ké ébonébon le laa mbuy wvu yí kpwe le wvun se nu la le. ¹¹ É bó ne bife ê Jisos le, “É nu nje la wvú bonyii bò dunji bonci duu le Elayja kenke keeke eyaw eto é Mboyse wvú Nyo' to kawee se to?” ¹² É Jisos tfuse ê bó le, “É nu kecey le Elayja nu ke eyaw eto ekene mwem mvunciim é mvú etu no mvú to nu. Geenén, è no nu nje la wvú bó nu é san le wee wvú diee nu Waawee kenke keeke eyen bongew nteen, é bonyii ema wvú?” ¹³ Geenén é me ensee ê ben le Elayja nu é to wase, bonyii é ge fié fi bó koonke bó wvú. É è nu ké no bó to sanee ekume wvú.”

É Jisos bvuse keyoy kè yiile yí wan mvu le

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

¹⁴ É Jisos bó boom bew bo ngoo le ke bow to buy fô boom bew bo ngoo le bomew to nu, yen é kebombom ke bonyii le ke baay é gem bó, é bonyii bomew bò to dunji bonci bo Nyo' le beeke mbew bó bó. ¹⁵ Kan mwaan no kebombom kecii yeneé Jisos e, mum sese wvú baay, lewte gen gay wvú le. ¹⁶ É wvú bife ê bó le, “Ben beeke mbew é è nu ekume la?” ¹⁷ É wee tfuse ê wvú é kebombom ente le, “Wee n'yeyi, me mbe ntoo bó waa wem fô wo le njefo keyoy kemew nu yí ye le, é è nu kè ké

ge é wee tu kencife. ¹⁸ Keyoy kedvu ké cuute wvú tufe fokuse, é diffuw no buyte é wvú emvu é wvú ngeci bigew, nen'yi taame. Me é ngay le boom buw bo ngoo le ebvuse keyoy kedvu, bó é mom nkuan.” ¹⁹ É Jisos yuw nonen, gay é bó le, “O oo! Engoke kè baa lese fitele yí Nyo' le kin. Me nu nke enu beene engen embuy neé? Me nu nke enkuu shém bó ben engen embuy neé? Ben eto bó wan wvudvu fen enya é me.” ²⁰ É bó mum jo wan wvudvu no too bó wvú fô Jisos e. No keyoy kedvu yeneé Jisos e, mum cufe wan wvudvu kan mwaan é wvú gbwe fokuse no binlene fô, é diffuw buyte emvu. ²¹ É Jisos bife é cee wan wvudvu le, “Fié fin to kew seke la?” É wvú tfuse le, “Fí to kew é wvú beé caan. ²² Keyoy kedvu nu é tufe wase wvú bokan e bokan e nguy e noo é joo le gomte keeyu wvú. É wo nulo ege fié, kee wo, é wo cam ké shen fô bese le, fi bese.” ²³ É Jisos bife é wvú le, “Le laa è nulo é me ege fié le le? Nyo' nulo ege fié ficii fô wee wvú nu é lese fitele yí ye le.” ²⁴ Kan mwaan é cee wan wvudvu mum fun foweewe le, “Me nu é nlese fitele yí Nyo' le. Gee é me embvuu enlese enfey lo nonen.” ²⁵ É Jisos dioo yen é kebombom ke bonyii le lewte too taashi fô wvú to nu, é wvú wam keyoy kè yiile kedvu gay le, “Wo, keyoy kè yiile kin kè gee é wan wvun yaa jemyi ké yaa yuuke ten mwem ké, me ngayte é wo, buye yí wan wvun e, egen lo. Fo wo ke ebvuu eley yí ye le ké.” ²⁶ É keyoy kedvu fun foweewe, bvuu cufe wan wvudvu, tufe é je yí befe le, mum buy yí ye le. É wvú no jiime fokuse ké diewe kenkpwe ke wee le. É wee nteen yen nonen, mum no duu le, “Wvú nu é kpwe wase.” ²⁷ É Jisos jice wvú le yí kebo le cake é wvú leem we.

²⁸ É Jisos bó boom bew bo ngoo le ke dioo gen ley yew, é bó bife é wvú ejim ejim le, “É nu nje la wvú bese be mom nkuan keebvuse nceendaa dewle wvudvu?” ²⁹ É wvú tfuse é bó le, “Fié fi nulo ebvuse kfuw wvun

nceendaa nu ke bunle yi temyi maan. Ke e nulo e fi ee fimew jee y ebvuse ke.”

E Jisos bvuu jeme ekume kfuu kpwe yi wvu nu ke ekpwe

(Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

³⁰ E bo ke ne fo fey je yi Galilee le, e Jisos yaa gomte le wee ekiee ke, ³¹ njefo wvu to lene yee yi boom bew bo ngoo le. Wvu to yee yi bo le bonyii nu ke enya wee wvu diee nu Waawee can bonyii le e bo eyu wvu. E bo dioo e yu wvu nonen, e ke edioo enu ediuw eta, e wvu ebuy yi kpwe le. ³² No wvu gay nonen, e bo fan e yaa kiee fi ee fi wvu jemyi ke, geen en, no fane keebife.

Wee wvu baay nu yee?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ E bo ke gen buy Kafana'um, ke dioo ley nu yew e Jisos bife e bo le, “Ben be beeke mbew e je e nu ekume la?” ³⁴ E bo mey diuw tfu, njefo bo to lene e je beeke mbew ebon e bon le laa wee wvu baay se nu yee le. ³⁵ E Jisos shii fokuse, tee bo bo yuufe ncow bofee gay e bo le, “E wee gomte keenu wee wvu fwe, tu wvu kee kee kee ekole kew le wen nu kencilejime noo wee wvu lemte fo bonyii bocii le.” ³⁶ No wvu gay nonen, mum jo wan caan leke e bo entelen, mum kase jo koyee gay e bo le, ³⁷ “E wee fiisene wan die we wvun e e diee diem e, tu wvu fiisene e nu me. Wee e fiisen me, tu ke wvu fiisene e nu ke me ke, tu wvu fiisene ten e nu wee wvu tum me.”

E wee baa kicine wo, tu wvu tomte wo

(Luk 9:49-50)

³⁸ E Jon gay e wvu le, “Wee n'yee yi, bese se nu e yen wee mvu le e wvu ten diee diuw se bvuu se bonceendaa bo dawle le yi bonyii le, bese e kan, njefo wvu baa nu wee wesebeene ngoo ke.” ³⁹ Geen en e Jisos tfuse e bo le, “Fo ben ecile kfuu wvu wee

ke. Ben eke e le e wee gee ken ghaw ke fi ee le ten diee diem, tu ke e nulo e wvu ebvuu ejeme fi ee fi befe ekume me ke. ⁴⁰ E wee baa kicine beene, tu wvu tomte beene. ⁴¹ E me ensee e ben kee ee y le, e wee nya ke naa fiko fi joo le e ben njefo bo ten ben le bonyii bo Klistu le, tu ke e nu naa lo e wvu ke efufe mmawce we ke.”

Mweem mvu nelo egee e bonyii gee bibefe

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² E Jisos bvuu gay le, “E e nu le wee ege e wan mwaan ngoo boom bo caan ban bo nu e lese fitele yi yem e ege kebefe, e fi ejee fo wvu wee le le bo eshenge kebewe ke diene le ke baay e kendon kew e, edomse wvu e joo yi baay e. ⁴³⁻⁴⁴ Fi e bvuu e no nu le, e kebo kuw gee e wo gee kebefe, e wo sum kebo kedvu. Fi jee le wo eley nshii wvu mey lo le bo kenkfuyte ke kebo le, efey kee kee kee can yicii egen nguy wvu baay e wvu fiee sekecii se njime. * ⁴⁵⁻⁴⁶ E ekale kuw gee e wo gee kebefe, e wo sum ekale kedvu. Fi jee le wo eley nshii wvu mey lo le nu nten e, efey kee kee kee bikaa bicii e bo elan wo nguy wvu baay e wvu fiee sekecii se njime. ⁴⁷ E jise diuw gee e wo gee kebefe, e wo min jise didvu. Fi jee le wo eley bvunfon bvun Nyo' le bo jise dimwaan, efey kee kee kee ejise ecii, e bo elan wo nguy wvu baay e. ⁴⁸ Bvudvuu bvun nu bvun yin yi diee bonyii fo yaa ke kpweken ke, e nguy yaa ke jim e fo ke. ⁴⁹ Ben eke e le bo nu ke eseyse wee tfuu bo nguy len len no bo ke seyse fi ee bo nkauw. ⁵⁰ Nkauw nu fi ee fi jee, geen en e yi nelo e cife, e wo ebvuu ege nee dvu e yi se ebvuu ekase eyeke? Ben enu die we nkauw yi yeke le, e wee noo wee enu yi nyee kee e.”

10

9:30 8:31 **9:33** Luk 22:24 **9:35** 10:43-44; Mat 20:26-27; Luk 22:26 **9:37** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **9:40** Mat 12:30; Luk 11:23 **9:43-44** Mat 5:30 * **9:43-44** Bonwa' bo boyvuum bomew nu e bise fen e bvuu e bise ten ejim jo 46 le, “Bvudvuu bvun nu bvun yin yi yaa kpwekene ke diee bonyii fo, e nguy yaa ke jim e fo ke.” **9:47** Mat 5:29 **9:48** Yesa 66:24 **9:49** Lew 2:13 **9:50** Luk 2:14; 1Tes 5:13; Lum 12:18 **10:1** Luk 9:51

Ekumε keekun kpwoon
(*Mat 19:1-12; Luk 16:18*)

¹ E Jisos ke ne jó, gen keba ke won e kè Judea le, lente Joo Joodan gen wvuke. E bibombom bi bonyii le bvuu no taashi too fô wvú le, ε wvú no yεεyi bó ke no wvú to ké no yεεyi. ² E Bofalassii ke ne to keemom wvú, mum bife ê wvú le, “Nci nu ε bee le è nulo é wee ekun kpwese?” ³ E Jisos kase bife ten ê bó le, “Muses to nya nci le ben egeè neε?” ⁴ E bó tfuse le, “Muses to nu ε cinε le è nulo é wee ekun kpwese. E wvú dioo kuunke, san nwa' wvú dunji le wen nu ε kun wase wvú nya ê wvú.” ⁵ E Jisos tfuse ê bó le, “E to nu nje bikuu binen bi temyεen wvú Muses to sanεε nci wvun. ⁶ Geenεn, è to nu fonkew seke Nyo' to bomte mwεem, ε wvú bom ε è nu diemsen bô kpwoon. No wvú bom nonen gay le, ⁷ ‘E nu nje fifin wvú diemsen nu ke ecinε ice bô bwee le etaashε bô kpwese, ⁸ é bó bofεε emum etu wase wee mwaan.’ Nonen, ke bó bεε bonyii bofεε ke, bó nu wase wee mwaan. ⁹ Fí ε mum ε no nu le, fiεε fi Nyo' nu ε taashe wase, fo wee emom egawsen ke.”

¹⁰ E Jisos bô boom bew bo ngoo le ke dioo nu yew, ε bó bvuu bife ê wvú ekumε fiεε fidvu. ¹¹ E wvú tfuse ê bó le, “Naa yεε wvú kun kpwese ε jo wvumvu, nu ε wvú ε ge kebefε ke diεwε keejan kpwoon mvu. ¹² E kpwoon buy dweese le, ε gen ê diemsen mvu le, tu wvú nu ε ge kebefε fô dweese le keejim bô diemsen mvu.”

E Jisos lan kembonen yi boom bo caan e
(*Mat 19:13-15; Luk 18:15-17*)

¹³ E bonyii ke ne no too bô boom fô Jisos e le wvú ekum bó le, ε boom bew bo ngoo le no saake lo bó. ¹⁴ E Jisos dioo yen nonen, ε shém ton'yε wvú, ε wvú gay ê bó le, “Ben ecinε é boom bodvu etoo fô me le, fo ben ejewsè bó ke, njefo bvunfon bvú Nyo' le nu ε è nu fô bonyii diεwε boban e. ¹⁵ E

me ensee ê ben keεεy le é wee baa efiisen bvunfon bvú Nyo' le ke diεwε wan caan e, wvú saa ke eley bvunfon bvudvu le ke.” ¹⁶ No wvú gay nonen, mum no joo bó koyci, gεεle can yi bó le, laanke kembonen yi bó le.

Jisos bô cee kpaw
(*Mat 19:16-30; Luk 18:18-30*)

¹⁷ E Jisos ke ne le wen egene, ε wee mvu lewte to tum envuw ê wvú ejise bife ê wvú le, “Wee n'yεεyi, wo wvú wee wvú jee, fiεε fi me nkenke keenge nse nkenke nshii wvú mey lo nu la?” ¹⁸ E Jisos tfuse ê wvú le, “Wo tenje me le wee wvú jee nje la? Ke wee nu dvú wvú jee ke. E nu ke Nyo' maan wvú jee. ¹⁹ Ke wo kee bonci bô le, ‘Fo wo eyu wee, fo wo ejan kpweε wee, fo wo econ bvucun, fo wo eben jim nsaw mbiay, fo wo efiw kenfiw, noo le è wvumtè ico bô bwoo?’ ” ²⁰ E wee wvudvu tfuse ê Jisos le, “Wee n'yεεyi, bonci ban bocii nu ε me nto nkew wase no ngeεle naa ε me mbeε cuwee.” ²¹ E Jisos taa wvú nen tunη, kon wvú, mum gay ê wvú le, “Tu fiεε nu ε sheε fimwaan fi wo bεε ege. Gene egeε mwεem mvú wo kenke, egaw bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le, é wo ke emum ekenke ntfu ε è nu won wvú we le. E wo dioo ε ge nonen, emum eto ebii me le.” ²² No Jisos jeme nonen, ε wee wvudvu yuw ε bvushiw tfuse lo wvú, ε wvú banke ye no gene nu lo shen shen, njefo wvú to kenke kpaw baay.

²³ E Jisos ne banke ye taa boom bew bo ngoo le nen, gay ê bó le, “Fí nu ke etemyi baay fô bonyii bo kpaw e keeke eley bvunfon bvú Nyo' le.” ²⁴ E njeme wvudvu ffumse boom bew bo ngoo le. E Jisos bvuu gay ê bó le, “Boom bem, fi temyi baay fô wee le * keeley bvunfon bvú Nyo' le! ²⁵ Fí nu cekey fô nyambala le keeley ê jise di tase le fele fô wee kpaw e keeley bvunfon bvú Nyo' le.” ²⁶ E bó yuw

10:3 Mat 5:31 **10:6** Ken 1:27 **10:7** Ken 2:24 **10:11** Mat 5:32; Luk 16:18; 1Kol 7:10-11 **10:15** Mat 18:3 **10:19** Ksm 20:12-16; Dito 24:14 **10:21** Mat 19:21 **10:22** Mben 62:10 * **10:24** Bonwa' bo boyvuum bomew kenke fen le, “fô wee wvú nu ε gεε bvufee yi kpaw e ...” **10:27** Mat 19:26

nonen ε fi ghaw bó baay, ε bó no ghayte le, “E è fen nu nonen, é ke eyuu eboy yee?” ²⁷ E Jisos kase taa bó nen, gay le, “Fifin nulo eghaw wee wvu wum, geenen yaa nulo eghaw Nyo' ke, njefo Nyo' nulo ege fiεε ficii.” ²⁸ E Bitamum nε gay ê Jisos le, “Taa eyen, bese nu ε cinε wase fiεε ficii le ε no bii wo le.” ²⁹ E Jisos tfuse ê wvú le, “E me ensee ê wo kecεy le, ke wee nu dvú wvú nu ε cinε yew e, kenεε boom bo bwee le, kenεε jéme ye le, kenεε bwee le, kenεε ice le, kenεε boom e, kenεε ηε le, ε wvú cin'yi nje yem noo saaka wvú jee wvú wvu Nyo', ³⁰ wvú nu ke enu se wvú ε kenke yéw noo boom bo bwee le, noo jéme, noo bobwee, noo boom, noo ηεε yî nshii wvu keseen e bokan gbwee ke. E bonyii nu ke ebone ten bikaa ê wvú ejim, é ke dioo enu kefew ke nshii wvú too le, é wvú ekenke nshii wvú mey lo. ³¹ Geenεn, bonyii nteen bò nu fwe keseen nu ke enu ejim, é nteen bò nu ejim keseen enu fwe.”

E Jisos bvuu jeme yî bokan e botete ekumε kpwe ye

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² E Jisos bò boom bew bo ηgoo le ke nε jo je, no bene Jelusalem ε wvú saa fwe. E boom bew bo ηgoo le kenke lo nghaw. E bonyii bò to bii ten no kenke nfan. E Jisos bvuu jo boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε ε bó bó læwse ye ε wvú no seje ê bó fiεε fi nu ke ekooy bò wvú. ³³ E wvú gay ê bó le, “Ben eyeke eyuw, beene bene wase gene Jelusalem, ε bó nu egen enya wee wvú diee nu Waawee can bocee ncese bo baay baay noo bonyii bò dunçi bonçi bo Nyo' le, é bó esaw wvú esumten le bó eyu wvú, emum enya wvú can bitum e, ³⁴ é bó esewse wvú, cuyte nceη yî ye le, suunke wvú, emum eyu wvú, é ke dioo enu ediuw εta, é wvú ebuy yî kpwe le.”

E Jem bò Jon leke bintaw bi baay baay ê Jisos

(Mat 20:20-28)

³⁵ E Jem bò Jon bò to nu boom bo Sebεdee le nε bence to fwe dvu Jisos gay ê wvú le, “Wee n'yεεyi, fiεε nu dvú fi bese gomte le wo ege fô bese le.” ³⁶ E wvú bife ê bó le, “Ben gomte le me enje la fô ben e?” ³⁷ E bó tfuse le, “Bese gomte le seke wo nu yî bvukuke bwuw e, é bese eshii yî bintaw bi baay baay e, wee mvu ε εbo kuw ke εcεy e, wvumvu ê εbo ke ηkonko le.” ³⁸ E Jisos tfuse ê bó le, “Ke ben kee fiεε fi ben biite ke. E nulo é ben ke ewu fiko fi ηgew e fi me nu ηke en'wu, kenεε eley kfuu ηgew wvu baay wvú me nu ηke enley wvú le?” ³⁹ E bó tfuse ê wvú le, “Bese nulo ke ege.” E Jisos gay ê bó le, “Ben nulo ewu fiko fi ηgew e fi me nu ηke en'wu, eley ten kfuu ηgew wvu baay wvú me nu ηke enley e, ⁴⁰ geenεn ε keeshii ê εbo kem ke εcεy e kenεε ke ηkonko le yaa nu bvudvuu bwem keenya ê wee ke. Mondvuum modvu nu fô bonyii bò bó nu ε seyse wase fô bó le.” ⁴¹ E kebese ke boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe dioo yuw ekumε fiεε fidvu mum no ton'yi shém bò Jem noo Jon. ⁴² E Jisos tee bó bocii ε bó to, ε wvú gay ê bó le, “Ke ben kee le bonyii bò è nu bò saake bitum ké no shiile lo yî bonyii bobole, ε bonyii bo baay baay bobole dunçi mvungay mvubole ê we jo bó? ⁴³ Ke fife kenke keenu ê ben entelen ke. Wee wvú gomte keenu wee wvu baay ê ben entelen kenke keenu wvú lemte lo ben e. ⁴⁴ Wee é no gomte keenu wee wvu fwe ê ben entelen, tu wvú kenke keenu nfwá wee tfuu. ⁴⁵ Ben ekeè le ke wee wvú diee nu Waawee to to le bonyii elemte lo wvú le ke. Wvú to to keelem lo fô bonyii le, enya nshii we keesum wee nteen can kpwe le.”

E Jisos yene ejise Batimayus

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ E bó ke len to buy ntew wvú Jelikule. E Jisos ke dioo nen'yi jó bò boom

bew bo ηgoo le noo kebombom ke bonyii le, ε kenfefe kemew ε shii diuw je le leke mwεεm ε diee nu le Bati-mayus, wvù waa Timayus. ⁴⁷ Ε wvù dioo yuw le ε nu Jisos wvu Nasalε, ε wvù mum κew no wamte foweεwe le, “Jisos, Waa Nfon Dawe, came shen fô me le.” ⁴⁸ Ε bonyii nteen ne κew no wamene wvù gayte le wvù eban lo. Geenεn ε wvù bvuu mεse wam lo foweεwe le, “Waa Nfon Dawe, came shen fô me le.” ⁴⁹ Ε Jisos leem, gay le bó etee wvù. Ε bó mum tee kenfefe kedvu gay le, “Ekolε kuw ε jon wase, ja we, wvù teje wo.” ⁵⁰ Ε kenfefe kedvu mum mwase ndvu ye fokuse, may we γεν fô Jisos e. ⁵¹ Ε Jisos bife ê wvù le, “Wo gomte le me enge la fô wo le?” Ε kenfefe kedvu tfuse le, “Wee N'yεεyi, me ηgomte keen'yene mwεεm e.” ⁵² Ε Jisos mum gay ê wvù le, “Ε gene fiuw. Fitele fi wo lese yî yem e nu ε ge wase wo ε bonεn.” Kan mwaan nonεn ε ejise eye mum yuu ε wvù no yene mwεεm e, mum no bii Jisos e jò wvù to gene.

11

Ε bó fiεn Jisos Jelusalem diεwε Nfon e

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le len ke dioo feηene Jelusalem, nu wase mbew ntεw wvù Betfaj bô wvù Betani le bô nu mbew Kum Bite bi Olif e, ε wvù baa boom bew bo ηgoo le bofεε tum, ² gay ê bó le, “Ben egen ntεw wvu fwe we le. Ben nu ke eleyte jó nen kan mwaan, eyen waa kembεεbey e ε bó ε suu, ε wee ke baa ben wase yî dvù le κε, é ben efay eto dvù. ³ Ε wee bife ê ben laa ben fayte nje la le, é ben tfuse le Cee Ekolε keηke shiee wvudvu, ε wvù nu ekase etfuse jim κε keseen keseen.” ⁴ Ε bó mum ne γεν yen waa kembεεbey wvudvu le ε bó ε suu diuw fwese yew mi le diuw je le. Ε bó mum fay. ⁵ Ε bó dioo fayte ε bonyii bomew bô to leeme fó bife ê bó le, “Ben gee

ε ε nu la? Ben fayte waa kembεεbey wε nje la?” ⁶ Ε bó mum see ê bó fiεε fi Jisos be gay. Ε bó mum cine ε bó no gene dvù. ⁷ Ε bó to dvù fô Jisos e, yeη ndvù yibo yî nyam yidvu le, ε Jisos mum ben. ⁸ Ε bonyii nteen no yeηte ndvù ê je, ε bomew faasshi tíεw bite ηkpwaante, yeηte ten ê je. ⁹ Ε bonyii bô to gene fwe dvu Jisos noo bô to bii εjim no wvuuyi le, “Eeeee, mbense enù fô Nyo' le leεε! Nyo' nu ε lan kembonεn yî wee wvù too ê diee di Tata le leεε! ¹⁰ Nyo' nu ε lan kembonεn yî bvunfon bvui ce wesebeene wvù Dawe le bvù too le! Eeeee, mbense enù fô Nyo' wvu fowe le leεε!” ¹¹ Ε Jisos γεν fεse Jelusalem, ley fô yew ncese le, taa no mwεεm mvunciim nu. Ε wvù dioo mεse ε kefew ε γεν wase ε bó boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε ne γεν Betani.

*Ε Jisos jin kete kemew
(Mat 21:18-19)*

¹² Ε ekfun buy yuu ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ne Betani bvuu no gene Jelusalem, ε jen no yuu wvù. ¹³ Ε wvù lan jise yen kete kemew e ncejole ε kí tεke ε bó ké no diee. * Ε wvù mum no gene fó keeyen laa ε nulo é wen ekoy fiεε yî dvù le edie le. Ε wvù dioo γεν buy fó fanε yaa yen fiεε le yî dvù le κε, yen κε ε ε nu bibε le maan, njefo ε to baa nu kefew kè kí ké no yumte κε. ¹⁴ Ε wvù mum gay ê kete kedvu le, “Fo wee bεε ke ebvuu eyuu edie fiεε yî yo le κε.” No wvù gay nonεn ε boom bew bo ηgoo le yuw.

Ε Jisos kun bonyii bo way e fô yew ncese Nyo' le

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Ε bó ke γεν fεse Jelusalem, ε Jisos γεν fô yew ncese le κew no kuunke bonyii bô to kamene way fó. Ε wvù no kuunke nonεn baashi bidan bi bonyii bô to kumene bigew e, noo bintaw bi bonyii bô to geese bibembe le. ¹⁶ Ε wvù fanε yaa bvuu bee ten le wee etuu fiεε elen edanσen dvù fô yew

10:52 Mat 9:22 **11:8** 2Bfn 9:13 **11:9** Mben 118:26 **11:10** Mben 148:1; Mat 20:30-31 **11:13**

Luk 13:6 * **11:13** Kete kin nu kè bó teje ê díεw bala le le «fig».

ncese le ke. ¹⁷ E wvú no yeyi bó gayte le, “Ke bó nu e san le Nyo' gayte le, ‘Yew wen nu e bó nu ke etenje le yew bunle fô bitum e bicii?’

Geenen ben e banke e tu tfum bo-coonj.” ¹⁸ E bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to dunji bonci ke yuw mum no gomte je yì bó eyu wvú jó. Bó to kenke nfan ekum wvú njefo ke-bombom ke bonyii le to yuuke wase n'yeyi we e diuw yumte lo bó. ¹⁹ E è ke dioo nu fokiuguu, e Jisos bô boom bew bo ngoo le buy ê kelaante kedvu le.

N'yeyi wvù nen'yi yî kete kè Jisos to jijee le

(Mat 21:20-22)

²⁰ E Jisos bô boom bew bo ngoo le ke buy no fele fontanentan, yen kete kie le e kí e yowlen wase kecii e shii e buy yì gen e. ²¹ E Bitu kume fiie fi se kooyee, jeme ê Jisos le, “Wee N'yeyi, yen no kete kie kè wo se jijee e yowlen wase.” ²² E Jisos jeme ê bó bocii le, “Ben elese fitele yî Nyo' le. ²³ E me ensee ê ben keey le, é wee gay ê kum wvun le, ‘Mvuwe ye fen egen egbwe ê joo yi baay e’, e wvú gayte nonen yaa manene ke ê fitele le, e wvú e bee le fiie fi wvú gay nu ekooy, é wvú emvuwe. ²⁴ Nonen é me ensee ê ben le, fiie ficii fi ben leke ê bunle le, e ben e bee le ben nu e kenke wase, nu e ben nu ekenke. ²⁵ Ben dioo leem ten keebunle, é è nu le wee kenke wee mvu fô fitele le, é wvú leeshi nya ê wvú. Ben egeè nonen wvu le Icee wene wvù nu fowe elashi ten binen bibefe. [²⁶ E ben baa elashi bibefe bi bonyii bomew e, Icee wene wvù nu fowe saa elashi ten binen ke.]” †

E bó bife fô mvungay mvu Jisos e ne
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ E Jisos bô boom bew bo ngoo le bvuu gen ley Jerusalem. E wvú ke dioo ghanci fô yew ncese le, e bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô dunji bonci bo Nyo' le noo bonyii bô

saake won ne to yen wvú le, ²⁸ bife ê wvú le, “Wo jo fee mvungay e se no gee mwem mvun? E nya yee mvungay mvudvu ê wo le wo egeè mwem mvun?” ²⁹ E Jisos gay ê bó le, “Me nu embife fiie ê ben fimwaan, é ben dioo e tfuse, é me emum ensee ê ben wee wvù nya mvungay le me engeè mwem mvun. ³⁰ E to nya yee mvungay e Jon se no leese bonyii ê joo? E to nya Nyo' nuu wee wvu wum e? Ben ke tfuse é me en'yuw!” ³¹ E bó ne no kenene ebonbon le, “E beene tfuse le è to nya Nyo', é wvú ebife ê beene le laa e è ge la fo beene ebee Jon e le? ³² Beene e tfuse le è to nya wee wvu wum, é fí ecem jó?” Bó to fane bonyii njefo bonyii bocii to nu e bee le Jon to nu naa wee ntum Nyo'. ³³ Nonen, e bó mum tfuse ê Jisos le, “Ke bese kee ke.” E Jisos mum gay ê bó le, “Tu ke me nu ensee ten ê ben wee wvù nya mvungay ê me le me engeè mwem mvun ke.”

12

Ngan ekume bonyii bô wee to tesse wee ê bó
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ E Jisos mum ne no jemyi ê bó ê bonjan e le, “Wee mvu to nu e lem wee mvuntam mvù bó keenci mbvuum dvú, gem bô ketaan keeke, cim fò bó nu ke ekoyte mvuntam mvudvu somte e mbvuum buyte, tum ketaale ke wee nsey e wene dvudvu, mum tesse wee wvudvu ê bonyii, mum ne gen ketum kemew e. ² E kefew kè bó ké no koyte ke to kocen, e wvú tum waa we lemme mvu fô bonyii bô wvú to tesse wee ê bó le le bó enya mvuwene mvuntam é wvú eto dvú. ³ E wvú gen e bó kaa koo lo sun, kun e wvú tu jim cancan. ⁴ E wee wee wee bvuu tum wvumvu waa lemme, e wvú gen e bó bvuu sun kay ekole, shoose wvú. ⁵ E wvú bvuu tum wvumvu, e bó yu wvuwe. E wvú bvuu tum bomew mwaan mwaan e

11:17 Yesa 56:7; Yeli 7:11 **11:18** 12:12; 14:1-2 **11:23** Mat 17:20; Luk 17:6 **11:24** Mat 7:7; Luk 11:9 **11:25** Mat 7:1; Luk 6:37 † **11:26** Ke bonwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawee san diew Nyo' jó kenke kencim kin ke. **11:32** Mat 14:5 **12:1** Yesa 5:1-2 **12:6** 1:11

bó duule lo, ε bó san bomew, yuwye bomew. ⁶ Ε wvú ke tum, ε è to ke wase wee mwaan shεε, ε wee wvun nu waa we, ε è nu fitele fiew. Ε wvú mese tum wvú fô bó le kpwaake le bó nu egen ewvum waa wen wvun. ⁷ Ε wvú gen, ε bonyii bodvu jeme εbonεbon le, 'Wvun nu ndiela wee wεε wvun, ben eto é beene eyu wvú é bvushεw bvudvu enu wase bvuseεbeene.' ⁸ Ε bó mum koo wvú, yu, bvuse lan ekfun jo ketaan." ⁹ No Jisos jeme nen, mum bife le, "Fiεε fi è nulo é wee wεε wvun ege nu la? Wvú nu ke eto elεse lo bonyii bodvu, etεse wεε wvudvu ε è nu wase é bonyii bomew. ¹⁰ Ben ke baa tan wase bvudvuu bvun é Nwa' Nyo' le le? Bó nu ε san le, 'Te didvu die di bonyii bo kembom e to tunεε,

to nu ε ne kase tu te di buu di yew e.

¹¹ Fifin nu ε è ge ke Tata, bonyii ε no taale kenke nghaw.' "

¹² Ε bonyii ba yuw ngan wvun, mum kiεε le Jisos ma ε è nu é bó. Ε bó mum no gomte keekoo wvú, se fan ε è nu kebombom ke bonyii le kè to nu fó. Ε bó mum cine wvú le ne no gene.

Ε bó tele Jisos ekumε shile wvú lanεen

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Ε bikuu bi won e ke ne tum Bofalasii noo bonyii bomew bo ngoo Nfon 'Elod e le bó egen etele Jisos ekoo wvú yí njeme we le. ¹⁴ Ε bó to, gay é Jisos le, "Wee n'yεεyi, bese kee le wo ké no jemyi ke ε è nu keceεy, njefo ke wo fane jise di wee le ke, kenεε mweten nu naa la. Wo yεεyi keceεy ε è nu je yi yi Nyo'. Ke see é bese laa nci nu ε bee le bó elaanke shile é Kaysa, nuu wvú baa bee le? * ¹⁵ Beene elaanke, nuu fo bó elaanke le?" Ε Jisos kiεε fiεε fi bó to wεεntene dvú, tfuse le, "Ben teeyi me nje la? Ben ke eto bó danali é me en'yεn." ¹⁶ Ε bó to dvú, ε wvú fi, bife le, "Ekole kin kè nu yí dvú le nu ke yεε le, ε diee din nu di yεε le?" Ε bó tfuse le, "Ε nu ke Kaysa le, ε diee nu

ke ten diew." ¹⁷ Ε Jisos mum gay é bó le, "Ben enyaà fiεε fi è nu fi Kaysa le é wvú, nyaà fi Nyo' le é Nyo'." Ε bó yuw nonεn, ε diuw yum lo bó ekumε wvú.

Ε bó tele Jisos ekumε kentaashε ke kpwoon bó diemsen e seke bó ε buy yí kpwe le

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Ε Bosadusii bomew ke ne to keebife fiεε é Jisos. Bosadusii to nu bonyii bó to duu le ke bonyii nu ke ebuy yí kpwe le ke. ¹⁹ No bó to nonεn, gay le, "Wee n'yεεyi, Muses to nu ε san é beene é bonci le le,

'Ε waa bwee wee kpwe ε gεε kpwoon se wan, tu wee wvudvu kenke keεεε kpweε nkfu

é bó wvú eboo boom é diee di nkfu waa bwee wvudvu le.'

²⁰ Nonεn, wee mvu to kenke boom bolemse bosooshiy, ε wvu ngaywee ke jo kpwoon, ke kpwe se bó wvú ε boo wan. ²¹ Ε ejimε kew gεε kpwoon wvudvu, ke kpwe ten se wan. Ε fi ke kooy ke ten lenlen bó ejimε ke wvuwe le. ²² Ε bó ghan gεε wvú bocii, ε wee fanε yaa nu dvú ente jo bonyii bo bosooshiy bodvu wvú eboo wan bó kpwoon wvudvu ke. Ejim jodvu ε kpwoon wvudvu kpwe ten. ²³ No bonyii bo bosooshiy bodvu to nu ε jo kpwoon wvudvu bocii, è nu ke enu seke bonyii buyte yí kpwe le, é wvú enu kpweε yεε?" ²⁴ Ε Jisos gay é bó le, "Ben jemyi nen jayte lo njefo ke ben kee fiεε fi bó san é Nwa' Nyo' le ke, yaa kee ten mvungay mvu Nyo' le ke. ²⁵ Fiεε fi nu, nu le è nu ke enu seke bonyii ε buy wase yí kpwe le, ke bolemse bó bokεne bεε ke ebvuu etaashi bvujen ke, ε bonyii yaa bεε ke ebvuu enyaa boom ε bó taashi bvujen ke. Bó nu ke enu wase ke diewe bonceendaa bo Nyo' le fowe. ²⁶ Fiεε fi ekumε le bonyii nu ke ebuyte yí kpwe le, ben ke baa tan wase bvudvuu é Nwa' Muses e ekumε kete kè to bεenci ε Nyo' jemyi é Muses gayte le,

‘E nu me Nyo' Ablam bô Nyo' Aysik noo Nyo' Yakow e?’

²⁷ Fi nu le ke Nyo' nu Nyo' bonkfu ke, è nu Nyo' bonyii bô nu dvú. Ben nu e jay baay.”

Nci wvù fele bonci bocii

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ E wee mvu wvù to dunji bonci bo Nyo' le ke to, dioo yuw no Jisos bô bonyii ba beeke mbew, bvuu yen no wvù nu e tfuse fiè fi bó bife è wvù è je yì jee le, e wvù mum bife ten è Jisos le, “Nci wvù fele bonci bocii nu wvù la?”

²⁹ E Jisos tfuse è wvù le, “Nci wvù fele bonci bocii nu wvun wvù duu le, ‘O bonyii bo Islael ben eyuw, Tata Nyo', wvù Nyo' wesebeene, Tata Nyo' wvudvu nu ke mwaan.

³⁰ E koonkè Tata wvù Nyo' wo bô fitele fiuw ficii, enya ekole kuw è wvù kecii, egèe bvufee bwuw yì ye le bvucii, elemtè fô wvù le bô mvungay mwuw mvunciim.’

³¹ E nci wvù bii wvun e nu le, ‘E koonkè waa bwoo no wo koonke ekole kuw.’

Ke wvumvu nci bvuu nu dvù wvù fele boban ke.” ³² E wee wvù to dunji bonci bo Nyo' le we gay è Jisos le, “Wee N'yeyi, wo nu e tfuse naa len. Wo jemyi e è nu keceey le Nyo' nu ke mwaan e wvumvu yaa bvuu nu dvù efey wvù ke. ³³ E keekoonke wvù bô fitele ficii, gèele bvufee yì ye le bvucii, lemte fô wvù le bô mvungay mvunciim bô keekoonke waa bwoo no wo koonke ekole kuw, nu e fi fele naa lo keegee boncese bô nyám yi tonèen noo boncese bomew.” ³⁴ E Jisos dioo yen no wvù tfuse diewe wee bvufee le, e wvù mum gay è wvù le, “Ke wo nu ncejole keeley bvunfon bvuu Nyo' le ke.” Ejim jodvu, e wee fanje yaa ke ebvuu emom eto keebife fiè è wvù ke.

Mboyse wvù Nyo' to kawee nu waa yee

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ E Jisos ke no yeyi bonyii fô yew ncese le, ke ne bife è bó le, “Bonyii bô dunji bonci ghan ne le e se no duu le Mboyse wvù Nyo' to kawee nu waa Nfon Dawe? ³⁶ E Keyoy ke Yuule to ge wase e Nfon Dawe wvun jeme ekume Mboyse wvudvu gayte le,

‘Tata Nyo' to nu e gay è Tata wem le wvù eshii è ebo kew ke eceey e, egen ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo bvuban e

è wvù etome bikaa biew yì bó le.’

³⁷ E Dawe kebee teje wvù le Tata wen, è wvù ebvuu eghan nee se no nu waa we?” No Jisos to jemyi mweem mvun nen e kebombom ke bonyii le kè to nu fó, no yeke e njon yuu lo bó.

E Jisos tooshe gee di bonyii bô dunji bonci bo Nyo' le

(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ E wvù dioo yeyi bonyii ne gay è bó le, “Ben ejoò wee ben e bonyii bô dunji bonci bo Nyo' le. Bó ké no koonke keetfumyi ndvù yi baay baay ghanci dvù mondvuum mò bó kamene diwaci le, le bonyii egaytè bó le bô n'wvum. ³⁹ E bó ké gen yéw bunle le, keee fô nkaw e, caw ke e è nu bintaw bi baay baay se shii yì dvù le.

⁴⁰ Bó shiwse lo mweem mvu bokè' bo bonkfu le, mum buwse bó bô dibunle di dewkene. Ngew wvubo nu ke eyuu ekuuke baay.”

Nnya kpwee nkfu

(Luk 21:1-4)

⁴¹ E Jisos ke ne gen shii keba keki fô finkuw fi nnya le fô yew ncese le, no taale no bonyii too geele bigew è finkuw fidvu le. E bonyii bo kpaw e nteen no too geele bigew jó e bí duule.

⁴² E kpwee nkfu mvu ke ne to e è nu wee kefufe, gee mvunyinyi jó mvunfèem mvù gee jise di bigew e e dí baa buy fiè le ke. ⁴³ E Jisos ben boom bew bo ngoo le gay è bó le, “E me ensee è ben keceey le kpwee nkfu wvun wvù nu wee kefufe nen, nu e nya e fey bonyii bocii bô geele fiè è finkuw fi yew ncese

12:29 Dito 6:4-5

12:31 Lew 19:18; Mat 22:39

12:32 Luk 20:39

12:33 1Sam 15:22; Os 6:6

12:34 Mat 22:46; Luk 20:40

12:35 Mat 20:30-31

12:36 Mat 22:44

12:38 Luk 11:43

12:41

2Bfn 12:9

12:44 2Kol 8:12

le fin e. ⁴⁴ Bonyii bocii bò be nyaa, be too ε è nu bò tfúw kpaw wvubo wvù nu ε yinŋen wase ε no fuci kuse. Geenεn wvú ε to bò kefufe kew kecii ε nya fiεε ficii fí wvú keŋke, ε è nu fí fi wvú bee keecee yí dvú le.”

13

Binghaw bi mwεεm e bì nu ke ekooyi seke wonj nu keeke eka

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Ε Jisos ke dīoo nen'yi fô yew ncese le, ε waa we ngoo mvu ghay ê wvú le, “Wee N'yεεyi taa eyen bibwee bi eta le bì nu yí yéw yin e. Ε nu naa lo binghaw bi yéw e!” ² Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Wo yene binghaw bi yéw e bin e? Ke te dimwaan nu ke eshεε yí dimew e se bó ε base fokuse ke.”

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Ε Jisos ke gen ben shii yí Kum Bite bi Olif e ê keba kè taale yew ncese le, ε Bitā bò Jεm noo Jon noo Andulu gen εbonεbon bife ê wvu le, ⁴ “Ke see ê bese kefew kè fiεε fidvu fin nu ke ekooy, ebvuu esee nciise wvù nu ke eduŋce kefew kè mwεεm mvudvu mvun mvunciim nu ke ekooy.” ⁵ Ε Jisos mum gay ê bó le, “Ben eyenè fo wee ke elεε ben é ben ejay je. ⁶ Bonyii nteen nu ke etoo joo diee diem tεeke fojise, ε wee duu le, ‘Ε nu me wvudvu.’

* Ε bó dīoo gee nonen emum elεεle bonyii nteen ε bó jayte je. ⁷ Ben ke dīoo ε yuw le bó tumte jem keŋεε le jem nu enu, fo finteem ebuytè ben ke. Mvumvun nu mwεεm mvù keŋke keeke ekooy. Geenεn ε mvú yaa mum duŋci le wonj kaa wase ke. ⁸ Ketum nu ke etumte jem bò kemew, ε nfon mvu tumte jem bò wvumvu. Nshε nu ke eshiike mondvuum e mondvuum e, ε jen koole. Ε mvumvun mwεεm beε ke lo mvun'yanj ke diεwε seke kpwoon ε kew lume.

⁹ Ben dīoo nu no yenè. Ben ekeè le bó nu ke enya ben can bonyii bò saake bonsaw e. Bó nu ke etamte ben

yéw bunle le. Ben nu ke eleemεn fwe dvu bonyii bò saake biba bi wonj e, noo fwe dvu bonfon nje me, wvu le ben ejeme ê bó ekumε me. ¹⁰ Geenεn ε bó keŋke ke keeyaw efewce saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bitum bicii. ¹¹ Seke bó ε koo ben ε no gene dvú keenya yew nsaw e, fo ekolε ekfumtè ben le laa ben nu ke egen ejeme le la le. Seke ben ε gen, no jemyi ke ε è nu fiεε fí buyte diuw wene le kefew kekε le, njefo ke è beε ke ejemyi ben ke. Ε nu ke enya Keyoy ke Yuule njeme diuw wene le. ¹² Wee nu ke enε ejo waa bwee enya é bó eyu, é cee wan ejo waa we enya é bó eyu. Boom nu ke enε ebone bikaa ê bo'icee bobole εjim, gee ε bó yuwyi bó. ¹³ Bonyii bocii nu ke ebane ben nje diee diem. Geenεn, wee wvù nu ke ekuu shém egen ebuy fokemεse nu wvù nu ke eboy.

Ekumε mwεεm mvù bemte mvù nu ke ekooyi

(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ (Wee wvù taanke ŋwa' wvun eyuw fin ntay,) seke ben ε yen ε kemaante ke fiεε le kè nulo ejin bvudvuu leeme wase fô kí yaa be keŋke keenu ke, ε bonyii bò nu Judea mum fεε ben yí dikum e. ¹⁵ Fo wee wvù nu ê yew we dīoo ε shii bvuu ley yew le wen ejo naa lo fiεε elewte dvú ke. ¹⁶ Fo wee wvù nu wene ebvuu ekfulε le wen too ejo ndvu ye yí bulεen ke. ¹⁷ Ngεw wvu baay εdiuw yoya le nu ke enu wvu bokεnε bò nu bò difue, noo bò yamsee boom e. ¹⁸ Ben ebunleè le fo fiεε fin ke ekooy ε è nu kefew ke nffum e ke. ¹⁹ Bonyii nu ke eyen ngεw εdiuw yoya le, ε kfuu wvuε ngεw ke baa nu wase dvú ε kew no Nyo' bomεε wonj ε to ε buy keseen e ke. Ε ke kfuu wvuε beε ke ebvuu eyuu enu dvú ke. ²⁰ Ε Tata to baa fafe εdiuw ε ngεw wvudvu, tu ke wee wvu wum mwaanj bee ke eboy ke. Geenεn, nje bonyii bew bò wvú to cawεε wase gεε, wvù

13:2 Luk 19:44 * **13:6** “... me wvudvu,” jemyi ε è nu ekumε Mboyse wvù Nyo' to kawεε. **13:8** 2Klo 15:6; Yesa 19:2 **13:9** Mat 10:17-22; Jon 16:1-4 **13:11** Luk 12:11-12 **13:12** May 7:6; Mat 10:35; Luk 12:52-53 **13:13** Jon 15:21; Mwm 13:10 **13:14** Dan 9:27 **13:15** Luk 17:31 **13:19** Dan 12:1; Mwm 7:14 **13:21** Luk 17:23-24

nu ε fafe εdiuw yodvu. ²¹ Ε wee ke egay lo ε ben εdiuw yoya le ε 'Ben etaa eyen, Mboyse wvù Nyo' to kawεε wvun fεn!' Kεεεε ε, 'Ben eyen wvuwe fofel!' Fo ben ebee κε. ²² Ben ekeè ε bonyii nu ke etoo mbiayte ε bowen nu bomboyse bò Nyo' to kawεε, ε bomew duu ε bowen nu bonyii bo ntum Nyo' le, emum egee mwεεm mvù duηci mvuηgay mvubole, gee tεn mwεεm mvu diuw wvù yumεεn e, momte fεn ε je nu dvú, keεεε bonyii bò Nyo' nu ε caw ε bó ejay je. ²³ Ben eyenè. Me nu ε nsee wase mwεεm mvun mvunciim ε ben ε mvú se keeke ekooyi.

No fi nu ke enu seke wee wvù diee nu Waawee kaase too
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ Ε nu ke edioo enu εdiuw yoya le seke bongew bodvu ε fey wase, ε diuu ene esεεε ejime, ε kpwee saa bvuu baa tεn κε, ²⁵ ε jón enen'yi fowe gbwekene, ε mwεεm mvu fowe mvunciim mvù keηke mvuηgay eshiike. ²⁶ Nonεn ε bonyii emum eyen no wee wvù diee nu Waawee shiile too ε kembew e keηke mvuηgay mvu baay noo bvukuke. ²⁷ Ε wvù emum eciinse bonceendaa bew ε bó egeen εbuw ε won yo εna le yí nshε le noo fowe, ebaance bonyii bew bò wvù nu ε caw.

(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ Ben eyεεyi fiεε yí keηgvum e. Tíεw ye ké bocí, ε bibε ekεw etεεke yí dvú le, ε ben mum kiεε le εkfuη kumene wase. ²⁹ Ε nu ke lenηη no ben nu ke edioo ε yen ε mwεεm mvun kooyi, ε ben emum ekiεε le wvù nu wase nceencee naa wase ε yew fwese. ³⁰ Ε me ensee ε ben keεεy le ke εηgokε ke keseen kin nu ke eka se mwεεm mvun mvunciim ε kooy wase κε. ³¹ Εbulε bò nshε nu ke eka, geenεn κε diεw yεm nu ke eyuu eshiw κε.

(Mat 24:36-44)

³² Geenεn κε wee nu dvú wvù kee diuu didvu kεεεε kefew kedvu κε. Kε

naa bonceendaa bo Nyo' le bo fowe kεεεε Waa Nyo' kee tεn κε. Ε kee κε Ice wvù emben. ³³ Nonεn ben eyenè bvuu cεytè, † njefo κε ben kee kefew kedvu κε. ³⁴ Fí nu ke enu diεwε wee fò wvù gene ghane, ε dioo nen'yi, ε gee yew ye can boom bew bo lemme le, wee bò diew lemme, wee bò diew lemme, ε gay ε wee wvù cεyte diuw ketaan le wvù eshεε ecεytè ntay. ³⁵ Nonεn ben emum ecεytè, njefo κε ben kee kefew kè cee yew nu ke ekase eto κε. Ε nεlo ε wvù ke eto ekiεguu, kεεεε entan ηntelen, kεεεε seke nyimshie yi fwe le, kεεεε entanηentan. ³⁶ Fo wvù ke ene esεεε ebuynεn eyen ε ben leete κε. ³⁷ Fiεε fi me njemyi ε ben fin nu ε me njemyi tεn ε wee tfuu le, 'Wee wemεn ecεytè.' ”

14

Ε bonyii cu ntaη keekoo Jisos eyu
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Ε to shεεte wase εdiuw εfaa ε emum enu diuu di Nkaw Danεfey noo Nkaw Blεεd wvù bó baa gee Fintunηεεn jó κε. Ε bocee ncese bo baay baay noo bonyii bò duηci bonci bo Nyo' le no gomte je yí bó ekoo Jisos jó ε kenyile le, eyu. ² Ε bó cu ntaη εbonεbon le, “Fo beene emom fiεε fin kefew kè bó gee Nkaw e κε, njefo ε beene mom lo, ε fí eto bò diuw ε bonyii entelen.”

Ε kpwoon mvu yefe Jisos bò nfiey wvù shfuunηkene
(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ Ε Jisos ke no nu ntεw wvù Betani le, yew dvu Semon wvù wee ntun wvu baay, ε bó ke shii no diekene,* ε kpwoon mvu nε ley bò fikaa† fi nfiey mvu wvù shfuunηkene le. Nfiey wvudvu to lumte naa ntay, ε bó kene bò naad εwvunεwvun. No wvù ley, mum koy diuw fikaa fidvu fuce nfiey wvudvu yí ekole ke Jisos e. ⁴ Ε bonyii

13:22 Mat 24:24 **13:24** Mat 24:29 **13:26** Mat 24:30 **13:30** Mat 16:28 **13:32** Lem 1:7 **13:33** Mat 24:36 † **13:33** Bonwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fεn le, «bunleè». **13:34** Mat 25:14-15; Luk 19:12-13 **14:1** 11:18 **14:3** Luk 7:37-38 * **14:3** Ε diεw Glek e nu le: “Jiim no diekene”, ε ε nu no bó to ké no diekene kefew kekiε le. † **14:3** Fikaa fin nu ε bó to kene bò tε dimew di bó tenε ε diεw bale le le «alabaster».

bomew kaa ne no wvukene ebon ebon gayte le, “Wvú nyew bô nfiey wvun nen nje la? ⁵ E be nelo é bó egese nfiey wvun é wvú efey lo bigew bodanali gee te, enya bigew bidvu é bonyii bo kefufe le.” E bó mum no nasene lo yí ye le. ⁶ Geen en, e Jisos jeme é bó le, “Ben ecine wvú le nyekeey. Ben nyaa ngew é wvú nje la? Wvú nu e ge e é nu fi e fi jee fô me le. ⁷ Ben ekeè le bonyii bo kefufe le nu ke enu ke ben e bó sekecii. E ben nulo efici bó seke ben koonke. Geen en, ke me nu nke enu beene sekecii ke. ⁸ Kpwoon wvun nu e ge e è nu fi e fi wvú nulo ege. Wvú yefe me bô nfiey wvun nen seysee e è nu no bó nu ke edwey me. ⁹ E me ensee é ben keceey le, naa fe e fô bó nu ke efewci saaka wvú jee yí ekole ke nsh e le kecii nu e fi e fi kpwoon wvun ge nu e bó nu ke esenje ten, keekumyi wvú.”

*E Judas gen keegese Jisos
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)*

¹⁰ E Judas Iskaliot wvú to nu wee ngoo boom bo ngoo le bo Jisos e bo yuufe ncow bofe e, mum ne gen fô bocee ncese bo baay baay e wvu le wen egese Jisos é bó. ¹¹ E bó dioo yuw non en yuw njon baay, mum kaw wvú le bó nu enya bigew é wvú. E wvú mum kew no gomte je yí wvú nu enya Jisos jó can yibole.

*E Jisos bô boom bew dieken yí kemese le
(Mat 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)*

¹² E diuu di fwe di Nkaw Bled wvú bó baa gee Fintunleen jó di bó to ké no seele waa keyaw wvu Nkaw Danfey ke to koc en, e boom bo Jisos e bo ngoo le bife é wvú le, “Wo gomte le bese egen ese yse e è nu fe e fô wo nu edie Nkaw Danfey?” ¹³ E wvú mum tum boom bew bo ngoo le bomew bofe e, gay é bó le, “Ben egen elaante, ben nu dioo gene, eyen wee le e wvú e tuu joo é nshaan e, é ben ebi wvú

le. ¹⁴ Seke wvú e gen e ley yew yí wvú ley dvú le, e ben gay e wee wvú kenke yew yidvu le Wee N'yeyi biite le laa kebuw ke bonyii bo ghane le kewene kè bô boom bowene bo ngoo le nu edie Nkaw Danfey dvú nu fe e le? ¹⁵ Wvú nu ke emum edu e kebuw ke baay yew yi ewe le e bó e looce wase e seyse kí e no nu lo, é ben emum ese yse mw e em mvudien dvú.” ¹⁶ E boom bo ngoo le bodvu mum ne gen elaante, gen yen mw e em e ke len len no Jisos to jem y e é bó. E bó mum seyse mw e em mvudien mvu Nkaw Danfey e dvú. ¹⁷ E è ke no nu eki e guu, e Jisos bô boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofe e taash e dvú. ¹⁸ E bó ke shii no diekene, e Jisos ne gay é bó le, “E me ensee é ben keceey le wee mvu ben e nu egese me, e wee wvun nu wvú diekene bee wvú.” ¹⁹ E bó yuw non en, ne no nu lo yí yí, mum no biite é wvú wee mwaan mwaan le, “E nu me le?” ²⁰ E wvú tfuse le, “E nu ke wee mvu ben bo yuufe ncow bofe e le wvú bee wvú cuwte bled é shuw e. ²¹ Wee wvú diee nu Waawee nu ke egen ke no bó to san e ekum e wvú. Geen en, ngew wvu baay nu fô wee wvú gese wee wvú diee nu Waawee le. Fí to bee ejee fô wvuwee wee le baay fen é bó to baa eboo wvú ke.”

*E Jisos bô boom bew die ntaash e
(Mat 26:26-30; Luk 22:14-20)*

²² No bó to diekene, e Jisos ne jo bled, nya keyoone é Nyo', guush e, nya é boom bew bo ngoo le gay le, “Ben eko, fin nu ye yem.” ²³ E wvú mum jo ten fiko, nya keyoone é Nyo', mum nya fiko fidvu é bó, e bó wu bocii. ²⁴ E wvú gay é bó le, “Fin nu elem e kem kè Nyo' gbwo monkan dvú kí e buy nje wee nteen. ²⁵ E me ensee é ben keceey le ke me mbe e nke embvuu en'wu mbvuum mo twen kete kè lane le man ke e gen e buy diuu di me nu nke en'wu mó mon e em ente jo bvunfon bvú Nyo' le.” ²⁶ E Jisos bô boom bew bo ngoo le

‡ 14:8 Wee Juu to ké kpwee, e bó yefe gvune diew bô nfiey se dwey. 14:12 Ksm 12:1-14 14:12 Ksm 12:15-20 14:17 Jon 13:2, 21-30 14:18 Mben 41:9 14:22 1Kol 11:23-25 14:23 1Kol 10:16 14:24 Mat 26:28 14:26 Luk 22:39; Jon 18:1

ke mɛse, yem ŋkiee mbense, mum buy ben ɣen yî Kum Bite bi Olif e.

*Ɛ Jisos gay ɛ Bitu nu ke ema wen
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)*

²⁷ Ɛ Jisos ke ne gay ê bó ɛ, “Ben bocii nu ke etfuw bikaa ê me ejim. Ɛ nu no bó nu ɛ saŋ ɛ Nyo' gayte ɛ, ‘Me nu enke en'yu nɛy njée é njée esaanɣen.’

²⁸ Geenɛn, seke Nyo' ɛ bvuse me yî kpwe le, é me ensa fwe jo ben Galilee.” ²⁹ Ɛ Bitu tfuse ê Jisos ɛ, “Ɛ bonyii bocii cim tfuw lo bikaa ê wo ejim, tu ke è nulo é me ŋke en'yu entfuw ke.” ³⁰ Ɛ Jisos gay ê wvú ɛ, “Ɛ me ensee ê wo keɛɛy ɛ entaŋ jo ɛben jan, nu ɛ nyimshie nu ke enu ɛ yî etoŋ bokaŋ bofɛɛ, ɛ wo ɛ ma wase me bokaŋ botete.” ³¹ Ɛ Bitu jeme teme lo gay ɛ, “Ɛ è cim nu ɛ me enkpwe lo bee wo, tu ke è nulo é me en'yu ema wo ke.” No wvú gay nonɛn, ɛ bó bocii gay ke ten lenlen no wvú gay.

*Ɛ Jisos bunle Geɛmane
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)*

³² Ɛ bó ke ɣen ley fô weɛ ketaan wvumew e, ɛ bó teje ɛ Geɛmane, ɛ Jisos gay ê boom bew bo ŋgoo le ɛ, “Ben eshii fɛn, é me enɣen embunle.” ³³ Ɛ wvú mum jo Bitu bô Jɛm noo Jon, ɛ bô bó ne fô. Ɛ wvú ne no kpwaake mwɛɛm ɛ monlum koole wvú. ³⁴ Ɛ wvú gay ê bó ɛ, “Fitele flem nu yii yii baay naa fi me enkpwe lo. Ben eshɛɛ enù fɛn ɛyete.” ³⁵ Ɛ Jisos ne fô bence ɣen fwe caan, gbwe fokuse, bunle ɛ é je be nu dvú, é kefew ke ŋɣew e kedvu efey ke lo. ³⁶ Ɛ wvú bunle ɛ, “Abba, Icɛm, wo nulo ege fiɛɛ ficii. Cake fiko fi ŋɣew e fin fo me en'wu. Geenɛn, geɛ ke no wo koonke. Fo wo ege no me ŋkoonke ke.” ³⁷ Ɛ Jisos kase tu jim fô bó le, yɛn ɛ bó leete. Ɛ wvú bife ê Bitu ɛ, “Semon, wo leete lo le? Ke è nulo é wo eɛy eɣen ebuy yî ntam kefew e ke mwaan e? ³⁸ Ben enù we bunleè fo mmom ke eto fô ben e eghaw ben. Ɛ

nu keɛɛy ɛ fitele koonke lo, geenɛn ɛ nyam ye weɛyi.” ³⁹ No wvú jeme nonɛn bvuu kase ɣen bunle ke no wvú be bunle wase. ⁴⁰ Ɛ wvú dioo kase tu jim bvuu yɛn ɛ boom bew bo ŋgoo le leete njefo nyii to nu ê bó ejise baay. Ɛ bó faŋe yaa kieɛ fiɛɛ fi bó etfuse ê wvú ke. ⁴¹ Ɛ wvú kase tu jim yî bokaŋ bo botete le, bife ê bó ɛ, “Ben fɛn bæɛ ke leete leɛtene finɛn e? Dí nu ɛ kocɛn. Ɛ nu wase kefew. Bó nu ɛ gese wase wee wvú diee nu Waawee ê bonyii bô befe. ⁴² Ben enɛ we é beene eɣenè. Ben etaa eyɛn, wee wvú gese me wvun ɛ wvú too wase.”

*Ɛ bó koo Jisos
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)*

⁴³ Ke no Jisos to bæɛ jemyi nonɛn, kaŋ mwaan ɛ Judas wvú to nu wee ŋgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofɛɛ mum buynɛn. Wvú to too bô ke-bombom ke bonyii le ɛ bó keŋke nyó bô bibuse, ɛ è to tum bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô duŋci bonci noo bonyii bô saake woŋ. ⁴⁴ Ɛ to nu ɛ wee wvú to gesɛɛ Jisos to seyse wase nciise bô bonyii bodvu gay ɛ, “Wee wvú me nu ŋke enɣay wvú le, embam enoce, nu wvú, é ben emum ekoo, ejo eɣene dvú eyenè fo wvú elewte.” ⁴⁵ No Judas to nonɛn, mum ɣen lo kaŋ mwaan fô Jisos e, gay wvú le ɛ, “Wee N'yɛɛyi.” No wvú gay nonɛn, mum bam wvú noce. ⁴⁶ Ɛ bonyii ba mum koo Jisos, gheŋ wvú. ⁴⁷ Ɛ wee mvu wvú to leeme bô bo Jisos mum dvun nyo ye jem, cun kentuntun ke nfwa ɛkolɛ ke bocee ncese le dvú, sum. ⁴⁸ Ɛ Jisos bife ê bonyii bodvu ɛ, “Ben to keekoo me ɛ no too bô nyó noo bibuse ke diɛwe ben to keekoo ɛ è nu cooŋ e? ⁴⁹ Me nse nshee nu beene no diuu nu fô yew ncese le, n'yɛɛyi bonyii se ben koo me nje la? Geenɛn, fifin kooyi keseen nen ɛ fiɛɛ fi bó to saŋɛɛ ê N'wa' Nyo' le eto ekocɛn.” ⁵⁰ Ɛ boom bo Jisos e bo ŋgoo le bocii mum laŋ wvú fô, fɛɛ lo. ⁵¹ Ɛ cuwee mvu no bii wvú le, ɛ

14:27 Saka 13:7; Mak 14:50-52; Jon 16:32 14:28 16:7 14:30 14:72 14:32 Luk 5:16; Ibu 5:7-8
14:35 Jon 12:27 14:36 10:38; Mat 6:10; Jon 18:11; Ibu 10:9 14:38 Ɛfɛ 6:18; Ibu 2:18 14:49
Luk 10:47; 24:46 14:50 14:27

wvú baa tfume fiεε ye le κε, ε wvú bu κε ε è nu waa ndvu ye le. Ε bó γεν λε bó koo ten wvú, ⁵²ε ndvu yidvu fεyε, ε wvú cinε dvú lewte kenyi kencimte.

Ε bó saw nsaw Jisos

(*Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24*)

⁵³ Ε bó mum jo Jisos, γεν bó wvú fô εkolε ke bocee ncese le. Ε bocee ncese bo baay baay bó bonyii bó saake wonj noo bonyii bó dunçi bonci nu ε bó to tase wase fó. ⁵⁴ Βó to gene bó Jisos ε Bitá bii lo εjim ncejole. Ε wvú γεν buy naa lakfulεεη yi εkolε ke bocee ncese le, mum shii bó bonyii bó to cεyte la didvu no yosene ηguy. ⁵⁵ Ε bocee ncese bo baay baay bó bonyii bocii bó saake bonsaw mum no gomte fiεε fi bó etey yí Jisos e, ege é bó eyu wvú. Geenεn, fanε yaa yen fiεε le κε. ⁵⁶ Ε bonyii nteen mum ben jim nsaw mbiay εκumε Jisos. Geenεn, ε wee no jemyi fiεε ε fi yaa too kpwentene bó fi wee mvu le κε. ⁵⁷ Ε bonyii bomew ke ne mum leem we, cu yibo mbiay yí ye le gay λε, ⁵⁸ “Bese se nu ε yuw ε wvú gayte λε wen nu ke esâw yew ncese yin yi bó bom bó can, ejo εdiuw εta ekase bom yimi ε è yaa nu bó can κε.” ⁵⁹ Naa no bó to jemyi nonεn, ε njeme wvubo fanε yaa etoo kpwentene κε. ⁶⁰ Ε εkolε ke bocee ncese le mum ne leem we fwe dvu bonyii, bife ê Jisos λε, “Κε wo kenke fiεε keetfuse le? Wo yuuke κε mwεεm mvú bonyii ban jemyi yí yo le?” ⁶¹ Ε Jisos mεy diuw tfu, fanε yaa tfuse fiεε κε. Ε εkolε ke bocee ncese le bvuu bife ê Jisos λε, “Ε nu wo Mboyse wvú Nyo' to kawεε wvú Waa Nyo', Nyo' wvú bó bensee?” ⁶² Ε Jisos tfuse λε, “Ε nu me. Ben nu ke eyεn no wee wvú diee nu Waawee ε shii ê εbo ke εcεy ke Wee wvú kenke Mvunγay e, ke ebvuu eyεn no wvú shiile too we ê kembεw e.” ⁶³ Ε εkolε ke bocee ncese le yuw nonεn, mum saayε ndvú ye le, bife λε, “Shiie nu

dvú wvú beene ebvuu egomte wee λε wvú eleem fen ejeme fiεε le? § ⁶⁴ Κε ben nu ε yuw wase no wvú joo bvudvuu bvú Nyo' le? Ben ε gay λε la?” Ε bonyii bocii mum sumten λε wvú nu wee wvú bó eyulo. ⁶⁵ Ε bonyii bomew mum κεw no cuyte ncεη yí Jisos e, kay εjise eye, no kfunε wvú bó mvunκο, gayte λε, “Κε geε kewee ntum Nyo' kuw keseen.” Ε bonyii bo nci le ke ne jo Jisos mum κεw no suunke.

Ε Bitá ma Jisos

(*Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27*)

⁶⁶ No Bitá to nu je εκuεku lakfulεεη e, ε wan kpwoon mvu ηgoo boom bokεεε bó to lemte εkolε ke bocee ncese le ne to mbew ye le. ⁶⁷ No wvú yen Bitá le ε wvú yosene ηguy, ε wvú taa wvú nen tunη, gay λε, “Wo ten be nu ben ε Jisos Wee wvu Nasalet wε.” ⁶⁸ Ε Bitá tun, gay λε, “Κε me ηkee fiεε fi wo jemyi fin κε. Κε me ηkee κε.” No wvú gay nonεn, mum ne fó γεν fô diuw ketaan e, ε nyimshie mum tonj.* ⁶⁹ Ε wan kpwoon wε bvuu yen wvú le, gay ê bonyii bó to leeme fó λε, “Wee wvun nu mvu bó le.” ⁷⁰ Ε Bitá bvuu tun. Ε kefew ke dioo γενcε caan, ε bonyii bó to leemene fó ba bvuu gay ê Bitá λε, “Ε nu keceεy λε wo nu mvu bó le, njefo wo nu ten wee wvu Galilee.” ⁷¹ Ε Bitá mum kan, tee lon yí εkolε kew e gay λε, “Κε me ηkee wee wvun wvú ben jemyi εκumε wvú κε.” ⁷² Kan mwaan ε nyimshie bvuu tonj λε bokan bofεε. Ε wvú yuw mum kume njeme wvú Jisos be jeme ê wvú λε, “Nyimshie ke enu λε yí eton bokan bofεε, ε wo ε ma wase me bokan botεte.” Ε wvú mum keεεε kpwe no beele.

15

Ε bó nya Jisos can Baylet wee sa' wvu Lum e

(*Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38*)

14:56 Mben 35:11 **14:58** 15:29; Mat 26:61 **14:61** Yεsa 53:7; Mak 15:3-5; 15:39 **14:62** Dan 7:13; Mat 22:44; 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27 **14:63** Mat 26:65 § **14:63** Wvú to saayi ndvú ye le nonεn, njefo fi to nu ε sase wvú le. **14:65** Yεsa 50:6; 53:5; Luk 7:16 * **14:68** Κε bonwa' bo boyvuum bomew kenke njeme wvu λε, “Ε nyimshie mum tonj” κε. **14:72** 14:30

¹ Ɛ ɛkfun ke ɣen ɛ jó eyuule too nen, ɛ bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake won noo bonyii bô dunji bonci bo Nyo' le, bô è nu bonyii bocii bô saake bonsaw mum shii jo ntaŋ, kay Jisos, jo wvú ɣen nya can Baylet e. ² Ɛ Baylet bife ê Jisos ɛ, “Ɛ nu wo wvú Nfon Bojuu le?” Ɛ Jisos tfuse ê wvú ɛ, “Ɛ nu no wo gay.” ³ Ɛ bocee ncese bo baay baay mum kew no teyte mwεem yî Jisos e nteen. ⁴ Nonen ɛ Baylet bvuu bife ê Jisos ɛ, “Ɛ wo keŋke fiε keet-fuse le? Wo yuuke ke mwεem mvù bô cuci yî yo le?” ⁵ Geen ɛ Jisos faŋe yaa ebvuu etfuse lo fiε ê wvú ke. Ɛ diuw yum Baylet.

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ Ɛ to ké dioo nu kefew ke Nkaw Danɛfey wvun e, ɛ Baylet bvuse wee ncaw mwaan yew ncaw e wvú bonyii nu ɛ lekε. ⁷ Ɛ to nu kefew kedvu le, ɛ wee mvu nu yew ncaw e ɛ diee nu Balabas, ɛ wvú nu ɣgoo bonyii bô to nu yew ncaw e bô to kewεε mvunlaa ɛlaante yuwyε bonyii le. ⁸ Ɛ kebombom ke bonyii le mum to kew no biite ɛ Baylet ege no wvú to ké no gee fô bowen e. ⁹ Ɛ Baylet bife ê bó ɛ, “Ben gomte ɛ me embvuse ɛ è nu Nfon Bojuu le?” ¹⁰ Wvú to biite nonen njefo wvú to nu ɛ kiε ɛ bocee ncese bo baay baay to nya Jisos can wen e ɛ è nu njefo bó to bene kendoŋ bô wvú. ¹¹ Geen ɛ bocee ncese bo baay baay beyse kebombom ke bonyii le ɛ bó egay ɛ wvú ebvuse ɛ è nu Balabas. ¹² Ɛ Baylet bvuu bife ê bó ɛ, “Ɛ me ndioo ɛ mbvuse nonen, enge nεε bô wee wvun wvú ben teje ɛ Nfon Bojuu?” ¹³ Ɛ bó mum wam lo foweεwe ɛ, “Bó eta lo wvú yî kentam e.” ¹⁴ Ɛ Baylet bife ê bó ɛ, “Bó eta wvú nje la? Fiε fi befe fi wvú ge nu la?” Ɛ bó bvuu no wamte ɣene ke lo fwe ɛ, “Bó eta wvú yî kentam e.” ¹⁵ Nonen ɛ Baylet mum bvuse Balabas njefo wvú to gomte keege no kebombom shieele. Ɛ wvú

gay ɛ bó tam Jisos, mum nya ɛ bó eɣen eta yî kentam e.

Ɛ bonyii bo nci le no sεwse Jisos
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Ɛ bonyii bo nci le mum jo Jisos ley ɣen dvú entow fô bó to teje ɛ Ble-tolium. No bó ley, mum kum keβεε ke ɣgoo bonyii bo nci le kecii ɛ kí tase. ¹⁷ Ɛ bó mum jo ndvu bvunfon shfuse yî ye le, bvuu lu kefo ke bvunfon e ɛ kí nu bíay bíay bon ê wvú εfa. ¹⁸ Ɛ bó mum kew no bune wvú gayte ɛ, “Biaa kembangan. Nfon Bojuu.” ¹⁹ No bó gee nonen mum no suunke wvú bô kembangan yî ekole le, cuyte ncεŋ yî ye le, too tumte envuw ê wvú εjise, bune wvú. ²⁰ Ɛ bó ke sεwse wvú nonen mεse, mum kase baa ndvu bvunfon ye yî ye le, jise ndvú ye yî ye le, mum jo wvú no ɣene dvú keeɣen eta yî kentam e.

Ɛ bó ta Jisos yî kentam e
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

²¹ Ɛ bó dioo ɣene, ɛ bô bo wee mvu taseɛ ɛ wvú kfuuyi ɣkpwaante ɛ diee nu Semon, ɛ è nu wee wvu Selin. Wvú to nu icee Ɛleksanda bô Lufus. Ɛ bó mum kan wvú ɛ wvú tuu kentam ke Jisos e. ²² Ɛ bó no ɣene bô Jisos ɣen buy bvudvuu bvù bó teje ɛ Golgota le, (ɛ diee din nu ɛ Nɣbwow Ekole,) ²³ mum nya mbvuum ê wvú ɛ wvú ewu ɛ bó ɛ fiysen bô εfuwe kemew ɛ bó teje ɛ mεel. Geen ɛ Jisos faŋe yaa wu ke. * ²⁴ Ɛ bó mum ta wvú yî kentam e. Ɛ bó jo ndvú ye keegaw ê bikuu bibole mum tum kaŋ bô ndvú yidvu keekiε no wee nu ejo. ²⁵ Kefew kè bó to taε Jisos yî kentam e to nu didiuu bvuu ke fontaŋentaŋ. ²⁶ Ɛ bó saŋ fiε fi bó taε wvú yî kentam e nje fí ɛ fí nu ɛ, wvú nu, “Nfon Bojuu.” ²⁷ Bó to nu ɛ ta ten bocooŋ bofεε yî bintam e, wvumvu ê εbo ke Jisos e ke εcεy e, wvumvu ê εbo kew ke eŋkoŋko le. [²⁸ Ɛ fí mum kocen no bó to saŋεε wase ê Nwa' Nyo' le ɛ,

15:2 Mat 27:11 15:3 Jon 19:9; Mak 14:61 15:9 Mat 27:11 15:11 Lem 3:13-14 15:15 10:34
15:17 Luk 23:11 15:18 Mat 27:11 15:19 14:65 15:21 Lum 16:13 * 15:23 Mbvuum man to
nu keege ɛ wvú eciwlε saa ebvuu eyuuke nsase ke. 15:24 Mben 22:18 15:26 Mat 27:11 15:27
Yεsa 53:12

“Bó to nu ε tan wvú ηgoo bonyii bò nu ε buw mwεεm e.”] †

²⁹ Ε bonyii no fele yεne Jisos e mεεke lo bikuu, baale wvú bô boncun gayte ε, “En'gheee! Wo wvù se nu keeke esâw yew ncese ekase eyoo yî εdiuw e εta, ³⁰ ke fi ε εkolε kuw eshii yî kentam kiε le.” ³¹ Ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò duηci bonci bo Nyo' le no buu ten wvú εbonεbon gayte ε, “Wvú se fii bonyii bomew se wvú nulo efi kew εkolε ηkuuη. ³² Wvú wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε, wvú wvù nu Nfon bonyii bo Islael ke eshii ε yî kentam e keseen é bese eyen emum ebee wvú le.” Ε bonyii ba bò bó to taε yî bintam e bô bo Jisos no baale ten wvú bô boncun.

Ε Jisos kpwe

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ Ε diuu ke dioo ben leke, ε εkfun nε jiiim won tfuu γεν buy didiuu ditete εmvunsheen. ³⁴ Ε ε ke no nu didiuu ditete, ε Jisos nε fun foweεwe ε, “Eloy, Eloy lama sabaktani,” fi nu ε, “Nyo' wεm, Nyo' wεm, wo lan me nen nje la?”

³⁵ Ε bonyii bomew bò to leeme fó dioo yuw, gay ε, “Ben eyeke eyuw, wvú teηε εlayja.” ³⁶ Ε wee mvu bó le nε lewte jo kusha, ffum ê mbvuum mo ηgbwayηgbwayi le, bon yî fite le nεke ε wvú ewu, mum gay ε, “Ke leem nen é beene eyen laa εlayja nu eto eshike wvú yî kentam kin e ε.” ³⁷ Ε Jisos nε wam foweεwe mum yoy n'yoy wvu fokemεse. ³⁸ Ε ndvu yî to gawsene yew ncese εnte seλε enteleη kew fowe bow buy fokuse biba bifεε. ³⁹ Ε cee εkolε bonyii bo nci le wvù to leeme fwe dvu Jisos dioo yεn je yî Jisos kpwe jó le, mum gay ε, “Kεcεεy, wee wvun se nu Waa Nyo'.”

⁴⁰ Bokεεε bomew to leeme fó ntamndwee taale. Ngoo bó le to nu Maalia Magdalen bô Maalia wvù bwee Jεm

wvu caan bô Yosεs, ε wvumvu nu Salome. ⁴¹ Bokεεε ban nu bò to bii Jisos e Galilee fici wvú. Bó to nu fó bô bokεεε bomew ten nteen bò to bie Jisos e ε bô bó to Jεlusalεm.

Ε bó dwey Jisos

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁴² Ε ε ke no nu wase ekiεguu εbvubwε, no ε to nu Diuu di Nseyse le keeley yî diuu di mbam e, ⁴³ ε wee mvu wvu Alimatia wvù bó to teηε ε Yosεw, kuu fitele γεν yεn Baylet e keeleke gvune di Jisos e eγεν edwey. Yosεw wvun to nu ηgoo bonyii bò saake won e, ε bonyii to wvumte naa wvú ntaη. Ε wvú kebεε to cεyte ten kefew kε bvunfon bvυ Nyo' le nu ke eto. ⁴⁴ Ε Baylet yuw, ε diuw yum lo wvú ε Jisos be ε kpwe wase. Ε wvú tee εkolε ke bonyii bo nci le kiε ε kí to, ε wvú bife ê wvú laa Jisos be ε kpwe wase ε. ⁴⁵ Ε wvú dioo yuw ê εkolε ke bonyii bo nci le kedvu ε Jisos be ε kpwe wase, ε wvú mum nya gvune didvu ε Yosεw. ⁴⁶ Ε Yosεw mum nε γεν guy ndvu yî jee, γεν shike gvune di Jisos e, baance jó, γεν jike ê jem e ε bó cow yî kεmbaan e, mum biηse kebwee ke te le to baη diuw jem yidvu dvú. ⁴⁷ Ε Maalia Magdalen bô Maalia wvù bwee Yosεs yεn bvudvuu bvù bó dwey Jisos fó le.

16

Ε Jisos buy yî kpwe le

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ε diuu di mbam e ke dioo fey wase, ε Maalia Magdalen bô Maalia wvù bwee Jεm, noo Salome guy bonfey bò shfuuηkene wvu ε bó eγεν eyefe gvune di Jisos e dvú.* ² Ε ε ke no nu ε ε bεε naa lo fontaηentaη ke no diuu bεε san lo yî diuu di fwe yî kεmaa le, ε bó nε no gene fô jem. ³ Ε bó dioo gene nonen no jemyi εbonεbon

† 15:28 Kε bon'wa' bo boyvuum bomew keηke kencim kè 28 ke. 15:29 Mben 22:7-8; 109:25 15:29 14:58 15:32 Mat 27:11 15:33 Amo 8:9 15:34 Mben 22:1 15:36 Mben 69:21 15:38 Ksm 26:31; Ibu 10:19-20 15:39 1:1; 3:11; 14:61; Mat 27:54 15:40 Luk 8:1-3 * 16:1 Ε nce Bojuu le nu ε diuu to ké ka fokiεguu. Fi nu le bokεεε ban to guy bonfey ban ε diuu di mbam e ε fey wase se buy γεν fô jem.

le laa è nu ke ebinse yee te di bó ban diuw jem dvú é bó se ley e? ⁴ Geenen e bó dioo lan jise, yen e bó e binse wase te didvu. Te din to nu naa lo kebwee ke te le. ⁵ E bó dioo ley gen ê jem, yen cuwee mvu le e wvú e shii ebo eceey e tfume ndvu e yí defe, baa. E ye kufe bó nen wuuu. ⁶ E cuwee wvudvu gay ê bó le, “Fo diuw eyumtè ben ke. Me nkee lo le ben gomte e è nu Jisos wvu Nasalet wvù bó se ta e yí kentam e. Ke wvú bee fen ke. Wvú nu e buy wase yí kpwe le. Ben etaa eyen fô bó se jikee wvú. ⁷ Ben egen esee ê boom bew bo ngoo le noo ê Bita le wvú nu e sa wase fwe dvunen Galilee. Ben nu ke eyen wvú le jó no wvú to gayee ê ben.” ⁸ E bokene ba buy ê jem ciinke nen kikikiki, ne fee lo, e diuw e looce e yum bó nen kaww. E bó fan e yaa jeme fee ê wee ke, njefo bó to fane lo.†

E Jisos dunce ye ye ê bonyii
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

[⁹ Jisos to buy yí kpwe le diuw di fwe yí kema le e è bee kebitele, yaw buyen e è nu fô Maalia Magdalen wvù wvú to bvusee bonceendaa bo dewle le yí ye le bosooshiwiy. ¹⁰ E Maalia mum gen see ê bonyii bò bò bo Jisos to ké no nu. Bonyii ban to nu e shii beele soo bikuu. ¹¹ E bó dioo yuw no kpwoon we gayte le wen be e yen Jisos e e wvú nu dvú, e bó fan e yaa bee naa lo ke.

(Luk 24:13-35)

¹² Ejim jodvu e Jisos bvuu dunce ye ye ê bonyii bew bomew bo ngoo le bofee e bó gene nte w mvu le e nfeesen ye e kumen wase. ¹³ E bó tu jim, gen see ê keese ke bonyii bo ngoo le, e bó fan e yaa bee bó le ke.

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁴ Ejim jodvu e Jisos dunce ye ye e è nu wase ê boom bew bo yuufe ncow mwaan e keee e bó diekene. E wvú saw bó, njefo bó to baa ke nke mbee ke, temyi bikuu keebe bonyii bò to yene

wvú le seke wvú to buyee yí kpwe le. ¹⁵ E wvú mum gay ê bó le “Ben egen won e tfuu egen efewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bonyii bocii. ¹⁶ Wee wvù é bee saaka wvudvu le, bó e lese wvú ê joo, é wvú ke eboy. Wee wvù e fan keebe, nu e wvú nu ke eley nge w e. ¹⁷ Bonyii bò nu e bee nu ke egee mweem mvù dunci mvungay mvu Nyo' le diewe mvun e: bó nu ke ebvuse bonceendaa bo dewle le yí bonyii le ê diee diem e. Bó nu ke ejemyi díew yi fi. ¹⁸ Bó nu ke ejici yó le bò can. E bó cim wu lo njiw, wvú saa ege fee bò bó ke. Bó nu ke egele can yí bonyii bò cemkene le, e bó bonene.”

E Jisos ben we
(Luk 24:50-53)

¹⁹ E Tata Jisos jeme ê bó nonen mese, e Nyo' mum jo wvú e wvú ben we shii ê ebo ke eceey ke Nyo' le. ²⁰ E boom bew bo ngoo le ke mum buy no ghane fewci saaka wvù jee mond-vuum e monciim. E Tata lemte bò bó tomte fee fi bó to fewci le è nu keceey bò mweem mvù dunci mvungay mvu Nyo' le mvù bó to gee.]

16:6 8:31 **16:7** 14:28; Luk 24:34 † **16:8** Ke bonwa' bo boyvuum bomew ke nke bincim bi 16:9-20 ke. **16:14** Lem 1:6-8 **16:15** Mat 28:19 **16:16** Lem 2:38 **16:17** Lem 8:7; 16:17; Lem 2:4; 10:46; 19:6; 1Kol 14 **16:18** Luk 10:19; Lem 28:3-6; Lem 4:30; 5:16; 8:7; Jem 5:14-15 **16:19** Mat 22:44; Lem 1:9-11 **16:20** Ibu 2:4

**Saaka wvù Jee wvu
εkumε Jisos no
Luka
to Saηεε
Fiεε fi nu ê Nwa' Luk
wvun e**

Nwa' Luk wvun duηci le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε bonyii bo Islael dvú, bvuu nu Mboyse ηηgokε ke bonyii bocii le. Wvú jemyi mwεεm mvumew εkumε Jisos ε mvú nu ke ε è nu ê ηwa' wvudvu wvun e maan. Wvú jemyi no bó to bokεε Jisos ε bonceenda bo Nyo' le no yemte, ε boncey njée gen taa wan, jemyi ten no wan wvù Jisos to shεεteε yew ncese le, jemyi ηgan wvù Jisos to maε εkumε wee wvù jee wvu Samalia bô wvu εkumε wan wvù to laε. Wvú jemyi baay εkumε bunle ê ηwa' wvun e bô εkumε Keyoy ke Yuule noo εkumε bokεnε. Wvú jemyi no Nyo' leεshi bibefe bi bonyii le, fi è nu shiee wvù Jisos to toε fokuse fen e.

Bikuu bi mwεεm e ê ηwa' wvun e

1:1-4 Kenkεwce

1:5-2:52 No bó to bokεε Jon Nleseεjoo bô no bó to bokεε Jisos ε bó no kuu

3:1-20 Lemme di Jon Nleseεjoo le

3:21-4:13 No bó to lesεε Jisos ê joo bô no Satan to momte wvú

4:14-9:50 Ekumε lemme di Jisos e Galilee

9:51-19:27 No Jisos to nen'yεε Galilee no gene Jelusalεm

19:28-23:56 Ekumε kemaε ke Jisos e ke kemεse le Jelusalεm

24:1-53 No Jisos to buyεε yî kpwe le, buynen ê bonyii εjise, ke ben we

Kenkεwce

¹ Wee wvu baay wvù Teofilus, bonyii nteen nu ε mom wase keesaη εkumε mwεεm mvù to koyεε entelεη jo bese. ² Bó to saanke mwεεm ke

λεηλεη mvù bese to yuwεε ê bonyii bó to yenεε bô εjise εbo bvuu no fewci saaka wvudvu no mvú to kewεε. ³ No me nu ε njo wase kefew ε ntasse mwεεm mvun mvunciim ε kew fonkew, ε mum ε n'yen le fi jee le me embaance ensaη ten ê je yi leη e ê wo. ⁴ Me ηge fin le wo ekiεε kecεεy ke mwεεm mvù bó nu ε fewceε wase ê wo le.

ε nceendaa Nyo' tefe le bó nu ke eboo Jon Nleseεjoo

⁵ Seke Nfon 'Elod to saake wonη wvù Judea, cee ncese mvu to nu ε bó teηe le Sakalia. Wvú to lemte ê ηgoo bocee ncese bo Abija le, ε bwee yew we to buy ten ê kfuu di Elon e, ε bó teηe wvú le Elisaben. ⁶ Bonyii bo bofεε ban to nu bonyii bo teytey ê Nyo' εjise, gεεle bonci bo Tata le bocii, yaa keηke jay ke. ⁷ Geenεn, bó to baa keηke wan ke, njefo Elisaben to nu kase, ε bó bocii to nu ε bó ε lunkεn wase.

⁸ ε kefew ke to kocεn, ε ηgoo Sakalia no lemte yew ncese Tata le. ε to nu wvú cee ncese ê Nyo' εjise εbvubwε, ⁹ ε bó to baa wvú bii no bó to ké no baale bocee ncese ê nce wvubole. ε wvú mum ley yew ncese le keeton jiin. ¹⁰ ε kefew ke kocεn keeton jiin, ε bonyii bocii bó to nu εkfuη no bunlee.

¹¹ ε nceendaa Tata seσε buynen ê wvú εjise leem ê εbo ke εcεεy ke ketaη ke jiin e. ¹² Seke Sakalia to yenεε wvú le, ε kedvum gbwo wvú, ε wvú keηke nfan baay. ¹³ Geenεn, ε nceendaa wvudvu gay ê wvú le, "Fo wo efané ke. Nyo' nu ε yuw wase bunle yo. Bwee yew wo wvù Elisaben nu ke eboo wan diemsεn é wo ecu diee le Jon. ¹⁴ Wvú nu ke eto bô nlanηaη fô wo le, ε bonyii nteen nu ke eyuuke njoη nje boo diew. ¹⁵ Wvú nu ke enu wee wvu baay ê Nyo' εjise. Fo wvú ke ewuú mbvuum ke, se ge mò temyi. Keyoy ke Yuule nu ke eyiηsεn yî ye le seke bó ε boo wvú. ¹⁶ Wvú nu ke ege é bonyii bo Islael nteen ekumεn mvuntelem mvubole ekase etu bô bo Tata wvù Nyo' wvubo. ¹⁷ Wvú nu ke egeη

fwe jo Tata bô fitele noo mvungay mvu Elayja le, keekumen mvuntelem mvu bocee boom e, é mvú enu yî boom bobole. Wvú nu ke ege é bonyii bô temyi bikuu ecine bikuu bi temye e, ekumen bonce bobole, ekeke bonkpawace é è nu bo bonyii bo le e. Wvú nu ke ege nonen wvu le bonyii enù é bó é seyse keecyte Tata.”

¹⁸ É Sakalia bife é nceendaa Nyo' le, “Fie fi nu ke ege é me enkie é bee bwee yew wem nu é bó é lunken wase nen nu la?”

¹⁹ É nceendaa Nyo' tfuse le, “É nu me wvù Gabliya, é me nleeme é Nyo' ejise sekeci, é è tum wvú me le me ento ensee saaka wvù jee wvun é wo.

²⁰ Taa eyen, no wo baa ebee saaka wvun e, é kefew nu ke eto ekocen é fi ekeke keekooy, wo nu etu kencife, saa ejemyi ke, egen ebuy seke fie fin nu ke ekooy.”

²¹ No fi to kooyi nonen, é bonyii bô to nu ekfun cyte Sakalia no keke lo nghaw laa è se kooyi la fi wvú she dvú baay nen é. ²² Seke wvú to buyee dvú, wvú to baa kiee keejeme é bó ke. É bó mum kiee le Nyo' nu é dunce fie fi nghaw e é wvú dvú. É wvú mum no feeke lo mwem é bó bô can, yaa jemyi ke. ²³ É Sakalia ke mese lemme diew yew ncese le mum kase tu jim fô yew e fo wvú. ²⁴ É ediuw ke fey, é kpwee wvù Elisaben leem bô fue, mum no nu ke é è nu yew yî kee le tin. ²⁵ É Elisaben mum gay le, “Keseen Tata nu é koo wase shen fô me le, é cake ke wuumen yî ekole kem e.”

É nceendaa Nyo' tefe le bó nu ke eboo Jisos

²⁶ É fue di Elisaben e ke buy kee soocan, é Nyo' tum nceendaa we wvù Gabliya ntew mvu wvu Galilee le é bó teje le Nasaret. ²⁷ Wvú to gen bô ntum fô ngon kpwoon mvu le é bó teje le Maalia, é è bee wan wvu tfu. Wvú to nu é bó é seyse wase le wvú nu ke enu kpwee Yosew wvu é kfuu

di Nfon Dawe le. ²⁸ É nceendaa Nyo' wvudvu gen yen Maalia le gay wvú le le, “Me ngayte wo le. Nyo' nu é buw wase wo é no nu ben é wvú.”

²⁹ É Maalia yuw é fi ghaw wvú baay, é wvú no maa laa kfuu wvun ngayma se nu wvù nee le. ³⁰ Geen, é nceendaa Nyo' gay é wvú le, “Maalia fo wo efanè ke. Nyo' nu é buw wase wo.

³¹ Taa eyen, wo nu ke eleem bô fue, eboo wan diemen, ecu diee le Jisos.

³² Wvú nu ke enu wee wvu baay, é bó nu ke eteje wvú le Waa Nyo', Nyo' wvù nu ekole ke Mwem Mvunciim e. Tata wvù Nyo' nu ke eshike wvú yî kawla Nfon Dawe wvù icee kfuu dibole. ³³ Wvú nu ke esaake kfuu di Yakow e sekeci, é ke bvunfon bwew nu ke ekeke kemese ke.”

³⁴ É Maalia bife é nceendaa Nyo' le, “Fifin nu ke eghan nee le, é me mbee wan wvu tfu.” ³⁵ É nceendaa Nyo' tfuse é wvú le, “Keyoy ke Yuule nu ke eto yî yo le, é mvungay mvu Nyo' wvù nu ekole ke Mwem Mvunciim e eyinsen yî yo le. Nonen, wan wvù wo nu ke eboo nu ke enu wvù yuule, é bó emum eteje wvú le Waa Nyo'.

³⁶ Taa eyen, wayco wvù Elisaben wvù nu é wvú é looce wase é lun é bó se teje wvú le kase, nu keseen bô fue kee soocan, é wvú nu ke eboo wan diemen. ³⁷ Ke fie nu dvú fi nulo eghaw Nyo' ke.” ³⁸ É Maalia mum gay le, “Me wvun fen wvù waa lemme Nyo'. Wvú ege é fi ekooy bô me no wo gay.” No wvú jeme nonen, é nceendaa Nyo' mum ne.

É Maalia laa ghane é Elisaben e

³⁹ Ke ediuw yodvu le, é Maalia seyse ne no yansene gene ntew mvu wvù won kum wvu Judea le, ⁴⁰ gen buy jó, ley yew dvu Sakalia gay bwee yew we wvù Elisaben e. ⁴¹ No Elisaben to yuwé ngayma wvu Maalia, é wan sese é wvú eshem baay. É Keyoy ke Yuule yinsen yî ye le. ⁴² É wvú mum wvule foweewe, gay le, “Kembonen ke Nyo'

le nu yî yo le fele bokεε bocii, ε kembonεn kew nu yî wan wvù wo nu ke eboole. ⁴³ Fin fiεε fi baay nεn ghan nεε le, ε bwee Tata wεm nu ε laa ghane ê me le? ⁴⁴ Taa eyεn, seke me mbe n'yuw ηgayma wo, wan ε sεsε ê me εshem bô nlanlan wvu baay. ⁴⁵ Njon wvu baay nu fô wo le, njefo wo nu ε bee le ηkawma wvù Nyo' to kawεε wo dvù nu ke eto ekocεn.”

ε Maalia bense Nyo'

⁴⁶ ε Maalia gay ε,
“Fitele fiem bensee Tata Nyo',
⁴⁷ ε me n'yuke njon nje Nyo' wvù nu Mboyse wεm.
⁴⁸ Wvù nu ε kume me, ε me nu ke lo waa we lemme wvu ncεw.
ε kew yî keseen e ε gen lo, εηgokε kecii nu ke egayte ε,
Nyo' nu ε lan kembonεn yî yεm e,
⁴⁹ njefo Nyo' Mvunγay Mvunciim nu ε ge wase mwεεm
mvu baay baay nteen fô me le.
Ke diee diew keηke kenfewsεn ke.
⁵⁰ Wvù camte shen fô bonyii bô wvumte wvù le.
ε shen yin nu yî εηgokε kecii le.
⁵¹ Wvù nu ε duηce mvunγay mvu εbo kew e,
ε tawse bonyii bô saale ye, bontan bobole ε bvun.
⁵² Wvù nu ε shwaw wase bonfon bo baay baay yî bokawla le,
ε bense ε è nu bonyii bo ncεw.
⁵³ Wvù nu ε nyanε wase bonyii bô jen yuu bó,
bô ε ffuu bô mwεεm mvù jee,
ε kuη bo kpawaw e cancan.
⁵⁴⁻⁵⁵ Wvù nu ε ficε wee we lemme wvù Islael,
ε kume keεcam shen fô Abla'am bô kfuu diew e,
ε gen emεse ke no wvù to kawεε ê bo'icee cee bosεse.”

⁵⁶ No Maalia jeme nonεn, ce bô Elisabεn kee tε mum kase tu jim fô yew e.

ε Elisabεn boo Jon Nlesejoo

⁵⁷ ε kefew kè Elisabεn ke eboo ke to kocεn, ε wvù boo wan diemsεn. ⁵⁸ ε kfuu diew noo bonyii bô to cee kelen kedvu le yuw ε Nyo' nu ε duηce shen fô wvù le naa baay, ε bó mum no lanlanε.

⁵⁹ ε εdiuw ke to buy nyan, ε bó to keetfuse wan yew, mum no gomte keecu diee ε Sakalia ke diεwε di ice le, ⁶⁰ geenεn ε bwee ma lo, gay ε bó etenε wvù ε Jon.

⁶¹ ε bó gay ê wvù ε, “Ke wee nu dvù ê kfuu dinεn e bô diee din ke.” ⁶² ε bó mum nε no feeke bô can ê cee wan, keekiεε laa wvù be gomte ε bó ecu diee di wan e ε yεε le.

⁶³ ε wvù mum few tεn ε bó eto bô fiεε é wen esan yî dvù le. ε bó to dvù ε wvù mum san ε, “Diece diew nu Jon.” ε bó yεn nonεn ε dew yum bó. ⁶⁴ Kan mwaan, ε diuw Sakalia mum yene ye, ε leme diew yaaten, ε wvù bvuu kase no jemyi. ε wvù mum kew no tumte monkum mo Nyo' le. ⁶⁵ ε bonyii bo ntεw wvudvu le keηke ηghaw baay. ε saaka mwεεm mvun mvunciim saanken gen won kum wvu Judea wvudvu le tfuu. ⁶⁶ ε bonyii bocii bô to yuwεε mwεεm mvun mvunciim keηke ηghaw mum no biite laa wvun wan nu ke enu wvù nεε le, njefo fí to looci duηci ε kembonεn ke Nyo' le nu yî ye le.

ε Sakalia tefe ntum Nyo'

⁶⁷ ε Keyoy ke Yuule nε yiηsεn yî Sakalia wvù icee Jon e, ε wvù mum nε no jemyi ke diεwε wee ntum Nyo' le, gayte ε,

⁶⁸ “Beene ebenseè Tata wvù nu Nyo' bonyii bo Islael.

Wvù nu ε to wase keesum bonyii bew yî ηgew e.

⁶⁹ Wvù nu ε gεε wase ntemmvunγay wvù nu ke eboyse beene,
ε wvù buy ê kfuu di wee we lemme wvù Nfon Dawe le.

70 Fifin nu no wvú to kawεε diuw
bonyii bew bo ntum e bò yuule
ε è bεε lo bvuyvuum e bò wvú to gεkεε,
71 le wen nu ke eboyse beene can
bonyii bò gomte keefiwsε
beene le,
noo bonyii bosεεbeene bo bvuban e.
72 Wvú to nu ε kaw le wen nu ke ecam
shen fô bo'icee cee bosεεbeene
le
mum no shee kumyi kelew kew kè
wvú wvù Nyo' to dieε.
73 Wvú to nu ε kaw ê icee bo'icee
bosεεbeene wvù Abla'am lew
le,
74 wen nu ke ebvuse beene can bonyii
bosεεbeene bo bvuban e,
wvu le è nulo é beene elemte wvú le se
nfan,
75 eceè nce wvù yuule bò wvu teyney
ê wvú εjise
εdiuw εcii yî nshii wesebeene le.
76 Ε wo waa wεm nu ε bó nu ke eteney
wo le wee ntum Nyo',
Nyo' wvù nu Εkolε ke Mwεεm
Mvunciim e,
njefo wo nu ke esa fwe dvu Tata
keeseyse je ye.
77 Wo nu ke efewci ê bonyii bew je yî
è nulo é bó ekenke mboyma jó,
wvù è nu nleεshe wvù Nyo' nu ke
eleεshe bibefε bibole,
78 nje shen yi baay yî wvú koole fô
bonyii le.
Wvú nu ke eciinse Mboyse é wvú es-
hiile too we
ke diεwε diuu fò dí ε san e.
79 Wvú nu ke enya n'yuu ê bonyii bò
nu yî εjiwε le
noo bò nu diuw kpwe le,
emum eleke beene ê je kembonen e.”
80 Ε waa Sakalia wvudvu mum no
kuu yî nyam ye le, kuu ten ê keyoy
e. Ke mum nε γεν no cee ε è nu
ηkpwaante, γεν buy diuu di wvú to
buyεε keedunçe ekolε kew ê bonyii bo
Israel.

2

Ε Maalia boo Jisos (Mat 1:18-25)

1 Ε to nu kefew kekie le, ε sa' buy le
bó etan bonyii bocii bò nu yî bitum
bi won wvù Lum e. Yí to buy ê Kaysa
Augustus wvù to nu Nfon wvu baay
wvu jó. 2 Kentan kin to nu ke fwe seke
Kpwilinus to nu wee sa' wvu Lum
saake keba ke won e kè Silia. 3 Nonεn,
ε bonyii bocii mum no tuu jim bontεw
bobole, le bó esan εdiee εbo ebvuu
etan bó.

4 Ε Yosεw ten nε Nasalet ntεw mvu
wvu Galilee le, ben γεν Betelε'em ê
keba ke won wvù Judea le jò bó to
bokεε Nfon Dawe. Wvú to γεν jó njefo
wvú to nu wee kfuu di Nfon Dawe le.
5 Yosεw to γενε bó Maalia wvù wvú to
leyte le è nu ke enu kpweε, ε wvú nu
bó fue. 6 No bó to γενεε buy jó, ε kefew
kè wvú eboo ke to kocεn. 7 Ε wvú boo
waa we bvucile ε è nu wan diemsen,
kule ê ndvu le, jike ê kekon ke nyám e,
njefo bó to nu ε tan fô nce yew bonyii
bo ghane le.

Ε nceendaa Tata see boo ê boncεy njée

8 Ε to nu kefew kedvu le, ε boncεy
njée bomew nu mbew ntεw wvudvu
le, cεyte njée yibo εntan. 9 Ε nceendaa
Tata nε sεsε buynen ê bó εjise, ε n'yuu
Nyo' ba fô bó to nu, ε bó kenke nfan
baay. 10 Geenεn, ε nceendaa Tata
wvudvu gay ê bó le, “Fo ben efanè ke.
Ben eyuw, me ntoo ε è nu bò saaka
wvù jee fô ben e, ε wvú nu ke enya
njon wvu baay ê bonyii bocii. 11 Yî
diuu di εben e nu ε bó ε boo Mboyse
ê ntεw Nfon Dawe le wvù è nu Klistu
wvù Tata. 12 Fin nu ke enu nciise
keedunçe wan wvudvu ê ben. Ben nu
ke egen eyen wvú le ε bó ε kule ê ndvu
le ε jike ê kekon ke nyám e.”

13 Κε nonεn, ε bó nε sεsε yen nceen-
daa Nyo' wε le bò ηgoo bomew e nteen

1:72 Mben 106:45; 105:8-9; Lew 26:42 1:73 Ken 22:16-18 1:74 Tay 2:12, 14 1:76 Mala 3:1;
Mat 11:10; Mak 1:2; Luk 7:27 1:77 Yeli 31:34 1:78 Ksm 34:6; Yesa 60:1-2; Mala 3:20 1:79 Yesa
9:1-5; 42:6-7; Mat 4:16 2:4 Mat 2:1; Jon 7:42 2:11 Mat 20:30-32; Jon 4:42; Lem 5:31; 13:23; 2Bi
1:11 2:14 Yesa 57:19; Mat 10:13, 34; Mak 9:50; Luk 1:79; 10:5-6; 12:51; 19:38, 42; 24:36; Jon 4:27; Lem
10:36; Efe 2:14, 17

ε bó tumte monkum mo Nyo' le gayte le,

¹⁴ “Mbense enù fô Nyo' wvù nu fowe le

é kembonen enu fokuse fèn fô bonyii bò Nyo' yuuke njon bò bó le.”

¹⁵ Seke bonceendaa bo Nyo' le ba to cin'yee bó le kase ben we, ε boncey njée bodvu jeme ê bikuu bibole le, “Beene egen keseen wvun Betele'em, egen eyen fiε fin fi kooy le fi Nyo' nu ε ge beene ε kiεε.”

¹⁶ Kan mwaan, ε bó mum ne yanşen gen, gen yen Yosew bô Maalia le noo wan e, ε wvù jiime ê kekonj ke nyám e. ¹⁷ No bó yen nonen, mum kew no fele mwεem mvunciim mvù nceendaa Nyo' be seje ê bó ekumε wan wvudvu. ¹⁸ E dew yum bonyii bocii bò yuwεε mwεem mvù boncey njée ba jemyεε ê bó. ¹⁹ Geenεn, ε Maalia yuw fiew gεε fô fitele le no kpawwaci sekeci. ²⁰ E boncey njée ba kase no tuu jim bensee Nyo' tumte monkum mew njefo bó to nu ε gen yen mwεem mvunciim e ke lenlenj no nceendaa Nyo' to sejeεε.

ε bó gen nya wan wvù Jisos yew ncese le ê Nyo'

²¹ E wan wvudvu ke buy ediuw nyan, ε bó tfuse wvù yew, mum cu diee le Jisos, ε diee din nu ke dí di nceendaa Nyo' to sejeεε ê bwee ε wvù se ke leem bô fue.

²² E kefew ke to kocen kè bó ege ncese keekfum bikuu bibole no nci Muses to gomte. E bó mum jo wan ben dvù Jelusalém keenya ê Nyo'. ²³ Fifi nu no bó to sanjeε ê Nwa' bonci bo Nyo' le le,

“E wee boke waa bvucile ε è nu wan diemsen,

é wvù nya ε è no nu wvu Nyo'.”

²⁴ Bó to gen ten keege ncese wvun bô bibembε bifεε, kenεε bô boom bo nyin e bofεε bii no fí to nu ê Nwa' bonci bo Nyo' le.

²⁵ E to nu kefew kedvu le, ε cee la mvu nu Jelusalém ε bó teje le Semeon.

Wvù to nu wee wvu teyey gee no Nyo' gomte, ε wvù to ceyte wee wvù ke eto elεεse mvuntelem mvu bonyii bo Islael e. Keyoy ke Yuule to nu yí ye le, ²⁶ ε kí to ge wase ε wvù kiεε le ke kpwe nu ke ejo wvù se wvù ε yen Mboyse wvù wvu Tata wvù wvù to kawεε le ke. ²⁷ E Keyoy ke Yuule ke ne ge ε Semeon gen yew ncese le. E Yosew bô Maalia ke dioo to bô wan yew ncese le keege no nci gomte, ²⁸ ε Semeon fi wan koyceε mum kew no tumte monkum mo Nyo' le, gayte le,

²⁹ “Tata, no wo nu ε ge wase nkawma wo ε to ε kocen,

joo le wee wo lemme yí nyεkeey e.

³⁰ Ejise eyem nu ε yen wase Mboyse

³¹ wvù wo ciinse le, ε bonyii bocii nu ke eyen wvù le.

³² Wvù nu ke enu ken'yeeε fô bonyii bò yaa nu ke bo Islael e,

wvu le bó ten ekee wo,

ege é bó ecake diee di bonyii buw bo Islael e we.”

³³ E cee wan bô bwee wan yuw mwεem mvù Semeon jemyi ê wan wvun we, ε dew yum bó. ³⁴ E wvù mum lanj kembonen yí bó le, gay ê Maalia wvù bwee le, “Nyo' nu ε caw wase waa wo wvun, ε nto we nu ke ege é bonyii bo Islael nteen egbweken, é bomew enenken lo we. Wvù nu nciise fiεε ε bonyii nu ke ejemyi mwεem yí ye le. ³⁵ Nonen, é fifin emum eduñci mwεem mvù bonyii nyile ê mvuntelem mvubole. Mwεem mvun mvunciim nu ke ege é fitele fiuw enu ke diεwε bó bon bô finyo.”

³⁶ E to nu ke kefew kedvu le, ε kpwoon mvu nu ε bó teje le Anna, ε è nu wee ntum Nyo'. Wvù to nu waa Fanuwel wvù wee kfu di Ashel e. Kpwoon wvudvu to nu ε lun wase baay. Wvù to nu bô dweese ke bilum bisooshwiy mεy, ε dweese mum kpwe. ³⁷ E wvù mum no nu ke wase fiew kpweε nkfu, shee yew ncese le bensee Nyo' entanj bô emvunsheenj, bamte mwεem mvudien, bunlee. Bilum biew to nu wase

mbarj nyanj ncow binew (84). ³⁸ Ke kefew kedvu kè bó to toε bô wan yew ncese le, ε kpwoon wvudvu to yen bó le, mum nya keyoone ê Nyo', jeme ekumε wan wvun ê bonyii bocii bô to ceyte kefew kè Nyo' ke esum bonyii bo Jelusalem can ηgew e.

³⁹ Seke Yosew bô Maalia to mεσεε mwεεm mvunciim no nci Nyo' to gomte, mum kase tu jim ntew wvubo wvù Nasalet e ê keba ke wonj e kè Galilee le. ⁴⁰ E wan mum no nu kuu kenke mvungay, ε wvù ε yinsen bô bvufee bvua baay, ε bonyii yene kembonen ke Nyo' le yí ye le.

E Jisos gen shεε yew ncese Nyo' le

⁴¹ Icee Jisos bô bwee to ké no bene Jelusalem bilum bicii fô Nkaw Danefey e. ⁴² E Jisos ke buy bilum yuufe ncow bifεε, ε bó bvuu ben fô Nkaw wvudvu le ke no bó to ké no bene. ⁴³ No bó to dieε wase Nkaw mεse, dioo tuu jim, ε wan wvù Jisos shεε ejim Jelusalem, geenεn ε ice bô bwee fanj yaa kiεε ke. ⁴⁴ E bó ke len diuu dicile, kpwaake ke le wvù nu ente jo ηgoo bonyii bô bó bó to lenε le. E bó ke mum kew no gomte wvù ente jo kfuu dibole bô nsán, ⁴⁵ ke gom ηkuuη, mum kase tu jim Jelusalem keegom wvù jó. ⁴⁶ E è dioo nu ejim jo εdiuw εta no bó to kewεε keegomte, ε bó yen wvù le ε è nu fô yew ncese le, ε wvù ε shii fó bô bonyii bo n'yεεyi le, yeke bon'yεεyi, biwci bombife. ⁴⁷ E bonyii bocii bô to yeke no kenke nghaw baay njefo wvù to kee mwεεm baay bvuu tfuuse bombife lenj. ⁴⁸ No bwee bô ice yeneε wvù le, ε dew looce yum bó. E bwee ben wvù gay le, “Wan wo njinsene la bô bese nen? Taa eyen, bee ico nu ε gom wase wo ε no wewte lo.”

⁴⁹ E wvù tfuse le, “Ben be gomte me nje la? Ke ben be kee le me ηkenke keenu yew dvu Icem fen e?” ⁵⁰ Geenεn, ε bó fanj yaa kiεε fiεε fi wvù jeme ke.

⁵¹ E wvù mum nε ε bô bó no booke Nasalet. E wvù gen no yuuke bó le

ntay. No mwεεm mvun to kooyi nen, ε bwee gεε fô fitele fiew e no kpawwci sekecii. ⁵² E Jisos mum no kuu, kenke bvufee bvua baay, ε Nyo' koonke wvù, ε bonyii ten koonke wvù.

3

N'yεεyi wvu Jon Nleseεjoo

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

¹⁻² E to nu kefew kè Jon wvù waa Sakalia to nu ηkpwaante, ε Nyo' tum wvù. Kelum kekiε to nu ε Tibelius ε saw wase diεwε Nfon wvu baay wvu Lum e bilum yuufe ncow bitin. E Bontus Baylet saake keba ke wonj e kè Judea, ε 'Elod saake Galilee. Filew wvù waa bwee 'Elod to saake keba kè Itulea bô kè Telakoniti, ε Lisania saake Abilen. E to nu ten kefew kè Annas bô Kayfas to nu bikuu bi bocee ncese le. ³ No Jon yuw ntum Nyo', mum nε gen biba bi wonj e bicii bi mbew Joo Joodan e, no fewci ê bonyii le bó ekumen mvuntelem mvubole, é wen elese bó ê joo wvu le Nyo' eleεshe bibefε bibole. ⁴ Fifi nu no Yesaya wvù wee ntum Nyo' to sanjεε ê Nwa' we le le,

“Diεw wee fuunke ηkpwaante le,

bó eseyse je Tata,

enεle é yí enù teyey,

⁵ ekεεshe le dikum di baay baay bô di caan caan dicii,

eyinsen bilonjε bicii,

enεle jé yí ηgoonjoo é yí enu teyey,

eyinsen bintuke é je enu nen femm,

⁶ é bonyii bocii emum eyen no Nyo' boyse bonyii.”

⁷ No Jon fewci nonεn, ε bibombom bi bonyii le mum no too le wvù elese bó ê joo. E wvù mum nε gay ê bo le, “Eηgokε ke yó le, è tefe yεε ben le ben elewtè shém Nyo' yí ffuuke yí wvù nu ke edunεε ê ben, ε sε no too nen? ⁸ Ben egeè mwεεm mvù dunji le ben nu ε kumen wase mvuntelem mvunen. Fo ben emum ekew eduu ke lo é bikuu binen le Abila'am nu icee wene ke. E me ensee ê ben le è nulo é Nyo' ebanke

ετα εγαν ε̇ yó etu boom bo Abila'am e.
 9 Ben ekeè λε bó nu ε γεε wase teme
 ε̇ binyi bi bite le. Kete kecii kè baa
 yumte mvuntam mvù jee, nu ε bó nu
 egbwo naa eley yí γεη e, eton lo.”

10 Ε bibombom bi bonyii le biε yuw,
 bife ε̇ Jon λε, “Bese nu ege nεε keseen?”

11 Ε wvú tfuse λε, “Wee wvù κηηκε
 bikum bifεε enya kemew ε̇ wee wvù
 yaa κηηκε κε, ε̇ wvù κηηκε mwεεm
 mvudien egaw bó wee wvù yaa κηηκε
 κε.”

12 Ε bonyii bomew bò to fii shile to
 fô wvú le λε wvù elese bó ε̇ joo, bife
 ε̇ wvú λε, “Wee n'yεεyi, bese ege nεε
 fisεε?”

13 Ε wvú tfuse ε̇ bó λε, “Fo ben efii
 shile fesene no nci gomte κε.”

14 Ε bonyii bo nci le to fô wvú le bife
 λε, “Fisεε nu ε̇ bese nu ege nεε?”

Ε wvú tfuse λε, “Ben eyenè fo ben
 ebamseè bonyii lole bigew noo kee-
 gowtè mwεεm yí bonyii le ε̇ cici κε.
 Ben eyuukè njon bó fiεε fi bó laake
 ben dvú.”

15 No bonyii to nu κε wase ceyte
 Mboyse wvù Nyo' to kawεε, ε̇ bó mum
 no ghayte mwεεm mvu Jon e, bvuu
 no kpwaake λε sekemew ε̇ è nu wvù
 wvù Mboyse wvudvu. 16 Ε Jon mum
 κιεε gay ε̇ bó λε, “Me nleese ben ε̇ è
 nu κε ε̇ joo le maan, geenεn wee wvù
 kuuke fele me bεε too ε̇ jim, ε̇ me mbaa
 nci m ηκpwεntεn keεngvuwce nfay bo-
 laba bew κε. Wvú nu ke elese fiew
 ben ε̇ è nu can Keyoy ke Yuule le noo
 ηguy e. 17 Wvú κηηκε fiεε fiew ε̇ bo fi
 wvù nu efεεtεn ε̇ gin dvú, eyεse fò wvù
 fεεtεne, ebaance ε̇ gin egeε ε̇ ηwaw e,
 emum ekuu nyiim eton ε̇ ηguy wvù
 fiee sε njimε le.”

18 Ε nεε no Jon to fewci saaka
 wvù jee wvù wvu Nyo' ε̇ bonyii nεn
 bvuu nyaa bó bó bontefe jé le nteen.

19 Geenεn, ε̇ wvú no jemyi εκumε 'Elod
 wvù wee sa' kaci lo, njefo 'Elod to
 nu ε̇ jo 'Elodia wvù kpwεε waa bwee
 kpwεε le, bvuu no jemyi εκumε
 mwεεm mvù befε nteen mvù 'Elod to

buwyεε. 20 Ε 'Elod ke mum mεse foose
 lo gee diew gay λε bó ekoo Jon efen
 yew ncaw e.

Ε Jon lese Jisos ε̇ joo

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Seke Jon to bεε leese bonyii ε̇ joo,
 ke lese diuu dimew mεse ε̇ Jisos tεn
 to ε̇ wvú lese wvú ε̇ joo. Ε Jisos dioo
 bunlee, ε̇ ε̇ bulε yene ye, 22 ε̇ Keyoy ke
 Yuule shii to yí ye le fieesene ε̇ bembε.
 Ε diεw jeme fowe λε, “Wo nu Waa
 wεm, nu fitele fiem, ε̇ me n'yuuke
 njon bó wo baay.”

Kfuu di bo Jisos e

(Mat 1:1-17)

23 Jisos to nu diεwε bilum
 mbaanshε le seke wvú to κεwεε
 lemme diew. Bonyii to kpwaake
 λε wvú nu waa Yosεw wvù waa Eli.
 24 Eli to nu waa Mata't, wvù waa
 Λεwe, wvù to nu waa Nelki wvù
 waa Jannay, wvù to nu waa Yosεw.
 25 Yosεw wvun to nu waa Matatia,
 wvù waa Amos, wvù to nu waa
 Na'um, wvù waa Esli, wvù to nu waa
 Nagay. 26 Nagay to nu waa Maat wvù
 waa Matatia, wvù to nu waa Semein,
 wvù waa Yosek, wvù to nu waa Joda.
 27 Joda to nu waa Joanan, wvù waa
 Lesa, wvù to nu waa Selubabel, wvù
 waa Shiltia, wvù to nu waa Nεli.
 28 Nεli to nu waa Nelki wvù waa Adi,
 wvù to nu waa Kosam, wvù waa
 Elmadam, wvù to nu waa El. 29 El to
 nu waa Yoshua wvù waa Eliesa, wvù
 to nu waa Yolem wvù waa Mata't
 wvù to nu waa Λεwe. 30 Λεwe to nu
 waa Semeon wvù waa Juda, wvù
 to nu waa Yosεw, wvù waa Yonam,
 wvù to nu waa Eliakim. 31 Eliakim to
 nu waa Melia wvù waa Mena, wvù
 to nu waa Matata wvù waa Natan,
 wvù to nu waa Dawe. 32 Dawe to nu
 waa Jεεε, wvù waa Obεd, wvù to nu
 waa Boas, wvù waa Sala wvù to nu
 waa Na'shon. 33 Na'shon to nu waa
 Aminada, wvù waa Admin, wvù to nu
 waa Alni, wvù waa Eslon, wvù to nu
 waa Beλεs wvù waa Judas. 34 Juda to
 nu waa Yakow wvù waa Aysik, wvù

to nu waa Aba'am, wvù waa Tela, wvù to nu waa Na'ol. ³⁵ Na'ol to nu waa Selug wvù waa Leu, wvù to nu waa Beleg wvù waa Ebe, wvù to nu waa Shela. ³⁶ Shela to nu waa Kaynan wvù waa Alfasad, wvù to nu waa Shem wvù waa Noa', wvù to nu waa Lamek. ³⁷ Lamek to nu waa Metusela wvù waa Enok, wvù to nu waa Jaled wvù waa Ma'alalal, wvù to nu waa Kaynan. ³⁸ Kaynan wvun to nu waa Enosh wvù waa Set wvù to nu waa Adam, e Adam nu wvù Nyo' to bomεε.

4

E dεwle no momte Jisos (Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Jisos to nu e ne fô Joo Joodan e, e wvù e yinſen bô Keyoy ke Yuule. E kí ge e wvù ne gen no cee ηkpwaante. ² E wvù no nu jó yî εdiuw mbaanyε e dεwle momte wvù. Wvù to nu jó nonεn yaa diekene ke. E εdiuw yodvu ke fey, e jen no yuu wvù. ³ E dεwle mum to gay ê wvù le, “E wo fen nu Waa Nyo', é wo gay e te din tu bvulem.” ⁴ E Jisos tfuse ê wvù le, “Fí nu e bó e san le, ‘Ke wee cee ke nje bvulem maan le.’ ” ⁵ E dεwle jo wvù ben dvù bvudvuu bvumew e, duŋce bitum bi yî ekole ke nshε le bicii ê wvù. E Jisos yen nen mwanη. ⁶ E dεwle mum gay ê wvù le, “Bó nu e nya wase ekole ke nshε le kin ê me kecii, e è nulo é me nya ê naa yeε wvù me ηkoonke. Me nu nya é wo esaake, keηke bvukuke bô mvuŋgay mvudvu mvunciim. ⁷ Fí nu ke le wo egbwe ê me ejise ewvum me, é me emum enya fiεε ficii ê wo.” ⁸ E Jisos tfuse ê wvù le, “Fí nu e bó e san le, ‘E wvumtè Tata wvù Nyo' wo, elemtè ke e è nu wvù le maan.’ ” ⁹ E dεwle mum jo wvù gen dvù ê ke-laante kè Jelusalem e, leke fô kegoy ke yew ncese le, gay ê wvù le, “E wo fen

nu Waa Nyo', é wo sele ekuse, ¹⁰ njefo fí nu e bó e san le,

‘Nyo' nu ke egay é bonceendaa bew eεyεy wo.’

¹¹ E fí bvuu nu e bó e san le,

‘Bó nu ke eka wo fo wo ekfun ekale yî te le.’ ”

¹² E Jisos tfuse ê wvù le, “Nwa' Nyo' gayte ten le,

‘Fo wo emomtè Tata wvù Nyo' wo ke.’ ”

¹³ Sekε dεwle to mεεεε wase jó yicii yî wvù to nulo emom Jisos jó, mum ne gen no ceyte diuu dimew.

E Jisos ke w lemme diew Galilee (Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Jisos to nu e ne tu jim Galilee, e wvù e yinſen bô mvuŋgay mvu Keyoy ke Yuule le. E saaka wvu ekumε wvù saanken gen biba bi won e bi jó le bicii. ¹⁵ Wvù to nu e no yeεyi bonyii yéw bunle le, e bonyii bocii benseε wvù.

E bó ma Jisos ntεw wvubo wvù Nasalet e

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ E Jisos ke mum ne gen ntεw wvù Nasalet e jò wvù to kue. E è ke no nu diuu dibole di mbam e, e wvù gen yew bunle le ke no wvù to ké no gene. E wvù ke ne leem we keetanη Nwa' Nyo'. ¹⁷ E bó nya ηwa' wvù Yesaya wvù wee ntum Nyo' to sanεε ê wvù. E wvù fay taa bvudvuu bvumew bvù bó sanεε jó le,

¹⁸ “Keyoy ke Tata Nyo' le nu yî ye m e, njefo wvù nu e yefe wase me le me ento

enfewce saaka wvù jee ê bonyii bo kefufe le.

Wvù nu e tum me le me ento entefe ê bonyii bò nu yî ncaw e le bó

nu ke ebvuse bó, embvuu entefe ê binfefe le bó nu ke eyene ejise εbo.

Wvù tum ten me le me nto embvuse bonyii bò bó nyεwle bô bó yî ncaw e,

¹⁹ embvuu enfewce le kelum kin,

4:1 Mat 6:16-17; Luk 4:18; Ibu 4:15 **4:4** Dito 8:3 **4:6** Mat 28:18; Jon 12:31 **4:8** Dito 6:13; 5:9
4:10 Mben 91:11-12 **4:12** Dito 6:16 **4:13** 22:3, 31 **4:14** 4:18 **4:18** 1:68 **4:18** Yesa 61:1-2; Mat 11:5; Luk 7:22 **4:18** 1:35; 3:16, 22; 4:1, 14; 10:21; 24:49; Mat 1:18, 20; 3:11, 16; 4:1; 12:18, 28, 31-32; 28:19; Mak 1:8, 10, 12; 3:29; Lem 1:2, 5, 8; 2:4, 17, 18 **4:19** Lew 25:10

nu kè Tata Nyo' nu ke ebuw bonyii.”

²⁰ No Jisos tan nen, kase kewew nwa' wvudvu nya ê wee wvù to ké no geele mum shii fokuse. E bonyii bocii bò to nu yew bunle yidvu le lun ejise yî ye le. ²¹ E wvù mum kew no nyeyte ê bó le, “Fiεε fin fi ben yuw ê Nwa' Nyo' le nu ε fí to wase ε kocen εben.”

²² E bonyii yekε ε fí jon bó le baay, ε bó kenke nghaw yî njeme wvù jee wvù buyte diuw we le. Geenεn, kaa nε no ghayte, biite le, “Wvun nu ke waa Yosew nen e?”

²³ E Jisos mum gay ê bó le, “Kε è nu kemanen le ben nu ema ngan ê me le, ‘Wee wvù fele bonyii, fele ekole kuw.’ Ben nu egay le me enge ten mwεem fen mvù ben se yuuke le me ngee Kafana'um.” ²⁴ E Jisos bvuu gay ê bó le, “E me ensee ê ben kecεey le, kε è nulo é bó ewvum wee ntum Nyo' won we le kε. ²⁵ Yî kecεey e, é me nsee ê ben le è to nu kefew ke wee ntum Nyo' wvù Elayja le, jan to nu ε mεy we yî bilum e bitete bó kee soocan, ε jen koo won tfuu. Bokε' bo bonkfu le to nu won wvù Islael e kefew kedvu le nteen. ²⁶ Geenεn, Nyo' to baa tum Elayja fô mvu bó le kε, tum fiew ε è nu fô kpweε nkfu wvù to nu Salafat, won wvù Sidon e. ²⁷ Ben ekumyî ten le, è to nu kefew ke wee ntum Nyo' wvù Elisha le, ε bonyii nu Islael nteen kenke ntun wvu baay, kε mvu bó le to nu ε bonen kε. E to mεy ke Naaman wvù emben wvu won wvù Silia le wvù bó to feleε.”

²⁸ No Jisos jeme nonen, ε bonyii bocii bò to nu yew bunle le yuw, ε mvuntelem bente lo bó. ²⁹ E bó ja we, domten wvù, buy dvú εlaante jodvu, ben buy yî diuw nkon yî to nu yî kum ntew wvubole, njefo bó to gomte keedomse wvù é wvù egbwe jó. ³⁰ Geenεn, ε wvù fey ê bó entelen no gene fiew.

*E Jisos bvuse keyoy kè yiile yî wee le
(Mak 1:21-28)*

³¹ E Jisos ke mum nε bow Kafana'um, ntew mvu wvu Galilee jodvu le. E è ke no nu diuu di mbam e, ε wvù gen no yεeyi bonyii yew bunle le. ³² E bonyii bodvu bocii no yuuke kenke lo nghaw yî n'yεeyi we le, njefo n'yεeyi we to kenke mvungay. ³³ Wee mvu to nu yew bunle yidvu le, ε keyoy kè yiile nu yî ye le. E wvù mum nε no wante le, ³⁴ “Abaay Jisos wvu Nasalet, wo fii la ê bese? Wo to keelεse lo bese le? Me nkee naa wo. E nu wo wvudvu wvù yuule wvù nε fô Nyo' le.”

³⁵ E Jisos wam keyoy kè yiile kedvu, gay le, “Ban lo, ebuy yî wee wvun e.” E kí mum shinen, bense wee wvudvu tum fokuse ê bonyii ejise, mum buy yî ye le, geenεn fanε yaa lemse wvù kε.

³⁶ E bonyii taa, ε diuw yum bó. E bó no ghayte, biite le, “Wvun njeme nu wvù nεε wvù wee wvun kenke? Wvù kenke mvungay kane biyoy bì yiile e ε bí buyte yî bonyii le.” ³⁷ E saaka wvu ekumε Jisos len bontew bocii bo ê keba ke jó le.

E Jisos fe bonyii nteen

(Mat 8:14-17; Mak 1:29-39)

³⁸ E Jisos buy yew bunle yidvu le, gen ley yew dvu Semon. E mwεse Semon cεmte bó ken'ya'. E bó lekε le Jisos efi wvù. ³⁹ E wvù gen fô wvù to jiime, leem ê wvù ê we, kan ken'ya' kedvu. E kí mum cinε wvù le ε wvù bonen. Kan mwaan, ε kpwoon wvudvu mum ja we taa fiεε ε bó die.

⁴⁰ E diuu ke dioo seeyi, ε bonyii bò to kenke bonyii bò cεmkene bó bincem jεey jεey mum no joo too dvú fô Jisos e. E wvù mum no kumte bó le bocii, ε bó bonene. ⁴¹ Bonceendaa bo dewle le ten to buyte yî bonyii bomew e nteen wante le, “Wo nu Waa Nyo'.” Geenεn, ε Jisos kan le fo bó ejemyi kε, njefo bó to kee Jisos le è nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε.

⁴² E ekfun ke buy yuu, ε Jisos buy gen bvudvuu bvumew e wvù emben. E bonyii ke shεε kew no gomte wvù. Ke dioo to yen wvù le, ε wvù gomte

wase le wen ene nte w wvudvu le. E bó mum no momte jé le wvú emey bó bó. ⁴³ Geen en, e wvú tun gay le, “Me ηκηηke keenfewce saaka wvú jee wvu ekume bvunfon bvú Nyo' le bontew bomew e ten, njefo è nu fiεε fi Nyo' tum me le me ento enge.”

⁴⁴ E wvú mum ne gen no ghane fewci saaka wvudvu yéw bunle le, wonj wvudvu le tfuu.

5

E Jisos tee boom bew bo ηgoo le bo fwe
(*Mat 4:18-22; Mak 1:16-20*)

¹ E to nu diuu dimew, e Jisos no leeme mbew Mamase yi Genesale e, e bonyii e gem wvú e face e no yuuke diεw Nyo'. ² E wvú ne yen bikon e bifεε ηgem joo le, e bonyii bò to keηke e buce wase jó e no cuke binsan bibole bi byé le. ³ E wvú gen ley ê kemew e, e è nu ke Semon e, gay le wvú edomse é kí eley egen ê joo caan. E wvú domse, e Jisos mum shii jó e bonyii no nu ê ηkpwaante e wvú yeεyi bó.

⁴ E wvú ke yeεyi mase, mum gay ê Semon le, “Keyε kekon eley egen ê joo fô shiyyine, é ben etfume binsan binen ekoo byé.”

⁵ E Semon tfuse le, “Cee ekole, bese se ce lo we tfumyi binsan bvú e yuu, e fanε yaa koo lo fiεε ke. Geen en, no è gay wo, me nu entfume ke lo.” ⁶ E bó gen tfume, koo byé jó nteen, dioo bvuse, e binsan no gomte keesemken. ⁷ Non en, e bó lawce bonyii bobole bo ηgoo le ê kekon kemew e le bó eto efice bó. E bó to bvuse byé yidvu e yí yin sen bikon bibole, e bí mum no gomte keeshiile ê joo. ⁸ E Semon Bitá yen fiεε fi kooy le, mum gen tum envuw ê Jisos ejise gay le, “Kee wo Tata, nεne fiuw fen ecine me le, me nu fiem wee wvú befe.”

⁹ Wvú to jeme non en, njefo bó bonyii bew bo ηgoo le to nu e yen byé yi bó to koolεε, e ye bεm bó. ¹⁰ E yí bεm ten jem bó Jon boom bo Sebεdee le bò

to nu ten ηgoo Semon e. E Jisos gay ê Semon le, “Fo wo efanè ke. E ke w yí keseen e e gen lo, wo nu ke ekoole wase e è nu bonyii.”

¹¹ No bó yuw non en, mum bvuse bikon bibole ê ηkpwaante, cine mwεem mvunciim e mum no bii Jisos e.

E Jisos fe wee ntun wvu baay
(*Mat 8:1-4; Mak 1:40-45*)

¹² E è ke no nu kefew kemew e, e Jisos nu ê kelaante kemew e, e wee mvu nu jó e ntun wvu baay e die wase lo wvú. E wee wvudvu yen Jisos e, to gbwe ê wvú ejise, leke wvú gay le, “Tata, wo nulo efe me é me en'yuule, é wo fen koonke lo.”

¹³ E Jisos mum neke kebo kum wvú le gay le, “Me ηkoonke lo, bon en le eyuule.” Kan mwaan, e ntun wvu baay wvudvu mum cine wvú le. ¹⁴ E Jisos ciise lo ê wvú le, “E yen è fo wo esee ê wee. Geen en, gen e duηce ekole kuw ê cee ncese, emum enya nnya yi Muses to gayε le wee keηke keenya keeduηce ê bonyii le wen nu e bon en wase yí ntun wvun e e no yuule.”

¹⁵ No Jisos ciiseε ê wee wvudvu non en, e saaka wvu ekume Jisos kaa bvuu saan ken fey lo, e bibombom bi bonyii le no baanci too keeyuuke n'yeεyi we, bò le wvú efelè bincem bibole. ¹⁶ Geen en, é Jisos ké ja cine bó le gen no bunlee ηkpwaante.

E Jisos fe wee e wvú e kpwe keba kemwaan
(*Mat 9:1-8; Mak 2:1-12*)

¹⁷ E è ke no nu diuu dimew e Jisos yeεyi bonyii, e mvun gay mvu Nyo' le nu yí ye le, e wvú fele bincem. E Bofalasii noo bonyii bò to duηci bonci bo Nyo' le e shii fó, e bó to buy bontew bocii bo Galilee le noo biba bi Judea bò Jelusalem e. ¹⁸ E fí kooy le bonyii bomew to nu e ne no too e bó e shfume wee ê fikεey e, e wvú e kpwe wase keba kemwaan. Bó to too keeley dvú yew ejike fwe dvu Jisos. ¹⁹ Geen en, fanε yaa keηke je ke, njefo bonyii to

faci baay. E bó mum ben ε è nu ê yew we, too keyεy, shike wee wvudvu fwe dvu Jisos ê fiεε fi wvú to jiime jó le. ²⁰ No Jisos to yεnεε le bonyii bodvu nu ε lese mvuntelem mvubole yí ye le, ε wvú mum gay ê wee wε le, “Nsaa yεm, me nu ε nλεεshε wase bibefε biuw.”

²¹ E bonyii bò to duñci bonci bo Nyo' le bô bo ηgoo Bofalasii le ba, mum κεw no wvukene gayte le, “Wvun se nu yεε wvù joo bvudvuu bvυ Nyo' le? E nu yεε dvú wvù nulo elεεshε bibefε εfey Nyo' maan?”

²² E Jisos kiεε fiεε fi bó wvukene, bife ê bó le, “Ben se κεηke kfuu ban bonkpawace ê mvuntelem mvunen e nen nje la? ²³ Fi cekey nu fi la, kee-gay le me nu ε nλεεshε wase bibefε bi wee wvun e, nuu le wvù eja we elene le? ²⁴ Geenεn, me nu enduñce ê ben keseen le wee wvù diee nu Waawee κεηke mvunγay fokuse fεn keelεεshε bibefε.” E wvú mum gay ê wee wvù to kpweε wase keba kemwaan wε le, “E jemyi me ê wo, ja we, ejo fikεεy fiuw eγenè fô yew e.”

²⁵ Kan mwaan, ε wvú mum ja we leem ê bonyii ejise, mum jo fiεε fi wvù to jiime yí dvú le no gene fô yew e fo wvú, tumte monkum mo Nyo' le. ²⁶ E bonyii yεn nonεn, ε dew yum bó ε bó κεηke ηghaw, no tumte monkum mo Nyo' le gayte le, “Bese nu ε yεn binghaw bi mwεεm e εben.”

E Jisos tee Lεwe

(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ E Jisos ke nε buy fó no ghane. E wvú dioo gene, yεn wee mvu wvù to fii shile le ε bó teñe le Lεwe, ε wvú ε shii fô bvudvuu bwew bvυ lemme le. E Jisos gay ê wvú le, “E biì me le.” ²⁸ E Lεwe nε we, cinε fiεε ficii le mum no bii Jisos e.

²⁹ Nonεn, ε Lεwe ke mum ge ηkaw wvu baay yew dvu wvú keekieekiee Jisos. E bonyii bò to fii shile ηeyte lo fó noo bonyii bomew ε bô bó diekene. ³⁰ E Bofalasii noo bonyii bobole bo ηgoo le bò to duñci bonci bo Nyo' le

κεw no wvukene, bife ê boom bo ηgoo le bo Jisos e le, “E nu nje la wvù ben diekene, wukene ben ε bonyii bò fii shile noo bò befe bomew.”

³¹ E Jisos tfuse ê bó le, “Ke bonyii bò tεmyi ké no gomte wee εfuwe ke. E ké no gomte bonyii bò cεmkene. ³² Ke me nto keetee bonyii bò nu teyey ke. Me nto keentee ε è nu bonyii bò befe le bó ekumen mvuntelem mvubole.”

E bó bife ê Jisos ekume mbam mwεεm mvudien

(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ E bó ke nε ghay ê Jisos le, “Boom bo ηgoo le bo Jon e ké jaa no bamte mwεεm mvudien bvυ bunlee εfonεfon, ε è nu ke no bo Bofalasii le ké no gee, geenεn ε buw nu ke fibole diekene lo wukene.”

³⁴ E Jisos maw diεw ê bó le, “E nulo é bó ebe bonyii bô bvujen é bó eγen, é wee ebvuu ege é bó ebamte mwεεm mvudien ε cee bvujen nu bô bó? ³⁵ Geenεn, kefew nu ke eto kè bó nu ke eloo cee bvujen wvudvu ê bó, é bó emum ekεw embamte mwεεm mvudien kefew kedvu le.”

³⁶ E wvú bvυ ma ηgan mvu ê bó le, “Ke wee nu dvú wvù nulo esaa ndvu yi fiε etumce yi yvum dvú ke. E wvú ge nonεn, tu wvú ε befe wase bô ndvu yi fiε yidvu. E ke è cim nulo é fincake fi fifε fidvu eγen leñleñ bô ndvu yi yvum yidvu ke. ³⁷ Ke è nulo ten é wee ejo mbvuum mo monfεm, eγεε ê gham mbvuum e,* ε wvù ε yvumen wase ke. E wvú ge nonεn, é mbvuum mo monfεm modvu ke ekoo, esawye gham wvu yvum wvudvu, é mbvuum bô gham ela εcici. ³⁸ Fi leñ nu le, bó κεηke keeγεε mbvuum mo monfεm ke ε è nu ê gham wvu fwε le. ³⁹ Ben kee ten le ke wee nu dvú wvù ké no wvu mbvuum mò nu ε koo wase wvù nulo ebvuu ekoonke mo monfεm ke. Wvú ké no bensee ke wase ε è nu mo koo wa ma.”

5:20 7:48; Mat 9:2 5:24 Jon 5:36 5:28 Mat 8:21-22 5:29 Mat 9:10 5:32 19:10 5:33 Mat 6:16-17; 11:18-19; Luk 7:33-34 5:34 Mat 9:15 * 5:37 Gham mbvuum wvun nu ε bó kene bô jew nyam.

6

*Ɛ Jisos nɛle ɛkumɛ diuu di mbam e
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)*

¹ Ɛ to nu diuu di mbam e dimew, ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le no lenɛ fele wɛɛ ɛgin wvumew e. Ɛ boom bew bo ngoo le nɛ kɛw no sumyi bicɛɛ diee. ² Ɛ Bofalasii yɛn, bife lɛ, “Ɛ nu nje la wvù ben gee fiɛɛ fi nci baa bee lɛ wee ege diuu di mbam e?”

³ Ɛ Jisos bife tɛn ê bó lɛ, “Fí nu lɛ ben ke baa taŋ wase ê Nwa' Nyo' le no jɛŋ to yuu Nfon Dawe bô ngoo ye ɛ wvù ge? ⁴ Wvù to nu ɛ ley yew Nyo' le jo blɛɛd wvù bó to gee ncese dvù fô Nyo' le, die bvuu nya tɛn ngoo ye dvù, ɛ è to nu nci fo wee edie blɛɛd wvudvu ɛfey bocee ncese.” ⁵ Ɛ Jisos mum mɛse gay ê bó lɛ, “Wee wvù diee nu Waawee nu Cee Ɛkolɛ wvu mbam.”

Ɛ Jisos fɛ wee diuu di mbam e

⁶ Ɛ è ke bvuu no nu diuu di mbam e dimew, ɛ Jisos gɛn ley yew bunle mi le no yɛɛyi bonyii. Ɛ wee mvu nu dvù ɛ kebo kew ke ɛɛɛy ɛ kpwe wase. ⁷ Ɛ bonyii bô to duŋci bonci bo Nyo' le noo Bofalasii mum no gomte fiɛɛ fi bó etey yí Jisos e. Ɛ bó mum bon ɛjise yí ye le no taale laa wvù nu efɛ wee diuu di mbam e lɛ. ⁸ Ɛ Jisos kiɛɛ fiɛɛ fi bó fiɛwsene bô fí, gay ê wee wvù kebo to nu ɛ kpwe wɛ lɛ, “Ja we, eto eleem fɛn.” Ɛ wvù mum ja we leem. ⁹ Ɛ Jisos bife ê bó lɛ, “Me mbiite ɛ è nu ê ben, fiɛɛ fi nci nu ɛ bee lɛ wee ege diuu di mbam e nu fi la? Keege fiɛɛ fi jee, nuu fi befɛ lɛ? Keeboyse wee, nuu keeyu lo lɛ?” ¹⁰ Ɛ wvù taa bó ɛjise ɛjise kɛnɛn, mum gay ê wee wɛ lɛ “Nɛke kebo kuw.” Ɛ wvù nɛke, ɛ kí mum bonɛn.

¹¹ Geenɛn, ɛ fí kaa loocɛ ton'yɛ lo bonyii ba, ɛ bó mum kɛw no joo nsey no è nulo é bó ege bô Jisos.

*Ɛ Jisos caw boom bew bo ntum e
yuufe ncow bofɛɛ*

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Ɛ è no nu kɛ ɛdiuw yodvu le, ɛ Jisos nɛ ben yí kum e keegɛn bunle, ke ce bunlee Nyo' entaŋ jocii. ¹³ Ɛ ɛkfuŋ buy yuu, ɛ wvù tee bonyii bô to bii wvù le, ɛ bó to. Ɛ wvù cawcɛ bomew yuufe ncow bofɛɛ tee bó lɛ boom bew bo ntum e. ¹⁴ Ɛ diee ɛ bonyii bodvu to nu: Semon, wvù wvù to nyaɛ diee diew dimew lɛ Bitá, bô Andulu wvù waa bwee Semon wvudvu. Ɛ bomew nu Jɛm, Jon, Filew, Batolomu, ¹⁵ Matio, Toma noo Jɛm wvù waa Alfiyus, Semon wvù to nu wee ngoo Boselot, * ¹⁶ Judas wvù waa Jɛm noo Judas Iskaliot wvù to ghanɛɛ gese Jisos.

*Ɛ Jisos no yɛɛyi bvuu fɛle bonyii
(Mat 4:23-25)*

¹⁷ No wvù cawɛɛ bó nonɛn, ɛ bó bocii mum nɛ no booke. Ke bow, ɛ wvù leem yí bale le, ɛ bonyii bew bo ngoo le to nu wase fó nteen noo kebombom ke bonyii le ɛ kí ta lo ye fó kè nɛn'yɛɛ Judea bô Jelusalem. Bomew bonyii to nɛn'yi mondvuum mo mbew joo yi baay e kɛ diwɛɛ Taya bô Sidon e. ¹⁸ Bó to to keeyuw n'yɛɛyi wvu Jisos, é wvù ebvuu efɛ bincɛm bibole. Bonyii bô biyoy bì yiile to jewsee bó to too tɛn ɛ wvù bvuuuse biyoy bidvu. ¹⁹ Ɛ bonyii bocii mum no momte keekum wvù le, njefo mvuŋgay mvù to buyte yí ye le to fɛle bonyii bocii bô to kumte wvù le.

*Bvujoŋkɛ bô ngɛw
(Mat 5:1-12)*

²⁰ Ɛ Jisos ke nɛ taa bonyii bew bo ngoo le, gay lɛ, “Njoŋ wvu baay nu wene, ben bô fuute, njefo bvunfon bvú Nyo' le nu fô ben e.

²¹ Njoŋ wvu baay nu wene, ben bô beele jɛŋ keseen,

6:1 Dito 23:24-25 **6:2** Ksm 20:8-10 **6:3** 1Sam 21:1-6; Lɛw 24:5-9 **6:6** Mak 2:27-28 **6:11**

Jon 5:16, 18 **6:12** 5:16 **6:14** Lem 1:13; Jon 1:40-44 * **6:15** Boselot to nu Bojuu bô to tomte wonj wvubo, diuu keebvuse wonj wvudvu yí ngɛw e can bonyii bo Lum e. **6:19** Mat 9:20 **6:20** Mat 5-7
6:20 Jɛm 2:5 **6:21** Mwm 7:16-17; Yɛli 31:25; Mben 126:5; Yɛsa 61:3 **6:22** Mat 5:11; Jon 16:2; Lem 5:41; 1Bi 4:14

njefo Nyo' nu ke ege é ben effuu. Njon wvu baay nu wene, ben bò beele keseen,

njefo ben nu ke ekpwaake dikie.

²² Njon wvu baay nu wene, seke ben bii wee wvù diee nu Waawee le, ε bonyii bane ben, kuunke ben, nan'yi ben bvuu nyaa ben εdiee yò befe. ²³ Fí ke dioo kooyi nonen, ε ben no lanlanè, binè, yuukè njon, njefo mmawce wene wvù kuuke nu won wvu we le. Ben ekeè le è nu ke no bo'icee cee bonyii boba to nyewle bò bonyii bo ntum Nyo' le bo fwele.

²⁴ Geenèn, ηγεω wvu baay nu wene, ben bonyii bo bvukuke le, njefo kensamen kenèn ka ke wase ε è nu fèn.

²⁵ Nγεω wvu baay nu wene, ben bò εtew nu ε yiηsen keseen, njefo ben nu ke ebeele jen.

Nγεω wvu baay nu wene, ben bò kieele keseen, njefo ben nu ke ebeele soo bikuu.

²⁶ Nγεω wvu baay nu wene, seke bonyii bocii bensee ben. Ben ekeè le è nu ke no bo'icee cee bonyii boba to bensee bonyii bo mbiay e bò to mbiayte le bó nu bonyii bo ntum Nyo' le.

*Wee ekoonkè wee we bvuban
(Mat 5:38-48)*

²⁷ Geenèn me ε no ηgayte ê ben ban bò yuuke fiε fi me njemyi le, le ben ekoonkè bonyii bonen bo bvuban e, egeè ε è nu mwεem mvù jee fô bonyii bò bone bikaa ê ben ejim e. ²⁸ Ben elékè le Nyo' elan ε è nu kembonen yí bonyii bò bunlee le lon eto fô ben e, ebvuu ebunleè fô bonyii bò nvuwse ben e. ²⁹ E wee sun wo yí kediew e, é wo banke kemew ε wvù mase sun. Wee é baa kekum kuw ke ekfun, é wo cine ε wvù jo ke ente fò. ³⁰ E wee leke fiε ê wo, é wo nya. Wee é cim ε jo lo mwεem mvuw, fo wo ebvuu eshe ebiite ke. ³¹ Naa la fi ben shieele le bonyii egeè fô ben e, enù fí fi ben egeè ten fô bó le.

³² E ben koonke ke ε è nu bonyii bò koonke ben, é fiε fi bó ebensee ben yí dvú le enu la? Ke bonyii bò befe gee ke nonen e? Bó koonke ke ten ε è nu bonyii bò koonke bó. ³³ E ben gee mwεem mvù jee ε è nu ke fô bonyii bò gee ten fô ben e, é fiε fi bó ebensee ben yí dvú le enu la? Ke bonyii bò befe gee ke lenlen e? ³⁴ E ben foose bonyii bò mwεem ε è nu ke ê bò ben taale le bó nulo ekase etfuse, é fiε fi bó ebensee ben yí dvú le enu la? Ke bonyii bò befe ké no foose ke mwεem ê nsáa yibo njefo bó kee le bó nu ke ekase etfuse fiε ficii le? ³⁵ Fí nu len le ben ekoonkè bonyii bonen bo bvuban e, egeè ε è nu mwεem mvù jee fô bó le, efoosè bonyii bò mwεem yaa taale le bó ke ekase etfuse ke. Nonen, é ben ke emum ekηke nlawma wvù kuuke ε è nu ê Nyo' wvù nu Ekole ke Mwεem Mvunciim e, ebvuu enu boom bew, njefo è nu ke ten no Nyo' gee mwεem mvù jee fô bonyii bocii bò yeele ejise noo bò mvuntelem yiile le. ³⁶ Ben ecamtè shen fô bonyii le ke lenlen no Icee wene camte.

*Fo wee elomtè gee di wee mvu le ke
(Mat 7:1-5)*

³⁷ Fo ben elomtè gee di bonyii bomew e, nonen Nyo' saa ke elom ten dinen ke. Fo ben ebonè bikaa ê bonyii ejim le bó eley ηγεω e, nonen Nyo' saa ke ebon ten ê ben ejim ke. Ben elεeshì bibefe bi bonyii bomew e, é Nyo' ke elεeshε ten binen. ³⁸ Ben enyaà nnya ê bonyii é Nyo' ke enya ten ê ben. Wvù nu ke edioo enyaa eloocε efew ntay, eshiwse, ecince é fí eyiηsen efuci fokuse. Fiε fi wee feeke fiε jó se nyaa ê wee, è nu ke fí fi Nyo' nu ke efew jó se nya ê mweten.”

³⁹ E Jisos bvuu ma ηgan mvu ê bó le, “Ke kenfefe nulo eduñci je ê kemew ke. E wvù mom lo, bó saa gbweken ê kentuke le bocii le? ⁴⁰ Ben ekee le ke waa ηwa' ké no fele wee wvù yeeyi wvù ke, geenèn, ε è nu seke wvù yeeyi

wase ε mεse, ε wvú ekee ke diεwee wee wvú yεεyi wvú le.

41 Ε nu nje la wvú wo ké no taale ε è nu sheshe yì nu ê waa bwoo jise, geenεn yaa yεne kekew kè nu ê diuw jise le ke? 42 Ε nulo é wo eghan nεε se no gayte ê waa bwoo le, 'Waa bwεεm, ke leem é me embvuse sheshe ê wo jise,' geenεn yaa yεne ke kekew kè nu ê diuw jise le? Wo nu wee kenduηce ye! Yawε ebvuse kekew kè nu ê diuw jise le se looce eyen sheshe yì nu ê jise di waa bwoo le, emum ebvuse."

*Bó ké kiεε kete yì mvuntam e
(Mat 7:16-20)*

43 Ε Jisos bvuu gay le, "Ke è nulo é kete kè jee eyum mvuntam mvù befe ke. Ε ke è nulo ten é kete kè befe eyum mvuntam mvù jee ke. 44 Bó ké kiεε kete ε è nu yì mvuntam mvù yumte yì dvú le. Ke è nulo é wee ekoy fimbi yì bisafe le ke, ε ke è nulo ten é wee ekoy yon yì εwantε le ke. 45 Wee dioo nu wee wvú keηke ntfu mwεεm mvù jee ê fitele fiew e, ε wvú mum no bvuuuse ε è nu mwεεm mvù jee. Ε dioo nu wee wvú we ntfu nu mwεεm mvù befe ê fitele fiew e, é wvú no bvuuuse ke ε è nu mwεεm mvù befe. Fí nu nonεn njefo fiεε fi nu ε yiηsen fò fitele fi wee le nu ke fi fi ké no buyte diuw we le."

*Kenffuy kè jee bô kè befe
(Mat 7:24-27)*

46 Ε Jisos mum bife le, "Ε nu nje la wvú ben teηe me le, 'Tata, Tata', yaa gee fiεε fi me ηgayte ke? 47 Wee wvú too, eyuw n'yεεyi mum γεν no gee no wvú gayte, nu ε me nu enduηce ê ben kesεen no wvuwee wee nu. 48 Wvú nu ke diεwee wee wvú to nu keebom yew, yaw cim shii, γεν kum kεmbaan e se lese kenffuy, mum bom. Ε joo ke yiηsen, buy to kfun yew yidvu, ε yì fanε yaa shiw ke, njefo wvú to nu ε looce bom ntay. 49 Geenεn, wee wvú too, yuw n'yεεyi dioo γεν fanε yaa egee no wvú gayte, nu ke diεwee wee wvú to nu keebom yew, taashε lo bvudvuu mum bom se kenffuy. Ε

joo ke buy to kfun yew yidvu, kan mwaan ε yì shii nen wuuu, tawse lo."

7

*Ε cee εkolε bonyii bo nci le lese fitele
yì Jisos e
(Mat 8:5-13)*

1 No Jisos to mεσεε wase yεεyi bonyii bô mwεεm mvun mvunciim, mum ne γεν ê kelaante kè Kafana'um e. 2 Ε εkolε ke ηgoo mi bonyii bo nci le bo Lum nu jó keηke nfwa we mvu, koonke wvú baay. Ε nfwa wvudvu cemte nu wase diuw kpwe le. 3 Ε εkolε kedvu dioo yuw ekumε Jisos, mum coonken bonyii bô saake won Bojuu tum le bó egen eleke Jisos le wvú eto efe nfwa wen. 4 Ε bó mum γεν yεn Jisos e ku can ê wvú gay le, "Kee wo γενε ke efi wee wese wvun, è nu wee wvú è nulo é wo efi wvú. 5 Wvú koonke won wesebeene baay, ε è nu wvú wvú to bomεε yew yese bunle."

6 Ε Jisos mum ne ε bô bó no γενε. Ε bó ke dioo feηene wase yew cee εkolε ke bonyii bo nci le, ε wvú tum nsáa ye yimew le yì egen eci Jisos. Ε yì γεν, ε bô bó tasen, ε yì tefe ê wvú le, "Tata, εkolε ke bonyii bo nci le gayte le fo wo eshe yεnè ηγεω too ke. Le wen baa kocen wee wvú è nulo é wo eley ê wvú yew e ke. 7 Ε è nu le fiεε fi be ge ten le fo wen eto bô bikaa biwene eyen wo le. Geenεn, le wo ebvuse ke ε è nu diεw diuw wo le é nfwa wen emum ebonεn. 8 Le wen ten nu wee ê mvuηgay mvu wee mvu le ekuse, ε bonyii bo nci le nu ten ê wen ekuse. Ε wen ké egay ê mvu le, 'Ε γενε,' é wvú no γενε lo, ké egay ê mvu le, 'To,' é wvú no too lo. Ε wen ké egay ten ê nfwa wen le, 'Gee nen,' é wvú no gee lo."

9 Ε Jisos yuw ntum wvudvu nonεn, ε diuw yum lo wvú, ε wvú banke ye gay ê kebombom ke bonyii le kè to bii wvú le le, "Ε me ensee ê ben le me mbaa n'yεn wase wee le ke naa Islael ε wvú ε lese kfuu fin fitele yì yem e nen ke." 10 Ε bonyii ba bô cee εkolε ke bonyii bo nci le to tumεε dioo kase

tu yew, yen ε nfwá wvudvu ε bonen wase.

Ε Jisos yemmke cuwee yí kpwe le

¹¹ Ejim jodvu, ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ne no gene ntew mvu le ε bó tenε le Nayin, ε kebombom ke bonyii le shfumte ê wvú ejim. ¹² No bó to gene, dīoo buy diuw ketaan wvù to leyte ntew wvudvu le, yen ε bó ε tuu gvune di wee le ε no buyte dvú. Wee wvudvu to ka κε wvú can bwee le. Ε bwee to nu kpweε ηkfu. Ε bó to buyte dvú nonen, ε kebombom ke bonyii bo ntew wvudvu le shfumte bii bwee wan e. ¹³ Ε Tata dīoo yen kpwoon wvudvu le, ε shen koo wvú, ε wvú gay ê wvú le, “Fo wo ebvuu bee κε.” ¹⁴ No wvú gay nonen, mum fey gen kum fikεy fī bó to tulεε gvune didvu jó. Ε bonyii bò to tulεε mum leem. Ε wvú gay le, “Cuwee, me njemyi ê wo, nenε we!” ¹⁵ Ε wvú mum ne we shii, κεw no jemyi. Ε Jisos jice wvú le mum nya ê bwee.

¹⁶ Ε bonyii bocii yen nonen, ε diuw yum bó. Ε bó no tumte monkum mo Nyo' le gayte le, “Wee ntum Nyo' wvu baay nu ε buynen ê beene entelen. Nyo' nu ε to wase keefi bonyii bew.”

¹⁷ Ε saaka wvun wvu ekumε Jisos saanken gen won wvù Judea le tfuu noo bitum bi mbew jó le.

Ε Jon Nlesejoo tum boom bew bo ηgoo le fô Jisos e (Mat 11:2-19)

¹⁸ Ε boom bo ηgoo le bo Jon e yuw ten mwεεm mvun mvunciim, gen see ê wvú. Ε wvú tee bomew bofεε, ¹⁹ tum fô Jisos e le bó egen ebife ê wvú le laa è nu wvú wvù to nu keeke eto, nuu bó ecεytè wee mvu le.

²⁰ Ε bó gen yen Jisos e, gay ê wvú le, “Jon Nlesejoo nu ε tum bese keebife ê wo le laa è nu wo wvù to nu keeke eto, nuu bó ecεytè wee mvu le?”

²¹ Bó to biite nonen, ε Jisos nu sekedvu fele bincem bô bontun, bvuu bvuuuse biyoy bì befε yí bonyii le, yen'yi ejise ε binfefe nteen. ²² Ε Jisos

tfuse ê bó le, “Ben ekase egen esee ê Jon mwεεm mvù ben yen noo mvù ben yuw e. Binfefe yene wase mwεεm e, ε bontenε lene teyten, ε bonyii bò cemkene bô ntun wvu baay bonene. Bincife yuuke wase mwεεm, ε bonyii bò kpweken kaase tuu dvú, ε bó bvuu fewci ten saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bonyii bo kefufe le. ²³ Njon wvu baay nu wvu wee wvù baa manene me κε.”

²⁴ Ε bonyii bò Jon to tumεε ba ke ne, ε Jisos mum κεw no jemyi ê kebombom ke bonyii le ekumε Jon biite le, “Ben se shee buyte gene ηkpwaante keegen eyen ε è nu la le? Gayi dì fwefwe fele shiike? ²⁵ No è baa nu nonen, tu ben se buyte gene yene ε è nu la le? Wee ε wvú ε sufe ye bô ndvú yì bonene? Ben eyeke eyuw, bonyii bò suute ye bô ndvú yì lumte bvuu diee bikuu bibole ké no nu ε è nu ê bontow e. ²⁶ Ben ε se ε no gene nonen keeyen ε è nu la le? Wee ntum Nyo' nuu? 'Εε, tu ben se nu ε yen. Ε me ensee ê ben le, wvú fele wee ntum Nyo'. ²⁷ Ε nu wvú wvù bó sanεε ekumε wvú ε Nyo' gayte le,

‘Yεke eyuw, me nu ηke enciinse wee wεm ntum é wvú esa fwe dvu wo,

wvù nu egen eseyse je yo é wo se no too.’

²⁸ Ε me ensee ê ben le, ente jo bonyii bò nu ε no nu wase yí ekole ke nshε le ε to ε buy keseen e, nu ε κε wee nu dvú wvù kuuke fele Jon κε. Geenεn, ε wee wvù nu naa wee wvu caan ente jo bvunfon bvuu Nyo' le nu ε wvú kuuke fele wvú.”

²⁹ Ε bonyii bocii naa noo bonyii bò to fii shile yuw no Jisos jemyi le Jon to nu wee ntum Nyo' bense le bvunfon bvuu Nyo' le nu bvuu teyten, njefo bó ten to nu ε bee ε Jon lese bó ê joo.

³⁰ Geenεn, ε Bofalasi noo bonyii bò to looci kee bonci bo Nyo' le tun fibole ntaη wvù Nyo' to too dvú njefo bó to nu ε faη fo Jon lese bó ten ê joo.

31 E Jisos nε ghay le, “Fieε fi è nulo é me nfewsεn εngoke ke bonyii bo ke- seen e dvú nu la? Bó nu κε diεwε la? 32 Me nu nsee ê ben fieε fi bó nu diεwε fi. Bó nu κε diεwε boom bo caan caan bò nu ε shiiyεn mondvuum mo way e, ε bomew teje bomew biite le, ‘Bese toonke ndon se ben bine lo le? Nyaa ηkiee kpwe se ben beje lo le?’ 33 E nu κε no Jon Nleseεjoo se toε, shee jen yaa wuu κε ten mbvuum, ben le wvú kenke nceendaa dεwle yí ye le. 34 Wee wvú diee nu Waawee ε dioo to, diekene bvuu wukene, ben le bó etaa eyεn, wvú ghane wuwte mwεεm mvudien wuwte mbvuum, bvuu nu nsaa bonyii bò fii shile noo bonyii bò befe bomew. 35 Geenεn, bonyii bocii bò bense bvufee bvú è nu bvú Nyo' le dunçi le è nu bvú leη.”

E Jisos læshε bibefε bi kpwoon nsake le yew dvu wee Falasii

36 E wee Falasii mvu ke nε tee Jisos le wvú eto ediekεn ê wen yew. E Jisos bee gεn ε bó no diekene. 37 E kpwoon nsake mvu to nu ntεw wvudvu le. E wvú yuw le Jisos diekene ê wee Falasii wvudvu yew, mum jo fikaa * fi nfiey mvu wvú shfuunkenε le, gεn dvú fó. 38 E wvú gεn ley leem mbew Jisos e, nε κεw no beele, ε misεm cemceme yí bikaa bi Jisos e. E wvú mum ηgvuwce, ηgvuse εkolε kew no shole bikaa bi Jisos e bò yvuw εkolε, ηoci mum yeefe bò nfiey wε. 39 E wee Falasii wε wvú to tejeε Jisos le wvú eto ediekεn yen nonεn, kpawwce fô fitele fiew e le, “E wee wvun fεn be nu wee ntum Nyo', tu wvú be ε kieε fieε fi è nu kpwoon wvun wvú kumte wvú le, le è nu kpwoon nsake.”

40 E Jisos nε gay ê wee Falasii wvudvu le, “Semon, me ηkenke fieε keenjeme ê wo.”

E wvú tfuse le, “Wee n'yεεyi, jeme.”

41 E Jisos mum κεw le, “Wee mvu to nu ε foose bonyii bofεε bò bigew,

foose wee mvu bò bodanali gee tin, foose mvu bodanali mbaanshen. 42 E fi ke ghaw bó bocii keekase elaw, ε wvú mum cine bigew bidvu le ê bó. Keseen, wo yεne le εnte jo bonyii bo bofεε ban, wee wvú nulo ekoonke wvú baay nu wvú la?”

43 E Semon tfuse le, “E nulo enu wee wvú bó to cin'yεε fioo ye le ε yí duule.”

E Jisos bee le, “Wo nu ε jeme leη.” 44 No wvú beje nonεn, banke ye taa kpwoon wε, mum gay ê Semon le, “Wo nu ε yen kpwoon wvun e? No me mbe nto ê wo yew, wo be baa cim nya me joo ncukε bikaa κε. Geenεn, kpwoon wvun nu ε cukε wase bikaa biem ε è nu bò misεm, ε sho bò yvuw ye εkolε. 45 Wo be baa gay me le ηoce κε. Geenεn, ε κεw no me mbe nto fεn, nu κε no kpwoon wvun ηoci bikaa biem. 46 E wo be baa cim yefe εkolε kem κε naa bò mεεm κε. Geenεn, kpwoon wvun nu ε yefe wase bikaa biem ε è nu bò nfiey wvú shfuunkenε. 47 Nonεn, é me ensee ê wo le, kpwoon wvun nu ε dunçe kenkonεn ke baay njefo bó nu ε læshε wase bibefε biew bì duule baay. Geenεn, ε wee wvú bó læshi bibefε biew ε bí nu caan dunçi kenkonεn ke caan.”

48 E Jisos mum gay ê kpwoon wε le, “Bó nu ε læshε wase bibefε biuw.”

49 E bonyii bò bò bó to diekene mum κεw no diomene gayte le, “E se nu yεε wvun wvú mum læshi lo bibefε bi bonyii le?”

50 E Jisos mum mεse gay ê kpwoon wvudvu le, “E gεnè fiuw ntay, fitele fi wo lese yí yεm e nu ε ge wase wo ε boy.”

8

Bokenε bò to ghane bò bo Jisos fici wvú

1 Ejim jodvu, ε Jisos nε no ghane ê bilaante bò ê bontεw e fewci saaka wvú jee wvu εkumε bvunfon bvú Nyo'

7:33 Mat 9:14; Mak 2:18; Luk 5:33 7:33 1:15 7:34 Mat 9:10 7:36 11:37 7:37 Mat 26:6-7;

Mak 14:3 * 7:37 Fikaa fin nu ε bó to kene bò τε dimew di bó teje ê díεw bala le le «alabaster». 7:39 7:16 7:42 Mat 18:27 7:44 Kenj 18:4; 1Tim 5:10 7:46 Mben 23:5 7:48 5:20; Mat 9:2; Mak 2:5 7:50 Mat 9:22 8:2 23:49, 55-56; 24:1-10; Mat 27:55-56, 61; 28:1, 8-10; Mak 15:40-41, 47; 16:1, 8

le. Boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε to bii wvú le,² noo bokεεε bomew bò wvú to fελεε bontun bobole bò bomew bò wvú to bvuseε biyoy bì befe yî bó le. Bokεεε ban to nu Maalia wvú bó to teje ten le Magdalen, wvú wvú to bvuseε bonceendaa bo dεwle le yî ye le bosooshwi. ³ Ε ε̄ nu Joana wvú dweese to nu Cusa lemte 'Elod e, noo Susana bò bokεεε bomew nteen. Bó to ghane nonεn, bvuseε mwεεm ε̄ bikele bibole, fici Jisos bò boom bew bo ηgoo le dvú.

*Ngan εkumε wee wvù to tfumyi ηgow
(Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)*

⁴ Ε bonyii ke nε bontεw e bontεw e no too fô Jisos e. Ε kebombom ke bonyii le ke yiηsen fó, ε wvú ma ηgan ε̄ bó le,

⁵ “Wee to nu ε laa keegen etfume ηgow. Ε wvú ke dioo etfumyi, ε yimi gbweken ε̄ je, ε bonyii leεncεε bò bikaa, ε mvunyiim mvù bile we to tacε die. ⁶ Ε yimi gbwe fô bvudvuu bvυ εta le, ke buy mum yowlεn njefo bvudvuu bvudvu to nu bvuyeem. ⁷ Ε yimi ηgow gbweken ε̄ bisafe le, ke buy dioo kuu bò bisafe bidvu, ε bí mum ban ηgow yidvu fo yî eku. ⁸ Ε yimi gbweken ε̄ ε̄ nu yî nshε yi jee le, ke buy, ku, ε bó ke gbwele ε̄ yî buy bokaη gbwee fey no bó to tfumyεε.” No Jisos ma nεn, mum fun le, “Wee wvù keηke bitem, ε wvú yuw.”

*Shiee wvù Jisos jemyi ε̄ bongan e
(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)*

⁹ Ε boom bew bo ηgoo le ke nε bife ε̄ wvú le laa ηgan wvudvu dunji le la le? ¹⁰ Ε wvú tfuse le, “Ε nu ben ban bò Nyo' nu ε ge wase le ε̄ nulo ε̄ ben ekiεε mwεεm mvυ bvunfon bwew e mvù nu ε̄ nnyile le. Geenen, ε bonyii bomew yuuke fibole ke le me maa ε̄ ε̄ nu bongan, wvu le fí enù no fí to nu wase le,

‘Bó nu ke etaale ke lo mwεεm yaa yεne ke,
ke eyeke ke lo yaa yuuke fiεε ke.’

Fiεε fi ηgan εkumε wee wvù to tfumyi ηgow dunji

(Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Ben eyuw le fiεε fi ηgan wvudvu dunji. Ngow yidvu nu diεw Nyo'. ¹² Ngow yi gbweε ε̄ je, nu bonyii bò yuuke diεw Nyo' ε dεwle mum to bvuseε saaka wvudvu fô mvuntelem mvubole, wvu le fo bó ebee ke eboy. ¹³ Ε ηgow yi gbweε fô bvudvuu bvυ εta le nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', mum fiisenεn bò njon, geenεn ε̄ yî baa cime γεη fô mvuntelem mvubole ke, ε bó beηe ke fomvu fomvu. Ε mmom ke dioo ε to, ε bó mum tfuw bikaa. ¹⁴ Ngow yi gbweε ε̄ bisafe le nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', dioo gene, ε ken'yanyanη bò bvukuke noo njon mwεεm mvυ yi nshε le to yike diεw yidvu ε̄ yî laayε lo saa ku ke. ¹⁵ Ngow yi gbweε yi nshε yi jee le, ε mum ε no nu bonyii bò keηke mvuntelem mvù jee, bò yuuke diεw Nyo', loocε lese mvuntelem yi dvú le, mum kuu shém, no gee no yi gomte γεne lo fwe fwe.

*Ken'yεese kè bó ε kfuke bò ηkaa
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Ke wee ké tfuuke ken'yεese bvuu jo ηkaa kfuke dvú ke. Ε ke ε̄ nulo ε̄ wvú elese ten εgaaku ke. Wvú ké tfuuke, tome ε̄ ε̄ nu yî fiεε fi bó tomyi ken'yεese yi dvú le, le bonyii dioo leyte yew eyεne n'yuule.

¹⁷ Fiεε ficii fi nu ε̄ nnyile le nu ke eyεnε, ε̄ mwεεm mvυ ε̄jim ε̄jim ebuy εmwa.

¹⁸ Nonεn, ben dioo yeke diεw Nyo' no yeke ntay, ekeε le wee wvù keηke fiεε nu ε bó nu ke ebise. Ε wee wvù yaa keηke ke fiεε nu ε naa fi caan fi wvú kpwaake le wen keηke lo nu ε bó nu ke efi lo ε̄ wvú.”

*Bonyii bò nu kfuu di Jisos e
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ No Jisos to yeeyi bonyii nonεn, ε bwee Jisos bò boom bo bwee Jisos e nε to le bó eyεn wvú le. Ε fí ghaw keeley njefo bonyii to duule dvú baay. ²⁰ Ε wee gay ε̄ wvú le “Bwoo bò boom bo

bwoo le leeme ekfun gomte keeyen wo le.”

²¹ E wvú tfuse fiew le, “Bwεem bô boom bo bwεem e nu bonyii bô yuuke diεw Nyo' gee no yí gomte.”

Jisos keηke mvunḡay ê we jo nffum bô joo

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² E ê ke no nu diuu dimew, ε Jisos gay ê boom bew bo ηḡoo le le, “Beene elente mamase eḡen kewvu keki.” E bó mum ley ê kekoη e no leenci. ²³ No bó to leenci, ε Jisos ne no leete. E nffum ne seεε, shii no bvuyte joo bô mvunḡay ε yí leyte ê kekoη e gomte keeyiηsen, ε bó nu wa lo diuw kpwe le. ²⁴ E bó ḡen no kamsee Jisos gayte le, “Cee εkolε, Cee εkolε, beene nu ekpweken.” E Jisos kamse wam nffum bô joo yì to bvuyte yidvu. E nffum wvudvu lu, ε joo mum cife nen ndumm. ²⁵ E wvú bife ê bó le, “Ben se lese fitele ε è nu yí yeε le?” E ye bem bó, ε bó keηke nfan no ghayte le, “Wvun wee se nu wee wvù neε wvù wamte naa nffum bô joo ε mvú yuuke wvú le?”

Jisos keηke mvunḡay ê we jo bonceendaa bo dεwle le

(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ E bó lente mamase yidvu buy wvuke ê keba ke ḡelassen e, ε bó ε cine wase keba ke woη e kè Galilee le. * ²⁷ E Jisos dioo buyte ê kekoη e, ke le wen efεεε εηkpwaante, ε bô wee mvu wvu ê kelaante ke jó le tasen ε bonceendaa bo dεwle le njiηsene bô wvú. E bó ε ce wase yí ye le baay ε wvú ghane kenyi kencimte, cee ε è nu ê ditfum e jò bó to dweyte bonyii. Ke wvú to bvuu cee fô yew e ke. ²⁸ No wvú yeεε Jisos e, mum san etale, ḡen ḡbwe ê wvú εjise, wam bô mvunḡay le, “Jisos, Waa Nyo', Nyo' wvù nu Ekole ke Mwεem Mvunciim e, wo fii la ê me? Kee wo fo wo enya ηḡεw ê me ke.” ²⁹ Wvú to jemyi nonen njefo Jisos to nu ε wam wase keyoy kè yiile kedvu le kí ebuy yí wee wvudvu le. Kí to ké no

cuute wvú bokan e bokan e ε bó koole lo, ké koo kay can noo bikaa bô ncaw se no ceyte. E bó ké ekay nonen, ε wvú sumye ke lo, ε keyoy kedvu mum cufe wvú ε wvú no lewte ḡene ηkpwaante.

³⁰ E Jisos mum bife ê wee wvudvu le, “Diee diuw nu yeε?” E wvú tfuse le, “Diee diem nu kebombom.” Wvú to tfuse nonen njefo bonceendaa bo dεwle le to nu ε cin lo yí ye le. ³¹ E bonceendaa bodvu leke Jisos le fo wvú eciinse bowen ε è nu ê kentuke kè shiile nen ηooηη e ke. ³² E to nu ε ηḡoo bonkunyam diekene yí mbεke le fô, ε bonceendaa bo dεwle le bodvu mum leke Jisos le wvú ecine é bowen eḡen eley ε è nu yí bonkunyam bodvu le. E wvú bee. ³³ E bó mum buy yí wee wvudvu le, danḡen ḡen ley yí bonkunyam bodvu le. E bó sen, bow ê ηkoη e, shii ê mamase yidvu le, le jó.

³⁴ E bonyii bô to ceyte bonkunyam bodvu yen fiε fi kooy le, ja fô, fεε lo, ḡen see saaka wvudvu εlaante bô ê bontεw bo jó le. ³⁵ E bonyii no yuuke, buci ḡene keeyen ten fiε fi kooy le. E bó to fô Jisos to nu, yen wee we le, ε bonceendaa bo dεwle le ba ε cine wase wvú le, ε wvú ε shii mbew Jisos e, ε jise ndvú, ε bvufee bwew ε kase wase ε tu fô. E bó fan baay. ³⁶ E bonyii bô to yeεε fiε fi to kooyεε le no seje ê bó no fí to ḡhanε é wee we wvú to keηke bonceendaa bo dεwle le se bonen. ³⁷ E bonyii bocii bo ê biba bì ḡelassen e keηke nfan, mum leke Jisos le wvú enε eḡene. E Jisos mum ne fiew, ley ê kekoη e le wen eḡene, ³⁸ ε wee we wvù bonceendaa bo dεwle le to buyεε yí ye le mum no leke Jisos le bô wvú eḡene. E Jisos tun, tfuse wvú jim gay le, ³⁹ “E ḡenè ε è nu fô yew e, eḡen esee keηghaw ke fiε le kè Nyo' nu ε ge fô wo le.” Nonen, ε wee wvudvu mum tu jim ḡen no ḡhane ê kelaante kedvu le keci, seje keηghaw ke fiε le kè Jisos ge fô wvú le.

Jisos keηke mvunḡay εwe jo bincem

8:21 11:28 **8:24** Mben 89:11 * **8:26** Bonwa' bo boyvuum bomew teje le Gadalen, bomew le ḡelgesen. **8:28** Mak 3:11

*bô kpwe**(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ E Jisos lente mamase kase tu jim keba keki. E kebombom ke bonyii le kè be she ceyte wase wvú fó fiisen wvú. ⁴¹ E cee la mvu to fó e bó tenje le Jaylus, e è nu cee ekole yew bunle yi jó. No wvú to, fey gen tum envuw ê Jisos ejise, kuu can le wvú eto ke le ê wen yew, ⁴² le waa wen kpwee lo. Wvú to kenke wan e è ka ke wvú, e è nu wan kpwoon e wvú nu bilum yuufe ncow bifee.

E bô Jisos ne no gene e kebombom ke bonyii le faci Jisos. ⁴³ E kpwoon mvu nu ente jodvu e wvú e cem wase bô kencem ke bokene le bilum yuufe ncow bifee. E wvú e jewse wase fiie ficii fi wvú to kenke can bonyii bo bifuu le, kí e ghaw bó keefe. † ⁴⁴ E wvú bence to ejim jo Jisos, kum ngem ndvu Jisos e. Kan mwaan e kencem kew mum seme. ⁴⁵ E Jisos bife le, “E kum yee me le?” E bonyii bocii manen lo. E Bita ne bife le, “Cee ekole, ke wo yene le kebombom ke bonyii le faci wo le?” ⁴⁶ E Jisos no duu ke le, “Wee nu e kum me le. Me nu e n'yuw no mvungay nu e buy yi yem e.” ⁴⁷ E kpwoon we yen le ke je nu dvú yi è nulo é wen enyium ke, mum cinjin gen gbwe ê Jisos ejise mum see ê bonyii bocii yuw fiie fi be ge wvú e se kum Jisos e, bvuu see no wvú be kum nonen kencem kew e seme lo kan mwaan. ⁴⁸ E Jisos gay ê wvú le, “Waa wem, fitele fiuw fi wo lese yi yem e nu e ge wase wo e bonen. E genè ntay.”

⁴⁹ Ke no Jisos to be e jemyi ê kpwoon wvudvu nonen, e wee mvu fese fó nen'yi fô yew e fo Jaylus wvú cee ekole yew bunle we, gay ê wvú le, “Waa wo nu e mese wase. Fo wo ebvuu eshe enyaa ngew ê wee n'yeyi ke.” ⁵⁰ E wvú dioo jeme nonen, e Jisos yuw, gay ê Jaylus le, “Fo wo efanè ke, lese ke e è nu fitele yi yem e maan, é waa wo eluj.” ⁵¹ E bó mum ne no gene fô yew

e fo Jaylus, ke gen fese fó, e Jisos tun fo wee eley yew. E wvú jo ke e è nu Bita bô jem noo Jon noo cee wan bô bwee wan e bô bó ley. ⁵² E to nu e bonyii tonene, e kpwe ghamte lo fó. E Jisos gay le, “Ben elu bô kpwe, wan baa kpwe ke, wvú leete lo.” ⁵³ E bonyii ne no kiele lo wvú fó, njefo bó to kee ntay le wan wvudvu nu e kpwe wase. ⁵⁴ E wvú gen fô wan wvudvu to jiime, jice yi kebo le tee le, “Wan kpwoon, ja we!” ⁵⁵ E wvú mum kase tu dvú, ja we kan mwaan. E Jisos gay le bó etaa fiie é wvú edie. ⁵⁶ E bwee bô ice yen fiie fi kooy le, e dew yum bó. E Jisos lew lo le fo bó esee ê wee fiie fi kooy ke.

9*E Jisos tum boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofee**(Mat 10:1-15; Mak 6:7-13)*

¹ E Jisos ke ne tee boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofee, e bó baance to. E wvú nya mvungay ê bó mvú bó ebvuuuse bonceendaa bo dewle le yi bonyii le bvuu fele bincem dvú, ² mum tum bó le bó egen efewci ê bonyii ekume bvunfon bvú Nyo' le bvuu fele bonyii bo bincem e. ³ E wvú bvuu gay ê bó le, “Ben dioo gene, fo wee ejo fiie ke. Fo wee ejo kemaan, kene ekela, kene fiie fidien, kene bigew ke. Fo wee ejo bikum bifee ke. ⁴ Ben dioo gen e ley ntew e, yew yi bó e gee ben dvú, e ben no ceè ke e è nu dvú gen buy seke ben ke nene ntew wvudvu le. ⁵ E ntew mvu tun keefiisen ben, é ben nene jó, dioo nen'yi kuce kebvu ke yi bikaa binen e, é ke enu nciise fiie fi bó mom e.”

⁶ E bó mum ne no gene, gen no ghane bontew e bontew e, fewci saaka wvú jee wvu ekume bvunfon bvú Nyo' le, bvuu fele bonyii bo bincem e bocii.

*E saaka wvu ekume Jisos ffumse 'Elod**(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)*

8:43 Lew 15:25-27 † **8:43** Ke bonwa' bo boyvuum bomew kenke njeme wvú le, “E wvú e jewse wase fiie ficii fi wvú to kenke can bonyii bo bifuu le” ke. **8:44** Mat 9:20 **8:48** Mat 9:22 **8:52** Jon 11:11-13 **8:54** Mak 5:41 **8:56** Mak 7:36 **9:1** 10:1-12 **9:2** 11:2 **9:3** 22:35 **9:5** Lem 13:51 **9:7** 9:19

7 Ɛ 'Elod wvù to saake keba ke won e kè Galilee yuw mwεεm mvunciim mvù to kooyi, ε mvù ffumse wvù njefo bonyii bomew to nen'yi duu le Jisos wvun nu Jon Nleseεjoo ε wvù ε kase ε buy. 8 Ɛ bomew duu le è nu Elayja ε wvù kase ε to. Ɛ bomew duu fibole le è nu wee ntum Nyo' wvu fwele mvu ε wvù ε kase ε buy yî kpwe le. 9 Ɛ 'Elod mum ghay le, “Jon nu ε me se nu ε mbvuse wase εkolε kew. Wvun wee ε bvuu ε no nu yεε keseen wvù me n'yuuke kfuu mvun mwεεm εkumε wvù?” Ɛ wvù mum no gomte le wen bee keeyen Jisos wvudvu le.

Ɛ Jisos nyanje bonyii bontfuke botin (Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

10 Ɛ boom bo ntum e bo Jisos e ke ghan kase tu jim, see mwεεm mvunciim mvù bó gee ê wvù. Ɛ wvù mum ne jo bó ε bô bó lεwse ye, buy gen je ê kelaante kè Bεsayda le. 11 Geenen, ε bonyii kiεε ke lo kuηen bi wvù le, ε wvù fiisen bó mum kew no fewci εkumε bvunfon bvuu Nyo' le bvuu fele bonyii bo bincem e.

12 Ɛ diuu ke dīoo gen le dí eseeyi, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε bence to gay ê wvù le, “Gayε ê bonyii ban le bó egen bontεw bô εla yo nceencee le, egom mwεεm mvubole mvudien bô fò bó nu ece, njefo fen nu ηkpwaante.”

13 Ɛ Jisos tfuse fiew le, “Ɛ nu enya ben fiεε é bó edie.” Ɛ bó gay le, “Fiεε fi bese keηke mεy ke bontuw bo bleεd e botin bô byé yifiεε. Wo gomte le bese egen eguy mwεεm mvudien to enya ê bonyii ban bocii le?” 14 Bó to gayte nonen njefo bonyii to nu fó nteen, ε bolemse maan nu bontfuke botin. Ɛ Jisos mum gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Ben egay é bonyii eshiyen fokuse mondvuum e mondvuum e, mbaanshen mbaanshen.” 15 Ɛ bó gay, ε bó shiiyen. 16 Ɛ Jisos jo bontuw bo bleεd e bo botin ba bô byé yi yifiεε

ye, taa we, nya keyoone ê Nyo', mum guushε nya ê boom bew bo ηgoo le le bó egawce ε bonyii bodvu. 17 Ɛ bó gawce, ε bonyii bocii die ffuu, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le baance bimbεke bi shεεεε, ε bí yiηsen ηkáa yuufe ncow fiεε.

Ɛ Bita cεε le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε

(Mat 16:13-20; Mak 8:27-30)

18 Ɛ è ke no nu diuu dimew, ε Jisos no bunlee wvù emben, ε boom bew bo ηgoo le nu mbew ye le. Ɛ wvù ne bife ê bó le, “Bonyii duu le me nu yεε?” 19 Ɛ bó tfuse le, “Bonyii bomew duu le wo nu Jon Nleseεjoo, bomew le Elayja, ε bomew duu le wo nu wee ntum Nyo' wvu fwele mvu ε wvù ε kase ε buy yî kpwe le.” 20 Ɛ wvù mum bife ê bó le, “Ben duu finen le me nu yεε?” Ɛ Bita tfuse le, “Wo nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε.” 21 Ɛ Jisos mum looce ciise lo é bó le fo bó ke emom lo esee finin ê wee ke.

Ɛ Jisos jeme εkumε bongew bew noo kpwe ye

(Mat 16:21-23; Mak 8:31-33)

22 Ɛ wvù mum no jemiyi é bó le, “Wee wvù diee nu Waawee keηke keeke eyen bongew nteen, é bonyii bô saake won bô bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô duηci bonci bo Nyo' le ema lo wvù. Bó nu ke emum eyu wvù, é εdiuw ke ebuy εta, é Nyo' ekase ebvuse wvù yî kpwe le.”

Kentam ke wee wvù bii Jisos e

(Mat 16:24-28; Mak 8:34-38)

23 Ɛ Jisos mum no jemiyi wase ε è nu é bonyii bocii le, “Ɛ wee gomte keenu wee wεm, tu wvù keηke keetun εkolε kew, etuulè kentam kew εdiuw εcii bii me le. 24 Ben ekeè le wee wvù bawci nshii we fo wvù elase, nu ke elase ke lo. Geenen, wee wvù lase nshii we nje me, nu ε wvù ε bawce lo nshii wvudvu. 25 Ɛ bó baanci naa won wvun tfuu ε nya ê wee, wvù ε die, ε ke ε lase keηεε ε jim nshii we,

é sɛw wvudvu enu la? ²⁶ Ben ekeé le é wee wuumene keebii me le noo diɛw yɛm e, é wvú no kee le wee wvú diee nu Waawee nu ke ewuumɛn tɛn mwɛtɛn seke wvú ε kase ε to ɛnte jo bvukukε bwew bvuu nu tɛn bvú Nyo' Ice bô bonceendaa bew bô yuule le. ²⁷ E me ensee ê ben keceey le, bonyii bomew leeme fɛn ε bó yaa nu ke eyuw wvunɟ kpwe sɛ bó ε yɛn no Nyo' saake bvunfon bwew kɛ.”

*Ɛ nfieesɛn Jisos kumɛn
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)*

²⁸ E è ke no nu ke diɛwε ɛdiuw nyanɟ e, no Jisos jemyɛɛ mwɛɛm mvun, ε wvú jo Bitá bô Jon noo Jɛm ε bô bó ben yí kum wvumew e le wen egɛn ebunle. ²⁹ E wvú gɛn dioo bunlee, ε nfieesɛn ye nɛ kumɛn, ε ndvú ye tɛn kumɛn no baa lawkene nɛn mwawmwawmwaw. ³⁰ E fí kooy le bonyii bofɛɛ, ε è nu Muses bô Ɛlayja to nu ε nɛ buynɛn fó no jemyi bô bo Jisos. ³¹ E n'yuu Nyo' baa yí bó le. E bô bó jemyi ɛkumε kpwe yí Jisos to keɲke keegɛn ekpwe Jelusalem keege é fí eto ekocɛn no Nyo' gɛkɛɛ. ³² Bó to jemyi nonɛn, ε Bitá bô Jon noo Jɛm nu ε nyii gooke lo bó. E bó dioo kamse, yɛn no n'yuu Nyo' baa yí Jisos e, bvuu yɛn bonyii bo bofɛɛ ba le ε bó leeme bô wvú. ³³ E bonyii bo bofɛɛ bodvu dioo baase ɛkalɛ, ε Bitá nɛ bvumtɛn gay ê Jisos le, “Cee Ɛkolɛ, fí jee no beene nu fɛn. Cɪnɛ é bese eyoo cún shɛ, é yimi enu yo, yimi yí Muses, ε yimi nu yí Ɛlayja.” Wvú to jemyi nonɛn, yaa cim kee fiɛɛ fí wvú jemyi kɛ.

³⁴ Kε no wvú to bɛɛ jemyi nonɛn, ε kembɛw nɛ to ê bó we banɟε bó. E bó no keɲke nfan no bó nu ê kembɛw e. ³⁵ E diɛw jeme ê kembɛw kedvu le le, “Wvun nu Waa wɛm wvú me nu ε ncaw. Ben eyuukè ε è nu wvú le.” ³⁶ No diɛw yidvu jeme nonɛn ε mɛsɛ, ε bó nɛ yɛn ε Jisos leeme fó wvú ɛmberɲ. E bó ke fanɟε yaa see lo ê wee kefew kedvu le fiɛɛ fí bó yɛnɛɛ yí kum wvudvu le kɛ.

Ɛ Jisos bvuse nceendaa dɛwle yí wan diemsɛn e

(Mat 17:14-21; Mak 9:14-29)

³⁷ E ɛkfunɟ ke buy yuu, ε bô bo Jisos nɛ yí kum e no booke. E bó dioo bow, tasɛn bô kebombom ke bonyii le ke baay. ³⁸ E wee mvu mum nɛ no wamte ê kebombom ɛnte le, “Wee n'yɛɛyi, kee wo taa kɛ fô waa wɛm e. E ka kɛ waa wɛm nonɛn. ³⁹ Keyoy kemew jaa cufe wvú tufe, ε wvú nu taake, dvúmte, ε diffuw buyte ɛmvu. Kí gɛne lo bô wvú, yaa beɲe lo le wvú eyoy kɛ. ⁴⁰ Me mbe ε nɛkɛ wase le boom buw bo ɲgoo le ebvuse keyoy kedvu bó ε mom ɲkuunɟ.”

⁴¹ E Jisos yuw nonɛn, gay le, “O oo! Ɛɲgokɛ ke ɛcici kè baa lese fitele yí Nyo' le kin. Me nu ɲke enu beene ɛɲɛn embuy nɛɛ, ɛɲkuu shém bô ben ɛɲɛn embuy nɛɛ?” E wvú mum gay ê cee wan wvudvu le, “To bô waa wo fɛn.” ⁴² E wvú jo dioo too dvú, ε nceendaa dɛwle wvudvu bvuu cufe wan wvudvu tufe fokuse, ε wvú no taake. E Jisos kan keyoy kè yiile kedvu ε kí buy yí wan wvudvu le, ε wvú mum bonɛn. E Jisos mum nya wvú ê ice. ⁴³ E bonyii bocii yɛn mvunɟay mvu è nu mvu Nyo' le, ε diuw yum bó.

Ɛ Jisos bvuu jeme ɛkumε bonɟew bew bô kpwe ye

(Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

No bó to bɛɛ keɲke ɲghaw yí mwɛɛm mvunciim mvù Jisos to gee le, ε wvú nɛ gay ê boom bew bo ɲgoo le le, ⁴⁴ “Ben eloocɛ enya bitem binɛn yí fiɛɛ fí me nu ɛɲjeme ê ben e. Wee wvú diee nu Waawee nu ε bó nu ke elese wvú can bonyii le.” ⁴⁵ E wvú jeme nonɛn, ε bó fanɟε yaa kíɛɛ fiɛɛ fí wvú jeme kɛ, ɲjefo fiɛɛ fimew to nu ε banɟε fo bó ekiɛɛ, geenɛn ε bó no fane keebife ê wvú ɛkumε njeme wvudvu.

Ɛ nu yɛɛ wee wvu baay?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ E bó ke nɛ kɛw mbew ɛbonɛbon le laa bó sɛ nu nɛn ε wee wvu baay ê bó ɛntelɛɲ nu yɛɛ le. ⁴⁷ E Jisos kíɛɛ fiɛɛ fí

bó kpawwaci fô mvuntelem mvubole, mum jo wan wvu caan leke mbew ye le, ⁴⁸ gay ê bó le, “E wee fiisene wan diewe wvun e ê diee diem e, tu wvú fiisene e è nu me. Wee é fiisen me, tu wvú fiisene e è nu wee wvú tum me. Fí e mum e no nu le, wee wvú joo ekole kew caan ê ben entelej nu wvú wvú nu wee wvu baay.”

E wee baa kicine wo, tu wvú tomte wo

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ E Jon mum ne tee Jisos, be wvú le, “Cee ekole, bese be e yen wee mvu le e wvú teje diee diuw se bvuuuse bonceendaa bo dewle le yí bonyii le, bese e kan, njefo ke wvú yaa nu mvu ngoo yesebeene le ke.” ⁵⁰ E Jisos tfuse le, “Fo ben ecilè kfuu wvuwee wee ke, njefo é wee baa ekicine ben, tu wvú tomte ben.”

E Jisos lese lo keegen Jelusalem, e bonyii bo Samalia tun keefiisen wvú

⁵¹ E kefew kè Nyo' to nu ke ejo Jisos é wvú eben we ke no too wase keekocen, e Jisos lese lo keegen Jelusalem, mum ne no gene. ⁵² E wvú dioo ne, tum bonyii bomew fwe. E bó gen ley ntew mvu wvu Samalia le le bó eseyse bvudvuu jó ê wvú. ⁵³ E bonyii bo jó ku wvú bô bvudvuu fanje yaa fiisen wvú ke, njefo bó to kee lo le wvú fele gene e è nu Jelusalem. ⁵⁴ E Jem bô Jon bô nu boom bo Jisos e bo ngoo le ke yuw fiie fidvu, bife ê Jisos le, “Bese etee nguy we é wvú eshii elese bonyii bodvu?”* ⁵⁵ E Jisos kaa banke ye wam lo bó, † ⁵⁶ mum ne e bô boom bew bo ngoo le mum no gene wase je ntew mvu le jeyy.

Fo wee ngoo Jisos etaalè ejim ke
(Mat 8:19-22)

⁵⁷ E bô bó dioo gene, e wee mvu to gay ê Jisos le, “Me nu embii wo le naa fee fô wo gene.” ⁵⁸ E Jisos tfuse

ê wvú le, “Nyám yi nkpwaaante kenke bibuw bibole, e mvunyiim mvù bile we kenke yéw yibo, geenen ke wee wvú diee nu Waawee kenke naa lo fô wvú ejike ekole kew ke.”

⁵⁹ E Jisos ne gay ê wee mvu le, “E biì me le.” E wee wvudvu tfuse le, “Tata, yawe ecine é me engen endwey icem nse no mbii.” ⁶⁰ Geen en e Jisos tfuse ê wvú le, “Cine é bonyii bô nu le bó nu e kpweken wase edweyte bonyii bô kpwekene, é wo egen fiuw efewci ekume bvunfon bvú Nyo' le.”

⁶¹ E wee mvu bvuu gay le, “Tata, me nu mbii wo le, geen en yawe ecine é me engen engay kfuu diem e nse no mbii.”

⁶² E Jisos tfuse ê wvuwee wee le, “E wee ngvuume bô jiw keelem lemme, e bvuu e no lemte taale ejim, tu mweten baa kpwenten keenu ente jo bvunfon bvú Nyo' le ke.”

10

E Jisos tum bonyii mbansooshwi y ncow bofee

¹ Ejim jodvu, e Tata baaye bonyii bomew mbansooshwi y ncow bofee * tum fwe, bofee bofee le bó egen bontew e, egen eghan mondvuum mò wen nu ke efey mó le monciim. ² E wvú dioo tumte bó gay le, “Ngbwele duule baay, e bonyii bo ngbwele le nu caan. Nonen, ben ebunleè le Tata wvú Cee we eciinse bonyii bo ngbwele le wene dvu wvú. ³ Ben egenè le. Ben dioo gene no kee le me ntumte ben e ben nu egen enu diewe boom bo njée le ente jo bokuula. ⁴ Ben dioo gene, fo wee ejo bigew, kene ekole, kene bolaba bomew ke. Ben dioo e buy ê je, fo ben eleemenè gayte bonyii le ke. ⁵ Ben dioo e gen e ley yew yì ben ley dvú le, yaw gay yew e le, ‘Kembonen enù yew fen.’ ⁶ E wee wvú koonke kembonen nu dvú, é kembonen emey

9:48 10:16; 22:26; Mat 10:40; 20:26-27; Mak 10:43-44; Jon 13:20 **9:50** 11:23; Mat 12:30 **9:51**

24:50-51; Mat 19:1; Mak 10:1; Lem 1:9 **9:52** 10:33 **9:54** 2Bfn 1:10, 12 * **9:54** Bonwa' bo boyvuum bomew nu e bise fen le, “... ke no Elayja to teje le?” † **9:55** Bonwa' bo boyvuum bomew nu e bise fen le, “Ke ben kee kfuu mvuntelem mvù è kenke ben ke. Ben ekeè le ke wee wvú diee nu Waawee to keeyuwye lo bonyii ke. Wvú to keeboyse lo bó. **9:61** 1Bfn 19:20 **9:62** 11:2; Fili 3:13 **10:1** 9:1-6 * **10:1** Bonwa' bo boyvuum bomew teje le mbansooshwi y (70). **10:4** 22:35; 2Bfn 4:29 **10:5** 2:14

yî ye le. E wvú fɛn baa nu, é kembonen kedvu ekase etu jim ê ben. ⁷ Seke ben ε ley yew, mum no ceè ke ε è nu dvú. Fo ben ekumenè yéw ke. Fiεε fidien ficii fi bó nya ê ben, ε ben die, kεnεε è nu fiwuun, ε ben wu, njefo é wee lemte lemme, tu wvú kεηke keekεηke nlawma we. ⁸ E ben ley ntεw e, bó ε fiisen ben, ε nya naa la ε ben edie, é ben no diee lo. ⁹ Ben dioo nu jó, no felè bonyii bo bincem e, ebvuu efewci ê bonyii bocii le bvunfon bvú Nyo' le nu wase nceencee fô bó le. ¹⁰ Geenεn, ben é ley ntεw e, bó é faη keefiisen ben, é ben buy gεn bifian bi jé le jaη le, ¹¹ 'Kebvu ke ntεw wene le kè bese jo yî bikaa bisese le kin fεn no bese kuci, ε fiεε ficii kaase tuu yî bikuu binen e. Geenεn, ben ekeè le bvunfon bvú Nyo' le nu wase nceencee.' ¹² E me ensee ê ben le, è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é mwεεm ebonene fô kelaante kè Sodom efele kelaante kekεε."

Ngεw bontεw bò tunεε keekumεn mvuntelem mvubole
(Mat 11:20-24)

¹³ E Jisos nε gay le, "Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bo Kolasen, ε ngεw wvu baay nu tεn wene ben bonyii bo Besayda. Ben ekeè le, é me nto ndioo ηge binghaw bi mwεεm e bi me nto ηgeε jo ben ε è nu Taya bò Sidon, tu bó to nu ε jise wase bimbamkpwe, kfum taan ye le nceke keeduηce le bó nu ε kumεn wase mvuntelem mvubole. ¹⁴ Ben ekeè le è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é mwεεm ebonene fô bonyii bo Taya noo bo Sidon e fele ben. ¹⁵ Noo ben bonyii bo Kafana'um, ben kpwaake le bó nu ke ebense ben é ben eben we? 'Aay. Bó nu ke eshike lo ben é ben eshii egεn woη bonkfu le." ¹⁶ E Jisos mum gay ê bonyii bò wvú to tumεε ba le, "E wee yuw ben e, tu mwεtεn yuw ε è nu me le. Wee é ma ben, tu wvú ma ε è nu me. Wee é ma

me, tu mwεtεn ma ε è nu wee wvú tum me."

Fiεε fi wee ηgoo Jisos eyuukè njoη yî dvú le

¹⁷ E bonyii bo mbansooshwiy ncow bofεε ba ke ghan tu jim yuuke njoη, mum gay ê Jisos le, "Tata, bese se teηe diee diuw, ε è cim nu naa bonceendaa bo dεwle le, ε bó yuw ke bese le."

¹⁸ E Jisos tfuse ê bó le, "Me nse nu ε n'yεn ε Satan ε gbwe ke diεwε jaη fô yî ε law we ε ley fokuse. ¹⁹ Me nu ε nya wase mvunηgay ê ben mvù è nulo é ben elεenci yó bò bonηam dvú. E mbvuu ε nya mvunηgay mvù ben eso mvunηgay mvu Satan wvù wee bvuban e dvú mvunciim. Ke è nulo é fiεε eshiw ben ke. ²⁰ Geenεn, fo ben eyuukè njoη le bonceendaa bo dεwle le yuuke ben e ke. Ben eyuukè njoη ε è nu le εdiee eyene nu ε Nyo' ε saη wase ê ηwa' we le fowe."

E Jisos yuw njoη
(Mat 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ke sekedvu, ε Keyoy ke Yuule ge ε njoη no yuu lo Jisos. E wvú mum gay le, "Me nyaa keyoone ê wo Icεm Nfon εbulε bò nshε le wo nu ε nyile mwεεm mvun ê bogoyfee noo bonkεεfiεε, ε duηce ε è nu ê mvunley mvu boom e. E nu no fí nu Icεm, njefo è nu no wo to shieele le fí enù."

²² E Jisos bvuu jeme le, "Icεm nu ε nya wase mwεεm mvunciim ê me. Ke wee nu dvú wvù kee Wan wvù me ke, è mεy ke Icεm wvù kee. E wee yaa nu dvú wvù kee Icεm ke, è mεy ke me wvù Wan noo bonyii bò Wan nu ε caw keeduηce Ice ê bó."

²³ E wvú nε banke ye jeme wase ε è nu ê boom bew bo ηgoo le εbonεbon le, "Njoη wvu baay nu wene le εjise eyene yεne mwεεm mvun e. ²⁴ Ben ekeè le bonyii bo ntum Nyo' le nteen bò bonfon to shee beele keeyεn mwεεm mvù ben yεne le, ke faηε yaa eyεn ke. No beele tεn keeyuw mwεεm mvù ben yuuke, ke faηε yaa eyuw ke."

Ngan ekumε wee wvù jee wvu Samalia

²⁵ Ε wee mvu wvù to looci kee bonci bo Nyo' le, ke nε to keemom Jisos, mum bife ê wvù le, “Wee n'yεεyi, fiεε fi me ηκεηκε keenje nσε ηκεηκε nshii wvù mεy lo nu la?”

²⁶ Ε Jisos bife ê wvù le, “Bó san η Nwa' Nyo' le le wee egeè nεε? Wo taanke yuuke le la?”

²⁷ Ε wvù tfuse le, “Bó san le, ‘Ε koonkè Tata wvù Nyo' wo bô fitele fiuw ficii, enya εkolε kuw ê wvù kecii, elemtè fô wvù le bô mvunγay mwuw mvunciim, egεε bvufee bwuw bvucii yî ye le, ebvuu ekoonkè waa bwoo no wo koonkε εkolε kuw.’ ”

²⁸ Ε Jisos gay le, “Wo nu ε tfuse leη. Ε geè nonεn ke emum eκεηκε nshii wvù mεy lo.”

²⁹ Ε wee wvudvu mum nε wowlεn bife ê Jisos le, “Waa bwεεm nu yeε?”

³⁰ Ε Jisos tfuse ε è nu ê ηgan e le, “Wee mvu to nu ε nε Jelusalem no booke Jeliku, dioo gene ley can bo-coon e. Ε bó sun wvù, ε wvù citεn, ε bó baaye ndvù ye jo bô mwεεm mwew mvunciim, mum lan wvù fó lewte. ³¹ Ε fí ke nε kooy le wee mvu to booke ê je yidvu le ε è nu cee ncese, yen wee wvudvu le, wεm lo fey. ³² Ε wee mvu ten ke nε no too, ε è nu wee wvu ê kfuu di Lεwe le, ke to buy fó, yen wvù le, wεm lo ten fey. ³³ Geenεn, ε wvumvu wee ke no lenε ten too, ε è nu wee wvu Samalia. Ε wvù ke to buy fó, yen wvù le ε shen koo wvù. ³⁴ Ε wvù gen mbew ye le, gεε mbvuum bô mεεm yî bilεmte biew e, kuu bilεmte bidvu bô ndvu, mum tuu wvù yî nyam yî wvù to lenε yî dvù le, gen dvù yew bonyii bo ghane le no taale fô wvù le. ³⁵ Ε bô wvù ce, ε bvù buy yuu, ε wvù bvuse bodanali bofεε nya ê wee yew yidvu gay ê wvù le, ‘Sheε etaalè fô wee wvun e. Ε wo sheke lo ε jewse

bigew bí ε fesεn, é me ηke endioo ε ηkase entfuse.’ ”

³⁶ No Jisos ma nonεn, mum bife ê wee wε wvù to looci kee nci le, “Ente jo bonyii bo botεte ban, wo yen fiuw le wee wvù to dunεε le wen nu waa bwee wee wvù bocoon to sunεε nu wvù la?”

³⁷ Ε wvù tfuse le, “Ε nu wee wvù to koolεε shen fô wee wvudvu le.” Ε Jisos mum gay ê wvù le, “Ε genè, egeè egeè ten nonεn.”

Ε Jisos bεε fô yew e fo Maata bô Maalia

³⁸ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke nε no gene, gen ley ntεw mvu le ε kpwoon mvu nu jó ε bó tenε le Maata. Ε wvù fiisen Jisos ê wvù yew. ³⁹ Wvù to κεηκε waa bwee mvu ε bó tenε le Maalia. No Jisos to γενεε ley dvù, ε Maalia mum gen shii mbew ye le no yeke fiεε fi wvù yeεyi. ⁴⁰ Ε Maata nu fiew buuke ε è nu bô ntεw. Ε wvù ke nε to bife ê Jisos le, “Tata, wo yene le waa bwεεm nu ε cinε me le me ε no ntawtene me embenε se wo ghayte lo le? Gayε ke é wvù eto eficε me.”

⁴¹ Ε Tata tfuse le, “Maata, Maata, wo buuke, baysee εkolε kuw yî mwεεm e nteen, ⁴² ε fiεε fi nu shiee le baay nu ke fimwaan. Maalia nu ε caw wase fifiε, ε ke wee yaa nu ke efi ê wvù ke.”

11

Ε Jisos yeεyi no è nulo é bó ebunleè (Mat 6:5-15)

¹ Ε to nu diuu dimew, ε Jisos no bunlee bvudvuu bvumew e, ke bunlee mεse, ε wee we ηgoo mvu to gay ê wvù le, “Tata, yeεyi bese no è nulo é bese ebunlee, leηleη no Jon to yeεyεε bonyii bew bo ηgoo le no bó ebunlee.”

² Ε Jisos mum gay ê bó le, “Ben dioo bunlee no gaytè le, ‘Icee wese, geε é bonyii ewvumtè diee diuw, ege é bvunfon bwuw eto.

3 Ɛ nyaà bese mwεεm mvudien εdiuw εcii,

4 Lεεshε bibefε bisεse, no bese lεεshi bibefε bì bonyii bomew gee fô bese le.

Fo wo ecinε é bese eley mmom yì eghaw bese le kε.’ ”

5 No wvú gay nonεn mum fewsεn ê bó lε, “Ben ejo lε wee mvu ben e be nε ε gen ε kumcε yew nsaa ye entan entelen ε gay lε, ‘Nsaa yεm, nenε kε we efoose me bô bontuw bo bvulεm e botεte. 6 Nsaa yεm yimi nu ε nε ε buynεn gbwen ghane le, ε me n'yaan ηkεηke fiεε fi me nu entêw wvú dvú kε.’ 7 Bó ejo lε nsaa yo yì wo be kumci yε ε kaa ε tfuse fiew yew lε, ‘Fo wo ejewseè me kε. Bee boom bem nu ε bó ε jiim wase ε fen kembuη. Kε è nulo é me embvuu enε we lε me enjom fiεε enya ê wo kε.’ ” 8 No Jisos fewsene nonεn, bvuu gay lε, “Ɛ me ensee ê ben lε é wvú fen baa enε we enya bvulεm bvù wo biite njefo wvú nu nsaa yo, tu wvú nu ke eghan kε enε we enya fiεε ficii fi wo shieele seke wo ε mεy kε fó ε no kumci. 9 Me ε no ηgayte ê ben lε, ben ebiitè, é Nyo' ke enya ê ben. Ben egomtè, é Nyo' ke ege é ben eyεn. Ben ekumci kembuη, é Nyo' ke eyene ê ben. 10 Ben ekeè lε wee tfuu wvù biite, nu ke ekeηke, ε wee tfuu wvù gomte, nu ke eyεn, ε wvù kumci kembuη nu ε bó nu ke eyene ê wvú.

11 Ɛ nu cee wan wvù la ê ben entelen wvù waa we bife bye, é wvú enya ε è nu yo ê wvú? 12 Nuu lε é wan be bife gee, é wo enya ε è nu ηgam ê wvú lε? 13 Ɛ ben fen bò è nu bonyii bò befε kee keenya mwεεm mvù jee ê boom bonεn, tu kε è nulo é Icee wene wvù nu fowe enya tεn Keyoy ke Yuule ê bonyii bò biite ê wvú efey naa lo nonεn e?”

Jisos bô Belsebu

(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

14 Ɛ Jisos ke no bvuuuse nceendaa dεwle yì wee mvu le ε è nu kencife. No nceendaa dεwle wvudvu to buyεε,

ε wee wvudvu mum kεw no jemyi. Ɛ kebombom ke bonyii le yen no kεηke lo ηghaw. 15 Ɛ bonyii bomew no duu lε, “Wvú bvuuuse bonceendaa bo dεwle le nen ε è nu bô mvunγay mvu Belsebu wvù nfon bonceendaa bo dεwle le.”

16 Ɛ bomew bonyii no teeyi keekoo wvú gayte lε wvú ege fiεε fi dunji mvunγay mvù nε fowe. 17 Ɛ Jisos kiεε bonkpawcε bobole mum gay lε, “Ɛ ketum nε ε gawsεn ε no diuu εkinεkin, kí saa ke eleem kε. Kfuu é nε ε gawsεn ε no diuu εdinεdin, tu dí ε bvunγ wase. 18 Ɛ nu kε lεηlεη no Satan bô ηgoo ye nε ε gawsεn ε no diuu εbonebon, bvunfon bwew saa ke eleem tεn kε. Me ηgayte nonεn njefo ben duu lε me mbvuuse bonceendaa bo dεwle le ε è nu bô mvunγay mvu Belsebu le. 19 Ɛ è fen nu lε me mbvuuse bonceendaa bo dεwle le ε è nu bô mvunγay mvu Belsebu le, tu bonεn boom bvuuuse ε è nu bô mvu yεε le? Fiεε fi boom bonεn bodvu gee nu edunçε lε ben nu ε gbwe wase nsaw. 20 Geenεn é me mbvuuse bonceendaa bodvu ε è nu bô kebo ke Nyo' le, tu bvunfon bvú Nyo' le nu ε to wase fô ben e.

21 Ben kee lε é ntemmvunγay seyse mwεεm mwew mvu jem e ε shii ε no cεyte la diew dvú, wee saa ke eshiw fiεε fiew kε. 22 Geenεn, é ntemmvunγay mvu wvù fele wvù nε ε to ε diu ε so wvú, emum eloo mwεεm mwew mvu jem e mvù wvù se gεele εkolε yì dvú le, ebvuu ekuu mwεεm mwew mvunciim egen dvú é bô nsaa ye egaw.

23 Ben ekeè lε é wee kicine me, tu mwεtεn bone ε è nu bikaa ê me εjim. Wee wvù baa efici me keebaanci lo, tu wvù tawse lo.

24 Keyoy kè yiile ké buyte yì wee le mum gen ηkpwaante no gomte fô kí ecee. Geenεn ké dīoo ε gom ηkuuη, mum jeme ê εkolε kew lε, ‘Me nu enkase entu ê me yew fô me nse mbuyεε.’ 25 Seke kí ε kase ε to ε yen ε yew nu ε bó ε yεse ε seyse yí ε no yuule, 26 nonεn ε kí mum kase gen, to bô biyoy bimew bisooshwiη bì befε

fele kí, ε bó bí mum to ley no cee dvú. Ε mwεεm mum mεse fo yí mwεten e sekedvu fey no mvú se shee nu.”

Njon wvu baay nu wvu baa?

²⁷ No Jisos to bεε jemyi mwεεm mvun nεn, ε kpwoon mvu nε sεsε ê kebombom ke bonyii le εnte jeme le, “Njon wvu baay nu wvú kpwoon wvú to bokεε wo, bvuu yamse le.”

²⁸ Ε Jisos tfuse fiew le, “Njon wvu baay nu ε è nu wvu bonyii bò yuuke diεw Nyo' gee no yí gomte.”

Ε bonyii no gomte keeyen kenghaw ke fiεε le kè dunçi fô mvunḡay mvu Jisos e nε

(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ No bibombom bi bonyii le to taashi too mbew ye le, ε wvú nε gay le, “Εngokε ke keseen kin nu kè befε. Kí gomte keeyen kenghaw ke fiεε le kè dunçi mvunḡay mwem, ε bó yaa nu edunçε ê kí kε. Geenεn, ε kenḡhaw ke fiεε le baa fey ke wee ntum Nyo' wvú Jona le kε. ³⁰ No fiεε fi Jona to geε to nu kenḡhaw ke fiεε le fô bonyii bo Ninivε le, nu kε lenḡen no fiεε fi wee wvú diee nu Waawee gee nu ke enu kenḡhaw ke fiεε le fô εngokε ke keseen kin e. ³¹ Ε nu ke enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é Yaa wvú to saake ketum kè Sheba eleem bò εngokε ke keseen kin ege é bó else kí ηḡεw e, njefo wvú to nu ε nε ketum kew e ê kendvuse ke won e keeto eyuw bvufee bvú Nfon Saamun e. Geenεn ben eyekε eyuw, wee mvu nu fεn bò fiεε ε fí kuuke fele fi Saamun e. ³² Ε bonyii bo Ninivε nu ke elomte ten εngokε ke keseen kin εbvubwε le kí to nu ε jay baay, njefo bó to nu ε yuw fiεε fi Jona to fewcεε, kumεn mvuntelem mvubole. Wee mvu wvun fεn bò fiεε fi fele fi Jona le, ε ben yaa kumene mvuntelem mvunεn kε.

Ken'yeese ke ye le

(Mat 5:15)

³³ Kε wee ké tfuuke ken'yeese lese εgaaku kε. Kε è yaa nulo ten é wvú

ebvuu ejo ηkaa ekfukε dvú kε. Wvú ké tfuuke, tome ε è nu yí fiεε fi bó tomyi ken'yeese yí dvú le, le bonyii dioo leyte yew eyεne n'yuule. ³⁴ Jise diuw nu ken'yeese ke ye yo le. Ε jise diuw yuule lo, é ye yo yicii enu ε yí ε yinçen bò n'yuule. Geenεn, é jise diuw baa yuule, é ye yo yicii enu ε yí ε yinçen lo bò εjiwε. ³⁵ Fí mum è no nu le, wee etaalè le laa wen lenε ε è nu εnte jo n'yuule nuu εnte jo εjiwε le. ³⁶ Ε wo lenε εnte jo n'yuule ε keba kemew yaa nu ê εjiwε le kε, é mwεεm mvunciim emum eyuule kε diεwε no ken'yeese ké baa no nyaa n'yuule yí yo le.”

Ε Jisos tooshε Bofalasii bò bonyii bò dunçi bonçi

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Ε Jisos ke mεse njeme we, ε wee Falasii mvu tee wvú le wvú eto é bó wen eḡen ediekεn. Ε Jisos mum ḡen, ley, shii ε bó no diekene, ³⁸ ε wvú baa yaw ecukε can kε. * Ε wee Falasii wε taa ε fí ḡhaw wvú. ³⁹ Ε Tata kiεε fiεε fi wvú kpawwci mum jeme ê wvú le, “Ben Bofalasii cuke mvunḡkom bò shúw ye le, geenεn ε mwεεm mvú befε bò ken'yεε ejise ε cin lo fô mvuntelem mvunεn e. ⁴⁰ Biyun bin! Kε Nyo' wvú to bomεε ekfuḡ nu wvú to bomεε εnte ten e? ⁴¹ Fí ben bee keegeè nu le, ben enyaà mwεεm mvú ben kenḡke ê mwεεm mwε le ê bonyii bo kefufe le, é mwεεm mvunciim emum eyuule fô ben e.

⁴² Nḡεw wvu baay nu wene Bofalasii. Ben nyaa keba kemwaan ê Nyo' εnte jo biba yuufe bi mbáse yí ben keeke naa noo mwεεm mvú ben keeke ḡεle ê mbáse le le yí eshumte, geenεn kaa cin'yi keegeε mwεεm mvu lenḡ fô bonyii le bò keekoḡke Nyo'. Ben be kenḡke keegeè mwεεm mvudvu mvunciim yaa cin'yi fimew e kε.

⁴³ Nḡεw wvu baay nu wene Bofalasii. Ben ké no kooḡke kε keeshiile

11:28 8:21 11:29 Mat 16:2-4; Mak 8:12; Jon 6:30 11:30 Jona 2:1 11:31 1Bfn 10:1-10 11:32 Jona 3:5 11:33 8:16; Mak 4:21 11:37 7:36 11:38 Mak 7:2-4; Mat 15:2 * 11:38 Wvú to kenḡke keecukε can yin é jε yí nce wvubo wonḡ gomte le. 11:41 12:33 11:42 Mat 23:23; Luk 18:12 11:43 20:46; Mak 12:38-39

ε è nu fwe yéw bunle le, bvuu koonke le bó egayte ben e ê way bô n'wvum.

⁴⁴ Nǵew wvu baay nu wene, njefo ben nu ke diewe jém yí yaa yen'yi ke, ε bonyii lene yí dvú le yaa kee ke.

⁴⁵ No Jisos to jemyi nen, ε wee mvu wvú to looci kee bonci bo Nyo' le gay ê wvú le, “Wee n'yeyi, wo kee ke le fiε fi wo jemyi nu ε kum bese le ten e.”

⁴⁶ ε Jisos tfuse le, “Nǵew wvu baay nu ten wene ben bonyii bò looci kee bonci bo Nyo' le. Ben nen'yi yike bonyii bô bvujite ε bvú fele mvunǵay mvubole se é nulo é ben elaw ke naa lo kpwan ebo keefice bó dvú nkun.

⁴⁷ Nǵew wvu baay nu wene. Ben bomte jém bonyii bo ntum Nyo' le bò bo'icee cee bonen to yuwyε. ⁴⁸ Fifin dunçi le ben tomte gee di bo'icee cee bonen e. Bó to nu ε yuwyε bonyii bo ntum Nyo' le, ben ε mum ε shεε ε no seysee bomte jém yibo. ⁴⁹ ε nu fiε fi to gee ε Nyo' bô bvufee bwew se jeme le, ‘Me nu nke enciınse bonyii bem bo ntum e fô bó le, é bó ke eyuwyε bomew ebvuu ekun bomew.’ ⁵⁰ Nonen, Nyo' nu ke ebife ê engoke ke keseen kin ekumε elεmε ke bonyii bew bo ntum e bocii bò bó to yuwyε ε kew no won to kewε. ⁵¹ Wvú nu ke bife ε kew yí elεmε ke Abel e egen ebuy yí ke Sakalia wvú bó to yuε entelεn jo ketan ke ncese bô yew ncese le. Me nseje lo ê ben kecey le Nyo' nu ke ebife ê engoke ke keseen kin ekumε kpwe bonyii bodvu ba bocii.

⁵² Nǵew wvu baay nu wene ben bonyii bò looci kee bonci bo Nyo' le. Ben nu ε nyile ken'yene ke diuw fwese wvú è nulo é wee eley dvú se kiε fiε fi nu len e. Ben nu ε tun keeley, ε bvuu ε no baanke bonyii bò gomte keeley fo bó eley.”

⁵³ ε Jisos ke ja le wen egene, ε Bofalassii bô bonyii bò to dunçi bonci bo Nyo' le kew no leeshi wvú bô díew biwci mwεm ê wvú nteen nteen, ⁵⁴ ε bó to gee nonen teeyi lo wvú keeyuw fiε diuw we le emum ekoo wvú.

12

Fo wee ejemyi jεy gee jεy ke

¹ No Jisos to jemyi, ε bibombom bi bonyii le no taashi fó bontfuke le bontfuke le faanene. ε bomew leenci bikaa bi bomew e. ε Jisos ne kew no jemyi ε è nu ê boom bew bo ngoo le gayte le, “Ben ejò kefew yí fintunlen fi Bofalassii le fi è nu gee dibole di bó jemyi jεy, gee jεy e. ² Ben ekeè le ke fiε nu dvú fi bó bançi fi nu ke enu se fi ε buy emwa ke. ε ke fiε nu dvú ten fi bó nyile fi nu ke enu se bó ε kiε ke. ³ Ben ekeè le fiε ficii fi ben jemyi entan nu ε bó nu ke eyunε emvunsheen. ε fiε ficii fi ben ké faale yew se no tfumtfume nu ε bó nu ke ejan ε è nu fô ekole ke yew e.

Wee wvú bó efanè

(Mat 10:28-31)

⁴ Nsáa yem, me ε no njemyi ê ben le fo ben efanè bonyii bò nulo eyu ke ε è nu nyam ye maan se è nulo é bó ebvuu ege fiε fimew ke. ⁵ Ben eyeke eyuw wee wvú ben efanè. Ben efanè ε è nu Nyo' njefo è nu wvú wvú kenke mvunǵay keeyu wee, ebvuu elese mweten nguy wvu baay e. Me mbvuu ngayte ê ben le ben efanè ε è nu wvú.

⁶ Ke ben kee le bó ké no geese mvunsha mvuntin ke yí mvunyinyi le mvunfεm maan? Geenε, ke finsha fimew nu dvú fimwaan fi Nyo' ké daayε ê fi le ke. ⁷ Finen nu ε Nyo' kee naa yúw yicii yí nu ê ben εfa. Fo ben efanè ke. Ben fele lo mvunsha fó nteen.

Wee wvú beje bô wee wvú tune

Jisos

(Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ ε me embvuu ensee ê ben ten le, é wee beje ê bonyii ejise le wen kee me, tu wee wvú diee nu Waawee nu ke ebee ten mweten ê bonceendaa bo Nyo' le fwe. ⁹ Geenε, é wee ma lo me ê bonyii ejise, tu me nu nke ema ten mweten ê bonceendaa bo Nyo' le ejise.

10 Fí ε bvuu è no nu λ, Nyo' nu ke eλeεshe díew yì befe yì wee jemyi ekumε wee wvù diee nu Waawee, geenεn κε è nu naa lo é Nyo' ke eyuu eλeεshe díew yì befe yì wee jemyi ekumε Keyoy ke Yuule κε.

11 Seke bó ε koo ben ε γεν dvú yéw bunle le, κενεε fwe dvu bonyii bò saake won κενεε fwe dvu bonyii bò κεηκε mvunγay mvu sa' le, λ bó eγεν esaw ben, fo εκολε ekfumtè ben λ laa ben nu ke eγεν etaje diuw egay λ la λ, κενεε ejeme νεε λ. 12 Ε nu ke enu kefew kedvu le é Keyoy ke Yuule esee fiε fi ben ejeme.”

Ngan ekumε keyuy ke cee kpawaw e

13 No Jisos to teete boom bew bo ηgoo le nonεn, ε wee mvu νε jeme ente jo kebombom ke bonyii le, gay ê wvù λ, “Wee n'yεεyi, gayε ê waa bwεεm λ wvù egaw bvushεw bvuseεbeewvu enya bwem.”

14 Ε Jisos bife ê wvù λ, “Diemsen, è γεκε γεε me λ me ensumtenè bon-saw bonεn, mbvuu ηgaakè bvushεw bvunen?” 15 No wvù bife nonεn mum gay ê wee tfuu λ, “Ben eyenè fo ben eyεlè ejise yì mwεεm e, njefo κε nshii wee yaa nu nje mwεεm mvù wvù κεηκε κε, wee ejo naa ε mwεten κεηκε νεε.”

16 No wvù jeme nonεn, mum ma ηgan λ, “Cee kpawaw mvu to κεηκε wεε we, ε mwεεm ke jon dvú baay. 17 Ε wvù mum κew no kpawawci λ laa wen nu ke ege νεε λ? Wen nu ke eγεε ηgu wen fεε λ? 18 Ε wvù mum νε cu ntaη λ, ‘Fiεε fi me nu enge nu fin. Me nu ensaw bigone biem, enkase enkuwse, emum enγεε ηgu bô mwεεm mwem dvú mvunciim. 19 Ε me ηke endioo ε ηge nonεn, emum enγay ê εκολε kem λ me nu wee keshi. Me ηκεηκε mwεεm mvù me nu ηke endie embuy bilum e nteen. Κε me mbεε ebvuu embuuke κε. Me nu endiekene κε wase lo, mbvuu η'wukene n'yuuke njon.’ 20 No wvù seyse nonεn, ε Nyo' mum tee wvù λ, ‘Keyuy kin! Entaη

eben nu ε me nu ηke enkase enjo keyoy kuw. Mwεεm mvun mvunciim mvù wo seyse ε γεε nu ke enu mvu γεε le?”

21 No Jisos jeme nen mum gay λ, “Ε nu κε ληληη no fí nu ke enu fô wee wvù baanci bvukuke fô εκολε kew e yaa κεηκε bvukuke ê keba ke Nyo' le κε.”

Bó elese mvuntelem ε è nu yì Nyo' le (Mat 6:25-34)

22 Ε wvù bvuu νε no jemyi wase ε è nu ê boom bew bo ηgoo le λ, “Fo ben eyanyaηè ekumε nshii wene λ laa ben nu ke edie la λ, κενεε ekumε ye yene laa ben nu ke ejise la λ. 23 Ben ekeè λ keyoy ke wee le fele mwεεm mvudien, ε ye wee fele ndvú. 24 Ben etaa eyen biηaηa, κε bí ké no jewyi bvuu gbweci ηgu κε. Κε bí yaa κεηκε bigone κε. Ε Nyo' nyanyi κε bí bicii. Κε ben kee λ ben fele mvunyiim e? 25 Ε nu γεε ê ben enteleη wvù yanyaηe, wvù nulo ebise κε naa kefew caan yì nshii we le? 26 No è nu σε è nulo é ben ege naa fi caan fin ηkuuη, è ge la wvù ben soo bikuu ekumε mwεεm mvumew? 27 Ben etaa yen no fow ké no kuu nu. Κε fow ké no lemte κενεε shile ndvú κε. Geenεn, é me ensee ê ben λ κε naa Nfon Saamun bô bvukuke bvucii bvù wvù to κεηκε to ké suute ye no nu ε wvù ε buy fô fow mvu le κε. 28 Ε Nyo' suute egay yo ηkpwaante nen, egay yò kuu eben, buy ntfuu ε bó ε fwεε wase fotaη, tu κε è nulo é wvù esufe ben efey lo nonεn e? O oo bonyii bo mbee wvù doose le!

29 Fí mum è no nu λ fo ben eyanyaηè, bvuu kpwaake λ laa ben nu ke ediee la bvuu wuu la λ, 30 njefo mvumvun mwεεm ké no kpawawci κε bonyii bo yì nshε le bò yaa kee Nyo' κε. Ben ekeè λ Icee wene kee lo λ ben shieele mwεεm mvun mvunciim. 31 Ben elese bvufee bvunen ε è nu yì bvunfon bvù Nyo' le, é wvù emum enyaa ten mwεεm mvun mvunciim ê ben.

32 Nηoo γεm, no ben nu caan nen, fo ben efanè κε, njefo Nyo' wvù Icee

wene nu ε caw keenya bvunfon ê ben.
³³ Ben egese mwεεm mvù ben κηηke, egaw bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le, egomtè bobuuncuu ε è nu bò yaa nulo esεεken κε. Ben egεεlè kpawaw wene ε è nu won Nyo' le, fô è yaa nulo é wvú eka κε, ε coon yaa nulo efey fó κε, ε shéw yaa nulo ekan κε. ³⁴ Ben ekeè le fò wee γεke kpawaw we nu κε fó fò fitele fiew nu enu.

Bonyii bo Jisos e ecεyτè wvú
(Mat 24:45-51)

³⁵ Ben ekay bicaw binεn, etfuw bin'yeese ecεyτè lemme, ³⁶ κε diεwε boom bo lemme le bò cεyτe cee εkolε wvubo ε wvú nu gbwen bvujen e. Ε wvú nu ke edioo ekaase ekumcεε kembun ε bó eyene lo é wvú eley. ³⁷ Njon wvu baay nu ke enu wvu boom bo lemme le bò cee εkolε wvubo nu ke edioo efεεse eyen ε bó nu we cεyτe. Ε me ensee ê ben kecεεy le wvú nu ke esen ndvu ye é bó shiiyen fokuse é wvú eto bò mwεεm mvudien egawce ê bó. ³⁸ Njon wvu baay nu ke enu wvu boom bo lemme le bò wvú nu ke edioo efεεse eyen ε bó nu cεyτe. Κενεε wvú nu ke eto εntan εntelen, κενεε seke nyimshie ε ton. ³⁹ Ben ekeè le é cee yew kee kefew kè coon nu ke eto, é wvú ecεyτè. Wvú saa ke ecine é bó engoy yew ye κε. ⁴⁰ Ben ten κηηke kecεyτè, njefo wee wvù diee nu Waawee nu ke ekase eto ε è nu ê kefew kè ben yaa kee κε le.”

⁴¹ Ε Bita mum nε bife ê wvú le, “Tata, wo ma ηgan wvun ε è nu ê bese, nuu ê bonyii bocii le?” ⁴² Ε Tata tfuse le, “Waa lemme wvù nu wvu kecεεy bvuu κηηke bvufee nu wvù la? Κε è nu wvuwe wvù cee εkolε we nu ε γεε wvú le wvú etaalè fô yew ye le, é kefew ke dioo ε kocen ε wvú nya mwεεm mvudien mvu boom bo lemme le ê bó le? ⁴³ Njon wvu baay nu ke enu wvu waa lemme wvuwe wvù cee εkolε we nu ke edioo etoo eyen ε wvú gee lemme lenlen no wvú bee keege. ⁴⁴ Ε me ensee ê ben kecεεy le cee εkolε we nu ke

ebense wvú é wvú etaale fô mwεεm mwew e mvunciim. ⁴⁵ Geenεn, é waa lemme wvudvu nε ε jeme ê εkolε kew le, ‘Κε cee εkolε wεm nu ke eyanσen ekase eto κε’, ε mum ε κεw ε no suunke boom bo lemme le bò bolemsε noo bò bokεnε, diekene bvuu wuu mbvuum ε mó koole wvú, ⁴⁶ tu cee εkolε we nu ke enε esεε ebuynen diuu dimew di wvú yaa be kpwaake le κε noo ê kefew kè wvú yaa be kee le κε. Wvú nu ke edioo ε buynen nonεn, emum enya ηγεw ê waa lemme wvudvu, eciinse wvú é wvú egen enu bò bonyii bò yaa jemyi kecεεy κε.

⁴⁷ Waa lemme wvù kee fiεε fi cee εkolε we gomte le wvú egeè, ε fanε yaa eseyse egee, nu ε bó nu ke etam wvú bongbwan nteen. ⁴⁸ Ε waa lemme wvú yaa kee κε fiεε fi cee εkolε we gomte le wvú egeè, ge fiεε fi è nulo é bó etam wvú bongbwan nteen, nu ε bó nu ke ewewce κε lo wvuwe caan. Wee wvù bó nu ε nya mwεεm ê wvù nteen nu ε bó nu ke eshieele nteen ê wvú. Ε wee wvù bó nu ε γεε mwεεm can ye le nteen nu ε bó nu ke ebife ê wvù nteen.”

Jisos to bò kenγawsen
(Mat 10:34-36)

⁴⁹ Ε Jisos bvuu gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Me nto keenfwεε ε è nu ηguy yî nshε le. Wee ejo ε wvú be bεenci wase. ⁵⁰ Me ηκηηke kfuu ηγεw wvu baay keenley wvú le, ε fitele fiem nu ke elεεten κε seke me ε nley wase wvú le. ⁵¹ Ben kpwaake le me nto ε è nu bò nyεkeey yî nshε le fen e? Naa lo. Ben ekeè le me nto ε è nu bò kenγawsen. ⁵² Ε κεw yî keseen e, yew yî nu bonyii botin nu ke egawsen. Bonyii bo botete nu ke egawsen bò bo bofεε, é bo bofεε egawsen bò bo botete. ⁵³ Cee wan nu ke egawsen bò waa we wvù diemsen, é wan wvù diemsen egawsen bò ice. Bwee wan nu ke egawsen bò waa we wvù kpwoon, é wan wvù kpwoon egawsen bò bwee. Bwee diemsen nu

ke egawsen bô kpwee waa we, é kpwee wan egawsen bô bwee dweese.”

*Bonyii kee kefew
(Mat 16:2-3)*

⁵⁴ É Jisos gay wase é è nu ê kebom-bom ke bonyii le, “Ben ké yene seke kembew bene je ekuaku, é ben mum no duu le, ‘Jan nu ke egbwe.’ É yí ke mum gbwe. ⁵⁵ É ben ké yen ten é fwefwe é banke wase ye é no booke lo je ewewe, é ben mum no duu le, ‘Kenkfum ke baay nu ke enu.’ É kí mum ke no nu. ⁵⁶ Ben bonyii bô jemyi jeyy, gee jeyy ban, no ben taale ebule bô nshé mum kié no ekfun nu ke enu, ké è nulo ten é ben ekié mwém mvù Nyo' dunji yí kefew kin e nje la?

⁵⁷ É ké è nulo ten é ben ekpwawce fié fi leñ fi è nulo é ben egeè le? ⁵⁸ É wee jo wo é no gene dvú yew nsaw e, é wo mom é ben é wvú seyse é è beé é je, fo wvú ke egufe wo egen efese can wee wvú saake bonsaw e, é wvú efese wo can nci le é bó efen wo yew ncaw e. ⁵⁹ É me ensee é wo le ké wo nu ke ebuy dvú se wo é mèse é law finyinyi ficii fi bó shieele ké.”

13

Wee tfuu ekumen fitele fiew fo wvú ke ekpwe

¹ É to nu kefew kedvu le, é bonyii bomew ke ne be Jisos kumte bonyii bo Galilee bomew bô to gené keege ncese fô Nyo' le, é Baylet tum bonyii é bó gen gbwoce bó, é bilém bibole taashé bô bi nyám yí bó to gee ncese dvú. ² É Jisos yeké nen, bife é bó le, “Ben kpwaake le bonyii bodvu to kpwe kfuú yiyé kpwe nonen njefo bibefe bibole to fele bi bonyii bo Galilee bomew e nuu? ³ Ké è nu nonen ké. É me ensee é ben le, é ben baa ekumen mvuntelem mvunen, é ben bocii ke ekpweken ké nonen. ⁴ Ben kumyi bonyii bo yuufe ncaw nyan bô yew yí defe é we to kesé Siloam yuwye bó? Ben kpwaake le bonyii bodvu to kpwekene nonen

njefo bibefe bibole to fele bi bonyii bo Jelusalem bomew e nuu? ⁵ Ké è nu nonen ké. É me ensee é ben le, é ben baa ekumen mvuntelem mvunen, é ben bocii ke ekpweken ké nonen.”

Ngan kete kè yaa to yumte mvuntam ké

⁶ É Jisos mum ma ngan mvu é bó le, “É to nu kefew kemew e, é wee mvu yee kete kemew * é wvú wene. É kefew ke kocen, é wvú to keekoy, fané yaa yen é mvuntam é yum yí dvú le ké. ⁷ É wvú mum gay é wee wvú to taale fô wé we le le, ‘Taa eyen, è nu wase bilum bitete keseen no me ntoo keenkoy mvuntam yí kete kin e, n'jaa yene fié le yí dvú le ké. Gbwolé lo. Kí banji bvudvuu ecici.’ ⁸ É wee we lemme wvudvu tfuse le, ‘Cee ekole, ké bvuu ciné ké dvú kelum kin, é me encawce kenyi kedvu engeé binfo fó. ⁹ É è ke edioo enu kelum kè too le kí é yum, é fí ejon, kí é fan keeyum ee, é me emum egbwo.’ ”

É Jisos fé kpwoon mvu diuu di mbam e

¹⁰ É è ke no nu diuu di mbam e dimew, é Jisos no yeyi bonyii yew bunle mi le. ¹¹ É kpwoon mvu nu dvú é keyoy kemew nu yí ye le, é è nu kè ké ge é wee tu wee gon. Kí to nu é ge wase wvú é cem bilum yuufe ncaw nyan jim é ngvuse, é è yaa nulo é wvú ebvuu eleem we teytey ké. ¹² É Jisos yen kpwoon wvudvu le, tee wvú é wvú to. É wvú gay é wvú le, “Bwém, wo nu é boy wase ébo jo ntun wo wvun.” ¹³ No wvú gay nonen, mum neke kebo kum wvú le. Kan mwaan, é jim ye kase nele ye, é wvú leem we teytey, mum no tumte monkum mo Nyo' le.

¹⁴ É cee ekole yew bunle yidvu yen no Jisos fé kpwoon wvudvu é è to nu diuu di mbam e, é fié fidvu ton'ye wvú baay. É wvú mum no saake bonyii gayte le, “Édiuw é lemme nu esoocan. Ben etoò é bó fele bincem binen é è nu ediuw yoya le. Fo wee ebvuu emom eto diuu di mbam e ké.”

13:3 Mben 7:12 **13:6** Mat 21:19; Mak 11:13
«Fig». **13:8** 2Bi 3:9, 15 **13:10** Mak 2:27-28

* **13:6** Kete kedvu nu é bó teje é díew bala le le,
13:14 Ksm 20:9-10 **13:15** 14:5; Mat 12:11-12

15 E Tata tfuse ê wvú le, “Ben bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy ban. E ké dioo nu diuu di mbam e, wee saa ejo na' we kεnεε kembεεbey kew egeɛn enya joo dvú? 16 Kpwoon wvun ε no nu waa Abla'am, ε Satan ε lese wase yí ncaw e bilum yuufe ncaw nyan, tu kε fí baa jee le bó ebvuse wvú yí ηgew e diuu di mbam e?” 17 No Jisos jeme nonεn, ε bonyii bew bo bvuban e wuumeɛn, ε bonyii nteen no lanlanε lo fibole nje binghaw bi mwεεm e bicii bì Jisos to gee.

*Ngan ekumε ηgow fintam fimew
(Mat 13:31-32; Mak 4:30-32)*

18 E Jisos nε ghay le “Bvunfon bvú Nyo' le nu kε diεwε la? Fiεε fi è nulo é me enfewsεn dvú nu la? 19 Bvú nu kε diεwε ηgow fintam fimew † fi wee to tfumyεε wεne dvu wvú, ε yí ke buy, ku yin tu kete ε mvunyiim mvù bile we no yote yí dvú le.”

*Ngan ekumε fintunjλεn
(Mat 13:33)*

20 E wvú bvuu nε ghay le, “E nulo é me embvuu enfewsεn bvunfon bvú Nyo' le bó la? 21 Bvú nu kε diεwε fintunjλεn fi kpwoon to fewεε mvuum ê bintee bi baay baay e bitete jo fiysεn dvú, tow gee, ε fí mum ge ε mvuum modvu ben.”

*Diuw fwese wvu fiasaa
(Mat 7:13-14, 21-23)*

22 E Jisos ke mum nε no gene Jelusalεm. No wvú to gene no fele ê bilaante bó ê bontεw e yεεyi bonyii. 23 E wee mvu nε bife ê wvú le, “Tata, è nu kε bonyii caan bò nu ke eboy e?” E Jisos mum tfuse wase ê bonyii bocii le, 24 “Ben elumtè ntay keeley ε è nu fô diuw fwese wε wvù nu fiasaa le. Ben ekeè le bonyii nteen nu ke egomte keeley yaa kεηke je kε. 25 Kefew nu ke ekocεn, é cee yew eja we efaa kembun. Wvú nu ke edioo ε faa, é ben emεy εkfuɛ ekumci kembun leke le, ‘Cee εkolε, yene kε yew é bese eley.’ E wvú emum etfuse ê ben le, ‘Kε me

n'yaa ηkee jò ben nε kε.’ 26 E ben emum ekεw etanyi le, ‘E nu bese bò beene se shee diekene bvuu wukene. E wo se ghane yεεyi bonyii bontεw bosese le.’ 27 E wvú ebvuu ekase etfuse kε le, ‘Me nseɛe lo ê ben le kε me n'yaa ηkee ben kε. Ben enεnε lo ê me εfwese ben bò ghane buwyi mwεεm ban.’ 28 Ben nu ke eyεn Abla'am bó Aysik noo Yakow noo bonyii bo ntum Nyo' le bocii ente jo bvunfon bvú Nyo' le, ε ben nu ε bó ε ban εkfuɛ, é ben emum ebeele ηgeci bigew. 29 Bonyii nu ke enε biba bicii ε kew jò diuu sane ε geɛn ε buy jò dí seeyi noo εweεwe bó εkuεku jo won, eto eshii ediekene ente jo bvunfon bvú Nyo' le. 30 Ben ekeè le bonyii bomew bò nu εjim keeseen nu ke enu bo fwe, ε bomew bò nu fwe keeseen nu ke enu bo εjim.”

*E Jisos bεm Jelusalεm
(Mat 23:37-39)*

31 E è no nu kε kefew kedvu le, ε Bofalasii to gay ê Jisos le, “Buy fiuw jan egeɛn keba kemew e njefo Nfon 'Elod gomte keeyu wo.”

32 E Jisos tfuse ê bó le, “Ben egeɛn egay ê dikfuu didvu le me mbvuuse bonceendaa bo dεwle le yí bonyii le εben, mbvuu nfele bincεm, ε è nu kε no me nu embuy engee ntfuu, é ke edioo enu foεshentfuu, é me emum emεse lemme diem. 33 Geenεn, ε me nu enkεw lene diem di Jelusalεm εben, embuy enlεn ntfuu engeɛn embuy foεshentfuu. Kε fí baa kocεn le bó eyu wee ntum Nyo' bvudvuu bvumew e sε è nu Jelusalεm kε.”

34 No Jisos jeme nεn, mum bεm le, “Eβεεy Jelusalεm! Eβεεy Jelusalεm! Wo wvú yuwyi bonyii bo ntum Nyo' le, bvuu tumyi bonyii bó Nyo' tumte fô wo le bó εta. E nu wase bokan bomεε no me mom keembaance boom buw kε diεwε no bweeshie ké baance boom bew kfukε, wo ε fan? 35 Taa eyεn, yew yo nu ke etu binffuy. E me ensee ê ben le kε ben nu ke ebvuu eyεn me le kε, egeɛn ebuy

13:16 1:54-55, 73; 3:8; 19:9 13:19 Esek 17:23; Mat 13:31 † 13:19 Ngow yin nu é diεw bala le le, «mustard». 13:21 Mat 13:33 13:25 Mat 25:11-12 13:27 2Tim 2:19 13:30 Mat 19:30 13:35 Mben 118:26; Esek 10:18-19

kefew kè ben ke egay le, 'Nyo' nu ε lan kembonen yî wee wvù too ê diee di Tata le.' ”

14

ε Jisos bvuu fε wee diuu di mbam e

¹ ε è ke no nu diuu di mbam e dimew, ε Jisos gen keediekεn yew dvu wee wvu baay mvu. ε wee wvudvu to nu wee Falasii. ε bonyii bò to nu fó no gbwetene Jisos keeyεn fiεε fi wvù nu ege. ² ε to nu ε wee mvu leeme fó ε Jisos ejise cemte bô ntun ε wvù ε ge wase can bô bikaa ε mvuwken. ³ ε Jisos bife ê Bofalasii noo bonyii bò to looci kee bonci bo Nyo' le, bò to nu fó le, “Nci wesebeene nu ε bee le è nulo é bó efε wee diuu di mbam e?”

⁴ ε bó fanε yaa tfuse fiεε ke. ε Jisos jicε wee wvudvu le, fε wvù, mum gay le wvù ege. ⁵ ε Jisos mum kase bife ê bonyii ba le, “ε wee mvu ben e kenke wan * kenεε na', wvù ε gbwe ê fwεn diuu di mbam e, mwεten saa ebvuse lo kan mwaan e?”

⁶ ε bó ma fiεε fi bó etfuse.

Wee ejoo εkolε kew caan

⁷ ε Jisos ke taa yen no bonyii too cawci ε è nu mondvuum mo fwe se shiiyine fó, ε wvù maw díεw ê bó le, ⁸ “Seke bó ε see wee bô nkaw bvujen, wvù ε gen, fo wvù eshii ε è nu fô bvudvuu bvu fwe le ke, njefo è nelo enu ε bó ε see ten wee mvu wvu baay wvù fele wvù dvù. ⁹ ε cee bvujen wvù se senεε bó dvù bocii ke enε eto emum egay ê wvù le, ‘Nεε we enya bvudvuu bvun ê wee wvu baay wvun.’ ε wvù emum enε bô ken'wuumεn egeen shii wase ε è nu ejim. ¹⁰ Seke bó ε see wee bô nkaw bvujen, wvù ε gen, shii ε è nu ejim, wvu le cee bvujen ke enε eto egay lo ê wvù le, ‘Nsaa yem, nεε we fen egeen shii ε è nu fwe.’ Nonεn, é wvù emum ekenke n'wvum fwe dvu bonyii bocii fó. ¹¹ ε nu ke lenlen no wee tfuu wvù bensee εkolε kew nu ε bó nu ke eshike lo wvù. ε wee wvù

shiwse εkolε kew nu ε bó nu ke ebense lo wvù.”

Wee etaalè ε è nu fô bonyii bo ηgew e

¹² ε Jisos mum nε kase gay ê cee yew wvù to tenεε wvù yew dvu wvù le, “Seke wo gomte keete bonyii le bó eto ediekεn, fo wo etee ε è nu nsáa yo bô boom bo bwoo le noo kfuu diuw kenεε bonyii bo kpaw e bo ntεw wo le ke. ε wo tenε boba bonyii, é bó ke ekase ten etee wo yéw yibole, é fi emum enu le bó nu ε tfuse wase kebo kuw. ¹³ Seke wo gee nkaw, tee ε è nu bonyii bo kefufe le, bonkεwle bô bontεnε noo binfefe. ¹⁴ ε wo ge nonεn, é wo emum ekenke kembonen, njefo ke boba bonyii kenke fiεε fi è nulo é bó ekase etfuse ê wo ke. ε ke enu Nyo' wvù nu ke elaw wo diuu di bonyii bew nu ke ebuyte yî kpwe le.”

Ngan εkumε nkaw wvu baay

(Mat 22:1-10)

¹⁵ No Jisos jeme nonεn, ε wee mvu wvù bô bó to diekene mum gay ê wvù le, “Njon wvu baay nu wvù wee wvù nu ke ediekεn ente jo bvunfon bvu Nyo' le.”

¹⁶ ε Jisos mum fε ê wvù le, “ε to nu kefew kemew e, ε wee mvu seyse nkaw wvu baay, be bonyii nteen. ¹⁷ ε diuu ke to kocεn, ε wvù tum waa we lemme le wvù eghan esee ê bonyii bocii bò wvù to beε le bó etoð, le mwεεm mvunciim nu ε bó ε seyse wase. ¹⁸ ε waa lemme wvudvu mum gen yen bó le, ε bó kew no camte ye mwaan mwaan. ε wee wvu fwe wvù wvù to yenεε gay ê wvù le, ‘Me nse nu ε ηguy wεε wεm wvu fwe, ε me ηkenke keengen etaa. Kee wo, fo ben ecεytè me ke.’ ¹⁹ ε wvù bvuu yen wvumvu le, ε mwεten gay le, ‘Me nse nu ε ηguy bona' bem bo lemme le yuufe, ε me ηgene keseen keemom bó. Kee wo, fo ben ecεytè me ke.’ ²⁰ ε wvù yen wee mvu le, ε wvù gay fiew le, ‘Me nse nu ε ηkooy bwee yew, ε ke kefew yaa nu dvù kè è nulo é me ento ke.’ ²¹ No bó tfuse nonεn, ε waa lemme wε mum tu

14:1 Mak 2:27-28 **14:5** 13:15-16; Mat 12:11
“kembεεbey.” **14:7** 20:46 **14:8** Bnqn 25:7
13:29

* **14:5** Bonwa' bo boyvuum bomew tenε le
14:11 Mat 23:12 **14:13** Dito 14:29 **14:15**

Jim gen see fiεε ficii ê cee εkolε we. Ε cee ηkaw wvudvu yuw, ε fitele bente lo wvú. Ε wvú mum kase tum waa we lemme wε gay λε, 'Buy cekey, egen εlaante eghan ntaσεν jé bô mvujeteλε mvunciim e, ekum bonyii bo kefufe le, bontεηε, bô binfefe noo bonkεwλε eto dvú.' ²² Ε wvú gen kase to gay λε, 'Cee εkolε, me nu ε ηγε wase no wo be gay, geenεn, yew baa yiησεν κε.' ²³ Ε cee εkolε we gay ê wvú λε, 'Buyε keseen egen ghan jé le bô mvujeteλε le mvunciim, ekan wa lo bonyii é bó eto, é yew yεm eyiησεν. ²⁴ Ε keè λε κε wee mwaan ηnte jo bonyii ba bò me nse n'yawεε mbe nu ke emom lo fiεε fiem fidien ê wvú εmvu κε.' "

No è nulo é wee eseyse se ley ηgoo Jisos e

(Mat 10:37-38; 5:13; Mak 9:50)

²⁵ Ε Jisos bvuu nε no gene, ε bi-bombom bi bonyii le shfumte bii wvú le. Ε wvú ke nε banke ye gay ê bó λε, ²⁶ "Κε è nulo é wee enu wee wεm ηgoo σε wvú koonke me fele bwee bô ice, bvuu koonke me fele kpwεσε bô boom noo boom bo bwee le bô jéme ye κε. Ε wvú κεηke naa tεn keekoonke me fele no wvú koonke εkolε kew. ²⁷ Κε è nulo tεn é wee enu wee wεm ηgoo σε wvú nu ε tuu kew kentam ε no bii me le κε. ²⁸ Ε nu yεε ê ben εntελεη wvú gomte keebom yew yí defe ê we, wvú saa eyaw eshii ekpwawce λε laa wen κεηke bigew ε bí ε kocεn bì wen nu ke ebom dvú emεσε λε? ²⁹ Ε wvú baa eyaw ege nonεn ηkuuη é wvú ke enε elese kenffuy é yew eghaw wvú keebom. Ε bonyii edioo efele emum ebuu wvú gayte λε, ³⁰ 'Kenεnε kin se nu ε κεw yew yí ε ghaw wvú keemεσε.' ³¹ Κε λεηλεη tεn, è nu nfon wvú la wvú gomte keetum jem bô nfon mvu, wvú saa eyaw eshii fokuse ekpwawce λε laa è nulo é wen bô bonyii bowene bo jem e bo bontfuke yuufe etum jem bô nfon wvumvu wε bô bew bonyii bo jem e bò nu bontfuke mbaanfιεε λε? ³² Wvú

ε kpwawce ε yεn λε fí nu ke eghaw, é wvú emum etum bonyii bew bomew é bó egen eyεn nfon wvumvu wε le ε wvú bεε ncejole, elεκε wvú λε nyεkeey enù ê bô wen εntελεη. ³³ Fí mum è no nu λε, é wee baa ecinε mwεεm mwew e mvunciim, wvú saa enu wee wεm ηgoo κε.

³⁴ Nkaur nu fiεε fí jee. Geenεn, é yí nεlo ε cife, é bó ebvuu ege nεε dvú é yí σε ebvuu ekase eyeke? ³⁵ Κε tu yí ε la wase εcici. Ε κε shiee yaa bvuu nu dvú wvú bó elese wεne, κεnεε yí binfo le κε. Yí nu κε wase λε bó elαν lo. Wee wvú κεηke bitem keeyuw ε wvú yuw."

15

Ngan ekumε njee yí to laε (Mat 18:10-14)

¹ Bonyii bò to fii shile noo bonyii bò befe bomew to too fô Jisos e keeyεke fiεε fí wvú to yεεyi. ² Ε Bofalasii bô bonyii bò to duηci bonci bo Nyo' le κεw no wvukene, gayte λε, "Wee wvun fiisene bonyii bò befe bvuu diekene bô bó." ³ Nonεn, ε Jisos ma ηgan wvun ê bó λε,

⁴ "Ε nu yεε ê ben εntελεη wvú κεηke njée gbwee, yimiaaη ε la, é wvú ke elaame? Wvú saa eyaw ecinε yi mbaη bvuuκε ncow bvuuκε le ηkpwaante egen egomte yimiaaη yidvu egen ebuy seke wvú ke eyen yí le? ⁵ Wvú é gom ε yεn yí le, emum eyuuke njoη, etuu fô gbwew, ⁶ ekfuuyi dvú fô yew e. Ε wvú dioo ε kfulε dvú, emum ekum nsáa ye bô bonyii bò cee mbew ye le gay λε, 'Ben eto é beene elανλαη njee yεm ε yí be ε la, me ε ηkase ε n'yεn yí le.' ⁷ Ε me ensee ê ben λε, è nu κε λεηλεη no nlanλαη wvu baay nu ke enu woη wvu we le, nje wee wvú befe mwaan wvú nu ε kumεn fitele fiew. Bó nu ke elανλαηε wvuwe wee fele bonyii bo mbaη bvuuκε ncow bvuuκε bò nu teytey yaa shieele ηkumεn κε.

Ngan ekumε jise di bigew e di to laε

8 Nuw le è nu kpwoon wvù la wvù kɛŋke bigew yuufe, jise ε la fò é wvù ke elaame? Wvù saa etfuw ŋguy eyeese, eyese yew, elooce etasse egeɛ ebuy seke wvù ke eyen e? 9 Wvù é tasse ε yen, emum ekum nsáa ye bô bonyii bô cee mbew ye le egay le, 'Ben eto é beene elanlan jise diem di bigew e, ε dí be ε la, me ε ŋkase ε n'yen.' 10 E me ensee ê ben le, è nu kɛ lɛŋlɛŋ no bonceendaa bo Nyo' le lanlanje nje wee wvù befe mwaan wvù nu ε kumen fitele fiew."

Ngan ekume wan wvù to lae

11 E Jisos bvuu jeme le, "Wee mvu to kɛŋke boom bolemse bofeε. 12 E wvu ejim ke mum ne gay ê wvù le, 'Icem, gawε bwem bvushew enya ê me keseen.' Nonen, ε ice mum gaw bvushew bvudvu ê bó. 13 E wan wvu ejim wvudvu fi bwew bvushew, ε è ke dioo nu ejim jo ediuw caan, ε wvù baance bvucii gese mum laa bala won wvumew e ncejole, mum gen no gbwayte bvooke bigew bidvu yí nce wvu ecici le. 14 E wvù ke dioo bvuw ε bi ka, ε jen yí tɛmyi ne koo won wvudvu le, ε wvù no tane fiε fidien. 15 Nonen, ε wvù mum gen gom lemme fô wee mvu wvu won wvudvu le keelemte wvù le. E wee wvudvu mum ciinse wvù le wvù egeɛ ecɛyte bonkunyam bew. 16 E wvù mum gen no cɛyte, ε wee yaa nu dvù wvù enya wvù bô fiε fi wvù edie ke. E wvù mum no kɛŋke shieε le wen bee edieε mwεem mvudien mvù bonkunyam ké no dieε. 17 E wvù ke ne kew no kpawawci mwεem, tee bvufee bwew jim, mum gay le, 'Bonyii bo lemme le bo icem e kɛŋke mwεem mvudien nteen ε mvù ghaake bó, ε me nu fen ŋkpwee jen. 18 Me nu ene we, engeɛn fô icem e, engay ê wvù le, "Icem, me nu ε ŋge kebefε fô Nyo' le noo fô wo le. 19 Me mbaa mbvuu ŋkocɛn le bó etenje me le waa wo ke. Joo ke wase me diεwee wee wo lemme le."'

20 Nonen, ε wvù mum ne no tuu jim fô ice le. E wvù ke dioo too buyte

wase mbew la le, ε ice lan jise yen wvù le. E shen koo wvù bô wan, ε wvù ja we, lewte gen, bam wvù, bvuu ŋocε. 21 E wan wvudvu mum gay ê wvù le, 'Icem, me nu ε ŋge kebefε fô Nyo' le noo fô wo le. Me mbaa mbvuu ŋkocɛn le bó etenje me le waa wo ke.' 22 Geenen, ε ice kaa tee lo bonyii bew bo lemme le gay le, 'Ben egeɛn cekey, egom kekum naa kè jee ntay, eto etfume yí ye le, ebvuu elese fincaw yí εbo kew e noo bolaba yí bikaa biew e. 23 Ben egeɛn ekoo waa na' wvù fan, seε é beene edieε lanlanje, 24 njefo waa wem wvun se nu ε kpwe wase ε kase ε tu dvù. Wvù se nu ε la, ε kase ε yene.' Nonen, ε bó mum kew no lanlanje.

25 Fiεε fin to kooyi, ε wan wvu ŋgaywee nu ŋkpwaante. E wvù ke dioo kfuuyi, ke to buy mbew yew e, yuw no bine gbwee. 26 E wvù tee wee lemme mvu bife laa bó se bine ε è nu la le. 27 E wvù tfuse ê wvù le, 'Waa bwoo nu ε tu jim eben. Nonen, icen ε seε waa na' wvù fan, njefo wvù be ε yen waa bwoo le ε wvù nu dvù bvuu tɛmyi.' 28 E wvù yuw nonen ε shém kaa ton'ye lo wvù, ε wvù mum fan keeley yew. E ice buy gen no booyi wvù le wvù eley ke yew. 29 Geenen, ε wvù tfuse ê ice le, 'Taa eyen, me nse nlemte fô wo le diεweε nfwa le yí bilum bin e bicii, ε me ŋke mbaa nfan wase keenje fiεε fiuw fimew ke. Wo ke baa nya wase me ke naa bô waa bie le me enlanlan dvù bee nsáa yem ke. 30 Waa wo wvun wvù se geεε bvuw bvushew bô bokεε bo nsake le ε dioo to, wo mum ε koo lo waa na' wvù fan ε seε nje ye.' 31 E ice tfuse ê wvù le, 'Waa wem, bee wo se nu fen sekecii, ε fiεε ficii fi me ŋkɛŋke nu ke fiuw. 32 Geenen, fi be jee keelanlanje njefo waa bwoo wvun se nu ε kpwe wase, ε kase ε tu dvù, wvù se nu ε la, ε kase ε yene.' "

16

Waa lemme wvù to fiwεε kenfiw

1 E Jisos bvuu jeme ê boom bew bo ngoo le le, “Wee kpwaw mvu to kenke waa we lemme wvù wvù to gekεε le wvù etaale fô kpwaw we le. E wvù ke ne yuw le waa we lemme we bvuuke lo bigew biew. 2 E wvù mum tee waa we lemme wvudvu bife ê wvù le, ‘Fin fi me n’yuuke ekumε wo nu la? Baance bonwa’ bocii bò wo saanke kpwaw wem jó etofuse ê me. Ke wo yaa beε ebvuu elemte me le ke.’ 3 E waa lemme we gen shii kpwawce le, ‘No cee ekole wem kuunke wase me fô lemme le, me nu enge neε? No me nu se me nkenke mvungay keenlem bò jiw, ε me mbvuu n’wuumene keenleke elekeε.’ 4 E wvù mum ne kpwawce le, ‘Me nu ε nkieε wase fiεε fi me nu enge, wvu le seke bó ε kunj me fô lemme le, ε me enkenke nsán yì nulo efiisene me yéw yibole.’ 5 Nonen, ε wvù mum tee bonyii bò to kenke fioo cee ekole we mwaan mwaan. E wvu fwe to ε wvù bife ê wvù le, ‘Wo laake cee ekole wem neε?’ 6 E wvù tfuse le, ‘E nu bokolo bo mem e bo baay baay gbwee.’ E wvù gay le, ‘Ko nwa’ wo fioo wvun eshii fokuse cekey, ekumen esan le mbaan-shen.’ 7 E wvù kase bife ê wvumvu le, ‘Wo laake yo neε?’ E wvù tfuse le, ‘E nu bikele bi εgin e gbwee.’ E wvù gay le, ‘Ko nwa’ wo fioo wvun ekumen san le bikele mbannyan.’ 8 E cee ekole waa lemme wvun ke yen no wvù fiwse wvù nonen, kaa bense lo wvù le wvù nu ε feefen baay.” E Jisos mum mese le, “Bonyii bo fokuse fen feefene yì mwεem mvù bó gee le fele no bonyii bo n’yuule le feefene yì mvubole mvu n’yuule.

9 Nonen, me ε no ngayte ê ben le, ben ejò kpwaw wene wvu fokuse fen koole nsán dvù, wvu le seke wvù ε ka, é Nyo’ efiisen ben ê wvù yew fô ben nu ke enu sekecii. 10 Wee wvù nulo ekiεε keetaa fô fiεε fi caan e ntay, nulo ekiεε keetaa ten fô fi kuuke le. E wee wvù fiike kenfiw yì fiεε fi caan e, nulo efw ten yì fi kuuke le. 11 E ben nu se ben nulo ekiεε keetaa fô kpwaw

wvu fokuse fen e, é ke enya yeε ê ben kpwaw wvù kpwaw? 12 E ben nu se ben nulo ekiεε keetaa fô fiεε fi wee mvu le ntay, é ke enya yeε ê ben finen?

13 Ke è nulo é waa lemme elemte bocee ekole le bofeε ke. E wvù lemte nonen, é wvù ebane wvumvu, koonke wvumvu, kenε eyuuke wvumvu le ntay, joo wvumvu ekuse. Ke ben nulo elemte Nyo’ le bvuu lemte bigew e ke.”

14 No Jisos jeme nonen, ε Bofalasi yuw ne no buu lo wvù, njefo bó to koonke bigew baay. 15 E Jisos mum gay ê bó le, “E nu ben ban bò dunji ye le ben nu bonyii bò jee fwe dvu bonyii, geenε ε Nyo’ kee mwεem mvunciim mvù nu ê mvuntelem mvunen e. Ben ekeε le mwεem mvù bonyii bense le è nu mwεem, nu mvù Nyo’ taale ε mvù bemte lo fô wvù le.”

Nci bò bvunfon bvù Nyo’ le

16 E Jisos bvuu gay le, “E to nu fwele ε bó fewci ε è nu bonci bo Muses e bò mwεem mvù bonyii bo ntum Nyo’ le to saanke. Geenε, ε kew no Jon to toε, nu ε bó fewci wase ε è nu saaka wvù jee wvu ekumε bvunfon bvù Nyo’ le. Wee tfuu ε mum ε no taanke keeley ente jo bvunfon bvù Nyo’ le bvudvu le. 17 Fí nu cekey fô εbulε bó nshε le keeka, efey fô fijise fi nwa’ le ela εcici ê Nwa’ bonci le.

18 Fí ε no nu le, é wee kunj kpwεε, ε jo wvumvu, tu wvù nu ε ge kebefe ke diεwe keejan kpwoon mvu. Wee é jo kpwoon wvù buy wase ê wee yew, tu mwεten nu ε jo kpwεε wee.”

Laasalus bò wee kpwaw

19 E Jisos ke bvuu ne gay le, “Wee kpwaw mvu to nu dvù, suute ye bò ndvù yì jee, diee ekole kew εdiuw εcii. 20 E wee kefufe mvu nu ten dvù, ε diee nu Laasalus. E binoken ε kooye wvù ye yicii. E bó to geε ε wvù no shee jiime diuw fwese wee kpwaw we le, 21 ceyte le laa wvù nu ke edioo ediekene é fiεε eshεεte ε wen bonci diee le. No wvù to jiime fó nonen,

ε bwé bvuu mεεse too laci bin̄koken biew. ²² Ε ε̄ ke no nu kefew kemew e, ε wee kefufe wvudvu kpwe, ε bonceendaa bo Nyo' le to tuu wvú γεν γεε bvudvuu bvυ njon̄ e mbew Ablam e. Ε wee kpaw wε ke kpwe ten ε bó dwey wvú. ²³ Ε wvú γεν ε̄ nu won̄ bon̄kfu le no nu fó yí ηγεω wvu baay e. Ε wvú ke nε lan̄ jise, yen Ablam e ncejole bô Laasalus mbew ye le. ²⁴ Ε wvú tee λε, 'Icem Ablam, koo shen fô me le eciinse Laasalus ε̄ wvú elese kpwan εbo kew ε̄ joo le eto λεεse leme diem dvú. Me nu lo yí monlum mo baay e ηguy wvun e.' ²⁵ Ε Ablam tfuse fiew λε, 'Waa wεm, kume seke wo to bεε cee yí nshε le. Wo to ken̄ke mweem mvù jee mvunciim sekekie, ε Laasalus yene fiew ε̄ nu ηγεω. Keseen nu ε Laasalus nu yí njon̄ e ε wo nu yí monlum e. ²⁶ Κε̄ ε̄ mεy ke fifin ke. Ε keè ten λε kenseen ke baay nu ε bó ε seyse wvu λε fo ε̄ nulo ε̄ wee ene fen edan̄sen eto fô wo nu ke, ε̄ ε̄ yaa nulo ten ε̄ wee ene fô wo nu edan̄sen eto fen ke.' ²⁷ Ε wee kpaw wε bvuu leke λε, 'Kee wo icem, ciinse ke Laasalus fô yew e fosese. ²⁸ Me ηken̄ke boom bo bwεem e botin, ε̄ wvú egen etefe bó λε bó eyenè fo bó ke eto ten fô bvudvuu bvυ ηγεω e bvun e ke.' ²⁹ Ε Ablam tfuse fiew λε, 'Boom bo bwoo le bodvu ken̄ke bon̄wa' bô Muses bô bonyii bo ntum Nyo' le to san̄εε, bó eyuukè mweem mvù bó gayte.' ³⁰ Ε wee kpaw wε tun gay λε, 'Aay icem Ablam, ε̄ ε̄ be buy wee mvu yí kpwe le ε̄ γεν ε̄ fewce ε̄ bó, ε̄ bó se yuw ekumen̄ mvuntelem mvubole.' ³¹ Ε Ablam tfuse ε̄ wvú λε, 'Ε̄ bó tun keeyuw fiεε fi Muses bô bonyii bo ntum Nyo' le gayte, bó saa ke eyuw naa lo ten fi ε̄ gayte wee wvú buy yí kpwe le ke.' "

17

N'yeyi Jisos ekume kebefε bô mbee noo lemme

¹ Ε Jisos gay ε̄ boom bew bo ηgoo le λε, "Κε̄ mweem mvù teeyi bonyii ε̄

bó gee bibefe nu ke eyuu enu se mvú nu lo ke. Geenεn, ηγεω nu dvú fô wee wvú teeyi bonyii le bó egeè bibefe le. ² Fí nu ke ejee fô wvuwee wee le λε bó eshen̄ke kebwee ke diene le ε̄ kendon̄ kew e, edomse wvú ε̄ joo yi baay e, efey fo wvú egeè ε̄ boom ban gee bibefe. ³ Ben edioo nu no yenè.

Ε waa bwoo ge fiεε fi befe, ε̄ wo jeme ε̄ wvú. Wvú ε̄ kumen̄, ε̄ wo λεεshe nya ε̄ wvú. ⁴ Ε wvú cim ge mweem mvù befe fô wo le bokan̄ bosooshiwi yí diuu le, ké ge kase ke to ku can λε wen nu ε̄ jay, tu wo ken̄ke ke keefoose wvú."

⁵ Ε boom bo Tata le bo ntum e ke nε gay ε̄ wvú λε, "Geε ε̄ mbee wese etemyi nta." ⁶ Ε Tata tfuse λε, "Ε̄ me ensee ε̄ ben kecey λε, ε̄ ben be ken̄ke mbee ε̄ wvú nu ke naa diewe shem nsusu le, tu ε̄ nulo ε̄ ben egay ε̄ kete ke baay kin λε kí emvuw ye fen egen eleem ε̄ joo yi baay e, ε̄ kí emum eyuw lo ben e.

⁷ Ben ejo λε wee ηgoo yene le ken̄ke waa we lemme, wvú ε̄ she lemte wene, ken̄εε wvú be taale ε̄ nu fô njée le, ε̄ wvú ke dioo ε̄ kfulε, ε̄ wvú emum egay λε waa we lemme wvudvu egen lo ejo mweem mvudien mwew eshii ediee le? ⁸ Κε̄ ε̄ nulo ε̄ fí enu nonen ke. Fiεε fi wvú nulo egay nu ke λε wvú egen ekumen̄ ndvú, eseyse mweem mvudien mvuwene eto dvú, emum eceyte, ε̄ wen dioo ε̄ dieken, ε̄ wuken, ε̄ wvú ebaance mweem se γεν ediekεn. ⁹ Waa lemme wvudvu ε̄ ge mweem mvun mvunciim, ε̄ wvú ke eshe enyaa keyoone ε̄ wvú? ¹⁰ Ε nu ke len̄len̄ no finen nu. Ben ke dioo ε̄ ge lemme di bó nya ε̄ ben dí ε̄ ka, ε̄ ben egay ke λε, 'Bese nu ke lo fisese boom bo lemme le, ε̄ bese ge ke ε̄ nu lemme disese.' "

Ε Jisos fe bonyii bo ntun wvu baay e yuufe

¹¹ No Jisos to gene Jelusalem, no fele ε̄ kedwee ke won̄ wvú Samalia bô wvú Galilee le. ¹² Ε wvú ke γεν dioo eleyte ntew mvu le, ε̄ bolemsε̄ bomew yuufe bô to cemte bô ntun wvu baay

yɛn wvú le ncejole, ¹³ mum tee bô diɛw yì tɛmyi ɛ, “Jisos cee bonyii, camɛ kɛ shen fô bese le.”

¹⁴ No Jisos yɛn bó le, gay ɛ, “Ben egeɛn edunɛɛ bikuu binɛn ê bocee ncese.” No bó nɛ ɛ no gene mum bonɛn no yuule bɛɛ ê je. ¹⁵ Ɛ wee mvu ente jo bó yɛn ɛ wen nu ɛ bonɛn wase, mum kase no tuu jim fô Jisos e bensee Nyo' foweɛwe. ¹⁶ No wvú to, mum gbwe ê Jisos ejise bɛɛle wvú. Ɛ wee wvudvu to nu wee wvu Samalia. ¹⁷ Ɛ Jisos gay ɛ, “Bonyii bee yuufe bô me mbe nfɛ bó ɛ no yuule, bo bvuuke ɛ fɛɛ? ¹⁸ Fí nu ɛ wee baa nu dvú wvú eyɛn ɛ wen ekase etu jim enya keyoone ê Nyo' efey kɛ tolo wvun e?” ¹⁹ Ɛ Jisos mum gay ê wvú ɛ, “Ja we egeɛnè fiuw. Fitele fi wo lese yí yɛm e nu ɛ ge wase wo ɛ bonɛn.”

Bvunfon bvú Nyo' le bvú keseen bô bvú too

(Mat 24:23-28, 37-41)

²⁰ Ɛ Bofalasi ke nɛ bife ê Jisos ɛ laa bvunfon bvú Nyo' le nu ke ekɛw seke la ɛ. Ɛ wvú tfuse ɛ, “Kɛ nciise yaa nu dvú wvú nu ke edunɛɛ seke Nyo' nu ke ekɛw esaake bvunfon bwew kɛ. ²¹ Kɛ wee yaa nu dvú wvú nu ke eduu ɛ, ‘Ben etaa eyɛn, Nyo' wvun ɛ wvú saake fɛn’, kɛnɛɛ ɛ, ‘Wvuwe ɛ wvú saake fofe’ kɛ. Ben eyekɛ eyuw, bvunfon bvú Nyo' le nu ê mvuntelem mvu bonyii le.” *

²² Ɛ wvú mum kase jeme wase ɛ è nu ê boom bew bo ngoo le ɛ, “Kefew too lo kè ben nu ke egomte keeyɛn wee wvú diee nu Waawee le kɛ naa diuu dimwaan, saa eyɛn kɛ. ²³ Ɛ nu ke enu kefew kekɛ le é bonyii bomew eduu ɛ, ‘Ben etaa yɛn, wvuwe fofe’, kɛnɛɛ ɛ, ‘Ben etaa yɛn, wvuwwun fɛn.’ Bó dɔo jemɛ nonɛn fo ben egeɛnè keetaa kɛ. ²⁴ Ben kee no jan ké lawte we nɛn mwaww, ɛ ebuw ɛ won yo ɛna ɛcii yuu nɛn mwan, ɛ bonyii bocii yɛn. Ɛ nu kɛ ɛnɛn no bonyii bocii

nu ke eyɛn wee wvú diee nu Waawee le diuu di wvú kaase too. ²⁵ Geenɛn, no wvú ke egeɛn, sɛ kase eto, nu ɛ wvú kɛnɛ keeyaw yɛn bonɛw nteen é ɛngokɛ ke keseen kin ema lo wvú. ²⁶ Kɛ ɛnɛn no fí to nu kefew ke Noa' le nu kɛ no fí nu ke enu kefew ke Wee wvú diee nu Waawee le. ²⁷ Bonyii to nu diekene, wukene, ɛ bokɛnɛ bô bolemɛ taashi bvujen, ɛ bonyii nyaa boom ɛ bolemɛ taashi bvujen bô bó, gen buy diuu di Noa' to leyɛɛ ê ngu e ɛ joo ke buy to ɛse bó bocii. ²⁸ Fí nu ke enu ɛnɛn no fí to nu kefew ke Lot e. Bonyii to diekene, wukene, kamene way, lemte nɛɛ, bvuu bomte yéw. ²⁹ Ɛ Lot ke dɔo buy Sodom, ɛ Nyo' mum shike nguy we ɛ wvú no shiile bɛnɛci kɛ diɛwɛ mvunɛn e, shii mum ɛse bonyii bo Sodom bocii. ³⁰ Ɛ nu kɛ no fí nu ke enu diuu di wee wvú diee nu Waawee nu ke esɛɛ ebuynɛn e.

³¹ Ɛ nu ke edɔo enu ebvubwɛ, fo wee wvú nu ê yew we ɛ mwɛɛm mwew nu yew, ebvuu eshii eley yew ɛ wen ejo sɛ no lewte kɛ. Ɛnɛn ɛnɛn, fo wee wvú nu wɛne ebvuu ekfuuyi ɛ wen egeɛn ejo fɛɛ kɛ. ³² Ben ekume fɛɛ fi to kooyɛɛ bô kpwɛɛ Lot. ³³ Wee wvú gomte keebawci nshii we fo wvú elase nu ke elase kɛ lo. Ɛ wee wvú lase nshii we nu ɛ wvú bawɛ lo nshii wvudvu. ³⁴ Ɛ me ɛngay ê ben ɛ, è nu ke enu ɛntan jodvu, bonyii nu ke ejiime fontaw bofɛɛ, é bó ejo mwaan é wvumvu eshɛɛ. ³⁵ Bokɛnɛ bofɛɛ nu ke egooke bvulɛm fodien, é bó ejo mwaan é wvumvu eshɛɛ. ³⁶ [Bolemɛ bofɛɛ nu ke enu wɛne, é bó ejo mwaan é wvumvu eshɛɛ.]” † ³⁷ Ɛ boom bew bo ngoo le mum bife ê wvú ɛ, “Tata, fɛɛ fidvu nu ke ekooy ɛ è nu fɛɛ?” Ɛ wvú tfuse ɛ è nu ê ngan e ɛ, “Fô kɛnɛpwe ke fɛɛ le nu, nu kɛ fô fô bonɛnɛn nu etaashi.”

18

17:14 ɛw 14:2-32; Mat 8:4; Mak 1:44; Luk 5:14 **17:16** 10:33 **17:19** Mat 9:22 **17:21** 11:2, 20; Mat 12:28 * **17:21** kɛnɛɛ ɛ, “bvunfon bvú Nyo' le nu ê ben ente.” **17:22** 21:7-24 **17:23** Mat 24:23-25; Mak 13:21-23 **17:25** 9:21-22 **17:28** Ken 19:24-25 **17:31** Mat 24:17-18; Mak 13:15-16 **17:32** Ken 19:26 **17:33** 9:24; Mat 16:25; Mak 8:35 † **17:36** Kɛ bonɛnɛn bo boyvuum bomew kɛnɛn kencim kin kɛ. **17:37** Job 39:30

Ngan ekumε kpwεε ηkfu bô wee wvù saake bonsaw

¹ Ε Jisos mum ma ηgan mvu keeyεyi boom bew bo ηgoo le ε bó κεηκε keebunlee sekecii yaa doose κε. ² Ε wvù gay ε, “Wee wvù saake bonsaw mvu to nu ê kelaante kemew e, ε wvù yaa fane Nyo', yaa yene ten jise di wee le κε. ³ Ε kpwεε ηkfu mvu nu ten ê kelaante kedvu le. Ε wvù ké no gεne sekecii kule can ê wee wvù saake bonsaw wε le wvù efi κε wen esumten nsaw wen bô wee wen bvuban. ⁴ Ε wee wvudvu yaa leese gvune entuntun κε, ε kpwεε ηkfu wε mεy κε no cine fó. Ε fí ke ghaw, ε wee wvudvu gay ε, ‘No me nu se me nfane Nyo', se me ncim n'yene jise di wee le, ⁵ geenεn no kpwεε ηkfu wvun too κε jewsee me nεn, me nu en'yεn le me nu ε nsumten nsaw wε no wvù gomte, εfuw κε nonεn, é wvù ke emεy κε etoo jewsee me nεn, é wee ke ene ekpwe lo ê wvù εbo.’ ” ⁶ No Tata ma nonεn, mum gay ε, “Ben eyuw fiεε fi wee κεηγε ke εcici wvù saake bonsaw wvun to jemyεε. ⁷ No wvù to ficεε kpwεε ηkfu wε nεn, tu κε Nyo' nulo efi ten bew bonyii bô wvù nu ε caw bô beele fô wvù le εntaη bô εmvunsheen e? Ε nulo é wvù ebvuu eguute lo ye? ⁸ Ε me ensee ê ben le Nyo' nu ke esumten nsaw wvubo naa cekey. Geenεn wee wvù diee nu Waawee nu ke edioo kaase too eyεn ε bonyii nu dvù bô nu ε lese fitele yí Nyo' le fokuse fen nonεn e?”

Ngan ekumε wee Falasii bô wee wvù fii shile

⁹ Ε Jisos bvuu nε ma wvumvu ηgan ε è nu ê bonyii bô to yene bikuu bibole le bowen nu bonyii bo teyey, mum nyεnsee lo bomew bonyii. ¹⁰ Ε wvù gay ε, “Bonyii bomew bofεε to nu ε ben γεν yew ncese le keebunle. Wvumvu to nu wee Falasii, ε wvumvu nu wee wvù fii shile. ¹¹ Ε bó γεν ley, ε wee Falasii wε γεν leem fiew wvù εmbeη bunle le, ‘Nyo', me nyaa keyoone ê wo njefo κε me nu diεwε

bonyii bomew e κε. Κε me n'yεεle ejise yí mwεεm e κε. Κε me nfike kenfiw κε. Κε me njaanke bokεnε bo bonyii le κε, ε κε me nu naa κε diεwε wee wvù fii shile we le κε. ¹² Me ηké no mbamte mwεεm mvudien εdiuw εfaa yí kemaa le. Me ηké no nyaa keba kemwaan ê wo εnte jo biba yuufe bi mwεεm mvunciim mvù me ηκεηκε le.’ ¹³ Geenεn, ε wee wvù to fii shile we leem fiew ncejole, fanε yaa cim taa we κε, so' εkolε, lan wεm mum bunle le, ‘O Nyo', me nu fiew wee wvù befe, camε κε shen fô me le.’ ” ¹⁴ No Jisos fε nεn, mum gay ε, “Ε me ensee ê ben le wee wvù to fii shile wε to buy no booke ê wvù yew nu teyey ê Nyo' ejise εfey wee Falasii wε. Ε nu κε ληληη no wee tfuu wvù bensee εkolε kew nu ε bó nu ke eshike lo wvù, ε wee tfuu wvù shiwse εkolε kew, nu ε bó nu ke ebense lo wvù.”

Jisos kooηke boom bo caan caan (Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Ε bonyii ke nε no too bô boom bo caan caan fô Jisos e le wvù ekum bó le. Ε boom bew bo ηgoo le yεn nonεn, no saake lo bó. ¹⁶ Geenεn, ε Jisos tee boom bodvu le bó etoò, mum jeme ê boom bew bo ηgoo le ε, “Ben ecine é boom bo caan caan etoo fô me le. Fo ben ejewsé bó κε, njefo bvunfon bvυ Nyo' le nu ε è nu fô bonyii diεwε boban e. ¹⁷ Ε me ensee ê ben keεεy le, é wee baa efiisen bvunfon bvυ Nyo' le κε diεwε wan wvu caan e, wvù saa ke eyuu eley bvunfon bvudvu le κε.”

Jisos bô wee kpaw (Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Ε wee wvu baay mvu bife ê Jisos le, “Wee n'yεεyi, wo wvù wee wvù jee, fiεε fi me ηκεηκε keeηγε nse ηκεηκε nshii wvù mεy lo nu la?” ¹⁹ Ε Jisos bife ê wvù le, “Wo teηe me le wee wvù jee nje la? Κε wee nu dvù wvù jee κε. Ε nu κε Nyo' maan wvù jee. ²⁰ Geenεn, keetu jim yí fiεε fi wo be bife le, wo kee κε bonci bô duu le, ‘Fo wo ejan kpwεε wee,

fo wo eyu wee,
fo wo econ bvucou,
fo wo eben jim nsaw mbiay',
bô wvù le,
'E wvumtè ico bô bwoo' le?"

21 E wvù tfuse le, "Bonci ban bocii nu e me nto ηκew wase no ηγεεle naa e me mbεε cuwee." 22 E Jisos yuw nonen, gay ê wvù le, "Tu fiεε nu e shεε fimwaan fi wo bεε ege. Gene egese mwεem mwuw mvunciim, egaw bigew bidvu ê bonyii bô fuute, ê wo ke emum ekηke bvukuke e è nu won Nyo' le. E wo dioo e ge nonen, emum eto ebii me le." 23 E wvù yuw nonen, e ye keeshε lo wvù, njefo wvù to κηke kpaw baay. 24 E Jisos taa wvù nen, gay le, "Fí temyi baay fô wee kpaw e keeley bvunfon bvù Nyo' le. 25 E fí temyi naa baay fô wee kpaw e keeley bvunfon bvù Nyo' le fele no fí temyi fô nyambala le * keeley ê jise di tase le." 26 E bonyii bô to nu fó yuw nonen, mum bife le, "E è fen nu nonen, ê ke eyuu eboy yεε?" 27 E Jisos tfuse le, "Ke fiεε fi ghaake bonyii keege nulo eghaw Nyo' keege ke."

28 E Bitā gay ê wvù le, "Taa eyen, bese nu e cinε wase mwεem mvusese le, e no bii wo le." 29 E Jisos tfuse ê bó le, "E me ensee ê ben kecεey le ke wee yaa nu dvù wvù nu e cinε la diew e, κενεε kpweσε bô boom e, κενεε boom bo bwee le, κενεε ice bô bwee le nje bvunfon bvù Nyo' le, 30 wvù nu ke enu se wvù e κηke bonyii bô mwεem nteen yí nshii wvun e mvù fele mvù wvù cine le ke. E è nu ke edioo enu kefew ke nshii wvù too le, ê wvù ekηke nshii wvù mεy lo."

*E Jisos bvuu jeme ekumε kpwe ye
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)*

31 E Jisos ke ne jo boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε e bô bó base ye. E wvù gay ê bó le, "Ben eyeke eyuw, beene bene wase Jelusalem, e beene nu eben ebuy jó ê fiεε ficii fi bonyii bo ntum Nyo' le to sanεε ekumε wee wvù diee nu Waawee eto ekocen."

32 Fí e mum e no nu le bó nu ke enya wvù can bitum e, ê bó ebuu wvù, nan'yi wvù, cuyte ncεy yí ye le. 33 Bó nu ke etam wvù bô bongbwan, eyu wvù, ê ke edioo enu ediuw εta, ê wvù ebuy yí kpwe le."

34 E Jisos jeme nonen, e fí ffumse bó, e bó fanε yaa cim kiεε laa wvù jeme le la le, njefo fiεε fimew to nu e ge le fo bó ekiεε ke.

E Jisos yene ejise kenfefe

35 E Jisos ke dioo fejene kelaante kè Jeliku, e kenfefe kemew e shii diuw je le leke mwεem. 36 E wvù yuw no kebombom ke bonyii le kfune fele, mum bife le laa e se nu la le.

37 E bó tfuse ê wvù le è nu Jisos wvu Nasale e wvù fele. 38 E wvù mum κew no wamte le, "Jisos, Waa Nfon Dawe, camε ke shen fô me le."

39 E bonyii bô to saa fwe wam le wvù eban lo. Geenε e wvù bvuu mese wam lo foweεwe le, "Waa Nfon Dawe, camε shen fô me le."

40 E Jisos yuw, leem gay le bó eto bô wvù. E bó to bô wvù, e Jisos bife ê wvù le, 41 "Wo gomte le me enge la fô wo le?" E wvù tfuse le, "Tata, geε e me en'yene mwεem e."

42 E Jisos mum gay ê wvù le, "E yenε le mwεem e. Fitele fiuw fi wo lese yí yem e nu e ge wase ejise eyo e yene."

43 Kan mwaan nonen, e wvù mum kase κew no yene mwεem e. E wvù mum ne no bii Jisos e tumte monkum mo Nyo' le. E bonyii bocii bô to nu fó yen, nya mbense ê Nyo'.

19

Jisos bô Sakio

1 E Jisos gen ley ê kelaante kè Jeliku le, no fele. 2 E wee mvu to nu jó e diee nu le Sakio, e è nu cee ekole bonyii bô to fii shile, nu ten cee kpaw. 3 E wvù no gomte keeyen Jisos e no wvù to fele. Geenε, e fí ghaw njefo wvù to kfufene lo, e kebombom ke bonyii le banji wvù. 4 E wvù mum lewte gen fwe, gen ben yí kete kemew e le

18:22 12:33; Mat 8:21-22 * 18:25 Nyambala yin nu ê diwε bala le le, "kamel." 18:27 Saka 8:6; Luk 1:37 18:29 14:26; Mat 10:37 18:31 9:21-22 18:34 9:45 18:38 Mat 20:30-31 18:42 Mat 9:22

Jisos ke edioo efele é wen eyen wvú le. ⁵ E Jisos ke gen buy fó, lan jise yen wvú le fowe, tee le, “Sakio, shiile cekey eto, njefo me nkenke keence ê wo yew ében.”

⁶ E wvú mum son shii yî kete kie le, fiisen Jisos bô nlanlan. ⁷ E bonyii bocii bô to yenne no Jisos to gene bô wvú mum kew no wvukene gayte le, “Wee wvun gene wase keegen ce bô wee wvú befe.”

⁸ E bó gen dioo nu, e Sakio ke ne leem we gay ê Jisos le, “Tata, taa eyen, me nu engaw mwem mwem entelen enya ê bonyii bô fuute. E è nu le me nke nu e nfiw wase wee, é me enkase entfuse bokan bonew ê mweten.”

⁹ E Jisos yuw nonen, gay le, “Eben nu e bonyii bo yew fen e boy wase, no cee la wvun nu ten waa Abl'am. ¹⁰ Wee wvú diee nu Waawee to to keegom bonyii bô nu e laken wase, eboyse bó.”

Ngan ekumε bigew (Mat 25:14-30)

¹¹ No bonyii to yeke no Jisos jemyi mwem mvun, e wvú ke ne ma ngan mvu ê bó, njefo è to shæte wase caan é wvú eley Jerusalem, e bonyii kpwaake le sekemew le è shæke wase caan é Nyo' ekew esaake bvunfon bwew. ¹² E wvú gay le, “E to nu kefew kemew e, e waa nfon mvu ne won wvubole no gene won wvumew e ncejole le bó egen eghaa wvú nfon e, é wvú se kase eto esaake bvunfon bwew. ¹³ E wvú ke dioo nan'yi, tee boom bew bo lemme le yuufe, gaw bigew ê bó ekelé ekelé, gay le, ‘Ben eko eshæ egeè way dvú fô me ntoo.’ ¹⁴ E wvú mum ne, e bonyii bo won we le to bane wvú baay. E bó mum shæ tum bonyii ê wvú ejim le bó egen egay le ke bowen koonke wee wvudvu le wvú enu nfon bowen ke.

¹⁵ E bó ke gen ke ghaa wvú. E wvú ke tu jim, tee boom bew bo lemme le ba bô wvú to gawæ bigew ê bó le wen eyen laa bó se nu e shæ e ge way

e die sew e. ¹⁶ E wvú fwe to gay le, ‘Cee ekole, ekelé kuw ke bigew e kè wo to nyaé ê me nu e me e nshæ e ndie sew jó bikele yuufe.’ ¹⁷ E wvú yuw njon, bæle wvú gay le, ‘Wo nu waa lemme wvú jee. No wo se nu e shæ e kie keetaa fô fiæ fi caan e ntay, me nu enge wo é wo esaakè bontew yuufe.’ ¹⁸ E wvumvu ten to gay le, ‘Cee ekole, ekelé kuw ke bigew e kè wo to nyaé ê me nu e me e nshæ e ndie sew jó bikele bitin.’ ¹⁹ E wvú gay ê wvú le, ‘Me nu enge wo é wo esaakè bontew botin.’ ²⁰ E wvumvu waa lemme to gay fiew le, ‘Cee ekole, ekelé kuw ke bigew e kin fen e me e nshæ e nkule ê njaw ndvu le e nge. ²¹ Me nse ngeke njefo wo temyi ejim, e me nfane wo. Wo ké nu se wo nu e gee nkuu, mum to no joo lo. E ké dioo nu se wo nu e jewe fiæ, mum to no gbweci lo.’ ²² E cee ekole we gay ê wvú le, ‘Wo nu wan wvú befe. Njeme wvú buy diuw wo le nu wvú me nu enjo ensaw wo dvú. Wo se kee le me ntemyi ejim, é me ndioo nu se me e nge fiæ nkuu, mum nto no joo lo, nké ndioo nu se me nu e njewe fiæ mum nto no ngbweci lo. ²³ Wo se kee nonen, e se e ge la fo wo ejo bigew biem egen ege ntfu, wvú le seke me e nkase enfi bô sew?’ ²⁴ E wvú mum gay ê bonyii bô to leeme mbew ye le le, ‘Ben efi ekelé ke bigew e kedvu ê wvú, enya ê wvú kenke bikele bi bigew e yuufe.’ ²⁵ E bó kacé lo, gay le, ‘Cee ekole, wvú kenke wase bikele bi bigew e yuufe.’ ²⁶ E wvú gay le, ‘E me ensee ê ben le wee wvú kenke fiæ nu e bó nu ke ebise. Geen e wee wvú baa kenke, nu e naa fi caan fi wvú kenke nu e bó nu ke efi lo ê wvú. ²⁷ Yî keseen e, bonyii ba bô se bane me, tune le fo me enu nfon wvubo ke, ben egen eto bô bó eyuwyé ê me ejise.’ ”

E bó fiisen Jisos Jerusalem ke diewe Nfon e

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

28 Ejim jodvu no Jisos to jemyεε mwεεm mvun, mum nε no saa fwe bene gene Jelusalem. 29 E wvú ke dioo fenene ntεw wvù Betfaj bô wvù Betani bô nu mbew Kum Bite bi Olif e, mum baa boom bew bo ηgoo le bomew bofεε tum, 30 gay λε, “Ben egen ntεw wvu fwe we le. Ben nu ke edioo eleyte jó, eyen waa kembεεbey e ε bó ε suu ε wee ke baa ben wase yî dvú le κε, é ben efay eto dvú fen. 31 E ben gen ε no fayte, wee ε no biite λε laa ben fayte nje la λε, é ben tfuse λε Cee Ekole κηηke shiee wvudvu.”

32 E boom bo ηgoo le ba gen yen fiεε ficii le κε ληηληη no wvú to jemyεε. 33 E bó ke dioo fayte waa kembεεbey wvudvu, ε bonyii bô to κηηke bife λε, “Ben fayte waa kembεεbey wε nje la?”

34 E bó tfuse λε, “Cee Ekole κηηke shee wvudvu.” 35 E bó mum jo to dvú fô Jisos e, yey bikum bibole yî kembεεbey kedvu le, mum bense Jisos yî dvú le. 36 E wvú no gene, ε bonyii yeyte bikum bibole é je, ε wvú fele yî dvú le.

37 E wvú ke gen λε wen efenene fô je booke yî Kum Bite bi Olif e, ε ke-bombom ke bonyii bew bo ηgoo le sεεε no wvuuyi bensee Nyo' foweεwe nje binghaw bi mwεεm e bicii bì bó to yenεε. 38 E bó no wvuuyi gayte λε, “Nyo' nu ε lanη kembonen yî Nfon wvù too é diee di Tata le. Nyεkeey nu fowe, ε bvukukε nu bvú Nyo' wvu fowe le.”

39 E Bofalasii bomew bô to nu é kebombom ente mum nε gay é Jisos λε, “Wee n'yεεyi, kanε bonyii buw bo ηgoo le ban λε bó eban lo.”

40 E Jisos tfuse λε, “E me ensee é ben λε, é bó ecim eban lo, naa é eta εyan ewvuuyi.”

41 E Jisos ke dioo buy mbew Jelusalem e, taa jo nen, κεεε bô kpwe, 42 no taanηe λε, “O Jelusalem, é ben ban be kee κε naa fiεε fi nulo eto bô nyεkeey fô ben e yî diuu di εben e. Geenεn keseen sε ben kee lo ηkuuη. 43 Nonεn, ben ekeè λε kefew too lo kè

bonyii bonεn bo bvuban e nu ke eto ebom ketaan egem ben dvú eκεεκεε, eban ben ente. 44 Bó nu ke eley efiwse lo ben naa noo boom bonεn, ebvuw yéw yene, é τε saa eshεε yî dimew e κε. E fi nu ke ekooy nonεn njefo ben to baa kiεε kefew kè Nyo' to toε é ben e κε.”

E Jisos kuη bonyii bo way e fô yew ncese Nyo' le

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 E Jisos ke gen fô yew ncese le, no kuunηke bonyii bô to geese mwεεm fô 46 gayte é bó λε, “Fí nu ε bo ε sanη ε Nyo' gayte λε,

‘Yew yem nu ke enu yew bunle.’

Geenεn ben ε banηke ε tu

‘Tfum bocoon.’ ”

47 E Jisos no shee yεεyi bonyii fô yew ncese le εdiuw εcii. E bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to duηci bonci bo Nyo' le noo bonyii bo baay baay bo jó no wεεntene keeyu wvú. 48 Geenεn fanηe yaa κηηke je κε, njefo bonyii bocii to shee κε lo mbew Jisos e yaa gomte keesoy lo fiεε fimwaanη fô mwεεm mvù wvú to yεεyi le κε.

20

E bonyii bo wonη e bife fô Jisos jo mvunηay

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 E é ke no nu diuu dimew ε Jisos no yεεyi bonyii, bvuu fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' é bó fô yew ncese le. E bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô duηci bonci bo Nyo' le noo bonyii bô saake wonη to, 2 bife é wvú λε, “Kε see é bese wee wvù nya mvunηay λε wo egee mwεεm mvun? E nya yεε mvunηay mvudvu é wo?”

3 E Jisos tfuse λε, “Me ten nu embife fiεε é ben. Ben esee é me keseen. 4 Mvunηay mvù Jon to leese bonyii dvú é joo to nya Nyo' nuu wee wvu wum ε?”

5 E bó mum koo ntfum εbonεbon λε, “E beene tfuse λε é to nya Nyo', é

wvù ebife ê beene le laa e è ge la fo beene ebee Jon e le? ⁶ E beene tfuse le è to nya wee wvu wum, é bonyii etumye beene bô eta, njefo bó nu e bee csey csey le Jon to nu wee ntum Nyo'." ⁷ Nonen, e bó mum tfuse le, "Ke bese kee wee wvù to nya e ke."

⁸ E Jisos mum gay ê bó le, "Tu ke me nu ensee ten ê ben wee wvù nya mvungay ê me le me engee mwem mvun ke."

Ngan ekume bonyii bò bó to lese wene

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ E Jisos mum ne kew no maa ngan é bonyii le, "Wee mvu to nu e lem we mvuntam mvù bó keenci mbvuum dvú. Ke tese we wvudvu é bonyii, mum ne gen ketum kemew e, gen ce jó baay. ¹⁰ E kefew kè bó ké no kooyte ke to kocen, e wvú tum waa we lemme le wvú egen efi mvuwene mvuntam. E wvú gen, e bonyii bò wvú to tesse we ê bó, kaa sun lo wvú kun e wvú tu jim cancan. ¹¹ E wee wvudvu bvuu tum wvumvu waa lemme, e bó bvuu sun wvuwe, shoose wvú, kun e wvú tu jim cancan. ¹² E wvú bvuu tum wvumvu le botete, e bó lemse wvú, tfume ekfun. ¹³ E wee wvudvu kpawace le, 'Me nu enge nee? Me nu ntum wase keseen e è nu waa wem wvù nu fitele fiem. Sekemew é bó egen ewvum wvú.' ¹⁴ E wan we gen ley wene, e bonyii ba bò bó to tesse we ê bó yen wvú le, tfumtfum ebonbon le, 'Wvun nu ndiela wee we wvun. Beene eyu wvú emum eyow we wvun.' ¹⁵ E bó mum koo wvú, bvuse wene, yu."

No Jisos fe nonen, mum bife le, "Ben kpwaake le wee we wvudvu nu ke eto ege nee bó bonyii ba? ¹⁶ E me ensee ê ben le wvú nu ke eto else lo bonyii bodvu, etese we wvudvu e è nu wase é bonyii bomew." No bonyii yuw nonen, kace lo le, "Nyo' elewsè."

¹⁷ E Jisos taa bó nen, bife le, "Tu fi fin fi bó san ê Nwa' Nyo' le jemyi le la, fi nu le,

'Te didvu die di bonyii bo kembom e to tunee,

to nu e kase ne tu te di buu di yew e?'

¹⁸ E te didvu din nu, é wee gbwe yí dvú le ecaafie lo, é dí gbwe yí wee le, é mweten efoonce lo."

Mbife ekume shile

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

¹⁹ No Jisos ma ngan wvudvu nonen, e bonyii bò to dunçi bonçi bo Nyo' le bó bocee ncese bo baay baay mum no gomte le bó ekoo wvú ke fó. Bó to gomte keekoo wvú njefo bó to nu e kie le wvú ma ngan wvudvu e è nu ê bó, geenen fan bonyii. ²⁰ E bó mum no bii bikaa biew e, kew bonyii, tum e bó gen no keele wvú buwse le bó nu bonyii bò jee. E bó to gee nonen keeyuw fi diuw we le emum ekoo wvú enya can wee wvu Lum wvú saake keba kekie le. ²¹ E bonyii bodvu mum ne bife é wvú le, "Wee n'yeyi, bese kee le mwem mvù wo jemyi noo mvù wo yeyi nu mvu len, e ke wo taale jise di wee le ke. Wo ké no yeyi kecey e è nu fi fi Nyo' gomte le bonyii egeè. ²² Bese e mum e no biite le laa nci nu e bee le beene elaanke shile é Kaysa Nfon wvu Lum e?"

²³ E Jisos kie fi bó weentene bó fí gay le, ²⁴ "Ben ke eto bó danali mwaan é me en'yen." E bó to dvú e wvú bife le, "Eko le kin kè nu yí dvú le nu ke ye le, e diee din nu di ye le?" E bó tfuse le, "E nu ke Kaysa le, e diee nu ke ten diuw." ²⁵ E Jisos mum gay le, "Ben emum enyaà le é Kaysa fi fi è nu fi Kaysa le, enyaà é Nyo' fi è nu fi Nyo' le."

²⁶ E bonyii ba yuw e fí ffumse bó, e bó mey diuw tfu fan yaa kenke fi fi bó ekoo wvú yí dvú le é bonyii ejise ente jo mwem mvù wvú to jemyi le ke.

Mbife ekume mbuy wvu yí kpwe le

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ E bonyii bomew ngoo Bosadusii le ke ne to keebife fi é Jisos.

Bosadusii ban to nu bonyii bò to duu le ke bonyii nu ke ekase ebuy yî kpwe le ke. ²⁸ E bó to bife ê wvú le, “Wee n'yeyi, Muses to nu e sanj ê nci wesebeene le le,

‘E wee kenke kpwoon e ke e kpwe se bô wvú nu e boo wan,

tu waa bwee kenke keege kpwoon wvudvu

é bô wvú eboo boom ê diee di nkfu waa bwee le.’

²⁹ Keseen, boom bo wee mvu le to nu bosooshwi, e wvu ngaywee ke kenke kpwoon, ke kpwe se bô wvú e kenke wan. ³⁰ E ejime kew gee kpwoon wvudvu, ke kpwe ten se wan.

³¹ E ejime ke wvuwe le bvuu gee ten kpwoon wvudvu, ke kpwe ten se wan. E fi ke kooy ke nonen bô boom bo bosooshwi bodvu bocii, e mvu bó le fanje yaa boo wan bô kpwoon wvudvu ke. ³² Ejim jodvu e kpwoon wvudvu kpwe ten. ³³ No bonyii bo bosooshwi bodvu to nu e jo kpwoon wvudvu bocii, è nu ke enu seke bonyii kaase buyte yî kpwe le, é wvú enu kpwee ye?”

³⁴ E Jisos tfuse le, “Yî wonj wvu keeseen e nu e bolemsé bô bokene taashi bvujen. ³⁵ Geen, e bonyii bò nu e kocen keeke ekene bvudvuu yî wonj wvú too le seke bó e kase e buy yî kpwe le yaa nu ke etaashi bvujen ke, e bonyii yaa bee ke enyaa boom e bó taashi bvujen ke. ³⁶ Ke bó bee ke ebvuu ekpweken ke, njefo bó nu ke enu wase ke diewe bonceendaa bo Nyo' le. Bó nu ke enu wase boom bo Nyo' le, njefo bó nu e kase wase e buy yî kpwe le. ³⁷ Keesy kedvu nu le Muses kebee to nu e yuuse le bonyii nu ke ekase ebuy yî kpwe le no wvú to sanje ekume kete kè wvú to yene e kí beenci. Wvú tenje Tata ê bvudvuu bvú nwa' le bvudvu le wvú nu Nyo' Aba'am, nu Nyo' Aysik bvuu nu Nyo' Yakow. ³⁸ E wvú tenje nonen, tu bonkfu ban nu bonyii e bó nu dvú, ke Nyo' nu Nyo' bonkfu ke, è nu Nyo'

bonyii bò nu dvú, njefo fô Nyo' le nu e bonyii bocii nu boyuum.”

³⁹ No Jisos jeme nonen e bonyii bò to dunji bonci bo Nyo' le bense wvú gay le, “Wee n'yeyi, wo nu e looce e tfuse lenj.” ⁴⁰ Ke nonen, e wee fanje yaa ebvuu emom lo ebife fie ê wvú ke.

Mboyse wvú Nyo' to kawee nu waa ye

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ E Jisos mum ne bife fiew ê bó le, “Bonyii ghan ne e se no gayte le Mboyse wvú Nyo' to kawee nu waa Nfon Dawe? ⁴² Ke ben kee le Dawe kebee to nu e sanj e Nwa' Mbense le le, ‘Tata Nyo' to nu e gay ê Tata wem le wvú eshii ê ebo kew ke eey e,

⁴³ egen ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo bvuban e

é wvú etome bikaa biew yî bó le diewe kedvuushé ke bikaa biew e.’

⁴⁴ E Dawe tenje wvú le Tata wen, é wvú ebvuu eghan ne e se no nu waa we?”

E Jisos gay le bonyii eyenè ekume bonyii bò dunji bonci

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵ E Jisos mum ne no jemyi wase e è nu ê boom bew bo ngoo le e bonyii bocii yuuke. Wvú to nu e gay ê bó le,

⁴⁶ “Ben eyenè ekume bonyii bò dunji bonci bo Nyo' le. Bó koonke keetfummy bikum bi dewkene kale dvú, koonke le bó egayte bó le ê way bô n'wvum. E bó bvuu koonke keeshiile yî bintaw bi fwe le yéw bunle le. E bó ké egen fô nkaw e, no koonke ke keeshii e è nu fwe. ⁴⁷ E è bvuu nu ke bó bò shiwse boké' bo bonkfu le, leele bó fii mwem mvubole, mum gee dibunle di dewkene keedunji ye. Bonyii bodvu ban nu e wvubo nge w nu ke efo lo.”

21

Nnya kpwe nkfu wvú wee kefufe (Mak 12:41-44)

¹ E Jisos ke ne lanj jise, yen no bonyii bo kpaw e geele nnya yibo ê finkuw fi nnya le fô yew ncese le. ² E wvú

yɛn tɛn kpwɛɛ ɲkfu mvu le ɛ è nu wee kefufe, ɛ wvú ɛ to ɛ gɛɛ mvunyinyi mvunfɛɛm ê fiɲkuw fidvu le. ³ Ɛ wvú mum gay lɛ, “Ɛ me ensee ê ben keɛɛy lɛ kpwɛɛ ɲkfu wvun wvù nu naa wee kefufe nɛn, nu ɛ nya ɛ fey bonyii bocii bò be nyaa. ⁴ Bonyii bocii bò be nyaa, be too ɛ è nu bô tfúw kpaw wvubo wvù nu ɛ yiɲsɛn wase ɛ no fuci kuse. Geenɛn ɛ kpwoon wvun no wvú nu kefufe kefufe nɛn nu ɛ wvú ɛ nya naa fiɛɛ ficii fi wvú bee keecee yí dvú le.”

Ɛ Jisos see lɛ bó nu ke ebvuw yew ncese

(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Ɛ boom bo Jisos e bo ɲgoo le bomew ke nɛ no kumte ɛtalɛ ɛkumɛ yew ncese, bɛnsee ɛta yò jee yò bó to bomɛɛ dvú bô mwɛɛm mvù bonyii to nyaa ɛ bó seyse dvú. Ɛ wvú gay ê bó lɛ, ⁶ “Ben yene mwɛɛm mvun e? Diuu too lo dì ke tɛ dimwaanɲ nu ke eshɛɛ yí dimew e sɛ bó ɛ base fokuse kɛ.”

Bonɲɛw bô bvuban

(Mat 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Ɛ bó bife lɛ, “Wee N'yɛɛyi, fifin fiɛɛ nu ke ekooy seke la? Ɛ nciise wvù nu ke eduɲɛ lɛ fí nu wase keekooy nu la?”

⁸ Ɛ Jisos tfuse lɛ, “Ben eyɛnè fo wee ke elɛɛ ben é ben ejay je. Ben ekeè lɛ bonyii nu ke etoo nteen, joo diee diem tɛɛke fojise, ɛ wee duu lɛ, è nu wen wvù Mboyse, ɛ kefew too wase ncee. Bó dioo duu nonɛn, fo ben eyekè kɛ. ⁹ Seke ben ɛ yuw ɛ bó tumte jem mondvuum e mondvuum e, ɛ bonɲɛw nu wonɲ e, fo ben efanè kɛ. Mwɛɛm mvun kɛɲke kɛ keeyaw ekooy. Geenɛn, ɛ mvú yaa mum duɲɛi lɛ wonɲ nu eka sekedvu kɛ.”

¹⁰ Ɛ Jisos bvuu gay ê bó lɛ, “Ketum nu ke etumte jem bô kemew, ɛ nfon mvu tumte jem bô wvumvu. ¹¹ Binɲhaw bi mwɛɛm e nu ke ekooyi mondvuum e mondvuum e. Nshɛ nu ke eshiike bô mvunɲgay. Jenɲ nu ke

ekoole, ɛ bincɛm nu ke enu mondvuum e monciim. Bonciise bò bɛmte nu ke eduɲɛi ye yí ɛbulɛ le nyaa nfan ê bonyii. ¹² Ben ekeè lɛ é mwɛɛm mvudvu sɛ keeke ekooyi nu ɛ bó nu ke ekooyɛ ben, enyɛwle dvú. Bó nu ke egɛn bô ben, esaw yéw bunle le, eciinse ben yéw ncaw e. Ɛ bó nu ke ebvuu ejo ben egɛn dvú fwe dvu bonfon bô bonyii bò saake wonɲ nje diee diem, ¹³ é sekekiɛ emum enu kefew fô ben e keejeme ê bó ɛkumɛ me. ¹⁴ Seke bó ɛ jo ben nonɛn, ɛ ben lese lo lɛ kɛ ben nu ebuuke lɛ laa ben nu egɛn ɛtaɲɛ diuw lɛ la lɛ, ¹⁵ njefo è nu me wvù nu ke enya njeme diuw wene le, noo bvufɛe ê ben. Kɛ bonyii bonɛn bo bvuban e yaa nu ke eleem, ekicɛn ben kɛ. ¹⁶ Bonyii bò nu ke egese ben nu ke enu kɛ bo'icee bonɛn bô bo bwee bonɛn, noo boom bo bwee wene le, noo kfuu dinɛn bô nsáa yene. Ɛ nu ke enya kɛ bó ben é bó sɛ yuwyɛ ben bomew. ¹⁷ Bonyii bocii nu ke ebane ben, nje diee diem. ¹⁸ Geenɛn, naa kɛ yvuw yimiaaɲ nu ke ela ê ben efa kɛ. ¹⁹ Ben ekuu kɛ ɛ è nu shém, é ben ke emum ekɛɲke nshii.

Ɛ Jisos see lɛ bô nu ke efiwɛ Jɛlusalɛm

(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ Seke ben ɛ yɛn ɛ bonyii bo jem e ɛ gem wase kelaante kè Jɛlusalɛm ɛ tase, ɛ ben mum no kee lɛ kefew nu ɛ kocɛn wase kè bó nu ke efiwɛ kí. ²¹ Fí ke dioo ɛ kooy nonɛn, ɛ bonyii bò nu Judea mum fɛɛ ben yí dikum e, ɛ bò nu ɛlaante jodvu buy. Fo wee wvù nu ɲkpwaante ebvuu etoò keeley jó kɛ. ²² Ɛdiuw yoya nu yò Nyo' nu ke elanɲ ɲɲɛw yí Jɛlusalɛm e nje gee dibole, keege é fí eto ekocɛn no bó nu ɛ sanɲ ê Nwa' we le. ²³ Ɔɲɛw wvu baay ɛdiuw yoya le nu ke enu wvu bokɛnɛ bò nu bô difue, noo bò yamsee boom e. Nyo' nu ke eton'yɛ shém bô bonyii ban, elanɲ ɲɲɛw wvu baay yí wonɲ wvun e. ²⁴ Bó nu ke egbwoɛ lo bonyii bomew,

21:4 2Kol 8:12 21:6 19:44 21:7 17:22-24 21:10 Mak 13:8 21:12 Mat 10:17-22; Jon 16:1-4
 21:12 Lem 12:1-4; 18:12-17; Lem 24-26 21:14 12:11-12 21:16 May 7:6; Mat 10:35; Luk 12:52-53
 21:18 1Sam 14:45; Mat 10:30; Luk 12:7 21:19 Mwm 13:10 21:20 19:41-44; 20:16; Mat 22:7
 21:22 Dito 32:35; Os 9:7

ekooye bomew egawce é bó egen enu bonfaw bitum e. Bonyii bò yaa kee ke Nyo' nu ke eben lo yî Jêlusalêm e, egen ebuy no kefew kebole nu ke ekocên.

É Jisos see bonciise bò nu ke enu seke wvú kaase too
(Mat 24:29-35; Mak 13:24-31)

²⁵ Bonciise bò bente nu ke edunji ye yî diuu le bó yî kpwee le noo yî jón e. Fí yî nshê le nu é bitum nu ke enu yî monlum e, ngemtene no joo yi baay nu ke ekfune yole. ²⁶ Nfan nu ke ege é bonyii egule, ciinke nen kikikiki. Bó nu ke ekpwaake mwem mvù bente mvù nu ke ekooy yî nshê le, njefo mwem mvu fowe mvunciim mvù kenke mvungay nu ke eshiike. ²⁷ Nonen é bonyii emum eyen no wee wvù diee nu Waawee shiile too é kembew e kenke mvungay noo bvukuke bvú baay. ²⁸ Seke mwem mvun é kew é no kooyi, é ben leem we, cake bikuu we, njefo kefew kè Nyo' nu eboyse ben nu wase nceencee.”

²⁹ No Jisos jeme nonen, mum fewsen le, “Ben eyeyi fiê yî kengvum bó bite bimew bì ké yelê le. ³⁰ Bí ké keêke keecomte, é ben mum kiê le ekfun kumene wase. ³¹ É nu ke lenlen no ben nu ke edioo é yen é mwem mvun kooyi, é ben emum ekiê le bvunfon bvú Nyo' le nu wase nceencee.

³² É me ensee é ben keceey le ke engoke ke keseen kin nu ke eka se mwem mvun mvunciim é jo bvudvuu ke. ³³ Ebule bó nshê nu ke eka, geenen ke diew yem nu ke eyuu eshiw ke.

³⁴ Ben eyenè fo ben eghanè diee é è nu bikuu binen, wukene jewte, leese bvufee é è nu yî nshii wvu fokuse fen e, é diuu didvu ke ene esese ekoo ben ke diewe ketam e. ³⁵ Fiê fi yî diuu didvu din e nu ke eto yî bonyii bocii bò nu yî ekole ke nshê le. ³⁶ Ben emum eleemè tamiyi, ebunleè Nyo' sekeci, wvu le mvumvun mwem ke edioo ekooyi, é wvú enya ben bó je yî ben

elaw efey jó se leem fwe dvu wee wvù diee nu Waawee.”

³⁷ É Jisos mum no shee yeyi bonyii yew ncese le ediuw yoya le ecii. É ké dioo nu fokieguu, é wvú ben gen ce yî Kum Bite bi Olif e. ³⁸ É bonyii bocii ké buy saa bvutfuu mum gen fô yew ncese le no yuuke n'yeyi we.

22

É Judas bee keegese Jisos

(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11)

¹ É kefew ke Nkaw Bled wvù bó baa gee Fintunlen jó, wvù bó teje le Nkaw Danefey e, ke no too wase nceencee. ² É bocee ncese bo baay baay bó bonyii bò to dunji bonci bo Nyo' le, no gomte je yî bó eyu Jisos jó é è nu é nnyile le, njefo bó to fane bonyii.

³ É Satan ley é fitele fi Judas wvù bó to teje le Iskaliot e, é è nu wee ngoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofee. ⁴ É wvú mum gen fô bocee ncese bo baay baay e bó bikuu bi nci le bì to cepte yew ncese. É bó mum seyse no wvú nu ke eghan se gese Jisos é bó. ⁵ É bó yuw njon mum kaw keelaw wvù bó bigew. ⁶ É wvú bee, mum gen kew no gomte je yî wvú nu enya Jisos jó can yibole é nnyile le seke bonyii yaa nu ke.

Nseyse Nkaw Danefey

(Mat 26:17-25; Mak 14:12-21)

⁷ É diuu di Nkaw Bled wvù bó baa gee Fintunlen jó di bó ké no seele waa keyaw wvu Nkaw Danefey wvun e ke to kocên, ⁸ É Jisos mum tum Bita bó Jon gay le, “Ben egen eseyse mwem mvù beene nu ke edie Nkaw wvun dvú.” ⁹ É bó bife é wvú le, “Wo gomte le bese egen eseyse é è nu fee?”

¹⁰ É wvú tfuse le, “Ben eyuw, seke ben leyte gene elante, ben nu ke eyen wee le é wvú é tuu joo é nshaan e, é ben ebi wvú le yew dvù wvú nu egen eley e. ¹¹ Ben dioo é bi, gay é cee

yew wvudvu le Wee N'yeyi biite le laa kebuw ke bonyii bo ghane le kè bô boom bowene bo ngoo le nu edie Nkaw Danɛfey dvú nu fɛɛ le? ¹² Wvú nu ke emum eduɔɔ kebuw ke baay yew yi ewe le ε bó ε loocɛ wase ε seyse, é ben emum eseyse mwɛɛm mvudien dvú.” ¹³ Nonɛn, ε bó ke gen yen mwɛɛm e ke lenɛn no Jisos to jemyɛɛ é bó. É bó mum seyse mwɛɛm mvudien mvu Nkaw Danɛfey e dvú.

*É Jisos bô boom bew die ntaashe
(Mat 26:26-30; Mak 14:22-26)*

¹⁴ É kefew ke to kocɛn, ε Jisos to ε bô boom bew bo ntum e shii no diekene. ¹⁵ É wvú nɛ gay é bó le, “Me nse nkoonke naa baay keendie Nkaw Danɛfey wvun beene nɛ n'yɛn ngɛw wvú too le. ¹⁶ Ben ekeè le ke me mbɛɛ nke endie Nkaw wvun ke enɛn ebuy no fí nu ke ekocɛn seke Nyo' nu ke esaake bvunfon bwew.”

¹⁷ É wvú jo fiko, nya keyoone é Nyo' gay le, “Ben eko ewu ben bocii ekɛnɛn. ¹⁸ Me nseɛ lo é ben le ε kew keseen ε gen lo, nu ε ke me mbɛɛ nke embvuu en'wu mbvuum mo twɛn kete kè lane le man ke, eɛn ebuy seke bvunfon bvú Nyo' le nu ke eto.”

¹⁹ É wvú jo blɛɛd, nya keyoone é Nyo', guushɛ nya é bó gay le, “Fin nu ye yɛm ε me ε nya nje ben. Ben egeè fifin keekumyi me.” ²⁰ Ke len nonɛn no bó mɛɛɛ mwɛɛm mvudien, ε wvú jo fiko jeme le, “Fiko fin nu fi monkan mo monfɛm mô Nyo' gbwo bô elɛmɛ kem kí ε buy nje ben. ²¹ Geenɛn, ben eyeke eyuw wee wvú nu egese me diekene fɛn bee wvú. ²² Ben ekeè le wee wvú diee nu Waawee nu ke eɛn ke no Nyo' to seyseɛ. Geenɛn, ngɛw wvú baay nu fô wee wvú gese wvú le.” ²³ É bó mum kew no biite é bikuu bibole le laa wee wvú nulo ege nonɛn é bó entelɛn nu yɛɛ le.

É Jisos yeyi no bonyii bew kenke kejoò bikuu bibole

²⁴ É bó ke nɛ kew mbew εbonɛn le laa bó sɛ nu nɛn ε wee wvú baay é bó entelɛn nu yɛɛ le? ²⁵ É Jisos gay é bó le, “Bonfon bo fokuse fɛn kenke mvunɔɔy é we jo bonyii bobole, ε bonyii bô saake won gayte le bó etenè bowen le bibaw bi bonyii le. ²⁶ Geenɛn, ke è nulo é fí enu nonɛn bô ben ke. Wee wvú baay é ben entelɛn ejoò le wen nu wan wvú caan, ε wee wvú nu ekole nu diɛwɛ wee wvú lemte fô ben bocii le. ²⁷ Wee wvú baay nu wvú la, wee wvú yeeme diekene lo, nuu wee wvú dɛɛle le? Ke è nu wee wvú yeeme diekene lo le? Geenɛn ε me nu é ben entelɛn diɛwɛ wee wvú lemte fô ben e.

²⁸ No me nshee n'yɛne bonɔɔy sekeci, è nu ke ben ban bô ké no nu beene. ²⁹ Fí mum è no nu le, ke lenɛn no Icɛm nu ε nya me bô bvunfon le me ensaake, nu ε me ε nya tɛn mvunɔɔy é ben keesaake. ³⁰ Me nya wvú le beene ke ediekene, wukene bvudvuu bvumwaan é ntow wɛm e, é ben eshii yí bokawla le, esaake dikfuu di Islael di yuufe ncow difɛɛ.”

*É Jisos see le Bitu nu ke ema wen
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:35-38)*

³¹ É Jisos mum ja tee Bitu le, “Semon, Semon è keè le Satan nu ε fi mvunɔɔy keecɛkɛn ben bocii ebvuse bomew ke diɛwɛ no wee ké fɛɛtɛn εgin bvuse nyiim. ³² Geenɛn me nu ε mbunle fô wo le, le fo fitele fiuw emum ebuy lo yí yɛm e ke. Seke wo ε kase ε tee bvufɛe bvuw jim, ε wo nya mvunɔɔy é boom bo bwo le.”

³³ É Bitu gay le, “Tata, é è cim nu keegen ncaw kɛnɛɛ keekpwe lo, tu me nu ke bee wo.”

³⁴ É Jisos tfuse é wvú le, “Bitu, yuw é me ensee é wo, nyimshie nu ke enu le yí etonɛn, ε wo ε ma wase bokaɔ botɛte le ke wo kee me ke.”

É Jisos tefe no boom bew bo ngoo le eseyse mvuntelem

22:14 6:13 **22:20** Ksm 24:8; Yeli 31:31; Saka 9:11; Lum 11:27; 2Kol 3:6; Gal 4:24; Ibu 8:6; 9:12
22:21 Jon 13:2, 21-30 **22:24** 9:46-48 **22:24** Mat 18:1; Mak 9:33-34 **22:26** 9:48; Mat 23:11; Mak 9:35 **22:27** Jon 13:4-5, 12-17 **22:30** Mat 19:28 **22:31** 22:3 **22:32** Mat 16:18; Jon 21:15-17
22:34 22:61; Mat 26:75; Mak 14:72 **22:35** 9:2-3; 10:4

³⁵ E wvú ne bife ê bó le, “Ben kumyi seke me nto ntumεε ben se bigew, se bikele noo se bolaba, no ben to ghane, ben to nu ε tan fiεε le?” E bó tfuse le, “Aay, bese to baa tan fiεε ke.” ³⁶ E wvú mum gay ê bó le, “Yî keseen e, é wee keηke bigew, keηεε ekεle, é wvú jo. E wee baa keηke nyo jem, é wvú gese kekum kew guy nyo. ³⁷ Me njemyi fin njefo fiεε fi bó to saηεε ê Nwa' Nyo' le le,

‘Bó to nu ε tan wvú bô bonyii bò befe’, keηke keekooy bô me keseen. Ben ekeè le mwεεm mvù bó to saηεε ekumε me nu ε mvù too wase keekocεn mvunciim.” ³⁸ E bó mum seσε le, “Cee ekole, bese keηke nyó jem yifiεε.” E wvú tfuse le, “Ben elu dvú nonεn.”

E Jisos bunle yî Kum Bite bi Olife
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ E Jisos ke ne buy elaante bô boom bew bo ηgoo le, mum kew no bene Kum Bite bi Olif e, ε è nu no wvú to ké no gee. ⁴⁰ E bó ke ben buy fô bó to gene, ε wvú gay ê bó le, “Ben ebunleè fo mmom ke eto fô ben e, eghaw ben.”

⁴¹ No wvú gay nonεn, mum bence gen buy ke no è nulo é wee etfume te é dí egen ebuy, mum tum envuw fokuse bunle le, ⁴² “Icεm, é fí fεn nu ε kpwen wo le, é wo cake fiko fi ηgew e fin fo me en'wu. Geenεn geε ke no wo koonke, fo wo ege no me ηkoonke ke.” [⁴³ No wvú bunle nonεn, ε nceendaa Nyo' shii we to fô wvú le, nya wvú bô mvunηgay. ⁴⁴ E Jisos nu, ε fitele fiew buuke baay. E wvú bvuu bunle lo shiee le jimtene, ε njimten cemceme fokuse ke diεwe bitewtew bi εlεmε le.]*

⁴⁵ E wvú bunle mεse, tu jim fô boom bew bo ηgoo le, yen ε yii ε ge wase bó ε dose ε no leete. ⁴⁶ E wvú bife ê bó le, “Ben kaa leete lo le? Ben eja we ebunleè fo mmom ke eto fô ben e, eghaw ben.”

E bonyii bo won e koo Jisos
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

⁴⁷ Ke no wvú to beε jemyi, ε ηgoo bonyii buynεn ε è kaa nu Judas wvú to nu wee ηgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε wvú to saa fwe wvudvu. E wvú gen mbew Jisos e keηocε wvú.

⁴⁸ Geenεn, ε Jisos bife ê Judas le, “Wo fεn gomte keηocε wee wvú diee nu Waawee nεn keedunεε le bó ekoo le?”

⁴⁹ E boom bew bo ηgoo le bò to nu mbew ye le yen fiεε fi to nu keekooy e, bife le, “Cee ekole, bese egbwoce bonyii ban e?” ⁵⁰ E wee mvu bó le dioo gbwoo, mum cun kentunη ke εceεy ke nfa ekole ke bocee ncese le. ⁵¹ E Jisos kan le, “Fo wee ebvuu emom ke,” mum kum kentunη ke wee wvudvu le ε kí mum kase tu fó.

⁵² Bonyii bò to toε keekoo Jisos to nu bocee ncese bo baay baay bô bikuu bi nci le bi to ceεte yew ncese noo bonyii bò saake won. E wvú bife ê bó le, “Ben to keekoo me ε no too bô nyó noo bibuse ke diεwe ben to keekoo ε è nu coon e? ⁵³ Me nse nu beene no diuu nu fô yew ncese le se ben ekum me le nje la? Geenεn, keseen nu kefew ke mvunηgay mvu ejiwε le kè Satan ké no saake, ε è nu kè è nulo é ben ege fiεε.”

E Bitama Jisos
(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ E bonyii bodvu mum koo Jisos no gene bô wvú fô la di ekole ke bocee ncese le, ε Bita bii ejim ntamndwee.

⁵⁵ E bó gen fwεε ηguy fontelenη fo lakfulεεη shii no yosene. E Bita mum to shii bô bó. ⁵⁶ No ηguy to beεnci, ε wan kpwoon mvu wvú to lemte fô la didvu le ja yen Bitama le ε wvú ε shii. E wvú taa wvú fojise ntay gay le, “Wee wvun bee bô wee wvudvu.” ⁵⁷ E Bitama mum kacε lo gay le, “Kpwoon wvun, ke me n'yaa ηkee wee wvun ke.” ⁵⁸ E kefew dioo bence caan, ε wee mvu bvuu yen wvú le, bvuu gay le, “Wo ten nu mvu

22:37 Yesa 53:12 **22:39** 5:16 **22:39** 21:37; Mat 26:30; Mak 14:26; Jon 18:1 **22:42** Mat 6:10; 20:22; Mak 10:38; Jon 12:27-28 * **22:44** Ke bonwa' bo boyvuum bomew ê diεw yi bó to yawεε saη Nwa' Nyo' jó keηke bincim bi 43-44 ke. **22:53** 19:47; 22:3

ngoo yibole.” Geenen ε Bita gay λε, “Diemsen, κε me nu mvu bó le κε.”

⁵⁹ Ε kefew bvuu γεν buy κε diewe ntam kefew mwaan e, ε wee mvu bvuu taam λε, “Kecεεy, kecεεy wee wvun bee bó wee wvudvu, njefo wvú nu ten wee wvu Galilee.” ⁶⁰ Ε Bita bvuu tun gay λε, “Diemsen wvun, κε me n'yaa ηkee fiεε fi wo jemyi κε.” Κε no wvú to beε jemyi nonen, kaη mwaan ε nyimshie mum ton. ⁶¹ Ε Tata banke ye ε εjise eye tasen bó yo Bita. Ε Bita kume njeme wvú Jisos be jeme λε, “Nyimshie ke enu λε yí eton eben, ε wo ε ma wase me bokaη botete.” ⁶² Ε wvú ne fó buy εκfun, bee kpwe baay.

Ε bó no κεηηκε bvuu suunke Jisos
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Ε bonyii bó to jici Jisos e mum κεw no κεηηκε bvuu suunke wvú, ⁶⁴ sũm bvushiw bwew bó ndvu, gay ê wvú λε, “Κε gee kewee ntum Nyo' kuw. Κε see wee wvú sun wo.” ⁶⁵ Ε bó bvuu no baale wvú bó boncun nteen.

Ε bó saw nsaw Jisos
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

⁶⁶ Ε bvú buy yuu ε bonyii bó saake won bocii bó bocee ncese bo baay baay bocii noo bonyii bó dunçi bonci bo Nyo' le baance ye. No bó baanceε, mum jo Jisos γεν bó wvú fô bó to ké no saake bonsaw. ⁶⁷ No bó γενεε bó wvú nonen, ε bó bife ê wvú λε, “Ε ε nu wo Mboyse wvú Nyo' to kawεε, é wo see ê bese?” Ε wvú tfuse λε, “Ε me nseje lo ê ben, ben saa ebee κε. ⁶⁸ Ε me mbife fiεε ê ben, ben saa etfuse κε. ⁶⁹ Geenen, ε κεw yí keseen e, wee wvú diee nu Waawee nu ke eshii ê εbo ke εεεy ke Nyo' mvun gay e.” ⁷⁰ Ε bó mum σεεε bocii λε, “Ε fεn nu wo wvú Waa Nyo'?” Ε wvú tfuse λε, “Fí nu no ben gayte.” ⁷¹ Ε bó mum gay λε, “Ε nulo é bó ebvuu egomte wee wvú esee λε la? Beene nu ε yuw wase fiεε fi wvú jeme bó diuw we.”

23

Ε Baylet bó 'Elod biwce mwεem ê Jisos

(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

¹ No bonyii bó saake bonsaw jemyεε nonen, mum ja bocii jo Jisos no gene dvú fô Baylet e. ² No bó γενεε buy fó, mum κεw no cuci mwεem yí ye le, gayte λε, “Wee wvun nen ghane bvunse won wese, tune fo bonyii elaanke shile ê Kaysa Nfon wvu Lum, bvuu jemyi λε wen nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε, fi dunçi λε wvú nu nfon mvu.”

³ Ε Baylet bife ê Jisos λε, “Ε nu wo wvú Nfon Bojuu le?” Ε Jisos tfuse ê wvú λε, “Ε nu no wo gay.” ⁴ Ε Baylet mum ne jeme ê bocee ncese bo baay baay bó bonyii bó to nu fó λε, “Me mbaa n'yen fiεε fi wee wvun jay e κε.”

⁵ Ε bó bocii mum no taame κε λε, “Wee wvun ghane γεεyi bonyii bocii, beyse λε bó etemyi bikuu. Wvú to κεw Galilee, to ghan Judea jocii, ε no nu wase ê elaante jan keseen.”

⁶ No Baylet yuw fin nonen, mum bife λε, “Wee wvun nu wee wvu Galilee le?” ⁷ Ε bó bee, ε wvú mum ciinse Jisos fô Nfon 'Elod e, njefo ε to nu wvú wvú to saake keba ke won e kedvu, ε wvú to nu ten Jelusalem kefew kedvu le.

⁸ Ε bó γεν bó Jisos, ε Nfon 'Elod yen wvú le yuw njon, njefo wvú to shee yuuke wase εκume wvú, mum no κεηηκε shiee keeyen wvú le, shieele ten λε sekemew é Jisos ege fiεε fi dunçi mvun gay mvu Nyo' le é wen eyen. ⁹ Ε wvú she biwce mwεem ê Jisos nteen, geenen ε wvú fanε yaa etfuse fiεε κε. ¹⁰ Wvú to biwci ε bocee ncese bo baay baay bó bonyii bó to dunçi bonci bo Nyo' le leeme fó cuci mwεem mvú temyi yí Jisos e. ¹¹ Ε Nfon 'Elod bó bonyii bew bo nci le ke ja mum κεw no κεηηκε bvuu σεwsee wvú, tfume ndvu won yí ye le, tfuse wvú ε bó no tuu dvú jim fô Baylet e. ¹² Ε to nu ε

Baylet bô Nfon 'Elod banene. Ebvubwe, ε bó tu nsán.

ε Baylet sumten nsaw no bonyii to koonke

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

13 No bó tfuseε Jisos jim, ε Baylet kum bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô to saake won, bvuu kum bonyii bocii. 14 ε bó tase, ε wvú gay ê bó le, “Ben be to bô wee wvun fen le wvú gee ε bonyii temyi bikuu, me ε ndioo ntasse mwεεm mvù ben taame dvú ê ben ejise, ben eyeke eyuw, ε ηfanε n'jaa n'yen le mwεεm mvù ben cuci yî ye le nu ε wvú ε ge fimew ke, 15 ε Nfon 'Elod be baa yen ten ke. ε nu fiεε fi be ge wvú ε kase ε tfuse wee wvun jim ê beene. Ben eyen ten le wee wvun baa jay fiεε fi è nulo é bó eyu lo wvú ke. 16 Me nu entam ke lo wvú, encineε wvú le, é wvú egene.” 17 [ε to ké dioo nu kefew ke Nkaw Danefey wvun e, ε Baylet no kenke keebvuse wee mwaan yew ncaw e enya ê bonyii.] * 18 ε bonyii bocii mum ne kew no wamte lo gene dvú le, “Lese lo wee wvun, ebvuse Balabas yew ncaw e enya ê bese.” 19 Balabas wvun to nu yew ncaw e njefo wvú to nu ε kew mvunlaa elaanthe bvuu yu wee.

20 ε Baylet yuw nonen bvuu jeme ê bonyii bocii njefo wvú to gomte keecinε Jisos e. 21 Geenε, ε bó no wamte ke le, “Bó eta lo wvú yî kentam e, bó eta lo wvú yî kentam e.” 22 ε Baylet bvuu jeme ê bonyii yî bokaη bo botete le le, “Bó eta wvú nje la? Fiεε fi befe fi wvú ge nu la? Me mbaa n'yen jay wvú wvú ge le wvú bó eyu lo wvú ke. Me nu entam lo wvú, encineε wvú le.”

23 ε bó mum mεy no wamte lo bô mvunγay le “Bó eta lo wvú yî kentam e.” ε n'wam wvubo ghaw Baylet. 24 Nonen, ε Baylet sumten nsaw cineε wvú le, le bó ege bô wvú no bó koonke.

25 ε wvú mum bvuse wee we yew ncaw e, ε è nu wvú bó to biite, wvú kewεε mvunlaa elaanthe bvuu yu wee. No wvú bvuse, mum nya Jisos no bó to gomte.

ε bó ta Jisos yî kentam e

(Mat 27:32-34; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

26 ε bó mum jo Jisos no gene dvú. No bó to gene, ε bó bo wee mvu tasen ε wvú kfuuyi ηkpwaante ε diee diew nu Semon, ε è nu wee wvu Selin. ε bó koo wvú mum gee kentam ke Jisos e fô wvú gbew, ε wvú mum tuu no bii Jisos e. 27 ε bó bó mum no gene, ε ηgoo bonyii bii wvú le. ε bomew nu bokεε bó to beele, taanke bonγew bew. 28 ε Jisos ke ne banke ye gay ê bó le, “Bokεε bo Jelusalem, fo ben ebeelè fô me le ke. Ben ebeelè ε è nu fô bikuu binen e, noo fô boom bonen e. 29 Ben ekeè le kefew too lo kè bó nu ke egayte le, njon wvu baay nu wvu bokεε bó nu bokase bó ke baa boo wase wan, ε bó ke baa yamse wase wan ke. 30 ε nu ke enu kefew kedvu le, é bonyii efuunke ê dikum di baay baay le, ‘Ben egbweken yî yese le,’ efuunke ê dikum di caan caan le, ‘Ben ebanje bese’.

31 Bó nu ke efuunke nonen njefo é bonyii ge kfuu fin fiεε bó kete kè beε leε, é bó ke ege neε bó kè nu ε yum wase.” 32 No bó to gene bô Jisos nonen, bó to kenke bonyii bo ncaw e bofεε bó bó to gene keeyu ten. 33 ε bó gen buy bvudvuu bvù bó teje le Ngbwow Ekole le, mum ta Jisos fó yî kentam e, mum ta ten bonyii bo ncaw e bo bofεε ba yî bintam e, wvú mwaan ê ebo ke Jisos e ke εεey e, wvumvu ê ebo kew ke enkonko le. 34 ε Jisos ke ne gay le, “Icem, leεshe kebefε ke bonyii ban e, njefo ke bó kee fiεε fi bó gee ke.” ε bonyii bodvu jo ndvú Jisos tum kaη dvú keegaw ê bikuu bibole. †

35 Mwεεm mvun mvunciim to kooyi bô Jisos nonen, ε bonyii leeme fó taale. ε bonyii bó to saake won kaa

* 23:17 Bonwa' bo boyvuum bomew nu ε bvuse kencim ke 17. 23:18 Lem 3:13-14 23:29 21:23 23:30 Os 10:8; Mwm 6:16 23:31 1Bi 4:17 23:33 Yesa 53:12 23:34 Mben 22:18; Mat 5:44; Luk 6:28; Lem 7:60 † 23:34 Bonwa' bo boyvuum bomew nu ε bvuse kencim ke 34a. 23:35 Mben 22:7-8; 109:31

ne fibole no buu lo wvú duu le, “Wvú se fii bonyii bomew, wvú efi le ekole kew keseen, é wvú fen nu Mboyse wvú Nyo' to kawee, caw.” ³⁶ E bonyii bo nci le ten no sewsee wvú, nya mbvuum mo ngbwayngbwayi ê wvú, ³⁷ gay le, “E wo fen nu Nfon Bojuu, é wo fi ekole kuw.” ³⁸ Bó to nu e san nwa' ta ê we jo ekole ke Jisos e le, “Wvun nu Nfon Bojuu.”

³⁹ E wee ncaw mvu ba le bò to njeyte yî bintam e fò, ne no nan'yi Jisos, gayte le, “E nu ke wo wvú Mboyse wvú Nyo' to kawee le? Fi ekole kuw, efi ten bese.” ⁴⁰ E wvumvu we yuw fié fi wvú jeme, wamen wvú, bife le, “Ke wo fane Nyo' le? Wo nu yî ngew e diewe wvú le. ⁴¹ Bee wo kpwee ceey ceey fii e è nu nlawma mwem mvù befe mvù bee wo ge, geenen e wee wvun kpwee fiew e wvú baa jay fié ke.” ⁴² E wee ncaw wvun mum gay le, “Jisos, ke ekumyi me seke wo nu ke esaake bvunfon bwuw.” ⁴³ E Jisos gay ê wvú le, “E me ensee ê wo keceey le ében nu e bee wo nu ke enu bvudvuu bvu njon e bvú Nyo' le.”

E Jisos kpwe

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30*)

⁴⁴ E diuu ke ben wase dioo lewse, e ekfunj ne jiiim wonj tfuu gen buy didiuu ditete emvunsheen. ⁴⁵ E ndvu yi to gawsene yew ncese ente mum sele entelenj buy biba bifé. ⁴⁶ E Jisos no nu yî kentam e, ke ja wam foweewe le, “Icem, me n'ya keyoy kem can yo le.” No wvú gay nonen, mum yoy n'yoy wvu fokemese.

⁴⁷ E cee ekole bonyii bo nci le wvú to leeme fò, dioo yen fié fi to kooyee le, nya mbense ê Nyo' gay le, “Kecceey, keceey, wee wvun se nu se jay.” ⁴⁸ E bonyii bocii bò to nu e tase fò keeyen fié fi to kooyi le, mum ja kase no kfuuyi éla ébole e bó e lanj wem. ⁴⁹ E nsáa Jisos yicii to to fibole leem e è nu ntamndwee no yene fié fi kooyi le.

E bomew to nu bokene bò to nen'yee Galilee no bii wvú le.

E bó dwey Jisos

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Wee mvu to nu kefew kedvu le e bó teje le Yosew, e è nu wee wvu ê kelaante ke Bojuu le kemew kè bó teje le Alimatia. Wvú to nu wee wvú jee bvuu nu wee wvu teyete ê Nyo' ejise, bvuu cepte kefew kè Nyo' nu ke eto esaake bvunfon bwew. Wvú to nu ten wee ngoo bonyii bò to saake bonsaw e. Geen, wvú to baa bee fiew fié fi bó to seyye ege bó Jisos ke. ⁵² E wvú gen fô Baylet e, leke keegen ejo gvune di Jisos e. ⁵³ E Baylet bee, e wvú gen shike gvune didvu, baance ê ndvu le, gen jike ê jem e e bó e cow yî kemaan e, e bó ke baa yuu lese wase wee jó ke. ⁵⁴ E to nu Diuu di Nseyse le keeley diuu di mbam e, e è to sheete wase caan é mbam wvudvu ekew.

⁵⁵ E bokene ba bò to nen'yee Galilee bi Jisos e, bi Yosew e fô jem, gen yen no wvú jiwsee gvune di Jisos e ê jem. ⁵⁶ E bó ke ne fò, mum tu jim éla ébole, gen seyse bonfey bò jee noo bò ké no shfuunkene bò bó to ké no yeefe digvune dvú. E è no nu diuu di mbam e, e bó she mbam no nci wvubo to gomte.

24

E Jisos buy yi kpwe le

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10*)

¹ E diuu di mbam e ke buy fey, e bvú yuu diuu di fwe yî kema le. E bokene bodvu buy saa lo bvutfuu, jo bonfey bò bó to seyye mum no gene dvú fô jem. ² E bó dioo gen buy fò, yen e bó e binse wase te di bó to banee diuw jem dvú. ³ E bó ley gen ê jem fanje yaa yen gvune di Tata Jisos e ke. ⁴ E bó mum leem fò ngemten lo. E fi kooy le bolemse bofee to nu e ne to leem mbew bó le, e bó e tfume ndvu e yî baa lawkene. ⁵ E bokene bodvu

fan baay, mum tum bikuu fokuse. E bolemse ba bife ê bó le, “E nu nje la wvù ben gomte wee wvù bεε dvù ente jo bonkfu? ⁶Ke wvù yaa nu fεn ke, wvù nu ε buy wase yî kpwe le. Ben ekume fiεε fi wvù to gayεε ê ben seke ben ε bó to nu Galilee. ⁷Wvù to nu ε gay le, ‘Wee wvù diee nu Waawee nu ε bó nu ke enya wvù can bonyii bò befe le, é bó ke eta wvù yî kentam e, é ke dioo nu ediuw eta, é wvù ebuy yî kpwe le.’”

⁸ E bó mum kume fiεε fi Jisos to jemyεε ê bó. ⁹ E bó ke nε fô jem, kase tu jim gen see mwεεm mvun mvunciim ê boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow mwaanη noo bonyii bocii bò to bii wvù le. ¹⁰ Bokεεε bò to seηεε fiεε fi to kooyεε fidvu ê boom bo ntum e bo Jisos e to nu Maalia Magdalen, Joana noo Maalia wvù bwee Jεm bò bokεεε bomew. ¹¹ E bó yuw njeme wvudvu ke diεwε è nu kenlamse, fanε yaa bee naa lo ke. ¹² Geenεn, ε Bitanε ke we, lewte gen buy fô jem, ηgvuwce taa ê jem yen ke ε è nu ndvù yî bó to njimεε Jisos dvù. E wvù mum nε no tuu jim fô yew e kenke ηghaw yî fiεε fi kooyεε le.

E bonyii bomew yen Jisos e je yi Emayus e

(Mak 16:12-13)

¹³ E fi ke nε kooy ke εbvubwε le, bonyii bomew bofεε bò to ké no bii Jisos e to nu ε nε Jelusalem no gene ntew wvù Emayus e, wvù to nu diεwε bomay bosooshwiyy keegen buy jó le.

* ¹⁴ E bó no gene jemyi εbonεbon ekume mwεεm mvù to kooyi mvun mvunciim. ¹⁵ No bó to lene jemyi ghayte nonεn, ε Jisos kebεε bence to mbew bó le no lene bò bó. ¹⁶ E fiεε fimew ge le fo bó ekiεε wee wvudvu ke. ¹⁷ E Jisos mum ja bife ê bó le, “E se nu la fi ben lene jemyi ekume fi nεn?” No wvù bife nonεn, ε bó leemεn bò yii yî monshim mobole. ¹⁸ E wee mvu bó le wvù diee to nu Kleofas bife ê wvù le, “E mεy ke wo tolo Jelusalem wvù yaa

kee ke mwεεm mvù se kooyi jó ediuw eyan e?”

¹⁹ E wvù bife le, “Mvù la?” E bó tfuse le, “Mwεεm mvù se kooyi bò Jisos wvu Nasalεt. Wee wvun se nu wee ntum Nyo', ε mwεεm mvù wvù se gee noo mvù wvù se jemyi se nu binghaw. E se nu wee wvù kuuke baay fwe dvu Nyo' bò bonyii bocii. ²⁰ Bocεε ncese bo baay baay bò bonyii bò saake won wese ε se ε nya wvù le bó eyu. Bó se ε mum ε ta wvù yî kentam e. ²¹ Bese se leese fisεεε bvufee yî ye le le è nu wvù wvù nu ke esum bonyii bo Islael can ηgew e. Geenεn, è nu wase ediuw eta no mwεεm mvudvu se kooyεε. ²² Fimew nu ε bokεεε bomew ηgoo yese le ε be ε jeme fi ε nya lo bese ηghaw, le bó buy ε gen fô jem εntaηεntaη, ²³ ε fanε yaa yen gvune diew e ke. Bó ε dioo kase tu jim, ε see le bó be ε yen bonceendaa bo Nyo' le ke diεwε bó yen ε εfile le, bó gay ê bó le Jisos nu dvù. ²⁴ Bonyii bomew ηgoo yese le ε gen fô jem fodvu ε yen yî le ke lenλεη no bokεεε bodvu be jemyi, geenεn, ε fanε yaa yen Jisos e ke.”

²⁵ E Jisos jeme ê bó le, “O oo, biyuj bin, mvuntelem mvunεn leε baay keebεε mwεεm mvù bonyii bo ntum Nyo' le to saηεε. ²⁶ Ke ben kee le Mboyse wvù Nyo' to kawεε to kenke keeyen ηgew se ley yî bvukuke bwew e le?” ²⁷ E Jisos mum kew nele ê bó mwεεm mvunciim mvù bó to saηεε ê Nwa' Nyo' le ekume wvù ε kew yî mvù Muses to saηεε le, ε gen ε buy ten yî mvu bonyii bo ntum Nyo' le. ²⁸ No bó toε wase buy mbew ntew wvù bó to gene jó le, ε Jisos nε no gee ke diεwε wvù fele lo. ²⁹ E bó lekε wvù shiee le gay le, “Beene egen ece. Kefew nu ε kí ε gen wase baay, ε ekfuη ε kew wase ε no jiime.” E wvù bee keegen ce bò bó. ³⁰ E bó gen, ke dioo diekene, ε wvù jo ntuw bleed, nya keyoone ê Nyo', guushε nya ê bó. ³¹ Kan mwaan nonεn, ε ejise εbo yuu, ε bó mum kiεε wvù. E wvù sεsε la ê bó ejise. ³² E

^{24:6} 9:21-22 ^{24:9} Mak 16:10-11; Luk 8:2-3 * ^{24:13} May mwaanη nu bontam bo lene le ntfuke bó gee sooshwiyy (1, 700). ^{24:19} 7:16 ^{24:21} 1:68; 2:38 ^{24:24} 24:12; Jon 20:3-10 ^{24:25} 24:45 ^{24:27} 24:44 ^{24:32} 24:45

bó shεε no ghayte εbonεbon le, “Kε mvuntelem mvuseεbeewo be yvuwse seke wvú be nεci mwεεm mvu ε Nwa' Nyo' le ε bee wo ε je le?”

³³ Ε bó mum nεεε kan mwaan ekiεguu jodvu no tuu jim Jelusalem. Ε bó dioo γεν, γεν ε boom bo Jisos e bo ηgoo le bo yuufe ncow mwaan ε baance ye bvudvuu bvumwaan bó bonyii bomew bó to ké no bii wvú le. ³⁴ Ε bó jemyi le, “Kεεεy, Tata wesebeene nu ε buy yí kpwe le. Wvú be ε sεsε ε buynen ε Semon εjise.” ³⁵ Ε bó mum see tεn ε bó fiεε fi be kooy bó bó ε je, bvuu nεle no bó be kiεnte wvú seke wvú be guushi blεεd.

Ε Jisos buynen enteleη jo boom bew bo ηgoo le

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Kε no bó to bεε jemyi nonεn, ε Jisos kebεε mum ja nε sεsε buynen ε bó enteleη mum gay bó le le, “Kεmbonεn enú fô ben e.” ³⁷ Ε kedvum gbwo bó, ε bó no fane, kpwaake le bó yene ε ε nu ηkfusay e. ³⁸ Ε wvú bife ε bó le, “Ben fane lá? Ε ge la wvú ben maηene me? ³⁹ Ben etaa eyen can yem bó bikaa biem ε ben emum ekiεε le ε nu naa me. Ben emomce ye yem emum ekiεε, njefo ke ηkfusay ké no keηke nyam ye bó bikufe no ben yene ε me ηkeηke ke.” ⁴⁰ No wvú gay nonεn, mum duηce can ye bó bikaa biew ε bó. ⁴¹ Ε bó taa Jisos, ε njon yuwyε lo bó, ε bó mum ηγεmtεn lo. Ε fi ghaw bó keεbee le ε nu wvú. Ε wvú nε bife ε bó le, “Ben keηke fiεε fidien fεn e?” ⁴² Ε bó jo kencim ke bye le ε bó ε dεε, nya ε wvú. ⁴³ Ε wvú fi die ε bó εjise.

⁴⁴ Ε wvú mum gay ε bó le, “Mwεεm mvun mvú ben γεν εben nu mvú me nto njemyi ε ben εκυμε mvú ε me mbεε beene. Me nto nduu le mwεεm mvunciim mvú bó to saηεε εκυμε me

ε Nwa' Muses e, bó ε Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le noo ε Nwa' Mbense le, keηke keeto ekocεn.” ⁴⁵ Ε wvú mum yene bvufee bvubole, ε bó kiεε mwεεm mvú nu ε Nwa' Nyo' le. ⁴⁶ Ε wvú jeme le, “Bó nu ε saη le Mboyse wvú Nyo' to kawεε keηke keeyen ηγεw ekpwe, ε ke edioo enu εdiuw ετα, ε wvú ebuy yí kpwe le. ⁴⁷ Ε fi bvuu nu le bó nu ke ekεw Jelusalem, efewci ε bitum bicii ε diee diew e le bonyii bocii εκυμεν mvuntelem mvubole, ε Nyo' emum elεεshe bibefe bibole. ⁴⁸ Ε nu ke efewci ben ban bó nu ε γεν mwεεm mvun e. ⁴⁹ Ben eyeke eyuw, me nu ηke enciınse nya yi Icem to kawεε ben dvú. Nonεn, ben emεy εlaante jan ecεyte mvunηay mvú nu ke eshii fowe eto fô ben e.”

Ε Jisos ben we (Mak 16:19)

⁵⁰ Ε wvú jo bó buy bó bó εlaante jodvu, ε bó bó γεν buy mbew ntεw wvú Betani le, ε wvú cake can ye we, laη kembonεn yí bó le. ⁵¹ Kε no wvú to bεε laanke kembonεn yí bó le nonεn, mum ja no bene we, mum ben la. ⁵² Ε bó nya mbense wvu baay ε wvú, mum ja fó tu jim Jelusalem bó nlanlan fô mvuntelem mvubole. ⁵³ Ε bó γεν no shee yew ncese le, bensee Nyo' sekecii.

24:34 Mak 16:7; 1Kol 15:4-5 **24:36** 1Kol 15:5; Luk 2:14 **24:37** Mat 14:26; Mak 6:49 **24:41** Jon 21:5, 10; Lem 10:41 **24:44** 24:27; Jon 5:39; Lem 7:9-10, 25-27, 35, 37-39; Jon 5:46; Yεsa 52:13-53:12; Os 6:2; Mben 22:31 **24:45** 24:25-27, 32; Jon 20:9 **24:46** 9:21-22; Mat 26:56; Mak 14:49; 1Kol 15:3-4; Lem 17:2-3; 28:23 **24:47** 3:3; Lem 1:8; 5:31; 11:18; 17:30-31; 20:21; Lum 15:19 **24:48** Lem 5:32; Jon 15:26-27 **24:48** Lem 1:8, 22; 2:32; 3:15; 4:33; 10:39-41; 13:31 **24:49** 4:18 **24:50** 9:51; Mak 16:19; Lem 1:9; 3:21 **24:52** Lem 1:12; Jon 14:28; 16:22 **24:53** Lem 2:46; 5:12

Saaka wvù Jee wvu
εkumε Jisos no
Jon
to Saηεε
Fiεε fi nu ê Nwa' Jon
wvun e

Saaka wvù jee wvun wvù Jon to saηεε nu ε wvù duηci le Jisos nu Diεw Nyo' yì to nu wase foηkεw ε yì mey lo, ε é nu yì yì to nu ε tu wee wvu. Nwa' wvudvu keβεε jemyi le saaka wvù jee wvun nu ε bó to saη wvu le bonyii bò taanke nulo ebee le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, nu Waa Nyo', é bó lese fitele yì ye le, é bó ke ekeηke nshii wvù mey lo (20:31).

Fiεε fi Jon nu ε saη ε biinen ê ηwa' wvun e nu εkumε nnya yì è nu nshii wvù mey lo wvù nu nje Klistu. Nnya yin nu mbuwma ε wvù kεw keseen, ε wvù nu fô bonyii bò nu ε bee le Jisos nu je, ε è nu wvù keceey, ε è nu wvù nshii. Je mi yì Jon saη ηwa' wvun jó yì nu naa lo jεey nu yì duηci no Jisos to joo mwεem mvù bonyii kee yì nshii wvun e keeyeyi no mwεem mvu ê keyoy e nu.

Bikuu bi mwεem e ê Nwa' wvun e

- 1:1-18 Keηkεwce εkumε Jisos
 1:19-51 Ekumε Jon Nleseejoo noo boom bo ηgoo le bo Jisos e bo fwe
 2:1-12:50 Ekumε no Jisos to ghane gee lemme diew
 13:1-19:42 Ekumε ediuw ε Jisos yo fokemεse Jelusalem bò mbew jó le
 18:1-19:42 Ekumε no bó to sawεε nsaw Jisos ke ghan ta wvù yì kentam e
 20:1-31 Ekumε no Tata Jisos to buyεε yì kpwe le, duηce εkolε kew ê bonyii bew

21:1-25 Kemεse: Ε Jisos duηce εkolε kew ê boom bew bo ηgoo le Galilee

Ε Diεw tu wee wvu wum

¹ Ε to nu foηkεw ε Diεw nu wase. Diεw yidvu to nu bò Nyo', ε Diεw yidvu to nu Nyo'. ² Wvù to nu wase dvù foηkεw bò Nyo'. ³ Nyo' to bom mwεem mvunciim fele can ye le. Ke fiεε nu naa lo dvù fimwaan fi Nyo' to bomεε se wvù ke. ⁴ Wvù keηke nshii yì ye le, ε nshii wvudvu nu n'yuu fô bonyii le. ⁵ N'yuu wvudvu ε no baa ê εjiwε le, ε εjiwε kedvu yaa nulo ejimse naa lo wvù ke. *

⁶ Wee mvu nu dvù wvù Nyo' to tumεε ε diee nu le Jon. ⁷ Wvù to to keejeme εkumε N'yuu, eben jim nsaw we, wvu le wen ege é bonyii bocii elese fitele yì N'yuu wvudvu le. ⁸ Ke wvù wvù Jon to nu N'yuu wvudvu ke. Wvù to to ke keeben ε è nu jim nsaw wvu N'yuu wvudvu. ⁹ N'yuu wvu keceey wvù duηci n'yuu ê bonyii bocii to too yì woη wvun e.

¹⁰ Wvù to nu yì woη e, ε woη wvun nu ε Nyo' to bom fele can ye le, geenεn ε bonyii bò è nu bo yì woη wvun e faηe yaa ekiεε wvù ke. ¹¹ Wvù to nu ε to woη we le, ε bonyii bo bew faηe yaa efiisen wvù ke. ¹² Geenεn, ε bonyii bocii bò to fiisenεε wvù, lese fitele yì ye le, nu ε wvù to nya mvuηgay ê bó le bó enù wase boom bo Nyo' le. ¹³ Ε ke boom bo Nyo' le ban nu ε bó boke bii ελεμε ke kfuu le, keηεε no wee shieele, keηεε mboo wee wvu wum e ke. Bó boke bii ε è nu mboo wvù è nu wvu Nyo' le.

¹⁴ Diεw yidvu to nu ε tu wee wvu wum no cee ê bese enteleη, ε wvù ε yiηsen bò mbuwma noo keceey. Ε bese yen bvukuke bwew e. Bvukuke bvù è nu bvu Wan wvù è mey ke wvù wvù ne fô Ice le.

1:1 Kej 1:1-2:4; Jon 17:5; Fili 2:6; 1Jon 1:1-2; Mwm 19:13-16 1:3 1:9-10; 5:26; 1Kol 8:6; Kolo 1:16-17; Ibu 1:2; Mwm 3:14 1:5 Kej 1:3-4 * 1:5 Keηεε le, ε εjiwε kedvu yaa nulo ekiεε naa lo wvù ke. 1:6 Mat 3:1 1:8 1:20 1:9 8:12; 17:25; 1Jon 2:8 1:12 1Jon 3:1; Gal 3:26; 4:5 1:13 3:3, 5-6; 1Bi 1:23; 1Jon 3:9 1:14 Gal 4:4; Fili 2:7; 1Tim 3:16; Ibu 2:14; 1Jon 4:2; Mat 17:2; Jon 2:11; 1Jon 1:1-3 1:15 1:24-27, 30; 5:31-34, 36

15 Jon to nu ε ben jim nsaw ekumε wvú no fuunke gayte le, “Wvun nu wee wvù me nto njemyi ekumε wvú ηgayte le, ‘Wee wvú too ê me ejim kuuke fele me, njefo wvú to nu wase ε me nse ηke no nu dvú.’ ” 16 No wvú nu ε yijnsen bô mbuwma, wvú ε mum ε no nyaa beene bocii mbuwma yî mbuwma le. 17 Beene kee lo le Nyo' to nya bonci fele can Muses e. Geenεn, mbuwma Nyo' bô kecεεy nu ε to fele can Jisos Klistu le. 18 Ke wee nu dvú wvù ke nu ε yuu wase yen Nyo' le ke. E nu ke Waa we wvù è mey ke wvú wvù nu mbew wvú wvù Ice le wvù nu ε ge beene ε kiεε wvú.

*Wee wvù è to nu Jon Nlesejoo
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)*

19 Fin nu fiεε fi Jon to jemyεε seke bikuu bi Bojuu le bi Jelusalem to tumεε bocee ncese bô bonyii bo Lewe le le bó ebife ê Jon le laa è nu wvú wvù yεε le. 20 Jon to baa tun keetfuse mbife wvubo ke. Wvú to nu ε jeme lo bô diuw we le, “Ke è nu me wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε ke.” 21 E bó bife ê wvú le, “Tu è nu wo wvù yεε? E nu wo wvù Elayja le?” E wvú tfuse ê bó le, “Ke me nu Elayja ke.” E bó bvuu bife le, “E nu wo wvù Wee Ntum Nyo' we le?” † E wvú tun. 22 E bó bvuu bife ê wvú le, “Tu è nu wo wvù yεε? Wo gay le la ekumε ekole kuw? Ke see é bese ekenke fiεε fi bese ekase egen etfuse ê bonyii bô tum bese?” 23 E Jon tfuse ê bó no Yesaya wvù wee ntum Nyo' to jemyεε le, “E nu me diεw yî fuunke ηkpwaante le, ‘Bó enle je Tata é yí enù teyey.’ ”

24 Bonyii ban nu ε è to tum Bofalasii bó. 25 E bó bife ê Jon le, “E è baa nu wo wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε kenεε Elayja, kenεε Wee Ntum Nyo' we, wo ε no leese bonyii ê joo nje la?” 26 E Jon tfuse ê bó le, “Me nleese ke fiem

bonyii ε è nu ê joo, geenεn wee mvu nu dvú ê ben εnte ε ben yaa kee wvú ke. 27 E nu wvú wvù too ê me ejim, ε me mbaa ncim enkpwentεn keenfay laba we ke.” 28 Fiεε fin ficii to kooyi ε è nu Betani Joo Joodan kewvu keki fò Jon to leese bonyii ê joo.

E Jon dunce Waa Njee Nyo' ê bonyii

29 E ekfun buy yuu, ε Jon yen ε Jisos too, ε wvú mum gay le, “Ben etaa eyen, wvun nu Waa Njee Nyo' wvù cawsee bibefe bi yî nshε le! 30 E nu wvú wvù me nse njemyi ekumε wvù ηgayte le, ‘Wee mvu too ê me ejim kuuke fele me, njefo wvú to nu wase, ε me nse ηke no nu.’ 31 Ke me kebεε nto ηkee wvú ke. Geenεn, ε me nto nto no nleese bonyii ê joo wvu le bonyii bo Islael ekiεε wvú.” 32 Jon to nu ε bvuu jeme keeben jim nsaw we gay le, “Me nto nu ε n'yen ε Keyoy shiile too fowe diεwe ebembe le, to no nu yî ye le. 33 Ke me kebεε nto ηkee wvú ke. Geenεn, wee wvù to tumεε me le me ento enleesè bonyii ê joo to nu ε gay ê me le, ‘Wee wvù wo nu ke eyen ε Keyoy ε shii fowe ε to ε no nu yî ye le, nu wvù nu ke eleese bonyii ε è nu can Keyoy ke Yuule le.’ 34 Fifi nu fiεε ε me nto nu ε n'yen, ε no nleeme jim nsaw wvudvu ηgayte le wee wvun nu Waa Nyo'.”

Bonyii bô to yawεε no nu boom bo Jisos e bo ηgoo le

35 E ekfun buy yuu, ε Jon bvuu no leeme fe fò wvú to leeme bô boom bew bo ηgoo le bofεε. 36 E wvú nε yen no Jisos lenε fele, mum gay le, “Ben etaa eyen, wvun nu Waa Njee Nyo'.”

37 E boom bew bo ηgoo le bo bofεε ba dīoo yuw no wvú gay nonεn, mum nε no bii Jisos e. 38 E Jisos banke ye yen no bó bii, bife ê bó le, “Ben gomte ε è nu la?” E bó bife ê wvú le, “Labay, wo cee fεε?” (Diee di Labay din nu le,

1:17 7:19; Ksm 31:18 1:18 6:46; 14:8-9; Ksm 33:20; Mat 11:27; 1Tim 6:16; 1Jon 4:12 1:19 5:33
1:20 3:28 1:21 Mala 4:5; Dito 18:15, 18; Mat 2:14; Jon 6:14 † 1:21 Bojuu bomew to ceyte wee
ntum Nyo' wvù nu diεwe Muses e, geenεn ε bomew kee le wee ntum Nyo' wvudvu nu ke enu Mboyse
wvù Nyo' to kawεε. 1:23 Yesa 40:3 1:25 1:33; Mat 21:25 1:27 1:15; Lem 13:25 1:28 10:40;
Mat 3:13 1:29 1:36; Yesa 53:6-7; 1Bi 1:19; 1Jon 2:2; Mwm 5:6 1:30 1:15 1:32 Mat 3:16 1:34
1:49; 5:18-23; 10:36; 11:27; 20:31; Mat 3:17; 27:54; Lem 9:20 1:36 1:29

“Wee N'yeyi wvu Baay.”) ³⁹ E Jisos tfuse ê bó le, “Ben eto eyen.” E bó mum gen yen fô wvú to cee. E bó bó mum no nu e ekfun ghan jiim. Kefew kè bó to bié wvú le to nu wase ke diewe didiuidinew e fokiegoo. ⁴⁰ Wee mwaan ngoo bonyii bo bofee bò to yuweete no Jon jemyee mum bi Jisos e to nu Andulu wvú waa bwee Semon Bita. ⁴¹ E Andulu wvudvu mum gen lo gom waa bwee wvú Semon, see ê wvú le, “Bese nu e yen wase Mboyse wvú Nyo' to kawee le” (fi nu le Klistu). ⁴² Nonen, e wvú mum jo Semon gen bó wvú fô Jisos e. E Jisos taa wvú nen tunj, gay le, “E nu wo wvú Semon wvú waa Jon. Bó nu ke etenje wase wo le Sefas.” (Diee di le Sefas din nu Bita).[‡]

E Jisos tee Filew bó Nataniel

⁴³ E ekfun ke buy yuu, e Jisos yen le wen nu egen keba kè Galilee le. E wvú gen yen Filew e, gay ê wvú le, “E bié me le.” ⁴⁴ Filew wvun to nu wee wvu ê kelaante kè Besayda le. E kelaante kin nu ke bo Andulu bó Bitale. ⁴⁵ E Filew gen gom Nataniel gay ê wvú le, “Bese nu e yen wase wee wvú Muses to sanee ê Nwa' bonci le ekume wvú bó wvú bonyii bo ntum Nyo' le to sanee ten ekume wvú. Wee wvun nu Jisos wvu Nasalet wvú waa Yosew.” ⁴⁶ E Nataniel tfuse ê wvú le, “Fiee fi jee nulo ebuy Nasalet e?” E Filew gay ê wvú le, “To eyen.” ⁴⁷ E Jisos ke yen no Nataniel too, jeme ekume wvú le, “Ben etaa eyen, wee wvun nu naa wee wvu Israel wvu keceey. Ke nce kenleema nu yí ye le ke.” ⁴⁸ E Nataniel bife ê Jisos le, “Wo ghan nee e se kiee me?” E Jisos tfuse ê wvú le, “E Filew se keeke eto etee wo, nu e me mbe e n'yen wase wo le ê kenyi ke kete ke fig e kie le.”[§] ⁴⁹ E Nataniel tfuse ê wvú le, “Labay, wo nu Waa Nyo'! Wo nu Nfon wvu Israel!” ⁵⁰ E Jisos gay ê wvú le, “Wo fen nu e bee me le keseen ke njefo me nu e ngay ê wo le me mbe e n'yen wase wo le ê kenyi ke

kete kie le? Wo nu ke eyen mweem mvú kuuke fele mvun e.” ⁵¹ E Jisos bvuu gay ê wvú le, “E me ensee ê wo keceey keceey le wo nu ke eyen e ebule e yene, e bonceendaa bo Nyo' le bene, booke yí wee wvú diee nu Waawee le.”

2

E Jisos banke joo e tu mbvuum

¹ E ediuw ke buy eta, e bó no gee nkaw bvujen ê kelaante kè Kana wvu ê keba kè Galilee le, e bwee Jisos nu fó. ² Bó to nu e be ten Jisos bó boom bew bo ngoo le bó nkaw wvudvu. ³ E mbvuum ke ne ka, e bwee Jisos be wvú dvú gay le, “Ke bó bée kenke mbvuum ke.” ⁴ E Jisos tfuse ê wvú le, “Kpwoon, wo bee me dvú nje la? Kefew kem baa kocen wase ke.” ⁵ E bwee gay ê bonyii bo gawe le le, “Fiee ficii fi wvú e gay le ben ege, e ben ge.” ⁶ E to nu e nsháan leeme fó yisooaan e bó kene bó eta. Nsháan yin nu yí Bojuu to ké no geele joo jó yí bó cuke ye dvú keeyuule ê Nyo' ejise. Nshaan miaan to joo bibeen bi joo le diewe mbaanfiee kenee mbaanshe le. ⁷ E Jisos ke ne gay ê bonyii bo gawe le bodvu le, “Ben etuke joo eyinsen nsháan yin dvú.” E bó mum tuke joo gee ê nsháan yidvu le e yí yinsen. ⁸ E wvú mum gay ê bó le, “Ben esefe yimi keseen egen dvú fô cee gawe le.” E bó sefe gen dvú. ⁹ E cee gawe fi, mom joo yidvu, yuw e yí e tu wase mbvuum. E wvú ma laa man mbvuum ne fee le. (Geenen, bonyii bo gawe le bó to sefee joo yidvu to kee fô mó nen'yee.) E cee gawe mum tee cee bvujen, ¹⁰ bife ê wvú le, “Bonyii ké yaw gaw fibole e è nu mbvuum mò jee fô nkaw e, é bonyii ké dioo e wu wase e ffuu, e bó se gaw mo yaa jee ke. Wo e kaa e gee fiuw mbvuum mò jee e no too dvú e è nu keseen e?” ¹¹ Fifi to nu fiee fi fwe fi dunji bvukuke bvú Jisos e fi wvú to gee ente jo mweem mvú

1:40 Mat 4:18-20

1:41 4:25

1:42 Mat 10:2; 16:18

‡ **1:42** Di nu le Te.

1:45 Dito 18:15;

Yesa 42:1-4; Esek 34:23; May 5:1-3

§

1:48 Kete ke «fig» e ke wonj wvú Israel e nu e bó to ké no diee mvuntam mvudvu.

1:49 1:34; 12:13; Mat 27:42

2:1 4:46

2:4 7:6, 30; 8:20; 12:23; 13:1; 17:1;

Luk 22:53

2:6 Mak 7:3-4

2:11 2:23; 3:2; 4:54; 6:26;

11:47-48; 20:30;

Lem 2:22; Lum 15:19

dun̄ci bvukukε bwew e. Ε wvú to ge fiεε fin ê kelaante kè Kana wvu ê keba kè Galilee le. No wvú ge nonεn, ε fí mum dun̄ce bvukukε bwew, ε boom bew bo ηgoo le mum lese fitele yí ye le.

¹² Ejim jodvu, ε Jisos nε bow Kafana'um bô bwee noo boom bo bwee le bô bolemse noo boom bew bo ηgoo le, ε bô bó ce jó εdiuw caan.

Ε Jisos kun̄ bonyii bo way e fô yew ncese Nyo' le

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Ε εdiuw ε Nkaw Bojuu wvù bó ten̄e le Dan̄efey ke no too wase nceencee, ε Jisos nε ben Jelusalem. ¹⁴ Ε wvú ke gen buy fô yew ncese le, yen bonyii bô to geese bona' bô njée noo bibembe noo bô to kumene bigew e ε bó ε shiiyen. ¹⁵ Ε wvú jo bokfuu kene ηgbwan dvú, kun̄ bó bocii dvú, kun̄ noo njée bô bona' bvuse yew ncese le. Ε wvú bvuu tawse bigew bi bonyii bô to kumene bigew e, baashe bidan̄ bibole, ¹⁶ gay ê bonyii bô to geese bibembe le, “Ben ejo mwεεm mvun enε dvú fen. Fo ben ejo yew Icεm etfuse é yí etu yew way κε.” ¹⁷ No wvú gay nonεn, ε boom bew bo ηgoo le mum kume fiεε fí bó san̄ ê Nwa' Nyo' le ε wee mvu jemyi ê Nyo' le, “Shiee wvu baay wvù me ηken̄ke fô yew yo le nulo eyu lo me.”

¹⁸ Ε bikuu bi Bojuu le mum bife ê wvú le, “Fiεε fí dun̄ci bvukukε bwuw fí wo nulo ege keedun̄ce ê bese le bó nu ε nya mvun̄gay ê wo keege fin nu la.” ¹⁹ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ben esâw yew ncese yin, é me enjo εdiuw eta en̄kase enleke we.”

²⁰ Ε Bojuu bodvu bife ê wvú le, “Fí to jo bilum mbaanyε ncow bisooaan keebom yew ncese yin, ε wo nu ke ejo fiuw ε è nu εdiuw eta eleke we?”

²¹ Geenεn, Jisos to jemyi yew ncese yin ε è nu yì è nu ye ye. ²² Nonεn, seke wvú to buyεε wase yí kpwe le, ε boom

bew bo ηgoo le mum kume le fin nu fiεε fí wvú to gayεε. Ε bó mum bee fiεε fí nu ê Nwa' Nyo' le, bvuu bee njeme wvù Jisos to jemyεε le.

²³ No Jisos to nu Jelusalem fô Nkaw Dan̄efey wvun e, bonyii nteen to nu ε lese fitele yí ye le nje mwεεm mvù dun̄ci bvukukε bwew mvù wvú to gee. ²⁴ Geenεn, Jisos to baa γεε fiew bvufee bwew yí bó le κε, njefo wvú to kee bonyii bocii no bó nu. ²⁵ Wvú to baa shieele wee mvu wvù eshe esenje lo ê wvú ekume wee wvu wum κε, njefo wvú kebεε to kee fiεε fí wee wvu wum ken̄ke ê wvú εshem.

3

Ε Jisos jeme ê Nikodemus ekume mboo wvu fwε

¹ Wee ηgoo Bofalasii mvu to nu ε bó ten̄e le Nikodemus, ε wvú nu wee ηgoo bikuu bi won̄ Bojuu le. ² Ε wee wvun ke nε to fô Jisos e entan̄ gay ê wvú le, “Labay, bese kee le wo nu wee n'yεyi wvù nε fô Nyo' le, njefo κε wee nu dvú wvù nulo egee kfuu mvun mwεεm mvù dun̄ci bvukukε bvu Nyo' le mvù wo gee mvun se Nyo' nu bô wvú κε.”

³ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Ε me ensee ê wo kecεey kecεey le, é bó nu se bó ε boo wee mboo wvu fwε le, mwεten saa eyen bvunfon bvu Nyo' le κε.” ⁴ Ε Nikodemus bife ê Jisos le, “Ε nulo é bó ege nεε se ebvuu eboo wee ε wvú ε taw wase? Ε nulo é wvú ebvuu ekase etu ê bwee εshem é wvú ebvuu eboo wvú?”

⁵ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Ε me ensee ê wo kecεey kecεey le, é wee nu se wvú ε ken̄ke mboo wvù wvu joo noo Keyoy, tu κε è nulo é wvú eley bvunfon bvu Nyo' le κε. ⁶ Wee wvu wum boote wee wvu wum, ε Keyoy boote keyoy. ⁷ Fo diuw eyumte wo le me nu ε ηgay ê wo le bó ken̄ke keebo we tfuu mboo wvu fwε le κε. ⁸ Fwefwe ké no fele no wvú koon̄ke, ε wo yuuke no wvú fele, geenεn ε wo yaa nulo esee laa wvú se

ne fεε, gene fεε le. E nu ke lenlen no fi nu fô wee wvù nu ε kenke mboo wvù wvu Keyoy e.”

⁹ E Nikodemus mum ghay le, “E nulo é fifin eghan neε le?” ¹⁰ E Jisos tfuse ê wvù le, “Wo nu wee n'yεεyi bonyii bo Islael, yaa kee fin e? ¹¹ E me ensee ê wo keceey keceey le, bese jemyi fiεε ε è nu fi bese kee, leeme jim nsaw fiεε ε è nu fi bese nu ε yen wase, geenεn ε ben yaa beje fiεε fi bese jemyi le ke. ¹² E me nseje mwεεm ê ben ε è nu mvu yî nshε le fen se ben beje lo, é ben ke eghan neε se beε fen ε me ε nsee wase ε è nu mvu won Nyo' le? ¹³ Ke wee nu dvù wvù ke nu ε ben wase won Nyo' le ke. E mey ke wee wvù to nen'yεε fô to fokuse fen, ε wee wvun nu wee wvù diee nu Waawee. ¹⁴ No Muses to njεyseε yo yî bó feleε bô ketwaa yî kete le ηkpwaante, nu ke lenlen no bó kenke keeke enjεyseε wee wvù diee nu Waawee, ¹⁵ wvu le naa yεε wvù nu ε lese fitele yî ye le, é wvù ekenke nshii wvù mey lo.

¹⁶ Nyo' to nu ε looce kon won wvun baay, tum Waa we wvù mwaan, wvu le è nu naa yεε wvù nu ε lese fitele yî ye le, mwεten saa ela ke, é wvù ekenke ε è nu nshii wvù mey lo. ¹⁷ Ke Nyo' to tum Waa we yî won wvun e le wvù eto elese bonyii yî ηγεω e ke. Wvù to tum le wen eboyse lo bó fele yî ye le.

¹⁸ Wee wvù nu ε lese fitele yî ye le nu ε wvù yaa nu ke eley ηγεω e ke. Geenεn wee wvù baa elese fitele yî ye le nu ε wvù ε ley wase ηγεω e, njefo wvù baa elese fitele yî Waa Nyo' wvù è mey ke wvù le ke. * ¹⁹ Bó nu ke esumten nsaw ê yin je le, njefo n'yuun nu ε to yî won e, bonyii ε kaa ε kon fibole ε è nu εjiwe efey n'yuun. E bó koonke nonεn njefo gee dibole nu di befe. ²⁰ Wee tfuu wvù gee gee di befe ké no bane n'yuun, yaa nulo ebuy fô n'yuun nu ke, wvu le fo gee diwene ke

eyene emwa ke. ²¹ Geenεn ε wee wvù gee fiεε filen ké no too fô n'yuun le, wvu le diwene gee eyen'yi le è nu di wee wvù nu bô Nyo' le.”

E Jon jeme le Jisos kuuke fele wen

²² Ejim jodvu, ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ne gen keba kemew ke Judea le. E bô bó gen no nu jó ε wvù leese bonyii ê joo. ²³ Jon ten to leese bonyii ê joo ntεw wvù Enon e mbew wvù Salim e njefo joo to nu fó nta. E bonyii too ε wvù leese bó ê joo. ²⁴ Fifin to nu ε bó baa lese wase wvù yew ncaw e ke.

²⁵ E boom bo Jon e bo ηgoo le bomew bô wee Juu mvu ke ne keεw mbew ekume ye yî bó cuke keeyuule ê Nyo' εjise. ²⁶ E boom bo ηgoo le bo Jon e ne gen fô Jon e, gay ê wvù le, “Labay, wee we wvù to nu ben ε wvù Joo Joodan kewvu keki wvù wo to jemεε naa baay ekume wvù nen, yen le wvuε ε wvù leese bonyii ê joo, ε bonyii bocii gene ke wase ε è nu fô wvù le.” ²⁷ E Jon tfuse ê bó le, “Ke wee nulo enu fiεε se è ge Nyo' le wvù enù fí ke. ²⁸ Ben kebeε nulo eben jim nsaw wεm le me nto nu ε ηgay le ke è nu me wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε ke. Geenεn ε bó to tum me le me ensa ê wvù fwe. ²⁹ Cee bvujen nu wee wvù kenke jen. E nsaa cee bvujen wvù leeme mbew cee bvujen wvudvu le yuuke diεw ye, ké no lanlanε baay no wvù yuuke diεw ye. E nu ke lenlen no me nu keseen ε me ε n'yinεn bô nlanlan. ³⁰ Wvù kenke ke keeku egen lo fwe, é me entu lo jim.

³¹ Wee wvù ne fowe kuuke fele bonyii bocii. E wee wvu yî nshε le nu wee wvu yî nshε le, jemyi ke mwεεm ε è nu mvu yî nshε le. Wee wvù ne won wvu we le kuuke fele bonyii bocii, ³² ε wvù leeme jim nsaw mwεεm ε è nu mvù wvù nu ε yen ε bvuu ε yuw e. Geenεn, ε wee yaa nu dvù wvù beje

3:11 3:32; 8:26 **3:12** 12:32; 14:1-3; 17:5 **3:13** Bn̄gn 30:4; Lum 10:6 **3:14** Ktj 21:9; Jon 8:28; 12:32-34; 18:32 **3:15** 20:31 **3:16** 3:36; 5:24; Lum 8:32; 1Jon 3:1; 4:9-10; 5:11, 13 **3:17** 12:47
3:18 5:22 * **3:18** Fen nu teyey le, lese fitele yî diee di Waa Nyo' le. **3:19** 8:12 **3:20** εfe 5:11-13
3:21 1Jon 2:4 **3:22** 4:1-2 **3:24** Mat 4:12; 14:3 **3:26** 1:29-34 **3:27** 19:11; 1Kol 4:7; Ibu 5:4
3:28 1:20; Mala 3:1; Mat 11:10 **3:29** Mat 9:15 **3:31** 8:23; 15:19; 1Jon 4:5 **3:32** 3:11

fiεε fi wvú jemyi le κε. ³³ Wee wvú beñe fiεε fi wvú jemyi nu wvú dunçi le wen tomte fiεε fi le Nyo' jemyi keceey. ³⁴ Wee wvú Nyo' nu ε tum ké no jemyi κε ε è nu diεw Nyo', njefo Nyo' nu ε nya Keyoy kew ê wvú ε nfew yaa nu κε. ³⁵ Icee Wan nu ε koñ Wan, ε mum ε nya mwεem mvunciim can ye le. ³⁶ Wee wvú nu ε lese fitele yî Wan e nu ε wvú keñke nshii wvú mεy lo. Wee wvú baa yuuke wvú le nu ε wvú yaa nu ke ekeñke nshii κε. Wvuwε wee nu ε shém Nyo' ffuuke wase bô wvú.”

4

ε Jisos bô kpwoon mvu wvu Samalia tasen fô fwεñ joo le

¹ ε Jisos ke kiεε le Bofalasii nu ε yuw wase le wen lemte ε bonyii bo ηgoo le too ε wen leese ê joo fele Jon. ² Geenεn κε è to cim leese wvú bó ê joo κε, è to leese κε boom bew bo ηgoo le maañ. ³ ε wvú dioo kiεε nonεn, mum ja ê keba ke won e kè Judea kedvu le, no kaase tuu jim ê kè Galilee le. ⁴ Wvú to keñke keefey je keba kè Samalia le. ⁵ ε wvú ke gen buy kelaante ke Samalia kemew e ε bó teñe le Sika, ε kí nu mbew wεε wvú Yakow to nyaε ê waa we wvú Yosεw e. ⁶ Fwεñ joo wvú Yakow to cimεε to nu fó. No Jisos to nu ε len wase baay dose, ε wvú mum shii mbew fwεñ joo wvudvu le. Kefew to nu wase diεwε didiuu ncow difεε le εmvunsheen.

⁷ ε kpwoon mvu wvu Samalia jodvu ke nε to keetuke joo fó, ε Jisos gay ê wvú le, “Nya me bô joo é me en'wu.” ⁸ ε to nu ε boom bo ηgoo le bo Jisos e ε gen εlaante keeguy mwεem mvudien. ⁹ ε kpwoon wvudvu bife ê Jisos le, “Wo nu wee Juu, ε me nu wee wvu Samalia, wo ε ghan nεε ε se no lεke joo ê me?” Kpwoon wvudvu to gayte nonεn, njefo Bojuu to ké no nyεnsee lo bonyii bo Samalia. ¹⁰ ε Jisos tfuse ê wvú le, “ε wo be kee nnya

yî è nu yi Nyo', noo wee wvú gayte ê wo le wo enya wen bô joo, tu wo be ε lεke ê wvú, é wvú enya wo bô joo yî booke sekecii.” ¹¹ ε kpwoon wvudvu kase bife ê Jisos le, “Icem, wo nu se wo keñke fiεε fi wo etuke joo dvú, ε fwεñ shiile nen, wo nu ke ejo fεε yiye joo yî booke sekecii? ¹² Fí nu le wo kuuke fele icee wese wvú Yakow wvú to cimεε fwεñ wvun gεε ê bese, ε wvú kebεε to nu ε wu joo jó, ε boom bew wu, ε nyám ye ten wu?” ¹³ ε Jisos tfuse ê wvú le, “Wee tfuu wvú wuu joo yin nu ε kendon bεε ke eyumte κε wvú. ¹⁴ Geenεn, naa yεε wvú nu ke ewu joo yî me nu ηke enya, nu ε κε kendon bεε ke ebvuu eyuu eyum lo wvú κε. Joo yî me nu ηke enya ê wvú nu ke enε etu nton joo yî buyte yî ye le sekecii, ke eghan enya wvú nshii wvú mεy lo.” ¹⁵ ε kpwoon wvudvu mum gay ê Jisos le, “Icem, nya me bô kfuu yiyin joo wvu le fo kendon ke ebvuu eyumte me ε me ntoo fen keentuke joo κε.”

¹⁶ ε Jisos gay ê wvú le, “Genε etee dwee wo é ben ε wvú eto.” ¹⁷ ε kpwoon wvudvu tfuse ê wvú le, “Ke me ηkeñke diemsεn κε.” ε Jisos gay ê wvú le, “Wo nu ε jeme len no wo gay le κε wo keñke diemsεn κε. ¹⁸ Wo nu ε keñke wase bolemse botin, ε wvú ben ε wvú nu keseen yaa cim nu dwee wo κε. Fiεε fi wo jeme nu keceey.” ¹⁹ ε kpwoon wvudvu gay ê Jisos le, “Icem, me nu ε n'yεn keseen le wo nu wee ntum Nyo'. ²⁰ Bo'icee bosese to ké no bunlee Nyo' yî kum wvun e, ε ben Bojuu duu finεn le jò bonyii keñke keebunlee Nyo' nu κε Jelusalεm.” ²¹ ε Jisos tfuse ê wvú le, “Kpwoon, bee fiεε fi me ηgayte fin. Kefew too lo kè ben nu ke ebunlee Nyo' Ice ε è yaa bvuu nu yî kum wvun e keñεε Jelusalεm κε. ²² Ben bonyii bo Samalia bunlee fiεε yaa kee fí κε, ε bese Bojuu bunlee kee fiεε fi bese bunlee, njefo mboyma fele ε è nu yî Bojuu le. ²³ Geenεn, kefew

3:35 5:20; 10:17; 13:3; 14:10; 17:2; Mat 11:27; 28:18 **3:36** 3:16 **4:1** 3:22 **4:4** 4:9; Luk 9:52; 17:11, 16; Lem 8:4-25 **4:5** Keñ 33:19; 48:22 **4:9** 2Bfn 17:29-41; Esl 4:1-3; Mat 10:5; Luk 9:52-53 **4:10** 4:26; 7:37 **4:12** 8:53 **4:13** 6:35; 7:37 **4:15** 6:34 **4:19** 9:17; Mat 21:46 **4:20** Dito 12:5-14; Mben 122:1-5 **4:22** Yεsa 2:3; Obad 17; Lum 9:3-4 **4:23** 3:3-8; 2Kol 3:17; Fili 3:3

too lo, ε κί ε to wase kè bonyii bò bunlee Nyo' cεεy cεεy nu ke ebunlee Nyo' Ice ê keyoy e bô yî kecεεy e. Ε nεε kfuu bonyii bò Nyo' Ice gomte λε bó ebunlee wen. ²⁴ Nyo' nu Keyoy, ε bonyii bò bunlee wvù κενκε keebunlee ê keyoy e bô yî kecεεy e.” ²⁵ Ε kpwoon wvudvu gay ê Jisos λε, “Me ηkee lo λε Mboyse wvù Nyo' to kawεε too lo, wvù bó teje λε Klistu. Ε wvù nu ke edioo ε to, emum enyεy mwεεm mvunciim ê bese.” ²⁶ Ε Jisos gay ê wvù λε, “Me wvun wvù jemyi ê wo nu wvù wvudvu.”

²⁷ Κε sekedvu, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le mum kase to. Ε diuw yum lo bó λε wvù jemyi bô kpwoon. Geenεn, ε wee mvu bó λε fanε yaa bife lo ê wvù λε laa wvù gomte la λε, κενεε λε laa Jisos jemyi bô kpwoon wvudvu nje la λε. ²⁸ Ε kpwoon wvudvu mum gεε nshaan ye joo fó, γεν εlaante, γεν be bonyii λε, ²⁹ “Ben κε eto eyεn wee mvu wvù nu ε to ε see lo fiεε ficii ê me fi me ηke nu ε n'yuw wase ηge. Ε nelo enu ε wee wvun nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε le?” ³⁰ Ε bonyii buy εlaante mum no gene fô Jisos e.

³¹ Ε to nu ε boom bo ηgoo le bo Jisos e ε shεε wase ε no λεke Jisos gayte ê wvù λε, “Labay, dieken.” ³² Geenεn, ε Jisos tfuse ê bó λε, “Me ηκεηκε mwεεm mvudien keendie ε ben yaa kee mvú κε.” ³³ Ε boom bew bo ηgoo le mum ghay εbonεbon λε, “Wee nu ε shεε ε to bó mwεεm mvudien ε nya ê wvù le?” ³⁴ Ε Jisos gay ê bó λε, “Mwεεm mvudien mwem nu λε me enge fiεε fi wee wvù tum me shieele, emεse lemme diew dicii. ³⁵ Κε ben duu finεn λε é shεεte kee nε, é emum enu kefew ke ηgbwele le? Ε me engay ê ben λε, ben ecake εjise we etaa eyεn no mwεεm nu ε be wase ηεε le λε bó egbweci. ³⁶ Wee wvù gbweci κενκε nlawma we, baanci ηgu gεεle yî nshii wvù mεy lo le, wvu λε wee njewe bô wee ηgbwele ke elanlaje yî wee le mwaan. ³⁷ Fifin

dujci λε ηgan wvun nu kecεεy wvù gayte λε, ‘Wee mvu ké jewyi, ε wee mvu gbwele.’ ³⁸ Me ntum ben λε ben egεn egbwele mwεεm mvù ben to baa lem κε. Bonyii bomew nu ε lem, ben ε ley bvujonκε bu lemme dibole.”

Ε bonyii bo Samalia nteen lese fitele yî Jisos e

³⁹ Bonyii bo Samalia nteen ê ke-laante kedvu le to nu ε lese fitele yî Jisos e nje fiεε fi kpwoon wvudvu to jemyεε ê bó λε wvù be ε see lo fiεε ficii ê wen fi wen ke nu ε yuu wase ge. ⁴⁰ Nonεn ε bó ke dioo to yεn Jisos e, λεke λε bô bowen ece. Ε wvù bee, ε bó bó ce εdiuw εfaa. ⁴¹ Ε bonyii nteen bvuu lese fitele yî Jisos e nje njeme we. ⁴² Ε bonyii bodvu gay ê kpwoon wε λε, “Bese nu ε lese fitele yî ye le ε è yaa bvuu nu nje njeme wo κε. Bese nu ε yuw wase bô bitem bisεse, ε κιεε lo λε wee wvun nu Mboyse won wvun kecεεy.”

Ε Jisos fe waa wee wvu baay

⁴³ Ε εdiuw yo εfaa yodvu ke fey, ε Jisos nε no gene Galilee. ⁴⁴ Wvù keβεε to nu ε yuu gay wase λε κε bó ké no wvumte wee ntum Nyo' won we le κε. ⁴⁵ Geenεn, ε wvù ke dioo γεν fεse Galilee, ε bonyii bo jó fiisen lo wvù njefo bó to nu ε yεn mwεεm mvù wvù to geε fô ηkaw e Jelusalem, njefo bó ten to nu fô ηkaw wvudvu le.

⁴⁶ Ε Jisos ke bvuu kase γεν Kana wvu ê keba kè Galilee le jò wvù to banκεε joo ε è tu mbvuum. Ε to nu ε wee wvu baay mvu nu ê kelaante kè Kafana'um e, ε waa we wvù diemsεn cεmte. ⁴⁷ Ε wee wvu baay wvudvu dioo yuw λε Jisos nu ε nε wase Judea ε to Galilee, ε wvù γεν fô wvù le, ku can λε wvù ebow κε eto efε waa wen, λε wvù nu wase diuw kpwe le. ⁴⁸ Ε Jisos mum gay ê wvù λε, “Ε ben nu se ben ε yεn mwεεm mvù dujci bvukuke bvυ Nyo' le, ε yεn ten mwεεm mvu diuw wvù yumεεn e, ben saa ke elese

4:23 Bonyii bomew yεne λε keyoy kin nu Keyoy ke Yuule, ε bomew yεne λε è nu keyoy ke wee le. **4:25** 1:41; 4:29; 7:26; 11:27 **4:26** 9:37 **4:29** Mat 12:23 **4:34** 6:38; 8:28; 12:49-50; 14:31; 15:10; 17:4 **4:35** Mat 9:37; Mwm 14:14-20 **4:37** May 6:15 **4:42** 1Jon 4:14 **4:44** Mat 13:57 **4:46** Mat 8:5-13 **4:46** 2:1-11 **4:48** Mak 13:22; 1Kol 1:22

fitele yí yem e ke.” ⁴⁹ E wee wvu baay wvudvu gay ê wvú le, “Icem, to ke é bó ebooke lo, fo waa wem ekpwe.” ⁵⁰ E Jisos tfuse ê wvú le, “E genè, waa wo nu ebonen.” Wee wvudvu to nu e bee fiεε fi Jisos jemyεε ê wvú, mum nε no gene. ⁵¹ No wvú to booke, ε bó boom bew bo lemme le tasen, ε bó see ê wvú le waa we nu ε bonen wase. ⁵² E wvú mum bife ê bó kefew kè wvú se kewεε ebonene. E bó gay ê wvú le, “E se nu foguu ke diεwe diuu dimwaan e fomvunsheen, ken'ya' kedvu ε mum ε cine wvú le.” ⁵³ E cee wan wvudvu mum kume le è nu naa kefew kedvu kè Jisos to gayεε ê wen le, “Waa wo nu ebonen.” E wvú bó ekole kew naa noo yew ye yicii mum lese fitele yí Jisos e. ⁵⁴ Fifi fiεε fi dunçi bvukuke bvú Jisos e to nu fi bokan bofεε fi wvú to gee seke wvú to nen'yεε Judea to Galilee.

5

E Jisos fe wee ε wvú ε cem wase bilum mbaanshe ncow nyan

¹ Ejim jodvu ε ηkaw Bojuu mvu no nu Jelusalem, ε Jisos ben jó. ² Kentuke ke joo le kemew to nu jó ε bó teje ê díεw Ibulu le le Betesda, ε kí nu mbew Diuw Ketaan wvu Njee le. Bó to nu ε bom dicile fó ditin, ³ ε bonyii bo bincem e to ké no lone lo fó, bó nu binfefe bó bó nu bontenε noo bó nu ε kpweken wase keba kemwaan. [Bó to ké no jiiimene fó ceyte seke joo nu ke enε eshiike. ⁴ Nceendaa Tata mvu to ké no too ê kefew e ê kefew e, leyte shiike joo yidvu. Wee wvu fwe wvú ε yaw ε ley jó seke nceendaa wvudvu ε shiw joo yidvu, tu wvú nu ebonen yí kencem kew e naa ε kí cim nu nεε.] ⁵ Wee mvu to nu fó ε wvú ε cem wase bilum mbaanshe ncow nyan. ⁶ E Jisos ke dioo to fó yen wvú le, kiεε le wvú to jiiime wase fó ncejole, ε wvú bife ê wvú le, “Wo koonke kebonen e?” ⁷ E wee kencem wvudvu tfuse le, “Icem, ke me ηkenke wee wvú nulo elese me

ê joo yin e seke yí ε shiw ke. E nu seke yí ε shiw, ε me ndioo ηgene keenley, ε è no nu ε wee mvu ε yaw wase ε ley ê me le.” ⁸ E Jisos gay ê wvú le, “Nenε we, ejo ghaam yo, egenè.” ⁹ Kan mwaan, ε wee wvudvu mum bonen, jo ghaam ye no gene.

E to nu ε εbvubwe nu diuu di mbam e. ¹⁰ E Bojuu mum gay ê wee wvú bó to feleε we le, “Eben nu diuu di mbam e ε nci baa bee le wo etuu ghaam yo ke.” ¹¹ E wvú tfuse ê bó le, “Wee wvú be fe me be ε gay le me enjo ghaam yem ηgene.” ¹² E bó bife ê wvú le, “E nu yεε wvudvu wvú be gay ê wo le wo ejo ghaam yo egene?” ¹³ Ke wee wvú bó to feleε wvudvu to cim kee wee wvú feleε wvú ke, njefo Jisos to nu ε nε wase ley gen ente jo kebombom ke bonyii le kè to nu fó le.

¹⁴ E è ke no nu ejim jodvu, ε Jisos yen wvú le fò yew ncese le, gay ê wvú le, “Taa eyen no wo nu ε bonen wase. Fo wo ebvuu egee bibefe ke. E wo gee lo, é fiεε ke egbwe yí yo le fi nu ε fo ε fey fin.” ¹⁵ E wee wvudvu nε gen see ê Bojuu le è nu Jisos wvú be fe wen. ¹⁶ E Bojuu mum kew no bone bikaa ê Jisos ejim, njefo wvú to fe wee wvun ε è nu diuu di mbam e. ¹⁷ E Jisos gay ê bó le, “Icem ké no lemte sekecii, ε me ten nlemte nonen.” ¹⁸ E njeme wvun ge ε Bojuu mese lo no gomte baay keeyu wvú, njefo ke è to mey ke mbam wvú to ngoyte maan ke. Wvú to teje ten Nyo' le Icee wen, fewsene ekole kew le wen nu lenlen bó Nyo'.

Mvungay mvù Nyo' nu ε nya ê Waa we

¹⁹ E Jisos ke nε gay ê bó le, “E me ensee ê ben kecey kecey le ke me wvú Wan nelo enge fiεε yí mvungay mwem e ke. Me ηké no ηgee ke ε è nu fiεε fi me n'yene ε Icem gee. Fiεε fi Icee Wan gee, nu ke fí fi Wan nu egee ten, ²⁰ njefo Icee Wan wvudvu koonke Wan mum dunçi ê Wan mwεεm mvunciim mvù

4:53 2:23 **4:54** 2:11 **5:4** Ke fen fò bó gem nen nu ê bojwa' bo boyvuum bomew e ke. **5:8** Mat 9:6-7 **5:9** 5:16, 18; 7:21-22; 9:14; Mak 2:27-28 **5:10** Ksm 20:8-10; Yeli 17:21-22 **5:13** 6:15; 11:54; 12:36; Mat 8:18; 13:36 **5:14** Mat 9:2; Jem 5:16 **5:15** 9:11 **5:18** Mat 14:5; Jon 7:1, 25; 8:37, 40; 11:53; 1:34; 3:35; 8:16-19; 10:17-18, 29-38; 14:8-11, 20, 28; 15:9-10; 16:27-28; 17:1-26 **5:19** 1:34
5:20 3:35

wvú wvù Icee Wan gee. E wvú bæe ke ebvuu eduŋce mwεem mvù fele mvun ê wvú, é wvú egeè e ben yene, e dew yumte lo ben. ²¹ No Icee Wan bvuuuse bonyii yí kpwe le nyaa nshii ê bó, nu ke leŋleŋ no Wan nyaa nshii ê naa yee wvù wvú nu e koŋ. ²² Keebise fó nu e Icee Wan yaa saake naa lo wee mvu ke. Wvú nu e nya nsaw wemen e è nu can Wan e, ²³ wvu le è nulo é bonyii bocii ewvumte Wan ke leŋleŋ no bó wvumte Ice. E wee nu se wvú wvumte Wan, tu ke wvú wvumte Ice wvù tum wvú ke.

²⁴ E me ensee ê ben keceey keceey le wee wvù nu e yuw diew yem e, e bee wee wvù tum me le, nu e wvú keŋke nshii wvù mey lo. Ke mweten bæe ke ebvuu ekeŋke nsaw ke. Wvuwε wee nu e buy wase can kpwe le, e ley nshii le. ²⁵ E me ensee ê ben keceey keceey le kefew too lo, e kí e to wase, kè bonyii bò nu e kpweken wase nu ke eyuw diew Waa Nyo', é bó bodvu bò nu ke eyuw, nu ke ekeŋke nshii. ²⁶ E fí nu nonen, njefo no nshii nen'yi yí Icee Wan e, nu ke leŋleŋ no wvú nu e nya mvuŋgay mvudvu ê Wan le nshii enen'yi ten yí ye le. ²⁷ Wvú nu e nya ten mvuŋgay ê Wan le wvú esumtenè bonsaw, njefo è nu Wan wvù nu wee wvù diee nu Waawee.

²⁸ Fo diuw eyumtè ben yí fin e ke. Kefew too lo kè bonyii bocii bò nu jém e nu ke eyuw diew ye, ²⁹ ebuce jém e, é bò se gee mwεem mvù jee ebuce eley nshii wvù mey lo le, é bò se gee mwεem mvù befe ebuce é bó esaw bó, é bó eley ngew e. ³⁰ Ke fiεε nu dvú fi me nulo enge ê mvuŋgay mwem e ke. Me nsaake nsaw mbii no me n'yuuke, e je yí me nsumtene jó nu yi teyey, njefo ke me ngomte keengee e è nu fiεε fi è shieele me ke. Me ngee e è nu fiεε fi wee wvù tum me shieele.

Mwεem mvù duŋci wee wvù è nu

5:21 Lum 4:17; Efe 2:5; Jon 11:25 **5:22** 3:18; 5:27, 30; 9:39; 12:47-48; Lem 10:42; 1Jon 2:28 **5:23** Fili 2:10-11 **5:24** 3:16; 5:22; 6:35; 8:51; 10:28; 11:25-26; 14:6; 17:2; 20:31; 1Jon 2:25; 3:14 **5:25** 11:43; Mak 5:41; Luk 7:14 **5:26** 1:4 **5:29** 11:24 **5:30** 4:34 **5:31** 5:36; Dito 17:6 **5:33** 1:15, 19, 34 **5:36** 10:25, 38; 14:10-11; 15:24, 27 **5:37** 1:34; Ksm 20:19; Dito 4:12 **5:38** 16:9 **5:39** Luk 24:27, 44; Lem 13:27; 17:11; 2Tim 3:15-16; 1Bi 1:10-11 **5:41** 7:18 **5:44** 5:41 **5:45** Dito 31:24-29

Jisos

³¹ E me mbene jim nsaw wvu ekole kem, tu fiεε fi me njemyi yaa nu keceey ke. ³² Geenεn, wee mvu nu dvú wvù bene jim nsaw wem, e me nkee lo le fiεε fi wvú jemyi ekume me nu keceey. ³³ Ben to nu e tum bonyii fô Jon e, e wvú gen ben jim nsaw ekume keceey. ³⁴ Ke è nu le me ngomte le ejemyi wee wvu wum ekume wee wvù è nu me ke. Geenεn, e me njemyi nen wvu le ben nulo ke eboy. ³⁵ Jon to nu diewε ken'yeese le e bó e tfuw kí e no bæenci nyaa n'yu, e ben no koonke keenu ê n'yu we le yí kefew e caan, lanlanje. ³⁶ Fiεε fimew nu dvú fi duŋci wee wvù è nu me e fí fele Jon. Fí nu le, lemme di Icεm nu e nya le me enlem emese di è nu mwεem mvù me ngee mvun duŋci le è tum Icεm me. ³⁷ Icεm wvù tum me nu e wvú kebee ten nu e ben jim nsaw wem. Ben ke baa yuw wase naa lo diew ye ke, e ben ke baa yen wa naa lo no wvú nu ke. ³⁸ Ke ben keŋke ten diew ye ê mvuntelem mvunen e ke, njefo ben baa lese fitele yí wee wvù wvú tum e ke. ³⁹ Ben taasse Nwa' Nyo' njefo ben kpwaake le è nu jó jò ben nu ke ekeŋke fiεε fi nu ke ege é ben ekeŋke nshii wvù mey lo. Fiεε fi nu ê Nwa' wvudvu wvun e jemyi e è nu ekume me. ⁴⁰ Geenεn, ben e bvuu e no tune keeto fô me le ekeŋke nshii.

⁴¹ Ke me nshieele mbense e è nu wvù nen'yi ê wee wvu wum ke. ⁴² Geenεn e me nkee ben. Me nkee naa lo le ke ben keŋke keŋkonen ke Nyo' le ê mvuntelem mvunen e ke. ⁴³ Me nu e nto ê diee di Icεm e, ben baa fiisen me ke. E è be to wee mvu ê diew diee le, tu wvuwε nu wvù ben nu emum efiisen. ⁴⁴ E nulo é ben ege nee se bee me le, e ben nu bò gomte mbense e è nu wvù nen'yi fô bikuu binen e, yaa gomte mbense wvù nen'yi e è nu fô Nyo' wvù è mey ke wvú le ke. ⁴⁵ Fo

ben ekpwaake le è nu me wvù nu ke elom gee dinen di befe ê Icem ke. E nu Muses wvù ben leke bvufee yî ye le wvù lomte wase gee dinen ê Icem. ⁴⁶ E ben to nu e bee Muses e keceey, tu ben be e bee me le njefo wvù to san e è nu ekume me. ⁴⁷ Geen en no ben baa cim bee mwem mvù wvù to san e le, è nulo é ben ke eghan nee se bee fi e fi me njemyi le?”

6

E Jisos nyaŋe bonyii bontfuke botin (Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Ejim jodvu, e Jisos ke ne gen lente Mamase yi Galilee, gen kewvu keki. Mamase yin nu yi bó teŋe ten le yi Tibelias. ² E kebombom ke bonyii le shfum ê wvù ejim njefo bó to nu e yen mwem mvù dunji bvukuke bwew e mvù wvù to gee fô bonyii bo bincem e no wvù to fele bó. ³ E Jisos bó boom bew bo ngoo le ne ben gen shii yî kum e. ⁴ E to nu sekekie, e Nkaw Bojuu wvu Danefey nu wase nceencee. ⁵ E Jisos ke dioo lan jise, yen no kebombom ke bonyii le too fô wvù le, e wvù mum bife ê Filew le, “Beene nu eghan nee se guy mwem mvudien é bonyii ban edie?” ⁶ Wvù to biite nonen, momte ke lo Filew njefo wvù kebe to kee wase fi e fi wvù nu ege. ⁷ E Filew tfuse ê wvù le, “Ke bodanali gee fee nu e cim e kocen bò nulo eguy mwem mvudien mvù wee mwaan mwaan bó le ekeŋke ke naa caan ke.” ⁸ E waa we ngoo mvu wvù diee to nu Andulu wvù è nu waa bwee Semon Bitamum gay ê wvù le, ⁹ “Wan diems en mvu nu fen keŋke bontuw bo bleed e botin bó byé yifee, geen en fin nulo ege naa la fô kfu ban bonyii le nteen nen?” ¹⁰ E Jisos gay le, “Ben egay é bonyii eshiyen fokuse.” E to nu e egay nu fó ntay, e bó mum gay e bó shiiyen, e bolemse maan nu diewe bontfuke

botin e. ¹¹ E Jisos mum fi bontuw bo bleed e ba, nya keyoone ê Nyo', mum gawce ê bonyii bò to shiiyen ba. E wvù ge ke lenlen bó byé ye. E wee tfuu keŋke naa no wvù to shieele. ¹² E bó ke die ffuu, e wvù gay ê boom bew bo ngoo le le, “Ben ebaance bimbake wvu le fo fi e ela ecici ke.” ¹³ Nonen, e bó mum baance bimbake bi bontuw bo bleed e bo botin ba bi to sheete, e bí yiŋsen nkáa yuufe ncow fi e.

¹⁴ E bonyii bodvu dioo yen fi e fi dunji bvukuke bwew e fin fi wvù ge, mum gay le, “Wee wvun nu naa keceey Wee Ntum Nyo' we wvù to nu keeke eto yî won wvun e.” ¹⁵ E Jisos ke dioo yen le bonyii bodvu gomte keeto ekoo wen mvungay e, eghaa Nfon wvubole, e wvù mum lewse ye kase ben ê kum no nu jó wvù emben.

E Jisos len yî joo le

(Mat 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ E è ke no nu ekiuguu, e boom bew bo ngoo le bow gen fô mamase le, ¹⁷ ley ê kekon e kew no leenci gene Kafana'um. E to nu sekekie e ekfu e jii wase e Jisos baa to wase fô bó to nu ke. ¹⁸ E joo ke ne no bvuyte, njefo nffum wvu baay to fele lo. ¹⁹ E bó no keyte kekon leenci, ke gen wase buy ke diewe bomay botete ken e bonew e, ke ne yen Jisos e wvù lene yî joo le too wase mbew kekon e. E kedvum gbwo bó. ²⁰ Geen en, e wvù gay ê bó le, “Fo ben efanè ke. E nu me.” ²¹ E bó yuw nonen, mum no koonke keejo wvù ê kekon e. Le bó sese, e kekon e fese wase ngem joo le fô bó to gene.

²² E ekfu ke buy yuu, e bonyii bò to sheke mamase kewvu keki kume le kekon kè to nu fó to nu ke kemwaan, e Jisos to baa ley ê kekon kedvu le bó boom bew bo ngoo le ke, le boom bew bo ngoo le to ne gen ke bó emben. ²³ Geen en, bikon bimew to nu e ne je Tibelias, lente to mbew bvudvu bvù Tata to jo bleed nya keyoone ê Nyo'

5:46 Dito 18:15, 18; Luk 24:27; Jon 6:14; Lem 3:22; 7:37 **5:47** Luk 16:29-31 **6:2** Mat 6:25; Jon 2:23

6:3 Mat 5:1; 15:29; Mak 3:13; 6:46; Luk 22:39 **6:4** 2:13 * **6:7** Danali mwaan nu jise di bigew e di bó to ké law wee dvù yî lemme di yî diuu le. **6:8** 1:40; 12:22; Mat 4:18; Mak 13:3 **6:11** 21:9, 13

6:14 Dito 18:15, 18; Jon 1:21; 2:11; 5:46; 7:40; Lem 3:22-23 **6:15** 5:13; 18:36 **6:23** 6:11

ε bonyii die le. ²⁴ No bonyii bodvu to yeneε le ke Jisos keneε boom bew bo ηgoo le nu fó ke, ε bó mum lece ε bikonj bidvu le, lente γεν Kafana'um keegom Jisos.

Jisos nu mwεem mvudien mvù nyaa nshii

²⁵ Ε bó dīoo γεν yen wvú le kewvu keki, bife ε wvú le, “Labay, wo to jan seke la?” ²⁶ Ε Jisos tfuse ε bó le, “Ε me ensee ε ben keceεy keceεy le ke ben gomte me ε ε nu nje mwεem mvù dunji bvukuke bwem mvù ben yene ε me ηgee ke. Ben gomte me ε ε nu njefo ben se nu ε die bontuw bo blεed e ba ε ffuu. ²⁷ Fo ben elemtè ke keekεηke ε ε nu mwεem mvudien mvù nulo ebefe ke. Ben elemtè ε ε nu keekεηke mwεem mvudien mvù nu ke emεy enu dvú egen ebuy yí nshii wvù mεy lo le. Mvumvun nu mvù wee wvù diee nu Waawee nu ke enya ε ben. Ε nu wvú wvù Nyo' Ice nu ε γεε εbo kew yí ye le.” ²⁸ Ε bó mum bife ε wvú le, “Mwεem mvù bese keηke keegeε é fí emum enu le bese gee lemme di Nyo' le nu mvù la?” ²⁹ Ε Jisos tfuse ε bó le, “Lemme di Nyo' le nu dīn dī nu le, ben elese fitele yí wee wvù wvù tum e.” ³⁰ Nonεn ε bó mum bife ε wvú le, “Fίεε fí dunji bvukuke bwuw fí wo nulo ege wvu le bese eyen emum elese fitele yí yo le nu la? Fίεε fí wo nulo ege nu la? ³¹ Bo'iceε bosεse tō nu ε die mana ηkpwaante, ε ε nu no bó saη le, ‘Wvù to nu ε nya bó bō mwεem mvudien mvù nen'yi wonj wvu we le ε bó die.’ ” ³² No bó gay nonεn, ε Jisos mum tfuse ε bó le, “Ε me ensee ε ben keceεy keceεy le ke ε to nu Muses wvù to nyae mwεem mvudien mvù nen'yi wonj wvu we le ε ben ke. Ε nu Icem wvù nyaa mwεem mvudien mvù ε nu mvu keceεy mvù nen'yi fowe. ³³ Ben ekeε le mwεem mvudien mvu Nyo' le nu mvumwe mvù ne fowe ε shii ε to ε no nyaa nshii ε bonyii bo yí wonj wvun e.” ³⁴ Ε bó

gay ε wvú le, “Tata, ε nyaà bese bō mwεem mvudien mvun sekecii.”

³⁵ Ε Jisos mum gay ε bó le, “Ε nu me mwεem mvudien mvù nyaa nshii. Ke wee wvù too fō me le bεε ke ebvuu eyuuke jen ke. Ε wee wvù nu ε lese fitele yí yem e nu ε kendonj yaa bεε ke ebvuu eyumte wvú ke. ³⁶ Geenεn me nu ε ηgay wase ε ben le ben nu ε yen me le, ε fanε yaa lese fitele yí yem e ke. ³⁷ Bonyii bocii bō Icem nu ε nya ε me nu ke etoo fō me le. Ε wee wvù too fō me le nu ε me n'yaa nu ηke ηkunj wvú ke. ³⁸ Me ne fowe ε nto fokuse fen. Ε me n'yaa nto keηge ε ε nu fίεε fí ε shieele me ke. Me nto keηge ε ε nu fίεε fí ε shieele wee wvù tum me. ³⁹ Ε fίεε fí wee wvù tum me shieele nu fin fí le, fo me enlase naa lo wee mwaan fō bonyii bō wvú nu ε nya ε me le ke, geenεn le me ηke embvuse lo bó yí kpwe le diuu di fokemεse. ⁴⁰ Ben ekeε le fίεε fí Icem shieele nu fin fí le wee tfuu wvù nu ε yen Waa we le, ε lese fitele yí ye le, nu ke ekeηke nshii wvù mεy lo, ε me nu ηke embvuse mwεten yí kpwe le diuu di fokemεse.”

⁴¹ Ε Bojuu mum kew no wvukene ekumε wvú njefo wvú to nu ε gay le wen nu mwεem mvudien mvù ne fowe ε to fokuse fen. ⁴² Ε bó no wvukene nonεn biite le, “Wvun nu ke Jisos wvù waa Yosεw e? Ke ice bō bwee nu ε beene kee bó le? Fí ghan neε le keseen wvú ε se no duu le wen ne ε ε nu fowe?” ⁴³ Ε Jisos tfuse ε bó le, “Fo ben ewvukenè εbenεben ke. ⁴⁴ Ke wee nulo eto fō me le se ε gufe Icem wvù tum me le wvù eto ke. Ε me nu ηke embvuse mwεten yí kpwe le diuu di fokemεse. ⁴⁵ Bonyii bo ntum Nyo' le to nu ε saη le, ‘Nyo' nu ke eyεyi bó bocii.’ Nonεn wee tfuu wvù nu ε yuw fίεε fí Icem γεεyi ε kίεε, nu ε wvú nu ke eto fō me le. ⁴⁶ Ke me njemyi nen le wee nu dvú wvù nu ε yen wase Icem e ke. Ε mεy ke wvù wvuwe wvù ne fō Nyo' le wvù nu ε yen wase Ice le. ⁴⁷ Ε me ensee ε ben keceεy keceεy le, wee wvù nu ε bee nu ε wvú

keŋke wase nshii wvù mɛy lo. ⁴⁸ Me nu mwɛɛm mvudien mvù nyaa nshii ê bonyii. ⁴⁹ Bo'icee bonɛn to nu ɛ die mana ŋkpwaante, geenɛn ke kpwekɛn kɛ lo. ⁵⁰ Mwɛɛm mvudien mvun nu mvù nɛ fowe ɛ to wvu lɛ é wee die lo mvù wvù saa ebvuu ke ekpwe kɛ. ⁵¹ Ɛ nu mɛ mwɛɛm mvudien mvù nɛ fowe mvù nyaa nshii ê bonyii. Ɛ wee die mwɛɛm mvudien mvudvu mvun, é wvù ke emɛy enu dvù sekecii. Ɛ mwɛɛm mvudien mvudvu mvù me nu ŋke enya wvu lɛ bonyii bo yí woŋ wvun e ke ekɛŋke nshii nu ye yɛm.”

⁵² Ɛ Bojuu mum nɛ kɛw no waale lo ɛbonɛbon biite lɛ, “Wee wvun nulo eghan nɛɛ sɛ nya ye ye lɛ beene edie?” ⁵³ Ɛ Jisos mum jeme ê bó lɛ, “Ɛ me ensee ê ben kecɛɛy kecɛɛy lɛ é ben nu sɛ ben ɛ die ye wee wvù diee nu Waawee, ɛ wu tɛn ɛlɛmɛ kew, ben saa ekɛŋke nshii yí yene lɛ kɛ. ⁵⁴ Wee wvù diee ye yɛm bvuu wuu ɛlɛmɛ kem keŋke nshii wvù mɛy lo. Ɛ me nu ŋke embvuse wvù yí kpwe le diuu di fokemɛse, ⁵⁵ njefo ye yɛm looci nu naa mwɛɛm mvudien, ɛ ɛlɛmɛ kem looci nu naa fiɛɛ fiwuun. ⁵⁶ Wee wvù diee ye yɛm bvuu wuu ɛlɛmɛ kem cee yí yɛm e ɛ me tɛn ncee yí ye le. ⁵⁷ Icɛm wvù tum me keŋke nshii, ɛ me nu dvù nje Icɛm. Nonɛn wee wvù diee ye yɛm nu ke enu tɛn dvù nje yɛm. ⁵⁸ Mvumvun mwɛɛm mvudien nu mvù nɛ fowe ɛ to. Kɛ mvù nu diɛwɛ mwɛ mvù bo'icen to dieɛ ke kpwekɛn kɛ lo kɛ. Wee wvù diee mvumvun mwɛɛm mvudien nu ke emɛy nu dvù sekecii.”

⁵⁹ Mwɛɛm mvun nu ɛ Jisos to jemyi no wvù to yɛɛyi bonyii yew bunle le Kafana'um.

Ɛ bonyii bo Jisos e bo ŋgoo le nteen tfuw bikaa ê wvù ejim

⁶⁰ Ɛ bonyii bo Jisos e bo ŋgoo le nteen yuw n'yɛɛyi wvun nɛn gay lɛ, “Wvun njeme ɛ tɛme baay! Ɛ nulo ebee yɛɛ wvuwwun njeme?” ⁶¹ Geenɛn, ɛ Jisos kiɛɛ lɛ bonyii bew bo ŋgoo le wvukene ɛbonɛbon ɛkumɛ

njeme wvun, mum bife ê bó lɛ, “Fiɛɛ fi me njeme fin nu ɛ shiw mvuntelem mvunɛn e? ⁶² Ɛ è fɛn nu nonɛn, é ben ke ege nɛɛ fɛn ɛ ben ɛ yɛn ɛ wee wvù diee nu Waawee kaase bene fô wvù to shee nu fwele? ⁶³ Keyoy ke Nyo' le nu fiɛɛ fi nyaa nshii. Kɛ nyam ye keŋke naa lo fiɛɛ keege kɛ. Njeme wvù me njeme ê ben nu wvu Keyoy, ɛ è nu fiɛɛ fi nyaa nshii. ⁶⁴ Geenɛn ben bomew nu dvù ɛ bó baa bee njeme wvudvu le kɛ.” Jisos to jemyi nɛn njefo wvù to kee wase foŋkɛw bonyii bò baa lese fitele yí ye le, kee tɛn wee wvù nu ke egese wvù. ⁶⁵ Ɛ wvù bvuu gay ê bó lɛ, “Ɛ nɛɛ fiɛɛ fi me mbe ɛ njeme wase ê ben lɛ kɛ wee nulo eto fô me le sɛ Icɛm nu ɛ nya je ê wvù kɛ.”

⁶⁶ Ejim jodvu, ɛ bonyii bew bo ŋgoo le nteen mum tfuw bikaa ê wvù ejim faŋɛ yaa bvuu lɛne bó wvù kɛ. ⁶⁷ Ɛ Jisos nɛ bife ê boom bew bo ŋgoo le bo yuufe ncow bofɛɛ lɛ, “Ben tɛn shieele keegen e?” ⁶⁸ Ɛ Semon Bitá tfuse ê wvù lɛ, “Tata, bese gene ê yɛɛ le. Ɛ keŋke wo njeme wvù nyaa nshii wvù mɛy lo, ⁶⁹ ɛ bese ɛ bee, bvuu kee lɛ è nu wo wvuwe wvù yuule wvù nɛ fô Nyo' le.” ⁷⁰ Ɛ Jisos gay ê bó lɛ, “Kɛ è caw me ben bo yuufe ncow bofɛɛ ban e? Geenɛn, ɛ wee mvu ben e nu dɛwle.” ⁷¹ Jisos to jemyi nonɛn ɛ è nu ɛkumɛ Judas wvù waa Semon Iskaliot. Wvù to nu ŋgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofɛɛ, ɛ è to nu wvù wvù to nu keeke eghan egese Jisos.

7

Ɛ Jisos ben Jelusalem fô Ŋkaw Cún e

¹ Ejim jodvu ɛ Jisos mɛy no ghane kɛ wase ɛ è nu keba kè Galilee le. Wvù to baa bvuu gɛn ê kè Judea le kɛ, njefo Bojuu to gomte keeyu wvù. ² Ɛ kefew ke Ŋkaw Bojuu wvù bó to tenje lɛ Ŋkaw Cún e ke no too wase nceencee. ³ Ɛ boom bo bwee Jisos e mum gay ê wvù lɛ, “Nɛnɛ jan eɛn Judea wvu lɛ bonyii buw bo ŋgoo le eyɛn lemme dì wo lemte le. ⁴ Ɛ wee lemte lemme gomte

6:53 Mat 26:26-28; 1Kol 10:16; 11:23-26 **6:56** 15:4-5 **6:62** Lem 1:9-11 **6:63** 3:5-8; 2Kol 3:6
6:64 13:11; 16:9 **6:67** Mat 16:15-20; Mak 1:24 **6:71** 12:4 **7:1** 5:18 **7:2** Lɛw 23:33-34; Dito 16:13-15

le bonyii ekiεε wvú, wvú saa elemte nyiime lo ke. No wo gee mwεεm mvun, gεε eduηce ekole kuw ê won.”
 5 Boom bo bwee le bodvu to jemyi nonεn njefo bó to baa cim lese fibole fitele yî ye le ke. 6 E Jisos tfuse ê bó le, “Kefew kem baa to wase ke. Fô ben e nu ε kefew kenεn ké no nu ke ε kí ε kocεn wase. 7 Ke bonyii bo yî won wvun e nulo ebane ben ke. Geenεn, ε bó bane me njefo me njemyi ê bó le gee dibole nu di befε. 8 Ben ebenε finεn gεne fô Nkaw e. Ke me nu emben jó ke. Kefew kem baa eto naa wase ekocεn ke.” 9 No wvú gay nonεn, mum mey Galilee.

10 Geenεn seke boom bo bwee le to benεε wase fô Nkaw wvudvu le, ε wvú ke shεε ben tεn jó. E wvú dioo bene fanε yaa bene wvú bonyii eyεne wvú le ke, ben fiew ε è nu ê kenyilε le. 11 E to nu ε Bojuu to gomte wase wvú fô Nkaw wvudvu le biwci le, “Wvú sε nu fεε le?” 12 E bonyii ke nε no tfumtfume ekumε wvú baay. E bomew bεnsee le, “Wvú nu wee wvú jee.” E bomew kaci lo le, “Wvú lεεle lo bonyii.” 13 Geenεn wee to baa nu dvú wvú ejeme ekumε wvú ya le ke, njefo bó to fane bikuu bi Bojuu le.

14 E ediuw ε ηkaw ke gawnεn wase εntelεn, ε Jisos gεn ley fô yew ncεse le no yεεyi bonyii. 15 E bikuu bi Bojuu le no yuuke keηke lo ηghaw, ghayte le, “Wee wvun ghan nεε ε sε no kee mwεεm nεn sε wvú ke nu ε gεn wase ηwa’.” 16 E Jisos mum nε gay le, “Ke n’yεεyi wvú me n’yεεyi wvun nu wεm ke. E nu wvu wee wvú tum me. 17 E wee gomte keegeε ε è nu fiεε fi Nyo' shieele, é wvú emum ekiεε le laa n’yεεyi wvun nεn’yi ε è nu fô Nyo' le, nuu me n’yεεyi ê mvunγay mwem e le. 18 Wee wvú jemyi ê mvunγay mwew e ké no gomte diee di kuuke ε è nu fô ekole kew e. Geenεn ε wee wvú gomte diee di kuuke ε è nu di wee wvú tum wvú le ké no nu wee keceεy

ε kenlεεma yaa nu yî ye le ke. 19 Muses to nu ε nya ke bonci ê ben e? Geenεn ke wee mvu ben e gεεle bonci bodvu ke! Ben gomte keeyu me nje la?”

20 E bonyii bodvu tfuse ê wvú le, “Wo keηke nceendaa dεwle yî yo le. Wee wvú gomte keeyu wo nu yεε?”

21 E Jisos gay ê bó le, “Me nto nu ε ηge lemme dimwaan ε ben no keηke lo ηghaw ekumε dí. 22 Muses to nu ε nya nci le ben etfuusè boom yew. E ke nci wvun yaa to cim buy ê Muses ke. Wvú to buy ε è nu ê bo'icee bonεn. Ben ε mum ε no tfuuse boom yew naa noo diuu di mbam e. 23 E bó tfuuse wee yew diuu di mbam e wvu le fo bó ke ebefe bó nci Muses, ben ε no yuuke nsase bó me le me nto nu ε nfε wee ε wvú bonεn ye yicii diuu di mbam e nje la? 24 Fo ben esaakè nsaw sumtene sε ben ε yaw ε tasse ε yεn ke. Ben esaakè ê je yi lεn e.”

E bonyii no caηene laa Jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε le

25 E bonyii bo Jεlusalεm bomew mum nε bife le, “Wvun nu ke wee wvú bó gomte le bó eyu? 26 Ben etaa eyεn wvu wvun fεn ε wvú jemyi endan nεn sε wee jemyi fiεε ê wvú ηkuuη. E nεlo enu le bikuu bi won e nu ε loocε wase ε kiεε le wee wvun nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε le? 27 Geenεn, beene kee jò wee wvun nε. E seke Mboyse wvú Nyo' to kawεε nu ke eto nu ε ke wee nu ke ekiεε jò wvú nε ke.” 28 Nonεn ε Jisos dioo yεεyi bonyii fô yew ncεse le ke nε fuη foweεwe le, “Ben kee me, kee tεn jò me nε. Geenεn ke me nto fεn ê mvunγay mwem e ke. Wee wvú tum me nu wee keceεy, ε ben yaa kee wvú ke. 29 Me ηkee wvú njefo me nε fô wvú le, ε è nu wvú wvú tum me.” 30 No wvú jeme nonεn, ε bonyii bomew mum no gomte keekoo wvú. Geenεn ε wee fanε yaa kum wvú le ke, njefo kefew kew to baa to wase ekocεn ke. 31 Geenεn ε bonyii nteen

lese fitele yî ye le no gayte le, “Seke Mboyse wvù Nyo' to kawεε ε ke ε to, ε nulo é wvù ke ebvuu ege mwεεm mvù dunçi bvukuke bvù Nyo' le efey mvù wee wvun gee wase?”

ε bó tum bonyii bo nci le le bó egeñ ekoo Jisos

³² ε Bofalasii ke dioo yuw no kebombom ke bonyii le tfumtfume ekumε Jisos, ε bô bocee ncese bo baay baay mum tum bonyii bo nci le le bó egeñ ekoo wvù. ³³ No bó gen, ε Jisos gay le, “Me nu enu beene ke yî kefew e nen caan, emum enkase entu jim fô wee wvù tum me le. ³⁴ Ben nu ke eshεε gom me nen, saa eyen me le ke. Fô me ηgene nu ε ke ben nulo eto fó ke.” ³⁵ ε Bojuu jeme ê bikuu bibole le, “Wee wvun gomte keegen ε è nu ê nεε fô beene nu ke egom wvù saa eyen wvù le ke? Wvù gomte keegen bitum bì bonyii bosεbeene nu ε tawse ε no cee bí le egeñ eyεεyi bonyii bo bitum bidvu le le? ³⁶ Fiεε fi wvù gayte le, ‘Ben nu ke egom me saa eyen me le ke, ε fô me ηgene nu ε è yaa nulo é ben eto fó ke,’ nu ε wvù gayte ε fi nu le la?”

ε Jisos kaw bonyii bô joo yì nyaa nshii

³⁷ ε è ke no nu wase diuu di Nkaw e di fokemεse di è to nu diuu di Nkaw wvudvu le di baay, ε Jisos ja leem we fun le, “ε kendon yumte wee, é mwεten eto fô me le ewu fiεε. ³⁸ Wee wvù nu ε lese fitele yî yem e nu ε fi nu ke enu ke no Nwa' Nyo' jemyi le, ‘Joo yì nyaa nshii nu ke ebuyte ê fitele fiew e booke nen kokokoko.’” ³⁹ Fifin nu ε Jisos to jemyi ε è nu ekumε Keyoy kè bonyii bô to nu ε lese fitele yî ye le nu ke ekεηke. ε to nu kefew kin e ε bó baa nya wase Keyoy kedvu ê bó ke, njefo Jisos to nu ε bó baa bense wase wvù é wvù eley bvukuke le ke.

ε bonyii bvun ekumε Jisos

⁴⁰ ε bonyii yuw fiεε fin fi Jisos to jemyεε, ε bomew gay le, “Wee wvun

nu naa Wee Ntum Nyo' wε.” ⁴¹ ε bomew gay le, “Wvun nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε.” Geenεn, ε bomew bife fibole le, “Mboyse wvù Nyo' to kawεε to keηke keebuy ε è nu Galilee le? ⁴² Ke Nwa' Nyo' jemyi le Mboyse wvudvu nu ke ebuy ε è nu ê kfuu di Nfon Dawe le, ê ntεw wvù Betele'em e, wvù è nu ntεw wvù Dawe le le?” ⁴³ No bonyii gay nonεn, ε keηgawsen mum to entelen jo bó ekumε Jisos. ⁴⁴ ε bonyii bomew bó le no gomte keekoo wvù, geenεn ε wee fanε yaa kum wvù le ke.

ε bikuu bi Bojuu le ma Jisos

⁴⁵ ε bonyii bo nci le ba mum nε kase tu jim fô bocee ncese bo baay baay bô Bofalasii le, ε bó bife ê bonyii bo nci le bodvu le, “Ben baa eto bó wvù nje la?” ⁴⁶ ε bonyii bo nci le bodvu tfuse ê bó le, “Wee ke baa yuu jemyi wase diεwε wee wvun e ke.” ⁴⁷ ε Bofalasii bife ê bó le, “Wvù nu ε gen wase ε lee ten noo ben fó le? ⁴⁸ Ben nu ε yen ε bikuu bi won e ke nεε Bofalasii ε lese fitele yî ye le? ⁴⁹ ε nu ke kebombom kin kè yaa kee ke nci Nyo'. Lon nu fô bó εfa.” ⁵⁰ Nikodemus wvù to nu wee mvu ηgoo Bofalasii le, wvù to geneε wase diuu dimew yen Jisos e to nu fó. ε wvù bife ê bó le, ⁵¹ “Nci wesebeene nu ε bee le bó esumten nsaw wee se bó ε yaw wase ε yeke ε yuw fiεε fi wvù jeme?” ⁵² ε bó mum bife ê wvù le, “Wo nε ten Galilee le? Tasse Nwa' Nyo' ntay é wo eyen le ke wee ntum Nyo' mvu nulo ke ebuy Galilee ke.” ⁵³ [ε bó mum nε mwaan mwaan no gene yéw yibole.

8

ε bó to bô kpwoon mvu fô Jisos e ε bó ε koo gbwen nsake le

¹ ε Jisos nε ben fiew ε è nu yî Kum Bite bi Olif e. ² ε ekfun buy yuu, ε wvù bvuu kase gen fô yew ncese le. ε bonyii bocii tase mbew ye le, ε wvù mum shii fokuse no yeεyi bó. ³ ε

bonyii bò to dun̄ci bonci bô Bofalasii n̄e to bô kpwoon mvu ε bó ε koo ε wvú jiime bô diems̄en mvu. No bó to bô wvú, leke fwe d̄vu bó, ⁴ gay ê Jisos λ, “Wee N'ȳeyi, kpwoon wvun nu ε bó ε koo ε wvú jiime bô diems̄en mvu. ⁵ Ε bonci le nu ε Muses to gay λ wvuwvun kpwoon nu wvù bó etumȳe lo bô εta é wvú ekpwe. Wo ε gay fiuw λ la?” ⁶ Bó to gee non̄en teeyi lo Jisos wvu λ wvú elows̄en enjeme é bó emum ek̄en̄ke fiεε fi bó ecu ȳi ye le. Geen̄en, ε Jisos ηgvuw̄ce no saan̄ke fiεε fokuse bô kpwan εbo. ⁷ Ε bó m̄ey ke no leemene fó nȳeyi wvú. Ε wvú n̄e leem we gay ê bó λ, “Ε wee nu dvú ê ben entel̄en wvù yaa k̄en̄ke kebef̄e ke, é wvú no nu wee wvu fwe wvù eyaw etum wvú bô t̄e.” ⁸ No Jisos gay non̄en, bvuu kase ηgvuw̄ce no saan̄ke fiεε fokuse bô kpwan εbo. ⁹ Ε bó yuw fiεε fi Jisos gay, mum k̄ew no tawsee mwaan̄ mwaan̄ k̄eke ȳi ηgaybonyii le. Ε bó ke tawse, ε è sh̄εε k̄e wase kpwoon w̄e no leeme fó bô Jisos maan̄. ¹⁰ Ε Jisos kase leem we, bife ê kpwoon w̄e λ, “Kpwoon, bó ε f̄εε? Wee baa nu dvú wvù egay λ wo k̄en̄ke k̄e keekpwe le?” ¹¹ Ε wvú tfuse λ, “Wee baa nu ke, Tata.” Ε Jisos mum gay λ, “K̄e è nulo é me en̄gay t̄en λ wo k̄en̄ke keekpwe k̄e. Ε ḡen̄è, geen̄en fo wo ke ebvuu ege kebef̄e k̄e.”]

Jisos nu n'yuw wvu ȳi won̄ e

¹² Ε Jisos bvuu jeme ê bonyii bodvu λ, “Ε nu me n'yuw wvu ȳi won̄ wvun e. Naa ȳεε wvù bii me le nu ε k̄e è nulo é wvú el̄ene ê kejiw̄e le k̄e. Wvú nu ek̄en̄ke n'yuw wvù nyaa nshii ê bonyii.” ¹³ Ε Bofalasii mum gay ê wvú λ, “Wo bene jim nsaw fô ekol̄e kuw e. Fiεε fi wo jem̄yi baa nu kec̄ε̄y k̄e.” ¹⁴ Ε Jisos tfuse ê bó λ, “Ε me n̄cim mbene jim nsaw fô ekol̄e kem e, tu fiεε fi me njem̄yi nu kec̄ε̄y, njefo me ηk̄ee fô me n̄e, ηk̄ee t̄en fô me ηḡene. Geen̄en, k̄e

ben kee fô me n̄e k̄en̄εε fô me ηḡene k̄e. ¹⁵ Ben saake bonyii dīw̄ε bonyii bo boyuum e. K̄e me n̄saake fiem wee k̄e. ¹⁶ Geen̄en, é me n̄cim n̄saake wee, tu me n̄saake ê je ȳi λ̄en̄ e, njefo k̄e me n̄saake me εmben̄ k̄e. Me n̄saake bee Ic̄em wvù tum me. ¹⁷ Ε ηwa' wene bonci le nu ε bó ε san̄ λ, é bonyii ben jim nsaw ȳi fiεε le bof̄εε, tu è nu kec̄ε̄y. ¹⁸ Me mbene jim nsaw fô ekol̄e kem e, ε Ic̄em wvù tum me bene t̄en jim nsaw w̄em.” ¹⁹ Ε bó mum bife ê wvú λ, “Ico ε f̄εε?” Ε Jisos tfuse λ, “K̄e ben kee me k̄en̄εε Ic̄em k̄e. Ε ben be kee me, tu ben be kee t̄en Ic̄em.”

²⁰ Jisos to jem̄yi mw̄ε̄em mvun no wvú to ȳeyi bonyii fô yew n̄cese le mbew fô bó to k̄e no nyaa bigew bi yew n̄cese le. Geen̄en, ε wee fan̄e yaa koo wvú k̄e, njefo kefew kew to baa koc̄en wase k̄e.

Ε Jisos dun̄ce λe wen n̄e fowe

²¹ Ε Jisos bvuu gay ê bó λ, “Me nu ηk̄e en̄gen, é ben esh̄εε egom me eghan ekpwe ê bibef̄e bin̄en e. Fô me ηḡene nu ε k̄e ben nulo eto fó k̄e.” ²² Ε Bojuu mum bife λ, “Wvú nu ke eyu ekol̄e kew e, no wvú gayte λ fô wen ḡene nu ε k̄e beene nulo eto fó k̄e?” ²³ Ε Jisos gay ê bó λ, “Ben n̄e fokuse f̄en, ε me n̄e fiem fowe. Ben nu bonyii bo ȳi won̄ wvun e. K̄e me nu wee wvu ȳi won̄ wvun e k̄e. ²⁴ Me nu ε ηgay wase λe ben nu ke ekpwek̄en ente jo bibef̄e bin̄en. Ben ekeè λe ben nu ke ekpwek̄en ente jo bibef̄e bin̄en f̄en é ben baa ebee λe è nu me wvudvu k̄e.” ²⁵ Ε bó bife ê wvú λ, “Ε nu wo wvù ȳεε?” Ε Jisos tfuse λ, “Me nu wee wvù me n̄se ηk̄é no n̄sēe wase ekum̄ε wvú ê ben ε k̄ew fon̄k̄ew. ²⁶ Me ηk̄en̄ke mw̄ε̄em n̄teen mvù è nulo é me enjeme ekum̄ε ben noo mw̄ε̄em n̄teen mvù è nulo é me ensaw ben ȳi dvu le. Geen̄en k̄e me n'yaaw nu en̄ge non̄en k̄e. Fiεε fi me n̄sēe ê won̄ nu fi me n'yuw ê wee wvù tum me, ε wvú nu wee kec̄ε̄y.”

8:5 L̄w 20:10; Dito 22:22 **8:6** Mat 22:15 **8:7** Dito 17:7; 13:10 **8:9** Mat 22:22 **8:11** 5:14
8:12 1:5, 9-10; 3:19; 9:4-5; 11:9-10; 12:35-36, 46; Yesa 49:6; Mat 5:14; Luk 2:32; 2Kol 4:4, 6; Efe 5:8-14;
1Jon 1:5-7; 2:8; 3:14 **8:13** 5:31-32 **8:14** 3:2; 7:28-29, 33-36; 8:21-22, 42; 13:1, 33; 16:5, 10, 28; 17:8;
20:17 **8:15** 7:24 **8:17** Dito 17:6; 19:15; Mat 18:16 **8:18** 5:36; 1Jon 5:9 **8:19** 5:18; 16:3 **8:20**
2:4 **8:21** 8:14 **8:23** 3:31 **8:24** 13:19

27 No wvú gay nonen, ε bó fanε yaa kίεε λε wvú jemyi ê bó ε è nu εκυμε Ice κε. 28 Nonen ε Jisos mum gay ê bó λε, “Seke ben ε ke ε njeyse wase wee wvú diee nu Waawee fowe, é ben emum ekiεε λε è nu me wvudvu bô λε ke me ηgee fiεε fimew ê mvunγay mwem e κε, λε me njemyi nen ε è nu no Icεm yεεyi me. 29 Wee wvú tum me nu bee wvú. Ke wvú baa cinε me λε me enu me emben κε, njefo me ηké no ηgee fiεε sekecii ε è nu fi jee wvú le.” 30 No Jisos jemyεε mwεεm mvun nen, ε bonyii nteen lese fitele yî ye le.

Kecεy bvucose bonyii bvunfaw e

31 ε Jisos mum gay wase ê Bojuu bô to leseε fitele yî ye le λε, “ε ben mεy ε no leeme κε yî diεw yεm e, é ben enu naa kecεy bonyii bem bo ηgoo le, 32 é ben ke emum ekiεε kecεy é kecεy kedvu ege é ben ebuy bvunfaw e.” 33 ε bó tfuse ê wvú λε, “Bese nu kfuu di Abl'am e, ε bese ke baa eyuu enu wase bvunfaw e can wee mvu le κε. Fí ghan nεε le wo ε σε no gayte λε bese nu ke ebuy bvunfaw e?”

34 ε Jisos tfuse ê bó λε, “ε me ensee ê ben kecεy kecεy λε wee tfuu wvú gee kebefε nu nfwá kebefε. 35 Ke nfwá ké mεy no nu wee yew yî wvú nu yî le sekecii κε. ε ké mεy waa yew no nu wee yew yidvu sekecii. 36 Nonen, é Waa Nyo' bvuse ben yî bvunfaw e, tu ben nu ε buy wase bvú le kecεy. 37 Me ηkee naa λε ben nu kfuu di Abl'am e, geenεn ε ben gomte κε keeyu me njefo κε diεw yεm κεηκε naa lo bvudvu yî yene le κε. 38 Me njemyi ε è nu fiεε fi me n'yεn ê Icεm, ε ben gee finεn ε è nu fiεε fi ben yuw ê icen.”

39 ε bó tfuse ê wvú λε, “Icee wese nu Abl'am.” ε Jisos gay ê bó λε, “ε ben be nu boom bo Abl'am e, tu ben bee keege fiεε ε è nu fi Abl'am to gee. 40 Me nu wee ε me nsee kecεy ké me n'yuw ê Nyo' ê ben. Geenεn, keseen nu ε ben gomte keeyu lo me,

ε κε fifin nu fiεε fi Abl'am to gee κε. 41 Ben gee ε è nu fiεε fi icen gee.” ε bó gay ê wvú λε, “Ke bese nu boom bô bó boke kuse κε. Bese κεηκε Icee wese mwaan, ε è nu Nyo'.” 42 ε Jisos gay ê bó λε, “ε Nyo' be nu icee wene, tu ben bee keekoηκε me, njefo me nε ε è nu fô Nyo' le ε nsε nto. Ke me nto yî mvunγay mwem e κε. ε tum wvú me. 43 ε nu nje la wvú ben baa eyuuke fiεε fi me njemyi le κε? Ke è nu njefo ben tune keeyuw diεw yεm e le? 44 Ben nu boom bo icee wene wvú dεwle le, ε fiεε fi ben shieele nu keege fiεε fi icee wene gomte. Wvú to nu wase wee wvú yuwyi bonyii ε kew lo fonkεw. Ke wvú κεηκε fiεε keege bô kecεy κε, njefo κε kecεy nu naa lo yî ye le κε. Wvú ké dioo mbiayte mbiay no jemyi κε no gee diεw nu, njefo wvú nu wee mbiay nu cee mbiay. 45 Geenεn, me nseηe fiem ε è nu kecεy, è nεε fiεε fi ben baa bee me le κε. 46 ε nu yεε ê ben entelεη wvú nulo edunεε fiεε fi befe fi me ηge? No fiεε fi me nseηe ê ben nu kecεy, è ge la fo ben ebee me le? 47 Wee wvú è nu wee Nyo' ké no yuuke diεw Nyo' le. Fiεε fi ben yaa yuuke κε diεw Nyo' le nu njefo κε ben nu bonyii bo Nyo' le κε.”

Jisos to nu wase ε Abl'am σε ke no nu

48 ε Bojuu mum gay ê Jisos λε, “Ke bese be ε see kecεy λε wo nu nen ε wo nu wee wvu Samalia ε nceendaa dεwle nu yî yo le le?” 49 ε Jisos tfuse ê bó λε, “Ke nceendaa dεwle nu yî yεm e κε. Me n'wvumte fiem Icεm, geenεn ε ben yaa wvumte me κε. 50 Geenεn κε è nu λε me ηgomte diee di kuuke fô εκole kem e κε. Wee nu dvú mwaan wvú gomte fifiε, ε è nu wvú wvú sumtene bonsaw.

51 ε me ensee ê ben kecεy kecεy λε é wee yuuke diεw yεm e, wvú saa ke eyuu eyuw wvun kpwe κε.” 52 ε Bojuu gay ê wvú λε, “Bese nu ε kίεε

wase keseen ε nceendaa dεwle nu yî yo le. Ablam to nu ε kpwe, ε bonyii bo ntum Nyo' le kpweken ten, wo ε no duu ε é wee yuuke diεw yo le, wvú saa ke eyuu eyuw wvun kpwe ke. ⁵³ Wo fele icee wese wvú Ablam wvú to kpweε, fele ten bonyii bo ntum Nyo' le bò to kpwekenεε le? Wo kpwaake naa ε wo nu la?" ⁵⁴ Ε Jisos tfuse le, "Ε me mbensee ekole kem, tu fifie nu εcici. Ε nu Icem wvú bensee me, ε è nu wvú wvú ben duu ε è nu Nyo' wene. ⁵⁵ Geenε ε ben yaa kee wvú ke. Ε kee ke me wvú. Ε me ne ε ηgay le ke me ηkee wvú ke, tu me nu wee mbiay diεwε ben e. Geenε, no fî nu, nu ε me ηkee wvú, n'yuuke diεw ye le. ⁵⁶ Icee wene wvú Ablam to nu ε no lanlanε le wen nu ke eyen εdiuw eyem e. Ε wvú ke yen, no yuuke njon." ⁵⁷ Ε Bojuu mum sese le, "Wo nu se wo nu ε buy wase bilum mbaanshen ηkuuη, ε no nu ε wo to yen wase Ablam e le?" ⁵⁸ Ε Jisos tfuse ê bó le, "Ε me ensee ê ben keceεy keceεy le, é Ablam se keeke enu, nu ε me nu wase." * ⁵⁹ Ε bó yuw nonεn, mum jo eta le bó etumyε Jisos dvú. Ε Jisos nyiim mum buy yew ncese le.

9

Ε Jisos yene ejise wee ε bó to boke wvú ε wvú nu kenfefe

¹ Ε Jisos ke dioo lene, yen diemsen mvu le ε bó to boke wvú ε wvú ε fefe wase. ² Ε boom bew bo ηgoo le bife ê wvú le, "Labay, è to ge yeε kebefε ε bó se boo wee wvun ε wvú ε fefe wase? Ε to ge wee wvudvu nuu bwee bó ice le?" ³ Ε Jisos tfuse ê bó le, "Κε è nu le wee wvun kenεε bwee bó ice to nu ε ge kebefε ke. Bó to boke wvú nonεn wvu le lemme di Nyo' le ke edunεe ye yî ye le. ⁴ Beene kenke keelemtè lemme di wee wvú tumεε me le ε è bæε εmvunsheen. Entaη too lo ε è nu kefew kè wee yaa nulo elem fiεε ke. ⁵ Ε γεν ε buy naa seke la le no me

nu yî won wvun e, nu ε me nu n'yuu wvu yî won wvun e." ⁶ No Jisos jeme njeme wvun, mum cuy ncεη fokuse, towce nshε dvú mum yefe ejise ε wee wvudvu dvú, ⁷ mum gay ê wvú le, "Γενε ecuke ê Ketfum ke Siloam e." (Diee di Siloam nu le, "Bó tum lo.") Ε wvú mum γεν cuke, kase no too yene wase mwεεm e. ⁸ Ε bonyii bò to cee mbew ye le noo bonyii bò to ké no yene wvú le diεwε wee ελεκεε le no ghaynene le, "Wvun nu ke wee wε wvú se ké no shiile lo leke ελεκεε le?" ⁹ Ε bomew no gayte le, "Ε nu wvú." Bomew le, "Aay wvú fieesene lo wvú." Ε wee wvudvu gay le, "Ε nu me wvudvu." ¹⁰ Nonεn ε bó mum bife ê wvú le, "Εjise εyo ghan neε le ε se yene ye?" ¹¹ Ε wvú tfuse le, "Wee wvú bó teηε le Jisos be ε towce nshε ε yefe ejise eyem dvú, ε gay le me engen encuke Siloam. Me ε mum ε ηγεν ε ncuke, ejise eyem ε mum ε yene ye." ¹² Ε bó bife ê wvú le, "Wvú ε fee?" Ε wvú tfuse le, "Κε me ηkee ke."

Ε kenγawsen to entelεη jo bikuu bi won e ekumε mvunγay mvu Jisos e

¹³ Ε bó mum ne jo wee wε wvú to shee nu ε wvú ε fefe γεν bó wvú fô Bofalasii le. ¹⁴ Diuu di Jisos to towce nshε bvuu yene ejise wee wvudvu to nu diuu di mbam e. ¹⁵ Ε Bofalasii bodvu bvuu bife ten ê wvú no wvú ghan ejise eye ε se yene ye. Ε wvú tfuse ê bó le, "Wvú be ε yefe ejise eyem bó nshε, me ε ηγεν ε ncuke ε mum ε no n'yene mwεεm e." ¹⁶ Ε Bofalasii mum gay le, "Κε wee wvun ne fô Nyo' le ke, njefo wvú lemte diuu di mbam e." Ε bomew gay fibole le, "Ε nulo é wee wvú gee bibefe eghan neε se no gee kfuu mvun mwεεm mvú dunçi bvukuke bvu Nyo' le?" Ε kenγawsen mum to ê bó entelεη. ¹⁷ Ε bó bvuu kase bife ê wee wε le, "Wo gay fiuw le la ekumε wee wvudvu no wvú be ε yene ejise εyo?" Ε wvú tfuse le, "Wee wvudvu nu wee ntum Nyo'."

8:53 4:12 **8:55** 4:34; 7:28-29 **8:58** 1:1; 17:5 * **8:58** Bonyii bo ηwa' le nteen yene le fen nu ε Jisos joo ε è nu diee di Nyo' to teηε ekole kew dvú ê ηwa' Kensam e 3:14. **8:59** 10:31 **9:2** Ksm 20:5; Esek 18:20; Luk 13:2, 4 **9:3** 11:4 **9:4** 5:17 **9:5** 8:12 **9:6** Mak 8:23 **9:8** Lem 3:10 **9:14** 5:9 **9:16** 7:43; 9:33; 10:19 **9:17** 4:19

18 Kε Bojuu to nu ε beε le wee wvudvu to shee nu ε wvú ε fefe ε bó se yene ejise eye κε. Ε bó ke ghan tee bwee bó ice ε bó to. 19 Ε bó bife ε bó le, “Wvun nu κε waa wene wvú ben duu le bó to boke wvú ε wvú ε fefe wase? Wvú ghan nεε ε se no yene mwεεm e keseen?” 20 Ε bwee bó ice tfuse le, “Bese kee lo le wvun nu waa wese ε bó to boke ε wvú ε fefe wase. 21 Geenεn, no fí ghan wvú ε se no yene mwεεm e keseen nu ε κε bese kee κε. Ε κε bese kee ten wee wvú yene ejise eye κε. Ben ebife ε ε nu ε wvú. Wvú nu wase wee ε ejise ε yuu. Wvú nulo ejeme fô ekole kew e.” 22 Bwee bó ice to gay nonεn njefo bó to fane Bojuu, ε fí nu ε Bojuu to leke wase lo le ε wee mom lo ε jeme bó diuw we le Jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε, ε bó ekun lo mwεten yew bunle le. 23 Ε nu fiεε fi bwee bó ice to gayεε le wvú nu wase wee ε ejise ε yuu, le bó ebife ε ε nu ε wvú.

24 Yí bokan e bofεε, ε bó bvuu tee wee wε wvú to shee nu ε wvú ε fefe, gay ε wvú le, “See fiεε fi kecεey ε mbense ege n ε Nyo'. Bese kee fisεse le wee wvun nu wee wvú gee bibefe.” 25 Ε wvú tfuse le, “Kεnεε wvú gee bibefe, tu κε me ηkee κε. Fiεε fimwaan fí me ηkee nu κε le me nse nshee nu ε me ε nfefe, ε keseen nu ε me n'yene wase mwεεm e.” 26 Ε bó bvuu bife ε wvú le, “Wvú be ge nεε bó wo? Wvú be ge nεε ε se yene ejise eyo?” 27 Ε wvú tfuse ε bó le, “Me mbe ε nsee wase ε ben, ben baa koonke keeyuw κε. Ben bvuu gomte keeyuw ege la dvú? Ben ten gomte keenu bonyii bew bo ηgoo le le?” 28 Ε bó nan'yε lo wvú gay le, “Ε nu wo wee we ηgoo. Bese nu fisεse bonyii bo ηgoo le bo Muses e. 29 Bese kee lo le Muses nu ε Nyo' to ké no jemyi bó wvú. Geenεn wee wvun nu ε κε bese kee jò wvú buy κε.” 30 Ε wee wvudvu tfuse le, “Abaay, fin nu lo kenghaw ke fiεε le! Ben duu le κε ben kee jò wvú buy e? Geenεn ε wvú ε yene ejise eyem. 31 Beene kee lo le κε Nyo' ké yuw bunle wee wvú

gee bibefe κε. Geenεn, ε wee wvumte Nyo', gee fiεε fi wvú shieele, ε Nyo' eyuuke bunle ye. 32 Ε κew naa lo no won to κewεε nu ε bó ke baa eyuu eyuw wase le wee nu ε yene ejise ε wee ε bó to boke ε wvú ε fefe wase κε. 33 Ε ε be baa nu le wee wvun nε fô Nyo' le, tu κε ε be nulo ε wvú ege fiεε κε.” 34 Ε bó gay ε wvú le, “Wo nu ε bó to boke wo wemen ε kebefε ente, wo ε no gomte keeyeyi bese le?” No bó gay nonεn, mum kun wvú ε bó entelen.

Wee wvú nu kenfefe yí fiεε fi Nyo' le

35 Ε Jisos ke yuw le bó nu ε kun wase wee wε ε bó entelen, ε wvú gom yεn wvú le, bife ε wvú le, “Wo nu ε lese fitele yí wee wvú diee nu Waawee le?” 36 Ε wvú bife le, “Wee wvudvu nu yεε icεm? Kε see ε me, wvu le me enlese fitele yí ye le.” 37 Ε Jisos gay ε wvú le, “Wo nu ε yεn wase wvú le. Ε ε nu wvú wee wvú ben ε wvú jemyi keseen.” 38 Ε wee wvudvu mum gay le, “Tata me nu ε nlese.” No wvú gay nonεn, mum tum envuw ε wvú fwe nya n'wvum ε wvú. 39 Ε Jisos gay le, “Me nto yí won wvun e wvu le bó esaw bonyii, ε bó yaa yene ke mwεεm e eyenè, ε bó kpwaake le bó yene mwεεm e, etu binfefe.” 40 No Jisos jeme nεn, ε Bofalasi bó to nu mbew ye le yuw mum bife ε wvú le, “Bese ten nu binfefe le?” 41 Ε Jisos gay ε bó le, “Ε ben be nu binfefe, tu can yene be nu bvuyew ε keba ke kebefε le. Geenεn keseen no ben duu le ben yene mwεεm e, nu ε bibefe binεn nu emey κε enu yí bikuu binεn e.”

10

Jisos nu ncey njée wvú jee

1 “Ε me ensee ε ben kecεey kecεey le, ε wee leyte ε ketaan ke njée le, ε fanε yaa eley ε ε nu fô diuw ketaan e, ε ben lo yí ketaan e ε se ley, tu wvuwee wee nu coon, nu wee wvú lole mwεεm mvun gay e. 2 Geenεn wee wvú ε ceyte wvú njée ké no leyte fiew ε ε nu fô diuw ketaan e. 3 Wvuwee wee

nu wvù wee wvù ceyte diuw ketaan ké yene diuw ketaan ê wvù, ε wvù ley mum tee njée yì è nu ye ê diee le, ε yí yuw diew ye, ε wvù mum jo buy dvú. ⁴ Seke wvù ε bvuse wase njée ye yicii ekfun, mum no saa fwe teje ε njée yidvu bii wvù le, njefo yí kee diew ye. ⁵ É ké dioo nu wee wvu ncεw, yí saa ebi wvù le ké. É yí no lewte lo wvù, njefo ké yí kee diew wee wvu ncεw ké.” ⁶ É Jisos ma ngan wvun ê bó nonen, ε bó fanje yaa kíεε fiεε fi wvù jemyi ê bó ê ngan wvudvu le ké.

⁷ Nonen, ε Jisos bvuu gay ê bó le, “É me ensee ê ben kecεεy kecεεy le è nu me diuw ketaan fò njée fele. ⁸ Bonyii bocii bò to saε ê me fwe to nu ké bocoon noo bonyii bò lole mwεem mvungay e. Nonen ε njée fanje yaa eyeke fiεε fi bó jemyi ké. ⁹ É nu me diuw ketaan. É wee fey yí yem e ε sε ley, é wvù ke eboy. Wvù nu ke enu diewe njee yì buyte gene diekene kaase tuu jim ê ketaan e. ¹⁰ Coon ké no too ké keecon lo, bò keeyu lo, noo keebefe lo bò fiεε. Me nto fiem le bonyii ekεnje ε è nu nshii, nshii ε è nu wvù nu ε loocε ε yinjen. ¹¹ É nu me ncεy njée wvù jee. Ncεy njée wvù jee ké nya nshii we keekpwe nje njée ye. ¹² Wee wvù bó jo ké lo wvù lemme le, sε è nu wvù ncεy njée, ε njée yaa nu ké ye, ké yene ε kuula too, ε wvù mum lan njée fεε lo, ε kuula mum shεε kooyε njée ε yimi tawse. ¹³ Wvù ké no lewte njefo bó jo ké lo wvù lemme le, ε wvù baa ekpwe fiεε fò njée le ké. ¹⁴ É nu me ncεy njée wvù jee. Me nkee njée yì è nu yem, ε njée yem kee ten me, ¹⁵ lenlen no Icεm kee me, ε me nkee ten Icεm, ε me nu ε nya nshii wεm keenkpwe nje njée yem. ¹⁶ Me nkenke ten njée yimi ε yí baa nu ngoo yin e ké. É me nkenke keento bò yí ten é yí eyuuke diew yem e, é ngoo njée emum enù mwaan ε ncεy njée nu mwaan.

¹⁷ Me nu ε nya nshii wεm keenkpwe wvu le è nulo é me enkase enfi nshii wεm jim. É nεε fiεε fi Icεm koonke me. ¹⁸ Kε wee nu dvú wvù joo nshii wεm ké. É nyaa me nshii wεm ê nkon wvu wεm e. Me nkenke mvungay keenya nshii wεm keenkpwe, nkenke mvungay keenkase enfi nshii wεm jim. Fifi nu fiεε ε è gay Icεm le me enge.”

¹⁹ É Jisos jeme mwεem mvun nen, ε kenɡawsen bvuu to entelen jo Bojuu. ²⁰ É bonyii nteen bó le no gayte le, “Wvù kenke nceendaa dεwle, wvù jewte lo. Ben yeke la ê wvù le?” ²¹ Geenεn ε bomew no gayte le, “Kε ban bonjeme nu bo wee wvù kenke nceendaa dεwle le ké. É nulo é nceendaa dεwle eyene ejise ε kenfefe?”

É Jisos dunce le wen nu Waa Nyo'

²² É è ke no nu kefew ke Nkaw mvu keekume no bó to kasεε yene yew ncese Jelusalem, ²³ ε Jisos gen no ghanci fò yew ncese le, fò cile Saamun e. Sekekiε to nu kefew ke kenton e. ²⁴ É Bojuu nε to gem wvù tase, bife ê wvù le, “Wo nu ke ecine é bese emey engemtene nen egen ebuy nεε? É è fen nu wo Mboyse wvù Nyo' to kawεε, é wo see lo ê bese teyten.” ²⁵ É Jisos tfuse ê bó le, “Me nu ε nsee wase ê ben, ben ε fanje yaa bee ké. Dilemme di me ngee ê diee di Icεm e nu ε dí dunci wee wvù è nu me. ²⁶ Geenεn ben baa bee, njefo ké ben nu ngoo njée yem e ké. ²⁷ Njée yem ké no yuuke diew yem e. Me nkee yí, ε yí bii me le, ²⁸ ε me nyaa nshii wvù mey lo ê yí. Kε yí nu ke eyuu ela ké. É wee yaa nu dvú wvù nu ke eyuu elo yí can yem e ké. ²⁹ Icεm wvù nya njée yidvu ê me fele wee tfuu, ε wee yaa nu dvú wvù nulo elo yí can ye le ké. ³⁰ É bee Icεm nu fiεε fimwaan.”

³¹ É Bojuu bvuu jo εta keetumye wvù dvú. ³² É Jisos bife ê bó le, “Ben nu ε yen wase dilemme di jee nteen di

10:4 10:27; Mwm 14:4 **10:6** 16:25 **10:8** Yeli 23:1-2; Esek 34:2-3 **10:9** 14:6; Mben 23:2; Esek 34:14 **10:11** Mben 23:1; Esek 34:11-16; Yeli 23:3; Mat 18:12-14; Ibu 13:20; Mwm 7:1 Lum 5:8; 1Jon 3:16 **10:12** Lem 20:29 **10:14** 10:27; 2Tim 2:19 **10:15** Mat 11:27 **10:16** 11:52; Yesa 56:8; Esek 34:23-24; 1Bi 2:25 **10:17** 3:35; 5:18 **10:18** 4:34 **10:19** 9:16 **10:20** 8:48 **10:23** Lem 3:11 **10:24** Luk 22:67 **10:25** 5:36 **10:26** 16:9 **10:27** 8:47; 10:3, 14 **10:28** 5:24; 6:39 **10:30** 5:18; 17:21 **10:31** 11:8

Icem gay le me engeè. E nu di la di ben gomte keetumye me nje dí?" ³³ E bó tfuse ê wvú le, "Ke bese tumyi wo e è nu nje lemme di jee di wo ge ke. Bese tumyi wo e è nu njefo wo beete bô diee di Nyo' le. Wo nu ke lo wee wvu wum, duu le wo nu Nyo'." ³⁴ E Jisos tfuse ê bó le, "Ke fí nu e bó e sanj ê Nwa' wene bonci le e Nyo' jemyi jó le, 'Me nu e ngay le ben nu bonyo' le?" ³⁵ Nyo' teje bonyii bodvu le bonyo', e è nu ke bó bodvu bô diew ye to gene fô bó le, (e beene kee le ke fièe fi nu ê Nwa' Nyo' le nulo ekumen ke.) ³⁶ No fí nu nonen, è no nu nje la wvù ben gayte ê wee wvù Ice nu e caw e tum yí wonj wvun e le wvù beete bô diee di Nyo' le ke njefo wvù nu e gay le wen nu Waa Nyo'? ³⁷ E me nu nse me ngee e è nu dilemme di Icem e, fo ben ebee me le ke. ³⁸ Geenèn e è nu le me ngee e è nu dí, é ben baa cim bee me le, é ben bee dí le, é ben emum elooce ekièe ntay le Icem nu yí yem e, e me nu yí Icem e." ³⁹ E Bojuu bvuu no gomte keekoo wvù, geenèn e wvù lemtèn can yibole.

⁴⁰ E Jisos bvuu gen lente tu Joo Joodan kewvu keki fò Jon to yawee eleese bonyii ê joo, no nu jó. ⁴¹ E bonyii nteen no too yene wvù le. E bó ke ne gay le, "Jon to baa ge naa fièe fimew fi dunji bvukuke bvù Nyo' le ke. Geenèn fièe ficii fi wvù to jemyi ekume wee wvun to nu naa keceey." ⁴² Nonèn e bonyii nteen lese fitele yí Jisos e jó.

11

E nsaa Jisos wvù Laasalus kpwe

¹ Wee mvu wvù diee to nu Laasalus to nu e ne no cemte. Wvù to nu wee wvu ntew wvù Betani le, cee jó bô jéme ye yí è to nu Maalia bô Maata. ² Maalia wvun wvù waa bwee wvù Laasalus to cemte, nu wvù to yefee bikaa bi Tata le bô nfiey wvù sh-fuunjene, sho bô yvuw ye ekole. ³ No wvù to cemte nonèn, e jéme ye yidvu

mum ciinse ntum fô Jisos e le, "Tata, we wvù è nu fitele fiuw cemte lo." ⁴ E Jisos dioo yuw ntum wvudvu, gay le, "Ke kencem kin nu ke kpwe le ke. Kí nu ke edunçe e è nu bvukuke bvù è nu bvù Nyo' le, wvu le Waa Nyo' nulo ekenke diee di kuuke nje kí."

⁵ Jisos to koonke Maata bô waa bwee wvù Maalia noo Laasalus baay. ⁶ Geenèn, seke wvù to yuwee le Laasalus cemte lo, e wvù bvuu ce fò wvù to nu ediuw efaa. ⁷ Ejim jodvu, e wvù gay ê boom bew bo ngoo le le, "Beene ekase etu jim Judea." ⁸ E bó bife ê wvù le, "Labay, è nu ke foguu foguu nen wvù Bojuu se gomte keetumye wo bô eta é wo ekpwe, wo e bvuu e no tuu jó le?" ⁹ E Jisos tfuse ê bó le, "Ke bontam bo kefew e nu ke yuufe ncow bofeèe yí diuu le le? E wee lene emvunsheen, tu ke è nulo é wvù ebayten yí fièe le ke, njefo n'yuw wvu yí wonj wvun e yeese wvù." ¹⁰ Geenèn, é wee lene entan, tu è nelo é wvù ebayten, njefo ke wvù kenke n'yuw ke."

¹¹ No wvù jeme nonèn, mum gay ê bó le, "Nsaa yesebeene wvù Laasalus nu e lefe wase, geenèn e me nu engen enkamse wvù yí nyii didvu le." ¹² E boom bew bo ngoo le gay ê wvù le, "Tata, é è fen nu le wvù nu e lefe, tu wvù nu ke ebonèn." ¹³ Jisos to jemyi e è nu ekume kpwe Laasalus, geenèn e bó no yuuke le wvù jemyi e è nu ekume nyii di nyii. ¹⁴ E Jisos mum jeme lo ê bó teyey le, "Laasalus nu e kpwe wase. ¹⁵ Geenèn e me n'yuuke njon nje yene le ke me nse nu fó ke, wvu le ben elese fitele yí yem me. Beene egenè le jó." ¹⁶ E Toma wvù bó to teje diee diew dimew le Emam, gay ê bomew boom bo ngoo le le, "Beene egen ten wvu le beene nulo ekpweken beene e bó."

E Jisos bvuse Laasalus yí kpwe le

¹⁷ E Jisos ke fese fó, yuw le Laasalus nu e ce wase ê jem ediuw ena. ¹⁸ Betani

10:33 Lew 24:16; Mat 26:65

10:34 Mben 82:6

10:36 1:34

10:38 10:25

10:39 7:30; 8:20

10:40 1:28

10:41 1:29-34; 3:27-28

10:42 2:23

11:1 12:1-3; Luk 10:38-39

11:3 11:36

11:4

9:3; 17:1

11:8 8:59; 10:31

11:9 8:12; 12:35-36

11:11 Mat 9:24

11:16 Mak 14:31; Lum 6:8

jan to nu mbew Jelusalem e ke diewe bomay bofee nen. ¹⁹ E Bojuu nteen to to fô Maata bô Maalia le keecam shen bô bó yî kpwe waa bwee bó le. ²⁰ E Maata ke dioo yuw le Jisos too lo, e wvú mum buy keegen é bô wvú etasen, geenen e Maalia mey yew. ²¹ E Maata gen gay ê Jisos le, “Tata, é wo se bee enu fen, tu ke waa bwem se nu e kpwe ke. ²² Geenon, e me nkee le keseen wvun nu e naa la fi wo e leké ê Nyo' nu e wvú nulo enya ê wo.” ²³ E Jisos gay ê wvú le, “Waa bwoo nu ke ebuy yî kpwe le.” ²⁴ E Maata gay ê wvú le, “Me nkee naa lo le wvú nu ke ekase ebuy diuu di fokemese di bonyii nu ke ebuyte yî kpwe le.” ²⁵ E Jisos gay ê wvú le, “E nu me wvú bvuse bonyii yî kpwe le, e è nu me nshii. Wee wvú nu e lese fitele yî yem e nu e wvú cim kpwe lo, é wvú ke enu dvú, ²⁶ e naa yee wvú nu dvú keseen e wvú e lese fitele yî yem e, yaa nu ke ekpwe ke. Wo nu e bee nonen e?” ²⁷ E wvú bee le, “Ee Tata, me nu e mbee le wo nu Mboyse wvú Nyo' to kawee. Wo nu Waa Nyo' wvú to nu keeke eto yî won wvun e.”

²⁸ No Maata gayee nonen, mum gen tee Maalia wvú waa bwee, jeme ê wvú fokuaku le, “Wee N'yeyi nu wase fen, e wvú teje wo.” ²⁹ No wvú yuwee nonen, mum cufe lo ye we keegen eyen wvú le. ³⁰ E to nu e Jisos baa ley wase nte w e ke. Wvú to bæ ke fô fô Maata to geeneyen wvú le. ³¹ E Bojuu bô to nu bô bo Maalia camte shen dioo yen no wvú cufe ye e buy yew, e bó mum no bii wvú le kpwaake le wvú gene fô jem keegen ebeele fô.

³² E Maalia ke gen fese fô Jisos to nu, yen wvú le, mum gbwe bikaa biew e gay le, “Tata, é wo se bee enu fen, tu ke waa bwem se nu e kpwe ke.” ³³ E Jisos ke dioo yen no wvú beele, e Bojuu bô to bié wvú le beele ten, e fié fidvu shiw fitele fiew baay, e ye befé wvú. ³⁴ E wvú ne bife le, “Ben dwey wvú fée?” E bó gay ê wvú le, “Tata, to eyen.”

³⁵ E Jisos bee kpwe. ³⁶ E Bojuu yen nonen gay le, “Ben etaa eyen no wvú se koonke wvú.” ³⁷ Geenon e bomew kaa gay le, “Ke è se nulo é wvú wvú to yen'yee ejise kenfefe, etan wee wvun fo wvú ekpwe le?”

³⁸ E fitele fiew bvuu shiw baay. E wvú ne gen fese fô jem. Jem yin to nu tfum e bó e ban diuw wvudvu bô kebwee ke te le. ³⁹ E Jisos gay le, “Ben ecake te die.” E Maata wvú jeme wee kpwe gay ê Jisos le, “Tata, keseen nu e wvú samte wase. E nu wase ediuw ena no wvú se kpwee.” ⁴⁰ E Jisos bife ê wvú le, “Me mbe e ngay ke ê wo le é wo nu e lese fitele yî yem e, é wo ke eyen bvukuke bvú è nu bvú Nyo' le?”

⁴¹ Nonen, e bó mum cake te didvu. E Jisos cake ejise we gay le, “Icem, me nyaa keyoone é wo no wo nu e yuw bunle yem. ⁴² Me nkee naa le wo ké no yuuke ke bunle yem sekecii. Geenon, me njemyi fin e è nu nje bonyii ban bô leemene fen, wvu le è nulo é bó ebee le è tum wo me.” ⁴³ No wvú jeme nonen, fun bô diew yî temyi le, “Laasalus, buye!” ⁴⁴ E wee wvú to kpwee wase we mum buy, e can ye bô bikaa nu e bó e njim bô njaw ndvú, e njim ten bvushiw bwew bô njaw ndvú. E Jisos gay ê bó le, “Ben efay wvú, ecine é wvú egene.”

E bikuu bi won e jo nsey keeyu Jisos (Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ E Bojuu nteen bô to toé ê Maalia le dioo yen fié fi Jisos ge, mum lese fitele yî ye le. ⁴⁶ Geenon, e bomew kaa gen fibole yen e è nu Bofalasii le, see é bó fié fi Jisos ge. ⁴⁷ E bocee ncese bo baay baay bô Bofalasii mum kum bikuu bi won e jeme le, “Beene nu ege nee? Wee wvun gee mwem nteen mvú dunji bvukuke bvú Nyo' le. ⁴⁸ E beene cine lo wvú e no gene dvú fwe, tu bonyii bocii nu ke eghan else fitele yî ye le, é bonyii bo Lum ke ene eto ebvuw bvudvuu bvú yuule

11:21 11:32 **11:24** 5:29; 6:40, 54; Dan 12:2

11:21 **11:35** Luk 19:41 **11:37** 9:6 **11:38**

11:45 2:23 **11:47** 2:11; Mat 26:3-5; Lem 4:16

11:25 5:21, 24; 8:51

11:27 1:34; 4:25

11:32

20:1; Mat 27:60

11:42 12:30

11:44 20:6-7

bvuseεbeene bô ketum kesεεbeene.”
*

⁴⁹ Geenεn, ε wee mvu bó le wvù diee to nu Kayfas, wvù to nu ekole ke bocee ncese le kelum kekíε le nε gay fiew ê bó le, “Kε ben kee naa lo fiεε ke. ⁵⁰ Kε ben kee le fí jee fô ben e le wee mwaan ekpwe fô bonyii le bocii εfey fo ketum kecii ela lo le?” ⁵¹ Kε Kayfas to jemyi fiεε fin bô bvufee bvù è nu bwew ke. Wvù diεwε ekole ke bocee ncese le kelum kekíε le to jemyi nen teete ε è nu ntum Nyo' le Jisos to kenke keekpwe fô ketum ke Bojuu le. ⁵² Ε è yaa mεy ke fô ketum kedvu le mεy ke, wvù to kenke keekpwe keebaance boom bô è nu bo Nyo' le bocii bô nu bitum bimew e, é bó enù yí fiεε le fimwaan. ⁵³ Ε κεw εbvubwε le, ε bikuu bi won e mum κεw no joo nsey no bó nu ke eghan se yu Jisos.

⁵⁴ Nonεn, ε Jisos fanε yaa ebvuu eghane ya le entelen jo Bojuu ke. Ε wvù nε fiew jó γεν ketum kemew kè nu mbew won monshεem e ε bô boom bew bo ηgoo le no cee jó kelaante kemew e ε bó teje le Efelem.

⁵⁵ Ε Νkaw Bojuu wvu Danεfey ke no too wase nceencee, ε bonyii no nen'yi biba le bene Jelusalem ε diuu din se keetoo keekfum bikuu bibole. ⁵⁶ Ε bó γεν κεw no gomte Jisos biwci εbonεbon no bó to leemene fô yew ncese le gayte le, “Ben kpwaake le la? Kε wvù nu eto fô ηkaw wvun e le?” ⁵⁷ Ε to nu ε bocee ncese bo baay baay noo Bofalasii ε nya wase nci le é wee nu dvù wvù kee fô Jisos nu, é wvù ge ε bó kiεε, wvu le è nulo é bó ekoo wvù.

12

Ε Maalia yefe Jisos Betani (Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Ε è ke no shεete wase εdiuw εsoocaaan é emum enu kefew ke Νkaw Danεfey e, ε Jisos nε γεν ntεw wvù

* **11:48** Bó to fane nonεn njefo é Bojuu to beje lo le Jisos nu Mboyse, é bó ke emum ene ekew diuu bô bonyii bo Lum bô to saake bó wvu le wvù ebvuse bó can bonyii bo Lum bodvu le. **11:49** 18:14 **11:52** 10:16 **11:53** 5:18 **11:54** 5:13; 7:1 **11:55** 2:13; Ktj 19:11-20; 2Klo 30:17-18 **11:56** 7:11 **12:1** 11:1-2 **12:2** Luk 10:40 **12:3** Luk 7:37-38 **12:4** 6:71; 13:2, 27; 18:2; Mat 10:4 **12:5** Yesa 58:7; Mat 19:21; Jem 2:15-16 **12:7** 19:40 **12:8** Dito 15:11 **12:9** 11:43-44 **12:11** 11:45 **12:13** Mben 118:26; Mat 27:42; Jon 1:49

Betani le jò Laasalus wvù Jisos to bvuseε yí kpwe le to nu. ² No wvù γεν jó, ε bó fε mwεem mvudien keetεw wvù dvù. Ε Maata no nu wee gawe ε Laasalus nu wee mvu ηgoo bonyii bô to shiileε no diekene bô bo Jisos e. ³ Ε Maalia ke mum nε jo fikaa fi nfey mvu wvù shfuunkene le, yefe bikaa bi Jisos e dvù, sho bô yvuw ye ekole. Nfey wvun to lumte naa baay, ε bó kene bô naad εwvunεwvun. No wvù yefe nonεn, ε yew yidvu nε no shfuunkene lo ente yicii.

⁴ Ε Judas Iskaliot wvù to nu wee ηgoo boom bo Jisos e, (wvù to ghanε egese wvù) kaa nε gay le, ⁵ “Ε be ge la fo bó egese lo nfey wvun bodanali gee te, enya bigew bidvu é bonyii bô fuute?” ⁶ Kε Judas to jemyi nen le wen kenke shiee fô bonyii bô fuute le ke. Wvù to nu coon ε è to nu wvù wee wvubo ekεε, ε wvù to ké no leese kebo jó fici ekole kew dvù. ⁷ Ε Jisos gay le, “Cine wvù le. Wvù be gεke nfey wvun nen keeseyse ε è nu ndwey wεm dvù. ⁸ Bonyii bô fuute nu ke enu ke ben ε bó sekecii, geenεn ke me nu ηke enu beene sekecii ke.”

⁹ Ε kebombom ke Bojuu le ke yuw le Jisos nu jó, ε bó mum to jó. Kε bó to to ke ε è nu nje Jisos maan ke. Bó to to ten keeyen Laasalus wvù Jisos to bvuseε yí kpwe le. ¹⁰ Nonεn, ε bocee ncese bo baay baay no kaake le bó nu eyu ten Laasalus, ¹¹ njefo è to nu nje wvù wvù Bojuu nteen to cin'yi bó le leese wase fitele ε è nu yí Jisos e.

*Ε Jisos ley Jelusalem diεwε Nfon e
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)*

¹² Ε εkfuj buy yuu, ε kebombom ke bonyii le kè to toε fô ηkaw e yuw le Jisos nu é je too Jelusalem. ¹³ Ε bó mum jo bidaayεε buy keegen efiisen wvù é je. Ε bó γεν no wvuuyi gayte le, “Eeeee, mbense enù fô Nyo' le leεε!

Nyo' nu ε lanj kembonen yî wee wvù too ê diee di Tata le leee! Ε nu wvù Nfon wvu Islael leee!” ¹⁴ Ε Jisos gom waa kembey, ben. Ε fí mum no nu no bó to sanεε le,

¹⁵ “Bonyii bo Sayon, fo ben efanè ke. Ben etaa eyen, Nfon wene too lo, ε wvù ε ben yî waa kembey e.”

¹⁶ Κε boom bo Jisos e bo ηgoo le to nu ε κιεε fiεε fi fiεε fin dunçi fonkew ke. Ε Jisos ke dioo ley wase bvukuke bwew e, ε bó mum kume le bó to san fiεε fin ε è nu ekume wvù, ε fí ε kooy wase bô wvù ke no bó to sanεε.

¹⁷ Kebombom kè to nu bô bo Jisos diuu di wvù to tenεε Laasalus ê jem bvuse yî kpwe le to nu ε γεν bô nsee no bó to yενεε. ¹⁸ Ε shiee wvù kebombom kedvu to buyεε keegen efiisen wvù ê je to nu nje bó to nu ε yuw le wvù to nu ε ge fiεε fin fi dunçi bvukuke bvu Nyo' le. ¹⁹ Ε Bofalasii yεn nen mum no jemyi εbonebon le, “Κε ben nu ε yεn? Κε fiεε nu dvù fi è nulo é ben ebvuu ege ke. Wonj tfuu nu ε shfum wase ε bí wvù le.”

Ε Boglek bomew no shieele keeyen Jisos e

²⁰ Bonyii bomew to nu ηgoo bonyii bò to benεε Jelusalem keebunle Nyo' kefew ke ηkaw e kin ε è nu Boglek.

²¹ Ε Boglek ban γεν yεn Filew wvù to nen'yεε ê kelaante kè Besayda le ê keba kè Galilee le, gay ê wvù le, “Ngaywee, bese shieele keeyen Jisos e.”

²² Ε Filew mum γεν be Andulu dvù, ε bô wvù mum γεν see ê Jisos. ²³ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Kefew nu ε kocen wase kè wee wvù diee nu Waawee nu ekenke diee di kuuke. ²⁴ Ε me ensee ê ben kecεεy kecεεy le, é ηgow fiεε baa egbwe yî nshε le ekpwe, é yí emεy ke enu yí emben. Geenεn é yí kpwe lo, é yí ke eyum mvuntam nteen. ²⁵ Wee wvù koonke nshii we baay nu ke elase nshii wvudvu, ε wee wvù bane nshii we yî wonj wvun e nu ε wvù gεεle lo

keeke ekenke nshii wvù mεy lo. ²⁶ Ε wee lemte me le, tu wvù kenke keebii me le, ε naa fεε fò me nu, é wee wem lemme enù ten fò. Ε wee lemte me le, tu Icem nu ke ebuw wvù.”

Ε Jisos jeme ekume kpwe ye

²⁷ Ε Jisos nε gay le, “Keseen nu ε fitele buuke lo me. Ε nulo é me engay le la? Le Icem ebvuse me ente jo kefew ke ηgew e kin e? 'Aay, è nu nje kefew kedvu kin wvù me nto ntoε. ²⁸ Icem, γεε é diee diuw ekuuke.” No wvù jeme nonen, ε diεw shii fowe le, “Me nu ε ηge wase dí ε no kuuke, ε me mbεε ηke embvuu enge.”

²⁹ Ε kebombom kè to leeme fò dioo yuw diεw yidvu, gay fibole le, “Ε baykene jan.” Ε bomew gay le, “Ε jemyi nceendaa Nyo' ê wvù.” ³⁰ Ε Jisos tfuse le, “Diεw yin to nje yene. Κε yí to nje yεm ke. ³¹ Keseen nu wase kefew kè bó nu esaw wonj wvun. Keseen nu ε bó nu eshwaw nfon wvù saake wonj wvun. ³² Geenεn ε fiem nu ε seke bó ε ke ε njεyse me fowe, é me engefε bonyii bocii é bó eto yí yεm e.” ³³ Jisos to jemyi nonen dunçi ε è nu kfuu kpwe yí wvù nu ke ekpwe. ³⁴ Ε kebombom ke bonyii le tfuse ê wvù le, “Bese yuuke ê Nwa' bonci le le Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu ke efele. Wo ε ghan nεε ε se no duu le bó kenke keeke njεyse wee wvù diee nu Waawee fowe? Wee wvù diee nu Waawee wvudvu nu wvù la?” ³⁵ Ε Jisos gay ê bó le, “N'yu nu enu ben ε bó ke yí kefew e caan. Ben emum elenè no ben kenke n'yu ben ε bó, fo kejiwε ke nε eban ben. Κε wee wvù lenε ê ejiwε le ké no kee fô wvù gene ke. ³⁶ No ben kenke n'yu ben ε bó, ben ebee n'yu wvun e, wvu le ben emum enu boom bo n'yu le.”

Diεw Jisos nu ke esaw wee wvù nu ε fan keefisen diεw yidvu

No Jisos jemyεε mwεεm mvun nen, mum nε γεν nyiim. ³⁷ Naa no wvù to

12:15 Saka 9:9 **12:16** 2:22; 17:1 **12:17** 11:42-45 **12:19** 11:48 **12:21** 1:44; Luk 19:3; 23:8
12:23 2:4; 12:16 **12:24** Mat 10:39; 16:24-25; 1Kol 15:36 **12:26** 14:3; 17:24 **12:27** 12:23; Mat 26:38 **12:28** 17:1; Mat 3:17; 17:5 **12:31** 5:22; 14:30; 16:11 **12:32** 3:14 **12:33** 18:32 **12:34** Mben 89:36-37; 110:4; Esek 37:25; Jon 12:23; 3:14 **12:35** 7:33; 8:12 **12:36** 5:13 **12:37** 16:9

nu ε cim ge mwεem nteen mvù dunçi bvukuke bwew ε bó yεn, bó to baa lese fitele yî ye le κε. ³⁸ Ε φί to nu nonεn wvu λε φί εκοcεn no Yεsaya wvù wee ntum Nyo' to jemyeεε λε, “Tata, ε nu yeε dvù wvù nu ε bee fiεε fi bese jemyi le?”

Ε ε nu ε baa wvù Tata nu ε dunçe mvunçay mvu kebo kew e?”

³⁹ Nonεn κε ε to nulo ε bó elese fitele yî ye le κε, njefo Yεsaya to nu ε bvuu jeme bvudvuu bvumew e λε,

⁴⁰ “Wvù nu ε ban ejise εbo, ε ge mvuntelem mvubole ε no λεε, wvu λε fo bó eyεnè mwεem e bô ejise εbo,

ekeε mwεem ε mvuntelem mvubole, ekase etu jim ε me enfε bó.”

⁴¹ Yεsaya to jemyi mwεem mvun njefo wvù to nu ε ye n wase bvukuke bvù Jisos e, mum no jemyi εκumε wvù. ⁴² Naa no bonyii to baa cim nu keelese fitele yî Jisos e, nu ε bonyii nteen bô to nu naa bikuu bi won e to lese fitele yî ye le, geenεn fanε yaa nu keejeme bô dew yibo κε, njefo bó to fane Bofalasiε λε fo bó ke εκuη bó yew bunle λε. ⁴³ Ε bó to fane nonεn njefo bó to koonke keekεηκε mbense ε ε nu wvù nen'yi fô bonyii λε εfey keekεηκε ε ε nu wvù nen'yi fô Nyo' λε.

⁴⁴ Ε Jisos nε fun foweεwe gay λε, “Wee wvù nu ε lese fitele yî ye m e, nu ε wvù yaa lese ε ε nu yî ye m e κε. Wvù lese ε ε nu yî wee wvù tum me λε. ⁴⁵ Ε wee ye n me λε, tu wvù ye n ε ε nu wee wvù tum me λε. ⁴⁶ Me nu ε nto ε won jan diεwε n'yuule wvu λε naa yeε wvù nu ε lese fitele yî ye m e wvù saa ebvuu emεy enu ε ejiwε λε κε. ⁴⁷ Ε wee yuw diεw ye m, ε fanε yaa egεε, me nsaa enlese wvù ηγεw e κε, njefo κε me nto nto keenlese bonyii bo yî won wvun e ηγεw e κε. Me nto nto keemboyse lo bó. ⁴⁸ Wee wvù nu ε ma me ε fan keefiisen diεw ye m κεηκε fiεε fi nu ke esaw wvù. Diεw yî me nu ε njeme ε wvù nu fiεε fi nu ke elese wvù ηγεw e

diuu di fokemεse. ⁴⁹ Fí nu nonεn njefo κε me njemyi ε ε nu ε mvunçay mwem e κε. Icεm wvù tum me nu wvù wvù gay λε me enjemyi, ε ε nya wvù fiεε fi me enjemyi, ε see no me enjemyi. ⁵⁰ Ε me ηkee λε fiεε fi wvù gay λε me enjemyi nu fi nyaa nshii wvù mεy lo. Nonεn fiεε fi me njemyi nu fi Icεm nu ε gay λε me enjemyi.”

13

Ε Jisos cuke bikaa bi boom bew bo ηgoo λε

¹ Ε ε ke no nu wase bvù εκfun nu ebuy eyuu ε emum enu Nkaw Danεfey, ε Jisos kiεε λε kefew kè wen nu ecine won wvun e, ekase egεn fô Icee wen e nu ε kocεn wase. No wvù to koonke bonyii bô ε to nu bew yî won wvun e, ε wvù kon bó gen mεse. ² Ε bó ke no diekene fokieguu, ε dεwle ε lese wase ηkpawcε ε fitele fi Judas wvù waa Semon Iskaliot e λε wvù egese Jisos. ³ No Jisos to kee wase λε Icee wen nu ε nya wase mwεem mvunciim can wen e, bô λε wen to nε fô Nyo' λε ε wen kaase tuu jim fô Nyo' λε, ⁴ ε wvù mum nε ε we jo mwεem mvudien, baaye bikum biew, jo ndvu yî bó shole ye dvù, seη yî mvuntem e, ⁵ mum tfuw joo ε ηkaa λε, κεw no cuke bikaa bi boom bew bo ηgoo λε dvù, shole bô ndvu yî wvù to seηεε yî mvuntem e ye. ⁶ Ε wvù ke cuke to buy fô Semon Bitale, ε wvù bife ε wvù λε, “Tata, ε nu ecuke wo bikaa biem e?”

⁷ Ε Jisos tfuse ε wvù λε, “Κε fiεε fi me ηγεε nu ε wo nulo ekiεε keseen κε. Wo nu ke ekiεε ε ε nu ejim.” ⁸ Ε Bitale gay ε Jisos λε, “Κε ε nulo ε wo ke eyuu ecuke bikaa biem κε.” Ε Jisos tfuse ε wvù λε, “Ε me mbaa encuke wo, wo saa εκεηκε fiεε bee wo κε.” ⁹ Ε Semon Bitale mum gay ε Jisos λε, “Tata, ε ε fan nu nonεn, tu κε wo nu ecuke κε ε ε nu bikaa biem maan κε. Wo nu ecuke ten can ye m bô εκole kem fó.” ¹⁰ Ε Jisos gay ε wvù λε, “Wee wvù nu ε cuke

wase ye nu ε wvú yuule wase ye yicii, ε shiee yaa bvuu nu keebvuu ecuke efey bikaa ke. Ben nu ε ben yuule wase, geenεn ke è yaa nu ben bocii bò yuule ke.” ¹¹ Jisos to jemyi nonεn njefo wvú to kee wase wee wvú nu ke egese wvú. Ε nu fiεε fi wvú to gayεε le, “Ke ben yuule bocii ke.”

¹² Ε Jisos ke mεse cuke bikaa bibole, tfume bikum biew, kase γεν tu fô bvudvuu bwew e, mum bife ê bó le, “Ben nu ε kiεε fiεε fi me ηγε fô ben e fin e? ¹³ Ben tenje me le Wee N'yεεyi bvuu tenje le Tata, ε ben tenje ε è nu len nonεn njefo è nu fiεε fi me nu. ¹⁴ Ε me wvú nu Tata wene bvuu nu Wee wene N'yεεyi nu ε cuke bikaa binεn, tu ben ten kenke keecukè bikaa bi wee noo wee le. ¹⁵ Me ηγε nonεn nduηci lo ê ben le ben egeè ten no me ηγε fô ben e. ¹⁶ Ε me ensee ê ben keceey keceey le ke waa lemme ké no kuuke fele cee ekole we ke, ε ke wee wvú bó tum lo ké no kuuke ten fele wee wvú tum wvú ke. ¹⁷ Ε ben kee mwεεm mvun, ε no gee mvú, é njon wvu baay enu wene. ¹⁸ Ke me njemyi ε è nu ekumε ben bocii ke. Me ηkee bonyii bò me nu ε ncaw. Geenεn, ε fi nu le fiεε fi nu ê N'wa' Nyo' le kenke keeke eto ekocεn no bó to sanεε le, ‘Wee wvú diee mwεεm mvudien mwem nu ε nε ε no bii bikaa biem e.’ ¹⁹ Me nseje fiεε fin ê ben keseen é fi se keeke ekooyi, wvu le fi ke dioo ε kooy, é ben emum ebee le è nu naa me wvudvu. ²⁰ Ε me ensee ê ben keceey keceey le wee wvú nu ε fiisεn naa wee wvú la wvú è tum me, nu ε wvú fiisene ε è nu me. Ε wee wvú fiisene me fiisene ε è nu wee wvú tum me.”

Ε Jisos dunεε wee wvú nu egese wvú

²¹ No Jisos jeme mwεεm mvun nεn, ε fitele nε no buuke wvú. Ε wvú nε jeme lo teyey gay le, “Ε me ensee ê ben keceey keceey le wee mvu ben e nu egese me.” ²² Ε boom bew bo ηgoo

le nε no taayine ye maa laa wvú jemyi ε è nu wee wvú la le. ²³ Wee mvu ηgoo boom bo Jisos e wvú Jisos to koonke to yeeme diekene naa mbew ye le. * ²⁴ Ε Semon Bita kpwase wvú gay le wvú ebife ê Jisos le laa wvú jemyi ε è nu yeε le. ²⁵ Nonεn ε wvú yeem γεν yî Jisos e bife ê wvú le, “Tata, è nu yeε?” ²⁶ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Ε nu wee wvú me nu enγuse bleεd encuw ê nshεw mbase le enya ê wvú.” Nonεn ε wvú mum cuw bleεd ê nshεw mbase le nya ê Judas wvú waa Semon Iskaliot. ²⁷ Ke no Judas fi bleεd wvudvu nεn, ε Satan mum ley yî ye le. Ε Jisos gay ê wvú le, “Yanσen ege fiεε fi wo gomte keege.” ²⁸ Wee mvu ηgoo bó le to baa kiεε fiεε fi wvú jemyi ê wvú nonεn ke. ²⁹ Bomew to kpwaake le no Judas to nu wee wvú geele ekεε nu ε Jisos jemyi ê wvú le wvú egen eguy mwεεm mvú bó shieele keedie Nkaw dvú, kenεε le wvú egen enya fiεε ê bonyii bò fuute. ³⁰ No Judas fi bleεd wvudvu nonεn ε die, mum buy lo kan mwaan γεν. Sekekie to nu wase entaη.

Ε Jisos tefe kpwe ê boom bew bo ηgoo le

³¹ No Judas buyεε wase γεν nonεn, ε Jisos shεε gay le, “Keseen nu ε bó nu ekεw eyene bvukuke bvú wee wvú diee nu Waawee le, emum eyene ten bvukuke bvú è nu bvú Nyo' le yî ye le. ³² Ε bó yen bvukuke bvú Nyo' le yî ye le, tu Nyo' nu eduηce ten bvukuke bvú Waa we le yî wvú wvú Nyo' le. Ε wvú nu eduηce lo kan mwaan. ³³ Boom bem, me nu enu beene ke wase yî kefew e nεn caan. Ben nu ke eshεε egom me saa eyen ke. No me nto ηgayεε ê Bojuu, nu no me ηgayte ê ben keseen le, ‘Fô me ηgene nu ε ke ben nulo eto fó ke.’ ³⁴ Me nyaa nci ê ben, ε è nu nci wvu fwe le ben dioo ε shεε no konεnè. Ben ekonεnè ke naa lenληη no me nu ε ηkon ben. ³⁵ Ε ben sheke

13:11 6:64, 70-71 **13:12** Mat 20:24-28; 23:8-12; Luk 22:27; 1Tim 5:10 **13:15** 1Jon 2:6; Fili 2:5; 1Bi 2:21 **13:16** 15:20; Mat 10:24 **13:17** Jem 1:25 **13:18** Mben 41:9; Jon 17:12 **13:19** 8:24; 14:29; 16:4 **13:20** Mat 10:40 **13:23** 19:26; 20:2; 21:7, 20 * **13:23** Keeshii ediekene nu ε Bojuu to ké nshii fokuse, yeem lo keba kemwaan se no diekene. **13:27** 13:2 **13:29** 12:6 **13:31** 17:1 **13:33** 8:14 **13:34** 15:12, 17; 1Jon 2:7-8; 3:11, 23; 4:11; 2Jon 5-6 **13:35** 1Jon 3:14

ε no koηene nonen, ε fife ege ε bonyii bocii emum ekiεε le ben nu boom bem bo ηgoo le.”

*ε Jisos gay le Bita nu ke ema wen
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)*

³⁶ ε Semon Bita mum bife ε Jisos le, “Tata, wo gene ε ε nu fεε?” ε Jisos tfuse le, “Fô me ηgene nu ε ke ε nulo ε wo ebi me le keseen ke. Wo nu ke eshεε se bi.” ³⁷ ε Bita kase bife ε wvú le, “Tata, ke ε nulo ε me mbi wo le keseen nje la? Me nu ηke enya nshii wem keenkpwe nje yo.” ³⁸ ε Jisos Bife ε wvú le, “Wo nulo enya nshii wo keekpwe nje me? ε me ensee ε wo keceey keceey le ke nyimshie nu ke eton se wo ε ma wase me bokaη botete ke.”

14

Jisos nu Je yì gene fô Nyo' le

¹ ε Jisos bvuu jeme ε boom bew bo ηgoo le le, “Fo ben ecine ε mvuntelem mvunen ebuuke ke. Ben elese fitele yì Nyo' le, elese ten fitele yì yem e. ² Yew dnu Icem, nu ε bibuw nu dvú nteen. ε fí be baa enu nonen, tu me mbaa ηgayte le me ηgene nseyse bvudvuu ε ben ke. ³ ε me nu ndioo ε ηgen ε nseyse bvudvuu ε ben, enkase ento enjo ben ε beene enu, wvu le fô me nu, ε ben enu ten fó. ⁴ ε ben kee wase je yì gene fô me ηgene.” ⁵ ε Toma mum gay ε wvú le, “Tata, ke bese kee fô wo gene ke. Bese nu eghan nεε se kieε je yidvu?” ⁶ ε Jisos tfuse le, “ε nu me je, ε ε nu me keceey, ε ε nu me nshii. Ke wee nulo egen fô Icem e se wvú ε fey yì yem e ke. ⁷ ε ben be kee me, tu ben bee kee ten Icem. ε ke w yì keseen e nu ε ben ε kieε wase wvú ε bvuu ε yen wvú le.”

⁸ ε Filew gay ε wvú le, “Tata dunce Ico ε bese, ε bese eyen emum effuu.” ⁹ ε Jisos tfuse ε wvú le, “Filew, beene nu ε ce wase baay nen se wo kee me le? Wee wvú nu ε yen me le, nu ε wvú ε yen wase Icem e. Wo nulo eghan nεε

le se ebvuu egayte le me endunce Icem ε ben? ¹⁰ Wo baa bee le me nu yì Icem e, ε Icem nu yì yem le? Njeme wvú me njemyi ε ben nu ε ke me njemyi yì mvungay mwem e ke. Icem wvú nu yì yem e nu wvú gee dilemme diew. ¹¹ Ben ebee me le le me nu yì Icem e, ε Icem nu yì yem e. ε ben baa bee me le nje fiεε fí me ηgayte, ε ben bee nje dilemme di me ηgee le. ¹² ε me ensee ε ben keceey keceey le wee wvú nu ε lese fitele yì yem e nu ke egee ten dilemme di me ηgee. ε wvú nu ke ege dilemme efey naa di me nu ε ηge, njefo me ηgene wase fô Icem e. ¹³ Naa la fí ben ε bife ε diee diem e, ε me enje fí, wvu le Icee Wan nulo ekeηke diee di kuuke nje Wan. ¹⁴ ε ben bife naa la ε diee diem e, ε me enje fí.

ε Jisos kaw bonyii bew bô Keyoy ke Yuule

¹⁵ ε ben koonke me, ε ben egele bonci bem, ¹⁶ ε me ηke enleke ε Icem ε wvú enya ben bô wvumvu Wee Nfi ε wvú enu ben ε bó sekecii. ¹⁷ Wee wvun nu Keyoy ke keceey e. Ke wvú nu wee wvú ε nulo ε bonyii bô ε nu bo yì won wvun e efiisen wvú ke, njefo ke bó yene wvú le kenεε kee wvú ke. Ben nu finen ε ben kee wvú, njefo wvú cee ben ε bó, ε wvú nu ke enu yì yene le.

¹⁸ Ke me nu ηke encine ben e ε ben enu diewe boom bo bonkfu le ke. Me nu ηke enkase ento enu beene. ¹⁹ ε shεete wase caan ε bonyii bô ε nu bo yì won wvun e saa ebvuu eyen me le ke. Geenεn, ben nu ke eyen me le. No me nu ηke enu dvú, nu ε ben ten nu ke enu dvú. ²⁰ ε nu ke enu ebvubwe ε ben ekiεε le me nu yì Icem e, ε ben nu yì yem e, ε me nu yì yene le. ²¹ Wee wvú kee bonci bem geεle, nu wvuε wvú koonke me. ε wee wvú koonke me nu ε Icem nu ke ekoonke wvú. ε me nu ηke enkoonke ten wvú, endunce ekole kem ε wvú.” ²² ε Judas wvumvu (ε ε yaa nu ke we wvú bó tenε le Iskaliot

13:36 8:14; 21:19 **13:38** 18:27 **14:1** 14:27 **14:3** 12:26 **14:5** 20:24 **14:6** Ibu 10:20
14:7 8:19 **14:9** 12:45 **14:10** 3:35 **14:11** 5:18, 36; 10:37-38 **14:13** 15:16; 17:1 **14:15**
14:21, 23; 15:10; 1Jon 5:3; 2Jon 6 **14:16** 7:39; 14:26; 15:26; 16:7, 13; 20:22; 1Jon 3:24; 4:13; Lem 1:4;
2:4 **14:17** 1Kol 2:10-16 **14:19** 16:16; 8:14 **14:20** 5:18 **14:21** 14:15

ke) bife ê wvú le, “Tata, fí ghan nεε le fí wo nu ke eduηce ekole kuw ε è nu ê bese, ε è yaa nu ê bonyii bò è nu bo yí won wvun e ke?” ²³ E Jisos tfuse ê wvú le, “E wee koonke me, é wvú egeelè njeme wem, é Icem ekoonke wvú, é bee Icem ke eto fô wvú le ecee bee bó. ²⁴ Ke wee wvú baa koonke me ké no geele njeme wem ke. Ke njeme wvú ben yuuke nu wem ke. E nu wvu Icem wvú tum me.

²⁵ Mwεem mvun nu ε me njemyi ê ben mbεε beene. ²⁶ Geenεn, Wee Nfi wvú è nu Keyoy ke Yuule wvú Icem nu ke eciinse ê diee diem e nu ke eyeyi ben bô mwεem mvunciim ebvuu ege é ben ekumyi mwεem mvunciim mvú me nu ε njeme wase ê ben. ²⁷ Me nu ε ηgee nyεkeey le wvú enu ben ε bó. Me nyaa nyεkeey wvú è nu wvu wem ê ben. Ke me nyaa nyεkeey wvun ê ben no bonyii bò è nu bo yí won wvun e ké no nyaa ke. Fo ben ecine é mvuntelem mvunen ebukke kenεε kenke jan ke. ²⁸ Ben nu ε yuw wase no me ηgayte le me ηgene wa lo, ε me nu ηke enkase ento enu beene. E ben be koonke me, tu ben bee elanjanε lo, njefo me ηgene ε è nu fô Icem e, no Icem kuuke fele me. ²⁹ Keseen nu ε me ε njeme wase fiεε fin ê ben é fí se keeke ekooy, wvu le fí ke dīoo ε kooy, é ben emum ebee me le. ³⁰ Ke me mbεε embvuu enshe enjemyi beene baay ke, njefo nfon wvú saake won wvun too wase. Ke è nu le wvú kenke mvunγay ê me ê we ke. ³¹ Geenεn, me ηgee ε è nu no Icem nu ε gay le me ηgeè wvu le bonyii bò è nu bo yí won wvun e nulo ekiεε le me ηkoonke Icem. Ben eja we é bó enε.”

15

Jisos nu kete ε bonyii bew nu tíew yidvu

¹ “E nu me twen kete ke mvuntam e ke cεey cεey, ε Icem nu wee wvú seysee twen wvudvu. ² Tíew yem yicii

yí baa yumte mvuntam, nu ε wvú ke faashε bvuse, ε yí yumte mvuntam nu ε wvú ke seysee kpwece wvu le yí eyuule emum eyumte mvuntam nteen. ³ Njeme wvú me njeme wase ê ben nu ε ge wase ben ε no yuule. ⁴ Ben emey enù yí yem e, é me enu ten yí yene le. Ke tiεw nulo eyum mvuntam eyinεyin se yí nu yí kete le ke. E nu ke lenlen no ke è nulo é ben ege fiεε se ben nu yí yem e ke. ⁵ E nu me twen kete ke mvuntam e, ε ben nu tíew yidvu. Wee wvú nu yí yem e ε me nu ten yí ye le, nu wvu wε wvú nu diεwε tiεw yí nulo eyumte mvuntam nteen e, njefo é me mbaa enu, wee saa ege fiεε ke. ⁶ Wee wvú nu se wvú ε mey ε no nu yí yem e nu diεwε tiεw yí bó efasse elan lo, é yí eyumten e. Kfuu yiye tíew nu ε bó nu ke ebaance elan ê ηguy e é yí efie lo. ⁷ E ben mey ε no nu yí yem e ε diεw yem nu yí yene le, ben é bife naa la fí ben shieele, é bó ege fí fô ben e. ⁸ E ben nu diεwε tíew yí yumte mvuntam nteen e, é fifin enyaa diee di kuuke é Icem, emum eduηci le ben nu bonyii bem bo ηgoo le.

⁹ No Icem koonke me nu ke lenlen no me ηkoonke ben. Ben emum emey enù ente jo kenkonen kem. ¹⁰ E ben geele bonci bem, é ben emey enu ente jo kenkonen kem, ke no me nu ε ηgee bonci bo Icem e ε mey ε no nu ente jo kenkonen kew. ¹¹ Mwεem mvun nu ε me njemyi ê ben wvu le njon wem nulo enu fô ben e, é ben emum ekenke njon wvú nu ε yinεn. ¹² Nci wem nu wvun wvú nu le ben ekonènε ke no me ηkoonke ben. ¹³ Ke kenkonen kemew bvuu nu dvú kè kuuke fele kè le wee enya nshii we ekpwe nje nsáa ye ke. ¹⁴ E ben gee fiεε fí me ηgayte le ben egeè, tu ben nu nsáa yem. ¹⁵ Ke me mbvuu nteje ben le boom bo lemme le ke, njefo ke waa lemme ké no kee fiεε ficii fí cee ekole

14:23 Mwεem 3:20 **14:24** 7:16 **14:26** 14:16 **14:27** 16:33; 20:19, 21 **14:28** 8:14 **14:29** 13:19 **14:30** 12:31 **14:31** 15:10; Mat 26:46 **15:1** Os 10:1; Yesa 5:1-7; Yeli 2:21; Mben 80:8-16
15:2 Mat 3:10 **15:3** 13:10 **15:4** 6:56; 15:7, 10, 16; Lum 11:17-18; 2Kol 3:5; 4:7; 1Jon 2:6, 28; 3:6, 24 **15:6** Mat 7:19 **15:7** 15:16 **15:8** 14:13; 17:1 **15:9** 13:1; 5:18 **15:10** 14:15 **15:11** 16:22, 24; 17:13; 1Jon 1:4 **15:12** 13:34; 1Jon 4:11 **15:13** 10:11

we gee ke. Me nteŋe wase ben le nsáa yem njefo fiεε ficii fi me n'yuw ê Icεm nu ε me ε ŋge wase ben ε kiεε. ¹⁶ Ke è to caw ben me ke. E to caw me ben, mbaa ŋgeε le ben egen enu diεwe tíew yi yumte mvuntam e, mvuntam ε è nu mvù nu ke emεy nu dvú le. E ben gee nonεn, naa la fi ben ε bife ê Icεm ê diee diem e é wvú enya ê ben. ¹⁷ Nci wvù me nyaa ê ben nu ke wvun wvù le, ben ekoŋenè.

E Jisos gay le woŋ wvun nu ke ebane bonyii bowene

¹⁸ E bonyii bò è nu bo yí woŋ wvun e bane ben, é ben no kee le bó to yaw keW no bane ε è nu me ε se no bane ben. ¹⁹ E ben be nu bonyii bo yí woŋ wvun e, tu bonyii bò è nu bo yí woŋ wvun e be kooŋke ben diεwe bonyii bobole. Geenεn, ke ben baa nu bonyii bo yí woŋ wvun e ke. Me nu ε ncaw wase ben ε mbvuse ente jo bonyii bo yí woŋ wvun e. E neε fiεε fi bonyii bò è nu bo yí woŋ wvun e bane ben. ²⁰ Ben ekume njeme wvù me nto njemyεε ê ben le ke waa lemme ké no kuuke fele cee ekole we ke. E bó bone bikaa ê me εjim, tu bó nu ke ebon ten ê ben εjim. E è be nu le bó yuuke njeme wεm e, tu bó nu ke eyuw ten wene le. ²¹ Fin nu fiεε fi bó nu ke ege bó ben nje me, njefo ke bó yaa kee wvú wvù to tumεε me ke. ²² E è be baa nu le me nu ε nto ε njeme ê bó, tu bó be baa ekeŋke jay ke. Geenεn, keseen nu ε ke bó keŋke fiεε keetanje diuw dvú yí bibefe bibole ke. ²³ Wee wvù bane me nu ε wvú bane Icεm ten. ²⁴ E è be baa nu le me nu ε ŋge kfuu dilemme di wee ke baa yuu ge wase enteleŋ jo bó, tu bó be baa ekeŋke jay ke. Geenεn bó nu ε yen, ε no bane ke me noo Icεm. ²⁵ Fifi nu nonεn keege é diεw eto ekocεn no bó to saŋεε ê Nwa' bonci bobole le, 'Bó ban me εcici.'

²⁶ Geenεn, Wee Nfi wvù me nu ŋke enciinse nu ke eto ε wvù ne fô Icεm e.

Wee Nfi wvun nu wvù è nu naa Keyoy ke keceεy e kè nen'yi fô Icεm e. Seke wvú ε to, wvú nu ke eben jim nsaw wεm. ²⁷ Ben ten nu ke eben jim nsaw wεm, njefo ben nu ε no nu beene ε keW foŋkeW.”

16

¹ “Me njemyi mwεεm mvun mvunciim ê ben wvu le fo ben ke egbwe yi mbee wene le ke. ² Bó nu ke ekuŋ ben yéw bunle le. Yi keceεy e, kefew too lo kè wee nu ke edioo yuu wee mvu ben e, eyuu kpwaake le wen gee ε è nu lemme di jee fô Nyo' le. ³ E bó nu ke egee nonεn, njefo ke bó baa kiεε wase Icεm kenεε me ke. ⁴ Me njemyi mwεεm mvun mvunciim ê ben nen wvu le seke kefew kedvu ε kocεn, é ben ekume le me nto nu ε njeme wase ê ben ekumε mvú.

Lemme di Keyoy ke Yuule nu ke eto egee

Me nto mbaa njeme mwεεm mvun ê ben foŋkeW ke, njefo me nto ŋké no nu ke beene. ⁵ Keseen nu ε me ntuu wase jim fô wvú wvù to tumεε me le. Geenεn, wee mvu ben e baa cim bife ê me le laa me ŋgene feε le. ⁶ Ben nu yii yii njefo me nu ε njeme wase mwεεm mvun ê ben. ⁷ Naa no fi cim nu nonεn, é me ensee ê ben keceεy le, è nu lo fiεε fi jee fô ben e le me enŋen. E me nu se me ε ŋgen, Wee Nfi we saa eto fô ben e ke. Geenεn, é me ŋgen lo, emum enciinse wvú fô ben e. ⁸ E wvú nu ke edioo ε to, etooshε bonyii bò è nu bo yí woŋ wvun e, ege é bó eyen kebefε kebole, ege é bó eyen fiεε fi è nu nce wvu teyey, ege ten é bó eyen fi è nu nsaw Nyo'. ⁹ Wvú nu ke ege é bó eyen kebefε kebole no bó baa lese fitele yi yem e ke, ¹⁰ ege é bó eyen fiεε fi è nu nce wvu teyey no me ŋgene wase fô Icεm e, ε ben yaa beε ke ebvuu eyen me le ke. ¹¹ E wvú nu ke ege é bó eyen fiεε fi è nu nsaw Nyo' njefo nfon

15:16 14:13; 15:7; 16:23-24; Mat 18:19; 1Jon 3:22; 5:14-15; Jon 6:70; 13:18 **15:17** 13:34 **15:18** 7:7 **15:20** 13:16 **15:21** 16:3 **15:22** 9:41 **15:23** Luk 10:16; Jon 5:23; 1Jon 2:23 **15:24** 5:36 **15:25** Mben 69:4; 35:19 **15:26** 1:15; 5:36; 14:16; 1Jon 5:6-9 **15:27** 1:14; Lem 1:8; 1Jon 1:2; 4:14 **16:2** 9:22 **16:3** 15:21 **16:4** 13:19 **16:5** 8:14 **16:6** 16:22 **16:7** 14:16 **16:8** Lem 24:25 **16:9** 2:23; 5:38; 6:36, 64; 7:5; 10:26; 12:37 **16:11** 12:31

wvù saake wonj wvun nu ε nsaw ε koo wase wvù.

¹² Me mbεε ηκεηke naa mwεεm nteen keenjeme ê ben, geenεn κε è nulo é mvù eley bitem binεn e keseen ntay κε. ¹³ Seke wvù wvù Keyoy ke kecεεy e ε to, efi ben é ben ekiεε kecεεy kecii. Ke wvù yaa nu ke ejemyi ε è nu yî mvunγgay mwew e κε. Fieε ficii fi wvù nu ε yuw nu fí fi wvù nu ke ejemyi, mum seje ê ben mwεεm mvù nu ke eto. ¹⁴ Wvù nu ke eduηce bvukuke bwem, no wvù nu ke ejoo ε è nu fieε fi è nu fiem seje ê ben. ¹⁵ Fieε fi Icem e ficii nu fiem. E nεε fieε fi me ηgayte le wvù nu ke ejoo ε è nu fieε fi è nu fiem seje ê ben.

Yii boom bo ηgoo le bo Jisos e nu ke etu nlanlan

¹⁶ E shεεte wase caan ben saa ebvuu eyεn me le κε, dioo ε moocε caan é ben ebvuu ekase eyεn me le.” ¹⁷ No Jisos jeme nonεn, ε boom bew bo ηgoo le bomew ghay εbonεbon le, “E se nu la fi wvù gayte ê beene le, è shεεte wase caan beene saa ebvuu eyεn wen e κε, ke dioo ε moocε caan ebvuu ekase eyεn wen e, bô le wen gene fô Icee wen e? ¹⁸ Fieε fi wvù se duu le è shεεte wase caan se nu naa le la? Ke beene baa kieε fieε fi wvù jemyi nonεn κε.”

¹⁹ E Jisos dioo kieε le bó gomte keebife ê wen fieε fi wen jeme, mum bife le, “Ben ghayte εbenεben ekumε fieε fi me ηgayte le, ‘E shεεte wase caan ben saa ebvuu eyεn me le κε, ke dioo ε moocε caan é ben ebvuu ekase eyεn me le’ le? ²⁰ E me ensee ê ben kecεεy kecεεy le, ben nu ke ebeele kpwe, fuunke ε bonyii bò è nu bo yî wonj wvun lanlanε lo fibole. Ben nu ke enu yî yii le, geenεn ε yii yene yin nu ke enε etu nlanlan. ²¹ Kpwoon ké dioo nu yî lume le, no yuuke nsase, njefo kefew kew keebo nu ε kocεn wase, E wvù ké dioo ε boo wase wan, wvù saa ebvuu ekumyi nsase wvudvu κε, njefo wvù yuuke wase ε è nu njon le wee wvu wum nu ε to yî wonj e. ²² E nu

κε no fí nu fô ben e keseen. Ben nu yii yii, geenεn ε me nu ηke endioo ε ηkase ε n'γen ben e, é ben ekeηke wase ε è nu nlanlan fô mvuntelem mvunεn e, ε wvuwe nlanlan nu ke enu wvù wee yaa nulo ke efi ê ben κε. ²³ E nu ke enu kefew kekie le, ben saa ebvuu ebife fieε ê me κε. E me ensee ê ben kecεεy kecεεy le, é ben bife naa la ê Icem, é wvù enya fieε fidvu ê ben ê diee diem e. ²⁴ E kew lo ε to ε buy keseen e, nu ε ben ke baa bife wase fieε ê Icem ê diee diem e κε. Ben ebife, é ben ekeηke, wvu le nlanlan wene eyiηsen.

²⁵ Me njemyi njeme wvun ε è nu κε ê bonjan e, geenεn kefew too lo kè me n'yaa mbεε ηke embvuu enjeme ê ben ê bonjan e κε. Me nu ηke enjemyi wase ê ben ε è nu endan ekumε Icem. ²⁶ E nu ke enu kefew kekie le, é ben biite fieε ê Icem ê diee diem e. Ke me ηgayte ê ben le me nu ηke enlekeε fieε ê Icem ben e κε. ²⁷ Icem keβεε koonke ben, njefo ben nu ε kon me ε bvuu ε bee le me nε fô wvù wvù Icem e. ²⁸ Me nto nε fô Icem e nto yî wonj wvun e, ε no nen'yi wase yî wonj wvun e ntuu jim fô Icem e.”

²⁹ No Jisos jeme nonεn ε boom bew bo ηgoo le bense lo gay le, “Anghaa! Wo jemyi naa keseen teyey ε é yaa bvuu nu ê bonjan e κε! ³⁰ Keseen nu ε bese ε yεn wase le wo kee mwεεm mvunciim yaa cεyte le wee ke ebife κε lo fieε ê wo κε. Fifi nu ε ge bese ε mum ε bee le wo nε fô Nyo' le.” ³¹ E Jisos tfuse ê bó le, “Ben fen nu ε bee keseen e? ³² Kefew too lo, ε kí ε to naa wase, kè ben nu ke etawse mwaan mwaan é wee egεne ê wvù yew, cinε me le me embenj. Geenεn κε me nu me embenj κε, njefo Icem nu bee wvù. ³³ Me njemyi mwεεm mvun ê ben wvu le no ben nu yî yem e, ben emum ekeηkè nyεkeey. Yî wonj wvun e nu ε ben keηke bongew, geenεn ben esakenè. Me nu ε nso wase wonj wvun.”

17

Ɛ Jisos bunle fô bonyii bew e

¹ Ɛ Jisos ke jeme njeme wvun mese, mum ne cake ejise taa we bunle le, “Icem, kefew nu e kocen wase. Dunce bvukuke bvu Waa wo le wvu le Wan ten nulo edunce bwuw bvukuke. ² Wvù nulo edunce njefo wo nu e nya mvungay ê wvù ê we jo wee wvu wum tfuu le wvù enya nshii wvù mey lo ê boba bocii bò wo nu e nya ê wvù. ³ Ɛ nshii wvù mey lo wvun nu fin fi le bó ekeè wo wvù è nu ke wo Nyo' wvu keceey, ebvuu ekee ten me wvù Jisos Klistu wvù wo to tumee le. ⁴ Me nu e ndunce wase bvukuke bwuw yi nshle le no me nu e mese lemme di wo to nyae le me enlem e. ⁵ Yi keseen e Icem, kase enya me bvukuke mbew yo le bvù me nto nshee nkenke fwele e won se ke kew e.

⁶ Me nu e ndunce wase wo ê bonyii bò wo to baayee ê won jan nya ê me le. Bonyii ban to nu buw, e wo mum nya bó ê me. Ɛ bó nu e yuw diew yo le. ⁷ Bó nu e kiee wase keseen le fiie ficii fi me nkenke nu e fi ne e è nu fô wo le. ⁸ Me njemyi nen njefo me nu e nya wase diew yi wo to nyae ê me ê bó, bó e fiisen, e mum e kiee yi keceey e le me ne fô wo le, e bee ten le è to tum wo me. ⁹ Me mbunlee nen e è nu fô boban e. Ke me mbunlee e è nu fô boba bò è nu bo yi won wvun e ke. Me mbunlee e è nu fô boban bò wo nu e nya ê me le, njefo è nu bonyii buw. ¹⁰ Bonyii bocii bò me nkenke nu bonyii buw, e bonyii bocii bò wo kenke nu bem. Ɛ nu yi bó le wvù bvukuke bwem yen'yi. ¹¹ Keseen nu e me n'jaa mbee ê won jan ke. Geenen bó bee ê won jan, e me nkaase wase ntoo fô wo le. Icem wvù yuule, geele bó ê diee diuw di wo nu e nya ê me le, wvu le bó nulo enu yi wee le mwaan ke naa no bee wo nu yi wee le mwaan.

¹² Seke me nto nu bee bó, me nto nu e ngee bó ê diee diuw di wo nu e nya ê me le. Me nu e nceycy bó

wee mvu bó le baa la, efey ke wvuwe wvù to nu wase wee wvù nu ke ela le. Ɛ fin to nu wvu le fiie fi bó sanee ê Nwa' Nyo' le eto kocen. ¹³ Keseen nu e me nkaase wase ntoo fô wo le, e mweem mvun nu e me njemyi mbee yi won wvun e wvu le è nulo é bó ekenke njon wvu wem e wvù e yinsen yi bó le. ¹⁴ Me nu e nya wase diew yo can yibole, bonyii bò è nu bo yi won wvun e e mum e no bane bó njefo ke bó nu bonyii bo yi won wvun e ke, lenlen no ke me nu wee wvu yi won wvun e ke. ¹⁵ Ke me mbunlee nen le wo ebvuse lo bó yi won wvun e ke. Me mbunlee e è nu le wo egemgem bó fo bó eley can wee kebefe we le. ¹⁶ Ke bó nu bonyii bo yi won wvun e ke, lenlen no ke me nu wee wvu yi won wvun e ke. ¹⁷ Seyse bó egee é bó eyuulè ente jo keceey. Diew yo nu keceey. ¹⁸ No wo to tumee me yi won wvun e, nu ke lenlen no me nu e ntum bó yi won wvun e. ¹⁹ Me e mum e nseyse ekole kem e ngee nje bó, wvu le è nulo ten é bó eseyse bibole bikuu egee yi keceey.

²⁰ Ke me mbunlee ke e è nu fô bonyii ban e maa ke. Me mbunlee ten fô bonyii bocii bò nu ke eyuw diew yibole elese fitele yi yem e. ²¹ Me mbunlee le bó bocii ke enu yi wee le mwaan ke naa no wo wvù Icem nu yi yem e e me nu yi yo le. Me mbunlee le bó ten ke enu yi yese bee wo le wvu le bonyii bò è nu bo yi won wvun e ebee le è to tum wo me. ²² Bvukuke bvù wo to buwee me dvù nu e me e nya wase ê bó wvu le bó nulo enu yi wee le mwaan, ke naa no bee wo nu yi wee le mwaan, ²³ e me nu yi bó le, e wo nu yi yem e. Le bó elooci nu yi wee le mwaan, nonen é bonyii bò è nu bo yi won wvun e emum ekiie le è tum wo me, e wo koonke bó ke naa no wo koonke me. ²⁴ Icem, me nshieele le boba bò wo nu e nya ê me ke enu ten bee bó fô me nu, wvu le bó ke eyen bvukuke bvù wo to nyae ê me nje

17:1 2:4; 11:4; 12:16, 23, 41; 13:31-32; 14:13; 15:8; 16:14; 17:10, 22, 24 **17:2** 3:35; 5:24; Mat 28:18
17:3 1Jon 5:20 **17:4** 4:34 **17:5** 1:1-2; 8:58; 17:24 **17:6** 17:26 **17:10** 15:8 **17:11** 6:39;
 13:18; 10:30; 17:21-23; Gal 3:28 **17:13** 15:11 **17:14** 7:7; 8:23 **17:15** Mat 6:13; 2Tes 3:3; 1Jon
 5:18 **17:18** 20:21 **17:21** 5:18; 17:11 **17:24** 12:26; 17:5 **17:25** 1:9-10; 8:55; Mat 11:25-27

kenkonjen kuw fô me le ε won wvun se ke kεw e. ²⁵ Εεy Icεm wvu teytesy, ke bonyii bô è nu bo yî won wvun e kee wo ke, geenεn ε me ηkee wo, ε bonyii bem ban nu ε κιεε le è tum wo me. ²⁶ Me nu ε ηγε wase bó ε κιεε wo, ε me mbεε ηke engee ke ε bó kee wo, wvu le kenkonjen kè wo nu ε kon me dvú nulo enu yî bó le, ε me tεn nu yî bó le.”

18

Ε bó tum bonyii bo nci le ε bó γεν koo Jisos

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Ε Jisos ke bunle mεse, ε bô boom bew bo ηgoo le nε fó, γεν lente keloηε kè bó teηε le Kidlon, buy kewvu keki fô wεε ketaan wvumew e, mum ley jó. ² Ε to nu ε Judas wvù to gesεε Jisos kee tεn bvudvuu bvudvu, ηjefo Jisos bô boom bew bo ηgoo le to ké no gene taashi fó εfonεfon. ³ Nonεn, ε Judas mum γεν fó bô ηgoo bonyii bo nci le noo bonyii bomew bô to cεyte yew ncese. Bonyii ban nu ε è to tum bocee ncese bo baay baay noo Bofalasii bó. Bó to gene kenke bin'yeese bô dinguci ε bó ε tfuw noo mwεεm mvu jem e. ⁴ No Jisos to kee wase fiεε fi to nu keeke ekooy bô wvú, ε wvú mum bence to fwe, bife ê bó le, “Ben gomte ε è nu yεε?” ⁵ Ε bó tfuse ê wvú le, “Jisos wvu Nasalet.” Ε Jisos gay ê bó le, “Ε nu me wvudvu.” Ε to nu ε Judas wvù to gesεε wvú leeme bô bonyii bodvu. ⁶ No Jisos gay ê bó le è nu wen wvudvu, ε bó kaa tu lo jim jim, gbweken fokuse. ⁷ Ε wvú bvuu bife ê bó le, “Ben gomte ε è nu yεε?” Ε bó tfuse le, “Jisos wvu Nasalet.” ⁸ Ε Jisos gay ê bó le, “Me nu ε nsee wase ê ben le è nu me wvudvu. Ε ben fεn gomte ε è nu me, é ben cine ε bonyii ban no gene.” ⁹ Wvú to gay nonεn keege é fí eto ekocεn ê diεw yî wvú to jemεε wase ê Nyo' le wen to baa lase wee mwaan fô bô wvú to nyaε ê wen e ke.

¹⁰ Semon Bita to kenke nyo jem. Ε wvú mum dvun ê ηku le, cun kentunη ke nfwa εkolε ke bocee ncese le ke εcεy dvú, sum. Diee di nfwa wvudvu le to nu Malkus. ¹¹ Ε Jisos gay ê Bita le, “Kase etfuse nyo yo ê ηku le. Ke me nu en'wu fiko fi ηγεw e fi Icεm nu ε nya ê me le?”

Ε bó jo Jisos γεν dvú fô Annas e

¹² Ε εkolε ke bonyii bo nci le bô ηgoo bonyii bo nci le noo bonyii bô to cεyte yew ncese Bojuu mum ghen Jisos kay wvú bô bokfuu. ¹³ Ε bó yaw jo wvú γεν dvú fô Annas e, ηjefo Annas to nu icee kpwεε Kayfas wvù to nu εkolε ke bocee ncese le kelum kekiε le. ¹⁴ Kayfas wvun nu wvù to nyaε wase ntefe ê Bojuu le fí jee le wee mwaan ekpwe fô bonyii le bocii.

Ε Bita tun le ke wen kee Jisos ke

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ No bó to gene bô Jisos nonεn, Semon Bita bô waa ηgoo Jisos mvu to bii wvú le. No waa ηgoo Jisos wvun to nu ε εkolε ke bocee ncese le kee wvú, ε wvú mum bi Jisos e γεν ley fô lakfulεη εkolε ke bocee ncese le. ¹⁶ Ε Bita shεε no leeme εkfuη mbew diuw ketaan e. Ε waa ηgoo Jisos wvudvu wvù εkolε ke bocee ncese le to kee, kase buy to jeme bô wan kpwoon wvù to cεyte diuw ketaan, jo Bita ley bô wvú. ¹⁷ Ε wan kpwoon wvudvu bife ê Bita le, “Ke wo nu tεn wee ηgoo wee wvun?” Ε Bita tfuse le, “Ke me nu ke.” ¹⁸ Ε to nu ε ekfuη leε, ε boom bo lemme le bô bonyii bô to cεyte yew ncese ε fwεε ηguy ε no leemene fó yosene. Ε Bita mum fey, γεν no leeme bô bó yosene tεn.

Ε εkolε ke bocee ncese le biwce mwεεm ê Jisos

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Ε εkolε ke bocee ncese le mum no biwci mwεεm ê Jisos ekumε boom bew bo ηgoo le noo ekumε n'yεyi we.

20 E Jisos tfuse ê wvú le, “Me ñké no njemyi ê wonj tfuu endan. Me ñké no n'yeyi bonyii yéw bunle le noo yew ncese le fô Bojuu bocii nu e tase. Ke me ñke mbaa enjemyi wase fiεε ê nnyile le ke. 21 Wo biwci mwεεm mvun e è nu ê me nje la? E biwci e è nu ê bonyii bò ké no yuuke no me n'yeyi. Bó kee naa fiεε fi me ñké no njemyi.” 22 No Jisos jeme nonen, e wee mvu ñgoo bonyii bò to ceyte yew ncese wvù to leeme fô nceencee tum εbo ê wvù entuntun, bife ê wvú le, “E yin nu je yì wo tfuuse fiεε jó ê ekole ke bocee ncese le?” 23 E Jisos bife ê wvú le, “E me fen nu e njeme e njay, é wo dunce jay wvudvu. E me fen njemyi e è nu keceey, wo e kaa e sunj lo me nje la?” 24 E Annas mum ne ciinse Jisos fô Kayfas wvù ekole ke bocee ncese le. E Jisos to bæε ke e bó e kay bò bokfuu.

E Bita bvuu tun le ke wen kee Jisos ke
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 No Semon Bita to bæε leeme yosene ñguy, e bonyii bife ê wvú le, “Ke wo nu mvu ñgoo bonyii bew e?” Geen en e Bita tun gay le, “Ke me nu mvu ke.” 26 E waa lemme ekole ke bocee ncese le mvu bvuu bife ê Bita le, “Me mbe mbaa n'yen wo le ben e wvú ê wεε ketaan wε le?” Waa lemme wvudvu to nu wee kfuu di wee wε wvù Bita to sumεε kentuntun kew e. 27 E Bita bvuu tun. Ke sekedvu, e nyimshie mum tonj.

E bó gen bò Jisos fô Baylet e
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 E bonyii mum jo Jisos fô yew e fo Kayfas no gene dvú ê ntow wee wvu Lum wvù to saake jó le. E to nu e è bæε lo entantant. E bó dioo gen fanε yaa ley fibole gen ê ntow wee wvudvu le ke, njefo é bó to ley lo, emum etuu ñkfum, saa ebvuu edie Ñkaw Danεfey ke. 29 Nonen e Baylet mum buy to yen bó le bife ê bó le, “Fiεε fi ben yen e

wee wvun e jay nu la?” 30 E bó tfuse ê wvú le, “E wee wvun be baa buw fiεε, tu bese baa too bò wvú keenya ê wo ke.” 31 E Baylet tfuse ê bó le, “Ben ejo wvú esaw bii no wene nci gomte.” E Bojuu gay ê wvú le, “Ke bese kenke mvun gay keeyu wee ke.” 32 E njeme wvun mum to kocen ê diεw yì Jisos to jemyeε wase dunji kfuu kpwe yì wvù to nu keeke ekpwe le. 33 E Baylet kase ley gen ê ntow we le, tee e bó to bò Jisos, e wvú bife ê wvú le, “E nu wo wvù Nfon Bojuu le?” 34 E Jisos bife ê wvú le, “Wo jemiyi fin e è nu ñkpawce wvuwo, nuu è jeme wee ê wo ekume me le?” 35 E Baylet bife ê wvú le, “Me nu wee juu le? E nu bonyii buw bo wonj e bò bocee ncese bo baay baay bò to bò wo e nya ê me. Wo jay e è nu la?” 36 E Jisos tfuse ê wvú le, “Ke bvunfon bwem nu diεwe bvú yì wonj wvun e ke. E bvunfon bwem be nu diεwe bvú yì wonj wvun e, tu bonyii bem bo lemme le be e diu wvu le fo bó enya me can Bojuu le ke. Geen en ke bvunfon bwem nu bvù ne yì wonj wvun e ke.” 37 E Baylet mum bife ê wvú le, “Ke tu wo nu Nfon?” E Jisos tfuse ê wvú le, “E nu no wo gay le me nu Nfon. Bó to boke me, e me nto yì wonj wvun e nje fin fi le me ento enjeme ekume keceey. Wee tfuu wvù bii keceey e ké no yuuke diεw yem e.” 38 E Baylet ghay le, “Keceey nu la?” No wvú ghay nonen mum kase buy gen yen Bojuu ba le gay ê bó le, “Me mbaa n'yen fiεε fi wvú jay e ke. 39 Geen en ben kenke nce wene mvu le è ké dioo nu kefew ke Ñkaw Danεfey e, e me mbvuse wee ncaw mwaan yew. Ben gomte le me embvuse e è nu Nfon wene Bojuu le?” 40 E Bojuu bodvu wam lo foweεwe le, “Aay, ke bese gomte wee wvun ke, bvuse e è nu Balabas!” Balabas wvun to nu ekufe ke coonj e.

19

1 E Baylet mum jo Jisos nya e bó njin

bô bongbwan. ² E bonyii bo nci le lu kefo ke bvunfon e ε kí nu bíay bíay bon ê wvú εfa, jo ndvu bvunfon ε yí yeεle lo, shfuse yí ye le. ³ E bó mum no too fô wvú le bune wvú gayte le, “Biaa kembaan! Nfon Bojuu!” No bó gee nonen no njine wvú bô can. ⁴ E Baylet bvuu buy εkfuḡ gay ê bonyii le, “Ben eyen, me nu embvuse wee wvun enya ê ben, wvu le ben ekiεε le me mbaa en'yen fiεε fi wvú jay e ke.” ⁵ E Jisos mum buy no too bô kefo ke bíay e εfa noo ndvu bvunfon ye le. E Baylet mum gay ê bó le, “Ben etaa eyen wee wvudvu wvun!” ⁶ E bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to ceyte yew ncese dioo yen wvú le nonen, mum no wamte lo le, “Ta lo wvú yí kentam e, ta lo wvú yí kentam e!” E Baylet gay ê bó le, “Ben ejo wvú bô can yene eta yí kentam e, njefo me mbaa en'yen jay we le ke.” ⁷ E Bojuu bodvu tfuse ê wvú le, “Bese keḡke nci wese, ε nci wvudvu duḡci le wvú keḡke keekpwe, njefo wvú nu ε ge εkolε kew le wen nu Waa Nyo'.” ⁸ E Baylet dioo yuw njeme wvun bvuu keḡke lo nfan baay. ⁹ E bô Jisos bvuu tu jim ê kebuw e, ε wvú bife ê Jisos le, “Wo ne feε?” Geenen ε Jisos faḡe yaa tfuse fiεε ke. ¹⁰ E Baylet bife ê Jisos le, “Ke wo nu ejeme ê me le? Ke wo kee le me ḡkeḡke mvuḡgay keencine wo le mbvuu ḡkeḡke mvuḡgay keeḡgay é bó eta wo yí kentam e le?” ¹¹ E Jisos tfuse ê wvú le, “Ke wo bee ekeḡke mvuḡgay ê me we se bó to nya mvuḡgay mvudvu ê wo fowe ke. Nonen nje fifin, wee wvú nya me can yo le nu ε wvú keḡke kebefε ε kí kuuke fele kuw.”

¹² E Baylet dioo yuw njeme wvun, mum kew no gomte je keecine wvú le. Geenen ε Bojuu wam lo foweεwe le, “E wo mom lo ε cine wee wvun e, tu ke wo nu nsaa Kaysa wvú Nfon wvu baay wvu Lum ke. Wee tfuu wvú bense εkolε kew le wen nu nfon nu wee bvuban wvu Kaysa.” ¹³ E Baylet dioo bvuu yuw wvun njeme, mum

buy bô Jisos, shii yí kentaw ke nsaw e fô bó to teḡe le Bvudvuu bvú bó bom bô Eta, teḡe ê díew Ibulu le le Gabata. ¹⁴ E to nu wase Diuu di Nseyse wvu Nḡkaw Daḡefey e, ε kefew to nu wase díewε didiuu yuufe ncow difεε le. E Baylet jeme ê Bojuu le, “Ben etaa eyen Nfon wene wvun!” ¹⁵ E Bojuu bodvu no wamte lo le, “Geε lo bô wvú, geε lo bô wvú, ta lo wvú yí kentam e!” E Baylet bife ê bó le, “Me enta Nfon wene yí kentam e le?” E bocee ncese bo baay baay tfuse ê wvú le, “Ke bese keḡke Nfon mvu efey Kaysa ke.” ¹⁶ E Baylet mum nya Jisos ê bó le bó eḡen eta yí kentam e.

E bó ta Jisos yí kentam e

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ E bó mum jo Jisos, buy bô wvú. E wvú tuu kentam kew no gene fô bó teḡe le Nḡbwow Ekole, teḡe ê díew Ibulu le le Golgota. ¹⁸ E bó mum geḡ ta wvú fó yí kentam e, ta ten bonyii bomew bofeε yí bintam e, wvumvu εceεy, wvumvu εḡkoḡko, ε Jisos no nu entelen. ¹⁹ E Baylet ten saḡ fiεε fimew ε bó ta yí kentam ke Jisos e. Fiεε fi wvú to saḡεε fidvu to nu le, “Jisos wvu Nasalet, Nfon Bojuu.” ²⁰ Bojuu nteen to nu ε taḡ fiεε fi wvú to saḡεε fidvu, njefo fô bó to taε Jisos yí kentam e to nu nceencee mbew kelaante le, ε wvú to saḡ fiεε fin ê díew Ibulu bô yi Latin noo yi Glek e. ²¹ E bocee ncese bo baay baay bo Bojuu le geḡ gay ê Baylet le, “Fo wo esaḡ le, ‘Nfon Bojuu’ ke. Saḡε ε è nu le, ‘Wee wvun duu le wen nu Nfon Bojuu.’ ” ²² E Baylet tfuse ê bó le, “Fiεε fi me nsar nu ε me ε nsar wase.”

²³ No bonyii bo nci le to taε wase Jisos yí kentam e, mum jo ndvú ye gaw ê bikuu bibole mondvuum monem no bó to nu. Bó to nu ε jo naa noo kekum kew. Geenen ε kekum kin nu ε bó to tum ke lo kenlaaten e ε kew yí kendoḡ e ε bow ε buy yí bikaa le. ²⁴ Nonen ε bó mum jeme εbonebon le,

“Fo beene esaa kekum kin ke. Beene etum kan, eyen wee wvù nu ekenke.” Fifi to kooyi keege é fí eto ekocen no bó to sanee ê Nwa' Nyo' le le,
 “Bó to nu ε gaw ndvú yem fô bikuu bibole,
 tum kan bô kekum kem.”
 Nonen bonyii bo nci le bodvu to nu ε ge ke naa fiε fidvu fin.

²⁵ Geenen, bokene bomew to leeme fó mbew kentam ke Jisos e. Bokene ban to nu bwee Jisos bô waa bwee bwee Jisos wvù kpwoon noo Maalia wvù kpweε Klobas noo Maalia Magdalen. ²⁶ ε Jisos ke dioo ene eyen bwee le noo waa we ηgoo we wvù wvú to koonke ε bó leeme mbew ye le, ε wvú gay ê bwee le, “Kpwoon, taa eyen, wvun nu wase waa wo.” ²⁷ No wvú gay nonen kase gay ten ê waa we ηgoo we le, “Taa eyen, wvun nu wase bwo.” ε ke w sekekiε le ε waa we ηgoo wvudvu mum jo bwee Jisos ε wvú gen no cee wase ε è nu yew dvu wvú.

ε Jisos kpwe

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Ejim jodvu no Jisos to kee wase le fiε ficii nu ε ka wase, ε wvú mum ne jeme keege é fí eto ekocen no bó sanee ê Nwa' Nyo' le le,
 “Kendon yumte me.”

²⁹ Nsefe mvu to leeme fó bô mbvuum mo ηgbwayηgbwayi jó ε mó ε yinse. ε bonyii bo nci le bodvu mum ffum kusha jó bon yî fite fi isob e neke diuw we le. * ³⁰ ε Jisos dioo fi mbvuum modvu mum gay le, “Fí ε ka wase.” No wvú gay nonen, ηgvuke ekole, ε keyoy kew mum buy.

ε bó bon dita di Jisos e

³¹ No εbvubwe to nu wase Diuu di Nseyse le keeley diuu di mbam e, ε Bojuu no gomte keege le fo εgvun yodvu ke emey enu yî bintam e diuu di mbam e ke, (tete ε mbam wvudvu to nu wvu baay). ε bó mum gen yen Baylet e lεke le wvú egay é bó ηgoce

bikaa bi bonyii bô to nu yî bintam e bodvu wvu le bó eyanzen ekpweken é bó eshike, ecake. ³² Nonen ε bonyii bo nci le mum to ηgoce bikaa bi wee wvu fwe le, ηgoce ten bi wvumvu we wvù bó to taε bô wvú le. ³³ Geenen, ε bó ke dioo to buy fô Jisos e, yen le wvú be ε kpwe wase, ε bó fanε yaa bvuu ηgoce bikaa biew ke. ³⁴ ε wee mvu ηgoo bonyii bo nci le bon dita di Jisos e bô goo. No wvú bon nonen, kan mwaan ε elemε bô joo ta buy fó. ³⁵ Wee wvù to yeneε mwεem mvun e nu ε wvú ε ben jim nsaw wvudvu, ε njeme we nu keceey, ε wvú kee lo le wen jemyi ε è nu keceey wvu le ben nulo ebee. ³⁶ Mwεem mvun to kooyi wvu le fiε fi bó to sanee ê Nwa' Nyo' le eto ekocen no bó sanee le, “Ke ekufe kew kemwaan nu ε bó nu ke ηngoy ke.” ³⁷ ε fí bvuu nu ε bó ε san bvudvu bvumew e ê Nwa' Nyo' le le, “Bonyii nu ke etaale wee wvudvu we wvù bó nu e bon bô goo.”

ε bó dwey Jisos

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Ejim jodvu ε Yosεw wvu Alimatia ne gen yen Baylet e lεke le wvú ebee é wen ecake gvune di Jisos e. Yosεw wvun to nu wee ηgoo Jisos geenen ε è nu ke ejim ejim njefo wvú to fane Bojuu. ε Baylet bee, ε wvú mum gen keecake gvune didvu. ³⁹ Nikodemus wvù to yawεε gen yen Jisos e entan jomew to nu ε to ten bô bifuu bimew bi shfuunkene ε bó taashε ε kene bô mεel noo alos ε bvujite bvudvu nu ke diεwε bokilu mbaanshe ncow botete le. ⁴⁰ ε bô wvú mum shike gvune di Jisos e njime bô ndvú ε bó ε yefe bô nfiey we no ndwey wee to ké no nu ê nce won Bojuu le. ⁴¹ ε to nu ε weε kentaan wvumew nu mbew fô bó to taε Jisos yî kentam e. ε weε wvudvu nu ε jem yi fiε mi nu dvú ε bó ke baa edwey wase wee jó ke. ⁴² Nonen no εbvubwe to nu wase Diuu di Bojuu le

19:25 Mat 27:55-56; Luk 23:49

19:26 13:23

19:28 Mben 22:15; 69:22

19:29 Mben 69:21

* **19:29** Isob wvun nu diee di kete kemew e. **19:31** Dito 21:22-23 **19:34** 1Jon 5:6 **19:35** 15:27; 21:24 **19:36** Mben 34:20-21; Ksm 12:46 **19:37** Saka 12:10; Mwm 1:7 **19:38** 9:22 **19:39** 3:1-2 **19:40** 12:7

di Nseyse wvu diuu di Mbam e, ε jem yidvu nu tɛn nceencee, ε bó mum lese Jisos jó. †

20

Ε bó gom gvune di Jisos e ηkuuη
(*Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ Ε è ke no nu diuu di fwe yî kema le, ε Maalia Magdalen buy ja lo kebitele, γεν fô jem, γεν ε bó ε cake wase tɛ di bó to banɛɛ diuw jem dvú. ² Nonɛn ε wvú mum lewte γεν γεν Semon Bita le bô waa ηgoo Jisos mvu we wvú Jisos to koonke le, gay ê bó le, “Bó nu ε bvuse wase Tata ê jem, ε bese yaa kee laa bó γεke fɛɛ wvú le.” ³ Ε Bita bô waa ηgoo Jisos we mum buy no gene fô jem. ⁴ Bó to gene lewte lo, geenɛn ε waa ηgoo Jisos we lewte fey Bita yaw fɛse fô jem. ⁵ No wvú fɛse, ηgvuwɛ taa, γεν ε ndvú yî bó njimɛɛ yî Jisos e jiime jó. Ε wvú taa nonɛn fanɛ yaa ley jó ke. ⁶ Ε Semon Bita bi wvú le fɛse fô, mum ley lo γεν ê jem. No wvú ley, γεν ke ε è nu ndvú ye le ε yî jiime, ⁷ noo fincake fi ndvu le fi bó to njimɛɛ ekole ke Jisos e dvú, ε fî yaa jiime bô yimi ndvú ye ke. Geenɛn ε bó kewe ε gee bwew bvudvuu le efinɛfin. ⁸ Ε waa ηgoo Jisos mvu we wvú to yawɛɛ efɛse fô jem mum ley tɛn γεν ê jem γεν fiɛɛ fin e mum bee. ⁹ Ε to nu ε bó baa cim kiɛɛ wase kenyi ke fiɛɛ fi nu ê N'wa' Nyo' le le Jisos to kɛnke keeke ebuy yî kpwe le ke.

Ε Jisos duηɛ ekole kew ê Maalia Magdalen

¹⁰ Ε boom bo ηgoo le bo Jisos e ba kase kfulɛ fô yew e. ¹¹ Geenɛn ε Maalia shɛɛ no leeme beele fô jem. No wvú to beele ke nɛ ηgvuwɛ taa ê jem, ¹² γεν bonceendaa bo Nyo' le bofɛɛ ε bó ε tfume ndvú yî baa ε shii fô bó to jikɛɛ gvune di Jisos e, wvumvu fô ekole ke Jisos e to jiime, wvumvu fô bikaa biew to jiime. ¹³ Ε

bonceendaa bo Nyo' le bodvu bife ê wvú le, “Kpwoon, wo beele la?” Ε wvú tfuse le, “Me mbeele njefo bó nu ε cake Tata wɛm ε nɛ dvú ε me n'yaa ηkee fô bó γεke wvú ke.” ¹⁴ No wvú gay nonɛn, dioo banke ye γεν ε Jisos leeme. Geenɛn ε wvú fanɛ yaa kiɛɛ le è nu Jisos ke. ¹⁵ Ε Jisos bife ê wvú le, “Kpwoon, wo beele la? Wo gomte ε è nu γεɛ?” Ε Maalia mum no kpwaake le è nu wee wvú taale fô wɛɛ ketaan wvudvu le. Ε wvú mum gay ê wvú le, “Icɛm, é wo fen nu ε tuu wvú ε nɛ dvú, é wo see fô wo γεke wvú é me enɛn enjo enɛ dvú.” ¹⁶ Ε Jisos nɛ bɛn wvú le, “Maalia.” Ε wvú banke ye tee wvú ê díɛw yibo Ibulu le le, “Laboni,” fi nu le, “Wee n'yɛɛyi.” ¹⁷ Ε Jisos gay ê wvú le, “Fo wo ejici me le ke, njefo me mbaa mben wase fô Icɛm e ke. Genɛ ε è nu fô boom bo bwɛɛm e esee ê bó le me mbene wase fô Icɛm wvú è nu tɛn Icen e noo fô Nyo' wɛm wvú è nu tɛn Nyo' wene le.” ¹⁸ Ε Maalia Magdalen mum γεν see ê boom bo Jisos e bo ηgoo le le wen nu ε γεν Tata le, bvuu see ê bó le wvú nu ε jeme mwɛɛm mvun ê wen.

Ε Jisos duηɛ ekole kew ê boom bew bo ηgoo le

(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ Ε è ke no nu fokiɛguu εbvubwe bvú è to nu diuu di fwe yî kema le, ε boom bo ηgoo le bo Jisos e nu yew ε bó ε fen'ye bimbun, njefo bó to fane Bojuu. Ε Jisos ke nɛ buynɛn leem ê bó entelɛn, gay bó le le, “Kembonɛn enù fô ben e.” ²⁰ No wvú gay bó le nonɛn, mum duηɛ can ye bô dita diew ê bó. Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le yuw njon baay no bó γενɛɛ Tata le. ²¹ Ε Jisos bvuu kase gay ê bó le, “Kembonɛn enù fô ben e. No Icɛm to tumɛɛ me, nu ke lɛnɛn no me ntumte ben keseen.” ²² No wvú gay nonɛn, mum yoy yî bó le gay le, “Ben efiɛn Keyoy ke Yuule. ²³ Ε ben lɛɛshi bibefɛ bi wee le, tu Nyo'

† **19:42** Bó to lese Jisos jó nonɛn wvu le mbam ke edioo ε fey, é bó emum eto elooɛ edwey wvú ê ndwey wvubole. **20:2** 13:23 **20:6** 11:44 **20:9** Mben 16:9-10; Luk 24:26-27; Lem 2:25-31; 1Kol 15:4 **20:13** 20:2 **20:14** 21:4; Luk 24:16 **20:17** Lum 8:29; Ibu 2:11-12 **20:19** 9:22; 14:27; 20:1 **20:20** 19:34; 20:25, 27 **20:21** 17:18 **20:22** 14:16 **20:23** Mat 18:18

nu ε λεσθε wase. Ben ε cine σε ben ε λεσθε, tu bí ε mεy wase.”

Ε Jisos dunçe ekole kew ê Toma

²⁴ Ε to nu seke Jisos to toε fô boom bew bo ηgoo le, κε Toma wvù to nu ηgoo boom bo yuufe ncow bofεε to nu wvù bó to teηe diee diew dimew le Emam to nu bô bó κε. ²⁵ Ε kebεse ke boom bo ηgoo le bo Jisos e ke mum gay ê wvù le, “Bese be ε yεn Tata le.” Geenen, ε wvù gay fiew ê bó le, “Ε me nu σε me ε ηke ε n'yεn dew bíεn ye le yí can ye le, ε nlese kpwan εbo ê dew bíεn yidvu le, ε nlese ten kebo kem yí dita diew e, me nsaa mbee naa lo κε.”

²⁶ Ε kema kum, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le bvuu no nu yew ε Toma nu ten bô bó, ε dew fwese nu ε bó ε fen'ye. Geenen, ε Jisos nε buynεn ê bó entelen, gay bó le le, “Kembonen enù fô ben e.” ²⁷ No wvù gay nonen, mum gay ê Toma le, “Lese kpwan wo εbo yí can yem e, eyen no yí nu, ebvuu elese ten εbo kuw yí dita diem e. Fo wo ekenkε kemaηen κε, bee.” ²⁸ Ε Toma mum tfuse lo le, “Tata wεm, noo Nyo' wεm.” ²⁹ Ε Jisos gay ê wvù le, “Wo fen nu ε bee keseen njefo wo nu ε yεn me le? Njon wvu baay nu fô bonyii bô baa yεn me le κε, geenen ε bee le.”

Shiee ηwa' wvun

³⁰ Jisos to nu ε ge mwεεm nteen mvù dunçi mvunηgay mvu Nyo' le ε boom bew bo ηgoo le yεn, ε bó baa san η ηwa' wvun e κε. ³¹ Geenen ε mvun mvù bó nu ε san nu keege le ben ebee le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, nu Waa Nyo'. Ε ben beηe nonen, ε ben ke ekenkε nshii wvù mεy lo nje diee diew.

21

Ε Jisos dunçe ekole kew ê boom bew bo ηgoo le mbew mamase le

¹ Ejim jodvu ε Jisos ke bvuu dunçe ekole kew ê boom bew bo ηgoo le mbew Mamase yí Tibelias e. Fí to kooy ê yin je le: ² Semon Bita bô

Toma wvù bó to teηe le Emam, noo Nataniel wvu Kana keba kè Galilee le, noo boom bo Sebεdee le, noo boom bo ηgoo le bo Jisos e bomew bofεε to nu bvudvuu bvumwaan. ³ Ε Semon Bita nε gay ê bó le, “Me nu enlaa byé.” Ε bó gay ê wvù le, “Beene nu elaa.” Ε bô bó mum buy gen ley ê kekon e. Geenen ke ghan ce ê joo ε bó baa koo lo fιεε κε.

⁴ Ε ekfun ke no yuule too, ε Jisos to leem ηgem joo le, ε boom bew bo ηgoo le fanε yaa kιεε le è nu wvù κε. ⁵ Ε Jisos bife ê bó le, “Boom bem, ben nu ε koo κε byé?” Ε bó tfuse le, “Aay.” ⁶ Ε wvù gay ê bó le, “Ben elan kensaη je εbo εceey jo kekon ε ben ekoo fιεε.” Ε bó mum lan, ε kí mum nε no ghaake bó keegufe, njefo bó to nu ε koo byé jó nteen. ⁷ Ε waa ηgoo Jisos wε wvù Jisos to koonke dioo yεn nonen mum gay ê Bita le, “Ε nu Tata.” No Semon Bita yuw le è nu Tata, mum jise ndvú ye njefo wvù to nu ye ye. No wvù jise nonen mum sele ê joo no gene fô Jisos e. ⁸ Geenen ε bomew boom bo ηgoo le ba no bii ê kekon e guute kensaη kie ε kí ε yiηsen bô byé. Ke bó to bεε ncejole keebuy εηkpwaante κε. Bontam to shεke κε wase diewe ηkenkeη mbaanshen e. ⁹ Ε bó gen fεse εηkpwaante yεn ηguy e ε wvù keyte lo yí bika le, ε byé nu yí dvú le, ε bleed nu ten fó. ¹⁰ Ε Jisos gay ê bó le, “Ben eto bô byé yimi yí ben konte.” ¹¹ Nonen ε Semon Bita gen ben ê kekon e gufe kensaη buy dvú εηkpwaante ε kí ε yiηsen bô byé yí fanken gbwee kecow mbaanshen ncow shε (153). Naa no yí to cim nu nteen nεn, kensaη to baa semken κε. ¹² Ε Jisos gay ê bó le, “Ben eto ediekεn.” Wee mwaan boom bew bo ηgoo le to baa cim mom naa lo ebife ê wvù le laa è nu wvù wvù ye le. Bó to nu ε kιεε lo le è nu Tata. ¹³ Ε Jisos mum gen jo bleed wε nya ê bó noo byé ye fó. ¹⁴ Fin to nu wase bokan botεte no Jisos to dunçeε ekole kew ê boom bew bo ηgoo le ε kew no wvù to buyεε yí kpwe le.

Ɛ Jisos kase nya lemme ê Bitá

¹⁵ Ɛ bó ke dieken mase, Ɛ Jisos ben Bitá bife ê wvú le, “Semon waa Jon, wo koonke me fele bomew ban e?” Ɛ wvú tfuse le, “Ɛ Tata, wo kee lo le me nkoonke wo.” Ɛ Jisos gay ê wvú le, “Ɛ nyanji boom bem bo njée le.” ¹⁶ Ɛ Jisos bvuu ben wvú yí bokaŋ e bofée bife ê wvú le, “Semon waa Jon, wo koonke me?” Ɛ wvú tfuse le, “Ɛ Tata, wo kee lo le me nkoonke wo.” Ɛ wvú gay ê wvú le, “Ɛ taalè fô njée yem e.” ¹⁷ Ɛ Jisos bvuu ben wvú yí bokaŋ e botete bife ê wvú le, “Semon waa Jon, wo koonke me?” Ɛ Bitá yuw no Jisos bife ê wvú yí bokaŋ e botete le laa wvú koonke wen Ɛ, Ɛ fí ffumse lo wvú. Ɛ wvú gay ê Jisos le, “Tata, wo kee fiƐ ficii, wo kee lo le me nkoonke wo.” Ɛ Jisos gay ê wvú le, “Ɛ nyanji njée yem. ¹⁸ Ɛ me ensee ê wo keceey keceey le, seke wo to beƐ cuwee, è to ké kay wo kecaw kuw no gene fô wo koonke. Geen en seke wo Ɛ lun wase nu Ɛ wo nu ke eake can we é ekay wee mvu kecaw yí yo le, ejo wo egen dvú fô wo yaa koonke keegen ke.” ¹⁹ Jisos to jemyi fin duŋci Ɛ è nu kfuu kpwe yí Bitá to nu keeke ekpwe eto bó diee di kuuke dvú fô Nyo' le. No Jisos jeme non en mum gay ê wvú le, “Ɛ biì me le.”

²⁰ Ɛ Bitá díoo banke ye yen Ɛ waa ngoo we wvú Jisos to koonke bii bó le. Waa ngoo wvun nu wvú to yeemee gen yí Jisos e seke bó bó to diekene ekiɛguu yí kemese le bife ê wvú le, “Tata, è nu yeƐ wvudvu wvú nu ke egese wo?” ²¹ No Bitá yeƐƐƐ waa ngoo wvudvu bii bó le, Ɛ wvú bife ê Jisos le, “Tata, fi wee wvun e nu le la?” ²² Ɛ Jisos tfuse ê wvú le, “Ɛ me nciƎ mbe nshieele le wvú emey enu egen ebuy no me nke enkase ento, é fifiƐ ekeŋke la keege bó wo? Ɛ biì me le.” ²³ No Jisos gayeƐ non en, Ɛ njeme ke mum no gene enteleŋ jo bonyii bo mbee le le ke waa ngoo Jisos wvun nu ke ekpwe ke. Geen en Ɛ Jisos to baa gayte le ke wvú nu ke ekpwe ke. Wvú to gay ke le, “Ɛ me nciƎ mbe nshieele le wvú emey

enu egen ebuy no me nke enkase ento, é fifiƐ ekeŋke la keege bó wo.”

ƐkumƐ wee wvú saŋ ŋwa' wvun

²⁴ Waa ngoo wvudvu wvun nu wvú jemyi ekumƐ mwem mvun, Ɛ è nu wvú wvú nu Ɛ saŋ mwem mvudvu, Ɛ bese kee lo le fiƐ fi wvú jemyi ekumƐ fí nu keceey.

²⁵ Mwem mvumew nu ten dvú nteen mvú Jisos to geƐ, Ɛ è be nu le bó esaŋ mvunciim, é me en'yene le ke ekole ke nshƐ le keciì nulo ekeŋke fò bó egƐe boŋwa' bodvu ke.

Nwa' Lemme di boom bo ntum e bo Jisos e Fiε fi nu ê nwa' Lemme wvun e

Nwa' lemme di boom bo ntum e bo Jisos e wvun to sanj Luka, biise saaka wvù jee wvu ekumε Jisos wvù wvù to yawεε wase sanj ê Nwa' Luk le. Saaka wvù jee wvun nu le Jisos to nu ε kpwe yî kentam e fô bibefε bisεεbeene le, ε bó dwey wvù, ε Nyo' kase bvuse wvù yî kpwe le.

Wvuy fiε fi nwa' wvun jemyi ekumε fi nu keese no Keyoy ke Yuule to gee ε boom bo ngoo le bo Jisos e ge ε saaka wvù jee wvu ekumε Jisos wvun saanjen, gen Jelusalem noo biba bi Judea bô Samalia le bicii, gen buy εbuw ε wonj yo εna le (1:8). Nwa' wvun nu kenfe ekumε no ngoo bonyii bo Klistu le to kewεε entelenj jo Bojuu, lese fitele yî Jisos e, ε fí ke mum nε tu fiε fi ekole ke nshε le kecii.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

- 1:1-26 ε Nyo' seyse bonyii bo nfewcε le
- 1:1-14 ε Jisos nya ntefe wvu fokemεse bô nkawma
- 1:15-26 ε wee jo bvudvuu bvu Judas e
- 2:1-8:3 ε bó fewcε saaka Jisos Jelusalem
- 8:4-12:25 ε bó fewcε saaka Jisos Judea bô Samalia
- 13:1-28:31 Lemme di Baul e
- 13:1-14:28 Ghane di Baul e di fwe
- 15:1-35 Nshii wvu Jelusalem
- 15:36-18:22 Ghane di Baul e di bokañ bofεε
- 18:23-21:16 Ghane di Baul e di bokañ botete
- 21:17-28:31 ε Baul no nu wee ncaw fewci ke diεw Nyo' Jelusalem bô Kaysalia noo Lum

¹ Cee la Teofilus, ê nwa' wvu fwe wvù me nto nsanεε fô wo le, me nto nu ε nsanj jó ekumε mwεεm mvunciim mvù Jisos to gee noo mvù wvù to yeeyi bonyii dvù, ε kew no wvù to kewεε lemme diεw, ² gen buy diuu di Nyo' to joε wvù ε wvù ben we. ε Nyo' se jo wvù é wvù eben we, wvù to nu ε bεε Keyoy ke Yuule tefe boom bew bo ntum e bô wvù to cawεε. ³ Seke wvù to buyεε yî kpwe le, wvù to nu ε duñcε ekole kew ê bó yî εdiuw e mbaanyε ê jé le nteen nteen yî duñci le wvù nu dvù. ε wvù bvuu no jemyi ê bó ekumε bvunfon bvu Nyo' le. ⁴ No bô bó to nu nonεn, ε wvù gay ê bó le, “Fo ben ke enε Jelusalem ke. Ben ecεytè nnya yî Icεm to kawεε ben dvù yî ben to yuwεε ε me njemyi ekumε yî. ⁵ Ben ekeè le Jon to leese bonyii ê joo, geenεn ejim jo εdiuw caan nu ε Nyo' nu ke elese ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le.”

ε Jisos ben we

⁶ ε Jisos bô boom bew bo ntum e ke no nu kefew kemew e, ε bó bife ê wvù le, “Tata, kefew nu ε kocεn wase kè wo nu ege é bonyii bosεεbeene bo Islael ekase esaake bvunfon bvubole le?”

⁷ ε wvù tfuse ê bó le, “Kefew kè fí nu ke ekooy nu ε è seyse Icεm bô mvunγay mwew, ε ke è nu bvudvuu bvunεn keekiεε ke. ⁸ Fi ben ekeè nu le Keyoy ke Yuule nu ke eto eyinjsen yî yene le, é ben emum ekeñke mvunγay, ekεw esenje ekumε me Jelusalem noo biba bi Judea bô Samalia le bicii, egeñ ebuy εbuw ε wonj yo εna le.” ⁹ Ke no wvù jeme nonεn, ε Nyo' jo wvù ε wvù no bene we ε bó taale no wvù bene, ben ε kembεw banj wvù, ε wvù la ê bó ejise.

¹⁰ No bó luñεε ejise we etaale no wvù bene, ε fí kooy le bolemse bofεε to nu ε ja sεsε buynεn ε bó ε tfume ndvù ε yíbaa, leem mbew bó le, ¹¹ bife ê bó le, “Bolemse bo Galilee, ben leeme taale la we? Jisos wvun wvù Nyo' jo ê ben

1:1 Luk 1:1-4 **1:2** 10:41; 13:31; 28:23; Luk 24:36-42, 46-51; 1Tim 3:16 **1:4** Luk 3:16; 24:49; Jon 14:16 **1:5** Mat 3:11; Mak 1:8; Luk 3:16; Jona 1:33 **1:6** Luk 24:21 **1:7** Mak 13:32 **1:8** Luk 24:47-48; 1:21-22; 2:32; 3:15; 5:32; 10:39; Jon 15:27 **1:8** Mat 28:19; Mak 16:15; Luk 24:47-48 **1:9** Luk 24:51; Jon 6:62; 1Bi 3:22 **1:10** Luk 24:4 **1:11** Luk 21:27; Mwm 1:7

entelɛŋ wvú ε ben we nu ke ekase eto ke lɛŋlɛŋ no ben be yɛn ε wvú bene we.”

Ɛ Matiaa jo bvudvuu bvɔ Judas e

¹² Ɛ boom bo ntum e bo Jisos e mum nɛ fô Kum Bite bi Olif e no tuu jim Jɛlusalɛm, ε è to nu ke diɛwɛ kɛŋgawtɛn ke may e keegɛn buy jó. * ¹³ No bó ley jó, mum ben gɛn ê kebuw ke yew e ke ɛwe fô bó to ké no gɛne bɛɛle. Bonyii ban to nu Bitá, Jon, Jɛm noo Andulu, Filew bô Toma, Batolomu bô Matio, Jɛm wvú waa Alfiyus, Semon wvú to nu wee ŋgoo Boselot † noo Judas wvú waa Jɛm. ¹⁴ Ɛ bô bokɛnɛ bomew noo Maalia wvú bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e ké no taashi yí fiɛɛ le fimwaan̄ keebunlee sekecii.

¹⁵ Ɛ è ke no nu ɛdiuw yoya le, ε boom bo ŋgoo le bo Jisos e taashɛ. Bó to nu fô wee diɛwɛ gbwee kecow mbaanfiɛɛ le (120). Ɛ Bitá ja we jeme ê bó le, ¹⁶ “Boom bo bwɛɛm e, fiɛɛ fi Nwa' Nyo' jemyi to kɛŋke ke keekooy. Ɛ nu fiɛɛ fi Keyoy ke Yuule to geɛ ε Dawe jeme ε è bɛɛ lo ɛkumɛ Judas wvú to joɛ fwe ε bó sɛ koo Jisos. ¹⁷ Ben kee le Judas wvun to nu wee mvu ŋgoo yesebeene le, kɛŋke diɛw lemme ê beene ɛnte.”

¹⁸ (Ɛ Bitá sɛ no jemyi nonɛn nu ε Judas to jo wase bigew bì bó to nyaɛ ê wvú yí fiɛɛ fi wvú to buwɛɛ le, guy bvudvuu dvú. Bvudvuu bvun nu fô wvú to gbweɛ ncine ε tee bvuyɛ, ε bvulɛw buy bvucii. ¹⁹ Ɛ bonyii bo Jɛlusalɛm bocii yuw, mum no tɛŋɛ bvudvuu bvudvu ê díɛw yibole le Akɛldema, fi nu le, “Gbwen Ɛlɛmɛ.”)

²⁰ Ɛ Bitá bvuu gay le, “Dawe to nu ε saŋ ê Nwa' Mbense le le, ‘Bó ecinɛ é la diɛw etu binffuy, é wee saa ebvuu eceè fô kɛ.’

Fí bvuu nu ε wvú ε saŋ le, ‘Wee mvu kɛŋke keejo bvudvuu bwew bvɔ lemme le.’

²¹⁻²² No fí nu nonɛn, wee mvu kɛŋke keebene bese le, é bee bó efewcì le Tata Jisos to nu ε buy yí kpwe le. Wvuwɛ wee kɛŋke keenu wee wvú to lɛne bee bó sekecii kè Jisos to ghane bee bó ε kɛw yí kefew kè Jon to leese bonyii ê joo le, ε gɛn ε buy diuu di Nyo' to joɛ Jisos ê bese ɛnte ε wvú ben we le.”

²³ No wvú jeme nonɛn, ε bó cu bonyii bofɛɛ. Wvumvu to nu Yosɛw wvú bó to tɛŋɛ le Basabas bvuu tɛŋɛ le Justus, ε wvumvu nu Matiaa. ²⁴ No bó cu nonɛn, mum bunle le, “Tata, wo kee mvuntelem mvu bonyii bocii le. Nonɛn, duŋcɛ ê bese wee wvú wo nu ε caw entelɛŋ jo bonyii bo bofɛɛ ban, ²⁵ le wvú enù waa ntum Jisos wvú ejo bvudvuu bvɔ Judas e bvɔ lemme le, bvú wvú to cin'yɛɛ gɛn fô wvú nu fô le.” ²⁶ No bó bunle nonɛn, mum saŋ ɛdieɛ ɛbo, jɛm, ε di Matiaa le buy gbwe. Ɛ bó mum bise wvú ŋgoo boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow mwaan̄ e.

2

Ɛ Keyoy ke Yuule to

¹ Ɛ diuu di Nkaw mvu wvú bó to tɛŋɛ le Bɛntekos e ke to kocɛn, ε bonyii bocii bò to nu ε lese fitele yí Jisos e ε taashɛ bvudvu bvumwaan̄. ² Ɛ bó ke nɛ sɛsɛ yuw ε fiɛɛ dvúmte shiile we ke diɛwɛ keekee le. Ɛ fí shii, ley yiŋsɛn yew yí bó to nu dvú le. ³ Ɛ bó dioo taa, yɛn fiɛɛ fimew e ε fí nu ke diɛwɛ leme di ŋguy e, ε fí mum saan̄kɛn gɛn yí bó le wee mwaan̄ mwaan̄. ⁴ Ɛ Keyoy ke Yuule mum yiŋsɛn yí bó le bocii, ge ε bó no jemyi díɛw bitum jɛɛy jɛɛy. ⁵ Ɛ to nu kefew kekíɛ le, ε Bojuu bò to nu ε loocɛ ε lese fitele yí Nyo' le nu Jɛlusalɛm, ε bó ja bitum bicii bi yí ɛkolɛ ke nshɛ le. ⁶ No bó yuw nonɛn, mum tase to nteen fô bonyii bò to nu ε lese fitele yí Jisos e to nu. Ɛ bonyii

1:12 Luk 24:52 * **1:12** Kɛŋgawtɛn ke may e nu no wee to nulo elɛn diuu di mbam e. **1:13** Luk 6:14-16 † **1:13** Boselot to nu Bojuu bò to tomte won̄, diuu keebvuse yí ŋgɛw e can bonyii bo Lum e. **1:14** Luk 23:49 **1:16** Mben 41:9 **1:18** Mat 27:3-8 **1:20** Mben 69:25; 109:8 **1:21-22** Luk 1:2; 3:21; 24:51 **1:24** Jon 2:24-25 **1:26** Bn̄gn 16:33 **2:1** Lɛw 23:15-21; Dito 16:9-11 **2:3** Luk 3:16 **2:4** 4:31; 6:3, 5; 7:55; 8:17; 10:44; 11:15, 24; 13:9; 15:8; 19:2, 6; 4:31; 10:45-46; 19:6; 1Kol 12:10; 14:2-12 **2:7** 1:11

bò to lesεε fitele yî Jisos e bodvu no jemyi, ε wee mwaan mwaan yuuke ê díew yibole. Ε fí ffumse bó. ⁷ Ε diuw yum bó, ε bó no ghayte, gayte le, “Κε bonyii bò jemyi ban bocii nu bonyii bo Galilee le? ⁸ Fí ghan nεε le beene ε se no yuuke ε bó jemyi ê díew bitum bisεεbeene le? ⁹ Beene bomew nε Baatia, bomew ε nε Medes bô Elam, bomew ε nε Misobotemia bô Judea noo Kafadosia, bomew ε nε Bontus bô Esia. ¹⁰ Beene bomew ε nε Fligia bô Bamfilia, bomew Ijiw bô biba bi Libia le, bi nu mbew kelaante kè Sclin e. Beene bomew ε nε Lum, ε è nu Bojuu bô bonyii bò banke lo ε tu bonyii bo mbee Bojuu le. ¹¹ Beene bomew ε nε Klεt bô Alebia. Beene ε no yuuke ê díew bitum bisεεbeene le jεy jεy no bonyii ban jemyi binghaw bi mwεem e bi Nyo' ge.” ¹² Ε diuw yum bó, ε bó no ghayte εbonebon le laa fifin fiεε lo se dunçi le la le. ¹³ Ε bomew bonyii no sεwsee lo fibole gayte le, “Bonyii ban nu ε mbvuum ε koo bó.”

Ε Bita jeme ê bonyii

¹⁴ Nonεn, ε Bita bô kebese ke boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow mwaan mum leem fó. Ε Bita mum κew no jemyi ê kebombom ke bonyii le foweεwe le, “Ben Bojuu noo bonyii bocii bò cee Jelusalem, ben enya bitem ntay ê fiεε fi me nu enjeme ê ben. ¹⁵ Mbvuum baa koo bonyii ban no ben kpwaake κε. Keseen bεε κε lo didiuu bvuuκε fontanetan. ¹⁶ Fiεε fi kooyi fin keseen nu fi Juεl wvù wee ntum Nyo' to jemyεε wase le, ¹⁷ ‘Nyo' gayte le, è nu ke edioo enu yî εdiuw yo fokemεse le, ε wen etfuw Keyoy kewene yî bonyii bocii le. Nonεn, ε boom bonεn bò bolemse noo bò bokεne eyuuke mwεem mvù wen jemyi, seηe ê bonyii, ε mwεem diεwε bifile le etoo fô cubonyii bonεn e, ε bifile elamte ηgaybonyii bonεn.

¹⁸ Ε nu ke edioo enu εdiuw yoya le, ε wen etfuw Keyoy kewene yî bonyii bo lemme le bowene bocii, bò bolemse noo bò bokεne, ε bó eyuuke mwεem mvù wen jemyi, seηe ê bonyii.

¹⁹ Wen nu ke ege mwεem mvu diuw wvù yumεen e we, ebvuu ege mwεem mvù dunçi mvungay mvuwene yî nshε le. Elεmε bô ηguy noo njiim yi bεmte nu ke enu.

²⁰ Diuu nu ke ejiiim,

ε kpwee enε eyεεle diεwε elεmε le, ε diuu di baay di Tata le di kenghaw e se keeke eto.

²¹ Nonεn, ε naa yeε wvù nu ke elεke Tata, ke eboy.’ ”

²² Ε Bita bvuu gay le, “Bonyii bo Islael, ben eyεε eyuw ntay fiεε fi me njemyi. Jisos wvu Nasalεt to nu wee ε Nyo' to looce dunçe ê ben le è tum wen wvù no wvù to geε ε Jisos egee mwεem mvù dunçi mvungay mvu Nyo' le bô mvu diuw wvù yumεen e noo binghaw bi mwεem e ê ben entelεη. Ben kee naa mwεem mvun ntay. ²³ Jisos wvun nu wee wvù bó to nyaε ê ben, ε è to seyse κε Nyo' ε fí ke no kooyi ε wvù to kee wase. Ε ben mum yu wvù no ben to nyaε wvù can bonyii bò befe le, ε bó ta yî kentam e. ²⁴ Geenεn, ε Nyo' kase bvuse wvù yî kpwe le, ε wvù boy can kpwe le njefo κε è to nulo ε kpwe emεy ejici wvù le κε. ²⁵ Dawe to nu ε jeme ekumε Jisos wvun gayte le,

‘Me n'yεne Tata Nyo' le ε wvù nu bee wvù sekecii ε εbo kem ke εcεy e, ε è yaa nulo ε fiεε eshiw me κε.

²⁶ Nonεn, fitele fiem ε mum ε no yuuke njon,

ε me njemyi bô nlanlan. Me nu wee ε me nu ηke enkpwe κε lo, geenεn ε me ntaale κε fwe,

²⁷ njefo κε wo wvù Nyo' nu ke ecine keyoy kem e wonη bonkfu le κε. Ε κε wo nu ke ecine Waa wo lemme wvù Yuule le ε wvù efo ê jem κε.

28 Wo nu ε dunce wase me je yì è nulo
 é me enfey jó nse mboy.

Me nu nke enlanlanje no me nu nke
 enu ê wo fwe.' ”

29 Ε Bitá bvuu gay λ, “Boom bo
 bwεεm e, è nulo é me enjeme ê ben se
 kemañen λ icee cee wesebeene wvù
 Nfon Dawe to nu ε kpwe, ε bó dwey
 wvú, ε jem ye nu fen ε to ε buy εben e.

30 Wvú to nu wee ntum Nyo' bvuu kίεε
 nkawma wvù Nyo' to kawεε wvú dvú
 lew λ wen nu ke egεε wan wvu ê kfuu
 diew e yì kawla we le. 31 Ε wvú mum
 yañsen yen fiεε fi Nyo' to nu keeke ege
 le, mum jeme λ Mboyse wvù Nyo' to
 kawεε nu ke ebuy yì kpwe le. Ε nu fiεε
 fi wvú to gayεε λ,

‘Wvú to baa emεy won bonkfu le κε,
 ε ye ye to baa efo ê jem κε.’

32 Jisos wvun nu ε Nyo' to bvuse wvú
 yì kpwe le, ε bese bocii bò nu bonyii
 bew bo ηgoo le to nu ε yen wvú le.

33 Nyo' nu ε bense wase wvú ε shike
 ê εbo kew ke εceey e, ε nya Keyoy ke
 Yuule ê wvú no wvú to kawεε. Fiεε
 fi ben yene bvuu yuuke keseen nu
 Keyoy kedvu ε Jisos ε nya ê bese. 34 Κε
 è yaa nu Dawe wvù to benεε we κε.
 Dawe kebεε to nu ε gay fiew λ,

‘Tata Nyo' to nu ε gay ê Tata wεm λ,
 shiile ê εbo kem ke εceey e,

35 egεn ebuy seke me nu nke enshike
 bonyii buw bo bvuban e ê wo
 ejise,

é wo etome bikaa biuw yì bó le diεwε
 kedvuushεε ke bikaa biuw e.’

36 Nonεn, bonyii bocii bo Islael
 emum ekeè lo ntay λ Jisos wvun wvù
 ben to taε yì kentam e nu wvú wvù
 Nyo' nu ε gεε wase λ è nu Tata bvuu
 nu Mboyse wvù wvú to kawεε.” 37 No
 bonyii bodvu yuwεε nonεn, ε njeme
 wvudvu koo bó. Ε bó mum bife ê
 Bitá bò kebese ke boom bo ntum e
 bo Jisos e λ, “Boom bo bwee wese le,
 bese nu ege nεε keseen?” 38 Ε Bitá
 tfuse ê bó λ, “Wee mwaan mwaan

ekumen fitele fiew, é bó else wvú ê
 joo ê diee di Jisos Klistu le wvu λ Nyo'
 elεshε bibefe biew ebvuu enya wvú
 bò nnya ye yì è nu Keyoy ke Yuule.

39 Nkawma wvudvu wvun nu fô ben
 e, noo fô boom bonεn e, bvuu nu fô
 bonyii bocii bò nu fonfwan e. Wvú nu
 fô bonyii bocii bò Tata wvù Nyo' we-
 sebeene teñε ε bó too fô wvú le.” 40 Ε
 Bitá bvuu jeme mwεεm nteen, tefe
 bó, λκεε λ bó efi bikuu bibole yì ηgew
 wvù nu keeke eto yì ηngoke kè befe kin
 e. 41 Ε bonyii yuw njeme Bitá wvun,
 ε nteen bee, ε bó mum lese bó ê joo.
 Εbvubwe ε bonyii bise ηgoo bonyii bo
 Jisos e diεwε bontfuke botεte (3,000)
 le. 42 Ε bó mum nya bikuu bibole no
 yuuke mwεεm ε è nu mvù boom bo
 ntum e bo Jisos e to γεεyi. Ε bó bó
 no nu yì kentaashε le, guutene blεεd,
 bvuu bunlee yì kentaashε le.

Nce ηgoo bonyii bo mbee le

43 Ε boom bo ntum e bo Jisos e no
 gee mwεεm mvu diuw wvù yumεen e
 bò mwεεm nteen mvù dunçi mvunγay
 mvu Nyo' le, ε bonyii yene, ε fí ghaake
 lo bó. 44 Ε ηgoo bonyii bo mbee
 le bocii no nu yì wee le mwaan,
 keñke fiεε fibole fimwaan. 45 Ε bó
 ké nε gese mondvuum mobole bò
 mwεεm mvubole, gaw bigew bidvu
 εbonεbon no ηgew wee nu. 46 Ε bó
 no shee taashi yew ncese le εdiuw
 εcii, diekene yì kentaashε le εla le bò
 nlanlan fô mvuntelem mvubole, yaa
 γεεle ejise κε, 47 bensee Nyo'. Ε bonyii
 no yene nonεn, bensee bó. Ε Tata no
 boysee bonyii εdiuw εcii, biise ηgoo
 yibole.

3

Ε Bitá bò Jon fe ηkewle

1 Ε è ke no nu diuw dimew, ε Bitá
 bò Jon nε no bene fô yew ncese le κε
 diεwε didiuu ditεte le fomvunsheñ, ε

2:29 1Bfn 2:10; Lem 13:36 2:30 2Sam 7:12-13, 16 2:31 Mben 16:10 2:32 1:8 2:33 2:34;
 3:13; 5:30-34; 7:55; Mak 16:19; Luk 20:42; 22:69; Lum 8:34; Efe 1:20; Kolo 3:1; Ibu 8:1; 1Bi 3:22; 1:4; Jon
 14:16-17; 15:26 2:34 Mben 110:1; Luk 20:42-43; Ibu 1:13 2:36 3:15 2:37 16:30; Luk 3:10, 12,
 14 2:38 3:19; Luk 3:3 2:39 Yεsa 57:18-19; Efe 2:17 2:41 2:47; 4:4; 5:14; 6:1, 7; 8:4; 11:21, 24;
 12:24; 13:49; 16:5; 19:20; 21:20; 2Tes 3:1 2:44 4:32-35 2:46 Luk 24:53 2:47 2:41 3:1 10:3,
 9, 30 3:2 14:8

è to nu kefew ke bunle le. ² Kε kefew kedvu le, ε bonyii ε tuu wee mvu ε no too dvú, to shike diuw ketaan wvù bó to teje le wvù Jee le wvù to leyte fô yew ncese le. Wee wvudvu nu ε bó to boke wvú ε è nu ηkεwle, é bonyii ké no tuule wvú εdiuw εcii too shiwse fô ε wvù leke bigew é bonyii bò fele leyte yew ncese le. ³ Ε wvú yεn Bita bó Jon e ε bó fele keeley fô, mum no leke bigew é bó. ⁴ Ε bó lun εjise yî ye le. Ε Bita gay é wvú le, “Taa bese!” ⁵ Ε wvú mum taa bó, kpwaake le bó nu enya fiεε é wen. ⁶ Ε Bita gay é wvú le, “Kε me ηκεηke naa lo bigew ke, geenεn fiεε fi me ηκεηke nu ε me nu enya é wo. Me ηgayte é wo é diee di Jisos Klistu wvu Nasalet e, ja we elεnè!” ⁷ No wvú gay nonεn, mum jice wvú le yî kebo ke εceey e, cake we. Kan mwaan, ε bikaa bó mvunηkoko mvu wee wvudvu le mum tεme. ⁸ Ε wvú sele we leem, mum kεw no lεne. Ε bó bó gεn ley fô yew ncese le, ε wvú no ghane fô maymayi, bensee Nyo'. ⁹ Ε bonyii bocii bó to yενεε no wvú ghane bensee Nyo', ¹⁰ kiεε le è nu wee wvù se shee leke ελεκεε diuw ketaan we wvù bó teje le wvù Jee le wvù leyte fô yew ncese le. Ε εjise jiiim bó, ε bó no κεηke ηghaw yî fiεε fi kooy bó wvú le.

Ε Bita jeme é bonyii fô yew ncese le

¹¹ Ε wee wvudvu ηεεm lo yî Bita bó Jon e. Ε bonyii yεn ε diuw yum bó, ε bó no lewte gεne bεwse bó le fô bvudvuu bvù bó to teje le cile Saamun e. ¹² Ε Bita yεn no bonyii tase ε to, mum jeme é bó le, “Bonyii bo Islael, è nu nje la wvù diuw yumte ben ekumε fiεε fin ε ben taale bese nεn? Ben kpwaake finεn le è ge mvunηgay mvusee wee wvun ε se no lεne le? Nuu ben kpwaake tεn le è ge nce wese wvù yuule le? Kε è nu nonεn ke. ¹³ Fí nu le Nyo' Abla'am bó Aysik noo Yakow, wvù nu Nyo' bo'icee cee boseεbeene bocii to nu ε bense wase Jisos wvù wee we lemme gεε mbew ye le. Jisos wvun

nu wvù ben to tunεε jo nya é bonyii bo nsaw e, ε Baylet no gomte keecine wvù le, ε ben fan. ¹⁴ Jisos to nu wee wvù yuule, nu teyete, ε ben tun wvú, gay le bó ebvuse ε è nu wee wvù to yuwyeε bonyii, enya é ben. ¹⁵ Ε ben ge nonεn mum yu wee wvù nyaa nshii é bonyii, geenεn, ε Nyo' kase bvuse wvú yî kpwe le, ε bese yεn wvú le ε mum ε no seje. ¹⁶ Ε ge mvunηgay mvu diee di Jisos wvudvu le ηkεwle wvun wvù ben yεne, kee, ε se no lεne. Fí kooyi nonεn njefo bese nu ε lese fitele yî Jisos e, fitele fi bese lese yî ye le ε mum ε ge wee wvun ε no tεmyi nta y nεn no ben yεne.

¹⁷ Keseen boom bo bwεεm e, me ηkee le fiεε fi ben ε bikuu bi won e to gee bó Jisos nu ε ben ε bó to ge yaa kee ke. ¹⁸ Fí to kooyi é yiyin je le keege é fi eto ekocεn no Nyo' to gee wase ε bonyii bew bo ntum e jeme ε è bεε lo le Mboyse we wvù wvú to kawεε nu ke eyεn ηγεw. ¹⁹ Nonεn, ben ekumεn mvuntelem mvunεn ekase etu jim fô wvú le, wvu le wvú elεεshe bibefe binεn, ²⁰ emum ege é shém elεεtεn ben, eciinse Jisos wvù Mboyse wvù wvú to balεε fô ben e. ²¹ Jisos wvun κεηke keeke emεy fowe ege n ebuy kefew kè Nyo' ke eseysel mwεεm mvunciim é mvú ekase etu mvunfεm, no wvú to jemyeε diuw bonyii bew bo ntum e bó yuule le ε è bεε lo bvuyvuum e. ²² Muses to nu ε yuu gay le,
‘Tata Nyo' nu ke ebvuse wee we ntum mvu
é boom bo bwee wene le εnte,
eciinse fô ben e ke no wvú to bvuseε me,
ε ben κεηke keeke eyuukè fiεε fi wvú jemyi é ben e.

²³ Wee wvù nu ke enu se wvú yuuke wee ntum wvudvu le,
nu ε bó nu ke ebvuse wvú ηgoo bonyii bo Nyo' le, elεse lo.’

²⁴ Ε nu ke tεn no bonyii bo ntum Nyo' le bocii ε kεw yî Samwel e noo

bò to toε ejim jo wvú to jemyεε wase ekumε mwεεm mvù kooyi εdiuw εyan e. ²⁵ Mwεεm mvunciim mvù Nyo' to kawεε dew bonyii bew bo ntum e ban nu mvunen, ε kelew kè Nyo' to dieε bò bo'icee cee bonen nu ten fô ben e. E nu no Nyo' to jemyεε ê Abla'am le, 'Me nu ηke embuw bonyii bocii yî εkolε ke nshε le nfele yî kfuu diuw e.'

²⁶ E Nyo' mum caw wee we lemme yaw tum ε è nu fô ben e le wvú eto elan kembonen yî yene le, ege é ben ecinε jé yene yî befe le."

4

E Bita bô Jon tarje diuw

¹ Kε no Bita bô Jon to bεε jemyi ê bonyii nonen, ε bocee ncese bomew bô εkolε ke bonyii bo nci le bò to ceyte yew ncese noo Bosadusii bomew sele fô. ² Bó to ton'yi shém njefo Bita bô Jon to yεeyi bonyii, fewci le no Jisos to buyεε yî kpwe le nu ε bonkfu nu ke ebuy ten yî kpwe le. ³ E bó mum koo bó gen fen no è to nu wase fokieguu, le bvú ke edioo ε yuu, é bó se no yuuke. ⁴ Geenεn, bonyii nteen bò to yuwεε n'yεeyi Bita bô Jon, to nu ε bee, ε ηgoo yibo bise, ε bolemse no nu wase diewe bontfuke botin e (5,000).

⁵ E bvú ke buy yuu, ε bocee won bô bonyii bò saake won noo bonyii bò to dunçi bonci bo Nyo' le, tase bvudvuu bvumwaan Jεlusalεm. ⁶ E Annas wvú εkolε ke bocee ncese le bô Kayfas noo Jon bô Aleksanda noo bonyii bomew bò to nu ten kfuu di εkolε ke bocee ncese le nu fô. ⁷ E bó mum leke Bita bô Jon ê bó ejise, bife ê bó le, "Ben se jo fεε mvunγay ε se fε wee wvun? Ben se fε ê dieε di yεε le?" ⁸ E Keyoy ke Yuule yinşen yî Bita le, ge ε wvú tfuse ê bó le, "Bocee won bô bonyii bò saake won, ⁹ bese leeme fen εben keetanε diuw ekumε lemme di jee di bese se geε fô ηkewle le, wvú ε se no lene. No ben gomte keekiεε no fí se ghanεε, ¹⁰ ben

noo bonyii bocii bo Islael ekeè le wee wvun leeme ê ben ejise keseen temyi nen, ε è nu nje mvunγay mvu dieε di Jisos Klistu wvu Nasalet e. Jisos wvudvu wvun nu wvù ben to joε ta yî kentam e ε wvú kpwe, geenεn ε Nyo' kase bvuse wvú yî kpwe le. ¹¹ Wvú nu tε di Nwa' Nyo' jemyi ekumε dí le, 'Tε di ben bonyii bo kembom e to tunεε

nu ε dí nε wase ε tu tε di buu di yew e.' ¹² E mεy kε Jisos maan wvù boysee bonyii. Kε dieε di wee mvu le bvuu nu dvú fokuse fen di Nyo' nu ε geε le è nulo é dí eboyse beene kε."

¹³ E bonyii bò to saake ba, yuw no Bita bô Jon jemyi yaa fane kε, bvuu yen le è nu bonyii bo ncεw, ε bó baa kee ηwa' ntay kε, ε diuw yum lo bó. E bó mum kiεε le fí nu nonen, njefo è nu bonyii bò to ghane bô bo Jisos. ¹⁴ E bó fanε yaa bvuu kenke fiεε fí bó ekicεn Bita bô Jon yî dvú le kε, njefo bó to yene wee wvù bó to feleε le, ε wvú leeme bó bó. ¹⁵ E bonyii bò to saake bodvu nε yaw bvuse bó ekfuη, mum shεε no cuu bontan εbonεbon gayte le, ¹⁶ "Beene nu ege nεε bô bonyii ban? Bonyii bocii bo Jelusalεm nu ε bó ε kiεε wase ekumε fiεε fí dunçi mvunγay mvu Nyo' le endan fin fí bó ge, ε kε è nulo é beene etun kε. ¹⁷ Geenεn, keege le fo saaka wvudvu wvun ebvuu esaankenε genε fwe, beene ekan bonyii ban le fo bó ebvuu emom lo ejeme fiεε ê wee ekumε dieε di Jisos wvun e kε."

¹⁸ E bó tee Bita bô Jon ε bó kase ley. E bó mum lew lo ê bó le fo bó ke ebvuu emom lo ejeme, kenεε eyεeyi wee ekumε dieε di Jisos e kε. ¹⁹ E Bita bô Jon tfuse fibole le, "Ben ke kpawwce le laa fiεε fí nu len fô Nyo' le nu le bese eyuw ε è nu ben e, nuu wvú wvù Nyo' le le? ²⁰ Kε è nulo é bese elu keejemyi ekumε mwεεm mvù bese nu ε yen ε bvuu ε yuw e kε." ²¹ E bonyii bò to saake bodvu bvuu loocε lew lo

3:25 Kej 12:3; Gal 3:8, 16 3:26 13:46; 18:6; Lum 1:16 4:1 5:17; 23:8; Luk 20:27 4:1 Luk 22:4, 52 4:2 2:24; 4:33; 17:18; 26:23 4:3 5:18 4:4 2:41 4:7 Luk 20:2 4:8 2:4 4:10 3:6; 3:15 4:11 Mben 118:22; Luk 20:17; 1Bi 2:4-7 4:12 Mat 1:21; 1Kol 3:11 4:15 5:34-35 4:16 Jon 11:47 4:17 5:28-29, 40

teme, mum cine bó le ε bó no gene. Ε bó to tan ε è nu fiεε fi bó elese bó dvú yî ηγεω e, njefo bonyii bocii to bensee Nyo' yî fiεε fi to kooyεε le, ²² se bvuu ge ε wee wvudvu wvù bó to gee fiεε fi dunçi mvunḡay mvu Nyo' le fin keefe wvù to nu ε wvú ε fey wase bilum mbaanyε.

Ε bonyii bo mbee le lekε mvunḡay ε Nyo'

²³ No bó cin'yεε Bitá bô Jon e nonεn, ε bó kase tu jim fô bonyii bobole bo ηgoo le, see ε bó fiεε fi bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake won be jeme. ²⁴ Ε bó yuw, mum baance ye lekε ε Nyo' yî wee le mwaan le, "Tata wvù Cee Ekole, è to bom wo εbule bô nshε bô jóo noo mwεεm mvunciim mvù nu mondvuum man e. ²⁵ Wo to nu ε ge ε icee bo'icee bosese wvù Dawe, wvù to nu waa wo lemme jeme yî mvunḡay mvu Keyoy ke Yuule le le, 'Ε nu nje la wvù bonyii bô yaa nu ke Bojuu ffuuke bô fiεε shém e, ε bonyii cuu bontan se bó nu ke elem ηkuuη?

²⁶ Bonfon bo fokuse fεn seysee jem, ε bonyii bô saake won taashi keediu Tata bô wee we wvù wvù nu ε yefe le è nu Mboyse.'

²⁷ Ε nu ke lenlen fiεε fi to kooyεε εlaante jan. Nfon 'Elod bô Bontus Baylet to nu ε taashe bô bitum noo bonyii bo Islael die mvunan ejim jo Jisos wvù Waa wo lemme wvù yuule wvù wo to yefeε le è nu Mboyse.

²⁸ Bó to taashi keege ε è nu mwεεm mvù wo to nu ε seyse wase ncejole bô mvunḡay mwuw le wo koonke le mvú ke ekooy. ²⁹ Nonεn, yî keseen e Tata, taa eyen je yî bonyii ban bemsee bese jó. Nya bese bonyii buw bo lemme le bô mvuntelem mvù temyi keefewci diεw yo yaa fane naa lo ke. ³⁰ Nya bese bô mvunḡay mwuw keefεle bonyii bvuu gee mwεεm mvù dunçi mvunḡay mwuw bô mwεεm mvu diuw wvù yumεεn e dvú ε diee di Jisos wvù Waa wo lemme wvù yuule

le." ³¹ No bó mese ε bunle, ε nshε shiw fô bó to nu. Ε Keyoy ke Yuule yinḡen yî bó le, ε bó mum no fewci diεw Nyo' yaa fane ke.

Ε ηgoo bonyii bo mbee le no kenke fiεε fibole fimwaan

³² Ε ηgoo bonyii bo mbee le no nu fitele fimwaan, nu yî wee le mwaan, ε wee yaa teje fiεε fimew le è nu fiwene wen emben ke. Ε fiεε fi wee le nu fi bonyii bocii le. ³³ Ε Nyo' nya mvunḡay mvu baay ε boom bo ntum e bo Jisos e, ε bó bvuu no fewci ke ε bonyii temyi lo le Tata Jisos to nu ε buy yî kpwe le. Ε bó no nu ε Nyo' ε buw bó bô nfi we baay. ³⁴ Ke wee yaa to nu dvú wvù fuute ε bó entelen ke, njefo bonyii bô to kenke ηεε kenεε yéw to ké gese, to bô bigew bidvu, ³⁵ nya can boom bo ntum e bo Jisos e, ε bó mum gaw ε bonyii bocii no ηγεω wee to nu.

³⁶ Wee mvu to nu ε bó teje le Yosεw, ε boom bo ntum e bo Jisos e ε cu diee diεw dimew le Banaban, (di nu le, Wee N'yvuwsε Mvuntelem). Wvù to nu wee wvu ε kfuu di Lεwe le, ε bó to boke wvù Sayblus. ³⁷ Ε wvù mum gen ten gese we wεε, to nya bigew bidvu can boom bo ntum e bo Jisos e.

5

Ananias bô Safilia

¹ Ε wee mvu wvù bó to teje le Ananias bô kpweεe wvù Safilia gese ten kecεw ke wεε le. ² Ε bô kpweεe seysee kaa fafe lo bigew bidvu, ε wvù mum jo kebese gen nya can boom bo ntum e bo Jisos e. ³ No wvù nya nonεn, ε Bitá bife ε wvù le, "Ananias, è ge la fi wo cine Satan ε ley ε fitele fiuw e ε ge le wo embiay mbiay ε Keyoy ke Yuule, wo ε mum ε fafe bigew bi wo gese wεε dvú? ⁴ Wo dioo gese wεε ε è nu wo, ε bigew nu ke biuw, wo ε ghan nεε ε se ge kfuu fin fiεε? Wo baa mbiay ε è nu ε bonyii ke, wo mbiay ε è nu ε Nyo'." ⁵ Kan mwaan no Ananias yuw njeme wvun nonεn, mum gbwe

kpwe. E bonyii bocii bô yuwεε saaka wvudvu fan baay. ⁶ E cubonyii ley baance wvú ê ndvu le, jo buy dvú gen dwey.

⁷ Ejim jo bontam bo kefew e diεwε botεte, ε kpwεse ley, yaa kee fiεε fi be kooy bô dweese kε. ⁸ E Bita bife ê wvú le, “Kε see ê me, bin nu bigew bicii bì ben ε dwee wo gese wεε dvú?” E wvú tfuse le, “Eε, è nu bí nεn bicii.” ⁹ E Bita bvuu bife ê wvú le, “Ben ε dwee wo ghan nεε ε sε seyse keemom Keyoy ke Tata le? Yekε eyuw, ncin bonyii bô be gen ε dwey dwee wo nu wase ê yew fwese, ε bó nu eley etuu tεn wo ebuy dvú egen edwey.” ¹⁰ No Bita jeme nonεn, kan mwaan ε Safilia mum gbwe ê wvú εjise kpwe. E cubonyii ba dioo ley yen ε wvú ε kpwe wase, ε bó mum tuu wvú buy dvú gen dwey mbew dweese le. ¹¹ E kentaashε ke bonyii bo mbee le kecii noo bonyii bomew bô to yuwεε saaka wvudvu fan baay.

Mwεεm mvù dunji mvungay mvu Nyo' le bô mwεεm mvu diuw wvú yumεεn e

¹² E boom bo ntum e bo Jisos e no gee mwεεm mvù dunji mvungay mvu Nyo' le bô mwεεm mvu diuw wvú yumεεn e nteen ê bonyii εnte. E bonyii bo mbee le bocii ké no taashi fô kebuw ke Saamun e yew ncese le. ¹³ Kε wee wvu ncεw to ké mum taashε lo bô bó kε. Geenεn ε bonyii to ké no bεnsee naa bó ntay. ¹⁴ E bolemse bô bokεnε nteen bô to leese fitele yî Tata le no biise ngoo bó le. ¹⁵ E mwεεm mvù boom bo ntum e bo Jisos e to gee, ge ε bonyii no tuule bonyii bo bincεm e jiwse mbew jé le yî bintaw e noo yî dighaam e wvu le Bita ké dioo fele, ε è cim nu kenjinjin kew é kí egbwe yî wee le. ¹⁶ E bibombom bi bonyii le no nεn'yi bilaante bi mbew Jelusalem e too bô bonyii bo bincεm e noo bô kenke biyoy bì yiile yî bó le, ε bó fele bó bocii.

E bó no ghεεke boom bo ntum e bo Jisos e

¹⁷ E εkolε ke bocee ncese le bô ngoo ye yî è to nu Bosadusii ke ja kεw no ghεεke boom bo ntum e bo Jisos e, ¹⁸ mum tum bonyii ε bó gen koo bó fen yew ncaw e. ¹⁹ Geenεn, ε è ke no nu εntan ε nceendaa Tata to yene dew fwese yew ncaw bvuse bó. No wvú bvuse bó, mum gay le, ²⁰ “Ben egen yew ncese le, egen efewcì fiεε ficii ê bonyii ekumε nce wvu fwε wvun.” ²¹ No bó yuw nonεn, mum gen. E εkfuη ke dioo eyuule, ε bó ley fô yew ncese le, mum kεw no yεεyi bonyii.

Kε kefew kedvu le, ε εkolε ke bocee ncese le bô bonyii bew bo ngoo le, kum bonyii bo Islael bô saake won bocii ε bô bó shii, mum tum bonyii bo nci le le bó egen yew ncaw e, eto bô boom bo ntum e bo Jisos e. ²² E bó gen buy fô gom bó ηkuuη mum tu jim to see le, ²³ “Bese gen ε buy yew ncaw e, ε yen ε dew fwese nu ε bó ε loocε ε fen, ε bonyii bo nci le leeme fô cεyte. Bese ε dioo yene yew ley ε fanε yaa eyen wee le dvú kε.” ²⁴ E εkolε ke bonyii bo nci le bô to cεyte yew ncese bô bocee ncese bo baay baay, yuw nonεn, ε fí ffumse bó, ε bó no ghayte laa bó nu ke etu fεε bô fin fiεε le. ²⁵ E wee nε ley gay ê bó le, “Ben eyuw, bonyii ba bô ben se fenεε yew ncaw e, boba wase fô yew ncese le yεεyi bonyii.” ²⁶ No bó yuw nonεn, ε εkolε ke bonyii bo nci le bô ngoo ye mum buy gen jo bó, no too bô bó. Geenεn, bó to baa joo bó kane lo bó kε, njefo bó, bonyii bo nci le bodvu to fane fo bonyii etumyε bó bô εta.

²⁷ E bó to bô boom bo ntum e bo Jisos e, ley bô bó leke fwe dvu bonyii bô saake won. E εkolε ke bocee ncese le no biwci mwεεm ê bó gayte le, ²⁸ “Bese nu ε loocε wase ε lew lo le fo ben ebvuu emom eyεεyi wee ekumε diee di wee wvun e kε. Geenεn, ben eyen fiεε fi ben mom! Ben nu ε ge wase n'yεεyi wene ε saanken Jelusalem jocii. E ben gomte

keege é fí edunçi le bese kee fiεε fô kpwe ye le.” 29 E Bitá bô ηgoo boom bo ntum e bo Jisos e tfuse le, “Bese keηke keeyuw ε è nu Nyo' le, efey keeyuw wee le. 30 Ben to nu ε ta Jisos yî kentam e ε wvú kpwe. E Nyo' bo'icee cee bosεεbeene bvuse wvú yî kpwe le, 31 hense wvú, shike ê ebo kew ke εεεy e le wvú enù Cee Ekole noo Mboyse, wvu le bonyii bo Israeł ekumen mvuntelem mvubole, é wvú wvú Nyo' elεshε bibefε bibole. 32 Bee bo Keyoy ke Yuule kè Nyo' nyaa ê bonyii bô yuuke wvú le ε mum ε no fewci mwεεm mvun.”

33 No bonyii bô to saake won yuw njeme wvun nonen, ε mvuntelem bente lo bó. E bó mum no gomte keeyuwε boom bo ntum e bo Jisos e. 34 Geenεn, ε wee mvu ηgoo bonyii bô to saake won e wvú diee to nu Gamalia, ε è nu wee Falasii bvuu nu wee wvú dunçi bonçi bo Nyo' le, ε bonyii bocii wvumte wvú ntay, nε we. No wvú nε we, gay ε bó yaw bvuse boom bo ntum e bo Jisos e ekfun. 35 E wvú shεε jeme ê bonyii bô to saake won le, “Bonyii bo Israeł, ben ejo wεε bô fiεε fí ben gomte keege bô bonyii ban. 36 Ben ekume le è to nu kefew kemew e, ε wee mvu ja fen ε bó teηe le Teodas no dunçi le wen nu wee wvu baay. E bonyii shfum ê wvú ejim ke diεwε gee nε le. E bó ke yu wvú ε ηgoo ye tawse, ε fiεε fí wvú to too dvú laayε ecici. 37 E wvumvu wee ke bvuu ja kefew kè bó to taanke bonyii le ε bó teηe le Judas, ε è nu wee wvu Galilee. E wvú gufe bonyii nteen ê wvú ejim. E bó ke yu ten wvú, ε ηgoo ye saanken. 38 Yî fin e, me ε no nteete ben le fo ben ege fiεε bô bonyii ban ke. Ben ecinε je yibole. E è fen nu le fiεε fí bó too dvú bvuu yεeyi bonyii dvú fin kew wee wvu wum, tu fí nu ke elaayε ecici. 39 E no nu le fiεε fidvu kew Nyo', tu ke è nulo é ben ke eso bó ke. E ben baa eyεne, é fí ke enε ebuy le ben diuu ε è nu ben ε bo Nyo'.”

40 No Gamalia jeme nonen, ε bonyii bô to saake won yuw ntefe we, kase tee boom bo ntum e bo Jisos e ε bó ley. No bó ley nonen, ε bó tam bó, ciise lo le fo bó ke ebvuu emom lo eyεeyi wee ekumε diee di Jisos e ke, mum cinε bó le ε bó no gene. 41 No bó buyεε dvú no gene fibole yuuke ε è nu njon le bowen nu ε bó ε kocen bonyii bô bó eshoose bó nje diee di Jisos e. 42 E bó gen nonen, bvuu no yεeyi ke bonyii ediuw ecii fô yew ncese le noo ela le, fewci saaka wvú jee wvú le Jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε.

6

E bó baayε bonyii bo lemme le bosooshwi

1 E è ke no nu kefew kemew e, no ηgoo bonyii bo mbee le to kuu gene fwe, ε Bojuu bô to jemyi ke ε è nu díεw Glek nε kew no wvukene Bojuu bô to jemyi díεw won le bó gawte mwεεm ê bokε' bo bonkfu le ediuw ecii nyaa mvu bo bowen e caan. 2 Nonen, ε boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε mum kum ηgoo bonyii bo mbee le bocii gay ê bó le, “Kε fí jee le bese ecinε kefewci diεw Nyo' egen shii ε è nu yî kecyte le ke. 3 Boom bo bwee wese le, fí jee le ben ebaayε bonyii bosooshwi ê ben ente, é bese enya lemme din can yibole. Ben dioo baayi taa ε è nu bonyii bô keηke nce wvú jee, ε bó ε yiηsen bô Keyoy ke Yuule bvuu keηke bvufee. 4 Nonen, é bese emum enya wase bikuu bisese ε è nu yî bunle bô yî lemme di diεw Nyo' le.” 5 E bonyii bocii yuw ntaη wvudvu, ε wvú jon bó le. E bó mum baa Tεfan ε è nu wee ε mbee we ε looce ε yiηsen, ε wvú ε yiηsen ten bô Keyoy ke Yuule. E bomew no nu Filew bô Blukolus, Nikano bô Timon, Balmenas bô Nikolaus wvú to nu wee wvu Antiok ε wvú to banke lo tu wee mbee Bojuu. 6 E bó mum jo bonyii ban leke fwe dvu boom bo ntum e bo Jisos e, ε bó bunle fô bó le, mum

geε can yî bó le. ⁷ Ε diεw Nyo' mum no saan̄kene gene. Ε η̄goo bonyii bo mbee le yi Jelusalem no kuu gene fwe. Ε bocee ncese nteen lese t̄en fitele yî Jisos e.

Ε bó no teyte mwεεm yî Tεfan e

⁸ Ε Nyo' buw Tεfan ntay, ε wvú no k̄ηke mvun̄gay, gee mwεεm mvu diuw wvú yumεεn e b̄o mwεεm mvú dūnci mvun̄gay mvu Nyo' le ε̄ bonyii ε̄nte. ⁹ Ε bonyii bomew ke nε̄ k̄εw mbew b̄o bo Tεfan. Bonyii bodvu to nu Bojuu b̄o to nen'yεε S̄elin b̄o Aleksandia noo Silishia b̄o Esia. Ε̄ ε̄ to nu bonyii bo yew bunle yî bó to t̄ε̄ηε le yi Bonfaw b̄o Boy wase le. ¹⁰ No bó to bewci non̄εn, ε̄ Keyoy ke Yuule nya Tεfan b̄o bvufee ε̄ wee fan̄ε yaa nu dvú wvú eso wvú k̄ε.

¹¹ Ε bó mum nε̄ b̄εyse bonyii bomew ejim ejim le bó embiayt̄ε le bó nu ε̄ yuw ε̄ Tεfan jemyi díεw yî befe ε̄kumε Muses b̄o Nyo'. ¹² No bó ge non̄εn, mum shiw mvuntelem mvu bonyii le, b̄o mvu bonyii b̄o saake won̄ e, noo mvu bonyii b̄o dūnci bonci bo Nyo' le. Ε̄ bó mum ley yî Tεfan e, jo wvú gen̄ b̄o wvú fwe d̄vu bonyii bo won̄ e b̄o saake bonsaw. ¹³ Ε̄ bonyii ba bvuu to b̄o bonyii bomew b̄o eben jim nsaw mbiay, ε̄ bó no teyte mwεεm yî Tεfan e gayte le, “K̄ε wee wvun̄ k̄ε no nu s̄ε wvú jemyi díεw yî befe ε̄kumε yew ncese yin̄ b̄o bonci bo Muses e k̄ε. ¹⁴ Bese nu ε̄ yuw wase ε̄ wvú jemyi le Jisos wvu Nasalet̄ wε̄ nu ke ebvuw yew ncese yin̄, ebvuu ekum̄εn nce wesebeene won̄ wvú Muses to yε̄yεε̄ beene dvú.” ¹⁵ Ε̄ bonyii bocii b̄o to nu yew nsaw e lun̄ ejis̄ε yî Tεfan e, nε̄ ȳεn ε̄ bvushiw bwew ε̄ ban̄ke wase ye ε̄ no fieesene bv̄u nceendaa Nyo' le.

7

Ε Tεfan tan̄ε diuw fwe d̄vu bonyii b̄o saake won̄

¹ Ε̄ ε̄kolε ke bocee ncese le bife ε̄ Tεfan le, “Mwεεm mvú bó jemyi mvun̄ nu kecε̄y e?” ² Ε̄ Tεfan tfuse le, “Bo'icεm b̄o boom bo bwεεm e, ben eyekε eyuw. Nyo' bvukukε to nu ε̄ buyn̄εn f̄o icee wesebeene wvú Abl'a'm e ε̄ wvú b̄εε cee Misobot̄emia, ε̄ wvú s̄ε ke nε̄ gen̄ no cee 'Alan, ³ gay ε̄ wvú le,

‘Cin̄ε k̄fuu diuw e, ebuy won̄ wene le, eḡεn won̄ wvú me nu η̄ke endūncε̄ ε̄ wo le.’

⁴ Non̄εn, ε̄ wvú mum nε̄ Kaldia jodvu, gen̄ no cee 'Alan. Ε̄ ice ke dioo kpwe, ε̄ Nyo' ge ε̄ wvú nε̄ to jan̄ j̄o beene cee keseen. ⁵ Ε̄ wvú no nu jan̄ ε̄ Nyo' fan̄ε yaa ecim enya wvú k̄ε naa b̄o kpwen̄ k̄ε, geen̄εn, kaw le wen nu ke enya won̄ wvun̄ ε̄ enu we b̄o ε̄ngokε kew. Ε̄ Nyo' to kaake non̄εn ε̄ Abl'a'm baa cim k̄ηke wase wan̄ k̄ε. ⁶ Ε̄ Nyo' bvuu gay ε̄ wvú le,

‘ε̄ngokε kuw nu ke enu botolo won̄ mvu le,

ke elemte bvun̄faw j̄o,

ε̄ bó nvuwse bó yî bilum e gee nε̄ (400).

⁷ Ε̄ me nu η̄ke enlan̄ η̄ḡew yî won̄ wvudvu le,

ε̄ ε̄ngokε kuw ke ebuy j̄o eto ebunlee me jan̄.’

⁸ Ε̄ Nyo' bvuu die kelew b̄o Abl'a'm, ε̄ nciise kelew kedvu nu le Abl'a'm nu ke etfuuse boom bew yew. Ε̄ Abl'a'm ke boo Aysik, ε̄ ε̄ ke dioo nu ε̄diuw nyan̄ ε̄ wvú tfuse wvú yew. Ε̄ Aysik ke boo Yakow tfuse t̄en wvú yew. Ε̄ Yakow ke tfuse t̄en boom bew bo yu-ufe ncow bofεε̄ yew b̄o ε̄ nu bo'icee cee bosεε̄beene f̄o k̄fuu disεε̄beene to sanεε̄.

⁹ Ε̄ bo'icee cee bosεε̄beene bodvu ke nε̄ no bene kendōη̄ b̄o Yos̄ew wvú waa bwee bó mum gese wvú, ε̄ wvú gen̄ no nu nfwa won̄ wvú Ijiw e. Geen̄εn, ε̄ Nyo' no taale k̄ε f̄o wvú le, ¹⁰ fi wvú yî bon̄ḡew bew e bocii. Ε̄ Nyo' bvuu nya wvú b̄o bvufee, ε̄ Fel̄o, Nfon wvu Ijiw no koon̄ke wvú, mum

gεε wvú ε wvú no nu wee we kebay bvuu nu wee wvú taale fô kfuu diew e.

11 Ε jeη ke ne koo Ijiw jocii noo Kanaan, ε bonyii yeη ηγεw baay. Ε bo'icee cee bosεεbeene fanε yaa keηke fiεε fidien κε. 12 Ε Yakow ke yuw le mwεεm mvudien nu Ijiw, mum tum boom bew bô ε nu bo'icee cee bosεεbeene ε bó γεη jó yî kan wvu fwe le. 13 Ε bó ke dioo kase γεη jó yî bokan bo bofεε le, ε Yosεw mum ge ε boom bo bwee le kiεε wvú. Ε wvú mum dunεε ten bó ε Felo. 14 Ε Yosεw mum ciinse ntum fô Yakow wvú ice le, le wvú bô kfuu dicii eto Ijiw. Kfuu di Yakow e to nu sekedvu wee mbansooshwiw ncow botin (75). 15 Ε Yakow yuw nonεn, mum jo kfuu diew dicii bow dvú Ijiw. Ε wvú bô bo'icee cee bosεεbeene ke kpweken jó bocii. 16 Ε bó ke tuu εgvun εbo kase to dvú jan, to dwey Shekem ê jem yî Abla'am to guyεε ê boom bo Amol e.

17 Ε kefew ke dioo kocine kè Nyo' to nu keeke ege fiεε fi wvú to kawεε Abla'am dvú, ε bonyii bosεεbeene duule wase Ijiw baay. 18 Ε bonyii bo jó ke ghaa nfon mvu ε wvú yaa kee Yosεw κε. 19 Ε Nfon wvudvu mum no wεεntene, sene bonyii bosεεbeene, kane le bo'icee cee bosεεbeene elaanke mvunley mvu boom e εkfuη ε bó kpwekene. 20 Ε nu kefew kekin e kè bó to bokεε Muses, ε è to nu wan ε wvú jee baay fô Nyo' le. Ε bó keηke wvú yew kee te, 21 mum jo γεη gεε εkfuη. Ε waa Nfon Felo wvú kpwoon ke γεη bonye wvú, ley diεwe waa we le. 22 Ε bó mum yeεyi Muses bô bvufee bvu bonyii bo Ijiw e bvucii, ε wvú no nu wee wvú kee njeme bô keege fiεε ntay.

23 Ε wvú ke dioo nu ke diεwe bilum mbaanyε le, ke ne kpawcε le wen nu egen eyen no boom bo bwee wen e bô è nu bonyii bo Israel nu. 24 Ε wvú dioo gene, yeη ε wee wvu Ijiw nvuwse wee wvu Israel mvu. Ε wvú ley fó le wen

etfuse envuke, mum yu lo wee wvu Ijiw wvudvu. 25 Wvú to kpwaake le boom bo bwee wen e nu ekiεε le è tum Nyo' wen le wen eto ebvuse bó yî ηγεw e. Geenεn, ε bó fanε yaa kiεε κε. 26 Ε bvú ke buy yuu, ε Muses bvuu no gene, buynεn yî bonyii bo Israel e bofεε ε bó ne ε no diuu. Ε wvú ley fó keegawsen bvudiuw bvudvu, bife ê bó le, 'Boom bo bwεεm e, ben nu wee bô waa bwee, è ge la ben ε se no diuu εbenεben?' 27 Ε wee wvú to nvuwse waa bwee kaa domse lo Muses, bife ê wvú le, 'Ε gεke yeε wo le wo esaakè bese, sumtene bonsaw bosεεse?' 28 Wo fen bvuu gomte keeyu me no wo se yuε wee wvu Ijiw wε foguu le?' 29 Ε Muses yuw nonεn, mum fan ne woj wvú Ijiw e, fεε γεη no nu woj wvú Midian e, ke boo boom bolemse bofεε jó.

30 Ε è ke no nu εjim jo bilum mbaanyε, ε nceendaa Nyo' buynεn fô Muses e ê ηguy e, ε wvú beenci yî kete le ηkpwaante mbew kum wvú Sinay e. 31 Ε Muses yeη ε fi ghaw wvú, ε wvú bence nceencee keetaa ntay. No wvú benci, yuw ε Tata Nyo' jeme ê wvú le, 32 'Ε nu me wvú Nyo' bo'icee cee wene, Nyo' Abla'am bô wvu Aysik noo wvu Yakow.'

Ε Muses yuw nonεn, no ciinεe bô nfan, fanε yaa ebvuu emom lo etaa κε. 33 Ε Tata Nyo' bvuu jeme ê wvú le, 'Baayε bolaba buw, njefo fen fô wo leeme fó nu bvudvuu bvú yu-ule.

34 Me nu ε nloocε wase ε n'yeη no bó nvuwse bonyii bem Ijiw, ε mbvuu ε n'yuw no bó cone, ε mum ε nshii ε nto keembvuse bó yî ηγεw wvudvu le. Yeke eyuw, me nu entum wo Ijiw ke- seen.'

35 Muses wvun nu wvú bó to yawεε wase tun, bife ê wvú le, 'Ε gεke yeε wo le wo esaakè bese, sumtene bonsaw bosεεse?' Ε nu wvú wvú Nyo' to

7:11 Kej 41:54; 42:1-2, 5 7:13 Kej 45:1, 3, 16 7:14 Kej 45:9-10, 18; 46:6-7, 27 7:16 Kej 23:3-16; 49:29-30; 50:13; Yosh 24:32; Ibu 11:9, 13 7:17 Ksm 1:7-8 7:19 Ksm 1:10-11:22 7:20 Ksm 2:2-10; Ibu 11:23 7:23 Ksm 2:11-15; Ibu 11:24-27 7:29 Ksm 2:15, 21-22; 18:3-4 7:30 Ksm 3:1-10 7:35 Ksm 2:14; 3:2

tumεε le wvú egeɛn enu wee sa' wvubo, ebvuse bó yí ηγεω e. Ε Nyo' to tum ε è nu nceendaa we ε wvú to yí kete kè to bεεnci kiε le tefe ntum wvudvu ê wvú. ³⁶ Ε Muses mum γεɛn Ijiw, ge mwεεm mvu diuw wvú yumεεn e bô binghaw bi mwεεm e, bvuse bó jó. Ε wvú ge mvumew fô Joo yi Baay yi Yεεle le, bvuu ge mvumew ηkpwaante jò bó to lenεε yí bilum e mbaanyε. ³⁷ Ε è nu Muses wvudvu wvú to gayεε ê bonyii bo Islael ε, 'Nyo' nu ke ebvuse wee we ntum mvu ê boom bo bwee wene le ente, eciinse fô ben e ke no wvú to bvuseε me.'

³⁸ Ε è bvuu nu ke wvú wvú Muses wvú nceendaa Nyo' to jemyεε ê wvú yí kum wvú Sinay e, kefew kè kentaashε ke bonyii bo Islael e to nu ηkpwaante bô bo'icee cee bosεεbeene, ε Nyo' nya díεw yi nyaa nshii le wvú efese ê beene. ³⁹ Geenεn, ε bo'icee cee bosεεbeene kaa fan keeyuw Muses e, banke jim ê wvú le, mum no koonke le bowen bee ekase etu jim Ijiw. ⁴⁰ Ε bó mum gay ê Elon le, 'Bomε bonyo' ê bese bò nu esaa fwe dvuseεbeene, njefo bese baa bvuu kiεε fiεε fi kooyi bô Muses wε wvú bvuseε beene won wvú Ijiw e ke.' ⁴¹ Ε bó mum kene fimoozo ε fí fieesene waa na', sεεyε nyám ge ncese dvú ê fí, mum no lanlanε yí fiεε le ε è kene bó bô can yibo. ⁴² No bó ge nonεn, ε Nyo' mum banke jim ê bó le, ε bó mum no bunlee wase ε è nu diuu bô kpwee noo jón. Ε è nu no bó to sanεε ê Nwa' bonyii bo ntum Nyo' le ε Nyo' jemyi le, 'Bonyii bo Islael, ben to sεεle nyám ηkpwaante yí bilum e mbaanyε, ceese ε è nu me dvú le?

⁴³ Ben to ghane tuule cun ε è nu yí nyo' wvú bó teje le Molok, bvuu tuule jon ε bó ε kene le è nu yí nyo' wvú diee nu Lefan, ε è nu mvumooso mvú ben to keenceε keebunlee mvú.

Nje fifin, me nu ηke ebvuse ben é ben ebuy egeɛn efey lo Babilon.'

⁴⁴ Bo'icee cee bosεεbeene to lenε ηkpwaante keηke cun yí dunji le Nyo' nu bó bó, ε è to fε Muses cun yidvu, bii ke lenλεη no yí Nyo' to dunεεε ê wvú to nu. ⁴⁵ Ε boom bo bo'icee cee bosεεbeene le ke fi, ke tuu to dvú jan kefew kè bô bo Yoshua to lole nshε ê bitum bi to nu jan e, ε è to gene Nyo' fwe kuunke bitum bidvu. Ε cun yidvu no nu jan to buy kefew kè Nfon Dawe to saake won wvun e. ⁴⁶ Ε Nyo' no koonke wvú ntay, ε wvú mum lekε le Nyo' ebee é wen ebom yew enya é wvú wvú Nyo' Yakow eceé dvú. ⁴⁷ Ε è ke kaa ghan Saamun bom yew Nyo' yidvu. ⁴⁸ Geenεn, ε Tata Nyo' wvú nu Ekole ke Mwεεm Mvunciim e yaa ké no cee yéw yi è bom bonyii le ke. Ε nu ke lenλεη no wee ntum Nyo' mvu to sanεε wase ε Nyo' gayte le,

⁴⁹ 'Fowe nu kawla wεm, ε nshε yin nu kedvuushεε ke bikaa biem e.

Yew yi è nulo é wee ebom le è nu yεm nulo enu nεε?

Nuu le bvudvuu nu dvú bvú è nulo é me enshii fó le?

⁵⁰ Ke è fε me mwεεm mvun mvunciim e?" "

⁵¹ Ε Tεfan mum nε gay le, "Ben temyi bikuu baay, ε mvuntelem mvunεn bô bitem nu naa lo ntffuse. Ben ε bo'icee cee bonεn nu ke lenλεη. Ben tune sekeci keeyuuke Keyoy ke Yuule le. ⁵² Wee ntum Nyo' mvu nu dvú wvú bo'icee cee bonεn to baa ebone bikaa ê wvú εjim e? Bó to nu ε yuwye bonyii bo ntum Nyo' le bò to jemyεε wase le Wee Lemme Nyo' wvu Teytey nu ke eto. Ε wvú ke to, ε ben gese wvú bvuu yu wvú. ⁵³ Ε è bvuu nu ke ben bò Nyo' to tumεε bonceendaa bew ε bó nya bonci bew ê ben, ε ben tun keebii bó le."

Ε bó tumye Tεfan bô εta

7:36 Ksm 7:3; 14:21-29; 16:1-17:16; Ktj 14:33; 20:1-11 **7:37** 3:22-23 **7:38** Ksm 19:1-20:17; Lem 7:53; Gal 3:19 **7:39** Ktj 14:3 **7:40** Ksm 32:1-8 **7:42** Amo 5:25-27; Lεw 18:11 **7:44** Ksm 25:9, 40 **7:45** Yosh 3:14-17; 18:1; 2Sam 6 **7:46** Mben 132:1-5 **7:47** 2Sam 7:5-7; 1Bfn 6:1-38 **7:48** 17:24-25 **7:49** Yεsa 66:1-2 **7:51** Ksm 32:9; 33:5; Yeli 4:4; Lum 2:28-29; Yεsa 63:10; Esek 2:3-5 **7:52** Luk 11:47-48 **7:53** 7:38; Ibu 2:2 **7:54** Mben 37:12; 112:10

⁵⁴ No bonyii bò to saake won yuw fiεε fi Tefan jeme, ε mvuntelem bente lo bó, ε bó no ngeci bigew. ⁵⁵ E Keyoy ke Yuule yin̄sen yî Tefan e, ε wvú no taale fiew ε è nu we, nε yen n'yuw wvù è nu wvu Nyo' le, bvuu yen Jisos e ε wvú leeme ê εbo ke εεεy ke Nyo' le. ⁵⁶ E Tefan nε gay λ, “Ben etaa eyen, me nu ε n'yen ε fowe ε yene, ε wee wvù diee nu Waawee leeme ê εbo ke εεεy ke Nyo' le.” ⁵⁷ E bó yuw fifiε, mum jinε bintun̄tun̄ bô can, no wamte foweεwe, mum sen bocii ley yî Tefan e, ⁵⁸ gufe wvú buy dvú elaan̄te, gen no tumte bô eta. E bonyii bò benεε jim nsaw baayε bikum bibole, nya ê cuwee mvu ε bó teje λ Saul, se no tumte. ⁵⁹ No bó to tumte Tefan bô eta nonen, ε wvú bunle λ, “Tata Jisos, fiisen keyoy kem.” ⁶⁰ E wvú mum nε tum envuw fokuse, fun̄ foweεwe λ, “Tata, fo wo etaa ê fiεε fi befε fin fi bonyii ban gee le κε.” No wvú gay nonen, mum kpwe.

8

¹ No bó yu Tefan, ε Saul tom.

E Saul nya n̄gew ê kentaashε ke bonyii bo mbee le

Ke εbvubwε, ε bó κew no nyaa n̄gew wvù t̄myi ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Jelusalem. E kí saan̄ken kecii buy jó, gen biba bi Judea bô Samalia le, ε è shεε ke boom bo ntum e bo Jisos e. ² E bolem̄se bomew bò to nu ε loocε lese fitele yî Nyo' le, to jo gvune di Tefan e dwey, bee wvú baay. ³ E Saul nu fiew looci gene lo bô kentaashε ke bonyii bo mbee le, dan̄sene yéw e kooyi bonyii bo mbee le bò bolem̄se noo bò bokεε ciinse yew ncaw e.

E Filew fewcε diεw Nyo' Samalia

⁴ E bonyii bò to saan̄kenεε ba no gene mondvuum e monciim fewci diεw Nyo'. ⁵ E Filew bow fiew gen ê ke-laante kè Samalia le, no fewci saaka jó wvu ekumε Mboyse wvù Nyo' to

kawεε. ⁶ E bonyii nteen yuw bvuu yen mwεεm mvù dun̄ci mvun̄gay mvu Nyo' le mvù wvú to gee, mum nya bitem ê wvú ntay. ⁷ Biyoy bì yiile to buyte yî bonyii le, wamte foweεwe, ε bonyii nteen bò to nu ε kpweken keba kemwaan̄ noo bontεnε bonene ten. ⁸ Nonen, ε nlan̄lan̄ wvu baay no nu elaan̄te jodvu.

⁹ Wee mvu to nu elaan̄te jodvu ε diee nu Semon, ε wvú to shee wase dun̄ci nfim ye ε κew lo, ε bonyii bo Samalia bocii yene ε diuw yumte bó. E wvú to bvuu duu λ wen nu wee mvu wvu baay. ¹⁰ E bonyii bocii bo elaan̄te jodvu naa noo bo baay baay nya bitem ê wvú no gayte λ, “Wee wvun nu mvun̄gay mvu Nyo' le mvù bó teje λ Mvun̄gay mvu Baay.” ¹¹ Bó to nya bitem ê wvú nonen, njefo wvú to shee wase dun̄ci nfim ye ε κew lo ncejole ε bonyii yene ε diuw yumte bó. ¹² Geenεn, ε Filew ke dioo eto efewci saaka wvù jee wvu ekumε bvun̄fon bvu Nyo' le noo ekumε diee di Jisos Klistu le, ε bokεε bô bolem̄se bee ε wvú lese bó ê joo. ¹³ E Semon wε kebεε bee ten ε bó lese wvú ê joo. E wvú mum m̄ey ke wase no nu mbew Filew e yene bin̄ghaw bi mwεεm e bi baay baay bô mwεεm mvù dun̄ci mvun̄gay mvu Nyo' le mvù wvú to gee, ε diuw yumte wvú.

¹⁴ E boom bo ntum e bo Jisos e ke yuw Jelusalem λ bonyii bo Samalia nu ε fiisen wase diεw Nyo', ε bó mum tum Bitā bô Jon fô bó le. ¹⁵ E bó gen buy jó, bunle fô bonyii bo mbee le bodvu le λ bó eken̄ke Keyoy ke Yuule, ¹⁶ njefo Keyoy ke Yuule to baa to wase yî mvu bó le κε. Bó to bεε lese ke lo bó ê joo maan̄ ê diee di Tata Jisos e. ¹⁷ E Bitā bô Jon bunle, gεε can yî bó le, ε bó mum ken̄ke Keyoy ke Yuule. ¹⁸ E Semon dioo yen λ boom bo ntum e bo Jisos e gεεle can yî bonyii le ε Keyoy ke Yuule too yî bó le, ε wvú mum no nyaa bigew ê Bitā bô Jon, ¹⁹ gayte λ, “Ben

7:55 Mat 26:64; Lem 2:33 7:56 10:11; Luk 3:21; Jon 1:51 7:58 22:20 7:59 Mben 31:5; Luk 23:46 7:60 Luk 23:34 8:1 8:4; 11:19 8:3 9:1, 13, 21; 22:4-5; 26:9-11; 1Kol 15:9; Gal 1:13 8:4 2:41 8:7 Mak 16:17; Luk 9:1 8:12 28:23 8:16 19:1-6 8:18 6:6

enya me bô mvungay mvun ten, wvu le naa yee wvù me e ngeε can yem yî ye le, é wvù ekεηke Keyoy ke Yuule.”²⁰ E Bita tfuse ê wvù le, “Ben e bigew biuw bidvu egen lo nguy e. Wo ghan neε e se no kpwaake le è nulo é bó eguy nnya yî è nu yi Nyo' bô bigew?”²¹ Kε wo yaa kεηke naa lo kelen ente jo lemme din ke, njefo ke fitele fiuw yuule fô Nyo' le ke.²² Kumεn fitele fiuw yî fiεε fi befe fi wo gomte keege fin e, ebunlee laa è nulo é Tata Nyo' elεeshε bonkpawace bô befe ban bô wo kεηke fô fitele le le.²³ Me n'yene le wo nu e yinsen wase bô ken'yee ejise, e tu nfwa kebefε.”²⁴ E Semon lεke Bita bô Jon le, “Kee, ben ebunle ê Tata le fo fiεε fimew ente jo mwεem mvù ben jemyi mvun e ekooy bô me ke.”

²⁵ E Bita bô Jon ke mese fewce diew Nyo', see mwεem mvù bó kee ekumε Jisos, mum ne no tuu jim Jelusalem. No bó to tuu jim, no fele bontew bo Samalia bomew e, fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' jó.

E Filew lese wee wvu Itofia ê joo

²⁶ E nceendaa Tata ke ne gay ê Filew le, “Nene ebow je ekuεku, egen ê je yî nen'yi Jelusalem fele ηkpwaante gene Gasa le.”²⁷ E Filew mum ne no booke. E wee wvu baay mvu wvu Itofia nu ê je yidvu le. Wvù to nu wee e bó e bvuushε, e è nu wee wvù to taale fô kpaw Yaa Kanda wvù to saake won wvù Itofia le. Wee wvudvu to ne Jelusalem jò wvù to geneε keebunle Nyo',²⁸ no tuu jim won e ê kekoto kemew kè è guute nyám e, e wvù e shii jó, taanke fiεε ê Nwa' wvù Yesaya wvù wee ntum Nyo' to sanεε le.²⁹ E Keyoy ke Yuule gay ê Filew le, “Bence egen mbew kekoto keki le.”³⁰ E Filew lewte gen mbew yî dvù le, yuw e wee wvudvu taanke ê Nwa' Yesaya le. E wvù bife ê wvù le, “Wo taanke nen yuuke fiεε fi wvù gayte?”³¹ E wvù tfuse le, “E nulo é me en'yuw neε le se wee e nele ê me?” E wvù mum gay le Filew eben é bô wvù eshii ê kekoto le.

³² Bvudvuu bvù wvù to taanke ê Nwa' wvudvu le to jemyi le, “Wvù to nu diewe njee yî bó gene keesεε le, bvuu nu diewe waa njee wvù bó ké dioo mvuu yvúw ye, wvù saa beele ke.

E nu ke ten no wvù to nu diuw tfu.³³ Bó to nu e shoose wvù, tun keesaw nsaw we leη.

E nu ke eyuu ejemyi yee ekumε boom bew,

e bó e sum wase nshii we fokuse fen?”

³⁴ E wee wvu baay wvudvu mum lεke Filew gay le, “Kee wo, ke see ê me, wee ntum Nyo' wvun jemyi e è nu ekumε yee? Wvù jemyi ekumε ekole kew nuu ekumε wee mvu le?”³⁵ E Filew mum kew ke bô bvudvuu bvù Nwa' le bvudvu, no neci saaka wvù jee wvu ekumε Jisos ê wvù.

³⁶ E bô wvù no gene ke ê je, ke gen buy bvudvuu bvumew e e joo nu fó. E wee wvu baay wvudvu gay le, “Taa eyen, joo nu fen, è nulo é ebvuu etun la fo wo elese me ê joo?”

[³⁷ E Filew tfuse ê wvù le, “E wo fen nu e bee Jisos Klistu le bô fitele fiuw ficii, é me enlese wo ê joo.” E wvù tfuse le, “Me nu e mbee le Jisos Klistu nu Waa Nyo'.”]

³⁸ E wee wvu baay wvudvu mum gay e bó leke kekoto. E bô Filew shii, ley gen ê joo, e Filew lese wvù ê joo.

³⁹ No bó buyεε ê joo, e Keyoy ke Tata le cun Filew fó, e wee wvu baay we fanε yaa ebvuu eyen wvù le ke. Geenεn, no gene ke fiew lanlaje.⁴⁰ E Filew ne buynen e è nu wase Asotus, mum ne no gene, fele ê bilaante bicii le, fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo', gen buy ê kelaante kè Kaysalia le.

9

E Saul kumεn lese fitele yî Jisos e

¹ E to nu kefew kekie le, e Saul beε ke ffuuke, bemsee bonyii bo ηgoo le bo Tata le le wen nu eyuwye bó. E wvù mum gen fô ekole ke bocee ncese le,² lεke le wvù enya bonwa' é wen

egen dvú yéw bunle yi Damaskus e, bô dunçi le é wen yen e bonyii nu jó bô bii Je Tata le kenee è nu bokene, kenee bolemsa, é wen ekooye bó ekay, eto bô bó Jelusalem.

³ E wvú nya, e Saul mum ne no gene Damaskus, ke dioo fejene kelaante kedvu, e n'yuw mvu ne sese law fowe, shii to yí ye le. ⁴ E wvú gbwe fokuse, yuw e diew jeme é wvú le, "Saul, Saul, wo bone bikaa é me ejim nen nje la?"

⁵ E wvú bife le, "Tata, è nu wo wvù yee?" E diew yidvu tfuse le, "E nu me wvù Jisos, e è nu me wvù wo bone bikaa ejim jodvu. ⁶ Yí keseen e, ja we, eley egen e laante, é bó esee é wo fié fi wo kenke keege." ⁷ E bonyii bô to lene bô bo Saul leem fó ngenmten, no bó to yuuke diew yidvu yaa yene wee le ke.

⁸ E Saul ke ja we fokuse, dioo yene ejise, fanje yaa ebvuu eyene mwem e ke. E bó mum jice wvú yí kebo le, no cenje gene bô wvù Damaskus. ⁹ E wvú gen no nu yí ediuw e eta yaa yene mwem e ke. E wvú nu nonen, yaa diee fié ke, yaa wuu ten fié ke.

¹⁰ Wee mbee mvu to nu Damaskus jodvu e diee diew nu Ananias. E Tata Jisos ne tee wvú é fié diewe efile le le, "Ananias." E wvú bee le, "Tata, me wvun fen."

¹¹ E Tata gay é wvú le, "Nene, egenè é je yí bó teje le Teytey e, dioo buy fô yew e fo Judas, bife wee mvu wvu Taasus e bó teje le Saul. Yeke eyuw, wvú nu fó bunlee, ¹² e wvú be e yen wase wee le é fié diewe efile le e bó teje le Ananias, e wvú e to e gee can yí ye le, le wvú ekase eyene mwem e."

¹³ Geenen, e Ananias gay le, "Tata, me nu e n'yuw wase é bonyii nteen ekume wee wvun no wvú gee mwem mvù befe fô bonyii bô è nu bo Nyo' le Jelusalem. ¹⁴ E wvú too nen, e wvú e fi mvungay é bocee ncese bo baay baay, le wen eto ekooye bonyii bocii jan bô bunle teje diee diuw."

¹⁵ E Tata tfuse é wvú le, "Gene ke lo. Me nu e ncaw wase wee wvudvu wee wem lemme le, le wvú efewci diee diem é bonyii bô yaa nu ke Bojuu bô bonfon bobole, noo é bonyii bo Israel.

¹⁶ Me kebee nu nke endunçe é wvú no wvú kenke keeke eyen ngew nje diee diem."

¹⁷ Nonen, e Ananias mum gen, ley yew dvudvu, gee can ye yí Saul e, tee le, "Saul waa bwem, è tum Tata Jisos me. E nu wvú wvù Jisos wvù wo se yene é je seke wo se too jan. Wvú tum me nen, le me ento enje é wo ekase eyenè mwem e, é Keyoy ke Yuule eto eyinjen yí yo le." ¹⁸ Ke no wvú jeme nonen, e fié fimew diewe ngaw e ne yí ejise Saul e gbwe fokuse, e wvú mum kase no yene mwem e. E wvú ja we, e bó mum lese wvú é joo. ¹⁹ E wvú ke dieken, e mvungay kase tu yí ye le.

E Saul fewce saaka Jisos Damaskus

E Saul ce Damaskus bô ngoo bonyii bo mbee le yí ediuw e caan, ²⁰ mum kew lo kan mwaan no ghane yéw bunle le, fewci le, "Jisos nu Waa Nyo'." ²¹ E bonyii bocii bô to yuuke no ghayte le, "Wvun nu ke wee wvù se ghane gene lo bô bonyii bô bunlee teje diee din Jelusalem e? E ke wvú to jan nen e è nu keekooye bô nu jan ekase egen dvú, enya can bocee ncese bo baay baay e le?"

²² E Saul no fewci ke fiew ekume Jisos temyi lo, dunçi le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawee. E Bojuu bô to nu Damaskus ma lo fié fi è nulo é bó tfuse é wvú.

²³ E ediuw ke dioo fey nteen, e Bojuu bodvu shii, cu ntañ keeyu Saul.

²⁴ E bó mum no shee, cepte wvù diuw ketaan ke Damaskus e, le wvú ke dioo fele, kenee è nu entan kenee emvunsheen, é bó eyu wvú. Geenen, e Saul kien ntañ wvubo. ²⁵ E bonyii bew bo ngoo le ke jo wvú entan, lese é nkaa le, bvuse fô ntoo ketaan e, shike wvú fokuse wase ekfun.

9:3 Abk 3:3-4; 1Tim 6:16; 2Kol 4:4, 6 9:5 1Kol 15:8 9:8 13:11 9:11 21:39; 22:3 9:12 Mak 8:23-25 9:15 13:2; 22:21; 23:11; 26:1; 27:24; Lum 1:5 9:16 20:23; Luk 21:12; 2Kol 11:23-28 9:17 19:6 9:20 17:2; Luk 22:70 9:21 8:1; 9:13-14 9:22 5:42 9:23 23:12 9:23 2Kol 11:32-33 9:26 9:3-6, 20; Gal 1:18

Ɛ Saul ɣɛn Jɛlusalɛm

²⁶ Ɛ Saul tu jim Jɛlusalɛm, dɔo gomte keetaashɛ bô ngoo bonyii bo mbee le, ɛ bó no fane lo wvú, njefo kɛ bó to beɲɛ le wvú looci nu wee wvubo ngoo kɛ. ²⁷ Geenen, ɛ Banaban jo wvú, ɛ bô wvú ɣɛn fô boom bo ntum e bo Jisos e. Ɛ wvú see ê bó no Saul to ɣɛnɛ Tata le ê je ɛ bô wvú jeme, bvuu see ê bó no wvú to fewci ɛkumɛ Jisos Damaskus yaa fane kɛ. ²⁸ Nonɛn, ɛ Saul mum no nu bô bó ghane mondvuum monciim Jɛlusalɛm, fewci ɛkumɛ Jisos, yaa fane kɛ. ²⁹ Ɛ wvú ke no jemyi tɛn ê Bojuu bô to jemyi díɛw Glek, beeke mbew bô bó, ɛ bó mum nɛ no gomte keeyu wvú. ³⁰ Ɛ bonyii bo mbee le kiɛɛ le bó gomte keeyu wvú, mum jo wvú bow dvú ê kelaante kè Kaysalia le, ciinse wvú ɛ wvú ɣɛn Taasus.

³¹ Yí kefew kekin e, ɛ kentaashɛ ke bonyii bo mbee le lɛɛtɛn yí ngɛw e ê biba bi won e bi Judea bô Galilee noo Samalia le. Ɛ Keyoy ke Yuule ge ɛ kentaashɛ kedvu ciim, bvuu no tomtɛ ngoo ɛ yí kuu. Ɛ bó no cee, wvumte kɛ ɛ è nu Tata.

Ɛ Bita ɣɛn ntɛw wvù Lida noo wvù Jofa le

³² Ɛ Bita no ghane, ɣɛne fô bonyii bô è nu bo Nyo' le mondvuum e monciim, ke ghan ɣɛn buy fô bó Lida le. ³³ No wvú to nu jó, ɣɛn wee mvu le ɛ wvú ɛ kpwe keba kemwaan, ɛ diee nu Ɛnias ɛ wvú ɛ ngɛy wase ɛntaw bilum nyan. ³⁴ No Bita ɣɛn wvú le, tee le, “Ɛnias, Jisos Klistu fele wase wo. Ja we eseyse kentaw kuw.” Kan mwaan ɛ Ɛnias mum ja we. ³⁵ Ɛ bonyii bo Lida noo bo yí bale di Shalon e bocii ɣɛn noo wee wvudvu nu ɛ bonɛn wase, ɛ bó lese fitele yí Tata Jisos e.

³⁶ Ɛ to nu ɛ kpwoon mvu nu ê kelaante kè Jofa le, ɛ è nu wee mbee, ɛ diee nu Tabita, di nu ê díɛw Glek e le Dokas. * Wvú to ké no gee mwɛɛm mvù jee sekecii, fii bonyii bô fuute.

³⁷ Ɛ è no nu ɛdiuw yoya le, ɛ kpwoon wvudvu gbwe kencɛm, mum kpwe. Ɛ bó cukɛ gvune diɛw, ben ɣɛɛ ê kebuw ke yew e ke ɛwe le. ³⁸ No Jofa to nu mbew Lida le, ɛ ngoo bonyii bo mbee le ke yuw le Bita nu Lida, mum tum bolemɛ bofɛɛ fô wvú le. Ɛ bó ɣɛn lɛkɛ wvú, le kee wvú, le wvú eto kɛ ncin e.

³⁹ Ɛ Bita mum nɛ kɛ nonɛn ɛ bô bó no ɣɛne. Ɛ wvú ɣɛn buy fô, ɛ bó jo wvú ben bô wvú ê kebuw ke yew e ke ɛwe kiɛ le. Ɛ bokɛ' bo bonkfu le bo jó bocii gem wvú tase no beele, duɲci ndvú yí Dokas to gee seke wvú to bɛɛ dvú. ⁴⁰ Ɛ Bita bvuse bó ɛkfuɲ bocii, tum ɛnvuw fokuse bunle, nɛ banke ye gay ê gvune didvu le, “Tabita ja we.” Ɛ wvú mum yene ɛjisɛ, taa Bita, mum ja shii we. ⁴¹ Ɛ Bita jicɛ wvú le yí kebo le, ɛ wvú leem we. Ɛ wvú kase tee bonyii bô è nu bo Nyo' le bô bokɛ' bo bonkfu le ba, duɲɛ wvú ê bó, ɛ wvú ɛ kase wase ɛ tu dvú. ⁴² Ɛ saaka wvudvu saanɲɛn ɣɛn Jofa jocii. Ɛ bonyii nteen lese fitele yí Tata le. ⁴³ Ɛ Bita no nu Jofa yí ɛdiuw e nteen, cee bô wee mvu wvú to seysee jéw ɛ diee nu Semon.

10

Ɛ fiɛɛ diɛwɛ ɛfilɛ le to fô Konɛyu le

¹ Wee mvu to nu ê kelaante kè Kaysalia le ɛ bó teɲɛ le Konɛyu, ɛ è nu ɛkolɛ ke ngoo mí bonyii bo nci le bo Lum, yí bó to teɲɛ le yi Itali. ² Ɛ wvú to nu wee ɛ bô bonyii bocii bo ê wvú yew ɛ loocɛ ɛ lese fitele yí Nyo' le. Ɛ wvú wvumte bvuu bunlee Nyo' sekecii, nyaa nnya ntay ê Bojuu bô to fuute. ³ Ɛ è ke no nu diuu dimew kɛ diɛwɛ didiuu ditɛte le fomvunsheen, ɛ fiɛɛ diɛwɛ ɛfilɛ le nɛ to fô wvú le, ɛ wvú loocɛ ɣɛn nceendaa Nyo' le ê fiɛɛ fidvu le. Ɛ nceendaa wvudvu to ley tee wvú le, “Konɛyu”. ⁴ Ɛ Konɛyu fan, luɲ ɛjisɛ yí ye le bife le, “Cee ɛkolɛ, è nu la?” Ɛ nceendaa wvudvu tfuse le, “Nyo' nu ɛ yuw wase bunle yo, ɛ bvuu ɛ ɣɛn nnya yí wo nyaa ê bonyii bô

9:27 4:36-37; 11:22-30; 12:25; 13:1-4, 7, 43-50; 14:12, 20; 15:2-12, 22, 35-39; 1Kol 9:6; Gal 2:1, 9, 13

9:30 11:25; Gal 1:21 * **9:36** Diee di Tabita bô Dokas nu ê díɛw Glek e, ɛ è nu nyam yí bó teɲɛ le lɛɛɛɛ.

9:40 Mak 5:40-41 **9:43** 10:6, 32 **10:1** 10:30-33 **10:1** 27:1, 3; Luk 7:2, 5

fuute, ε kume wo. ⁵ Yî keseen e, tumε bonyii Jofa ε bó egεn etee wee mvu wvù diee nu Semon, ε dimew nu Bitā. ⁶ Wvù nu ε to ε no cee bô Semon mvu wvù ké no seysee jéw wvù la diew nu mbew joo yi baay e.” ⁷ No nceendaa Nyo' wvudvu jeme nonεn mum nε. Ε Konεyu shεε tee bonyii bew bo lemme le bofεε, bvuu tee tεn wee nci mvu wvù to ké no cεyte wvù, ε è to nu wee ε wvù tεn ε loocε ε lese fitele yî Nyo' le. ⁸ Ε bó to, ε wvù see fiεε ficii fi be kooy ε bó, mum tum bó Jofa.

Ε Nyo' duηce fiεε fi ηghaw e ê Bitā

⁹ Ε εkfuη buy yuu, ε è ke no nu ke diεwε εmvunsheen ηntelen e, ε bó fεεse wase ê kelaante kedvu le. Ε Bitā nε ben ê yew we keebunle. ¹⁰ Ε jen ke nε no yuu wvù, ε wvù no shieele keediekεn, ε bó bεε dεεle lo mwεεm mvudien. Ε fiεε diεwε εfile le nε to fô wvù le. ¹¹ Ε wvù yen ê fiεε fidvu le, ε εbulε ε yene, ε fiεε fimew shiile fowe nu diεwε εkolε ke ndvu le, ε bó jici yî εbuw yo εna le. ¹² Ε dikfuu di nyám e dicii, yî λεne, bô yî sone lo, noo mvunyiim mvù bile we, nu ê ndvu yidvu le. ¹³ Ε diεw nε gay ê wvù le, “Bitā, nεnε we εσεεye edie.” ¹⁴ Ε Bitā tfuse le, “Tata, ke è nulo é me emom ke, njefo me ηke mbaa ndie wase fiεε fi ncεwncew kenεε fi nu se fí yuule lo ke.” ¹⁵ Ε diεw yidvu bvuu jeme ê wvù le, “Fo wo enyεnsè fiεε ε Nyo' ε ge wase fí ε no yuule ke.” ¹⁶ Ε fí kooy nonεn buy bokanη botεte, ε bó mum kase bense fiεε fidvu we.

¹⁷ Ε fiεε fidvu fi toε diεwε εfile le ffumse Bitā ε wvù no maa laa fí duηci le la le. Ke sekedvu ε bonyii bô Konεyu to tumεε ba ε to wase ε biwcε fô la di Semon wvù seysee jéw e nu, ε no leeme diuw ketaan e, ¹⁸ teηe, biite le, “Wee ghane mvu nu fεn ε diee nu Semon Bitā le?” ¹⁹ No Bitā to bεε kp-wawci εkumε fiεε fidvu fi toε fô wvù le, ε Keyoy ke Yuule nε gay ê wvù le, “Taa eyεn, bonyii botεte gomte wo. ²⁰ Nεnε we εbow é ben ε bó egεne εkale

kemwaan. Fo wo ecimcim ke, è tum me bó.” ²¹ Nonεn, ε Bitā mum nε bow, gay ê bonyii bodvu le, “Ε nu me wvù ben gomte. Ben to le la?” ²² Ε bó tfuse le, “Konεyu wvù nu εkolε ke ηgoo mi bonyii bo nci le bo Lum nu ε tum bese. Wvù nu wee wvu teytey, fane Nyo', ε Bojuu bocii bεnsee wvù. Nceendaa Nyo' wvù yuule mvu se nu ε gay le wvù eciinse ntum é wo eto ê wvù yew, é wvù eyuw fiεε fi wo nu ejeme ê wvù.” ²³ No bó tfuse nonεn, ε Bitā mum gay ε bó ley ε bó bó ce.

Ε Bitā gεn ntum Nyo' yew dvu Konεyu

Ε εkfuη buy yuu, ε wvù nε ε bó bó no gεne. Ε bonyii bo mbee le bomew bo Jofa bi wvù le. ²⁴ Ε bó len ce, ε bvù buy yuu ε bó fεse Kaysalia. Ε Konεyu bó bonyii bew bo kfuu le noo nsáa ye shém yî wvù to beε to cεyte wase bó. ²⁵ No Bitā to leyte gεne yew, ε bó Konεyu taseη. Ε Konεyu gbwe ê wvù εjise wvum wvù. ²⁶ Geenεn, ε Bitā cake wvù we gay le, “Nεnε we, me nu ke tεn fiem wee wvu wum diεwε wo le.” ²⁷ Ε wvù no jemiyi bó Konεyu leyte gεne yew, ke dioo ley, yen ε bonyii ε njim lo yew. ²⁸ Ε wvù jeme ê bó le, “Ben kee nta y le nci wese baa bee le wee Juu elaa ghane kenεε etase nsan bó wee wvù yaa nu ke wee Juu. Geenεn, Nyo' nu ε duηce ê me le ke me ηkeηke keenteηe wee mvu nduu le wvù nu wee wvu ncεw kenεε le ke wvù yuule ke. ²⁹ Nonεn, ben ε dioo ciinse ntum le me ento, me ε mum ε nto, me mbaa ηkicine ke. Me ε mum ε no mbiite ê ben le laa ben teηe me le la le?”

³⁰ Ε Konεyu tfuse le, “Eben nu wase εdiuw εna no me nto nu yew dvu me ke diεwε kefew ke keseen e didiuu ditεte fomvunsheen mbunlee. Ε wee mvu nε sεεε buyneη fwe dvu me ε wvù ε tfume ndvú ε yí lawkene. ³¹ Ε wvù gay ê me le, ‘Konεyu, Nyo' nu ε yuw wase bunle yo ε bvuu ε yen nnyá yî wo nyaa ê bonyii bo kefufe le, ε kume

10:11 7:56 **10:12** LeW 11:1-47; Esek 4:14 **10:15** Mak 7:15, 19 **10:19** 11:12; 13:2, 4; 15:28; 16:6; 20:22-23; 21:4, 11 **10:23** 10:45; 11:12 **10:25** 14:13-15; Mwm 19:10 **10:28** 10:15; Gal 2:12
10:30 10:1-8 **10:30** 1:10; Luk 24:4 **10:32** 9:43

wo. ³² Nonen, tumε bonyii Jofa é bó egen etee wee mvu ε diee diew nu Semon, ε dimew nu Bita. Wvú nu ε to ε no cee hô Semon wvù seysee jéw wvù la diew nu mbew joo yi baay e.' ³³ Kan mwaan nonen, ε me mum nciinse ntum le wo eto. Wo ε to nen, fí ε jon baay. Bese ε mum ε no nu fen ê Nyo' ejise keeyuw fiεε fi Tata tum wo le wo eto ejeme ê bese."

ε Bita jeme ê bonyii bò yaa nu ke Bojuu ekumε Jisos Klistu

³⁴ ε Bita mum kεw no jemyi gayte le, "Yí keceey e, me nu ε n'yen le ke Nyo' dunçi kejeey jεey ke. ³⁵ Wee tfuu wvù fane wvú bvuu gee fiεε fi nu len nu ε wvú fiisene wvú yaa taale laa mweten buy fεε le. ³⁶ Ben kee ntum wvù Nyo' to ciinsεε fô bonyii bo Israel e, fewci saaka wvù jee le Jisos Klistu to to wvu le nyεkeey nulo enu entelen jo Nyo' bò bonyii. ε Jisos Klistu wvun nu Cee Ekole bonyii bocii. ³⁷ Ben kee fiεε fi to kooyεε won wvù Judea le tfuu, ε fí to kεw Galilee ejim jo kefew kè Jon to fewci leese bonyii ê joo. ³⁸ ε ben kee ten no Nyo' to tfuwεε lo Keyoy ke Yuule yí Jisos wvu Nasalet e, bvuu nya mvun gay ê wvú, no nu bò wvú. No Nyo' to nu bò wvú, ε wvú mum no lenε mondvuum monciim gee lemme di jee bvuu fele bonyii bò dawle nvuwse. ³⁹ ε nu bese bò to yenεε mwεεm mvù wvú to gee won Bojuu le tfuu, noo mvù wvú to gee ê kelaante kè Jelusalem e. Bó to nu ε ta wvú yí kentam e ε wvú kpwe. ⁴⁰ Geenεn, ε è ke dīoo nu εdiuw εta, ε Nyo' bvuse wvú yí kpwe le, ge ε bonyii yen wvú le. ⁴¹ ε ke ε yaa nu bonyii bocii bò to nu ε yen wvú le ke. ε to yen ke bese bò wvú wvù Nyo' to cawεε le bese efewci ekumε Jisos. ε bese to nu ε dieken bvuu wuken bee bo Jisos seke wvú to buyεε yí kpwe le. ⁴² ε wvú gay le bese ke efewci diεw Nyo' ê bonyii, bvuu seje ê bó le è nu wen wvù Nyo'

nu ε baa le wen ke esaw bonyii bò bεε dvú noo bò kpweken wase. ⁴³ Jisos wvun nu wvù bonyii bo ntum Nyo' le bocii to jemyi ekumε wvú le è nu naa yεε wvù nu ε lese fitele yí ye le, é Nyo' elεεshε bibefe biew fele yí diee diew e."

ε Keyoy ke Yuule to yí bonyii bò yaa nu ke Bojuu le

⁴⁴ Ke no Bita to bεε jemyi mwεεm mvun nen, ε Keyoy ke Yuule ne shii, to yí wee tfuu wvù to yeke njeme wvudvu le. ⁴⁵ ε diuw yum bonyii bo mbee le bò è nu Bojuu bò to bie Bitale, no bó yenεε ε Nyo' ε nya ten nnya ye yí è nu Keyoy ke Yuule ê bonyii bò yaa nu ke Bojuu. ⁴⁶ ε Bojuu ba no yuuke ε bó jemyi diεw yí bó yaa kee ke, bensee Nyo'. ε Bita mum bife le, ⁴⁷ "No Keyoy ke Yuule nu ε to wase yí bonyii ban e lenlen no kí to toε yí yese beene le, è nulo é wee ebvuu etun fo bó elese bó ê joo le?" ⁴⁸ No Bita bife nonen, mum gay le bó elese bó ê joo ê diee di Jisos Klistu le. Ejim jodvu, ε bonyii bodvu leke le wvú ece bò bó yí εdiuw e caan se nenε.

11

ε Bita see fiεε fi to kooyεε yew dvu Koneyu

¹ ε boom bo ntum e bo Jisos e noo bonyii bo mbee le Judea jocii ke yuw le bonyii bò yaa nu ke Bojuu nu ε fiisen wase ten diεw Nyo'. ² ε Bita ke dīoo kase ben Jelusalem, ε bonyii bo mbee le bomew mum no saake wvú. Bonyii ban nu bò to ké no leeme ke le bó kenke keetfuse wee wvù yaa nu ke wee Juu yew, é mweten se no nu wee Nyo'. ³ ε bó no saake wvú biite le, "Wo se ghan nεε ε se laa ghane ê bonyii bò bεε ntffuse le, ε bvuu ε mese ε dieken ben ε bó?"

⁴ ε Bita mum looce nyey fiεε ficii fi to kooyεε, gay ê bó le, ⁵ "Me nto nu ê kelaante kè Jofa le mbunlee, ε fiεε diεwε εfile le ne to fô me le. ε me n'yen

10:34 Lum 2:11; Jem 2:1 **10:35** Jon 9:31 **10:36** Yesa 52:7; Lum 3:25-26; 5:1; 2Kol 5:18; Kolo 1:20; Mwm 19:16 **10:38** Luk 4:18; 13:16; Jon 3:2 **10:39** 3:15 **10:41** 1:4; Luk 24:30-31, 41-43; Jon 21:12-13 **10:42** 17:31; Lum 14:9; 2Tim 4:1; 1Bi 4:5 **10:43** 13:38; Yeli 31:34 **10:44** 2:4 **10:47** 8:36 **10:48** 19:5 **11:3** 10:28; Gal 2:12 **11:5** 10:11-20

ê fiεε fidvu le, ε fiεε fimew shiile fowe nu diεwε ekole ke ndvu le, ε bó jici yí εbuw yo εna le. Ε fi shii, leem ê me εjise. ⁶ Ε me ndioo ntaa jó, n'yεn nyám e dikfuu le dikfuu le, ε yimi nu yi fô yew e, yimi yi ηkpwaante bó yi sone, noo mvunyiim mvù bile we. ⁷ Ε me nε n'yuw ε diεw gay ê me le, 'Bitá, nεnε we esεεye edie.' ⁸ Ε me ntfuse le, 'Tata, ke è nulo é me emom ke. Ke fiεε fi nεwncεw kεnεε fi nu se fi yuule lo ke nu ε ley wase ê me εmvu ke.' ⁹ Ε diεw yidvu bvuu jeme we le, 'Fo wo enyεnsè fiεε ε Nyo' ε ge wase fi ε no yuule ke.' ¹⁰ Ε fi kooy nonεn buy bokaη botεte ε bó mum kase gufe fiεε fidvu ficii ε fi ben we.

¹¹ Ke sekedvu, ε bonyii botεte fεse fô yew e fô me nto ncee, ε bó nε Kaysalia, ε bó tum le bó eto etee me. ¹² Ε Keyoy ke Yuule gay ê me le fo me enyaw keenγen bee bonyii bodvu ke. Ε boom bo bwee wesebeene le bo Jofa bo bosooaan ban bi me le, ε bee bó bocii γen ley yew dvu wee wvudvu. ¹³ No bese ley, ε wvú see ê bese no wvú to yεnεε nceendaa Nyo' le ê wvú yew, ε wvú gay le wen etum wee Jofa é wvú eγen etee wee mvu ε bó teηe le Semon Bitá. ¹⁴ Wee wvudvu nu ke eto bó saaka wvú bó bonyii bocii bo ê wen yew nu ke eboy yí dvú le. ¹⁵ Ε me ηke ndioo ηkεw keenjemyi, ε Keyoy ke Yuule nε shii to yí bonyii bodvu le ke leηleη no kí to toε yí yese beene le foηkεw. ¹⁶ Ε me n'yεn nonεn, mum ηkume fiεε fi Tata to jemyεε le, 'Jon to leese bonyii ê joo, geenεn, Nyo' nu ke elese ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le.' ¹⁷ No Nyo' to nu ε nya bonyii bodvu bó nnya ε è nu ke yí yí wvú to nyaε ê beene seke beene to lesεε fitele yí Tata Jisos Klistu le, é me enu yεε wvú etunè fiεε fi è gee Nyo'?"

¹⁸ Ε bonyii bodvu yuw no Bitá jeme nonεn, fanε yaa ebvuu esaake wvú ke. Ε bó mum nε no tumte ε è nu moηkum mo Nyo' le gayte le, "Ε è fεn

nu nonεn, ke tu Nyo' nu ε nya wase ten je ê bonyii bó yaa nu ke Bojuu, le bó ekumεn mvuntelem mvubole ke ekeηke nshii wvù mεy lo."

Ε bonyii nteen bó yaa nu ke Bojuu lese fitele yí Tata Jisos e Antiok

¹⁹ Bonyii bó to saankenεε no ηγεW to keWεε seke bó to yuε Tefan to nu ε gen mondvuum e mondvuum e, γen buy Fonishia, ε bomew γen Sayblus, bomew Antiok. No bó geenεε nonεn, no fewci diεw Nyo' ε è nu ke ê Bojuu maan. ²⁰ Geenεn, ε bomew bonyii bo mbee le bó to nen'yεε Sayblus no Sελin, γen Antiok no fewci ten saaka wvù jee wvu ekumε Tata Jisos ê bonyii bó yaa nu ke Bojuu. ²¹ Ε mvunγay mvu Tata Nyo' le, ε bó ge ε bonyii nteen lese fitele yí Tata Jisos e, kumεn tu bó wvú.

²² Ε saaka wvudvu wvun ley bitem bi kentaashε ke bonyii bo mbee le Jelusalem. Ε bó mum tum Banaban Antiok jodvu. ²³ Ε wvú γen buy jó, yεn no Nyo' nu ε buw bó bó mboyma, ε wvú yuw njon, mum no teete bó le bó ebii Tata le bó mvuntelem mvubole mvunciim. ²⁴ Banaban wvun to nu wee wvú jee, ε wvú ε yiηsen bó Keyoy ke Yuule bvuu keηke mbee ntaγ. Nonεn, ε wvú ge ε bonyii nteen jó lese fitele yí Tata le.

²⁵ Ε Banaban ke mum nε γen Taasus keegom Saul. ²⁶ Ε wvú ke gom yεn wvú le, jo ε bó wvú tu jim Antiok. Ε bó wvú no nu jó yí kelum e kecile bó kentaashε ke bonyii bo mbee le, yεeyi bonyii nteen. Ε nu Antiok jodvu jò bó to keWεε keetenε ηgoo bonyii bo mbee le le bonyii bo Klistu le.

²⁷ Ε è ke no nu ke kefew kedvu le, ε bonyii bomew bó ké no seηe mwεεm mvù bó yuuke ε Nyo' jemyi, nε Jelusalem bow γen Antiok jodvu.

²⁸ Ε Keyoy ke Yuule ge ε mvu bó le wvú diee to nu Agabus ke nε leem we, tefe le jeη yí temyi nu ke ekoo wonη tfuu. Jeη yidvu to nu ε ghan koo kefew kè Klawdius to nu Nfon wvu

11:14 16:31 11:15 2:4 11:16 1:5 11:18 13:48; 14:15, 27; 15:4, 12, 22-29; 17:12; 18:5-11; 19:8-10; 20:21 11:19 8:1-4 11:20 Jon 7:35 11:21 2:41 11:23 13:43; 14:22; 15:32; 16:40; 18:23; 20:1, 28-31 11:25 9:30 11:27 13:1; 15:32 11:28 21:10 11:29 12:12, 25; Lum 15:26; 1Kol 16:1; 2Kol 8:4; 9:2, 12; Gal 2:10

Lum. 29 E ngoo bonyii bo mbee le bo Antiok yuw nonen, seyse le wee tfuu esuw bigew no wvú kenke, é bó efi boom bo bwee bó le bò nu Judea dvú. 30 E bó mum suw, tum Banaban bó Saul dvú le bó egen enya é bocee kentaashé ke bonyii bo mbee le.

12

E Nfon 'Elod nya ngew é bonyii bo mbee le

1 E è no nu kefew kedvu le, e Nfon 'Elod kew no nyaa ngew é bonyii bomew bo kentaashé ke bonyii bo mbee le. 2 E wvú gay e bó gbwo Jem wvú waa bwee Jon e wvú kpwe. 3 E wvú ke dío yén le fí nu e jon Bojuu le, e wvú mum gen fwe gay e bó koo ten Bitá. Bó to kole wvú e è nu ediuw e Nkaw Bled wvú bó baa gee Fintunjen jó le ké. 4 No bó koolé wvú, mum fen yew ncaw e, gee ngóo bonyii bo nci le nyé le bó ecyte wvú bonew bonew. E 'Elod to geke Bitá nonen le Nkaw Danefey ke dío e fey, é wen ebvuse wvú eleke é bonyii fwe é bó esaw wvú. 5 E Bitá mum no nu ke yew ncaw e. Geenén, e kentaashé ke bonyii bo mbee le no bunlee Nyo' fô wvú le shiee le.

E nceendaa Nyo' bvuse Bitá yew ncaw e

6 E è ke dío nu entan wvú ekfun nu ebuy eyuu é 'Elod ebvuse Bitá é bó esaw wvú, e Bitá no leete entelén jo bonyii bo nci le bofé e bó e kay wvú bó boncaw bofé, e no ceyte. E bonyii bo nci le bomew ceyte yew ncaw é fwese. 7 E fí kooy le nceendaa Tata to nu e ne sese buynén, e n'yuú ba yew ncaw yidvu le. E nceendaa wvudvu kum Bitá yí kebené le, e wvú kamse. E wvú gay é wvú le, "Ja we cekey." No wvú gay nonen, e boncaw ba mum feyken can Bitá le gbweken fokuse. 8 E wvú bvuu gay é wvú le, "Teme ndvu yo, elese bolaba buw." E Bitá ge nonen. E nceendaa wvudvu bvuu gay le, "Bulé ndvu yo ebii me le." 9 E Bitá bu, mum no bii wvú le ekfun. Ke wvú

to cim kee le fié fi nceendaa wvudvu gee nu kecéy ké. Wvú to kpwaake le è nu fié diéwe éfile le e fí too fô wen e. 10 E bó wvú len fey bvudvuu bvú fwe fô bonyii bo nci le to ceyte, bvuu fey bvú ejim, mum fese diuw ketaan wvú buyte gene élaante le, e bó e fé bó ketfu. E diuw ketaan wvudvu yene ké ewvunewvun, e bó buy. No bó buy nonen, no léne booke ké é je, e nceendaa Tata Nyo' wvudvu mum né la é wvú ejise.

11 E Bitá shé, e bvufée tu wvú fó, e wvú gay le, "Keseen nu e me e nkíe wase le è nu kecéy le è be tum Tata nceendaa we le wvú eto ebvuse me can 'Elod e, é me emboy yí ngew wvú Bojuu se ceyte le bó nu ke enya é me le."

12 No wvú kíente nonen, mum né no gene fô yew e fo Maalia wvú bwee Jon Maaku, e bonyii nu e bó e tase fó nteen e no bunlee. 13 E wvú gen buy fó, kumcé diuw ketaan, e wan kpwoon mvu e diee nu Loda wvú to lemte fô yew e fodvu to keeyene. 14 E wvú dío yuw e è nu diéw Bitá, e njon yu wvú, e wvú fané yaa yene ketaan ké, kaa né lewte kase ley gen yew, see é bonyii le, "Bitá nu diuw ketaan e." 15 E bó tfuse é wvú le, "Wo jewte lo." E wvú no taame ké le è nu Bitá. E bó mum né gay le "E nulo enu nceendaa Nyo' we."

16 No bó to jemyi nonen, e Bitá méy ké no kumci. E bó dío yene, yén kecéy e è nu wvú, e diuw yum bó. 17 E wvú few bó can e bó lu bó diuw, mum see é bó no Tata be bvuse wvú yew ncaw e, bvuu gay le bó esee é Jem noo bonyii bo mbee le bocii. No wvú gay nonen, mum né gen keba kemew e.

18 E ekfun buy yuu, e bvufée no bvunke lo bonyii bo nci le le laa é sé kooy la bó Bitá le. 19 E 'Elod bvuse bonyii le bó eghan egom wvú. E bó gom, gom nkuun. E wvú mum tee bonyii bo nci le bò to ceyte Bitá ba, biwce mwem é bó, mum né gay le bó jo bó gen lése. Ejim jodvu, e 'Elod né é keba ke won e ké Judea le, bow gen no nu é kelaante ké Kaysalia le.

Kpwe Nfon 'Elod

²⁰ E to nu kefew kedvu le ε Nfon 'Elod ton'yi shém bô bonyii bo Taya noo bo Sidon. E bonyii bodvu ke mum baance ye keegen eku can le nyεkeey enu dvú, njefo won wvubo to keηke mwεεm mvudien ε è nu won we le. E bó gen, yaw koo nsan bô Blastus wvù to nu cee ntow.

²¹ E diuu ke to kocen, ε Nfon 'Elod tfume ndvú won, shii yî kawla le, mum no nyaa sa' ê bonyii bodvu. ²² E bó ne no wvuuyi lo, bensee wvú gayte le, “Wvun njeme nu wvu nyo', ke è nu wvu wee wvu wum ke.” ²³ Kan mwaan, ε nceendaa Tata mum tum kencem yî Nfon 'Elod e, njefo wvú to baa efese mbense wvudvu ê Nyo' ke. E ηgense mum die wvú, ε wvú kpwe.

²⁴ Geenεn, ε diεw Nyo' no leyte ê mvuntelem mvu bonyii le, saan̄kene gene lo fwe fwe.

²⁵ E Banaban bô Saul ke mεse fiε fi bó to tumεε bó Jelusalēm dvú, mum kase tu jim Antiok. E bó dioo etuu jim, jo Jon Maaku.

13*E bó tum Banaban bô Saul*

¹ Bonyii bomew to nu ê kentaashε ke bonyii bo mbee le Antiok, ε è nu bô seηe mwεεm mvù bó yuuke ε Nyo' jemyi, bvuu yeεyi bonyii. Bonyii bodvu to nu Banaban bô Semeon wvù bó to teηe le Wvù Yiile, noo Lushus wvu Selin bô Saul noo Manεen wvù bó to leyεε wvú bô 'Elod wvù wee sa'. ² E è ke dioo nu ε bó bamte mwεεm mvudien bunlee Nyo', ε Keyoy ke Yuule ne gay ê bó le, “Ben ebaa Banaban bô Saul egεε, é bó elemtè lemme di me nu ε ntee bó le bó elemtè.” ³ E bó yuw nonεn, bvuu no bamte ke mwεεm mvudien bunlee, ke ne gεε can yî bó le, mum ciinse bó ε bó no gene.

E Banaban bô Saul gen Sayblus

⁴ E Banaban bô Saul mum no gene no Keyoy ke Yuule to tumεε bó. E bó ne bow ê kelaante kè Selusia le, ley ê

nguw wvu ê joo le, no leenci, gene won wvù Sayblus e. ⁵ No bó lente, buy ê kelaante kè Salamis e, mum no ghane fewci diεw Nyo' yéw bunle Bojuu le, ε Jon Mak ghane bô bó, fici bó.

⁶ E bó ke len won wvu ê joo entelen wvudvu le, dan̄sen gen buy naa ê kelaante kè Bafos e. No bó gen buyneen yî wee Juu mvu le jó, ε è nu wee n̄fim ε diee nu Bal Jisos, ε wvú to ké no mbiayte le wen nu wee wvù seηe mwεεm mvù wen yuuke ε Nyo' jemyi. ⁷ Wvú to ké no shee bô Segus Baulus wvù wee sa' wvu won wvudvu le. Wee sa' wvudvu to keηke bvufee baay. E wvú ke tee Banaban bô Saul njefo wvú to gomte keeyuw diεw Nyo'. ⁸ E bó to, geenεn ε Elimas wvù wee n̄fim we no diee diεw nu ê díεw Glek e, mum no kicine bó, momte keege le fo wee sa' wvudvu elese fitele yî Jisos e ke. ⁹ E Keyoy ke Yuule yin̄sen yî Saul e, wvù diee diεw dimew to nu le Baul, ε wvú luη ejise yî wee n̄fim wvudvu le, ¹⁰ gay ê wvú le, “Wo nu waa dεwle, ε wo nu wee wvù bane fiε ficii fi nu leη. Ken̄εema bô mbiay nu ε cin fô fitele fiuw e. Ke è nulo é wo enu nen se wo kumene keceey ke Nyo' le le kí etuù mbiay e? ¹¹ Yeke eyuw, keseen nu ε kebo ke Nyo' le nu egbwe yî yo le é wo efefe, é fi ke ejo kefew é wo se ebvuu eyen ke naa diuu le.” Kan mwaan nonεn, ε fiε fimew shii ke diεwe kembew e, ban̄ ejise Elima. E wvú mum ne no ghaale lo mond-vuum, gomte wee wvù ecεηseè wvù. ¹² E wee sa' we yen nonεn, mum lese fitele yî Jisos e, no wvú to keηke ηghaw yî mwεεm mvù bó to yeεyi ekumε Tata Jisos e.

E Baul bô Banaban gen Antiok wvu Bisidia le

¹³ E Baul bô ηgoo ye ley ê ηguw e Bafos, lente joo yi baay buy ê kelaante kè Belga le won wvù Bamfilia le. No bó buy jó, ε Jon Mak cinε bó le, tu jim Jelusalēm. ¹⁴ E bó ne jó, fey gen ê

12:22 Esek 28:2 **12:24** 2:41 **12:25** 11:29-30 **13:1** 11:27 **13:2** 9:15; 10:19; 22:19; Gal 1:15-16
13:3 6:6 **13:4** 10:19; 15:39 **13:5** 17:2 **13:8** 2Tim 3:8 **13:11** 9:8; 22:11 **13:13** 13:5; 15:38
13:14 17:2 **13:15** 15:21

kelaante kè Antiok wvu Bisidia le. E è ke no nu diuu di mbam e, e bó gen ley shii yew bunle le. ¹⁵ E bonyii ke nε tan ê Nwa' bonci bo Muses e noo ê wvu bonyii bo ntum Nyo' le mεse, e bocee ekole yew bunle yidvu mum tum ntum fô bo Baul e le, “Boom bo bwee wese le, é ben kenke fiεε keetefe bonyii dvú, é ben jeme.”

¹⁶ E Baul mum nε we, ci bonyii bô kebo mum kεw no jemyi le, “Bonyii bo Islael noo bonyii bô yaa nu ke Bojuu bô wvumte tεn Nyo', ben eyeke eyuw. ¹⁷ Nyo' bonyii bo Islael to nu e caw bo'icee cee bosese, ge e kfuu dibole no kuuke seke bó to nu botolo won wvù Ijiw e. E wvú ke mum bvuse bó jó bô mvunɔgay mwew, ¹⁸ kuu shém bô bó, no taale ke fô bó le nkpwaaante yî bilum e mbaanye. ¹⁹ E wvú ke ge e bó shike bitum bisooshwi yon wvù Kanaan e, mum nya won wvudvu e è no nu wvubo. ²⁰ Mwεεm mvun mvunciim to nu e jo diεwε bilum gee nε kecow mbaanshen e (450). No wvú nyaε won wvudvu ê bó, mum gεε bonyii bô esaakè bó. E bó saw gen buy yî kefew kè wee ntum we wvù Samwεl to saake le. ²¹ Ke yî kefew kekε le e bó ke nε lekε kekenke e è nu nfon, e Nyo' mum nya Saul, waa Kish wvu ê kfuu di Benjamin e. E wvú saw bvunfon yî bilum e mbaanye. ²² E Nyo' ke shwaw wvú, gεε Dawe Nfon wvubole. Nyo' to nu e jeme ekumε Dawe wvun le, ‘Me nu e n'yεn e Dawe wvù waa Jεεse nu fitele fiem.

Wvú nu ke egee fiεε ficii fi me ngomte.’

²³ E to nu ê kfuu di Nfon Dawe wvun e di Nyo' to bvuseε Mboyse, nya ê bonyii bo Islael no wvú to kawεε. E Mboyse wvun nu Jisos. ²⁴ E Jisos wvun sε keeke ekεw lemme diw nu e Jon to fewci wase ê bonyii bocii bo Islael le bó ekumεn mvuntelem mvubole é wen elese bó ê joo. ²⁵ E Jon ke no nu wase keemεεse lemme diw, ke nε bife ê bonyii le, ‘Ben kpwaake

le me nu yεε? Ke me n'yaa nu wee wvù ben cεyte ke. Wee wvudvu too ejim jo me, e me mbaa encim enkocεn keεngvuwce mbaayε bolaba bew ke.’ ”

²⁶ E Baul gen fwe jeme le, “Boom bo bwεεm e bô è nu kfuu di Aba'am e noo ben bonyii bocii bô yaa nu ke Bojuu bô wvumte tεn Nyo', Nyo' to ciinse ntum wvun wvù è nulo é bonyii eboy yî dvú le e è nu ê beene.

²⁷ Geenεn, e bonyii bo Jelusalem bô bonyii bobole bô saake won, fanε yaa jo Jisos diεwε Mboyse le ke. E bó bvuu fanε yaa kiεε kenye ke mwεεm mvù bonyii bo ntum Nyo' le to saɔεε ekumε wvú ke. E è nu ke mvú mvù bó to shee taanke εdiuw e mbam e ecii. E bó ke dioo gay le bó eyu wvú nonεn, e fifin mum ge e fí to kocεn no bonyii bo ntum Nyo' le to jemyεε. ²⁸ Naa no bó to baa cim yen jay wvù è nulo é bó eyu wvú yî dvú le ke, e bó gen ke fwe gay ê Baylet le bó eyu wvú. ²⁹ E bó ke ge fiεε ficii no Nwa' Nyo' to jemyεε ekumε Jisos, e bó shike wvú yî kentam e gen lese wvú ê jem. ³⁰ Geenεn, e Nyo' kase bvuse wvú yî kpwe le. ³¹ E wvú ghan yî εdiuw e nteen duɔce ekole kew ê bonyii bô bó to nen'yεε Galilee gen Jelusalem. E nu bó bô fewci ekumε wvú keseen ê bonyii bo Islael.

³² Nonεn, bese e no nu tεn fεn keseen kefewcε saaka wvù jee wvudvu ê ben. Saaka wvudvu nu le, fiεε fi Nyo' to kawεε bo'icee cee bonyii bo Islael dvú, ³³ nu e wvú e ge wase fí e to e kocεn keseen kefew kesεεbeene le, beene bô nu boom bobole. Fifin kocine no Nyo' to bvuseε Jisos yî kpwe le. Bó to nu e saɔ wase ekumε fiεε fin ê Nwa' Mbense le biba bifeε, e Nyo' jemyi le,

‘Wo nu Waa wεm,

e me nu wase Ico εben.’

³⁴ Ekumε mbvuse wvù Nyo' to bvuseε Jisos yî kpwe le le fo wvú efo ke, Nyo' to nu e jeme ê yin je le le,

13:17 Ksm 1:7; Dito 5:15 **13:18** Ksm 16:35; Ktj 14:33-34; Dito 29:5 **13:19** Dito 7:1; Yosh 14:1
13:20 Biku 2:16; 1Sam 3:20 **13:21** 1Sam 8:5, 19; 10:21; 11:15 **13:22** 1Sam 16:12; 13:14 **13:23**
Yesa 11:1; Lum 1:3; Mwm 5:5 **13:24** Luk 3:3 **13:25** Luk 3:15-16 **13:27** 3:17 **13:28** Luk
23:4, 14-15, 21-23 **13:29** Luk 23:50-56 **13:30** 3:15 **13:31** 1:3, 8 **13:32** Mben 2:7; Lum 1:3-4
13:34 Yesa 55:3

'Me nu nke enya ê ben kembonen kè è nu kem,

kè me nto nkawεε Dawe dvú, nlew.'

³⁵ Fí nu ε bó ε bvuu ε sanj bvudvuu bvumew e ê Nwa' Mbense le ε Dawe gayte le,

'Kε wo nu ke ecinε Waa wo lemme wvù Yuule le,

é wvù efo ê jem kε.'

³⁶ Fi ekumε Dawe nu ε wvù to lem lemme diεw di Nyo' to nyaε ê wvù yí kefew kew e, ke kpwe ε bó dwey wvù mbew bo ice le, ε wvù fo. ³⁷ Geenε, ε wee wvun wvù Nyo' to bvuseε yí kpwe le to baa fo ê jem kε.

³⁸ Nonεn, boom bo bwεem e, ben emum ekeè ntay le saaka wvun wvù bó fewci le Nyo' lεεshi bibefε bi bonyii le nu ε wvù lεεshi nje Jisos wvun.

³⁹ Wee wvù nu ε lese fitele fiew yí Jisos e, nu ε wvù ε boy wase yí bibefε biew e bicii, ε è nu fiεε fi è nulo nci Muses saa ege kε. ⁴⁰ Nonεn, ben eyεnè fo fiεε fi bó sanjεε ê Nwa' bonyii bo ntum Nyo' le ke ekoo ben. Bó jemyi jó le,

⁴¹ 'Ben eyekε eyuw ben bò wεysee Nyo'.

Diuw nu ke eyum ben, é ben ekpwekεn.

Me nu nke emom fiεε yí kefew kenεn e,

ε è nu fi wee be jeme lo ê ben, ben saa ebee kε.' "

⁴² ε Baul bô Banaban ke dioo ebuyte yew bunle yidvu le, ε bonyii bodvu no lεke le bó ke ebvuu eto kε bvú mbam wvù too le ejeme mwεem mvun. ⁴³ ε bonyii ke dioo buy yew bunle le, ε bonyii nteen bò to nu Bojuu bô bonyii bò to banjεε lo tu bo mbee Bojuu le, no bii Baul bô Banaban e. ε bó no jemyi teete bonyii bodvu le bó eyuukè kε ε è nu Nyo' le wvù nu ε buw bó bô nfi we.

⁴⁴ ε è ke no nu bvú mbam wvù biε wvuwe le, ε kelaante no gomte keebuy lo kecii keeto eyuw diεw Nyo'. ⁴⁵ ε Bojuu yen no kebombom ke bonyii le tase nonεn, mum no bene kendonj, kicine fiεε fi Baul jemyi,

nan'yi wvù. ⁴⁶ ε Baul bô Banaban no jemyi lo yaa fane kε, gayte le, "Fí nu lenj le bese bee keeyaw efewcε diεw Nyo' ε è nu ê ben Bojuu. No ben nu ε n̄wase lo, ε jo bikuu binεn le ben baa kocεn keeke ekεnke nshii wvù mεy lo, tu bese nu ebanjke fisese efewci ε è nu ê bonyii bò yaa nu kε Bojuu. ⁴⁷ ε nu no Nyo' nu ε gay ê bese, no wvù to jemyεε le,

'Me nu ε ntome wo le wo enu ken'yeese ke bonyii bò yaa nu kε Bojuu le,

é wo ege é bonyii bo εbuw ε wonj e εcii ke eboy.' "

⁴⁸ ε bonyii bò yaa nu kε Bojuu yuw nonεn, mum no yuuke njonj, bensee diεw yí yi Tata. ε bonyii nteen bee saaka wvudvu le, ε è nu bò Nyo' to nu ε baa wase le bó nu ke ekεnke nshii wvù mεy lo.

⁴⁹ ε diεw yí yi Tata mum len wonj wvudvu le tfuu. ⁵⁰ Geenε, ε Bojuu mum nε beyse bocee ntεw bô bokε' bo bonyii bo baay baay e, ε bokεnε ban nu bò to ké no too yew bunle le, ε bó no bane Baul bô Banaban, mum kunj bó le bó enε jó. ⁵¹ ε bó dioo nen'yi nonεn, kucε kebvu ke yí bikaa bibole le è nu nciise fiεε fi bó mom, mum gen ê kelaante kè Ikonium e. ⁵² ε n̄goo bonyii bo mbee le shεε no nu fibole yuuke njonj baay, ε Keyoy ke Yuule ε yin̄sen yí bó le.

14

ε Baul bô Banaban fewcε saaka wvù jee ekumε Jisos Ikonium

¹ No Baul bô Banaban genεε Ikonium, bvuu ge kε len̄len̄ no bó to gee Antiok, keeley yew bunle Bojuu yí jó le, efewci saaka wvù jee dvú. ε bó loocε fewcε, ε Bojuu noo bonyii bò yaa nu kε Bojuu bee nteen. ² Geenε, ε Bojuu bò to fanjεε keebε nε beyse bonyii bomew bò to yaa nu kε Bojuu, befe bô mvuntelem mvubole le bó eton'yi shém bô bonyii bo mbee le.

³ E Baul bô Banaban mɛy kɛ jó ε kefew defɛ, no fewci yaa fane kɛ ekumɛ Tata. E Tata nya bó bô mvunɔgay keege mwɛɛm mvù dunɔci mvunɔgay mvu Nyo' le bô mwɛɛm mvu diuw wvù yumɛɛn e mvù dunɔci le fiɛɛ fi bó fewci ekumɛ Tata no wvù nu ε buw bonyii bô mboyma nu keɛɛy. ⁴ E bonyii bo ê kelaante kedvu le gawsɛn. E bomew tu ê keba ke Bojuu bô to fanɛɛ keebɛ ba le, ε bomew tu ê keba ke boom bo ntum e bo Jisos e.

⁵ E Bojuu ba bô bonyii bô yaa nu kɛ Bojuu noo bikuu bi won e tase, cu ntaɔ keenyɛwle bô boom bo ntum e bo Jisos e, etumyɛ bó bô eta é bó ekpwekɛn. ⁶ E bó kiɛɛ ntaɔ wvudvu, mum lewte gen won wvù Likonia le, no ghane ê bilaante bì Lista bô Delbi le noo ê bontɛw bô mbew jó le, ⁷ fewci saaka wvù jee jó.

E Baul bô Banaban fɛ nkɛwle Lista

⁸ Wee mvu to nu Lista, ε wvù to ké no shee kɛ fokuse, ε è yaa nulo é wvù elɛn kɛ, njefo bó to boke wvù ε è nu nkɛwle. E è ke no nu diuw dimew, ⁹ ε wvù shii no yeke fiɛɛ fi Baul to yɛɛyi. E Baul luɔ ejise yí ye le, yɛn ε wee wvudvu kɛnkɛ mbee le Nyo' nulo efɛ wen, ¹⁰ mum gay ê wvù foweɛwe le, “Ja eleem we.” E wvù mum sele we, kɛw no lɛne.

¹¹ E kebombom ke bonyii le yɛn fiɛɛ fi Baul ge, mum no sane etalɛ, jemyi ê díɛw yi Likonia le le, “Bonyo' nu ε tu bonyii ε shii ε to ê beene le.” ¹² E bó mum no teɔe Banaban le Siyus, mum teɔe Baul le Emis* no è to ké no yamte kɛ wvù jemyi. ¹³ E to nu ε yew ncese nyo' wvù bó teɔe le Siyus wvun nu mbew kelaante kedvu le. E cee ncese wvu fó mum jo bona' bô bolemɛ noo fow no too dvù diuw ketaɔ e le bô bonyii ege ncese dvù ê Banaban bô Baul.

¹⁴ E boom bo ntum e bo Jisos e ban kiɛɛ fiɛɛ fi bô bonyii bodvu to

gomte keege, saayɛ ndvù ye le, † lewte ley ê bonyii bodvu ɛnte, no kayte le, ¹⁵ “Bonyii ban, ben gee ε è nu la fin? Bese nu kɛ bonyii lɛɔlɛɔ diɛwɛ ben e, ε bese to fɛn keefewɛ saaka wvù jee wvù nɛn'yi fô Nyo' le le ben ecine bonyo' bo ecici ban e, ebii ε è nu Nyo' wvù Nyo' le. Nyo' wvun nu wvù to bomɛɛ ebule bô nshɛ noo jóo yi baay baay bô mwɛɛm mvunciim mvù nu mondvuum man e. ¹⁶ E to nu fwele, ε wvù cine bonyii le bitum e bicii, ε bó no gee no bó kooɔke. ¹⁷ Geenɛn, ε wvù no gee kɛ mwɛɛm mvù jee fô bonyii le keedunɔci le wen nu dvù. E wvù no nyaa bó bô jaɔ, ε bó kɛnkɛ ngu ê kefew ke lɛɔ e, diee yuuke njoɔ.” ¹⁸ Naa no Banaban bô Baul jemyɛɛ mwɛɛm mvun ê bó nɛn, ke ge lo le ce', ε bó se lu keege ncese ê bó.

¹⁹ E Bojuu bomew ke nɛ to jó, ε bó nɛ Antiok bô Ikonium, beyse bonyii nteen ε bó tumyɛ Baul bô eta. No bó tumyɛɛ, mum gufe buy bô wvù elaaante kpwaake le wvù nu ε kpwe wase. ²⁰ Geenɛn, ε ngoo bonyii bo mbee le ke to tase ê wvù we, ε wvù kase nɛ we, tu elaaante jodvu. E bvù ke buy yuu, ε bô Banaban mum nɛ jó, no gene ê kelaante kè Delbi le.

²¹ No Baul bô Banaban ley Delbi, fewɛ saaka wvù jee ekumɛ Jisos, kɛnkɛ bonyii bo mbee le jó nteen. E bó ke nɛ jó kase no tuu jim, fele ê bilaante bì Lista bô Ikonium noo Antiok wvu Bisidia le. ²² E bó no fele nonɛn, yvuwse mvuntelem mvu bonyii bo mbee le, teete bó le bó emɛy kɛ eleemè ntaɔ yí mbee wvubole, keè le bô bowen kɛnkɛ keeke eyɛn bonɔɔw nteen se keeke eley bvunfon bvù Nyo' le. ²³ E bó bvuu no baayi bocee bintaashɛ bi bonyii bo mbee le, gɛɛle ê bintaashɛ bi bonyii bo mbee le bicii. E bó dioo gɛɛle no bamte mwɛɛm mvudien bunlee mum nya bó can Tata Jisos wvù bó beɔe wvù le.

14:5 14:19; 2Tim 3:11 **14:6** Mat 10:23 **14:8** 3:2 **14:11** 28:6 * **14:12** Siyus to nu nyo' Boglek wvu baay, ε Emis nu wvù gene bontum bew. **14:13** 10:25-26; Dan 2:46 † **14:14** Bó to saayi ndvù keedunɔci le fiɛɛ fi bó gomte keege nu ε sase bó. **14:15** Ksm 20:11; 1Kol 8:4-6 **14:16** 17:30 **14:17** Mben 147:8; Yeli 5:24 **14:19** 14:5; 13:50; 17:13; 2Kol 11:25 **14:22** 11:23 **14:23** 6:6; Tay 1:5

Ɛ Baul bô Banaban tu jim Antiok wvu Silia le

²⁴ Ɛ Baul bô Banaban ke fey won wvù Bisidia le, danşen gen wvù Bamfilia le, ²⁵ fewcε diεw Nyo' ê kelaante kè Belga le, mum bow gen ê kelaante kè Atalia le. ²⁶ No bó bow jó, ley ê nguwwvù ê joo le, mum kase no tuu jim Antiok. Ɛ Antiok jan nu jò bó to nyaε bó can Nyo' le ε wvú buw bó bô nfi we ε bó se mum no ghane gee lemme din di bó to mεεε. ²⁷ No bó fεse jó, baancε kentaashε ke bonyii bo mbee le, see fiεε ficii ê bó no Nyo' se lemεε bó bó, bô no wvú se yen'yεε mvuntelem mvu bonyii bò yaa nu ke Bojuu le, é bó elese fitele yî Jisos e. ²⁸ Ɛ Baul bô Banaban ce bô ngoo bonyii bo mbee le bodvu ε kefew defε.

15

Ɛ bonyii bo mbee le shii nshii Jelusalem

¹ Ɛ bonyii bomew ke nε Judea, bow to Antiok, mum no yεεyi bonyii bo mbee le le ke è nulo é Nyo' eboyse wee se bó nu ε tfuse mwεten yew no nci Muses dunçi ke. ² Ɛ Baul bô Banaban ma lo n'yεεyi wvudvu, ε bô bonyii bodvu she bew mbew yî dvú le ε è yaa nu wvu wεε ke. Ɛ fí ke ghaw, ε kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Antiok baa Baul bô Banaban noo bonyii bo mbee le bomew, tum le bó eben Jelusalem eyen boom bo ntum e bo Jisos e bô bocee kentaashε ke bonyii bo mbee le ke jó le, le bó elese diuw fô fiεε fidvu le.

³ Nonεn, ε kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Antiok mum ciinse bó, ε bó no gene fele biba bì Fonishia bô bì Samalia le seņe ê bonyii bo mbee le bo jó le bonyii bò yaa nu ke Bojuu nu ε kumen wase. Ɛ bonyii bocii no yuuke nonεn, lanlanε baay. ⁴ Ɛ bó ke ben gen fεse Jelusalem, ε kentaashε ke bonyii bo mbee le bô boom bo ntum e bo Jisos e noo bocee kentaashε ke jó fiisen bó. Ɛ bó see fiεε ficii ê bó no Nyo'

se lemεε can yibole. ⁵ Geenεn, ε bonyii bo mbee le bomew bó to nu ten ê ngoo Bofalasii le, ja we gay le, “Bó keņke ke keetfuusè bonyii bò yaa nu ke Bojuu yew, gaytè ε bó gεεle bonci bo Muses e.”

⁶ No bó gay nonεn, ε boom bo ntum e bo Jisos e bô bocee kentaashε bvuu shii keeley ente jo fiεε fidvu. ⁷ Ɛ bó ke she jeme gen ncejole, ε Bita nε leem we gay le, “Boom bo bwεεm e, ben kee le è to nu fwele ε Nyo' baa me ê ben ente le è nu diuw wεm e wvù bonyii bò yaa nu ke Bojuu nu ke eyuuke saaka we wvù jee, beņe wvú le. ⁸ Ɛ Nyo' wvù kee mvuntelem mvu bonyii le, dunçe le wen nu ε fiisen bonyii bò yaa nu ke Bojuu, nya bó bô Keyoy ke Yuule lenlen no wvú to nyaε ê beene. ⁹ Wvú to baa dunçi ke jεεy jεεy beene ε bonyii bodvu ke. Wvú to nu ε ge ε mvuntelem mvubole no yuule njefo bó to nu ε lese fitele yî Jisos e. ¹⁰ No fí nu nonεn, ben ε ghan nεε ε se no gomte keeshiike fitele fi Nyo' le, joo bvujite gεεle yî ngoo bonyii bo mbee le, ε bvujite bvun to ghaw wase beene noo bo'icee cee bosεεbeene? ¹¹ Fí baa nu len ke. Beene nu ε bee le Nyo' boysee beene ε è nu nje mboyma wvù Tata Jisos nu ε buw beene dvú. Ɛ è nu ke ten lenlen no wvú boysee bonyii bò yaa nu ke Bojuu.”

¹² No Bita jeme ε mεse, ε bonyii bocii cife, mum no yeke no Banaban bô Baul fele no bó se ghane gene fô bonyii bò yaa nu ke Bojuu le, ε Nyo' nyaa bó bô mvunğay le bó egeè mwεεm mvù dunçi mvunğay mvu Nyo' le bô mwεεm mvu diuw wvù yumεεn e dvú. ¹³ Ɛ bó jeme mεse, ε Jεm mum gay le, “Boom bo bwεεm e, ben eyeke eyuw. ¹⁴ Semon be ε see wase ê beene no Nyo' to ke wεε dunçe ten shiee we fô bonyii bò yaa nu ke Bojuu le, caw bomew ê bó ente le è nu bew bonyii. ¹⁵ Ɛ fiεε fi bonyii bo ntum Nyo' le to sanεε lenε ke ekale kemwaan bô fi Nyo' to gee. Bó to san

le,
 16 'Kefew too lo kè me nu nke enkase
 ento,
 enseyse yew Dawe yì nu ε gbwe wase.
 Me nu nke en'yoo binffuy bidvu,
 é yí ekase eleem we.

17 Nonεn, é kebεse ke bonyii le emum
 egomte Tata,
 ε bonyii ban bocii nu bò yaa nu ke
 Bojuu bò me nu ε ncaw
 le è nu bem bonyii.

18 Fifn nu ε è jemyi Nyo',
 ε wvú to ge wase ε bonyii kiεε ε è bεε lo
 bvuyvuum e.'

19 Me ε no n'yεne fiem le fo beene
 enyaà ngew ê bonyii bò yaa nu ke
 Bojuu bò nu ε lese fitele yí Nyo' le
 ke. 20 Beene esan ke ε è nu nwa' fô bó
 le, egay le fo bó edieè mweem mvù
 bonyii nu ε ge bintaje dvú fô bonyo'
 le ke, njefo è nu mweem mvu nnyen
 e. Fo bó ekεnkè fiεε keege bô kenjan
 ke. Fo bó edieè nyam yì nu se bó sele
 lo ελεμε ε buy ke. Fo bó edieè ελεμε
 ke nyam e ke. 21 Bó san nonεn, njefo
 bonci bo Muses e ban nu ε bó to γεεyi
 wase ncejole mondvuum monciim ε
 bonyii yuuke, ε è nu ke bó bò bó taanke
 εben yéw bunle le εdiuw ε mbam e
 scii."

*É bó san nwa' fô bonyii bo mbee le bò
 yaa nu ke Bojuu*

22 Nonεn, ε boom bo ntum e bo Jisos
 e bô bocee kentaashε noo kentaashε
 ke bonyii bo mbee le kecii bee fifiε,
 mum yen le fí jee le bó ebaa bonyii
 ê bó ente etum é bô bo Banaban noo
 Baul egen Antiok. É bó mum baa
 Judas wvù diee diew dimew to nu le
 Basabas, bvuu baa ten Silas. Bonyii
 bo bofεε ban to nu bikuu ente jo
 bonyii bo mbee le. 23 É bó san nwa'
 wvù bó nu etum bó dvú ε wvú nu le:

"Bese boom bo bwee wene le bò
 nu boom bo ntum e bo Jisos e bô
 bocee kentaashε gayte ben e bonyii
 bo mbee le bocii bò yaa nu ke Bojuu,
 bò nu ê kelaante kè Antiok e bô bò

nu keba kè Silia le noo bò nu ê kè
 Silishia le. 24 Bese nu ε yuw le bonyii
 bomew nu ε buy ê bese ente ε to ε no
 nyaa ngew, bvunse bvufee bvunen bô
 n'yεyi mvu se è tum bese bó nkuun.
 25 Nonεn, bese ε mum ε shii bocii ε bee
 le bó ebaa bonyii bomew etum fô ben
 e, é bó etoò bô bo Banaban noo Baul
 bò nu nsáa yese shém. 26 Bonyii ban
 nu ε bó ε yefe wase kpwe ye le nje
 lemme di Tata wesebeene wvù Jisos
 Klistu le. 27 Bese ε mum ε tum Judas
 bô Silas le bó eto ebvuu ejeme ten bô
 diuw fiεε fi nu ê nwa' wvun e. 28 Bee bo
 Keyoy ke Yuule nu ε yen le fí baa jee
 keeyike ben bô bvujite bvumew efey
 bonci bo shiee le ban bò nu le: 29 Fo
 ben edieè mweem mvudien mvù bó
 nu ε ge bintaje dvú fô bonyo' le ke. Fo
 ben edieè ελεμε ke nyam e ke. Fo ben
 edieè nyam yì nu se bó sele lo ελεμε
 ε buy ke. Fo ben ekεnkè fiεε keege bô
 kenjan ke. É ben lewte mweem mvun,
 tu ben gee leη. Bó ε shεε wase."

30 É bó san nonεn mum tum bonyii
 ba dvú ε bó bow dvú Antiok. É bó gen,
 kum kentaashε ke bonyii bo mbee le
 ke jó kecii, nya nwa' wvudvu ê bó. 31 É
 bó tan nwa' wvudvu, ε saaka wvudvu
 leεse mvuntelem mvubole, ε bó yuw
 njon baay. 32 É Judas bô Silas bò
 to nu bonyii bò seje mweem mvù
 bó yuuke ε Nyo' jemyi, nya bontefe
 nteen ê bonyii bo mbee le, ge ε bó no
 keηke mvungay ê mvuntelem e. 33 É bó
 bosεn ce jó ntay. É bonyii bo mbee le
 ke ciinse bó ε bó no kaase bô nyεkeey
 tuu jim fô bonyii bò to tumεε bó le. 34*
 35 É Baul bô Banaban bosεn ce Antiok
 ntay, ε bô bonyii bomew γεεyi bvuu
 fewci diew Tata.

É Baul bô Banaban gawsen

36 É kefew ke dīoo gεnce, ε Baul gay
 ê Banaban le, "Bee wo ekase etu jim
 eghan bilaante bi bee wo se fewci
 diew Tata bí le, eyen laa bonyii bo
 mbee le bo jó gee nεε le." 37 É Banaban

15:16 Amo 9:11-12; Yesa 45:21 15:19 Gal 5:3 15:20 15:29; 21:25; 1Kol 8:1-13; 10:23-33; Lew
 18:6-18; Lew 17:15; Lew 17:10-14 15:21 13:15 15:22 11:18; 16:4 15:24 Gal 1:7; 5:10 15:28
 10:19; 15:20; Luk 11:46 15:32 11:23, 27 * 15:34 Bonwa' bo boyvuum bomew keηke kencim ke 34,
 ε kí nu le, "Geenen, ε Silas mey fiεw Antiok." 15:37 12:12 15:38 13:13

mum no gomte keejo Jon Mak le bó eghane. ³⁸ Geen, ε Baul fanε yaa ekoonke le bó ejo wvú ke, njefo wvú to nu ε cine bó le Bamfilia fanε yaa mese lene di bó bó to kenke ke. ³⁹ ε Baul bó Banaban ke she kicen baay, mum gawsen. ε Banaban jo Maaku, ε bó wvú ley ngu wvu ε joo, gen Sayblus. ⁴⁰ ε Baul caw fiew ε è nu Silas. ε bó wvú dioo nen'yi, ε bonyii bo mbee le nya bó can Tata le ε wvú buw bó bó nfi we. ⁴¹ ε bó gen je biba bi Silia bó bi Silishia le, no ghane yvuwse mvuntelem mvu bintaasε bi bonyii bo mbee le.

16

ε Timatio ley nguoo Baul bó Silas e

¹ ε Baul ghan gen buy ε kelaante kè Delbi le, ke nε gen ε ke Lista le. Wee nguoo Jisos mvu to nu Lista jodvu ε diee nu Timatio, ε bwee nu wee Juu, nu ten wee mbee, geenε ε ice to nu wee Glek. ² Timatio wvun to nu wee ε bonyii bo mbee le bocii bo Lista noo bo Ikonium bensee wvú. ³ ε Baul no gomte keejo wvú le bó wvú eghanè, mum tfuse wvú yew. * ε wvú to tfuse wvú yew nonen, njefo Bojuu bocii bó to cee biba bidvu le to kee lo le icee Timatio to nu wee Glek. ⁴ ε bó mum no ghane, gene ε bilaante le, dioo gene no seje ε bonyii bo mbee le bonci bó boom bo ntum e bo Jisos e noo bocee kentaasε ke Jelusalem to shilεε bee le bó egεεlè. ⁵ Nonen, ε bintaasε bi bonyii bo mbee le bidvu mum no temyi gene fwe fwe yí mbee le. ε bonyii no biise bó le εdiuw εcii.

ε fιεε diεwε efile le to fô Baul e Towas

⁶ ε Baul bó nguoo ye nε le bó egen efewce diεw Nyo' won wvú Esia le, ε Keyoy ke Yuule tun. ε bó mum len wase fey ε è nu je keba kè Fligia bó kè Galëshia le. ⁷ ε bó ke dioo gen buy mbew won wvú Misia le no gomte

keeley gen keba kè Bitinia le, ε Keyoy ke Jisos e bvuu tun. ⁸ Nonen, ε bó mum fey won wvú Misia le, danşen gen ε kelaante kè Towas e. ⁹ ε è ke no nu entan, ε fιεε diεwε efile le nε to fô Baul e. ε wvú yen ε fιεε fidvu le ε wee mvu wvu Masedonia leeme leke wvú le, “Kee wo, lente ke eto Masedonia jan efi bese.” ¹⁰ No fιεε fidvu to fô Baul e nonen, ε bee bó † mum yen le Nyo' nu ε dunce ε bese le bese egen efewce saaka we wvú jee won wvú Masedonia le. Kan mwaan, ε bese mum seyse keegen jó.

ε Lidia lese fitele yí Jisos e Filibi

¹¹ ε bese nε Towas, lente teytoy ε ngu wvu ε joo le, buysen Samotes. ε bvú buy yuu ε bese gen fwe buy Niabolis. ¹² ε bese ke nε fó len gen Filibi, ε è nu kelaante ke ε keba ke fwe le Masedonia. ‡ Kelaante kedvu to nu wase ke bala bo Lum e. ε bese ce jó yí εdiuw e. ¹³ ε è ke no nu diuw di mbam e, ε bese buy εlaante jodvu, gen diuw joo le fô bese to kpawwci le bvudvuu bvú Bojuu le bvú bunle le nu enu. No bese gen, ε bokεε bomew to tase wase fó, ε bese mum shii no jemyi ε bó. ¹⁴ Kpwoon mvu to nu fó yuuke ten ε diee nu Lidia, ε wvú to ké no wvumte Nyo'. Wvú to buy ε kelaante kè Tayatila le, ε wvú to ké no geese kfu ndvú yimi, ε yí nu ke yí yeεle lo, lumte. ε Tata yene fitele fiew, ε wvú bee fιεε fi Baul to jemyi le. ¹⁵ ε bó ke lese wvú bó bonyii bo ε wvú yew ε joo, ε wvú mum leke bese gay le, “Kee ben, é ben fen nu ε yen le me nu ε nlese fitele fiem ficii yí Tata le, é ben to ke gen ce ε me yew.” ε wvú mey ke no nyεyi nonen, ε bese ke ghan bee gen.

ε bó fen Baul bó Silas yew ncaw e Filibi

¹⁶ ε è ke no nu diuw dimew ε bese dioo egene fô bvudvuu bvú bunle le,

15:39 13:4 **15:40** 14:26 **16:1** 14:6; Lum 16:21; 1Kol 4:17; Fili 2:19; 2Tim 1:5 **16:2** 6:3; Fili 2:20, 22 **16:3** Gal 2:3-5; 1Kol 9:20 * **16:3** Bó to tfuse Timatio yew wvu le è nulo é wvú efewci diεw Nyo' ε Bojuu ε bó yaa nyaake ke wvú no ice to baa nu wee Juu ke. **16:4** 15:22-29 **16:5** 2:41 **16:6** 10:19 † **16:10** Luk wvú to sanεε nwa' wvun to ley nguoo bo Baul e Towas fen, ε bó bó no lene. ‡ **16:12** Masedonia to nu ε bó ε gaw biba binεw, ε kin to nu ke fwe. **16:13** 17:2 **16:14** 17:4 **16:15** 8:36 **16:16** 19:24

tasen bee bo wan kpwoon mvu ε è nu nfwā. Wvù to kɛŋke keyoy kemew yî ye le, ε è nu kè ké ge ε wee no nu wee diam. Bonyii bò to kɛŋke wan kpwoon wvudvu to kawte bigew yî ye le naa ntay nje wvù to ké no seŋe mwεεm mvù nu ke ekooy. ¹⁷ Ε wan kpwoon wvudvu dīoo yɛn bee bo Baul e, mum no bii bese le wamte, gayte le, “Bonyii ban nu bonyii bo lemme le bo Nyo' wvù nu Ekolε ke Mwεεm Mvunciim e, ε bó duŋci je yî è nulo é ben eghan jó sɛ boy.” ¹⁸ Ε wvù ke ge nonɛn buy εdiuw nteen, ε fí ke nɛ ton'yε Baul, ε wvù banke ye wam keyoy kedvu gay le, “Me ngayte ê wo ê diee di Jisos Klistu le, buyε yî wan wvun e.” Ε kí mum buy yî ye le ke sekedvu.

¹⁹ Ε bonyii bò to kɛŋke nfwā wvudvu yɛn le je bowen yi bigew nu ε yí ε ka wase, ε bó mum koo Baul bô Silas gufe ɣɛn bô bó fwe dvu bocee wɔŋ ya le fô bó to ké no saake bonsaw. ²⁰ No bó ɣɛn bô bó, leke fwe dvu bala bo Lum bò to saake bonsaw gay le, “Bonyii ban nu Bojuu, ε bó nyaa ηɣεw ê kelaante kesese le. ²¹ Bó yεεyi bonyii bô nce wvù nci wese baa bee ke. Bese nu bonyii bo Lum, ε è yaa nulo é bese ebii nce wvudvu le ke.” ²² Ε kebombom ke bonyii le kè to nu fó mum tom bó, fente yî Baul bô Silas e. Ε bonyii bò to saake bonsaw ba mum saayε ndvú yî Baul bô Silas e, gay le bó etam bó. ²³ Ε bó loocε tam bó ntay, jo bó ɣɛn lese yew ncaw e, gay ê wee wvù to cεyte yew ncaw le wvù ecεytè bó ntay. ²⁴ No wvù yuw nonɛn, mum jo bó ɣɛn fen naa ê kebuw ke ente le yew ncaw e, fen bikaa bibole ê difwan e.

²⁵ Ε è ke no nu ke diεwε entaŋ entelɛŋ e, ε Baul bô Silas bunlee yemte bensee Nyo', ε bonyii bo ncaw e yeke, ²⁶ ε nshε nɛ sεsε shiw bô mvunɣay, ε yew ncaw shiw ɣɛn buy yî kenffuy e. Kaŋ mwaan, ε dew fwese yicii yene ye, ε boncaw fεyken

yî bonyii bo ncaw e bocii. ²⁷ Ε wee wvù to cεyte yew ncaw yidvu kamse, dīoo yɛn ε dew fwese nu yε, ε wvù mum no kpwaake le bonyii bo ncaw e nu ε bó ε lewte wase. Ε wvù mum baa nyo ê ηku le le wen eyu ekolε kew dvú. ²⁸ Ε Baul wam foweεwe gay le, “Fo wo eyu ekolε kuw ke. Bese nu fen bocii.”

²⁹ Ε wee wvù to cεyte yew ncaw wvudvu tee ε wee to bô ken'yεese, ε wvù lewte ley yew, ɣɛn tum envuw fwe dvu Baul bô Silas ciŋke bô nfan. ³⁰ Ε wvù nɛ jo bó, buy bô bó εkfuŋ, bife ê bó le, “Bo'icεm, è nulo é me enɣe nεε nse mboy.” ³¹ Ε bó tfuse ê wvù le, “Lese fitele yî Tata Jisos e, é ben ε bonyii bo ê wo yew ke emum eboy.” ³² Ε bó mum fewcε saaka wvu ekumε Tata ê bô bonyii bo ê wvù yew. ³³ Ε wvù ke jo bó ke entaŋ jodvu, cuke bilente bibole. Kaŋ mwaan, ε bó mum lese wvù bô bonyii bocii bo ê wvù yew ê joo. ³⁴ Ε wvù mum jo bó, ε bô bó ben ê wvù yew, ε wvù nya mwεεm mvudien ε bó die. Ε bô bonyii bocii bo ê wvù yew mum no lanlanε le bó nu ε lese wase fitele yî Nyo' le.

³⁵ Ε εkfuŋ ke buy yuu, ε bala bo Lum ba bò to saake bonsaw tum bonyii bo nci le le bó eɣɛn egay ê wee wvù cεyte yew ncaw wε le wvù ebvuse bonyii ba é bó eɣɛnè. ³⁶ Ε wee wvù to cεyte yew ncaw wvudvu mum ɣɛn yɛn Baul e, gay ê wvù le, “Bala nu ε ciinse ntum le me embvuse ben, é ben eɣɛnè yî nyεkeey e.” ³⁷ Geenɛn, ε Baul gay ê bonyii bo nci le ba le, “Bó se nu ε tam bese ya le sɛ bó nu ε yaw wase ε saw nsaw wese ηkuuŋ, ε bese nu ke tɛn bonyii bo Lum, ε bvuu ε fen bese yew, ε no duu keseen le bó ebvuse bese ejim ejim nεε le? Ke è nulo é fí ekooy ke. Ε nu ke eto ke bala bodvu fen sɛ bvuse bese.”

³⁸ Ε bonyii bo nci le ba kase tu jim see ê bala bo Lum ba no Baul jeme. Ε bó yuw le Baul bô Silas nu tɛn bonyii bo Lum, mum no fane. ³⁹ Ε bó mum to ku can ê bó, bvuse bó yew ncaw e, ciinse bó, leke le bó enε εlaante jodvu.

40 E Baul bô Silas buy yew ncaw e, gen yew dvu Lidia e bonyii bo mbee le nu dvú, e bó tefe bó mum nene jó.

17

E Baul bô Silas gen Tesalonika

1 E Baul bô Silas mum no gene, fey ê bilaante bi Amfibolis bô Abolonia le, danşen gen buy Tesalonika. E yew bunle Bojuu to nu jó. 2 E Baul mum gen ley yew bunle le ke no nce we to ké no nu, no too jemyi ê bonyii dvú yí ediuw e mbam e eta, duñci fiée ficii ê Nwa' Nyo' le. 3 E wvú no duñci jó, ceyyi le Mboyse wvú Nyo' to kawee to kenke keeke eyen ngew, ekase ebuy yí kpwe le. E Jisos wvun wvú wen fewci ekume wvú nu Mboyse wvudvu. 4 E bonyii bomew yuw nonen, bee bene Baul bô Silas e. E Boglek bomew bô to wvumte Nyo' noo bokene bo baay baay bomew bee ten nteen. 5 Geen, e Bojuu bomew mum no bene kendor bô Baul noo Silas, kum bonyii bomew bô to gbwayte ecici e bô bó taashe kebombom e, kew diuw elaante. E bó mum ne gen ngoy yew Jason le bó gomte Baul bô Silas keebvuse enya ê bonyii ekfuñ. 6 E bó dioo gom nkuun, mum gufe Jason bô bonyii bo mbee le bomew gen bô bó fwe dvu bocee ntew, no wante gayte le, “Bonyii ban nu bô ghane banse won e wvú tuu ncine, e bó e to wase e buy jan, 7 Jason e fiisen bó e gee yew dvu wvú. Bó bocii ngoyte bonci bo Nfon wvu Lum e, duu le Nfon wvumvu nu dvú e diee nu le Jisos.” 8 E bocee ntew bô bonyii yuw nonen, ne no wewte lo. 9 E bó mum kan e Jason bô bonyii bo mbee le nya bigew le é fí ke bvuu kooy lo, bó saa etfuse bigew bidvu ê bó ke. E bó mum cine bó le e bó no gene.

E Baul bô Silas gen Belia

10 E ekfuñ ke dioo jiiim, e bonyii bo mbee le jo Baul bô Silas ciinse e bó no gene ê kelaante kè Belia le. No

bó ley jó, gen yew bunle Bojuu le. 11 Bojuu bo jó to nu bonyii e bó kee fiée fele bo Tesalonika, njefo bó to nu e looce fiisen n'eyyi bó shiee, no taasse Nwa' Nyo' ediuw ecii keeyen laa mweem mvú Baul yeyyi bó dvú nu keceey e. 12 E bó mum bee diew Nyo' le nteen. E bokene bo baay baay nteen bô to nu Boglek noo bolemse nteen bô to nu ten Boglek bee ten. 13 Geen, e Bojuu bo Tesalonika ke yuw le Baul nu e gen wase e no fewci diew Nyo' Belia, e bó mum gen ten jó, beyse kebombom ke bonyii le e bó kew mvunlaa. 14 E bonyii bo mbee le mum gay lo ê Baul kan mwaan e wvú gen diuw joo yi baay e. Geen, e Silas bô Timatio shee Belia. 15 E bonyii bô to genee keeciinse Baul, gen buy Aten mum cine wvú le. E bó dioo tuu jim, e Baul tum bó le bó egen tefe ê Silas bô Timatio le bó emom ke le ebi wen e cekey.

E Baul no nu Aten

16 E Baul mum no ceyte Silas bô Timatio Aten. E wvú ke dioo ghane jó, yen e kelaante kedvu e yinşen lo bô mvumooso. E fí shiw fitele fiew. 17 E wvú mum gen yew bunle Bojuu le, jeme bô bó noo bonyii bô to yaa nu ke Bojuu bô to bunlee ten Nyo' dvú. E wvú bvuu no jemyi ten ediuw ecii ya le bô bonyii bô to ké ne to fó. 18 E bonyii bo n'eyyi le bomew bô bó to teje le Ebikolian noo bó to teje le Sitoyik ke ne to keebew ten mbew bô bo Baul. No Baul to fewci ekume Jisos noo mbuy wvu yí kpwe le, e bomew mum no biite le, “Keyun kin se kumte diuw le la le?” E bomew no duu fibole le, “Fí yen'yi nen ke diewe wvú fewci ekume bonyo' bo bonyii bomew e.” 19 Nonen, e bó mum jo Baul e bô bó gen fô nshii wvú bó teje le Aleobagus e, * gay ê wvú le, “Bese gomte keebvuu eyuw ekume n'eyyi wvu fwe wvun wvú wo too dvú laa

17:1 1Tes 2:1-2 17:2 9:20; 13:5, 14, 44; 14:1; 16:13; 17:10, 17; 18:5, 26; 19:8-9; 28:17 17:3 3:18

17:4 13:50; 16:14; 17:17 17:5 Lum 16:21 17:6 16:20 17:7 Luk 23:2; Jon 19:12 17:10 17:2

17:11 Jon 5:39 17:12 11:18 17:13 14:5, 19; 1Tes 2:14-16 17:17 17:2, 4 17:18 4:2; 1Kol 1:22

* 17:19 Nshii wvun nu fô bó to ké no seysee mweem mvu ê kelaante kè Aten e, bvuu saake bonsaw fó.

wvú nu le la le. ²⁰ Wo jemyi mwεεm mvumew ε bese ke baa yuw wase ke. Nonεn, bese ε no gomte keekiεε kenyi kedvu.” ²¹ (Bonyii bo Aten noo botolo bo jó to ké no nu ke fibole keeshee yuuke ε è nu mwεεm mvu mvunfεm, jemyi ekumε mvú.)

²² Ε Baul mum leem fwe dvu nshii Aleobagus wvudvu, gay le, “Bonyii bo Aten, me n'yene le ê jé le yicii nu ε ben wvumte bonyo' baay. ²³ Me nje-myi nεn, njefo me nse nghane εlaante jonεn, ε ndioo ntaale mondvuum mò ben bunlee bonyo' mó le, ε n'yεn ketan ke ncese le kemew e ε bó ε san yí dvú le le, ‘Fô nyo' wvù bó baa kee le ke.’ Nyo' wvudvu wvù ben bunlee, wvù bó baa kee ke, nu wvú wvù me nu enfewce ê ben keseen. ²⁴ Nyo' wvudvu wvun nu wvù to bomεε woy wvun bó mwεεm mvunciim mvù nu yí dvú le. Ε nu wvú Nfon εbulε bó nshε, ε ke wvú ké no cee yéw ncese yi è bom bonyii le ke. ²⁵ Ke wvú tane fiεε fimew fi wvú taale le wee elem fô wvú le ke, njefo è nu wvú wvù gee ε bonyii bocii yoyte, nu dvú, keηke fiεε ficii fi bó shieele. ²⁶ Wvú to nu ε ge ε dikfuu di bonyii le dicii buy yí wee mwaan e no nu yí ekole ke nshε le. Ε wvú se ge nonεn, nu ε wvú to seyse wase kefew kè bó nu ke enu dvú, noo bidwee bi mondvuum mò bó nu ke eceè mó le. ²⁷ Wvú to ge nonεn, wvu le bonyii ke eghaale, gomte wvú laa bó nu ke eyuu eyεn wvú le le. Geenεn, ε ke Nyo' yaa cim nu ncejole fô wee mvu beene le ke. ²⁸ Fifin nu ke leηleη no wee mvu to jemyεε wase le, ‘Ε nu wvú wvù gee ε beene se cee, lene,

bvuu nu no beene nu.’
Ε wee wene binfε mvu to jeme wase ten le,

‘Beene nu naa boom bew’.
²⁹ No beene nu boom bo Nyo' le nonεn, fo beene ekpwaakè le Nyo' fieesene fiεε fi è seyse wee bó bvufee bwew, ε tfuy bó ketwaa ke bigew e,

kenεε ε kene lo bó te ke. ³⁰ Ε to nu kefew kè bonyii to beε kenjiwe le, gee mwεεm mvù befe mvun, ε Nyo' cin'yi dvú. Geenεn, keseen nu ε wvú gayte le bonyii bocii ekumεn mvuntelem mvubole. ³¹ Bó ekumεn njefo wvú nu ε gee diuu di wvú nu ke esaw woy tfuu bii keceey e. Wvú nu ε baa wase wee we wvù nu ke esaake. Fifin nu ε wvú duηce wase ê bonyii bocii le è nu keceey no wvú to bvuseε wee wvudvu yí kpwe le.”

³² No Baul jeme nonεn, ε bó yuw ε wvú ε ben ekumε mbuy wvu yí kpwe le, ε bonyii bomew nε no kieele lo wvú. Ε bomew gay fibole le, “Bese gomte keeke ebvuu eyuw ekumε fiεε fi wo jemyi fin.” ³³ Nonεn, ε Baul mum buy cinε bó le. ³⁴ Geenεn, ε bonyii bomew bee fiεε fi wvú to jemyi le, bene wvú le. Wee mvu bó le to nu Dionisius wvù to nu wee nshii Aleobagus, ε mvu nu kpwoon ε diee nu Damalis noo bonyii bomew ten.

18

Ε Baul gen Kolen

¹ Ejim jodvu, ε Baul nε Aten gen ê ke-laante kè Kolen e. ² No wvú gen jó, ε bó wee Juu mvu tasεn ε diee nu Akpwila, ε bó to boke wvú Bontus. Akpwila bó Blisilia wvù kpweεe to beε nε ke lo Itali, njefo Klawdius wvù Nfon wvu Lum to nu ε bvuse sa' le Bojuu bocii ebuy jó. Ε Baul ke laa ghane ê bó le, ³ dioo yεn le bó seysee jéw yi bó saan ke cún dvú, ε è to nu ke ten lemme di wvú wvù Baul to cee nje dí, ε wvú mum no cee fó, ε bó bó lemte. ⁴ Ε ké dioo nu εdiuw ε mbam e εcii, ε wvú no gene yew bunle le, jemyi bó Bojuu noo Boglek dvú, momte keege le bó ebee fiεε fi wvú to yεeyi le.

⁵ Ε Silas bó Timatio ke dioo nε Masedonia to, ε Baul mum jo kefew kew kecii no fewci ε è nu diεw Nyo', duηci ê Bojuu le Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu Jisos. ⁶ Geenεn, ε Bojuu bodvu

17:24 7:48; Mben 146:6; 1Bfn 8:27 17:25 Mben 50:9-13 17:26 Dito 32:8; Job 12:23 17:27 Yεsa 55:6 17:28 Kenj 1:27 17:29 19:26; Yεsa 44:9-20 17:30 14:16; Lum 2:4 17:31 3:15; 10:42 18:2 Lum 16:3; 1Kol 16:19; 2Tim 4:19 18:3 20:33-34; 1Kol 4:12; 9:12-18; 1Tεs 2:9; 2Tεs 3:7-9 18:5 11:18 18:5 3:26; 5:42 18:6 13:51; 20:26

ke ne no kicine fiε fi wvú to jemyi, nan'yi wvú. E wvú mum yεwse ndvú ye gay ê bó le, “Kpwe yene enù can yene le. Ke me ηκηηκε εbo fó κε. E κew yî keseen e, me nu enγenè wase ε è nu ê bonyii bò yaa nu κε Bojuu le.”
 7 E wvú mum cine bó le, buy γεν no cee wase ε è nu bò wee mvu ε è yaa nu wee Juu κε, ε wee wvudvu to ké no wvumte Nyo'. Diee diew to nu Titius Justus, ε la diew nu mbew yew bunle le. 8 E Klisbus wvú cee εkole yew bunle bò bonyii bocii bo ê wvú yew ke lese fitele yî Tata le. E bonyii bo Kolēn nteen no yuuke no Baul fewci εkumε Jisos, beηe, ε bó mum leese bó ê joo.

9 E è ke no nu entaη jomew, ε Tata jeme ê Baul ê fiεε diεwε εfile le le, “Fo wo efanè κε, è fewci κε diεw yem gene dvú. Fo wo ke elu dvú κε,
 10 njefo me nu bee wo, ε κε wee yaa nu naa dvú wvú nulo ege fiεε bó wo κε. Bonyii bem nu ê kelaante kin e nteen.” 11 Nonεn, ε Baul mum no nu jó yî kelum e kecile bò kenγawten, γεεyi bonyii bò diew Nyo'.

12 No Baul to nu jó, ε Galio ke dioo nu wee sa' wvu ê keba kè Akεya le, ε Bojuu baance ye koo wvú γεν bó wvú yew nsaw e, 13 jeme ê Galio le, “Wee wvun momte keebaηse bonyii ε bó bunlee Nyo' ê je mi le jεey se è nu no nci gomte.” 14 E Baul ke ne le wen ejemyi, ε Galio ne jeme ê Bojuu ba le, “Bojuu ben eyuw, é fiεε fin be nu fiεε fimew fi befe ε wee wvun ε ge, kenεε nci mvu ε wvú ε ηgoy, tu me mbe ε ηkuu shém ε n'yekε fiεε fi ben jemyi. 15 Geenεn, no fiεε fin nu κε mbew εkumε díεw bó ediee noo bonci bonεn, ben eseyse ebenεben. Ke è yaa nulo é me ensaw fifin fiεε κε.” 16 No wvú jeme nonεn, mum kuη bó ε bó buy yew nsaw e. 17 E bó bocii mum ne ley yî Sostenes wvú to nu cee εkole yew bunle le, mum suη wvú fwe dvu yew nsaw. E Galio fanε yaa kpwe lo fiεε fó κε.

E Baul tu jim Antiok

18 Ejim jodvu, ε Baul bvuu ce Kolēn bò bonyii bo mbee le yî εdiuw e nteen, ke mum ne cine bó le ε bó bo Blisilia noo Akpwila ley ê ηguw wvu ê joo le keegene Silia. E bó se ne Seηklia fò bó to leyεε ê ηguw e, ε Baul mvu εkole nje ηkawma wvú wvú to γεε fò Nyo' le. 19 E bó no gene, ke γεν buy Efesus, ε Baul cine Blisilia bò Akpwila le jó, yaw γεν fiew ε è nu yew bunle Bojuu le, jeme ê Bojuu dvú. 20 E bó ke lekε le wvú ebvuu ece κε bó bó εdiuw nteen, ε wvú tun. 21 Geenεn, ε wvú ke dioo nen'yi, gay ê bó le, “Me nu ηke enkase ento ê ben e é Nyo' fen ε bee.” No wvú gay nonεn, mum ley ê ηguw e ne Efesus.

22 E ηguw ke γεν buy Kaysalia, ε Baul buy, ben γεν gay kentaashe ke bonyii bo mbee le Jelusalem, mum ne bow Antiok. 23 E wvú ke ce jó ε kefew gence, mum kase ne no lene fele ê biba bì Galēshia bò Fligia le, yvuwse mvuntelem mvu bonyii bo mbee le bo jó.

E Abolos fewce diew Nyo' Efesus

24 E wee Juu mvu ke ne to Efesus ε diee diew nu Abolos, ε bó to boke wvú Aleksandia. E to nu wee ε wvú kee njeme, bvuu kee Nwa' Nyo' ntay. 25 Bó to nu ε γεεyi wase wvú bó Je yî Tata duηci, ε wvú mum no fiee lo bó n'γεεyi wvu εkumε Jisos, γεεyi bonyii leη. Geenεn, wvú to kee κε ε è nu fiεε fi Jon to fewci leese bonyii ê joo. 26 No wvú to toε Efesus, mum κew no γεεyi bonyii yew bunle le yaa fane κε. E Blisilia bò Akpwila ke yuw no wvú γεεyi nonεn, mum jo wvú, γεν bvuu yuuse wvú ntay εkumε Je yî Nyo' duηci.

27 E Abolos ke ne kpawwce le wen enu elente eγεν keba kè Akεya le. E bonyii bo mbee le bo Efesus mum fiεε wvú, saη ηwa' ê ηgoo bonyii bo mbee le bo Akεya, tomte le wvú ke dioo ε fεse ε bó fiεεn wvú. E wvú ke γεν jó, fi bonyii bo mbee le ntay, ε bonyii ban nu bò Nyo' to nu ε buw bó bó

mboyma, ε bó lese fitele yî Jisos e. ²⁸ Ε wvú no beeke mbew bô Bojuu ya le ε è yaa nu wvu wεε κε, soo bó, duñci ê Nwa' Nyo' le ε Jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε.

19

Ε Baul γεν Εφesus

¹ Ε to nu seke Abolos to nu Kolen, ε Baul ke jo je yi ente ente ê biba bì wvú to λene jó le, fεse Εφesus. No wvú fεse jó, yen ηgoo bonyii bo mbee le bomew e, ² bife ê bó le, “Keyoy ke Yuule to nu ε to yî yene le seke ben to lesεε fitele yî Jisos e?” Ε bó tfuse le, “Bese ke baa yuw wase le fιεε fimew nu Keyoy ke Yuule κε.” ³ Ε Baul bife le, “Ε è fεn nu nonεn, tu bó to lese ben ê joo nje la?” Ε bó tfuse le, “Bó to lese bese ê joo bii no Jon to fewci.” ⁴ Ε Baul mum gay ê bó le, “Jon to leese bonyii ê joo, keeduñce le bó nu ε kumen mvuntelem mvubole, ε wvú to gayte le bó ebee ε è nu wee wvú too ê wen ejim e, ε wee wvú wvú to gayte nu Jisos.” ⁵ Ε bonyii bodvu yuw no Baul gay nonεn, ε bó mum lese bó ê joo ε è nu wase ê diee di Tata Jisos e. ⁶ Ε Baul γεε can yî bó le, ε Keyoy ke Yuule mum to yî bó le. Ε bó mum nε no jemyi díew yî bó yaa kee κε, bvuu seje ê bonyii mwεεm mvù bó yuuke ε Nyo' jemyi. ⁷ Bonyii bodvu to nu wee diεwε yuufe ncow bofεε le.

⁸ Ε Baul mum no nu κε Εφesus, gene yew bunle le yî kee le τε, jemyi ê bonyii dvú yaa fane κε. Ε bô bó no beeke mbew, ε wvú momte keege le bó ebee fιεε fi wvú jemyi εκυμε bvunfon bvú Nyo' le. ⁹ Ε bonyii bomew teme bikuu fan keebee, mum no jemyi díew yî befe ê bonyii ejise εκυμε Je Tata. Ε Baul mum cinε bó le, jo ηgoo bonyii bo mbee le, ε bô bó γεν wase ε è nu yew n'yεεyi yi Taylanus e, no jemyi ê bó dvú εdiuw εcii. ¹⁰ Ε Baul ge nonεn yî bilum e bifεε. Nonεn, ε Bojuu noo Boglek bocii bo won wvú Esia jodvu le yuw diεw Tata.

Ε boom bo Sikεfa le no benjene Baul

¹¹ Ε Baul no nu, ε Nyo' gee, ε wvú gee binghaw bi mwεεm e ε è nu lo bi diuw wvú yumεεn e. ¹² Bó to ké joo κε naa fιεε fiew fi ye le diεwε fincake fi ndvu le, κεεε ndvu ye lemme, eγεν ekum wee kencem e dvú, ε wvú mum bonεn lo, ε è nu wvú κεηke keyoy kè befe yî ye le, ε kí buy.

¹³ Ε Bojuu bomew bò to ké no ghane bvuuuse biyoy bì befe yî bonyii le, ke mum nε no momte keetenε diee di Tata Jisos e se bvuuuse biyoy bidvu. Ε wee ké nε mum gay ê keyoy kè befe le, “Me mbvuuse wo ê diee di Jisos wvú Baul fewci le.” ¹⁴ Bonyii bò to momte fιεε fidvu to nu bosooshwi, ε è to nu boom bo Sikεfa wvú εκολε ke bocee ncese Bojuu le. ¹⁵ Ε keyoy kè befe ke bife ê bó le, “Me ηkee Jisos, ηkee ten Baul, ben nu finεn baa?” ¹⁶ Ε wee wvú keyoy kè befe kedvu to nu yî ye le mum fente lo yî bonyii bodvu le, gowse bó kuse, ε bó fεε lo buy yew dvu wee wvudvu nu wase binyi bincimte bô bilεmte ye le.

¹⁷ Ε Bojuu bô Boglek bocii bò to cee Εφesus yuw εκυμε fιεε fidvu, no fane. Ε bonyii mum no wvumte diee di Tata Jisos e fesene lo. ¹⁸ Ε bonyii nteen bò to nu wase bonyii bo mbee le no too seje bvuu bwaashi mwεεm mvu ejiwε le mvù bó to gee. ¹⁹ Ε bomew nteen bò to gee nfim, baance bonwa' bobole bo nfim e, to dvú, ton ê bonyii ejise. Ε bó tan kpwaw bonwa' bodvu bocii, ε wvú buy ejise bigew bontfuke mbaanshen (50,000). * ²⁰ Nonεn, ε mwεεm mvun ge ε diεw Tata no leyte ê mvuntelem mvu bonyii le bô mvun-gay, saankene gene lo fwe fwe.

Ε bonyii κew mvunlaa Εφesus

²¹ Ε è ke no nu ejim jodvu, ε Baul yen le wen nu eγεν Jelusalem, ε wen nu dioo gene, efey je biba bì Masedonia bô Akεya le. Ε wvú bvuu no gayte le, “Me nu ηke endioo ε ηγεν ε

19:2 2:38; 8:16 19:3 8:18-25; Luk 3:3-4, 16-17 19:6 2:4 19:8 17:2; 28:23 19:9 9:2 19:10 20:18 19:11 2:22 19:13 3:6; Luk 9:49-50 19:15 16:17 19:17 5:11 * 19:19 Bigew bin to nu ε jise dimwaan nu nlawma wee lemme yî diuw le. 19:20 2:41 19:21 23:11; Lum 1:10, 13

mbuy Jelusalēm, enkenke keengen ten embuy Lum.”²² E wvú mum yaw tum bonyii bofēē, Timatio bô Elastus bô to fici wvú, ε bó gen fwe Masedonia. E wvú shēē bvuu ce Esia caan.

²³ E è no nu ke kefew kedvu le, ε mvunlaa nē kēw Efesus ekumē Je Tata ε è yaa nu mvu wēē ke. ²⁴ Cee elamē mvu to nu jó, ε diee nu Demitiyus, ε wvú to ké no tfuyte mwēem mvú fieesene yew ncese nyo' wvú bó teje le Atēmis. † Lemme didvu din to ké no too bô bigew fô bonyii bô tone elamē le ε è yaa nu bi wēē ke. ²⁵ E Demitiyus mum kum bonyii bô to tone elamē bocii noo bonyii bô to lemte kfuu didiē lemme, ε bó tase. E wvú gay ê bó le, “Boom bo bwēem e, ben kee lo le lemme din nu ε beene ñole bigew yî dvú le. ²⁶ Ben ε no yene bvuu yuuke fiēē fî fimbwē fî Baul fin gee. Wvú ghane gayte le ke bonyo' bô bó kene lo bô can yaa nu bonyo' ke. Wvú nu ε ge wase nonēn, ε banke bvufee bvú bonyii le nteen Efesus jan, ε no banse wase ten bvú bonyii bo Esia le bocii ε bó beje wvú le. ²⁷ Me n'yene le lemme disēēbeene din nu ekenke diee di befe. E ke è mēy nonēn ke, yew ncese nyo' wvu baay wvú kpwoon wvú Atēmis nu ke etu fiēē fî ecici. E fî kooy lo nonēn, tu bó ε shoose wase nyo' wvu baay wvun wvú nu ε bó wvumte Esia jocii, ε ekole ke nshē le kecii wvumte ten.”

²⁸ No bonyii bodvu yuw nonēn, ε mvuntelem bente lo bó. E bó mum kēw no wamte, gayte le, “Atēmis wvu Efesus nu nyo' wvu baay.” ²⁹ E ke-laante kedvu kecii mum bvun. E kebombom ke bonyii le kè to taseē mum ley yî Gayus bô Alistakus e, ε è to nu bonyii bo Masedonia bô to lene bô bo Baul, gufe gen bô bó yew nshii noo bondvum e. ³⁰ E Baul no gomte keeley gen fwe dvu kebombom kedvu, ε bonyii bo mbee le tun. ³¹ E bonyii bomew bo baay baay bo jó bô kenke won bô to nu nsáa ye, bvuu ciinse ntum fô wvú le leke le fo wvú

emom lo etome ekale dvú ke. ³² E kebombom kè to taseē kedvu mum nē bvun no wamte ke lo ncēw ncēw. E bomew wamte fin fiēē, ε bomew wamte fifi. Ke bonyii nteen to cim kee fiēē fî bó to taseē fó nje fî ke. ³³ E Bojuu mum jo Elēksanda fese fwe dvu kebombom ke bonyii le, ε bonyii bomew yēn mum no kpwaake le wvú kee fiēē fó. E wvú mum no cici bonyii bô kebo keetañe diuw we. ³⁴ E bonyii bodvu ke dioo kiēē le Elēksanda nu wee juu, ε bó bvuu mēse no wamte lo gene fwe yî wee le mwaan, gayte le, “Atēmis wvu Efesus nu nyo' wvu baay.” E bó ke wam nonēn, gen buy bontam bo kefew e bofēē.

³⁵ E wee nsan wvu elaanthe jodvu ke nē ci bó, ε bó lu bô diuw. E wvú bife ê bó le, “Bonyii bo Efesus, wee nu dvú wvú maa le ke è kenke beene bo Efesus jan yew ncese nyo' wvú Atēmis noo tē di nyo' le di to gbweē fowe le? ³⁶ No wee nu sē wvú nu dvú wvú nulo ekicēn fifin, tu ben bee keelaame, saa eyunse nēn ke. ³⁷ Ben ε to bô bonyii ban fēn sē bó nu ε con fiēē yēw bonyo' le, kenēē ε jeme díew yî befe ekumē nyo' wesebeene wvú kpwoon wvun ñkuun. ³⁸ E Demitiyus bô bonyii bew fēn kenke nsaw bô wee, tu ediuw ε nsaw nu dvú yò è nulo é bó egeñ eyēn bonyii bô saake bonsaw e, é bô bó esaw. ³⁹ E fiēē fimew fēn bvuu nu dvú fele fin fî ben gomte, tu bó nu ke etaa ente jodvu fô nshii bocee ntēw e. ⁴⁰ Me njemyi nēn, njefo me n'yene le fiēē fî ebēn fin nu elese beene diuw e le beene nu ε kēw mvunlaa. E fî kooy nonēn, beene saa ekenke fiēē fî lēñ fî bó etfuse ke.” ⁴¹ No wvú jeme nonēn, mum gay ε kebombom kedvu tawse.

20

E Baul gen Masedonia noo Glee

¹ E mvunlaa mvú to nu Efesus ke lætēn, ε Baul tee ñgoo bonyii bo mbee le, tefe bó mum gay bó le no gene Masedonia. ² E wvú gen, ghan biba bi jó le, yvuwsē mvuntelem mvu bonyii

bo mbee le ntay, mum danşen gen Gleeş, ³ ce jó kee tē. E wvú ke nē no nu lē wen nu egeñ eley ŋguw wvu ê joo egeñ Silia, mum yuw lē Bojuu nu ε gbwe wvú ê je. E wvú mum yen lē è jee lē wen ekase etu jim je Masedonia. ⁴ Wvú to lēne bô bô Sobata wvú waa Bilus wvu Belia, noo Alistakus bô Sekundus bo Tesalonika, noo Gayus wvu Delbi, noo Timatio, noo Tikikus bô Toofimus bô to nu bonyii bo Esia. ⁵ E bonyii ban mum gen fwe no ceyte bee bo Baul Towas. ⁶ E Nkaw Bled wvú bó baa gē Fintunlēen jó ke fey, ε bese ley ŋguw Filibi, jo ediuw etin bene bó le Towas, ε bee bó ce jó ediuw esooshiwiy.

E Baul bvuu ghan kentaashε ke Towas

⁷ E è ke no nu diuu di fwe yî kemaa le, ε bee bo kentaashε tase fokiεguu keeguuten bled. No Baul to nu keebuy nē fò bvú ε yuu, ε wvú mum kēw no jemyi ê bó, ke jeme gen buy entan entelē. ⁸ Bee bó to nu ε è nu ê kebuw ke yew e ke εwe le, ε bin'yeese baa dvú nteen. ⁹ E cuwee mvu wvú diee to nu Yutikus ε shii yî ntoo yew e. E wvú ke nē kēw no leete no Baul to jemyi ke gene lo. E nyii ke dioo gooke wase lo wvú, ε wvú mum nē fò gbwe ekuse, ε fò to nu bin̄kente bi yew e bitete ε kēw fokuse. E bó gen jo ε wvú ε kpwe wase. ¹⁰ E Baul shii gen ŋgvuum ê wvú εwe, bam wvú gay ê bonyii lē, “Wvú bēē dvú, fo ben ebuukè kē.” ¹¹ E Baul ke kase ben ê kebuw ke εwe kiε le, guse bled die, sē bvuu kēw no jemyi, ke jeme ε bvutfuu ghan yuu ε wvú mum nē. ¹² E bonyii ke jo cuwee wε kfulē bô wvú fô yew e ε wvú nu wum, ε mvuntelem lēeten bó baay.

E Baul nya ntefe ê bocee kentaashε ke Efesus

¹³ E bese ke ley ŋguw wvu ê joo, gen Asos, no Baul to seyseε wase lē è nu jó jò bese nu ke ejo wen. Wvú to gay nonēn, njefo wvú to gomte keelēn

fokuse. ¹⁴ E wvú ke koocε bese le Asos, ε bese mum jo wvú ê ŋguw e, ε bee bó gen buy Mitilin. ¹⁵ E bese ke nē fò ê ŋguw e, ε bvú buy yuu, ε bese fese mbew Kios e, fey, ε bvú bvuu buy yuu, ε bese fese Samos, bvuu fey, ε bvú bvuu buy yuu, ε bese ley Miletus. ¹⁶ Bese to lēne nonēn, wemte lo Efesus njefo ke Baul to gomte keejewse kefew Esia kē. Wvú to gene cekey cekey laa è nulo é wen ke enu Jelusalem diuu di Nkaw Bentekos e lē.

¹⁷ No bese ley Miletus, ε Baul ciinse ntum fô bocee kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Efesus e lē bó eto eyen wen e. ¹⁸ E bó ke to, ε wvú jeme ê bó lē, “Ben kee no nce wem to nu beene ε kēw yî diuu di fwe di me nto ntomyεε ekale yî nshε yi Esia le. ¹⁹ Me nto nu ε nshike ekole kem, no nlemte fô Nyo' le bô misem ejise. E me mbvuu n'yen bonḡew ê jé le nteen no Bojuu to bone bikaa ê me ejim. ²⁰ E ben bvuu kee no me nto n'yeyi ben ya le, mbvuu ŋghane n'yeyi yéw e. Me nto mbaa nyilē fiεε fimew fi è nulo é fí efi ben kē. ²¹ Me nto nfewci kē ε è nu fiεε fimwaan̄ ê Bojuu noo ê bonyii bô yaa nu kē Bojuu, ŋgayte lē bó ekumēn mvuntelem mvubole, etu bô bo Nyo', elese fitele yî Tata wesebeene wvú Jisos Klistu le. ²² Keseen, ben eyekε eyuw, me ŋgene Jelusalem ε è nu no Keyoy ke Yuule gay ê me, ε me n'yaa ŋkee lē laa è nu egeñ ekooy la bô me jó lē. ²³ Fiεε fi me ŋkee nu kē lē mondvuum monciim mò me nfele mó le, nu ε Keyoy ke Yuule senje kē ê me lē ncaw bô ŋḡew ceyte me fwe. ²⁴ Geenēn, kē me n'yene nshii wem e lē è nu fiεε kē, efey lē me emεse lemme di Tata Jisos nu ε nya ê me di nu lē me enfewci saaka wvú jee wvu ekumē no Nyo' nu ε buw bonyii bô mboyma.

²⁵ Yî keseen e, ben eyekε eyuw, me ŋkee lē kē weε mvu ben e wvú beene ε bó se nu, ε me nfewci ekumē bvunfon bvū Nyo' le bēε ke ebvuu eyen bvushiw bwem e kē. ²⁶ Me ε mum

ε no nlooci njemyi ê ben εben ε ε wee mvu ben e la lo keseen, tu κε me ηκεηκε εbo fó κε, ²⁷ njefo me nse mbaa nyile keensee fiεε ficii ê ben fi Nyo' shieele κε. ²⁸ Ben dioo ε shεε, no taalè fô bikuu binen e noo fô ηgoo bonyii bo mbee le bô nu diεwε njée le, bô Keyoy ke Yuule nu ε gεε ben ê bó we le. Ben enù boncey njée bo kentaashe ke bonyii bo Nyo' le kè wvú to sumεε bô ελεμε κε Waa we le. ²⁹ Me ηkee lo ε me nu ηκε endioo ε mbase ekale, é bokuula eto eley ηgoo yene le, saa ecawte wee wvù bó ekoo κε. ³⁰ Bonyii bomew nu ke ebuy κε naa ê ben εnte, eλεεle ηgoo bonyii bo mbee le, guute ε bó tuu ê ηgoo yibole. ³¹ Nonen, ben eyenè, kumyi ε yí bilum e bitete nu ε me ε n'yεeyi ben bocii εntaj bô εmvunsheen bô misem εjisε.

³² Me ε mum ε no nyaa ben keseen can Nyo' le noo yí diεw ye yì nu εkume nfi wvù Nyo' nu ε buw bonyii dvú. Diεw yin nu yì nulo ege é ben ekuu, wvu ε ben ke eκεηκε kelenj fô bvudvuu bvù Nyo' nu ε gεε ê bonyii bô wvù nu ε ge le è nu naa bew e. ³³ Me nto mbaa njeenke bigew bi wee le kenεε ndvú wee κε. ³⁴ Ben kee ntay le è nu can yem yin yì to lemte fiεε ficii fi bee ηgoo yem to shieele. ³⁵ Yí mwεεm mvunciim e nu ε me nto nduηci ê ben ε wee κεηκε keelemtè ntay emum efi bonyii bo ηγεw e, kumyi no Tata Jisos to jemyεε le, 'Njonj wvu baay nu wvu wee wvù nyaa lo, fele wee wvù fii lo le.' ”

³⁶ No Baul mεse ε jeme nonen, ε bô bó mum tum εnvuw fokuse bocii, bunle. ³⁷ Ε bó ne keεe bô kpwe no beele, bamte Baul ηoci ε bó ε shεε wase. ³⁸ Fiεε fi to gεε é bó se no beele baay nen, nu diεw yì Baul to jemyεε le κε bó bεε ke ebvuu eyen bvushiw bvuwene κε. Ε bó mum ciinse wvù γεν buy fó wvù nu eley ηguw wvu ê joo.

21

Ε Baul γεν Jεlusalεm

¹ Ε bee bo Baul gay bó le, mum ne fó lente ê ηguw e teyney, fεse Kos. Ε bvú buy yuu, ε bese γεν Lodεs, ke ne fó, γεν Batala. ² No bese buy jó, yen wvumvu ηguw wvu ê joo wvù to gene Fonishia le, mum ley jó no gene. ³ Ε bese ke yen Sayblus e, cine εbo εηκοηko, mum fey γεν buy Taya, wonj wvù Silia le fô ηguw to nu keebvuse mwεεm. ⁴ Ε bese gom bonyii bo mbee le, ε bee bó ce εdiuw εsooshwi. Ε Keyoy ke Yuule ge ε bó tefe Baul ε fo wvù emom eγεν Jεlusalεm κε. ⁵ Ε bee bó ke ce, ε diuu ke to kocen di bese ene, ε bese mum jo je. Ε bó bocii bô bokε' bobole noo boom, ciinse bese buysen kelaante kedvu γεν buy diuw joo yi baay e, ε bee bó tum εnvuw fokuse, bunle mum gaynen. ⁶ Ε bese ley ê ηguw e, ε bó no tuu jim fô yew e.

⁷ Ε bese mum ne Taya, jo je, γεν buy Tolεmay. Ε bee bo boom bo bwεe wese le bo mbee le gaynen, ce diuu dimwaan. ⁸ Ε bvú buy yuu, ε bese ne, γεν fεse Kaysalia, γεν yew dvu Filew wvù to ghane fewci diεw Nyo', ε bee bó ce. Filew wvun to nu wee mwaan ηgoo bonyii bo bosooshwi bô bó to baayεε ba le. ⁹ Wvù to κεηκε boom bokεne bonεw, ε bó baa kee wase bolemσε κε, ε bó to ké no seηe ê bonyii mwεεm mvù bó yuuke ε Nyo' jemyi. ¹⁰ Ε bese no nu jó yí εdiuw e nteen, ε wee mvu wvù to ké no seηe mwεεm mvù wvù yuuke ε Nyo' jemyi ke ne Judea bow to jó ε diee nu Agabus. ¹¹ Ε wvù ke to yen bese le, jo kecaw ke Baul e, kay bikaa biew bi wvù wvù Agabus e noo can ye dvú, mum tefe le, “Keyoy ke Yuule gayte le è neε no Bojuu bo Jεlusalεm nu ke ekay wee wvù κεηκε kecaw kin nen, enya wvù can bonyii bô yaa nu κε Bojuu le.” ¹² Ε bese yuw nonen, ε bee bo bonyii bocii bô to nu fó no lεke Baul ε fo wvù eγεν

20:28 11:23 **20:28** 1Bi 5:2 **20:29** Mat 7:15; Jon 10:12 **20:30** Gal 4:17; 1Jon 2:19 **20:31** 19:10; 1Tes 2:11-12; 2Kol 11:28 **20:32** 26:18; 1Tes 5:23-24; 2Tes 1:11-12 **20:33** 18:3 **20:35** Mat 10:8 **20:38** 20:25 **21:4** 10:19; 21:11 **21:5** 20:36 **21:8** 6:5; 8:5, 40 **21:9** 2:17 **21:10** 11:28 **21:11** 20:23; 21:33; Lum 15:31 **21:13** 20:24

Jelusalem ke. ¹³ E wvú tfuse le, “Ben gee e è nu la fin nen? Ben kee ke le ben beele nen shiike fitele fiem e? Me nu e nseyse e è yaa nu ke keenley ncaw Jelusalem maan ke. Me nu e nseyse ten naa keenkpwe lo jó nje diee di Tata Jisos e.” ¹⁴ No je to baa nu dvú keege é wvú ekumen nkpwawce we, e bese mum lu, gay ke wase le, “Fí enù ke no Tata gomte.”

¹⁵ E ediuw fey, e bese baance mwεem mvusese, mum no bene Jelusalem. ¹⁶ E bonyii bo mbee le bomew bo Kaysalia ben bee bó, ke jo bese e bee bó gen yew dvu Menason dvù bese to nu keeke ecee. E Menason wvun to nu wee wvu Sayblus, e è to nu wee mvu ente jo bonyii bò to yawεε lese fitele yî Jisos e.

E Baul laa ghane ê Jem bô bocee kentaashe ke bonyii bo mbee le

¹⁷ No bese to fεεεε Jelusalem, e bonyii bo mbee le bo jó fiisen bese ntay. ¹⁸ E ekfuñ buy yuu, e bee bo Baul laa ghane ê Jem e, e bocee kentaashe to nu ten fó bocii. ¹⁹ E Baul gay bó le, mum nyey fiεε ficii ê bó fi Nyo' to gee fô bonyii bò yaa nu ke Bojuu le fele yî lemme di wvú to lemte le. ²⁰ E bó yuw nonen, mum ke w no tumte monkum mo Nyo' le. Geenεn, ke ne gay ê Baul le, “Waa bwee wese, taa eyen no Bojuu nu e bó e lese wase fitele yî Jisos e bontfuke le bontfuke le. Geenεn, bó nu nonen beε ke leeme yî bonci bo Muses e temyi, ²¹ e bó e see wase ê bó ekumε wo le wo ghane yεεyi Bojuu bò cee bitum bimew e le bó ecine bonci bo Muses e, jemyi le fo bó etfuusè boom yew ke, bô le fo bó ebii nce won e ke. ²² No fí nu e bó nu ke ekiεε ke le wo nu e to, è nulo é beene ege neε keseen? ²³ Bese nu esee fiεε fí wo nu ege. Bese keñke bonyii fen bonεw e bó e ge nkawma fô Nyo' le. ²⁴ Joo bó, é ben e bó egen ekfum bikuu binen, é wo elaw fiεε ficii fi bó keñke keelaw wvu le bó egen emvu bikuu bibole. E wo ge nonen, é bonyii

bocii emum ekiεε le wo geele ten bonci bo Muses e, e mwεem mvunciim mvù bó jemyi ekumε wo yaa nu keceey ke. ²⁵ Fi ekumε bonyii bo mbee le bò yaa nu ke Bojuu nu e bese to jo ntañ sañ nwa' ciinse fô bó le le fo bó edieε mwεem mvudien mvù bó nu e ge bintane dvù fô bonyo' le ke. Fo bó edieε elemε ke nyam e ke. Fo bó edieε nyam yî nu se bó sele lo elemε e buy ke. Fo bó ekeñkè fiεε keege bô kenjan ke.” ²⁶ Nonen, e Baul mum jo bonyii bodvu, e ekfuñ ke buy yuu e bó bó gen kfum bikuu bibole. E Baul mum gen yew ncese le, see diuu di ediuw e nkfum nu ke edioo e ka, é bó emum ege ncese fô bó le wee mwaan mwaan.

E bó ghen Baul fô yew ncese le

²⁷ E ediuw yodvu ke dioo ekaa, e jó to nu esooshwi, e Bojuu bomew bò to nen'yεε Esia yen Baul e fô yew ncese le, mum beyse kebombom ke bonyii le, koo wvú, ²⁸ no sane etale gayte le, “Bonyii bo Islael, ben efi bese. E nu wee wvun wvù ghane yεεyi mwεem mvù befe ê bonyii mond-vuum monciim ekumε won wese-beene bô bonci bo Muses e noo ekumε yew ncese yin. Wvú nu e mεse e jo bonyii bò yaa nu ke Bojuu, e to bó bó yew ncese le fen, e befe bô bvud-vuu bvù yuule bvun.” ²⁹ Bó to jemyi nonen, njefo bó to nu e yen e Baul ghane εlaante bô Toofimus wvù wee wvu Efesus. E bó mum no kpwaake le Baul nu e ley bó wvú fô yew ncese le. ³⁰ E etale kedvu ge é kelaante kecii shiw, e bonyii no lewte too fó. E bó ghen Baul, gufe buy bó wvú yew ncese le, kan mwaan, e bó mum faaye dew fwese. ³¹ E bó mum no gomte keeyu Baul, e saaka ley bitem bi cee ekole bikuu bi bonyii bo nci le bo Lum e le Jelusalem jocii bvuunke lo. ³² E wvú mum ne lo kan mwaan, jo bonyii bo nci le bó bikuu bimew bi ngóo bonyii bo nci le, e bó bó lewte bow fó. E bonyii dioo yen nci le, e cee ekole bikuu bi nci le nu fó, e bó mum

lu keesuunke Baul. ³³ E cee ekole nci wvudvu mum to koo Baul, gay e bó kay wvú bô boncaw bofεε. E wvú bife ê bó le, “Wvun nu yεε? Wvú jay e è nu la?” ³⁴ E fó ne no yole lo, e ban wamte fin, e boba wamte fifi. E wvú fanε yaa eloocε eyuw laa è se be kooy la le. E wvú mum ne gay le bó ejo Baul eben bô wvú fô la di bonyii bo nci le. ³⁵ E bonyii bo nci le mum jo wvú, ke dioo bene fô je nu e bó e sewyε lo, mum ne wa tuu lo Baul no kebombom to ffuuke ke ê wvú ejim. ³⁶ E kí to bii nonen wamte, gayte le, “Bó elεse lo wvú.”

E Baul taje diuw

³⁷ E bó ke dioo leyte wase bô Baul fô la di bonyii bo nci le, e wvú leke ê cee ekole bikuu bi nci le le, “E nulo é me enjeme fiεε ê wo?” E wvú yuw nonen, bife ê Baul le, “Fí nu le wo kee diεw Glek e?” ³⁸ E baa nu wo wee wvu Ijiw we wvú to kewεε mvunlaa bô bikuu bi won e kefew kemew e, gufe ηgoo bonyii bontfuke bonεw (4,000) bô to yuwyi bonyii, e bô bó gen no nu ηkpwaante le?” ³⁹ E Baul tfuse le, “Me nu wee Juu, e bó to boke me Taasus won wvú Silishia le, e ke Taasus nu kelaante ke nεεw ke. Kee wo, nya ke me bô je é me enjeme ê bonyii ban.” ⁴⁰ E cee ekole bikuu bi bonyii bo nci le wvudvu mum nya je le wvú ejeme. E Baul mum leem fô bó to sewyεε fe, ci bonyii bô kebo. E bó lu bô diuw, e wvú gay ê bó e diεw Ibulu le le,

22

¹ “Bo'icεm bô boom bo bwεεm e, ben eyeke é me entaje diuw wεm fwe dvunen.” ² E bó dioo yuw no wvú jemyi e è nu ê diεw yibo Ibulu le, e bó mεse cife nen ndvumm. E Baul gay le, ³ “Me nu wee Juu, e bó to boke me Taasus won wvú Silishia le, geenεn ley me Jelusalem jan, e me n'yεεyi ηwa' can Gamalia le. E wvú loocε yεεyi me bô bonci bo bo'icee bosεεbeene le, e me mum no nleeme yî fiεε fi Nyo' le ntemyi ntag ke diεwε ben bocii bô nu

fen eben e. ⁴ Me nto ηké no mbone bikaa ejim jo bonyii bô bii Je Tata le, ηgee e bó yuwyi bó, ηkoole bokεε bô bolemse nciinse yew ncaw e. ⁵ Fin nu fiεε e ekole ke bocee ncese le bô bonyii bô saake won kee baanη. E to nya bó bonwa' le me engen dvú fô boom bo bwee wesebeene bô nu Damaskus e. E me mum no ηgene keenkooyε bonyii bô bii Je Tata le, enkay, ento bô bó Jelusalem é bó enya ηgew ê bó.

E Baul see no wvú to ghanεε se lese fiteleyî Jisos e

⁶ E me ηke ndioo nfenεne Damaskus ke diεwε emvunsheen entelεη e, e n'yuw mvu wvu baay ne seεε law fowe, shii yî yεm e. ⁷ E me ηgbwe fokuse, n'yuw e diεw jeme ê me le, ‘Saul, Saul, wo bone bikaa ê me ejim nen nje la?’ ⁸ E me mbife le, ‘Tata, è nu wo wvú yεε?’ E diεw yidvu tfuse le, ‘E nu me wvú Jisos wvu Nasalet, e è nu me wvú wo bone bikaa ejim jodvu.’ ⁹ Bonyii bô to nu bee bó to nu e yen n'yuw wvudvu le, geenεn fanε yaa yuw diεw wee wvú to jemyi bee wvú le ke. ¹⁰ E me mbvuu mbife le, ‘Tata, è nulo é me enge nεε?’ E wvú tfuse ê me le, ‘Ja we, eley gen Damaskus, é bó esee ê wo jó lemme dicii di Nyo' nu e seyse le wo elem.’ ¹¹ E me ηke nja fó, e n'yuw wεε ge wase me e nfefe, e bonyii bô bee bó to lene mum cεηse wa lo me, ley gen bô me Damaskus.

¹² Wee mvu to nu Damaskus jodvu, e diee nu Ananias, e wvú to looci wvumte Nyo', geele bonci bosεεbeene, e Bojuu bocii bô to nu jó bensee wvú. ¹³ E wvú ke to yen me le, leem mbew yεm e gay ê me le, ‘Saul waa bwεεm, kase eyenè mwεεm e.’ Ke sekedvu nonen, e me mum ηkase no n'yεne mwεεm e, mum n'yεn ten wvú wvú Ananias e. ¹⁴ E wvú gay ê me le, ‘Nyo' bo'icee bosεεbeene nu e baa wase wo le wo ekiεε fiεε fi wvú shieele, bô le wo eyen Wee we Lemme wvu Teytey e, eyuw njeme wvú buyte diuw we le. ¹⁵ Wo nu ke enu wee wvú

efewcì ekumε wvú, senè ê bonyii bocii fiεε fi wo yen bô fi wo yuw e. ¹⁶ No fí nu nonen keseen, wo bvuu ceyte la? Nεεε we é bó else wo ê joo, ecukε bibefε biuw, no wo lεke ê Tata.'

ε Baul see no Jisos to tumεε wvú fô bonyii bò yaa nu ke Bojuu le

¹⁷ ε me ηke ntu jim Jelusalem, ηke ndioo mbunlee yew ncese le, ε fiεε diεwε εfilε le nε to fô me le. ¹⁸ ε me n'yen Tata le ε fiεε fidvu le, ε wvú gay ê me le, 'Yanşen nε Jelusalem jan cekey njefo ke bonyii bo jan nu ke ebee fiεε fi wo fewci ekumε me ke.' ¹⁹ ε me ntfuse ê wvú le, 'Tata, bó kee naa ntay le me nto ηké no nleyte yéw bunle le, ηkooyi bonyii bò nu ε lese fitele yí yo le, nsuunke. ²⁰ Seke bó to yuu Tεfan wvú to fewci ê bonyii ekumε wo, nu ε me nto nu naa fó ntomte. ε è nu me wvú bonyii bò to yuu wvú to baayεε ndvú yibo, nya ε me no ηκεηke.' ²¹ ε Tata bvuu gay ê me le, 'Nεεε jan, njefo me nu entum wo naa ncejole fô bonyii bò yaa nu ke Bojuu le.' "

²² No Baul to jemyi ε bonyii yeke, ε wvun njeme ke dioo buy diuw we le, ε bó kew no wamte lo foweεwe, gayte le, "Bó else lo kfuu wvun wee yí nshε le. Ke è nu wee wvú enu dvú ke." ²³ ε bó no wamte nonen, yεwsee ndvú yibo we, tfumyi kebvu we. ²⁴ ε cee ekole bikuu bi bonyii bo nci le mum nε gay le nci ejo Baul egen bô wvú fô la dibole, le bó dioo ε gen tam wvú, biwce mwεεm ê wvú, é wvú esee fiεε fi ge Bojuu ε se no wamte wvú nen. ²⁵ ε bó mum gen bô wvú kay, nε le bó etamte, ε Baul bife ê ekole ke ηgoo bonyii bo nci le kemew kè to leeme fó le, "Nci nu ε bee le bó etam wee wvu Lum se bó ε saw nsaw we le?" ²⁶ ε ekole ke ηgoo bonyii bo nci le kedvu yuw nonen, mum gen yen cee ekole wvubole, gay ê wvú le, "Wo gomte keemom ε è nu la? ε keè le wee wvun nu wee wvu Lum." ²⁷ ε cee ekole wvudvu yuw nonen, mum gen yen Baul e bife ê wvú le, "Ke see ê me, wo nu wee wvu Lum e?" ε wvú bee. ²⁸ ε

cee ekole wvudvu gay ê wvú le, "Me nto ηguy bigew nteen, nse no nu wee wvu Lum." ε Baul tfuse ê wvú le, "Me nu fiem wee wvu Lum bootεεn." ²⁹ ε bonyii ba bò to nu keebiwce mwεεm ê wvú mum tfuw bikaa. ε cee ekole wvubo no fane ten, njefo wvú to nu ε gay ε bó kay Baul ε è nu wee wvu Lum.

ε Baul tanje diuw fwe dvu bonyii bò saake won Bojuu

³⁰ ε cee ekole wvudvu no gomte ke keelooce kiεε fiεε fi Bojuu to teyte yí Baul e. ε bvú buy yuu, ε wvú gay ε bó fay Baul, tee bocee ncese bo baay baay noo bonyii bocii bò saake won, ε bó to, ε wvú leke Baul ê bó fwe.

23

¹ ε Baul lun ejise yí bonyii bò saake won e, gay le, "Boom bo bwεεm e, yí nce wεm e ε to ε buy εben e, nu ε me ηké no ηgee ke ε è nu mwεεm mvú me ηkee le mvú nu leη ê Nyo' ejise, ε ke fiεε yaa nu dvú fi saake me fô fitele fiem e ke." ² ε Ananias wvú to nu ekole ke bocee ncese le gay ê bonyii bò to leeme mbew Baul e le bó ekfun lo diuw we. ³ ε Baul tfuse ê wvú le, "Nyo' nu ke ekfun ten wo. Wo fieesene kembew kè bó nu ε yefe kí ε no baa. Wo shile fe le wo saake me bii nci le, ε bvuu ε no ηgoyte nci wvudvu gayte le bó ekfun me le?" ⁴ ε bonyii bò to leeme mbew Baul e bife ê wvú le, "Wo nan'yi ekole ke bocee ncese Nyo' le le?" ⁵ ε wvú tfuse le, "Boom bo bwεεm e, ke me mbe ηkee le è nu ekole ke bocee ncese le ke. Bó nu ε san le, 'Fo wee ejeme diεw yí befe ê wee wvú saake bonyii ke.' "

⁶ ε Baul ke dioo taa yen le bonyii bò to nu fó nu ε bomew nu Bosadusii ε bomew nu Bofalasi, ε wvú mum jeme bô diεw yí temyi enteleη jo bonyii bò saake won ba le, "Boom bo bwεεm e, me nu wee Falasii, nu waa Bofalasi. Me nu fen yí nsaw e njefo me ntaale fwe, ηkee le bonkfu nu ke ebuy yí kpwe le." ⁷ No wvú jeme nonen, ε Bosadusii bô Bofalasi

mum nε κεw waa, ε nshii wvudvu mum bvuj. ⁸ Bó to waale nonen, njefo Bosadusii to ké no duu le κε bonkfu nu ke ebuy yî kpwe le κε, bvuu duu le κε fiεε fimew nu dvú diεwe bonceendaa bo Nyo' le κεεε biyoy κε. Geenεn, ε Bofalasii beje le mvumvun mvunciim nu lo. ⁹ ε waa nε teme lo fó, ε bonyii bomew bò to duñci bonci bò to nu ηgoo Bofalasii le, leem fó jeme teme lo, gay le, “Bese baa yeñ fiεε fi wee wvun jay e κε. ε nelo enu ε keyoy kemew κεεε nceendaa Nyo' ε jeme ê wvú.” ¹⁰ ε waa wvudvu ke mum nε no gomte wase keetu bvudiuw, ε cee εkolε bikuu bi bonyii bo nci le no fane le sekemew é bó enε esaaye lo Baul fó biba le. ε wvú mum gay le nci ebow fó, eloo Baul can yibole, ekase eben bó wvú fô la di nci le.

¹¹ ε è ke no nu entañ, ε Tata to leem mbew Baul e, gay ê wvú le, “Kuu shém. No wo nu ε see wase ê bonyii ekume me Jelusalem, è nu κε lenleñ no wo nu ke esee ten Lum.”

ε bonyii bomew jo nsey keeyu Baul

¹² ε εkfun buy yuu, ε Bojuu bomew koo ntfum, die kelew le κε bó nu ke edie fiεε κεεε ewu fiεε se bó ε yu Baul κε. ¹³ Bonyii bodvu bò to koolεε ntfum, die kelew to fele wee mbaanye. ¹⁴ ε bó mum gen fô bocee ncese bo baay baay e, noo bonyii bò saake won, gay ê bó le, “Bese nu ε looce ε die kelew le κε bese nu ke elese lo fiεε emvu se bese ε yu Baul κε. ¹⁵ Yî keseen e, ben ε bo bonyii bocii bò saake won eciinse ntum fô cee εkolε bikuu bi bonyii bo nci le, ebuwse wvú le wvú ebvuu ebowse Baul é wvú eto ê ben fwe, le ben gomte keebvuu etasse nsaw we ntay. Nonen, é bese emum egbwe wvú ê je, é bó dioo booke bó wvú, é bese emum eyu ε è beε ê je.”

¹⁶ No bó to koolεε ntfum yidvu nonen, ε waa jeme Baul wvú diemsen yuw, mum gen fô la di bonyii bo nci le, see ê Baul. ¹⁷ ε wvú mum tee εkolε ke ηgoo bonyii bo nci le kemew gay ê kí le, “Joo cuwee wvun egen bó wvú

fô cee εkolε bikuu bi bonyii bo nci le, wvú κεηke fiεε keesee ê wvú.” ¹⁸ ε wvú mum jo, gen bó wvú fô cee εkolε bikuu bi nci le, gay ê wvú le, “Baul wvú wee ncaw nu ε tee me, ε gay le me enjo cuwee wvun ento bó wvú fô wo le, le wvú κεηke fiεε keesee ê wo.” ¹⁹ ε cee εkolε wvudvu mum jice wvú le yî kebo le, ε bó wvú lewse ye, ε wvú bife ê wvú le, “ε nu la fi wo gomte keesee ê me?” ²⁰ ε cuwee wvudvu tfuse le, “Bojuu bomew nu ε jo ntañ le bó nu egay é wo ebowse Baul é wvú eto fwe dvu bonyii bò saake won ntfuu, le bó gomte keetasse nsaw we ntay, ε bó gee nonen buwsee lo wo. ²¹ Fo wo ke ebee κε, njefo bonyii nu dvú fele wee mbaanye bò nu egbwe wvú ê je, ε bó die kelew le κε bó nu ke edie fiεε κεεε ewu fiεε se bó ε yu Baul κε. Bó nu keseen ε bó ε seyse wase ye, ε no ceyte κε wase ε è nu fiεε fi wo nu jeme.” ²² ε cee εkolε bikuu bi bonyii bo nci le wvudvu mum gay le cuwee wvudvu egenè, ciise ê wvú le fo wvú dioo gene ge ε wee kiεε le wvú nu ε see fiεε fidvu ê wen κε.

ε bó ciinse Baul Kaysalia fô Felew wvú wee sa' le

²³ ε cee εkolε bikuu bi bonyii bo nci le wvudvu mum tee bikuu bi ηgóo bonyii bo nci le bifεε gay ê bí le, “Ben eseyse bonyii bo nci le gee fεε (200) bó bo nyámbala le mbansooshwiw (70) noo bo εgon e gee fεε (200), é ke edioo enu didiuu bvuuκe entañ, é bó egen Kaysalia. ²⁴ Ben eseyse ten nyámbala ê Baul, ejo wvú egen bó wvú fô Felew wvú wee sa' le ε fiεε baa kooy bó wvú ê je κε.” ²⁵ No wvú gay nonen, mum san ηwa' ε wvú jemyi le,

²⁶ “ε nu me wvú Klawdius Lisias. Me nsaanke ηwa' wvun fô wo le wee wvu baay wvú Felew wvú wee sa'. Me ηgayte wo le. ²⁷ Bojuu se nu ε koo wee wvun ε no gomte keeyu. Me ε n'yuw le è nu wee wvu Lum, bee bonyii bem bo nci le ε se ε mum ε ley fó ε loo wvú can yibole. ²⁸ Me ε nse

ε no ηgomte keen'yuw fiεε fi bó teyte yí ye le, ε mum ε mbow bô wvú fô bonyii bobole bô saake won e. ²⁹ Bó ε se ε dīoo tasse, me ε n'yen le mwεεm mvù bó teyte yí ye le nu ke mbew wvu ekumε bonci bobole, ε wvú baa ge fiεε fi bó eyu lo wvú kenεε elese wvú yew ncaw e ke. ³⁰ Wee ε se ε dīoo see ê me le Bojuu bomew nu ε koo ntfum keeyu wee wvun, me ε mum ε nciinse wvú fô wo le kan mwaan. Me nu ε ηgay ten ê bonyii bô teyte mwεεm yí ye le le bó eto eyen ε è nu wo le, esee fiεε fi bó bó kenke.”

³¹ Ε bonyii bo nci le ke mum ge ke no cee ekolε wvubo to gayεε, jo Baul entan, ε bô bó gen buy Antibati. ³² Ε ekfunj ke buy yuu, ε bonyii bo nci le bô to lenε bô bikaa cinε Baul e can bô to lenε yí nyámbala le le bó egenε bô wvú fwe, mum kase tu jim fô la dibole. ³³ Ε bó ke gen fεse Kaysalia, mum nya ηwa' wε ê wee sa' bvuu nya ten Baul can ye le. ³⁴ Ε wvú fi ηwa' wvudvu tan, bife laa Baul buy ê keba ke la le le. Ε wvú dīoo yuw le Baul nu wee wvu Silishia, ³⁵ mum gay ê wvú le, “Me nu ηke en'yekε nsaw wo seke bonyii bô ben ε bó kenke nsaw ε fεse fen.” Ε wvú mum gay le bó ejo Baul egen egenε wvú ê ntow 'Elod e, eceyté wvú.

24

Ε bó jike nsaw Baul fwe dvu Fεlew

¹ Ε εdiuw ke buy εtin, ε Ananias wvù ekolε ke bocee ncεse le, bô bonyii bomew bô saake won, noo Tεtulus wvù to nu ε wvú ε loocε ε γεγι nci, bow gen Kaysalia. Ε bó mum gen yen Fεlew wvù wee sa' le, jike nsaw wvubo wvu ekumε Baul fwe dvu wvú. ² Ε bó tee Baul, ε Tεtulus mum ke w keeteyte mwεεm yí ye le, gay ê Fεlew le, “Wee wvu baay, nyεkeey nu ε no nu dvú won wvun e ε to ε buy yí keseen e, ε è nu nje sa' yo yí jee, ε bonkumen bô jee nu dvú nteen won wvun e

can yo le. ³ Bonyii bocii yuuke njon baay bvuu fiisene sa' yo mondvuum monciim sekecii. ⁴ Ke me ηgomte keenjewsee kefew kuw baay ke, me nleke le wo eyeke ke caan, eyuw fiεε fi bese nu ejeme. ⁵ Bese nu ε yen le wee wvun nu wee fiεε. Wvú ghane shiike mvunlaa entelεη jo Bojuu yí ekolε ke nshε le kecii. Ε è bvuu nu wvú cee ekolε ηgoo yí bó tenε le yi Nasalet. ⁶⁻⁷ Wvú to gomte ten keebefe bô yew ncεse ε bese koo wvú. * ⁸ Ε wo biwci lo mwεεm ê wee wvun, ε wo eyuw ê wvú mwεεm mvun mvunciim mvù bese jemyi ekumε wvú.” ⁹ No Tεtulus jeme nonen, ε Bojuu tom, bense le mwεεm mvun mvunciim nu keceey.

Ε Baul tanε diuw fwe dvu Fεlew

¹⁰ Ε wee sa' wε few ê Baul le wvú ejeme. Ε wvú mum jeme le, “Me ηkee le wo nu ε saw wase bonsaw won wvun e yí bilim e nteen. Me ε mum ε no n'yuuke njon keenleem ntane diuw wem ê wo ejise. ¹¹ Ε wo ne lo ε no biwci, ε wo eyuw le εdiuw baa efey wase yuufe ncow εfaa no me nto mbenεε Jelusalεm keebunle Nyo' ke. ¹² Bojuu to baa eyen ε me mbeeke mbew bee wee ke, ε bó to baa eyen ten ε me mbeeysee bonyii yew ncεse le kenεε yéw bunle le, kenεε bvudvuu bvumew e εlaante ke. ¹³ Ke bó yaa kenke naa lo fiεε fi dunji le me nto nu ε ηge mwεεm mvun mvù bó teyte yí yem e ke. ¹⁴ Me nu ε mbee fin fwe dvu wo, le me mbunlee Nyo' bo'icee bosese mbii Je le yí bó tenε le è nu yí befe. Ε me mbeje ε è nu mwεεm mvunciim mvù nu ê Nwa' bonci bo Muses e noo mvù nu ê Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le. ¹⁵ Me ntaale ke fwe yí Nyo' le lenlεη no bó ten taale, le bonyii bocii bô jee bô bô befe nu ke ebuy yí kpwe le. ¹⁶ Nonen, me ε mum ε no momte ntay sekecii keencee nce wvu len fwe dvu Nyo' noo bonyii,

23:30 24:5-8 **24:1** 25:2 **24:5** 17:6 **24:6-7** 21:28, 30 * **24:6-7** Bonwa' bo boyvuum bomew kenke 6b-8a ε bó ε san le, “Bese to gomte keesaw wvú bii nci wese le, ε Lisias wvù cee ekolε bikuu bi bonyii bo nci le ley fó, loo wvú can yese le gay le bese eto eyen wo le, esaw nsaw we ê wo ejise.” **24:14** 9:2 **24:15** 23:6; 26:8; Dan 12:2; Jon 5:28-29 **24:16** 23:1; 1Kol 4:4; 2Kol 1:12; 2Tim 1:3

wvu le fo fiε enu dvú fi esaakè me fô fitele le ke.

¹⁷ E nu wase bilum nteen no me nen'yεε Jelusalēm, ε me nse ηkase ε ηγεη jó keenya bigew ê bonyii bem bo won e, noo keenge ncese. ¹⁸ E nu fiεε fin fi bó se yenεε me le yew ncese le ε me ηgee, ε me ε ηkfum wase εkolε kem. E ke bonyii kenεε diuw wvu kumεεn se nu fó ke. ¹⁹ Bojuu bomew bo Esia se nu fó, ε bó be kenke keenu fen ejeme ê wo fiεε fi bó kenke ekumε me, ε è fen nu le fiεε nu dvú. ²⁰ E è baa nu nonen, é ban bonyii see le fiεε fi bó se yenεε le me nu ε njay seke me nse nleemεε fwe dvu bonyii bò saake won, ²¹ efey fiεε fi me nse njemyεε bò diεw yì temyi ê bó le, me nu ê bó fwe yì kefew kekε le yì nsaw e njefo me nu ε mbee le bonkfu nu ke ebuy yì kpwe le.”

²² No Baul jeme nonen, ε Felew yeke nen, ε è to nu wee ε wvú looci kee wase ekumε Je Tata, mum leke nsaw gay le, “Seke Lisias wvú cee εkolε bikuu bi bonyii bo nci le ε bow ε to, ε me nse nsumten nsaw wene.” ²³ E wvú mum gay le εkolε ke ηgoo mi bonyii bo nci le ejo Baul egen elese yew, eεytè. Geenεn, le bó enya ke naa wvú bó je, ecine é nsáa ye etoo fici wvú.

E Felew leke nsaw Baul yì bilum e bifεε

²⁴ E ediuw ke dioo γεncε, ε Felew bó Dusila wvú kpweε wvú to nu wee juu γεη tee Baul ε wvú to, ε bó no yeke fiεε fi wvú jemyi ekumε keelese fitele yì Klistu Jisos e. ²⁵ E wvú ke dioo jemyi ekumε no è nulo é wee enù wee wvú jee, bò no è nulo é wee ekemsenè bò εkolε kew, noo no Nyo' nu ke esaw bonyii, ε Felew yuw nonen, ε fí bemse wvú. E wvú mum gay ê Baul le, “E nulo é wo egene keseen, é me ηke endioo ε ηkenke kefew nse mbvuu entee wo.” ²⁶ Wvú to jeme nonen, kenke ηkpawce le sekemew é Baul ekew wen. E wvú ké mum no teje Baul εfonεfon ε bó wvú fele kenfe. ²⁷ Ke nonen, ke nonen, ε bilum kum bifεε. E

bó dioo γεε Bolsius Festus yì kentaw ke Felew e, ε Felew no gomte le wen ege é Bojuu ekoonke wen, mum cine Baul e yew ncaw e.

25

E Baul jo nsaw we keegen dvú fwe fô Nfon wvu Lum e

¹ E è ke dioo nu ediuw εta no Festus kewεε keesaake keba ke won e kè Judea, ε wvú ne Kaysalia ben Jelusalēm. ² E bocee ncese bo baay baay bò bikuu bi Bojuu le bi won e mum to yen wvú le, jike nsaw wvú bó kenke bò Baul ê wvú εjise, no leke wvú le, ³ wvú efi ke le bowen, ege é bó eciinse Baul é wvú eto Jelusalēm. E bó to gee nonen, ε bó ε seyse wase le bó nu ke egbwe wvú ê je, eyu. ⁴ E Festus tfuse ê bó le, “Baul nu yew ncaw e Kaysalia, ε me keβεε nu enkaase ntuu jó ediuw εyan. ⁵ Bonyii bò kenke mvungay mvu sa' le bomew ebi me le Kaysalia, ejeme fiεε fi wvú jay ε è nu jó ε è fen nu le fiεε nu dvú.”

⁶ E Festus ke ce bò bó γεη buy ke diεwe ediuw nyan kenεε yuufe le, mum kase tu jim Kaysalia. E εkfun buy yuu, ε wvú γεη shii yew nsaw e, gay le bó eto bò Baul. ⁷ No Baul fεse, ε Bojuu bò to nen'yεε Jelusalēm bow jó, mum lemen gem wvú, no teyte mwεεm yì ye le nteen ε fi weε yaa nu ke. Geenεn, ε fiεε yaa nu dvú fi bó nulo esee fi dunji le wvú nu ε ge fimew ke. ⁸ E Baul taje diuw we gay le, “Me mbaa njay naa lo nci Bojuu, kenεε wvu yew ncese, kenεε wvu Nfon wvu Lum ke.” ⁹ Geenεn, ε Festus no gomte le wen ege é Bojuu ekoonke wen, mum bife ê Baul le, “Wo koonke keeben Jelusalēm é me keβεε ensaw nsaw wo jó yì mwεεm mvun e?” ¹⁰ E Baul tfuse le, “Me nleeme wase fen ê kebeη ke nsaw e, ε è nu ke Nfon wvu Lum e. E è nu fen fò bó bee keesaw nsaw wεm. Wo keβεε kee naa ntay le me mbaa njay fiεε bee Bojuu ke. ¹¹ E è fen nu le me nu ε ηgoy nci, ε njay

fiεε fi è nulo é bó eyu lo me, me nsaa entune keenkpwe ke. Geenεn, é è nu le mwεεm mvù bó teyte yî yεm e nu mbiay, tu ke wee nu dvú wvù nulo enya me can Bojuu ban e ke. Me nu nleke le nsaw wεm egeen fwe fô Nfon wvu Lum e.”¹² Ε Fεstus yuw nonεn, ε bô bonyii bew bò bô bó to saake bonsaw tfumtfum. Ε wvú mum gay ê Baul le, “No wo nu ε leke wase le nsaw wo nu egeen fô Nfon wvu Lum e, tu wvú nu egeen fó.”

Ε Fεstus be Nfon Aglifa bô nsaw Baul

¹³ Ε è ke no nu kefew kemew e εjim jodvu, ε Nfon Aglifa bô Benis * laa ghane ê Fεstus e Kaysalia keegay wvú le. ¹⁴ Ε bó ke dioo nu wase jó yî εdiuw e nteen, ε Fεstus nε be Nfon bô nsaw Baul gay le, “Wee mvu nu fen wvù Fεlew to cin'yεε yew ncaw e, ¹⁵ ε me ηke ndioo ηgeen Jelusalem, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò saake won Bojuu jike nsaw we ê me εjise le me enjay le wvú nu ε gbwe nsaw. ¹⁶ Ε me ηgay ê bó le, ke nce bonyii bo Lum nu ε bee le bó esumten le wee nu ε gbwe nsaw se bó nu ε nya wase je wee wvudvu ε leem ê kebeη ke nsaw e fwe dvu bonyii bò bô bó keηke nsaw ε taje diuw we yî mwεεm mvù bó teyte yî ye le ke. ¹⁷ Ε bó ke dioo to fen, ε me ηfanε n'yaa mooce lo ke. Ε εkfuη buy yuu, ε me ηgen nshii yew nsaw e ηgay ε bó to bô wee wvudvu. ¹⁸ Ε bonyii bò bô bó to keηke nsaw ke dioo leem we, fanε yaa duηce jay wvù me nto ηkpwaake le è nulo é bó esee yî ye le ke. ¹⁹ Ε bó kaa no jemyi ε è nu mwεεm mvu mbew e yî ye le ekumε je yî bó bunlee Nyo' jó, noo ekumε wee mvu wvú bó teje le Jisos ε wvú to kpwe wase, geenεn ε Baul leeme ke le wvú nu dvú. ²⁰ No me nto mbaa ηkιεε no è nulo é me enley ente jo mwεεm mvun, ε me mum mbife ê Baul laa wvú koonke keeben Jelusalem é bó esaw nsaw we jó ekumε mwεεm mvun ε. ²¹ Ε wvú tfuse le wen nu emey yew ncaw e, é ke esumten

Nfon wvu Lum nsaw wen. Ε me mum ηgay le bó egeε wvú yew, eεyτe egeen ebuy no me ηke enciinse wvú ê Nfon wvu Lum.”²² Ε Aglifa yeke nen, gay ê Fεstus le, “Me keβεε ηkoonke keen'yuw mwεεm mvun diuw wee wvudvu le.” Ε Fεstus tfuse le, “Wo nu ebuy eyuw ntfuu.”

²³ Ε εkfuη buy yuu, ε Aglifa bô Benis no lene too bô bvuwee bvu baay. Ε bô bocee bikuu bi bonyii bo nci le noo bonyii bo baay baay bo εlaante, len to ley ηgay. Ε Fεstus mum gay ε bó to bô Baul. ²⁴ No bó toε bô wvú, ε Fεstus gay le, “Nfon Aglifa bô bonyii bocii bò nu fen, ben eyen wee wvun. Ε nu wee wvù Bojuu bocii too nyεεyi me jan noo Jelusalem ekumε wvú, wamte, gayte le ke è nu wee wvù enu dvú ke. ²⁵ Ε me mbaa n'yεn le wvú nu ε ge fiεε fi bó eyu wvú ke. No wvú se lekeε wase le nsaw we egeen fwe ε è nu fô Nfon wvu Lum e, me ε mum ε n'yεn le me nu enciinse wvú fô wvú le. ²⁶ Geenεn, ke me n'yaa nlooci ηkee fiεε fi è nulo é me ensaη fô Nfon wvù cee ekole wεm e ekumε wvú ke. Nonεn, me ε mum ε nleke wvú ê ben εjise keseen εfey mvunciim ê wo Nfon Aglifa εjise, le ben etasse nsaw we, wvu le me enkeηke fiεε fi è nulo é me ensaη. ²⁷ Me n'yεne le fí baa nu len le me enciinse wee ncaw fô Nfon e se me nu ε nduηce fiεε fi bó gayte le wvú nu ε jay e ke.”

26

Ε Baul taje diuw fwe dvu Nfon Aglifa

¹ Ε Nfon Aglifa mum gay ê Baul le, “Ε nu bvudvuu bvuw keseen keejeme bô diuw wo.” Ε Baul mum cake kebo we, kew keetaηe diuw we, gay le, ² “Nyaa', me n'yεne le keshi kem nu ε jon le baay keenleem etaje diuw wεm fwe dvu bó εben yî mwεεm mvunciim mvù Bojuu teytey yî yεm e. ³ Me njemyi le nen, njefo bó looci le kee nce won Bojuu noo bombew bò bó ké no keηke. Nonεn, me ε no nleke le bó

* **25:13** Benis to nu waa bwee Aglifa. **25:14** 24:27 **25:18** 18:14-15 **25:22** Luk 21:12; 23:8 **26:1** 9:15

eyeke ke le nyekwey eyuw fiε fi me nu enjeme.

⁴Bojuu bocii kee nce wεm ε kew naa ε me mbeε lo. Bó kee no me nto ncee won wese le noo Jelusalem. ⁵ε bó kee naa ntay le ε kew lo ncejole nu ε me nu wee ηgoo Bofalasii ε è nu ηgoo yì looci temyi yì fiε fi Nyo' le fele yimi yicii. Fin nu fiε ε è nu le bó koonke keejeme, é bó ebee le è nu keceey. ⁶Me ε no nleeme le fen keseen yì nsaw e njefo me ntaale fwe, ηkee ηkawma wvù Nyo' to kawεε bo'icee bosese dvú. ⁷ηkawma wvun nu le wvù dikfuu disese di yu-ufe ncow difεε ceyte no bó bunlee Nyo' shiee le entan bó emvunsheen. Nyaa', è nu le nje ηkawma wvudvu wvun wvù Bojuu kenke le nsaw dvú bee bó. ⁸Me ε no mbiite é bó noo é bonyii bocii le laa è ge la wvù ben yene ε fí temyi keebie le è nulo é Nyo' ebvuse wee yì kpwe le le?

⁹Me kebeε nto ηkpawci naa le me ηkenke keenge fiε ficii keenfiwse diee di Jisos wvu Nasalet e. ¹⁰ε fifin nu naa fiε fi me nto ηgeε Jelusalem. Me nto nu ε nfi mvungay é bocee ncese bo baay baay ηkooye bonyii bò è nu bo Nyo' le nteen, nfen yew ncaw e. Ke è to mey ke fin ke. Bó to ké dioo nu le bó nu eyuwye bó, ε me ten ntom. ¹¹Me nto nyaa ηgew é bó εfonεfon yéw bunle le yicii, ηkane le bó ejemyi díεw yì befe ekumε wee wvù Jisos. ε shém ffuuke me bó bó baay, ε me mbone bikaa é bó ejim, ηgene mbuyte bilaante bi bitum bimew e.

ε Baul bvuu jeme no wvù to kumεεε no nu wee Klistu

¹²ε me ηke mum ne no ηgene Damaskus, ε bocee ncese bo baay baay ε san ηwa', ε nya me mvungay. ¹³Nyaa', ε me ndioo ηgene ε è nu le emvunsheen entelen, ε me ne n'yen ε n'yuu mvu ne law fowe baa fele diuu, shii to yì bee bonyii bò bee bó to lene le. ¹⁴ε bese bocii ne gbweken fokuse, ε me n'yuw ε díεw bife é me é díεw

Ibulu le le, 'Saul, Saul, wo bone bikaa é me ejim nen nje la? Wo gee nen, kfunε ε è nu ye yo, díεwε na' lemme fô wvù bone ye yì kemban ke ice le.'

¹⁵ε me mbife le, 'ε nu wo wvù yεε Tata?' ε wvù tfuse le, 'ε nu me wvù Jisos, ε è nu me wvù wo bone bikaa ejim jodvu. ¹⁶Ja leem we. Fiεε fi ge me ε mbuynen fô wo le nu le me embaa wo wee wεm lemme le, é wo efewci mwεem mvù wo yen eben bó mvù me mbeε ηke endunεε é wo le. ¹⁷Me nu ηke enfi wo can Bojuu noo bonyii bò yaa nu ke Bojuu le, ε è nu bó bò me nu entum wo fô bó le. ¹⁸Wo nu ke egeen eyene ejise εbo, ebvuse bó é ejiwε le, eleke bó é n'yuu le, é bó ebuy can Satan e, enu bó bo Nyo', é bó elese fitele yì yem e, é Nyo' elεshε bibefe bibole. ε bó ke emum ekenke kelen fô bvudvuu bvù bonyii bò wvù nu ε ge le è nu naa bew e.'

¹⁹Nyaa', no fí to kooyεε le nonen, ε me mum ηge ke le no wvù jemyεε é me fowe. ²⁰ε me mum n'yaw ηkew no nfewci Damaskus, nse ηke ηgen Jelusalem. ε me no ηghane won wvù Judea le tfuu noo bitum e bicii bì yaa nu ke bi Bojuu le, nfewci é bó le bó ekumen mvuntelem mvubole, etu bó bo Nyo', egeε ε è nu mwεem mvù dunji le bó nu ε kumen wase. ²¹ε neε le fiεε fi to gee é Bojuu se koo me yew ncese le egomte keeyu. ²²Geenen, Nyo' ε se ε no fii me ε to ε buy eben e. Me ε mum ε no nleeme fen nfewci ten é bonyii bo baay baay noo bo caan caan. ε fiεε fi me nfewci nu ke fí fi Muses bó bonyii bo ntum Nyo' le to teete le fí nu ke ekooy. ²³Bó to gayte le Mboyse wvù Nyo' to kawεε kenke keeke eyen ηgew, enu wee wvu fwe keebuy yì kpwe le, edunεε n'yuu é Bojuu noo bonyii bò yaa nu ke Bojuu."

²⁴No Baul to tanyi ke diuw we gene, ε Festus ne kay lo wvù gay le, "Baul wo jewte wase lo. N'yeyi wo wvu baay nu ε ge wase wo ε ne ε no jewte lo." ²⁵ε Baul tfuse é Festus le, "Ke me

n'yaa njewte ke wee wvu baay. Fiεε fi me njemyi nu kecεεy, ε me njemyi bô bvufee bwem fó. ²⁶ Me njemyi ê Nfon endan nen, njefo bó kee mwεεm mvun ε ke mvú to kooyi ê kenyile le ke, ε ke fimew yaa nu dvú fi bó nu se bó kee lo ke. ²⁷ Nyaa', bó nu ε bee ke fiεε fi Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le jemyi le? Me nkee le bó nu le ε bee.” ²⁸ ε Nfon Aglifa bife ê Baul le, “Wo kpwaake le è nulo é wo ebanke me é me entu wee Klistu ke yí kefew e caan nen e?” ²⁹ ε Baul tfuse le, “Kenεε kí nu caan, kenεε kí nu baay, tu bunle yem fô Nyo' le nu ke le fo emey ke wo ke. Wee tfuu wvú nu fen eben yuuke no me njemyi ebanke ten enu diewe me le, geenεn, efufe ke ε è nu boncaw ban.”

³⁰ ε Nfon ne ja we, ε wee sa' bô Benis noo bonyii bô bó to shileε bi. ³¹ ε bó buy, no jemyi εbonεbon le, “Wee wvun baa ge fiεε fi bó eyu lo wvú kenεε elese wvú yew ncaw e ke.” ³² ε Nfon Aglifa gay ê Festus le, “É è be baa nu le wee wvun nu ε leke wase le nsaw we egen fô Nfon wvu Lum e, tu bó be ε cine wvú le.”

27

ε bó ciinse Baul Lum

¹ ε bó ke dioo seyse le bee bo Baul eley ngu wvu ê joo egen won wvú Itali le, ε bó mum nya Baul bô bonyii bo ncaw e bomew can Julius wvú to nu ekole ke ngoo mi bonyii bo nci le bo Nfon wvu Lum e. ² ε bee bó ley ê ngu wvú nen'yεε Adamitium e wvú to nu keegene leemene mondvuum mo ngem joo le, keba kè Esia le. ε Alistakus wvú wee wvu Tesalonika, won wvú Masedonia le to nu ten bee bó. ε bee bó mum no gene. ³ ε ekfun buy yuu, ε bese fεse Sidon, ε Julius dunce kenkonen fô Baul e, cine wvú le le wvú egen fô nsáa ye le elaante é bó efi wvú bô fiεε fi wvú shieele. ⁴ ε bese ke kase ley ê ngu e fó, dioo egene, ε fwefwe no too cile bese fwe, ε bese mum no wεmte wase won wvú

Sayblus wvu ê joo enteleη e, ε wvú cile fwefwe. ⁵ ε bese ke gen lente joo yi baay yí nu mbew won wvú Silishia bô yí nu mbew won wvú Bamfilia le, mum fεse ê kelaante kè Mila le, won wvú Lisia le. ⁶ ε ekole ke ngoo bonyii bo nci le kie yen ngu wvu ê joo le jó wvú to nen'yεε Aleksandia gene Itali le, mum bvuse bese, lese ε è nu ê wvuwe le. ⁷ ε bese ke ja fó, len ke wase nen wεε wεε yí ediuw e nteen, ke jεnen lo se fεse mbew kelaante kè Sinidus e. No fwefwe to baa bee le bese egen fwe teyey, ε bese mum bεε no wεmte wase lo Klet won wvu ê joo enteleη e, ε wvú cile fwefwe, mum fey Salmoni bvudvuu ε bvú ley ε gen ê joo won wvudvu le. ⁸ ε bese mey ke no wεmte tuu ngem joo le, ke jεnen lo se gen buy bvudvuu bvú bó teje le Diuw Joo wvú Nyεkeey e, ε wvú to nu nceencee mbew kelaante kè Lasia le.

⁹ No bese to nu ε jewse wase kefew ê je baay, ε Diuu di Baay di Nleshe Bibefe le to fey wase, ε è nu wase kefew ke nffum wvú temyi le, ε Baul mum nya ntefe ê bonyii bo ê ngu e le, ¹⁰ “Bo'icεm, me n'yene le ε kew fen ε gen fwe nu ε lene disεεbeene nu ke ebefe, é kenla enu dvú ε è yaa nu ke ke mwεεm bô ngu e maan ke, bonyii nu ke ekpweken ten.” ¹¹ Geenεn, ε ekole ke bonyii bo nci le fanε yaa yuw njeme Baul e ke, yuw fiew ε è nu cee ekole ngu bô cee ngu e. ¹² No diuw joo wvudvu to baa jee keenu fó yí kefew ke nffum wvú temyi le, ε wee nteen mum no tomte le è jee le bó egenè fwe, momtè laa è nulo é bó efεse diuw joo wvu Foniks e, wvú nu won wvú Klet jodvu le, efese kefew kedvu fó le. Diuw joo wvudvu wvun to taale je ewewe hvuu taale ten je ekuεku jò diuu seeyi.

ε nffum tuu ngu

¹³ ε fwefwe wvumew ke ne no bene je ekuεku nen wεε, ε bonyii bo ngu e mum no kpwaake le bó ε kenke wase fiεε fi bó be gomte. ε bó mum baa ken'wow ke ngu e, mum no gene ê

joo, tuu ke ngem e ngem e Klet jodvu. ¹⁴ E nffum wvù temyi wvù bó teje le, “Wvù je εbo εηkoηko jò diuu sane”, ke ne seεε won wvudvu le, shii ê joo. ¹⁵ No wvù shiile, kfun nguε je fanε yaa bvuu nu dvù keεene yî dvù le ke, ε bó mum cine nguε e, ε nffum no tulle gene dvù. ¹⁶ E bese mum no gene ke lo, gen fey εkuεku jo won wvumvu wvu caan ê joo enteleη ε bó teje le Kawda. E won wvudvu no cile fwe-fwe, ε bese mum no katene keebense kekoη ê nguε e. ¹⁷ E bese ke bense, mum yile nguε bó bokfuu fo wvù esawye, dioo gene no fane le nguε nu ke egeη kfun ye mbew won wvù Libia le yî bijiw bi monsheem e bì nu ê joo. E bó mum shike ndvu fwefwe, cine ε nguε no gene εwvunεwvun. ¹⁸ No nffum wvudvu to temyi ke gene lo, ε ekfuη buy yuu, ε bó mum kew no bvuse mwεem ê nguε e, laaηke ê joo. ¹⁹ E bvù ke bvuu buy yuu, ε bonyii bo nguε e bvuse mwεem mvu nguε e laη ê joo bó can yibo. ²⁰ E εdiuw ke fey nteen ε bese baa yen diuu le keεε jón e ke, ε nffum kfune ke lo ε è yaa nu wvu weε ke, ε bese mum kieε le fisese nu ε ka wase.

²¹ No bonyii to nu ε ce wase εdiuw nteen ε bó baa die fiεε, ε Baul ne bence leem fwe gay le, “Bo'icεm, é ben se bee eyuw me le é bó emεy Klet, tu beene baa ekeηke ηgew wvun bó kenla kin nen ke. ²² Geenεn, me nleke le ben ekuu shém, njefo ke naa wee mvu ben e nu ela ke, è nu ela ke nguε mεy. ²³ Me njemyi nen njefo Nyo' wvù keηke me, wvù me mbunlee, se nu ε tum nceendaa we entaη eben wvù ε to ε leem mbew yem e, ²⁴ ε gay ê me le, ‘Baul, fo wo efané ke. Wo keηke keeke eleem fwe dvu Nfon wvu Lum. Taa eyen, Nyo' nu ε duηce wase keηkoηen fô wo le ε ge le ke wee mvu ηgoo bonyii bó ben ε bó nu ê nguε e nu ke ela ke.’ ²⁵ Nonεn, bo'icεm, ben ekuu shém. Me nu ε nlese fitele yî Nyo' le le fiεε fi wvù jeme ê me nu ke ekooy ke leηleη no wvù jeme. ²⁶ No fî nu

nonεn, nguε keηke keeke ekfun ye yî won wvumew e ê joo enteleη.”

²⁷ E è ke no nu εdiuw ncow εna yuufe le ε nffum beε ke kale bó bese ê joo yi baay yi Adia le. * E è ke no nu ke diεwe entaη enteleη e, ε bonyii bó lemte ê nguε e ne kpawwce le seke-mew ε bó buyte wase mbew nshε le. ²⁸ E bó mum few joo no yî shiyyine bó kfuu ε bó ε shεηke fiεε yî dvù le, yen le yî nu ηkeηkeη mbaanfiεε. E bó gence fwe, bvuu few, yen ε yî nu wase ηkeηkeη yuufe ncow tin. ²⁹ E bó no fane le è nelo é nguε ekfun ye yî bimbaan e, mum shike biηwow binεw ê joo ejim jo nguε, no bunlee le ekfuη eyuu ke lo. ³⁰ E bonyii bó lemte ê nguε e ke ne no gomte keelewtε buy ê nguε e, mum shike kekoη ê joo, no buwsee le bó gomte keeshike biηwow bi fwe dvu nguε ê joo. ³¹ E Baul gay ê εkolε ke bonyii bo nci le bó bonyii bew le, “E bonyii ban mom lo ε buy ê nguε e, naa é wee mvu ben e saa ke eluη ke.” ³² E bonyii bo nci le mum sumyε bokfuu bó bó to suuyεε kekoη dvù yî nguε e, mum cine ε kí no leyte gene.

³³ E bvutfuu ke dioo sam, ε Baul leke bonyii bocii le bó ediekεn, gayte le, “Eben nu wase εdiuw yuufe ncow εna no ben nu yî nfan e, ε fiεε baa eley ê ben εmvu ke. ³⁴ Me ε mum ε no nleke le ben edie ke fiεε, é ye yene etu fó. Ke naa yvuw miaaη nu ke ela ê wee efa ke.” ³⁵ No wvù jeme nonεn, mum jo bleed, nya keyoone ê Nyo', guse no diee ê bonyii bocii ejise. ³⁶ E bó mum kuu shém bocii diekεn. ³⁷ Bese bocii bó to nu ê nguε e to nu wee gee fee ke-cow mbansooshwiη ncow bosooaan (276). ³⁸ E bonyii bocii ke diekεn ffuu, ε bó mum bvuse εgiη yò to nu ê nguε e, laη ê joo keεe le wvù eyaaten.

E nguε sawye

³⁹ E ekfuη ke yuu, ε εηkpwaante yene, ε bonyii bó lemte ê nguε e fanε yaa kieε bvudvuu bvudvu ke. Geenεn, ε bó yen kendvuy e, ε kí ε gen ε buy yî monsheem e, mum yen le bó emom é

^{27:18} Jona 1:5 ^{27:24} 9:15 ^{27:26} 28:1
Meditelinian. ^{27:34} Luk 12:7 ^{27:35} Luk 22:19

* ^{27:27} Bonwa' bomew teje joo yi baay yin le

nguw eley egen ece yî dvú le ngem joo le. ⁴⁰ É bó mum sumyε biñwow ε bí shii gen ê joo, bvuu kase fay bokfuu bò bó to suuyεε bite bì bó banse nguw dvú, mum bense ten ndvu fwefwe yi fwe ε fwefwe ley jó no domsee nguw ε wvú gene ê kendvuy kedvu le. ⁴¹ Geenεn, ε wvú dioo gene, kfun ye yî kejiw ke monshεem e ê joo. É keba ke nguw e ke fwe ley ce yî dvú le fanε yaa ebvuu eshiike kε. É joo mum no kfunε keba ke ejim ε kí sawyi.

⁴² É bonyii bo nci le mum nε no gomte le bó eyuwye bonyii bo ncaw e bocii wvu le fo mvu bó le ke enε esam joo ebuy elewtε. ⁴³ Geenεn, ε ekolε ke bonyii bo nci le no gomte keeboyse Baul, mum kan le fo bó ege nonεn kε, gay fiew le bonyii bò kee keesam joo eyaw esele ê joo, esam ebuy εñkpwaante, ⁴⁴ é kebese ke bonyii le ebii yî biwan e noo yî binsawye bi nguw e. É nεε no bese to ghanεε sε fεse εñkpwaante yuleyule.

28

É bo Baul fεse Malta

¹ No bese to fεsεε εñkpwaante yuleyule nonεn, mum yuw le bó teñε bvudvuu bvudvu le Malta, ε è to nu won ε joo entelen. ² É bonyii bo won wvudvu le dunεε kenkonεn fô bese le ε è yaa nu ke wεε kε, fiisen bese, fwεε nguy ε bese no yosene, njefo jan to nu ε kew wase no too ε kenton gule. ³ É Baul ke baance ngay, gen le wen efwεε, ε kefe to nu ê ngay yidvu le, ε nguy yvuwse ge ε kí mum buy, lum kebo kew no njεεñkene yî dvú le. ⁴ É bonyii bo won wvudvu le dioo yen no kí njεεñkene yî kebo kew e, mum no jemyi εbonεbon le, “Wee wvun ke nu ε yu wase wee. Wvú be ε boy ê joo, geenεn lon nu ε koo wvú ε wvú nu ekpwe.” ⁵ Geenεn, ε Baul yεwse ke lo kefe kedvu ε kí gbwe ê nguy e, ε fiεε fanε yaa ge wvú kε. ⁶ É bonyii bodvu mum no cεyte, kpwaake le ye Baul nu ekew ebene, kenεε le wvú nu enε esεε

egbwe ekpwe. É bó ke cεy nen cεy ηkuun, ke dioo yen ε fiεε baa ge wvú, ε bó mum kumεn ηkpawawce wvubo nε wase no duu le, “Wee wvun nu nyo' mvu.”

⁷ Wee sa' wvu jó to kenke ηεε ye ke nceencee mbew fô bese to nu le. Diee di wee wvudvu le to nu Bubluis. É wvú fiisen bese, ε bee bó ce εdiuw εta ε wvú taale fô bese le ntay. ⁸ É fí kooy le icee Bubluis to jiime cεmte bô ken'ya' noo ntoombun. É Baul mum gen fô wvú to jiime, bunle, gεε can yî ye le, fe wvú. ⁹ No fí to kooyεε nonεn, ε bonyii bo won wvudvu le bocii bò to kenke bincεm mum no too ε Baul fele ten bó. ¹⁰ É bó mum no nyaa bese bô mwεεm nteen. É bese ke dioo nen'yi jó, ε bó bvuu to bô mwεεm mvunciim mvú bese to shieele gεε ê nguw e.

É bo Baul nε Malta gen Lum

¹¹ É bese ley ê nguw e no gene ε bó ε ce wase Malta won wvu ê joo entelen wvudvu le kee te. Nguw wvudvu to nu wvu Aleksandia ε bó teñε le Bonyo' bo Emam e, * ε wvú to nu won wvudvu le cεyte le kefew ke nffum wvú temyi le efey. ¹² É bese ke gen buy diuw joo wvu ê kelaante kε Silakus e, ce jó εdiuw εta, ¹³ ke nε jó, gen fεse diuw joo wvu ê kelaante kε Legium e ce jó. É ekfun buy yuu, ε fwefwe kew no bene je εkuεku, ε bese mum no gene, ε è ke no nu εdiuw εfaa, ε bese fεse diuw joo wvú Butioli le. ¹⁴ No bese fεse jó, yen bonyii bo mbee le bo jó le, ε bó lεke le bese egen kε le é bee bó ece εdiuw εsooshwi. É bee bó ke ce, ε bese sε ke gen fεse Lum.

¹⁵ No bese to gene, ε bonyii bo mbee le bo Lum ke dioo yuw le bese too lo, ε bó buy no lεne too le bee bó etasεn. É bó to naa buy fô Way wvu Abiyus e, bô fô Yéw Bonyii bo Ghane le yi Shε le. É Baul yen bó le, ε fitele fiew lεεten, ε wvú nya keyoone ê Nyo'. ¹⁶ É bese ke fεse Lum, ε bó cinε Baul e ε wvú no cee fiew wvú εmbeñ, ε wee nci cεyte wvú.

27:41 27:22 28:2 2Kol 11:27

28:5 Mak 16:18; Luk 10:19 28:16 24:23

28:6 14:11

* 28:11 Bonyo' ban

nu bò bó teñε le Kasto bô Bulok.

Ɛ Baul no nu wee ncaw Lum fewci diɛw Nyo'

17 Ɛ ɛdiuw ke fey ɛta, ɛ Baul tee bikuu bi Bojuu le bi jó. Ɛ bí to, ɛ wvú gay ê bí ɛ, “Boom bo bwɛɛm e, me nu yí ncaw e nɛn ɛ bó to koo me Jelusalɛm, nya can bonyii bo Lum e ɛ me mbaa ncim njay naa lo fiɛɛ bô bonyii bosɛɛbeene kɛnɛɛ nce bo'icee bosɛɛbeene mvu kɛ. 18 Ɛ bonyii bo Lum bodvu ke dioo tasse nsaw wɛm, faɲɛ yaa yɛn fiɛɛ fi è nulo é bó eyu me yí dvú le kɛ. Ɛ bó mum no gomte keecinɛ me le, 19 geenɛn, ɛ Bojuu ma lo. Ɛ me mum no ɲkɛɲke keenlɛkɛ ɛ nsaw wɛm egɛn fwe fô Nfon wvu Lum e. Ɛ kɛ me nto ɲgee nonɛn, ɛ me ɲkɛɲke fiɛɛ keentey yí bonyii bem e kɛ. 20 Ɛ nɛɛ fiɛɛ fi ge me ɛ nɛɛ ntee ben le beene ejeme. Me nu yí boncaw ban e nɛn ɛ è nu nje wee wvù beene bonyii bo Israeɛl se ɛyɛte.”

21 Ɛ bonyii bodvu tfuse ê wvú ɛ, “Bese baa kɛɲke ɲwa' wvù ja Judea ɛkumɛ wo kɛ, ɛ wee mvu boom bo bwee wesebeene le bô nɛn'yi jó too jan baa eshomse wo kɛnɛɛ ejeme fiɛɛ fi befɛ ɛkumɛ wo kɛ. 22 Geenɛn, ɛ bese nu ke ekooɲke keeyuw wo ɲkpawacɛ. Fi bese kee nu kɛ ɛ ɲgoo yin yí wo nu jó nu ɛ bonyii bɛmte kɛ lo yí mond-vuum monciim.”

23 Ɛ bó mum gɛɛ diuu di bó nu ke eto é Baul ejeme ê bó. Ɛ è ke no nu ɛbvubwɛ, ɛ bonyii nteen tase fô wvú to cee, ɛ wvú kɛw fontaɲɛntaɲ gɛn buy fokiɛguu, nyɛyɛte fiɛɛ ficii ê bó, fewci ɛkumɛ bvunfon bvɛ Nyo' le. Ɛ wvú bvuu no jemyi duɲci mwɛɛm mvù nu ê Nwa' bonci bo Muses e bô ê Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le ɛkumɛ Jisos, momte keege é bó ebee ɛ fiɛɛ fi wen jemyi nu kecɛɛy. 24 Ɛ bonyii bomew bee fiɛɛ fi wvú to jemyi le, ɛ bomew faɲɛ yaa bee kɛ. 25 Ɛ bó nɛ bvun ɛbonɛbon mum no buci no Baul laɲ diɛw ɛ, “Fiɛɛ fi Keyoy ke Yuule to jemyɛɛ ê bo'icee bonɛn diuw

wee ntum Nyo' wvù Yesaya le nu naa kecɛɛy. 26 Kí to nu ɛ jeme ɛ, ‘Genɛ egay ê bonyii bodvu ɛ, ben nu ke eyeke naa mwɛɛm ntay geenɛn yaa yuuke kɛ, ke etaale naa mwɛɛm ntay geenɛn yaa yɛne kɛ.

27 Ɛ fi nu nonɛn njefo mvuntelem mvu bonyii bodvu le nu ɛ mvú ɛ ɛ wase.

Bó nu ɛ jine bintunɲun bibole,

ɛ kfuke ejise ɛbo.

Ɛ bó ge nonɛn ɛ fo ejise ɛbo eyɛnɛ mwɛɛm e,

ɛ bintunɲun bibole yuuke mwɛɛm,

ɛ mvuntelem mvubole yvuwse,

é bó etu jim fô me le, é me enfɛ bó.’ ”

28 Ɛ Baul mum mɛse ɛ, “Ben ekeè ɛ bó nu ɛ tum wase bonyii bô saaka wvun wvu ɛkumɛ no Nyo' boysee bonyii fô bonyii bô yaa nu kɛ Bojuu le, ɛ bó nu eyuw.” 29 † [No wvú jeme nonɛn, ɛ Bojuu bodvu mum nɛ no buci, beeke mbew yí jeme wvudvu le ɛ è yaa nu wvu wɛɛ kɛ.]

30 Ɛ Baul no cee kɛ yew yí wvú to laake lo le yí bilum e bifɛɛ, fiisene bonyii bocii bô to too ê wvú le. 31 Ɛ wvú no fewci ɛkumɛ bvunfon bvɛ Nyo' le, bvuu yɛɛyi bonyii ɛkumɛ Tata Jisos Klistu, jemyi yaa fane kɛ, ɛ wee yaa jewsee wvú kɛ.

Nwa' wvù Baul to san εε ê
kentaashε ke
Lum
Fiεε fi nu ê Nwa' wvu
Lum wvun e

Nwa' wvun to san Baul fô bonyii bo mbee le bo Lum e keesee ê bó fiεε fi wvù kee εkumε mbee wvù è nu wvu bonyii bo Klistu le bó fiεε fi mbee wvudvu shieele le bonyii bodvu egeè. Nwa' wvudvu wvun kenke fiεε ficii fi εkumε bon'yεeyi bo Baul le fele bonwa' bew bomew bocii.

Wvù nu ε gay le bonyii bocii, kenεε è nu Bojuu kenεε bonyii bò yaa nu ke Bojuu kenke keeseyse bikuu bibole bó bo Nyo', njefo bó bocii nu ε bó kenke kebefε. Wvù nu ε jeme le wee keeseyse εkolε kew bó Nyo' nu ke seke wvù ε lese fitele yî Jisos Klistu le.

Baul to nu ε san ten keeseyse lenε di wvù to gomte keeke elen egen eyen kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Lum e kedvu le. Wvù to seyse le wen nu ke edioo ε gen ε buy jó, é wen emoocε bó bó caan ege lemme ê bó entelen, é bó ke etom wen é wen egen fwe, egen ebuy Sbeεn.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

1:1-17 Kenkεwceε bó bikuu bi mwεεm e

1:18-3:20 Ekumε le bonyii bocii yî nshε le shieele le bó eboyse bó

3:21-4:25 Je yî Nyo' gomte le bonyii efey jó sε boy

5:1-8:39 Nshii wvu fwε wvù bonyii bo Klistu le kenke

9:1-11:36 Bonyii bo Islael ê ntañ Nyo' le

12:1-15:13 Nce bonyii bo Klistu le

15:14-16:27 Kemεse bó bonɔayma ê bonyii

¹ ε nu me wvù Baul wvù waa lemme Klistu Jisos. Nyo' to nu ε tee

me le me enù waa ntum Jisos, gεε le me enfewcì saaka wvù jee wvu wvuwen. ² Saaka wvù jee wvun nu wvù Nyo' to kawεε bonyii dvú fele yî bonyii bew bo ntum e, no fi nu ε bó ε san ê Nwa' we wvù yuule le. ³ Wvù nu εkumε Waa we wvù to joε ye wee wvu wum, ε bó boo wvù ê kfuu di Nfon Dawe le. ⁴ Tata wesebeene wvù Jisos Klistu nu ε Nyo' to duñce fele yî Keyoy ke Yuule le le è nu Waa wen wvù kenke mvunɔay no wvù to bvuseε wvù yî kpwe le. * ⁵ ε ge Jisos Klistu Nyo' ε sε buw me le me enù waa we ntum, wvu le me enge é bonyii bocii bò yaa nu ke Bojuu elese fitele yî ye le, eyuukè ε è nu wvù le bensee diee diew. ⁶ Ben ten nu nɔoo bonyii bò Nyo' nu ε tee wase le bó enù bonyii bo Jisos Klistu le.

⁷ Me ε no nsaanke nwa' wvun fô ben e bocii bò nu Lum, bó nu fitele fi Nyo' le, ε wvù ε tee le bó enù bonyii bò è nu bew.

Nyo' Icee wesebeene bó Tata Jisos Klistu ebuw ben bó kembonen ebvuu enya ben bó mvuntelem mvù leεtene.

ε Baul no shieele keela għane ê bonyii bo Lum e

⁸ Me nɔomte keen'yaw enya keyoone ê Nyo' wεm nje ben bocii nfele yî Jisos Klistu le, njefo won tfuu jemyi εkumε fitele fi ben nu ε lese yî ye le. ⁹ Nyo' wvù me nlemte wvù le bó fitele fiem ficii yî saaka wvù jee wvu εkumε Waa we le leeme fwe wεm le me nké no nkumyi ben sekecii ê bunle yεm e. ¹⁰ Me nké ndioo mbunlee no nleke le é je nelo ε yenε, é me ento ê ben e keseen fen é Nyo' ε bee, ¹¹ njefo me nkoonke naa baay keen'yen ben e wvu le me enɔaw nnya yî Keyoy ke Yuule nu ε nya ê me beene, é yî ege é ben etemyi. ¹² Fì nu le, é beene eyvuwsε mvuntelem mvuseεbeene, é fitele fi ben lese yî Nyo' le eyvuwsε fiem, é fiem eyvuwsε finen. ¹³ Boom

1:1 Lem 9:3-15; 26:16; Gal 1:15-16 **1:2** 3:21; 1Bi 1:10-12 **1:3** Mat 1:1; 20:30-31; Lem 13:33; 2Tim

2:8 * **1:4** Kenεε le, "Jisos Klistu nu ε Nyo' to duñce bó mvunɔay fele yî Keyoy ke Yuule le le è nu Waa wen no wvù to bvuseε wvù yî kpwe le". **1:5** 11:13; 15:15-18; Gal 1:1; 2:7, 9 **1:7** 5:1; 15:33; 16:20;

1Kol 7:15 **1:8** 16:19; 1Teε 1:8 **1:9** 15:23; Lem 19:21; Efe 1:16 **1:13** 1Kol 9:19-22

bo bwεεm e, me ηgomte le ben ekiεε le me nu ε ηkaw wase bokan e bokan e le me nu ento ê ben e, ηké ηkaw ε fiεε jewse ke me. Ε me ηgomte le me ento wvu le me enkenke ηgbwele jo ben lenlen no me nu ε ηkenke wase jo bonyii bomew bò yaa nu ke Bojuu. ¹⁴ Lemme din fô bonyii bocii le nu ê kendon kem e, kenεε è nu bonyii bò nu won wvù yuu wase le, kenεε è nu bò beε entfun, kenεε bonyii bò kenke bvufee, kenεε bò beε biyuj. ¹⁵ Ε nεε fiεε fi fitele beenci naa me baay keenfewce saaka wvù jee ê ben ten bò nu Lum.

Mvunḡay mvu saaka wvù jee wvù wvu Nyo' le

¹⁶ Ben ekeè le ke me η'wuumene fiεε fi ekumε saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ke. Me ηkee lo le è nu fô mvunḡay mvu Nyo' le keeboyse wee tfuu wvù nu ε lese fitele yî ye le nu. Ε saaka wvun yaake gene ε è nu fô Bojuu le se gene ten fô bonyii bò yaa nu ke Bojuu le. ¹⁷ Fi nu le saaka wvù jee wvun dunji je yî Nyo' joo le wee nu teyey ê wvù ejise le. Ε fifin kew ε gen ε mase yî fitele fi mweten lese yî ye le. Ε nu fiεε fi bó nu ε san le,

“Wee wvu teyey nu ke ecee nje fitele fi wvù lese yî Nyo' le.”

Shém ffuuke Nyo' no bonyii buwyi mwεεm

¹⁸ Me njemyi nen njefo shém Nyo' ké no ffuuke fowe bò bonyii bò maa lo wvù buwyi mwεεm, ε gee dibole di befe yike keceey ke diεw Nyo' le. ¹⁹ Yí ffuuke nonen njefo fiεε fi bonyii nulo ekiεε ekumε Nyo' yen'yi endan, njefo wvù wvù Nyo' nu ε dunce wase ê bó. ²⁰ Ε kew naa lo fonkew no Nyo' to bomεε won nu ε mvunḡay mwew mvù mey lo, bò no wvù wvù Nyo' nu, nu ε bonyii ε yen wase ε bvuu ε kiεε yî mwεεm mvù wvù bom e, naa no bonyii yaa cim yene wvù le ke.

Nonen ke je bvuu nu dvú yî bó ke ene ewowlene duu le ke bó kee Nyo' ke.

²¹ Naa no bó cim kee Nyo' nonen, ke bó wvumte wvù diεwε Nyo' le kenεε nyaa keyoone ê wvù ke. Bonkpawce bobole nu ε ne ε tu bo εcici. Bikuu bibole bi biye nu ε yiηsen ke ε è nu bò ejiwε. ²² Bó duu le bó kenke bvufee, ε kaa ε ne ε tu biyuj. ²³ Bó nu ε shεε keebunlee Nyo' bvukuke wvù yaa nulo ekpwe ke, ε fey ε no bunlee ε è nu mvu-mooso mvù bó kene bò can mvú ε no fieesene bonyii bò nulo ekpweken, bò mvunyiim noo nyám yî lene we, bò yî sone kuse.

²⁴ No fi nu nonen Nyo' ε mum ε cine bó le bó ε no gee wase ε è nu mwεεm mvù mvuntelem mvubole shieele mvù è nu mwεεm mvu nnyen e, ε bó gee nonen bò ye yibo wee bò wee, mum shoose bikuu bibole. ²⁵ Bó nu ε kumen keceey ke ekumε Nyo' ε tu mbiay, ε no bunlee bvuu lemte ε è nu mwεεm mvù Nyo' bom e efey keebunlee bvuu lemte ε è nu wvù wvù Bomεεn e. Ε è nu wvù wvù bó kenke keebensee sekeci se ηka. Fí enù nonen. ²⁶ No bó gee nonen, Nyo' ε mum ε cine bó le, ye ε no yvuwse bó keege mwεεm mvu kenshoose le. Ε bokene jiime fô bokene le, ε Nyo' to baa bom wee le wvù egeè nonen ke. ²⁷ Ε è nu ke lenlen no bolemse cin'yi je yî Nyo' to gee keejiime bò bokene le, ε ye yvuwse bó keejiime ε è nu fô bolemse bomew e. Ε bolemse gee mwεεm mvu kenshoose le bò bolemse bomew. No bó gee nonen mum joo ηgew yî bikuu bibole wvù è nu nlawma gee dibole di befe.

²⁸ No bonyii bodvu baa eyene le fi nu len keekiεε Nyo', Nyo' ε mum ε cine bó le le bó ekenke bvufee ε è nu bvu keyuj e, mum gee mwεεm mvù bó yaa kenke keege ke. ²⁹ Mvuntelem mvubole ε mum ε no nu ε mvú ε yiηsen bò mwεεm mvù befe jεy jεy. Bó buwyi mwεεm, dewkene ejise,

1:14 Kolo 3:11 **1:16** 2:9; Lem 13:46; 2Tim 1:8; 1Kol 1:18, 24 **1:17** 3:21-30; 4; 10:4-13; Abk 2:4; Gal 3:9-12; Fili 3:9; Ibu 10:38 **1:18** 2:5, 8; Efe 5:6; 2Tes 2:12 **1:19** Job 12:9; Mben 19:1-4; Lem 17:27-28; 1Kol 1:21 **1:21** Efe 4:17-18 **1:22** 1Kol 1:19-20 **1:23** Dito 4:16-18; Mben 106:20 **1:25** 9:5 **1:26** 1Kol 6:9 **1:27** LeW 18:22; 20:13 **1:29** Gal 5:19-21; 2Tim 3:2-4

kenke mvuntelem mvù befe, bene bindon bô bonyii, yuwyi bonyii, diu bvudiuw, leele kenleema, ngomgome bô mwεem, kunsene mvun̄kunsen, ³⁰ beete bô ediee ε bonyii, bane Nyo', sεnenene kensεnen, temyi bikuu, saale ye, momte kuw, temyi bikuu bô bo'icee bobole noo bobwee bobole. ³¹ Bó nu biyun̄ yaa leeme yî diew yibole ke. Bó nyewle bô bonyii bomew, yaa camte shen fô bonyii le ke. ³² Bó gee nonen kee ke naa le Nyo' nu ε leke wase le wee wvù gee mvumvun mwεem nu ε wvù kenke keekpwe. Geen̄en, bó ε no gee ke gene dvù, bvuu bansee bonyii bô gee kfu mvumwε mwεem.

2

Nyo' nu ke esaake wee bii gee di mwεten e

¹ Nonen wo wvù lomte gee di wee mvu le kenεε è nu wo wvù yεε, ekeè le ke wo ten nu se jay ke. E keè le no wo lomte gee diew nu ε wo leese ε è nu ekole kuw ngew e, njefo wo wvù lomte wε gee ke naa ten fiεε fi wvù gee. ² Beene kee lo le, é Nyo' lan̄ ngew yî bonyii bô gee mvumvun mwεem e, tu wvù laanke bii kecεey e. ³ Nonen wo wε wvù lomte gee di bonyii bô gee kfu mvumwε mwεem e, geen̄en ε wo kebεε gee ke ten mvù, kpwaake le wo nu ke eboy can nsaw Nyo' le? ⁴ Nu le ke wo yene le Nyo' kenke fitele fi jee fô bonyii le baay, kuule shém baay, nu ten nyεkeey baay ε? E keè le fitele fi jee fi Nyo' le fô wo le duñci le wo ekumen̄ fitele fiuw.

⁵ Geen̄en no wo nu ε tun keekumen̄ fitele fiuw, ε no gee ε fi temyi ke gene lo, nu ε wo biise ε è nu ngew fô ekole kuw e, wvù nu ke enu diu di Nyo' nu ke eduñce shém yî ffuuke seke wvù saake bonyii bocii ê je yî len̄ e. ⁶ Nyo' nu ke elaw wee mwaan̄ mwaan̄ bii gee di mwεten e. ⁷ Bonyii bô nu nyεkeey, lemte lemte di jee, gomte ε è nu bvukuke bô n'wvum noo nshii

wvù yaa kaa ke, nu ε wvù nu ke enya nshii wvù mey lo ê bó. ⁸ Geen̄en ε bonyii bô taale ke ε è nu bikuu bi-bole, tune keeyuw kecεey e, gee ε è nu mwεem mvù befe, nu ε Nyo' nu ke eduñce shém yî ton'yεen bô ngew ê bó. ⁹ Monlum mo baay bô nsase nu ke enu fô wee tfuu wvù gee kebefe le ε kew yî Bojuu le ε gen̄ yî bonyii bô yaa nu ke Bojuu le. ¹⁰ Geen̄en, ε bvukuke bô n'wvum noo nlesten̄ nu ke enu fô bonyii bô gee gee di jee le ε kew yî Bojuu le ε gen̄ yî bonyii bô yaa nu ke Bojuu le. ¹¹ Fí nu ke enu nonen njefo ke Nyo' ké no duñci kejεy jεy ke.

¹² Bonyii bocii bô gee kebefe se bó cim kenke bonci bo Muses e, nu ε bó nu ke eley ke ngew e naa no bó yaa cim kenke bonci ke. E bonyii bocii bô gee kebefe ε bó nu ekuse jo bonci, nu ε bó nu ke esaw bó bii bonci bodvu le. ¹³ Fí nu nonen njefo ke Nyo' nu ke ejo wee le wvù nu teyten̄ ê wvù ejise njefo wvù yuuke fiεε fi bonci jemyi ke. Wvù nu ke ejo wee le wvù nu teyten̄ ε è nu seke mwεten̄ gee fiεε fi bonci gomte. ¹⁴ E bonyii bô yaa nu ke Bojuu bô nu se bonci ne ε no gee mwεem bô bonkpawce bobole ε è nu mwεem mvù bonci gomte, tu bó nu wase bonci fô bikuu bibole naa no bó baa cim kenke bonci bô Nyo' nu ε nya ê Bojuu ke. ¹⁵ Fifiε duñci le fiεε fi bonci gomte nu ε Nyo' ε san̄ fô mvuntelem mvubole. E mvuntelem mvubole seje ten̄ ê bó nonen. E bó dioo gee fiεε fi befe, é fitele no saake bó. E bó dioo gee fi jee, é fí no tomte bó. ¹⁶ Mwεem mvun nu ke ekooy diu di Nyo' nu ke esaw bonkpawce bô bonyii bocii kenke ê nnyile le fele yî Klistu Jisos e, no saaka wvù jee wvù me nfewci duñci.

Bojuu saale ye bô bonci

¹⁷ Wo wvù ten̄ ekole kuw le wee juu, wo geele ekole yî bonci bo Muses e, yuuke ye le wo nu wee Nyo', ¹⁸ ε bó ε yεyi wase ben bô bonci ben ε kiεε

fiεε fi Nyo' shieele, kee tεn fiεε fi looci jee naa ntay. ¹⁹ Ben kee naa ntay le ε nu ben bō dunji je ε binfefe, nu tεn bin'yeese fō bonyii bō nu kenjiwe le, ²⁰ ε ben nu bō teete biyuj, ε ε nu ben bō yeεyi bonyii bō maa mwεεm diεwε mvunley mvu boom e njefo bonci nu ε nya wase ben bō bvufee bvucii noo keceεy. ²¹ Wo wvù yeεyi bonyii nonεn, wo yeεyi ke tεn kuw εkolε? Wo wvù fewci le fo wee econ bvucuj, wo gee nεε fiuw? ²² Wo wvù kayte le fo dwee wee kenεε kpwεε wee ejiim bō wee mvu, wo nu se wo gee nonεn e? Wo wvù kaci lo fiεε fi εkumε mvu-mooso, wo nu se wo coonke mwεεm yéw ncese yi mvumooso le? ²³ Wo wvù saale ye bō bonci bo Nyo' le, ke wo yaa shoose Nyo' no wo ngoyte bonci bodvu? ²⁴ ε nu fiεε fi bó nu ε san le, “Bonyii bō yaa nu ke Bojuu ké no beete bō diee di Nyo' le ε ε ge gee dinεn ben Bojuu.”

²⁵ Keetfuse wee yew keηke naa seW, ε ε fen nu le wee wvudvu gee fiεε fi bonci gayte. Geenεn, ε wo ngoyte bonci, tu ntfuse yew wvù bó tfuse wo yew wvudvu nu ke diεwε wo bεε ntffuse. ²⁶ Wee ε no bεε ntffuse, gee fiεε fi leη fi bonci gomte, bó saa ejo le bó nu ε tfuse wase wvù yew, naa no wvù cim bεε ntffuse? ²⁷ Nonεn, bonyii bō bεε ntffuse yí nyam ye le geenεn geεle bonci nu ke ege ε bó elsee ben Bojuu ηgew e bō keηke bonci bō bó to sanεε, ε ben bvuu tfuse bonyii yew geenεn ngoyte bonci bodvu. ²⁸ Ben ekeε le ke wee Juu wvu leη nu wvù yen'yi ye le ke. ε ke ntfuse yew wvu leη nu fiεε fi bó yene fí le εkfuη yí nyam ye le ke. ²⁹ Wee Juu wvu leη nu wvu ε fitele le. ε ntfuse yew wvu leη nu wvu ε fitele le, wvù ε seyse Keyoy ke Yuule, ε ε yaa nu fiεε fi bó yene ejise ke. Wvuwε wee nu ε ε ké no bensee Nyo' wvù. Ke ε ké no bensee bonyii wvù ke.

2:21 Mat 23:3-4; Jon 7:19 **2:24** Esek 36:20 **2:25** 1Kol 7:19; Gal 5:3 **2:26** Gal 5:6 **2:28** 9:6; Yeli 4:4; Fili 3:2-3; Kolo 2:11 **3:2** 9:4; Mben 147:18-19 **3:3** 9:6; 11:29; Ktj 23:19; 2Tim 2:13 **3:4** Mben 51:4 **3:5** 9:14 **3:8** 6:1 **3:9** 1:18-2:24; 3:23 **3:10** Mben 14:1-3

3

Nyo' leeme ke yi keceεy e

¹ No fí nu nonεn, Bojuu fele bonyii bomew yí fiεε le? ε seW nu dvú yí ntfuse wvù bó tfuuse bonyii yew e? ² εε, Bojuu fele naa bonyii bomew ε jé le nteen. Fi baay nu le Nyo' to nu ε nya diεw ye ε ε nu can yibole. ³ ε nulo ε bó emum egay le no bonyii bomew bó le to baa eleeme yí diεw yidvu le, tu fifiε nu ege ε Nyo' saa ebvuu eleeme yí diεw ye le? ⁴ Ke ε nulo ε fí ekooy nonεn ke! Naa no bonyii bocii cim nu naa bo mbiay e, nu ε Nyo' leeme ke yi keceεy e, no bó nu ε san le, “Nyo', wo dioo jemyi, ε njeme wo no nu ke wvu leη.

ε wo ké no soo ke lo nsaw wo.”

⁵ Geenεn ε gee disεεbeene di yaa nu ke teyey fici keege le gee di Nyo' le di teyey eyen'yi ntay, tu ε nulo ε beene egay le la? ε nulo ε beene egay le Nyo' baa gee leη keelaanke ηgew yí yese beene le? Me mbiite nen ε ε nu no wee wvu wum ké no biite. ⁶ Ke ε nulo ε fí enu nonεn ke! ε fí nu nonεn, ε Nyo' ke eghan nεε se saw won? ⁷ Geenεn ε me mbiayte mbiay ε yí gee ε keceεy ke Nyo' le yen'yi gene lo fwe fwe too bō mbense fō diee diεw e, ε bó ebvuu esaake me le me nu wee kebefε nje la? ⁸ ε ε fen nu nonεn ε bese saa egay le, “Fí jee le beene egeε bibefε wvu le mwεεm mvù jee etoò le?” Njeme wvun nu wvù bonyii beete diee disese dvú duu le ε gayte bese. Boba bonyii nu ε bó nu ke ekeηke ηgew wvù bó keηke kekeηke.

Ke wee wvu teyey nu naa lo dvú ke

⁹ Beene nu jeme naa le la keseen? Bese Bojuu fele bonyii bomew e? Naa fεε ghεy! Beene nu ε yen wase le Bojuu noo bonyii bō yaa nu ke Bojuu nu can mvungay mvu kebefε le. ¹⁰ Fifin nu no bó nu ε san le, “Ke wee wvu teyey nu dvú ke, naa lo mwaan.

11 Kε wee nu dvú wvù κηηke bvufee κε,
ε κε wee nu dvú wvù gomte Nyo' κε.

12 Bonyii bocii nu ε banke wase jim ê Nyo' le.

Bó bocii nu ε tu wase mwεεm mvu εcici.

Kε wee wvù κηηke fitele fi jee nu dvú κε, naa lo mwaan.

13 Bó nu ε yan bosew ε γεε boyε diεwε jém e.

Bó nu bonyii bo leme le.

Njeme wvù buyte dew yibole nulo eyu wee diεwε εdien ε fimbuw e.

14 Boncun bô njeme wvù cewcewe nu ε yiηsen dew yibole.

15 Bó ké no nu cekey keeyu lo wee.

16 Bó ké no beete bô mwεεm, too bô ηγεw mondvuum monciim mò bó gene mó le.

17 Kε bó kee lo fiεε ekumε nce wvu nyεkeey κε.

18 Kε bó κηηke naa lo nfan wvù wvu Nyo' fô mvuntelem mvubole κε."

19 Beene nu ε kiεε keseen ε fiεε fi bonci jemyi, nu ε bó jemyi ê bonyii bò nu ekuse jo bonci bodvu, wvu ε fo wee ke κηηke naa lo fiεε fi wvú ewowlεn jeme κε. Wee tfuu yî won wvun e nu ke eleem ê Nyo' εjise etane diuw we. 20 Ben ekeè ε, κε wee wvu wum nu dvú wvù Nyo' nu ke ejo ε wvú nu teytey ê wvú εjise njefo wvú gee fiεε fi bonci gomte κε, njefo bonci gee ε bonyii kee lo mwεεm mvù befe mvù bó gee.

Je yî Nyo' joo ε wee nu teytey jó

21 Geenεn, keseen nu ε Nyo' ε dunce wase je yî wvú joo wee ε wvú nu teytey jó ê wvú εjise. ε je yidvu yaa κηηke fiεε keege bô bonci κε. Je yidvu yin nu ε Nwa' bonci bo Muses e noo Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le to tomte wase. 22 Je yî Nyo' joo ε wee nu teytey jó, nu ε yî bii fitele fi wee

wvudvu lese yî Jisos Klistu le. ε Nyo' gee fifin fô wee tfuu wvù nu ε lese fitele yî Klistu le, njefo fô Nyo' le nu ε wee mvu yaa nu jεεy κε, 23 no wee tfuu nu ε ge wase kebefε ε mum ε no nu ncejole fô bvukuke bvú Nyo' le. 24 Geenεn, ε keseen nu ε Nyo' ε jo wase bonyii ε bó nu σε jay. ε è ge mbuwma we wvù wvú to buwεε bonyii dvú diεwε nnya le fele yî Klistu Jisos wvù to sumεε bonyii can ηγεw e. 25 Nyo' to nu ε nya wvú diεwε ncese le keege keman bô ελεμε kew. ε keman kin nu fô bonyii bocii bò nu ε lese fitele yî ye le. Wvú to ge keman kin keedunce ε wen wvù Nyo' nu wee wvu teytey, njefo wvú wvù Nyo' to kuule lo shém bô bibefe bibole bì bó to shee gee fwele. 26 Fifin to nu keedunce yî kefew ke keseen e ε wen wvù Nyo' keβεε nu wee wvù gee mwεεm teytey, ε è bvuu nu wen wvú joo wee wvù nu ε lese fitele yî Jisos e ε mwεten nu σε jay. 27 No fí nu nonεn, tu fiεε beε dvú fi è nelo é beene ebensee ye yî dvú le? Kε fiεε nu dvú κε! ε nelo é bó ebvuu ebensee ye yî nci wvù la le? Nuu ε ebensee yî mwεεm mvù beene lemte le ε? Naa lo shikeey! Fí leeme ε è nu yî nci wvù ε beene nu ε lese fitele yî Jisos e. 28 ε νεε no fí nu. Beene nu ε leke ε Nyo' joo wee ε mwεten nu σε jay ε è nu nje fitele fi wvú lese yî Jisos e, ε è yaa nu nje wvú gee fiεε fi bonci gomte κε. 29 Nuu ε Nyo' nu κε Nyo' Bojuu maaη ε? Kε è nu ten Nyo' bonyii bò yaa nu κε Bojuu le? 'εε, wvú nu ten Nyo' bonyii bò yaa nu κε Bojuu, 30 no Nyo' mεy κε mwaan, ε è nu wvú wvù nu ke ejo bonyii bò bó nu ε tfuse yew ε bó nu σε jay, ε è mεy κε nje fitele fi bó lese yî Klistu le κε ληληη no wvú nu ke ejo bò nu ntffuse ε bó nu σε jay κε ten nje fitele fi bó lese yî Klistu le. 31 Fí fen nu ε beene emwase bonci nje fitele fi beene lese yî Klistu le? Naa lo, κε è

3:13 Mben 5:9; 140:3 3:14 Mben 10:7 3:15 Yesa 59:7-8 3:18 Mben 36:1 3:20 Job 4:17; Mben 130:2; 143:2; Lum 4:15; Gal 2:16; 3:22 3:21 1:2, 17 3:22 2:11; 3:9; 10:12; 11:32 3:23 5:2, 12; 8:18-20; Kenj 3:19 3:24 5:17; Efe 2:8; Tay 3:7 3:25 Mat 26:28; Efe 2:13; Kolo 1:20; Ibu 9:12-14; 1Jon 1:7; Mwm 1:5; 5:9; 5:1; 2Kol 5:18-21; Efe 2:14-16; Kolo 1:20; 1:17; 3:3-4 3:27 3:1, 21, 31; 8:2 3:28 Gal 2:16 3:29 3:22; 4:11-12 3:31 6:15; 8:2-4

nulo é fí enù nonen ke! Fí nu le beene kenke keeleeme lo yí bonci le.

4

Abla'am nu kenfewsen ke wee wvù Nyo' joo le wvù nu se jay e

¹ É nulo é beene egay le Abla'am wvù icee kfuu diseebeene to yen le la ekume saaka wvun? ² É Nyo' fen to jo Abla'am le wvù nu se jay e è nu nje lemme di jee di wvù to gee, ke tu wvù nulo ekfune gvuw ekume fí. Geenèn, ke wvù kenke naa lo fièè fi wvù nulo ekfune gvuw dvù è Nyo' ejise ke, ³ njefo Nwa' Nyo' gayte le, “Abla'am to nu e lese fitele yí Nyo' le, e Nyo' mum jo wvù le wvù nu wee wvu teyey.”

⁴ Wee wvù lemte e bó laake wvù, ké lemte é bó elaw wvù, bó saa ejo le nlawma we nu ke lo nnya e bó e nya è wvù ke. É bó jo le è nu nlawma wvù wvù kenke keekenke. ⁵ Geenèn, é wee nu se wvù e lem fièè, e lese e è nu fitele yí Nyo' wvù joo bonyii bò befè le bó nu se jay è wvù ejise, tu Nyo' nu ejo mweten le wvù nu teyey è wvù ejise nje fitele fi wvù lese yí ye le. ⁶ Dawe ten to nu e jeme le njon wvu baay nu wvu bonyii bò Nyo' joo le bó nu teyey è wvù ejise e è yaa nu nje lemme di bó nu e lem ke. ⁷ Wvù to nu e jeme le, “Njon wvu baay nu fô bonyii bò Nyo' nu e leeshè wase bojay bobole, e banje bibefè bibole.”

⁸ É njon wvu baay nu fô wee wvù Nyo' yaa beè ngoyte fite fi kebefè kew e ke.”

⁹ No fí nu nonen, tu njon wvu baay wvun nu ke fô bonyii bò bó nu e tfuse bó yew maan e? Nuu le wvù nu ten fô bò beè ntffuse le le? Beene be e gay wase le, “Fitele fi Abla'am to leseè yí Nyo' le to nu e ge e Nyo' jo wvù le wvù nu wee wvu teyey.” ¹⁰ Nyo' to jo Abla'am le wvù nu wee wvu teyey e è nu seke la? É to nu e bó e tfuse wase wvù yew, nuu e wvù beè ntffuse le? É to nu e wvù beè ntffuse. Ke

bó to baa tfuse wase wvù yew ke. ¹¹ Bó to tfuse wvù yew dièwe nciise le keedunçe le wvù nu wase wee wvu teyey nje fitele fi wvù to leseè yí Nyo' le seke wvù to beè ntffuse. Nonen Abla'am e mum e no nu icee bonyii bocii bò nu e lese fitele yí Nyo' le e bó baa tfuse bó yew ke, wvu le Nyo' ejo ten bó le bó nu bonyii bo teyey è wvù ejise. ¹² É wvù nu ten icee bonyii bò bó nu e tfuse wase bó yew, e è yaa nu ke nje bó nu e tfuse bó yew ke. É nu nje bó nu e jo ekale kew yí fitele fi wvù to leseè yí Nyo' le e bó se ke tfuse wvù yew.

Abla'am to kenke fièè fi Nyo' kawee e è nu nje fitele fi wvù to leseè yí Nyo' le

¹³ Nkawma wvù Nyo' to kawee Abla'am le wvù bò boom bew nu ke eyow ekole ke nshè le to baa nu nje Abla'am to geele bonci ke. É to nu nje fitele fi wvù to leseè yí Nyo' le, e Nyo' jo wvù le wvù nu teyey è wvù ejise. ¹⁴ É è to nu le bonyii bò nu ke ekenke fièè fi Nyo' to kawee nu ke bonyii bò gee no bonci gomte, ke tu fitele fi bó leese yí Nyo' le yaa kenke sew ke, e nkawma wvù Nyo' kawee wvudvu nu ten ecici. ¹⁵ Fièè fi nu, nu le bonci ké no gee ke e shém ffuuke lo Nyo', njefo é nci baa enu, fièè fimew saa enu le wee nu e ngoy nci ke. ¹⁶ Fí e mum e no nu le, nkawma wvudvu bii e è nu fitele fi wvù leseè yí Nyo' le wvu le é enu mbuwma e wvù e to fô wvù le, e fièè fi wvù kawee fidvu kenke keekooy fô kfuu diew e dicii, e è yaa nu ke fô bonyii bò leeme yí bonci le maan ke. É nu ten fô bonyii bò nu e lese fitele yí Nyo' le lenlen no Abla'am to leseè, njefo Abla'am nu icee wesebeene bocii bò nu bonyii bo Nyo' le. ¹⁷ Fifi nu no bó nu e san e Nyo' gayte è Abla'am le, “Me nu e nge le wo enù icee bitum nteen.”

Wvù nu icee wesebeene è Nyo' ejise. É nu Nyo' wvù Abla'am to leseè fitele yí ye le. É è nu wvù wvù gee e bonyii

bò nu ε kpweken wase kaase tuu dvú. Ε è bvuu nu wvú wvù gee ε mwεεm mvù ke baa nu wase dvú σε nu dvú. ¹⁸ Abla'am to nu ε no taale ke fwe kee le wen nu ke ekenke fiεε fi Nyo' kawεε naa no wvú to nu wase ε è yaa nulo é wvú ebvuu etaale fwe yí fiεε le ke. Geenεn, ε wvú lese ke fitele yí Nyo' le ke ghan no nu, "Icee bitum nteen", ke no Nyo' to kawεε ε wvú le,

"Boom buw nu ke elone lo."

¹⁹ Ε to nu ε Abla'am gene wase bilum gbwee, geenεn ε wvú fanε yaa ewεε yí fitele fi wvú to lesεε yí Nyo' le ke, naa no wvú to yene ekole kew e le wen nu wase diεwεε wee wvú nu ε kpwe wase le, yene ten le kpweσε wvú Sela nu kase ε tee diεw ε le wase.

²⁰ Wvú to baa ekεw ekenke kemanεn wvu le wvú enε ekenke mvuntelem mvunfεεm ekumε nkawma wvú Nyo' kawεε wvú dvú ke. Fitele fi wvú to lesεε yí Nyo' le to nu ε teme gen lo fwe, ε wvú no tumte ke ε è nu monkum mo Nyo' le. ²¹ Wvú to nu ε mum bee naa bô fitele fiew ficii le Nyo' kenke mvunγay keege fiεε fi wvú to kawεε. ²² Ε nεε fiεε fi fitele fi wvú to lesεε yí Nyo' le to nu ε ge ε Nyo' jo le wvú nu wee wvu teyey ε wvú εjise. ²³ Geenεn, njeme wvu le, "Nyo' to nu ε jo wvú nonεn," nu ε bó yaa saη ke ε è nu fô Abla'am e maan ke. ²⁴ Wvú nu ten fô beene le. Nyo' wvú beene lese fitele yí ye le nu ke ejo ten beene nonεn. Ε nu wvú wvú to bvuseε Jisos wvú Tata wesebeene yí kpwe le. ²⁵ Jisos nu wvú bó to nyaε ε wvú kpwe nje bibefε bisεεbeene. Ε Nyo' kase bvuse wvú yí kpwe le wvu le wen ejo le beene nu σε jay.

5

Bvujonke bvù beene kenke njefo Nyo' nu ε jo wase beene le beene nu σε jay

¹ Keseen no Nyo' nu ε jo wase beene le beene nu σε jay nje fitele fi beene

lese yí ye le, beene ε mum ε no nu yí nyεkeey e beene ε bó nje fiεε fi Tata wesebeene wvú Jisos Klistu ge. ² Ε ge wvú beene ε σε kenke je keeley mbuwma wvú beene nu yí dvú le keseen nje fitele fi beene lese yí ye le. Beene ε no lanlanε no beene taale fwe kee le beene nu ke ekenke fô bvukuke bvú Nyo' le. ³ Ε ke è mεy ke nonεn ke, beene lanlanε ten yí bonγεw bô beene yene le, njefo beene kee lo le bonγεw gee ε wee no kee keekuu shém. ⁴ Ε shém yí kuulεεn gee ε Nyo' bensee wee le wvú nu ε kocεn. Ε Nyo' dioo bensee wee le wvú nu ε kocεn, é wvú no taale ke wase ε è nu fwe yí fiεε le, kee le wen nu ke ekenke. ⁵ Ε fiεε fi beene taale fwe yí dvú le yaa nulo ke eyuu efey kuse ke, njefo Nyo' nu ε yiηsen mvuntelem mvuseεbeene bô kenkonεn kew fele yí Keyoy ke Yuule kè wvú nu ε nya ε beene le. ⁶ Fi nu le seke beene to bεε σε beene nulo efi bikuu bisεεbeene, ε Klistu to ε è nu kefew ke leη e, kpwe nje yese beene bonyii bô maa Nyo'. ⁷ Ε nu keceey le fi tamyi fô wee le keekpwe nje wee mvu wvú nu σε jay, ε è nu ke naa lo é wee mvu emom keekpwe nje wee mvu wvú jee. ⁸ Geenεn, Nyo' to dunçi kenkonεn kew fô beene le ε je yí le, è to nu seke beene to bεε bonyii bô befε, ε Klistu kpwe nje yese beene. ⁹ Keseen no beene nu ε ελεμε kew ε ge wase Nyo' ε jo beene le beene nu σε jay, tu wvú nu ke egen fwe eboyse beene can shém yí ffuuke Nyo' bô bonyii le. ¹⁰ Fi nu le, é è to nu seke beene to bεε bonyii bo bvuban e bo Nyo' le, ε kpwe Waa we mance mwεεm beene ε bo Nyo', tu wvú nu egen fwe keseen eboyse beene bô nshii we no wvú nu ε mance wase mwεεm beene ε bo Nyo'. ¹¹ Ke è mεy ke fifin maan fi beene lanlanε nje fi ke. Beene lanlanε ten beene ε bo Nyo' nje Tata wesebeene wvú Jisos

4:19 Kenj 17:1-6; Ibu 11:11 **4:21** Kenj 18:14; Luk 1:37 **4:22** 4:3 **4:23** 10:9; 15:4 **4:25** Yesa 53:4-5, 10; Lum 8:32-34; 1Kol 15:17 **5:1** 3:21-30; 3:25-26 **5:2** 6:14; 2Kol 6:1; 12:9; Gal 1:6; 5:4; Efe 2:5-8; 1Bi 1:10-11; 4:13-14; 5:10, 12; Lum 3:23; 5:2; 8:17-18; 8:17-18; 9:23; 1Kol 2:7; 2Kol 3:18; 4:17; Kolo 1:27; 3:4; 1Tes 2:12; 2Tim 2:10; 1Bi 5:1 **5:3** Jem 1:2-3, 12; 1Bi 1:5-7 **5:5** 8:39; Mben 22:5; Ibu 6:19 **5:6** 1Bi 3:18 **5:8** Jon 3:16 **5:9** 1:18; 1Tes 1:10 **5:10** 2Kol 5:18-20; Kolo 1:20-22 **5:11** 8:31

Klistu wvù nu ε mance mweem beene ε bo Nyo'.

Fiε fi Adam to toε dvú noo fi Klistu to toε dvú

¹² No kebefε to feyεε yî wee mwaan e sε to yî nshε le, ε kpwe fey yî kebefε le sε to, kpwe ε mum ε lam ke nonεn ε gεn yî wee tfuu le, njefo wee tfuu nu ε ge kebefε. ¹³ Kebefε to nu naa wase dvú yî nshε le ε Nyo' sε ke nya bonci. Geenεn é bonci nu sε bó nu dvú, bó saa engoyte fite fi bibefε bi bonyii gee le ke. ¹⁴ Ε κew yî kefew ke Adam e ε to ε buy yî ke Muses e nu ε kpwe to κεηke mvungay ê we jo bonyii bocii naa noo bò to gee bibefε ε bó yaa gee ke diεwe Adam wvù to ηgoyεε ε è nu nci ke. Adam to nu ê je mi le diεwe Klistu wvù to nu keeke eto le. ¹⁵ Geenεn ke nnya Nyo' yî wvù nya ê bonyii εcici nu diεwe kebefε kε Adam to geε ke. Ε bonyii nteen to nu ε kpweκεn nje kebefε ke wee mwaan e, tu è nu keceεy le mbuwma Nyo' noo nnya ye yî to toε nje fitele fi jee fi wee mwaan e wvù è nu Jisos Klistu, nu ke eto fô bonyii le nteen eduu efesen lo. ¹⁶ Ke fiεε fi nnya Nyo' yin yî Nyo' to nyaε εcici to dvú nu leηleη diεwe fiεε fi kebefε ke wee mwaan wε le nu ε to dvú ke. Kebefε ke wee mwaan e nu ε to bô nsaw fô bonyii le bocii ε lese bó ηgεw e. Geenεn nnya Nyo' yin yî to toε εjim jo bibefε bi bonyii le nteen nu ε ge Nyo' ε jo bó le bó nu sε jay. ¹⁷ Ε kebefε ke wee mwaan e to nu ε ge ε kpwe no κεηke mvungay ê we jo wee tfuu nje wee mwaan wvudvu, tu bonyii bò nu ε fiisen mbuwma wvu baay wvun, noo nnya yî è nu njo wvù Nyo' nu ε jo bonyii εcici le bó nu teyey, nu ke eκεηke nshii naa baay nje wee mwaan wvù è nu Jisos Klistu. ¹⁸ Nonεn, no kebefε ke wee mwaan e to nu ε to bô ηgεw fô bonyii bocii le, nu ke leηleη no gee di wee mwaan e di teyey nu ε ge Nyo' ε jo bonyii le bó nu sε jay, ε bó bocii nu ke eκεηke

nshii. ¹⁹ Fì nu le ke no wee mwaan to nu ε tεme εkolε bô Nyo' ε fifin ge ε bonyii nteen mum no nu wase bonyii bò befe, nu ke no wee mwaan to nu ε yuw Nyo' le ε fi ge ε Nyo' nu ke ejo bonyii nteen le bó nu teyey ê wvù εjise. ²⁰ Nyo' to nya bonci keege le è nelo é bibefε eduule. Geenεn no bibefε duule nu no shen Nyo' yî è nu mbuwma fô bonyii le duule tεn fesene lo. ²¹ Ε fì nu nonεn wvu le, no kebefε κεηke mvungay ê bonyii we ε bó kpwee, nu ke tεn no mbuwma Nyo' κεηke mvungay ê bonyii we fele yî njo wvù Nyo' joo bonyii le bó nu teyey ê wvù εjise le keeke enya bó bô nshii wvù mεy lo nje Jisos Klistu wvù Tata wesebeene.

6

Wee wvù nu ε taashε wase bô Klistu nu ε kpwe wase fô kebefε le

¹ No fì nu nonεn, è nulo é beene egay le la? Ε fεn nu le beene emεy egee bibefε gεne dvú fwe fwe wvu le shen Nyo' yî è nu mbuwma fô bonyii le eduule tεn fesene lo? ² Ke è nulo é fì enù nonεn ke! Ε nulo é beene bò nu ε kpwe wase fô kebefε le ebvuu eghan nεε le sε ebvuu ecee yî kebefε le? ³ Ke ben kee le beene bocii bò bó nu ε lese wase ê joo ε taashε bô Klistu Jisos nu ε bó lese nonεn ε taashε beene ε è nu bô kpwe ye le? ⁴ Bó to lese beene ê joo nonεn ε fì mum no nu le bó nu ε taashε wase beene ε bó yî kpwe ye le ε dwey, wvu le no Klistu to kasεε buy yî kpwe le yî mvungay mvu Ice le mvù kuuke, nu ε beene nelo emum ecee wase ε è nu yî nshii wvu fwe le.

⁵ Fì nu nonεn njefo é beene nu ε bó ε taashε wase beene ε bo Klistu yî kpwe yî è nu ye le, tu ke è nu kemaηεn le beene nu ke etaashε tεn beene ε bó yî mbuy wvu yî kpwe le wvù è nu we le ke. ⁶ Beene kee le ye yesebeene yî è nu nce wvu yvum nu ε bó to ta wase yî kentam e beene ε bo Klistu, wvu le bó efıwε lo ye yidvu yî è nu

5:12 Kej 2:17; 3:19; Lum 6:21, 23; 7:9-10 **5:13** 4:15 **5:14** 1Kol 15:21-22, 45-49 **5:17** Mat 19:28; 1Kol 6:2-3; 2Tim 2:12; Mwm 20:4, 6 **5:20** 4:15 **5:21** 6:23 **6:1** 3:5-8, 31; 5:20 **6:2** 6:6; 7:4
6:3 Gal 3:27; Kolo 2:12; Tay 3:5; 1Bi 3:21; Mat 28:19 **6:4** 2Kol 5:14-15, 17; Gal 6:15; Kolo 3:1-5, 10
6:5 Fili 3:10-11 **6:6** Gal 5:24

yí kebefɛ, ɛ è nɛlo é beene saa ebvuu enu bonfaw can kebefɛ le kɛ, ⁷ njefo wee ke kpwee tu wvú nu ɛ buy wase can kebefɛ le. ⁸ No beene nu ɛ kpwe wase beene ɛ bo Klistu, tu beene nu ɛ bee ɛ beene nu ke ecee tɛn beene ɛ bó, ⁹ njefo beene kee lo ɛ no Nyo' to bvuse Klistu yí kpwe le, nu ɛ kɛ Klistu nɛlo ke ebvuu ekpwe kɛ. Kɛ kpwe bvuu kɛɲke mvunɔɔyɛn ɛ wvú we kɛ. ¹⁰ Kpwe yí wvú to kpwee nu ɛ wvú to kpwe fô bibefɛ le kan mwaan ɛ fí ka lo nonɛn. ɛ nshii wvú wvú kɛɲke keseen nu ɛ wvú nu wase ɛ è nu fô Nyo' le. ¹¹ Nonɛn ben tɛn kɛɲke keeyɛn fô bikuu binɛn e ɛ ben nu ɛ kpwe wase fô bibefɛ le, ɛ no cee wase keseen bii ɛ è nu no Nyo' gomte, no ben nu ɛ taashɛ ben ɛ bo Klistu Jisos.

¹² Nonɛn fo ben ebvuu ebee é kebefɛ ekeɲke mvunɔɔyɛn ɛ we jo kencaa kenɛn ke ye le gee ɛ ben yuuke ɛ è nu fiɛ fi ɛɛmɛ kenɛn gomte ɛ ben egeè le kɛ. ¹³ Fo ben ebvuu ecinɛ é kebefɛ ejoo biba binɛn bi ye le diɛwɛ mwɛɛm mwew mvu lemme le gee mwɛɛm mvú befe dvú kɛ. Ben enya bikuu binɛn ɛ è nu ɛ Nyo' diɛwɛ bonyii bò bó nu ɛ bvuse wase bó yí kpwe le ɛ nya bó bò nshii. Ben enya tɛn biba binɛn bi ye le ɛ Nyo' diɛwɛ mwɛɛm mwew mvu lemme le keege mwɛɛm mvu teyɛyɛn dvú. ¹⁴ Kɛ kebefɛ bvuu kɛɲke keekɛɲke mvunɔɔyɛn ɛ ben we kɛ, njefo kɛ ben nu ɛ bonci kuse kɛ. Ben nu wase ɛ è nu ɛ mbuwma Nyo' kuse.

Wee wvú nu ɛ taashɛ bò Klistu nu wase nɛwɛ nce wvu teyɛyɛn

¹⁵ No fí nu nonɛn, è nulo é beene egay ɛ la? Beene fɛn emum egeè bibefɛ njefo beene nu ɛ kuse jo mbuwma Nyo', yaa nu kɛ ɛ è nu ɛ bonci kuse? Naa lo! ¹⁶ Kɛ ben kee ɛ wee jo ɛkolɛ kew ɛ nya ɛ wee mvu keeyuuke wvú le diɛwɛ nɛwɛ le, tu wvú nu enu kɛ wase nɛwɛ we wvudvu wvú wvú yuuke wvú le le? ɛ wee nya ɛkolɛ ɛ è nu ɛ kebefɛ, tu wvú nu nɛwɛ kebefɛ. ɛ kí nu ke eto

ɛ è nu bò kpwe. Wee é nya ɛkolɛ kew keeyuuke Nyo' le, tu wvú nu enu nɛwɛ ɛ è nu wvu Nyo'. ɛ fí nu ke ege é wvú ekeɲke nce wvu teyɛyɛn. ¹⁷ Geenɛn keyoone ke Nyo' le ɛ no ben to shee nu bonfaw bo kebefɛ le, nu ɛ keseen nu ɛ ben ɛ bee wase bò mvuntelem mvunɛn mvunciim fiɛ fi n'yɛyɛyɛ wvú bó to nya ɛ è ben duɲci le, ¹⁸ ben ɛ mum ɛ no nu ɛ bó ɛ bvuse wase ben can kebefɛ le, ben ɛ tu wase bonfaw ɛ è nu bo nce wvu teyɛyɛn e. ¹⁹ Me njemyi fin diɛwɛ wee wvu wum e, njefo kɛ ben diɛwɛ bonyii bo boyuum e nulo ekiɛ mwɛɛm egeɲ ebuy kɛɲke kemew e kɛ. Ben ekeè ɛ è to nu fwele ɛ ben nya biba binɛn bi ye le ɛ mwɛɛm mvu nnyɛn e bò bibefɛ bí le bí le diɛwɛ bonfaw e. Ben emum enyaà wase biba binɛn bi ye le keseen ɛ è nu ɛ mwɛɛm mvu teyɛyɛn keenu bonyii bò yuule. ²⁰ Seke ben to nu bonfaw bo kebefɛ le, kɛ nce wvu teyɛyɛn to kɛɲke fiɛ keege bò ben kɛ. ²¹ No ben to nu nonɛn, sɛw wvú ben to kɛɲkɛ fô mwɛɛm mvun e mvú ben nu wase keseen wuumene lo yí mvú le nu la? Mwɛɛm mvudvu mvunciim mɛɛse kɛ ɛ è nu bò kpwe. ²² Geenɛn keseen no bó nu ɛ bvuse wase ben can kebefɛ le ben ɛ tu wase bonfaw ɛ è nu bo Nyo' le, nu ɛ sɛw wvudvu nu ɛ ben tuu wase bonyii bò yuule, ɛ kemɛse kedvu nu ke enu nshii wvú mɛy lo. ²³ Ben ekeè ɛ nlawma kebefɛ nu kpwe, geenɛn ɛ nshii wvú mɛy lo nu nnya yí Nyo' nya ɛcici ɛ bonyii bò nu ɛ taashɛ bò bo Klistu Jisos wvú Tata wesebeene.

7

Nci ké no kɛɲke mvunɔɔyɛn ɛ wee we kɛ seke mwɛɛn bɛɛ dvú

¹ Boom bo bwɛɛm e, me ɲgomte keenjeme fin ɛ ben diɛwɛ bonyii bò kee nci le. Kɛ ben kee ɛ nci ké no kɛɲke mvunɔɔyɛn ɛ wee we kɛ seke mwɛɛn bɛɛ dvú? ² Beene ejo kenfewsɛn yí kentaashɛ ke kpwoon bò diemsɛn e. Nci ké no suule kpwoon

yî dweese le ke seke dweese bæε dvú. Geenεn é dweese nelo ε kpwe, tu wvú nu ε buy wase ekuse jo nci wvú suule wvú bô dweese. ³ Nonεn é wvú nε ε γεν ê diemsεn mvu le ε dweese bæε dvú, é bó etee wvú le kpwoon nsake. Geenεn é dweese nelo ε kpwe, tu wvú nu ε buy wase ê nci wvudvu kuse. Ε wvú γεν lo ε taashε ε no nu bô diemsεn mvu, wvú saa enu kpwoon nsake κε.

⁴ Ε nu κε ληληη boom bo bwεεm e no ben nu ε kpwe wase fô bonci le fele yî ye Klistu yî bó to taε yî kentam e. Ben nu ε kpwe nonεn wvu le ben enù wase bonyii bo wee mvu le jεεy. Ε wee wvudvu wvun nu wvú bó to bvuseε yî kpwe le, wvu le beene ecee wase gee ε è nu mwεεm mvù jee fô Nyo' le. ⁵ Seke beene to bæε cee bii no nyam ye yesebeene gomte, bonci to ké no kamsee ye yesebeene yî fuu gee ε biba bisεεbeene bi ye le lemte mwεεm mvù too ε è nu bô kpwe fô beene le. ⁶ Geenεn, keseen nu ε beene ε buy wase ekuse jo bonci ε kpwe fô bonci bodvu le bô to nu ε jicε beene le diεwε bonyii bo ncaw e. Beene nu ε buy wvu le beene elemtè εnte jo nshii wvu fwε wvú è nu wvu Keyoy ke Yuule, ε è yaa bvuu nu ê je yi yvum yî bonci bô bó saηεε le κε.

Nci gee ε beene kee mwεεm mvù befe

⁷ Ε nulo é beene egay le la? Ε fεn nu le nci nu fiεε fi befe? Ke è nu nonεn κε! Ε è to baa nu nje bonci, tu κε me mbe ηkee fiεε fi befe κε. Ε nci to baa gay le, “Fo wee edewkenè εjise yî fiεε fi wee mvu le”, tu me mbaa ηkee le keedewkene εjise nu fiεε fi befe κε. ⁸ Geenεn kebefε ε mum ε bæε ekuse jo nci wvun ε shiw εjise yò dewkene yî yεm e jé le jé le. Ε nci be baa nu, kebefε saa eκεηke mvunγay κε. ⁹ Me nto nshee ncee ηgee no me ηgomte ε me mbaa ηkee wase bonci κε. Geenεn, ε me ke ndioo εηkiεε bonci, ε kebefε

mum ηaay, ε me mum kpwe. ¹⁰ Bonci bodvu keβεε bô fí to nu le bó nu ke eto bô nshii, nu ε kaa ε to ε è nu bô kpwe fô me le. ¹¹ Fí nu le kebefε to nu ε mum κεηκε je yî bonci ban e, læε me, bæε ekuse jodvu yu me. ¹² Nonεn bonci nu fiεε fi yuule, ε fiεε fi bonci gayte nu fiεε fi yuule, nu teyvey bvuu jee. ¹³ Fí fεn nu le fiεε fi jee to nu ε kaa to ε è nu bô kpwe fô me le? Naa κε è nu nonεn κε! Ε to nu kebefε kè to beκεεε ekuse jo fiεε fi jee fin keeto bô kpwe fô me le, wvu le beene eyen le kebefε nu kebefε, ε fí dunçi ε è nu yî fiεε fi bonci gayte le le kebefε looci naa befe baay.

Bvudiuw bvuyî wee le

¹⁴ Beene kee le bonci nu fiεε ε fí nε fô Nyo' le. Geenεn ε me nu fiem wee wvu wum ηκεηκε nyam ye, ε bó gese me diεwε nfwa le ê kebefε. ¹⁵ Ke me ηgee fiεε no ηkee fiεε fi me ηgee κε, ηjefo κε fiεε fi me ηgomte keεηge nu fí fi me ηgee κε. Me ηkaa nen'yi ηge fiεε ε è nu κε naa fí fi me mbane. ¹⁶ No me nen'yi no ηgee fiεε ε è nu κε fí fi me n'yaa ηgomte κε, tu me nu ε mbee keceεy le nci nu fiεε fi jee. ¹⁷ No fí nu nonεn, tu è nu keceεy le κε è bvuu gee me fiεε fidvu κε. Ε gee wase kebefε kè nu yî yεm e. ¹⁸ Me ηkee naa lo le κε fiεε fi jee nu yî yεm e κε. Fí nu le κε fiεε fi jee nu yî ελεμε kem e κε. Me nen'yi no ηκεηκε shiee keηge fiεε fi ληη, geenεn ε me n'yaa nulo εηge κε. ¹⁹ Ke fiεε fi jee fi me ηgomte keεηge nu fí fi me ηgee κε. Fiεε fi befe fi me n'yaa εηgomte keεηge κε, nu fí fi me ηkaa ηgee. ²⁰ No me nen'yi no ηgee fiεε ε è nu fí fi me n'yaa ηgomte κε, tu κε è bvuu nu me wvú gee fiεε fidvu κε. Ε gee wase kebefε kè nu yî yεm e.

²¹ No fí nu nonεn, me ε mum ε n'yεn le è nu wase lo nci le seke me ηgomte keεηge fiεε fi jee, ε fi cekey keege no nu κε fi befe. ²² Ε fitele fiem e nu ε me n'yuuke ηjon bô nci Nyo' baay. ²³ Geenεn ε me nen'yi n'yεne wvumvu nci le ε wvú nu yî yεm e. Ε

wvuwe tumte jem bô nci wvù kɛŋke ŋkpawace wɛm, gee ε me ntuu nfwa wvuwe nci wvu kebefɛ wvù nu yî yɛm e. ²⁴ Finjfusay fi fiεε le ke diɛwɛ me! ε nu ebvuse yεε me yî nyam ye yin yi too bô kpwe le? ²⁵ Keyoone ke Nyo' le wvù nulo efi me fele yî Jisos Klistu wvù Tata wesebeene le!

No fí nu nonɛn me ε mum ε no nu wase keseen nfwa bonci bo Nyo' le ê ŋkpawace wɛm e. Geenɛn nu nfwa bonci bo kebefɛ le yî nyam ye le.

8

Keecee bii no Keyoy ke Yuule gomte

¹ Fí ε mum ε no nu le, keseen nu ε ke wee wvù nu ε taashɛ wase bô Klistu Jisos bæε ke ebvuu eley ŋɛw e ke. ² Ke wvù bæε ke ebvuu eley njefo nci Keyoy ke Yuule kè nyaa nshii ê bonyii bô nu ε taashɛ wase bô bo Klistu Jisos, nu ε bvuse wase beene can nci wvù è nu wvu kebefɛ bô kpwe le. ³ Nyo' nu ε ge wase fiεε fi nci to baa kɛŋke mvuŋgay keεε ke. Nci to baa kɛŋke mvuŋgay ε è ge kewεεyε ke nyam ye wee wvu wum e. Fiεε fi Nyo' ge nu le wvù to nu ε ciinse Wan wvu we ε wvù to diɛwɛ wee wvu wum wvù gee bibefɛ le keenɔy kebefɛ. ε Nyo' mum ŋgoy mvuŋgay mvu kebefɛ le bô ye Waa we. ⁴ Wvù to ge nonɛn wvu le mwεεm mvu leŋ mvù nci gomte enù ε bó ε ge wase fô beene bô cee bii no Keyoy ke Yuule gomte le, ε è yaa bvuu nu no nyam ye gomte ke. ⁵ Bonyii bô cee bii no nyam ye gomte nu ε bó ké no lewse bvufɛε ε è nu yî mwεεm mvù nyam ye gomte le, ε bô cee bii no Keyoy ke Yuule gomte ké no lewse bvubole bvufɛε ε è nu yî mwεεm mvù Keyoy ke Yuule gomte le. ⁶ ε wee leke bvufɛε ε è nu yî nyam ye le, tu wvù nu ke ekpwe. Geenɛn é wee leke bvufɛε yî Keyoy ke Yuule le, tu wvù nu ke ekɛŋke nshii noo nyεkeey. ⁷ No fí nu nonɛn wee wvù leke bvufɛε ε è nu yî mwεεm mvù nyam ye gomte le ké

no bane Nyo'. Ke wvuwe wee ké no yuuke nci Nyo' le ke. ε è nu keceεy le ke è nulo é wvù eyuuke ke. ⁸ ε ke è nulo é wee wvù cee no nyam ye gomte egee fiεε fi Nyo' eyuuke njon ke.

⁹ Geenɛn ke ben nu finɛn bonyii bô cee bii no nyam ye gomte ke. Ben bii ε è nu no Keyoy gomte, é è fɛn nu le Keyoy ke Nyo' le cee yî yene le. ε wee nu dvù wvù baa kɛŋke Keyoy ke Klistu le, tu ke wvù nu wee Klistu ke. ¹⁰ ε Klistu fɛn nu yî yene le, naa no ye yene nu ke ekpwe nje kebefɛ, tu Keyoy ke Nyo' le nu enyaa nshii ê ben njefo Nyo' nu ε ge wase ben ε no nu teyɛy ê wvù εjise. ¹¹ ε Keyoy ke wvù wvù to bvuseεε Jisos yî kpwe le cee yî yene le, tu wvù wvuwe wvù to bvuseεε Klistu Jisos yî kpwe le nu ke enya tɛn nshii ê ye yene yî nu ke ekpwe le. Wvù nu ke enya fele yî Keyoy kew kedvu kè cee yî yene le.

¹² Nonɛn boom bo bwεεm e, beene kɛŋke fiεε keεε, ε fiεε fin yaa nu keecee bii no nyam ye yesebeene gomte ke. ¹³ ε ben cee bii no nyam ye gomte, tu ben nu ke ekpwekɛn. Geenɛn é ben cine Keyoy ke Yuule ε læse gee di befe di nyam ye gomte, tu ben nu ke ekɛŋke nshii. ¹⁴ Bonyii bocii bô cee bii no Keyoy ke Nyo' le duŋci nu boom bo Nyo' le. ¹⁵ Nyo' to baa enya ε è nu keyoy ke bvunfaw e kè nu ege é ben ekaase ecee yî nfan e ke. Wvù to nya Keyoy ê ben ε è nu kè gee ε ben nu boom bew. ε kí mum gee ε beene teje wvù le, “Abba, Icee wese.” ¹⁶ Keyoy kedvu kin keβεε bô keyoy kesεεbeene leeme tomte le beene nu boom bo Nyo' le. ¹⁷ ε beene fɛn nu wase boom bo Nyo' le, tu beene nu ke edie bvushɛw, bvushɛw bvù è nu bvù Nyo' le. Beene ε bo Klistu nu ke etaashɛ edie bvù é beene fɛn yene ŋɛw no Klistu to yɛnεε wvu le beene tɛn ke ekɛŋke bvukuke beene ε bó.

Bvujoŋke bvù è nu ke enu bvù boom

7:24 1Kol 15:57 **8:1** 1:18; 5:1 **8:2** 3:27; 7:7-11 **8:3** Gal 4:4; Fili 2:7-8; 2Kol 5:21 **8:4** 6:22; 7:4; 13:10; Gal 5:16, 25 **8:6** 6:21; Gal 6:8 **8:9** 1Kol 3:16 **8:10** Gal 2:20; 1Jon 3:24 **8:11** 2Kol 4:14 **8:12** 6:18 **8:13** Gal 6:8; Εfe 4:22-24 **8:14** 1Jon 2:29-3:1 **8:15** Mak 14:36; Gal 4:5-7
8:17 5:12; Gal 4:7; Fili 3:10-11

bo Nyo' le

18 Me ηkee naa ntay le ke ηγεw wvù beene yene keseen nu ε wvù ε buy naa lo wvù bó efewsene bô bvujonke bvù è nu ke enu bvuseεbeene ke. 19 Mwεεm mvunciim mvù Nyo' to bomεε cεyte naa lo shiee le kefew kè Nyo' nu ke eduηce boom bô è nu naa bew. 20 Fí nu le mwεεm mvù Nyo' bomεε to nu ε ne tu mwεεm mvu εcici. Ke mvù to tu mvu εcici le mvù koonke lo nonεn ke. E to kony Nyo' wvù to gee le mvù enu nonεn. Geenεn ε bó taale ke fwe kee le, 21 diuu dimew nu ke enu é Nyo' ebvuse mvù é mvù eboy yí ncaw wvù nu le mvù mvunciim kenke keeke efo le. E wvù nu ke edioo ε bvuse nonεn, é mvù ekenke wase ε è nu bvujonke bvu boom bo Nyo' le. 22 Beene kee le mwεεm mvunciim mvù Nyo' bomεε cone bô monlum diewe kpwoon lume le ε kew lo ε to ε buy keseen e. 23 Ke è mey ke mwεεm mvù Nyo' bomεε maan mvù nu yí monlum e ke. Beene bô kenke sâ' Keyoy ke Yuule kè Nyo' nu ε nya ê beene cone ten ê shem ê shem no beene cεyte le Nyo' ege é beene enù boom bew, fi è nu nsum wvù wvù nu ke esum ye yesebeene yicii can ηγεw e. 24 E nu fiεε fidvu fin fi beene taale fwe kee le beene nu ke ekenke fi Nyo' to boysεε beene nje fí. Geenεn fiεε fi wee taale fwe yí dvù le le wen nu ke ekenke ε fí nu wase ê wvù εjise yaa nulo bvuu nu le è nu fiεε ε wvù bæε cεyte lo ke. E nu yeε wvù nulo ebvuu etaale fwe yí fiεε le keeke ekenke ε fí nu wase ê wvù εjise? 25 Geenεn é beene taale fwe yí fiεε le kee le beene nu ke ekenke se beene cim yene wase fí le, é beene ekuu shém ecεyte.

26 Keyoy ke Yuule ten ε mum ε no fici beene yí kewεεye kesεεbeene le, no beene yaa kee keebunlee no beene kenke keebunlee ke. Keyoy kedvu keβεε ké no leke Nyo' fô beene bonyii bo Nyo' le beele ê wvù ê je yí è nulo

wee saa esee le ke. 27 Nyo' wvù ké no taasse mvuntelem mvu bonyii le ké no kee ηkpawawce wvu Keyoy ke Yuule, njefo Keyoy ké no leke Nyo' fô bonyii bô è nu bo Nyo' le ê je yí Nyo' koonke le.

28 Beene kee le Nyo' lemte yí mwεεm mvunciim e gee ε mvù gene ê je yí jee le fô bonyii bô koonke wvù le bô wvù nu ε tee bii fiεε fi wvù gomte fô bó le. 29 Bonyii bô Nyo' to kee wase ε è bæε lo nu ε wvù to seyse wase gee le bó nu ke ekumen enu diewe Waa we le, wvu le Waa we wvun nelo enu nsafwe boom bo bwee le, ε bó nu nteen. 30 E bonyii bô wvù to seyσεε wase gee nonεn, ε wvù mum ke tee bó. E bonyii bodvu bô wvù to tenεε nu ε wvù to jo wase bó le bó nu se jay. E bó bodvu bô wvù to joε le bó nu se jay, nu ε wvù to ge le bó eley bvukuke bwew e.

Wee wvù nulo ebvuu ege beene bô fiεε nu yeε?

31 No mwεεm mvun nu nεn mvunciim, è nulo é beene ebvuu egay le la? No Nyo' nu wase ê keba kesεεbeene le, wee wvù nulo ebvuu ege beene bô fiεε nu yeε? 32 E wvù wvù Nyo' to nu se wvù ε yeε εjise bô Waa we, geenεn nya ε wvù kpwe fô beene le bocii, tu ke wvù nu ke enya mwεεm mvunciim ebise fó ê beene? 33 E nu yeε dvù wvù nulo ebvuu egomte nsaw bô bonyii bô Nyo' nu ε caw wase? Nyo' nu wvù joo bonyii le bó nu se jay. 34 Wee nu dvù wvù nulo ebvuu elese beene ηγεw e? Klistu Jisos to nu ε kpwe, kase buy ten yí kpwe le, ε no nu keseen ê εbo ke Nyo' le ke εceεy e, looci leke Nyo' fô beene le. 35 Wee wvù nulo ebvuu egawsen naa beene bo Klistu fo wvù ebvuu ekoonke beene nu yeε? E nulo é ηγεw, kenεε monlum, kenεε bikaa bì bonyii bone ê beene εjim, kenεε jen, kenεε kencimte, kenεε kembεmse, kenεε kpwe, egawsen e? 36 Fí nu ke no

bó nu ε san ε bonyii bomew gayte ê Nyo' le,

“Bese nu diuw kpwe le εdiuw ecii nje yo.

Bonyii joo le bese nu njée yi bó esεεye lo.”

³⁷ Naa lo yí mwεεm mvun e mvunciim nu ε beene nu bonyii bò looci soo lo yí mvunḡay mvu Klistu wvù to koḡεε beene le. ³⁸ Me ḡkee naa ntay le ke kpwe kenεε nshii, kenεε kfuu bonceendaa bò la, kenεε biyoy bì saake, kenεε mwεεm mvù nu keseen, kenεε mvù nu ke eyuu enu, kenεε mwεεm mvù kenḡe mvunḡay, ³⁹ kenεε mvù nu ê we, kenεε mvù nu ekuse, kenεε naa la fifie fi nu ḡgoo mwεεm mvù Nyo' fελεε le mvunciim, nu ε fimew nu dvú fi nulo egawsen beene ε bo kenḡoḡen ke Nyo' le kè wvù kenḡe fô beene le nje Klistu Jisos wvù Tata wesebeene ke.

9

Nyo' to nu ε caw bonyii bo Israel le bó enù bonyii bew

¹ Fiεε fi me njemyi fin nu kecεεy diεwee wee Klistu le. Ke me mbiayte lo ke. Keyoy ke Yuule kè nu yí yem e tomte le ke me mbiayte lo ke. ² Me ḡkenḡe yii baay bô nsase wvù yaa kaa ke fô fitele fiem e, ³ nje boom bo bwεεm e bo won e bò bee bó nu elεme kemwaan. Me nelo enshieele naa baay le lon eto fô me le é me enḡawsen lo bee Klistu ke nje bó. ⁴ Bonyii ban nu bonyii bo Israel, ε Nyo' to jo bó ge le bó enu boom bew, duḡce n'yuwe ê bó, gbwo moḡkan bô bó, nya bonci bew can yibole, duḡce bó no bó ebunleè Nyo', ge bonḡawma bô bó. ⁵ ε nu bonyii ε bo'icee bobole bò to sanεε kfuu dibole to nu bonyii bo Nyo' le bò bó kee bó, ε Mboyse wvù Nyo' to kawεε to dioo to diεwee wee wvu wum e ε bó boo wvù ε è nu ê kfuu di bonyii ban e. Beene enyaà mbense sekicii

se ḡka ê Mboyse wvun wvù nu Nyo' wvù kenḡe mvunḡay ê we jo mwεεm mvunciim. Fí enù nonen.

⁶ Ke fí nu le fiεε fi Nyo' to kawεε nu ε la εcici ke, njefo ke bonyii bocii bo Israel mum nu kecεεy boom bò è nu bo Israel e ke. ⁷ ε ke è nu ten boom bò buy yí Abla'am e bocii bò è nu boom bew ke. Geenen fí nu no Nyo' to jemyεε ê Abla'am le,

“ε nu Aysik wvù nu ke eboo boom bò nu egeε diee diuw.”

⁸ Fifin duḡci le ke è nu boom bò buy yí Abla'am e bocii bò è nu boom bo Nyo' le ke. ε nu boom bò Nyo' to kawεε Abla'am dvú bò bó joo le è nu boom bo Abla'am e. ⁹ Nyo' to dioo ge ḡkawma wvun gay le,

“ε nu ke edioo enu diεwee keseen e kelum kè too le,

é me enḡase ento, é Sela ekenḡe wan diemsen.”

¹⁰ Ke è mey ke fifin ke. Fiεε diεwee fin e to nu ε kooy ten bô Lebeka wvù icee boom bew to mey ke Aysik wvù icee bo'icee bosεεbeene. ¹¹⁻¹² Naa é bó se keeke eboo boom ban, é bó se keeke ege fiεε fi jee kenεε fi befe, nu ε Nyo' to jeme ê bwee bó le,

“ḡgaywee nu ke elemte wan caan e.”

Nyo' to jeme nonen keeduḡce le wvù cawte wee bii ḡkoḡ wvuwe le, ε è yaa nu nje lemme dimew di wee nu ε ge ke. Wvù cawte bii fiεε fi wvù gomte le wee ege le. ¹³ ε è nu ke no bó san le, “Yakow nu ε me ḡkooḡke wvù, mbane Esau.”

Nyo' ké no gee fiεε ε è nu fi wvù koḡke

¹⁴ No fí nu nonen, è nulo é beene ebvuu ejeme le la? Fí fen nu le ke Nyo' yaa gee gee di len e? Ke è nu nonen ke!

¹⁵ Nyo' to nu ε jeme ê Muses le,

“Me nu ḡke encam shen fô wee wvù me ε ḡkoḡ e,

enḡoo yii fô wee wvù me ε ḡkoḡ e.”

8:37 1Jon 5:4-5 **8:38** Efe 1:21; 1Kol 3:22; 15:24; 1Bi 3:22 **8:39** 5:5; Jon 3:16; 2Kol 13:13; Efe 1:4; 2:4; 1Tes 1:4; 2Tes 2:16 **9:2** Ksm 32:32 **9:4** Ksm 4:22; Os 11:1; Ksm 16:10; 24:16-17; 40:34-35; Kej 17:7; Ksm 24:7-8; Ksm 20-24; 3:2, 4; 4:13, 17; Gal 3:6, 14 **9:5** 15:8; Ksm 3:6, 15; Mat 1:1; Lum 1:3-4 **9:6** 3:3-4; 2:28-29 **9:7** Kej 21:12; Mat 3:9 **9:8** Gal 3:7; 4:23 **9:9** Kej 18:10, 14 **9:10** Kej 25:21-23; Lum 11:6 **9:13** Mala 1:2-3 **9:14** 3:5; Dito 32:4 **9:15** Ksm 33:19; Mat 20:1-15 **9:16** Efe 2:8

16 Nonen ke Nyo' cawte wee bii no wee wvu wum koonke, kenεε yî lemme di wee lem e ke. Wvú cawte ε è nu nje wvú kenke shen fô bonyii le. 17 Fifi nu ke no bó nu ε san ê Nwa' Nyo' le no Nyo' jemyεε ê Felo Nfon wvu Ijiw le,

“Me nto mbense wo diεwε Nfon e ke naa shieε wvú le me nke endunεε mvunγay mwem yî yo le,

é bonyii egen bô dieε diem yî ekole ke nshε le keci.”

18 Fifi ε mum ε no dunci le Nyo' camte shen fô wee wvú wvú koonke le, nyaa ekole kè temyεen ê wee wvú wvú koonke le wvú etemyi ekole le.

19 Wee nelo emum ebife ê me le, “ε è fen nu no fí nu, Nyo' ε bvuu ε no baci bonyii nje la le? Wee wvú nulo etun fiεε fí Nyo' koonke le fí enù, nu yεε le?” 20 Fo wee ebiite nonen ke. ε nu naa wee wvu wum wvú la wvú nulo ebeeke mbew bô Nyo'? ε nulo é wee ebom fiεε bô mbom é fí ekase ebife ê wvú le, “Wo bom me nen nje la le?” 21 Wee wvú bomte nsháan kenke mvunγay ê we jo mbom keejo ntuw mbom mwaan ebom mwεem dvú jεy jεy, é fimew enu fi kenke lemme di kuuke, ε fimew kenke lemme di ncεw.

22 ε nu ke lenlen no Nyo' gee. Wvú to gomte keedunεε shém ye yî ffluuke bô bonyii, ebvuu ege é bonyii ekieε mvunγay mwew. Geenεn ε wvú loocε kuu shém bô bonyii boba bò to gee ε shém ffluuke wvú bò bó to nu keeke efiwεε lo bó. 23 ε wvú to ge nonen keedunεε bvukuke bwew bvú baay bvú nu fô bonyii bò wvú camte shen fô bó le. ε bonyii ban nu bò wvú to seyseε wase ε è bεε lo le bó nu ke ekenke bvukuke bvudvu. 24 ε nu naa beene bonyii bodvu bò wvú nu ε tee. ε è yaa mεy ke bò nu Bojuu maan ke. Bonyii bò yaa nu ke Bojuu nu ten fó.

25 ε è nu ke naa fí fi Nyo' jemyi ê Nwa' wee ntum we wvú Osia le le, “Bonyii bò se yaa nu ke bonyii bem,

nu ε me nu nke entene bó le ‘Bonyii bem.’

ε boba bò me nse mbaa enkoonke bó ke,

é me entene bó le ‘Fitele fiem.’ ”

26 “ε fô bvudvuu bwε bvú Nyo' se ké no gayte ê bonyii bodvu le,

‘Ke ben nu bonyii bem ke’,

nu ε bó nu ke etene wase bó le,

‘Boom bo Nyo' wvú kenke nshii le.’ ”

27 Yesaya wvú wee ntum Nyo' to nu ε no beele ten ekumε bonyii bo Islael gayte le,

“Naa no bonyii bo Islael cim duule naa diεwε monshεem mo ê joo yi baay e,

nu ε bò nu ke eboy nu ke nen caan.

28 Fi nu le Nyo' nu ke ene esεε elan ηγεw

yî ekole ke nshε le keci kan mwaan emεε lo fiεε ficii.”

29 ε wvú wvú Yesaya to yuu wase jeme le,

“ε è to baa nu le Tata Nyo' wvú kenke Mvunγay Mvunciim

ebawcε boom ê kfuu disεεbeene le, tu beene be ε tu wase diεwε kelaante

kè Sodom e, noo diεwε kè Gomola le.”

ε bonyii bo Islael tun je yî bonyii kenke keebii dvú keenu teyey ê Nyo' ejise

30 No fí nu nonen, è nulo é beene emum egay le la? ε nulo é beene egay le bonyii bò yaa nu ke Bojuu bò to baa momte keenu teyey ê Nyo' ejise nu wase keseen teyey ê Nyo' ejise nje fitele fi bó lese yî ye le. 31 Geenεn, ε bonyii bo Islael bò to momte keenu teyey ê Nyo' ejise bii ê je yî bonci gomte le to baa eghan enu teyey ê wvú ejise ke. 32 ε è to nu nje la? ε to nu njefo ke bó yaa to momte bii ê je yî le bó elese ε è nu fitele yî Nyo' le ke. Bó to kpwaake le fiεε fi gee ε wee nu teyey ê Nyo' ejise nu lemme dimew di mwεten gee. ε bó ge nonen mum

9:17 Ksm 9:16 9:18 Ksm 4:21; 7:3; 9:12; 14:4; 1Bi 2:8 9:20 Yesa 29:16; 45:9 9:21 Yeli 18:6; 2Tim 2:20 9:22 2:4, 8 9:23 5:2 9:24 1:16; 10:12 9:25 Os 2:24; 1Bi 2:10 9:26 Os 1:10 9:27 Yesa 10:22-23 9:29 Yesa 1:9 9:30 10:20 9:31 10:2-3 9:32 4:4-5 9:33 Yesa 8:14; 28:16; 1Bi 2:6-8

bayten yî te le. ³³ Te din nu di bó san ekumε dí le,
 “Ben etaa eyen, me ηγεεle te ê kelaante kè Sayon e,
 ε è nu te di bonyii nu ke ebaytene yî dvú le.
 E nu kemaan kè bonyii nu ke egbwekene yî dvú le.
 Geenεn, é wee lese fitele yî ye le, wvú saa ke ewuumεn κε.”

10

¹ Boom bo bwεεm e, fiεε fi me nshieele bô fitele fiem ficii, noo bunleyem ê Nyo', nu le bonyii bem bo Israel ban ke eboy. ² Fiεε fi me ηkee, ε è nulo é me enjeme nu le, bó κεηke naa shiee wvu baay fô Nyo' le. Geenεn ε bó yaa kee κε je yi leη yî bó ebii wvú le jó κε. ³ No bó baa kee je yî Nyo' joo le wee ké no nu teytey ê wvú εjise jó, bó ε mum ε no gomte wase keεεε yibo je, ε fanε yaa bvuu nya bikuu bibole keebii yiye je yî Nyo' joo le wee nu teytey ê wvú εjise jó le κε. ⁴ No Klistu to toε wase, ε je yi bonci yî bonyii to bii dvú keenu teytey ê Nyo' εjise mum ka, wvu le keenu teytey ê Nyo' εjise keseen enù wase keelese fitele yî Klistu le.

Mboyma nu ε to fô wee tfuu le

⁵ Muses to nu ε san ekumε je keenu teytey ê Nyo' εjise yî bii ε è nu bonci le le, “Wee wvú gee no bonci gayte nu ke ecee nje wvú γεεle bonci bodvu bocii.” ⁶ Fi ekumε je yi le wee nu teytey ê Nyo' εjise bii fitele fi wvú lese yî ye le nu ε bó ε san le,
 “Fo wo ebiitè ê fitele fiew e le laa è nu eben γεε fowe le?”
 Fi nu le laa è nu eben γεε eto bô Klistu le. ⁷ Keεεε le,
 “Fo wo ebiite le laa è nu ebow γεε won bonkfu le le?”
 Fi nu le laa è nu ebow γεε eto bô Klistu le. ⁸ Geenεn fi jemyi le la? Fí jemyi le,
 “Diεw Nyo' nu naa mbew yo le.
 Yí nu diuw wo le, noo ê fitele fiuw e.”

ε è nu yí yî bese fewci ekumε keelese fitele yî Klistu le. ⁹ E wo jeme bô diuw wo le Jisos nu Tata, ε bee fô fitele fiuw e le Nyo' to nu ε bvuse wvú yî kpwe le, é wo ke eboy. ¹⁰ Fí nu nonεn njefo wee beje ε è nu bô fitele fiew ε Nyo' se jo wvú le wvú nu se jay. E wee jemyi ε è nu bô diuw we ε Nyo' se boyse wvú. ¹¹ Nwa' Nyo' jemyi le,
 “Keεεεε wvú nu ε bee wvú le nu ke eκεηκε ken'wuumεn κε.”

¹² Ben ekeè le κε κεεεεε γεεεεε nu dvú enteleη jo wee Juu bô wee wvú yaa nu κε wee Juu κε. Tata wvú nu Tata bonyii bocii nu κε mwaan. E wvú ké no yen'yi can ye nyaa mwεεm ê wee tfuu wvú beele fô wvú le. ¹³ Fí nu no bó san ê Nwa' Nyo' le le,
 “Wee tfuu wvú beele teje diee di Tata le,
 nu ε wvú nu ke eboyse wvú.”

¹⁴ Geenεn è nulo é bonyii eghan νεε se no beele teje wvú se bó nu ε lese fitele yî ye le? E è nulo é bó eghan νεε se lese fitele yî ye le se bó ke nu ε yuw wase ekumε wvú? E bó nulo eghan νεε se keeyuw se wee nfewce wvú efewce ekumε wvú ê bó. ¹⁵ E è nulo é bonyii eghan νεε se γεν efewci se bó nu ε tum bó? Fí nu ε bó ε san le,
 “Bonyii ké yuuke ncín bikaa bi wee wvú too bô saaka wvú jee,
 no yuuke njon baay.”

¹⁶ Geenεn, κε bonyii bo Israel bocii nu ε bee wase saaka wvú jee wvun e κε. Ke leηleη no Nwa' wee ntum Nyo' wvú Yesaya jemyi le,
 “Tata, è nu γεε dvú wvú nu ε bee saaka wvú bese fewci le?”

¹⁷ Fí ε mum ε no nu le keelese fitele yî Klistu le nen'yi yî fiεε fi wee nu ε yuw e. E fiεε fi wee yuw nen'yi fô fi bó fewci ekumε Klistu le. ¹⁸ Me ε mum ε no mbiite le laa bó to baa yuw ε? Keceεεεε bó to nu ε yuw. Nwa' Nyo' gayte le,
 “Diεw yibo to nu ε γεν yî ekole ke nshe le kecii,

ε njeme wvubo γεν buy yî ε buw ε won
e ε cii.”

19 Me ε mbvuu ε no mbiite λ laa fî nu
λ bonyii bo Islael to dioo yuw, fanε
yaa yuw ntay ε? Muses to nu ε yaw
gay λ Nyo' gayte λ,

“Me nu ηke enge é kendonj ebene ben
bô ketum
ke bonyii bo εcici le,
enge é shém eton'yi ben bô ketum ke
bonyii bô nu biyuj e.”

20 Ε Yεsaya bvuu jeme lo σε nfan λ
Nyo' gayte λ,

“Bonyii bô se baa egomte me nu bô nu
ε yen me le.

Ε me ε nduηε ε kolε kem ê bonyii bô
se baa ebiite me κε.”

21 Geenεn fi εkumε bonyii bo Islael nu
ε Nyo' to gay λ,

“Eduw εcii nu κε no me nshee ε me ε
neke can keenfiisen bonyii,
geenεn ε bó temyi κε ε è nu bikuu gene
ê yibo je le.”

11

*Ke Nyo' baa mum ma wa lo bonyii
bo Islael κε*

1 Me ε mbvuu ε no mbiite λ laa Nyo'
nu ε ma wa lo bonyii bew ε? Ke è nu
nonεn κε! Me kebεε nu ε me nu wee
wvu Islael. Me nu waa yew Abla'am,
ε me mbuy ê kfuu di Benjamin e. 2 Ke
Nyo' baa ma wa lo bonyii bew bô wvú
to cawεε wase ε è bεε lo κε. Ke ben kee
fiεε fi Nwa' Nyo' jemyi εkumε Clayja no
wvú to beele fô Nyo' le εkumε fiεε fi
bonyii bo Islael to gee le? 3 Wvú to
beele gayte ê Nyo' λ,

“Tata, bó nu ε yuwye wase bonyii buw
bo ntum e,

ε sâw bitan biuw bi ncese le.

Ε sheke κε wase me maan,

ε bó bii wase tεn me le keemεse.”

4 Wvú to beele nonεn ε Nyo' tfuse ê
wvú λ la? Wvú to nu ε tfuse ê wvú λ,

“Me nu ε ηγεε bonyii bô è nu bem
ε bó nu bontfuke bosooshwi
(6,000),

ε bó ke baa tum wase nvuu fwe dvu
Baal * keebunle fó κε.”

5 Ε nu κε ληληη no fî nu kefew ke
keseen kin e. Bonyii bomew nu κε
naa dvú Islael caan bô nu ε sheε bô è
nu bo Nyo' le. Ε boban nu ε wvú caw
nje fitele fiew fi jee fô bó le. 6 Ε è fεn
nu λ wvú to caw nje fitele fiew fi jee,
tu κε è bvuu nu nje lemme dimew ε bó
to ge κε. Ε è to nu nje lemme dimew ε
bó ε ge, tu κε è nulo é ebvuu enu λ è nu
fitele fi jee κε.

7 Fiεε fi me ηgayte nu λ la? Fî nu
λ bonyii bo Islael nteen to baa ghan
enu teytey ê Nyo' εjise no bó to gomte
κε. Ε to nu κε bonyii bô Nyo' to cawεε
bô to nu ε ghan κεηκε je keenu teytey
ê wvú εjise. Geenεn, ε Nyo' ge ε mvun-
telem mvu kebεε ke bonyii le tεme
ghaw mεy nonεn. 8 Fifi nu no bó to
sanεε λ,

“Nyo' to nu ε ge ε bó no funfunε,
ε εjise εbo fanε yaa ebvuu eyεne
mwεεm e κε,

ε bitem bibole yaa yuuke mwεεm κε.

Bó ε no nu κε nonεn ε to ε buy εben e.”

9 Ε Dawe to nu ε jeme tεn λ,

“Nyo' ege é mwεεm mvudien mvù bó
diee yuuke njon
enjim bó diεwε lawe le,

ebvuu ekoo bó diεwε ketam e.
Mvú etu fiεε fi nu esεn lo bó etufe,
é emum enu nlawma gee dibole.

10 Nyo' ege é εjise εbo εjiim wvu λ fo
bó eyenè lo mwεεm e κε.

Wvú ege tεn é jím yibo enjvuushe emεy
lo nonεn.”

11 Me ε no mbiite λ laa è fεn nu
λ bonyii bo Islael to baytene nεn
keegbwe emεy lo fokuse λε? Ke è nu
nonεn κε. Kebefε kè bó to gee to nu
ε kaa to lo bô mboyma fô bonyii bô
yaa nu κε bo Islael e, wvu λ bonyii
bo Islael ebenè kendonj. 12 Ε è fεn nu
λ kebefε kè bó to gee to nu ε kaa to ε
è nu bô bvujonke yî nshε le, ε ηgbwe
wvú bó to gbweε to ε è nu bô bvujonke
fô bonyii bô yaa nu κε bo Islael e, tu
bvujonke bvù nu ke enu seke bonyii

10:20 Yesa 65:1; Lum 9:30 10:21 Yesa 65:2 11:1 Lem 22:30; 2Kol 11:22; Gal 1:13-14; Fili 3:5

11:2 11:29; Mben 94:14; Yeli 31:37 11:3 1Bfn 19:10, 14, 18 * 11:4 Baal wvun to nu fimooos.

11:5 9:27 11:6 4:5; Gal 3:18 11:8 Yesa 29:10; Dito 29:4; Mat 13:14-15 11:9 Mben 69:22-23;

35:8 11:11 Lem 13:46; Lum 10:19

bo Israel bocii ε bee Klistu le nu ke enu nεε?

Fo bonyii bò yaa nu ke bo Israel emum ekfune gvuw bò bonyii bo Israel ke

¹³ Me ngomte keenjeme keseen ε è nu ê ben bonyii bò yaa nu ke bo Israel. No me nu waa ntum Jisos fô bonyii bò yaa nu ke bo Israel e, me ε mum ε no njoo lemme diem le è nu fiεε ε fí kuuke. ¹⁴ Ε me ηgee nonen wvu le me enge é Bojuu bosese ebenè kendon, é fí ekum bó le, é bomew bó le ke eboy. ¹⁵ Ε è fεn nu le Nyo' to dioo ma bonyii bo Israel ε fifin ge ε bonyii bomew yí won e kase tu fiεε fimwaan bò bo Nyo', tu è nu ke enu seke wvú ε kase ε fiisen bó, ε fí nu nεε? Fí nu ke enu lo diεwε seke wee ε kpwe ε kase ε buy yí kpwe le. ¹⁶ Ε wee guse bvulεm ε baa sâ' dvú ê Nyo', tu bvulεm bvudvu bvucii nu enu wase bvú Nyo' le. Kete ε no nu ε geη yidvu nu yi Nyo', tu tíεw kete kedvu nu enu ten yi Nyo'.

¹⁷ Geenεn, é è fεn nu le tíεw kete yimew nu ε bó to faashε lanjeε mum jo wase ε è nu ben bò nu kete ke Olif e ke εkow, to shfuwyε yí kete ke Olif kè bó yele lo le fò tíεw yimew ye to nen'yeε, wvu le ben ekeηke ten joo yi nen'yi yí kete kedvu le, ¹⁸ tu ke ben keηke keekfune gvuw ben ε bo tíεw yidvu ye ke. Ε ben kfune gvuw ben ε bó, é ben no kumyi le ben nu ke lo tíεw. Ε è yaa gee ben ε geη se nu dvú ke. Ε gee geη ε ben se nu dvú. ¹⁹ Ε nulo é wee mvu ben e enε ejemyi le, “Kε bó to faashi tíεw keeshfuw ε è nu me fó.” ²⁰ Ε nu keceεy. Bó to faashi bó lanji njefo ke bó to keηke mbee ke. Ben ε no nu fó temyi nje fitele fi ben lese yí Klistu le. Nonen, fo ben emum ebensee ye ke. Ben enù nfan nfan. ²¹ Ben ekeè le é Nyo' nu se wvú to nu ε bawce tíεw kete kè bó yele lo kie, tu ke è nulo ten é wvú ke ebawce ben ke. ²² Ben etaa le eyen le Nyo' keηke fitele fi jee baay bvuu keηke ten fitele fi cewcew e. Wvú ké no cewcewe bò bonyii bò nu ε gbwe, geenεn dunji fitele fi jee fô ben e fεn

é ben nu ε mey ε no bii ê je ye le. Ε fuw ke nonen, tu wvú nu ke efaashe ten ben elan. ²³ Ε dioo tu fô bonyii bo Israel e, é bó kumene lo ε no keηke mbee, é Nyo' ekase ejo bó eshfuyε yí kete kie le, njefo è nu fiεε ε Nyo' keηke mvungay keekase ege. ²⁴ Ben ekeè le, é ben nu tíεw ε bó to faashe yí kete ke Olif e kè kuu ε è nu εkow, to shfuwyε yí kè bó yele lo le, ε è nu fiεε ε fí yaa keηke keenu nonen ke, tu ke è nulo é bó ekase ejo tíεw yi è nu yi kete kè bó yele lo yi bó to faashεε wase ekase etfuushε yí kete kedvu le efey lo nonen e?

Nyo' camte shen fô wee tfuu le

²⁵ Boom bo bwεεm e, me ngomte le ben ekiεε keceεy kin kè nu ê nnyile le, wvu le fo ben ke enε ebensee ye le ben feefene baay ke. Fí nu le εkolε kè temyεen nu ε to fô bonyii bo Israel e nteen. Ε bó nu ke etemyi ke bikuu nonen egen ebuy seke bonyii bò yaa nu ke bo Israel bocii bò nu keeley ηgoo bonyii bo Klistu le ε ley wase. ²⁶ Fí nu ke edioo ε kooy nonen, é bonyii bo Israel bocii emum eboy. Ε nu fí fi bó to sanεε ε Nyo' gayte le,

“Wee wvú nu ke ebvuse bonyii ηγεw e nu ke ebuy Sayon.

Wvú nu ke ebvuse gee di befε ê kfuu di Yakow e.

²⁷ Ε fifin nu monkan mò me nu ηke engbwo bee bó

seke me ε ncake bibefε bibole.”

²⁸ Ε keba ke saaka wvú jee wvu Nyo' le nu ε bonyii bo Israel nu bonyii bo bvuban e fô Nyo' le nje yene. Ε dioo etu ê keba ke ncaw wvú Nyo' to cawεε wase bó le, nu ε bonyii bo Israel nu lo fitele fiew nje monkan mò wvú to gbwolεε bò bo'icee cee bó. ²⁹ Fí nu nonen njefo é Nyo' nya wase nnya ê wee, wvú saa ebvuu ekase efi ke, é wvú teje wase wee, wvú saa ebvuu ekase ecine wvú le ke. ³⁰ No ben bonyii bò yaa nu ke bo Israel to shee nu yaa yuuke Nyo' le ke, geenεn ε no nu keseen ε wvú ε cam wase shen

fô ben e njefo bonyii bo Israeël baa eyuuke wvù le ke, ³¹ è nu ke lenlen no bó ten baa eyuuke Nyo' le keseen wvu le shen yì wvù cam fô ben e ege é wvù ke ecam ten shen fô bó le. ³² Fiεε fi nu nu le, Nyo' nu ε lese bonyii bocii yì ncaw ekole kè temyεen e, wvu le è nelo é wen ecam shen fô bó le bocii.

Mbense enù fô Nyo' le

³³ O, ben etaa eyen, bvukuke bvù è nu bvù Nyo' le nu naa lo bvù baay, ε bvufee bwew nu naa lo ten bvù baay, ε mwεem mvù wvù kee nu ε wvù kee naa lo ten baay! Ke è nulo é wee ekiεε je yì wvù kpwanse mweem jó ke. Ke è nulo é wee ekiεε je yì wvù gee mweem mwew jó ke. ³⁴ Fifin nu no bó saηεε ê Nwa' Nyo' le le, “E nu yeε dvù wvù kee ηkpawce Tata? E è nu yeε wvù nulo etefe wvù?”

³⁵ E nu yeε dvù wvù ke nu ε nya wase Nyo' bô fiεε

wvu le Nyo' ke ekase elaw wvù?”

³⁶ Mwεem mvunciim ne fô wvù le. Mwεem mvunciim fey can ye le, ε mwεem mvunciim nu nje ye. Mbense enù fô wvù le sekecii se ηka. Fí enù nonen.

12

Ben enya bikuu binen ê Nyo'

¹ Boom bo bwεem e, no Nyo' nu ε cam wase shen fô beene le, me ε mum ε no ηkule can le ben enya bikuu binen ê Nyo' diεwe mwεem mvu ncese le mvù beε mvuyuum yuule ε Nyo' ε bee le. Fifin nu je yi len fô ben e keebunlee Nyo' jó le. ² Fo ben ebii mwεem mvù bonyii bo yì nshε le fen gee ke. Ben ecinε é Nyo' enyaa ben bô bonkpawce bô bofe, é bó ekumene ben. E ben gee nonen, é ben emum ekiεε keeyeese kee fiεε fi Nyo' shieele, fi è nu fi jee, ε Nyo' ε bee dvù, ε fi ε jon wvù le ε gen ε mεse.

³ Me diεwee wee wvù Nyo' nu ε buw e, nu ε me ηgomte keenay ê ben bocii le, fo wee ekpwawci ekume ekole kew le wen nu fiεε fimew fele fiεε fi wvù nu ke. Wee ekpwaakè ekume ekole kew ê je yi len e. E wee ekpwawci bii nfew mbee wvù Nyo' nu ε nya ê wvù le. ⁴ Beene kee le ye wee nu yimiaaη, keηke biba jεεy jεεy, ε biba bidvu keηke lemme jεεy jεεy. ⁵ E nu ke lenlen no beene nu. Naa no beene cim nu nteen, nu ε beene nu ye miaaη yì Klistu le. E wee mvu yaa nu fô ekole kew e maan ke. ⁶ Beene keηke nnya jεεy jεεy bii je yì Nyo' nu ε buw beene jó le. Beene emum elemte dvù. E nnya wee nu keeteete ntum Nyo', é wvù no teete bii nfew mbee wvù Nyo' nu ε nya ê wvù le. ⁷ E nnya wee nu keelemte fô bonyii le, é wvù no lemte fô bó le. E yi wee nu keeyεεyi bonyii, é wvù no yeεyi. ⁸ E nnya wee nu keeyvuwse mvuntelem mvu bonyii le, é wvù no yvuwsé. E yi wee nnya nu keenyaa mwεem ê bonyii, é wvù yene can ye. E yi wee nu keetaale fô bonyii le, é wvù no taale fô bó le bô fitele fiew ficii. E wee nu ε ye nnya nu keecamte shen fô bonyii le, é wvù no camte yuuke njon.

Nkonen wvu keceεy

⁹ Nkonen wene keηke keenù wvu keceεy. Ben ebanè fiεε fi befe, leemé ε è nu yì fiεε fi jee le. ¹⁰ Ben ekonenè bikuu binen bô fitele ficii diεwe boom bo bwee wan e. Ben efelè naa lo bonyii bocii yì n'wvum wvù ben nyaa ê bonyii le. ¹¹ Fo ben egeè ηgoy ke. Mvuntelem mvunen eyvuwsé sekecii ε ben lemte lemme di Nyo' le. ¹² Ben elanlanè yì fiεε fi ben taale fwe yì dvù le kee le ben nu ke ekeηke le. Ben ekuulè shém yì bongew e. Ben enù yì bunle le sekecii. ¹³ Ben efici bonyii bô

11:32 3:22; Gal 3:22 **11:33** Job 11:7; Mben 139:17 **11:34** Job 15:8; Yεsa 40:13 **11:35** Job 41:11
11:36 16:27; 1Kol 8:6 **12:1** 6:13; 1Bi 2:5 **12:2** Efe 4:22-24; 1Tes 5:21 **12:3** 1:5; Mat 20:26; 1Kol 12:11, 28; Efe 4:17 **12:4** 1Kol 12:27 **12:6** 1Kol 12:4-11; 12:27-14:40; 1Bi 4:10-11 **12:7** Lem 6:1-3; 2Kol 9:5, 7 **12:9** 2Kol 6:6; 8:24; 1Tim 1:5; 1Bi 1:22; 1Kol 13:4-7 **12:10** 14:15; Jon 13:14-15; Gal 5:13; 6:3, 10; Efe 4:2; Fili 2:2-3 **12:11** 8:9; Gal 5:25; Mwm 3:15 **12:12** 5:2-3; 8:24-25; Mat 24:13, 22; Luk 18:1; 1Kol 10:13; 1Tes 2:14 **12:13** Gal 6:10; Ibu 13:2 **12:14** Mat 5:44

è nu bo Nyo' le bò fuute. Ben efiisenè botolo yéw yene le taale fô bó le ntay.

¹⁴ Ben elékè le Nyo' elañ ε è nu kembonεn yî bonyii bò bone bikaa ê ben εjim e. Ben elékè ε è nu kembonεn fô bó le. Fo ben elékè le eto lon fô bó le ké. ¹⁵ Ben elañlanè ben ε bonyii bò lanlanè, enù yî yii le ben ε bonyii bò nu yî yii le. ¹⁶ Ben eceè yî fiεε le fimwaan. Fo ben ebenseè ye ké. Ben ekoolè nsán ben ε bonyii bo ncεw ncεw. Fo ben ejoò le ben kee mwεεm fele no ben kee ké.

¹⁷ Fo ben etfuusè kebefε bô kebefε ké. Ben ekeñkè ñkpwawcε keegeε ε è nu mwεεm mvù bonyii bocii yene le è nu mvù jee. ¹⁸ E je nu dvù, no ben yene, é ben no momtè keecee yî nyεkeey e ben ε bonyii bocii. ¹⁹ Nsáa yem shém, fo ben eyuu emomtè naa lo keetfuuse εnvukε ké. Ben ecinε dvù é Nyo' ke edunçε shém ye yî ffuuke ê bó. E nu fí fi bó nu ε sañ le,

“Énvukε nu ε è keñke me keentfuse.

E nu me wvù nu ñke enlaw bó.

Fifin gayte Tata Nyo'.”

²⁰ Fì è nulo é ben egeè nu fin fi bó sañ ê Nwa' Nyo' le le, “E jeñ yuu wee wo bvuban, é wo nya fiεε ε wvù die. Kendonj é no yumte wvù, é wo nya fiεε ε wvù wu. E wo ge nonen, é ken'wuumen enu fô wvù εfa.” ²¹ Fo ben ecinε é kebefε eso ben ké. Ben esoò lo kebefε bô mwεεm mvù jee.

13

Beene eyuukè bonyii bò keñke mvunçay mvu sa' le

¹ Wee tfuu keñke keeyuukè bonyii bò keñke mvunçay mvu sa' le, njefo ké mvunçay nu dvù se mvù nε fô Nyo' le ké. Boba bò saake nu ε è gεke Nyo'. ² Fí ε mum ε no nu le é wee dunçi ekolε kè temyεen ê bonyii bò keñke mvunçay mvu sa' le, tu mweten dunçi ε è nu ê bonyii bò è gεke Nyo'. E bonyii bò dunçi ekolε kè temyεen teje ε è nu

ngεw yî bikuu bibole. ³ Ben ekeè le bonyii bò saake wonj nu ε bonyii bò keñke keñge kè jee yaa ké no fane bó ké. E ké no fane bò befe keñge. E wo shieele le ké wo nu efane bonyii bò keñke mvunçay mvu sa' le, é wo mum no geè le fiεε fi jee, é bó emum ebensee wo. ⁴ Wee wvù saake bonyii nu ε wvù lemte ε è nu fô Nyo' le le bonyii eceè ntay. Geenεn, é wo nε ε no gee fiεε fi befe, é wo mum no fane wvù, njefo ké mvunçay mvù bó nya ê wvù keeleese bonyii yî ngεw e nu mvu εcici ké. E nu wee lemme wvu Nyo' wvù dunçi shém Nyo' yî ffuuke fô bonyii bò gee mwεεm mvù befe le. ⁵ Nonen ben keñke keeyuukè bonyii bò saake wonj e, ε è yaa nu ké le njefo ben fane shém Nyo' yî ffuuke ké. Ben eyuukè ten wvu le fo fiεε enu dvù fi esaake ben fô fitele le ké. ⁶ E nεε fiεε fi gee ε ben se laañke ten shile, njefo bonyii bò keñke mvunçay mvu sa' le lemte ε è nu fô Nyo' le, ε bó ε nya kefew kebole kecii yî lemme didvu le. ⁷ Ben enyaà fiεε ficii fi ben keñke keenya ê wee tfuu. E è nu shile keelan, é ben lan. E è nu keelaw mwεεm mvù ben keñke keelaw, é ben law. E è nu wee wvù ben keñke keefane wvù, é ben no fanè. E è nu wvù ben nu enya ε è nu n'wvum ê wvù, é ben nya.

Ben ekoñenè bikuu binεn

⁸ Fo wee ekeñkè naa lo fioo bô wee mvu εfey fioo yî è nu keñke keñεn ké. Ben ekeè le, é wee koonke wee mvu, tu wvù nu ε gεε wase bonci bocii. ⁹ Bonci bo Nyo' le bò gayte le,
 “Fo wo ejañ kpwεε wee,
 fo wo eyu wee,
 fo wo econj bvucun,
 fo wo edewkenè ejise ké,”
 naa noo nci wvù la, nu ε bó ε taashε yî nci wvù gayte le,
 “E koonkè waa bwoo no wo koonke ekolε kuw” e.

12:15 Job 30:25; 1Kol 12:26; 2Kol 11:29 **12:16** Bñgn 3:7; 1Kol 1:10-11, 19-20, 27-28; 8:1 **12:17** Bñgn 20:22; 1Kol 6:7; 1Tes 5:15; 1Bi 3:9 **12:19** Dito 32:35; Mat 5:39 **12:20** Bñgn 25:21-22; Mat 5:44
13:1 Lem 5:29; Tay 3:1; 1Bi 2:13-14; Mwm 13; 20:4 **13:1** Bñgn 8:15-16 **13:3** 1Bi 2:14; 3:13 **13:5** 2:15 **13:7** Mat 22:21 **13:8** Jon 13:34; 1Kol 13; 16:14; Gal 6:10 **13:9** Dito 5:17-21; Lεw 19:18; Mat 22:34-40; Gal 5:14; Jεm 2:8-13

10 E wee koonke wee mvu, wvú saa ebvuu ege naa lo fiεε fi befe bô wvú ke. Nonen é wee koonke wee mvu, tu wvú nu ε γεε wase bonci bocii.

11 Ben egeè mwεεm mvun nonen kee no kefew nu wase keseen. Kefew nu ε kí ε kocen wase fô ben e keekamse. Ben ekamse njefo kefew kè Nyo' nu eboyse beene nu wase nceencee fele no kí to shee nu seke beene to lesεε fitele yí Jisos Klistu le. 12 Entan kaa wase, ε ekfun yuule wase too. Beene emum elan gee di ejíwε le, ejo wase ε è nu gee di n'yuule le diεwε mwεεm mvu jem e. 13 Beene eceè nce wvú kenke n'wvum diεwε bonyii bô lene εmvunsheen e. Fo ben ediekenè, wukene gee diεwε bwé le ke. Fo ben ewuù mbvuum ε mó koole ke. Fo ben eceè nce nnyen kenjan noo nce nsake ke. Fo ben ewaalè waa bvuu kenke kenghεw ke. 14 Ben ejo ε è nu nce Tata Jisos Klistu yí yene le. Fo ben enya naa lo bvudvuu é nyam ye wvu le ben egee mwεεm mvú befe mvú yí shieele ke.

14

Fo wee esaakè wee mvu ke

1 Ben efiisenè bonyii bo wεεyi yí mbee le é ben ente. Fo ben ε boba bonyii ebeeke ε è nu mbew yí mwεεm mvú bó kpawwci le è nu mvu len keege le ke. 2 Wee mvu nu ε wvú beje le è nulo é wen ediee fiεε ficii. Geenεn ε wee mvu wvú mbee we wεεyi nu ε wvú diee ke fiew ε è nu mbáse yí bó keeke lo. 3 Fo wee wvú diee fiεε ficii yaa nyaake, enyεnsè wee wvú nyaake ke. Fo wee wvú nyaake, esaakè wee wvú diee fiεε ficii yaa nyaake mum sumtene lo nsaw we ke, njefo bó bocii nu ε Nyo' ε fiisen bó. 4 E nu wo wvú yεε keesaake wee lemme wee mvu mum sumtene lo nsaw we? E kenke cee εkolε we keeke eyen laa waa we lemme leeme ntay nuu wvú gbwee lo le. E wvú nu ke

eleem we, njefo Tata nulo eleke wvú we é wvú eleem ntay. 5 Wee mvu nu ten dvú wvú joo le εdiuw yomew nu yo baay baay é yomew e. E wee mvu joo fiew le εdiuw εcii nu ke lenlen. Fiεε fi nu, nu ke le fo wee ekenkè kemaen é ηkpawwce we le yí fiεε fi wvú leeme yí dvú le ke. 6 Wee wvú joo le εdiuw yomew nu yo baay baay gee nonen keenya n'wvum é Tata. E wee wvú diee fiεε ficii diee ten keenya n'wvum é Tata, no wvú gee nonen no nyaa keyoone é Nyo'. E wee wvú nyensee keediee fiεε ficii nyensee ke ten keenya n'wvum é Tata, no wvú nyaa ten keyoone é Nyo'. 7 Beene ekeè le é wee nu dvú, tu ke è kenke wvú εkolε kew ke. E wvú kpwe lo, é saa ekenke wvú εkolε kew ke. 8 E beene nu dvú, tu beene nu ke beene ε bo Tata, beene é kpwe, tu beene nu ke beene ε bo Tata. Nonen, kenεε beene nu dvú, kenεε beene ε kpwe, tu è kenke ke Tata beene. 9 E nu shiee wvú Klistu to kpweε kase buy yí kpwe le no nu dvú. Wvú to ge nonen wvu le wen enú Tata bonyii bocii bô bεε dvú bô bô kpweken wase. 10 Nonen, è nu nje la wvú wo saake waa bwoo mum sumtene lo nsaw we? E è nu ten nje la wvú wo nyensee waa bwoo? Ben ekeè le beene bocii nu ke eleem fwe dvu Nyo' é wvú esaw beene. 11 E nu fiεε fi bó nu ε san le, “Me wvú Tata ngayte le, no me nu dvú, wee tfuu nu ke etum εnvuw é me ejise, é wee tfuu ejemyi bô diuw we le me nu Nyo'.”

12 Fí ε mum ε no nu le wee mwaan mwaan beene le kenke keeke eleem é Nyo' ejise see no gee diuw to nu.

Fo wee ege fiεε fi waa bwee egbwe lo ke

13 Nonen, fo beene ebvuu esaake wee noo wee mum sumtene lo nsaw ke. Fiεε fi beene kenke keegeè nu le wee dioo gee fiεε no yene fo enu fiεε

13:11 1Tes 5:5-8 13:11 Efe 5:14-16; 1Kol 7:29-31 13:12 Efe 5:11; 6:11, 13; 1Jon 2:8 13:13 Luk 21:34; Efe 5:18 13:14 Fili 2:5; Kolo 3:15 14:1 1Kol 8:1-13; 9:22; 10:23-33; Kolo 2:16, 20-22; 1Tim 4:4-5; Ibu 13:9 14:1 15:7 14:2 Dan 1:8; 1Kol 10:25-28 14:5 Gal 4:10 14:6 1Tim 4:3-5 14:7 2Kol 5:14-15; Gal 2:19-20 14:10 2:6 14:11 Yesa 45:23-24 14:12 Gal 6:5 14:13 1Kol 10:32; 1Jon 2:10 14:14 14:23; Mat 15:11; Lem 10:15; Tay 1:15

fi ege é waa bwee ebayten yî dvú le kenεε egbwe lo ke. ¹⁴ Me ηkee naa lo, ε me ε mbee diεwe wee Tata Jisos e le ke fiεε fidien fimew nu dvú εfinεfin fi nu se fi yuule lo ke. Geenεn, é wee mvu ne ε no yene le fiεε fidien fimew nu ε fí yaa yuule ke, tu fí nu enu ke nonεn fô wvú le. ¹⁵ E wo diee fiεε ε fí beete bô waa bwoo, tu ke wo bvuu dunçi kenkonεn fô wvú le ke. Fo wo ecine é fiεε fi wo diee ege é waa bwoo wvú Klistu to kpweε nje ye, egbwe lo ke. ¹⁶ Nonεn, fo wo ege é fiεε fi jee fi wo gee ke enε etu fi bó ejemyi wase le è nu fi befe ke. ¹⁷ Ben ekeè le ke bvunfon bvú Nyo' le nu fiεε fi εkumε mwεεm mvudien bô mwεεm mvuwuun ke. E nu fiεε fi εkumε keekεηke nce wvu teyey bô wvu nyεkeey noo keekεηke nlanlan wvú nen'yi fô Keyoy ke Yuule le. ¹⁸ E wee lemte Klistu le é yiyε je le, tu Nyo' nu eyuuke njon bô wvú, ε bonyii benseε ten wvú. ¹⁹ Beene emum ebii mwεεm mvú too ε è nu bô nyεkeey noo mvú fici beene keeyoote lo wee noo wee le. ²⁰ Fo ben ebefe bô lemte di Nyo' le nje mwεεm mvudien ke. E nu kecεεy le mwεεm mvudien mvunciim yuule lo, geenεn é wo diee fiεε fi nulo ege é wee mvu egbwe lo, tu è nu fiεε fi befe ε wo gee. ²¹ E nu fiεε fi jee keetun keedie nyam, kenεε keewu mbvuum, kenεε keege naa la fi nulo ege é waa bwoo egbwe lo. ²² E fitele fiuw beje fiεε fimew e, é wo gee ε è no kee ke ben ε Nyo' bofεε. Njon wvu baay nu fô wee wvú shiee baa enu dvú fô wvú le keesaake εkolε kew ke, njefo wvú gee fiεε fi wvú tomte le fí nu len e. ²³ Geenεn, wee wvú diee fiεε kenke kemaηen fô fitele fiew e nu wase ηgew e, njefo wvú gee fiεε ε è yaa nu fi fitele fiew beje dvú ke. Ben ekeè le fiεε ficii fi wee gee se fitele fiew nu ε bee, nu ε è nu kebefe.

15

Wee egeè fiεε fi ejeè ten waa bwee le

14:15 1Kol 8:1, 11-13; 13; Gal 6:10 **14:17** Mat 6:31-33; 1Kol 8:8; Gal 5:22-24 **14:21** 1Kol 8:13
14:23 14:14 **15:1** 14:1-2; 1Kol 8:1-2; 10:23-24 **15:3** Mben 69:9 **15:4** 1Kol 10:11; 2Tim 3:16
15:5 12:16; Fili 2:2-5 **15:7** 14:1 **15:8** Mat 15:24; Lem 3:25-26 **15:9** Mben 18:49 **15:10** Dito
32:43 **15:11** Mben 117:1

¹ Beene bô temyi kenke keekuulè shém bô gbwee di bonyii bo wεεyi gbwee. Fo beene egeè fiεε ε è nu ke fi è nulo é ye ejee ke ε è nu beene ke. ² Wee mwaan mwaan beene le kenke keemomte keegeè fiεε fi ejeè waa bwee le keefici wvú ε mbee we kuu. ³ Ben keè ten le ke Jisos Klistu to gee mwεεm mvú ye ejeè ke ε è nu wvú ke. Wvú to gee fiew ε fí kooyi no bó san ε wee jemyi é Nyo' le,
“Boncun bô bonyii nan'yi wo dvú nu ε tu yí yem e.”

⁴ Beene kee lo le mwεεm mvunciim mvú bó to sanεε é Nwa' Nyo' le fwele to nu keetefe beene dvú, wvu le mvú ege é beene eleemè temyi, é mvuntelem mvuseεbeene eyvuwsè yî fiεε fi beene taale fwe yî dvú le. ⁵ Me nleke le Nyo' wvú gee ε bonyii leeme temyi bvuu gee ε mvuntelem mvu bonyii le yvuuse, ege é ben eceè yî fiεε le fimwaan ben ε bonyii bocii bii no Klistu Jisos dunçi, ⁶ wvu le yî kentaashε le, é ben ebenseè Nyo' wvú nu Icee Tata wesebeene wvú Jisos Klistu yî diεw e miaan.

Ben efiεen wee tfuu lenlen no Klistu nu ε fiεen ben

⁷ Ben emum efiεen wee tfuu ke lenlen no Klistu nu ε fiεen ben, é mbense egeenè é Nyo'. ⁸ E me ensee é ben le Klistu to nu ε jo εkolε kew diεwe waa lemte le fô Bojuu le keedunεε é bó le Nyo' ké no jemyi kecεεy. Wvú to ge nonεn keetom ηkawma wvú Nyo' to nyae é bo'icee cee bó. ⁹ E wvú to bvuu ge nonεn wvu le bonyii bô yaa nu ke Bojuu nelo ebenseè ten Nyo' nje shen yî Nyo' kenke fô bó le. Fifiν nu no bó sanεε le,

“No fí nu nonεn, me nu ηke embensee wo ente jo bonyii bô yaa nu ke Bojuu. E me nu ηke en'yemte mbensee diee diuw.”

¹⁰ E fí bvuu nu ε bó ε san le,

“Ben bò yaa nu ke Bojuu, ben elanlanè ben ε bonyii bo Nyo' le.”

11 Ε fi bvuu nu ten ε bó ε san ε, “Bonyii bò yaa nu ke Bojuu, ben ebenseè Tata.

Bitum bicii, ben ebenseè Tata.”

12 Ε Yesaya to bvuu jeme ten ε, “Biay mi nu ke esan ê kfuu di Jεese le. Ε è nu wee wvù nu ke ebuy esaake bitum

bi bonyii bò yaa nu ke Bojuu le.

Ε nu yî ye le wvù bitum nu ke egεε bvufee bvubole.”

13 Me nεke ε Nyo' wvù beene taale fwe yî ye le, eyiηsen mvuntelem mvunen bò njon noo nyεkeey no ben nu ε lese fitele yî ye le, wvu ε ê mvuηgay mvu Keyoy ke Yuule le, é ben etaale ke ε è nu fwe sekecii yî fiεε fi ben kee le ben nu ke ekeηke le.

Shiee wvù Baul to sanεε ê je yì wvù to sanεε le

14 Boom bo bwεem e, me keβεε ηkee ntay ε ben keηke naa keηge kè jee baay, ε ben ε yiηsen bò bvufee, kee ten keetefe bikuu binen. 15 Geenεn, yî mwεem mvumew e nu ε me ε nsaη ε nlooce ε ntooshe lo ben. Ε me ηge nonen keenkume lo ben, ε è nu nje mbuwma wvù Nyo' nu ε buw me dvú, 16 le me enù wee lemme Klistu Jisos fô bonyii bò yaa nu ke Bojuu le. Me ηgee lemme din diεwε cee ncese le, nlemte yî saaka wvù jee wvù wvu Nyo' le, wvu le bonyii bò yaa nu ke Bojuu enù diεwε ncese wvù Nyo' nu ε bee le, ε Keyoy ke Yuule ε seyse bó ε gεε bó ε no yuule. 17 Nje Klistu Jisos, nu ε è nulo é me embensee ye yî lemme di me nlemte fô Nyo' le. 18 Ke è nulo é me emom lo enjeme ekumε fiεε fimew jεey, efey fi Klistu nu ε ge wase fele yî yem e, le bonyii bò yaa nu ke Bojuu elese fitele yî ye le ke. Bó to lese fitele bii mwεem mvù me nto njemyi bò mvù me nto ηgee le. 19 Ε è to nu ten bii mvuηgay mvu mwεem mvù dunçi mvuηgay mvu Nyo' le bò mwεem mvu

diuw wvù yumεen e mvù me nto ηgee le, noo yî mvuηgay mvu Keyoy ke Yuule le. Nonεn, keekεw Jεusalem ekenen egεn ebuy keba kè Illilikum e, nu ε me ε nlooce wase ε nfewcε saaka wvù jee ekumε Klistu jó. 20 Me nto gee nonen, ε shiee wem wvu baay nu le me enfewci saaka wvù jee wvun ε è nu fô bó ke baa yuw wase ekumε Klistu ke, wvu le fo me ηke enε enγen en'yoote yî kenffuy ke wee mvu le ke.

21 Me nto ηgee fifin mbii ε è nu no bó to sanεε le,

“Bonyii bò bó ke baa see wase ê bó ekumε wvù,

nu ke eyen keceey kew e,

ε bonyii bò ke baa yuw wase ekumε wvù, nu ke ekiεε wvù.”

No Baul to seysee keegen Lum

22 Ε se jewse lene din me bokaη e nteen fo me ento é beene eyenεn.

23 Geenεn, keseen ke bvudvuu bvulem le bvuu beε dvú biba bin e ke. Nonεn no me nse nshee nshieele wase bilum e keento é beene eyenεn,

24 nu ε me ηkpwaake, ηkee naa le beene nu ke eyenεn seke me nfele ηgene Sbεen. Me ηkpwaake ten le ben nu ke

efice me yî lene diem e keenγen embuy jó, seke beene ε mooce caan, me ε n'yuw njon ê ben entelεη. 25 Geenεn,

keseen nu ε me nu enγen Jεusalem yî lemme le fô bonyii bò è nu bo Nyo' le bo jó le. 26 Me ηgene jó njefo bonyii bo

mbee le bo Masedonia noo bo Akeya se nu ε no koonke keege kensuw efi bonyii bò è nu bo Nyo' le bò fuute dvú

Jεusalem. 27 Ε to koη bó keege nonen, ε è nu lo keceey le bó keηke keege fiεε fô bó le nonen, njefo é bó bò yaa nu

ke Bojuu nu ε keηke wase fô mbuwma wvù fici biyoy bibole wvù è nu wvu Bojuu, tu bó keηke ten keefi Bojuu bò

mwεem mvu yî nshε le fan mvù Nyo' nu ε buw bó dvú. 28 Nonεn, seke me ε mεse lemme din, ε n'yen le fiεε fi bó

suw nu ε ley can Bojuu le, é me emum enε jó, enfey jo ben, é beene eyenεn, é

me emum enɣen Sbeɛn. ²⁹ E me nkee lo le me nu nke endioo entoo ê ben e, entoo bô kembonen ke Klistu le fô ben e e kí e yiɣsen.

³⁰ Boom bo bwɛɛm e, me nkule lo can ê ben ê diee di Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le noo yî kenkonɣen ke Keyoy ke Yuule le, le ben ebene me le é beene etaashɛ ebunlee shiee le ê Nyo' fô me le, ³¹ le é nulo é me nke embuy can bonyii bô yaa nu ke bo mbee le Judea. Beene ebunlè tɛn le bonyii bô è nu bo Nyo' le ke ebee lemme di me nɣene keɣge Jelusalem e, ³² wvu le é Nyo' fɛn nu e bee, é me nke entoo ê ben e n'yuuke njon, é fitele fiem elɛtene ê ben entelɛn. ³³ Nyo' wvù nu Nyo' nyɛkeey enù ben e bó bocii. Fí enù nonɛn.

16

Bongayma

¹ Me nɣomte keendunɣe jɛme yesebeene mi yî diee nu Fuebe é ben ekiɛ wvù. Wvù fici yî lemme di Nyo' le ê kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ke Senkɩa le. ² Seke wvù e to, e ben fiisen wvù diɛwe wee Tata le ê je yî è nu yî bonyii bô è nu bo Nyo' le. E fiɛɛ nu dvù fi wvù shieele le ben efi wvù dvù, é ben fi, ekeè le wvù nu e fi wase bonyii nteen, e fi tɛn noo me.

³ Ben egay Blisilia bô Akpwila le enya ê me. E nu bonyii e bó e taashe bee bó yî lemme di Klistu Jisos e. ⁴ Bó nu e kpwe to soy wase bó nje yɛm. E nu bonyii e è yaa mɛy ke me maan wvù nyaa keyoone ê bó ke. Bintaashɛ bi bonyii bo mbee le bi bonyii bô yaa nu ke Bojuu le bicii nyaa tɛn keyoone ê bó. ⁵ Ben egay tɛn kentaashɛ ke bonyii bo mbee le kè taashi ê bó yew e enya ê me. Ben egay Abenɛtus wvù nsaa yɛm shém e. Wvù to nu wee wvu fwe keenu wee Klistu won wvù Esia le. ⁶ Ben egay tɛn Maalia wvù nu e lem wase baay ê ben entelɛn e. ⁷ Ben egay Andulnikus bô Junias e bô nu

bonyii bem bo won e, e bó e lem wase ncaw bee bó. E nu bonyii bô bó kee bó nɣoo boom bo ntum e bo Jisos e. E to yaw bó lese fitele yî Klistu le ê me le.

⁸ Ben egay tɛn Ambliyatus wvù nsaa yɛm shém wvù bee wvù nu e taashe yî Tata le. ⁹ Ben egay Ubanus wvù nu e taashe bee bó yî lemme di Klistu le, egay tɛn Stacis wvù nu nsaa yɛm shém e. ¹⁰ Ben egay Ebɛɛs e. E nu wee e wvù dunɣe wase le wen leeme bô Klistu tɛmyi. Ben egay tɛn bonyii bo yew dvu Alistobulus e. ¹¹ Ben egay 'Elodion wvù wee wɛm won e, egay tɛn bonyii bô nu e taashe yî Tata le bô nu yew dvu Nasisus e.

¹² Ben egay tɛn Tilfena bô Tilfosa le. E nu bokɛɛ e bó lemte lemme di Tata le. Ben egay Basis e wvù nu fitele fiem. E nu tɛn kpwoon e wvù e lem wase lemme di Tata le naa baay.

¹³ Ben egay Lufus wvù Tata nu e caw wee we le, egay tɛn bwee wvù me njoo le è nu tɛn bwɛɛm e. ¹⁴ Ben egay Asinklitus bô Fligon noo Emis noo Batlobas noo Emas, noo boom bo bwee wesebeene le bô nu bô bó le.

¹⁵ Ben egay Filologus bô Julia le, egay Nelius bô jɛme ye le. Ben egay tɛn Olimbas bô bonyii bô è nu bo Nyo' le bô nu bô bó le. ¹⁶ Ben egay nɛn bikuu binɛn e, enoɔɛ ê nɣoɔɛ bonyii bo Nyo' le. Bintaashɛ bi bonyii bo mbee le bi Klistu le bicii gayte ben e.

Ntefe wvu fokemɛse

¹⁷ Boom bo bwɛɛm e, me nleke lo ben le ben eyɛnè ekumɛ bonyii bô too bô kenɣawsɛn jewsee ben bô n'yɛɛyi wvù kicine wvù bó to yɛɛyɛɛ ben dvù le. Ben elewtè lo boba bonyii. ¹⁸ Ben ekeè le ke boba bonyii yaa lemte e è nu Tata wesebeene wvù Klistu le ke. Bó lemte e è nu fô etew ebole. Bó joo njeme wvù yeke wvù è nu wvu kenleɛma leɛle bonyii bô nu se bó kee fiɛɛ dvù. ¹⁹ No bonyii bocii nu e yuw wase ekumɛ ben le ben nu

15:30 2Kol 1:11; Efe 6:18-19; Kolo 4:3; 2Tes 3:1-2

15:33 1Tes 5:23

16:1 Lem 18:18

16:3 Lem 18:2, 18-19, 26

16:5 1Kol 16:15, 19; Kolo 4:15;

Flm 2

16:13 Mak 15:21

16:16 1Kol 16:20; 2Kol 13:12; 1Tes 5:26; 1Bi 5:14

16:17 Mat 7:15; 2Tes

3:6; Tay 3:9-10; 2Jon 10

16:18 Fili 3:19; Kolo 2:4

16:19 1:8

bonyii bò yuuke fiεε gee, me ε mum ε no n'yuuke njonj bô ben. Geenεn me ηgomte le ben efeefenè, ebii ε è nu fiεε fi jee le, yaa keηke kebo fô fiεε fi befe le ke.

²⁰ Ε shεεte wase caan é Nyo' wvù è nu Nyo' nyεkeey etufe Satan é ben eben yî dvú le bô bikaa. Me nleke le Tata wesebeene wvù Jisos Klistu ebuw ben bô kembonεn kew é kí enù ben ε bó. ²¹ Timatio wvù lemte bee wvú yî fiεε le fimwaan gayte ben e. Ε Lushus bô Jason noo Sosibata bò nu bonyii bem bo wonj e gayte tεn ben e. ²² Me wvù Tεtius wvù Baul jemyi ε me nsaanke ηwa' wvun, ηgayte tεn ben e ê diee di Tata le. ²³ Gayus wvù me wvù Baul cee ê wvú yew, ε kentaashε ke bonyii bo mbee le kecii ke fεn taashi dvú gayte ben e. Ε Elastus wvù nu wee ntfu wvu ê kelaante kin e, bô waa bwee wesebeene wvù diee nu Kpwatus gayte tεn ben e. ²⁴ [Tata wesebeene wvù Jisos Klistu ebuw ben bocii bô kembonεn kew é kí enù ben ε bó. Fí enù nonεn.] *

Mbense enù fô Nyo' le

²⁵ Mbense enù fô Nyo' le. Ε nu wvú wvù nulo ege é ben etεmyi ntay bii no saaka wεm wvù jee jemyi. Saaka wvù jee wvun nu wvù me nfewci εkumε Jisos Klistu. Wvú to shee nu kenyile ke fiεε le ε bó to nyile ε è bεε naa lo bvuyvuum e, ε keseen nu ε bó ε duηce wase ê beene. ²⁶ Kinyile kin nu ε bó ε duηce wase. Mwεεm mvù bonyii bo ntum Nyo' le to sanjεε nu ε ge wase kí ε buy εmwa fô bitum bicii le. Nyo' wvù mεy lo nu wvù gayεε le bó eduηce ê bitum bicii wvu le bó elese fitele yî ye le eyuuke wvú le. ²⁷ Mbense enù sekecii fô Nyo' wvun wvù è mεy ke wvú wvù feefene le, fele yî Jisos Klistu le. Fí enù nonεn.

16:20 1:7 **16:21** Lem 16:1 **16:23** 2Tim 4:20 * **16:24** Ke boηwa' bo boyvuum nteen bò bó to yawεε sanj diεw Nyo' jó keηke kencim kin ke. **16:25** Efε 1:9; 3:4-5; Kolo 1:26 **16:26** 1:2, 5 **16:27** 11:36; Fili 4:19-20; 1Tim 1:17; Jut 25; Mwm 4:11

**Nwa' wvu fwe wvù Baul to
san̄εε̄ ê kentaashε ke
Kol en
Fiεε̄ fi nu ê Nwa' wvu
Kol en wvu fwe wvun e**

Kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Kol en nu ε̄ è to kεw Baul. Wvù to san̄ nwa' wvu fwe wvun keetefe bó ekumε̄ fitele fi bó lese yî Klistu le noo mwεεm̄ mvumew̄ ekumε̄ Klistu. Kol en jan to nu bvudvuu ε̄ way dvûmte lo jó, ε̄ bonyii bo jó bensee ye ekumε̄ nce won̄ wvubo, ε̄ fiεε̄ fi ekumε̄ nnyen̄ kenjan̄ nu ten̄ jó baay, ε̄ bó ten̄ bunlee bonyo' nteen. Baul yam ε̄ jeme ê nwa' wvun e ε̄ è nu ekumε̄ mwεεm̄ mvù yaa jee ke mvù to kooyī entelen̄ jo bonyii bo mbee le. Keba ke 13 nu kè dun̄ci le kenkon̄en nu nnya Nyo' yì fele lo nnyá cii. Keba kedvu kin yen'yi le è nu kè bonyii baay kee ê nwa' wvudvu wvun e.

Bikuu bi mwεεm̄ e ê nwa' wvun e

1:1-9 Ken̄kεw̄ce

1:10-4:21 Ken̄gaws̄en̄ entelen̄ jo kentaashε ke bonyii bo mbee le

5:1-7:40 Ekumε̄ nce nnyen̄ kenjan̄ noo nce kpwoon̄ bô dweese

8:1-11:1 Ekumε̄ bonyii bo Klistu le bô ekumε̄ bô yaa nu ke bonyii bo Klistu le

11:2-14:40 No è nulo é kentaashε ke bonyii bo mbee le egeè mwεεm̄ bô je yì bó ebunleè jó

15:1-58 Bonyii bo mbee le nu ke ebuȳ yì kpwe le no Jisos to buyεε̄

16:1-4 Nnya yì bó to nyaa keefi bonyii bo Klistu le bo Judea dvù

16:5-24 Nseyse wvù Baul to gee noo kemese ke mwεεm̄ e

¹ ε̄ nu me wvù Baul wvù Nyo' to cawεε̄ no wvù shieele le me enù waa n̄tum̄ Klistu Jisos. Me nu bee Sostenes̄ wvù waa bwee wesebeene. ² Nwa'

wvun̄ ḡene fô kentaashε ke bonyii bo Nyo' le bo Kol en bô wvù nu ε̄ taashε bô bo Klistu Jisos, ε̄ baa ε̄ ḡεε̄ le. Nyo' to caw ben le ben enù bonyii bô è nu bew, no bonyii bocii bô teje diee di Tata Jisos Klistu le mondvuum̄ monciim̄ e nu. Wvù nu Tata wesebeene len̄len̄ no wvù nu wvubo. ³ Nyo' Icee wesebeene bô Tata Jisos Klistu ebuw ben bô kembonen̄, ebvuu enya ben bô mvuntelem̄ mvù lætene.

ε̄ Baul nya keyoone no Nyo' nu ε̄ buw bonyii bo Kol en

⁴ Me n̄ké no nyaa keyoone ê Nyo' sekecii nje ben, njefo wvù nu ε̄ buw ben, no ben nu ε̄ taashε ben ε̄ bo Klistu Jisos. ⁵ No ben nu ε̄ taashε ben ε̄ bo Klistu Jisos non̄en̄, Nyo' ε̄ mum̄ ε̄ tfuw lo nnya yì yene le jé le jé le, efeȳ mvunciim̄ keeke fiεε̄ ficii, bvuu kee keejeme fiεε̄ ficii n̄tay. ⁶ Nnya yin̄ fô ben e tomte le saaka wvù ben to yuwεε̄ ekumε̄ Klistu nu ε̄ ben ε̄ fis̄en̄.

⁷ Ben ε̄ no nu keseen̄ yaa bvuu tane nnya Nyo' mi ke, no ben c̄ȳte kefew̄ kè Tata wesebeene wvù Jisos Klistu nu ke ekase eto é ben eȳen̄ wvù le. ⁸ Wvù wvù Tata wesebeene wvù Jisos Klistu nu ege é ben eleemē t̄myī egēn̄ em̄ese, saa ke eken̄ke naa jay yì diuū diew̄ didvu le ke. ⁹ Nyo' nu Nyo' keceeȳ. ε̄ nu wvù wvù to cawεε̄ ben, ε̄ ben ε̄ bo Waa we wvù Jisos Klistu wvù nu Tata wesebeene taashε no nu yì fiεε̄ le fimwaan̄.

Ntefe ekumε̄ ken̄gaws̄en̄

¹⁰ Boom bo bwεεm̄ e, me n̄leke ben ê diee di Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le le ben bocii etaashε enù diuw̄ mwaan̄. Fo ken̄gaws̄en̄ enù ê ben̄ entelen̄ ke. Ben enù yì wee le mwaan̄, ken̄kè̄ n̄kpaw̄cē mwaan̄, lemtè yì fiεε̄ le fimwaan̄. ¹¹ Me n̄gaytē n̄en̄ boom bo bwεεm̄ e, njefo bonyii bo yew̄ dvū Kloy nu ε̄ see ê me le ben shee ke lo waa le. ¹² Wee n̄en'yi no duu le wen̄ bii fiwene ε̄ è nu Baul e, ε̄ wee mvū duu le wen̄ bii ε̄ è nu Abolos e, wee

1:1 Gal 1:1; Lem 18:17

1:2 2Kol 1:1; Lem 18:1

1:6; 1Tes 3:13; 5:23

1:9 10:13; 1Tes 5:24; 2Tes 3:3

17:21-23

1:12 3:4; 3:5-6, 22; 4:6; 16:12; Lem 18:24;

19:1; 1Kol 3:22; 9:5; 15:5; Gal 2:11-14; 2Kol 10:7

1:5 2Kol 8:7

1:7 2Tes 1:7; Tay 2:13

1:8 Fili

1:10 3:3; 11:18; 2Kol 12:20; Efe 4:2-6; Fili 2:2; Jon

17:21-23

* **1:12** Diee di Sefas din nu ten̄ le Bitá.

mvu le wen bii Sefas e, * wee mvu le wen bii ke fiwene e è nu Klistu le. ¹³ Fí nu le bó nu e gaw wase Klistu biba le biba le? E nu Baul wvù bó to taε yî kentam e nje ben e? Nuu le bó to lese ben ê joo ê diee diem e le? ¹⁴ Keyoone baay le me nto mbaa enlese wee mvu ben e ê joo efey Klisbus bô Gayus ke, ¹⁵ wvu le fo wee eduu le bó to lese wen ê joo ê diee diem e ke. ¹⁶ Geenεn, me nto nu e nlese ten Tefanas bô bonyii bo yew dvu wvù ê joo. Efey nonεn, me mbaa embvuu enkee wee mvu wvù me to nlesεε ê joo ke. ¹⁷ Ben ekeè le ke Klistu to tum me le me ento enleese bonyii ê joo ke. Wvù to tum le me ento enfewci e è nu saaka wvù jee wvù wvu Nyo'. E me n'yaa nfewci bô bvufee bvu wee wvu wum e ke, wvu le fo mvungay mvu kpwe yî Klistu to kpweε yî kentam e ke etu fiεε fi εcici ke.

Klistu nu mvungay bô bvufee bvu Nyo' le

¹⁸ Fí nu le saaka wvù le Klistu to nu e kpwe yî kentam e nu keyunsee fô bonyii bô laa wase εcici le. Geenεn, e saaka wvun nu mvungay mvu Nyo' le fô beene bô wvù boysee le. ¹⁹ Fí nu e bó e sañ le,

“Me nu nke enfiwse bvufee bvu bonyii bô duñci bvufee le, embvunse bonkpawce bo bonyii bô feefene le.”

²⁰ No fí nu nonεn, bonyii bô nulo ebvuu eduñci bvufee keseen nu fεε? Bonyii bô duñci bonci bo Nyo' le nu fεε? E bonyii bô beeke bombew kefew kin e nu fεε? Ke Nyo' nu e duñce wase le bvufee bvu fokuse fεn nu keyun e? ²¹ E nu fiεε fí Nyo' wvù kee mwεεm mvunciim ntay to nu e ge le ke bonyii bo yî won wvun e nulo ekiεε wvù bô bvubole bvufee ke. Wvù to seyse le wen nulo eboyse e è nu bonyii bô nu e bee saaka wvù bese fewci wvun e bonyii yene le è nu keyunsee le. ²² Bojuu gomte keeyen

fiεε fí duñci mvungay mvu Nyo' le se bee, e Boglek gomte bvufee bvu fiεε le se bee. ²³ Geenεn, e bese fewci fisεε ekumε no bó to taε Klistu yî kentam e. Fí e no saase lo Bojuu. E bonyii bô yaa nu ke Bojuu yene le è nu keyunsee. ²⁴ Geenεn, fô bonyii bô Nyo' nu e caw e, kenεε è nu Bojuu, kenεε è nu Boglek nu e saaka wvu ekumε Klistu wvun nu mvungay mvu Nyo' le bô bvufee bvu Nyo' le bvu baay. ²⁵ Fí nu nonεn, njefo fiεε fí yen'yi le è nu keyun ke Nyo' le nu e è nu bvufee e bvú fele naa lo bvu wee wvu wum e bvucii. E fiεε fí yen'yi le è nu kewεεye ke Nyo' le nu e è nu mvungay mvu fele naa lo mvu wee wvu wum e mvunciim.

²⁶ Boom bo bwεεm e, ben ebvuu ekpwawce bonyii bô è to shee nu ben seke Nyo' to cawεε ben. Ke ben nteen to nu bonyii bo bvufee le no bonyii bo fokuse fεn gomte ke. Ke ben nteen to nu bontememvungay ke. E ke ben nteen to buy ê dikfuu di bonyii bo baay baay e ke. ²⁷ Geenεn, e Nyo' caw ke biyun bi yî nshε le fεn keege le bo bvufee le ewuunen, caw bo wεeyi yî nshε le fεn keege le bô temyi ewuunen. ²⁸ Nyo' to nu e caw mwεεm mvù bonyii joo ekuse yî won wvun e, noo mwεεm mvù bonyii nyensee, caw naa noo mwεεm mvù yaa nu ke mwεεm, keege le mwεεm mvù bonyii yene le è nu mwεεm ke etu mvu εcici.

²⁹ Wvù to ge nonεn, wvu le fo è nelo é wee wvu wum esaale ye ê wvù ejise ke. ³⁰ E nu wvù wvù Nyo' wvù to taashεε ben e bo Klistu Jisos. Wvù nu e ge Klistu e no nu je bvufee bvu baay fô beene le, e ge ten wvù e leke beene teytey ê wvù ejise, e seyse beene e gεε bonyii bew e, e sum beene can ηgew e. ³¹ Fí e mum e no nu no bó sañ le,

“Wee edioo esaale ye,
no saale e è nu yî fiεε fí è ge Tata le.”

2

1:14 Lem 18:8; Lum 16:23-24 **1:16** 16:15 **1:18** Lum 1:16; 2Kol 4:3 **1:19** 3:18-20; Lum 1:22
1:19 Yesa 29:14; Job 12:13, 17; Yesa 19:12-14; 44:25 **1:21** Lum 1:19-20 **1:22** Mat 12:38; Jon 4:48;
Lem 17:18, 32 **1:23** 2:14; Gal 3:1; 5:11 **1:24** 1:18; 2:5; Kolo 2:3 **1:25** 2Kol 13:4 **1:26** Jon 7:48
1:27 Lum 12:16; Jem 2:5; Luk 1:51-53; 6:20 **1:30** 2Kol 5:21 **1:31** Yeli 9:23-24; 2:2; 4:7; 2Kol 10:17;
11:30; 12:5; Efe 2:9

Saaka wvù le bó to nu ε ta Klistu yí kentam e

¹ Boom bo bwεεm e, ben ekume seke me nto ntoε ê ben e keenfewcε saaka Nyo' ê ben wvù to shee nu ê kenyilε le. Me nto mbaa ento fiem enfewci bô leme dì yeke kenεε bvufee bwem ke, ² njefo me nto nu ε nlese lo le ke me nu enγεε bvufee yí fiεε fimew e efey keenfewci ke ε è nu ekumε Jisos Klistu maan, efey mvunciim, no bó to taε wvù yí kentam e ke. ³ No me nto nu beene, me nto n'wεεyi lo, nfane, nciinke. ⁴ Seke me nto njemyi nfewci saaka wvù jee ê ben, me nto mbaa njemyi ε è nu bô díεw bvufee yí yeke ke. Me nto njemyi ε è duñci mvunγay mvu Keyoy ke Yuule le kecεεy kedvu. ⁵ Me nto ngee nonεn, wvu le fo ben elese fitele yí bvufee bvu wee wvu wum e ke, geenεn le ben elese ε è nu yí mvunγay mvu Nyo' le.

Bvufee bvù Nyo' le

⁶ Bonyii bô nu ε bó leeme wase bô bo Nyo' temyi, nu ε bese ké no nyaa bvufee ê bó. E ke bvufee bvun nu bvù fokuse fεn kenεε naa bvù yeε le wvù saake fokuse fεn keseen ke. Mvunγay mvubole nu ke eka ela εcici. ⁷ Bvufee bvù Nyo' le bvù baay bvù bese fewci bvun nu fiεε ε fí to shee nu ê kenyilε le ε bonyii yaa kee ke. Bvufee bvudvu to seyse Nyo' ε è bεε lo ε won se ke kew, keeyuu eto ege é beene enu εnte jo bvukukε bwew. ⁸ Ke bvufee bvun nu ε wee mvu nγoo bonyii bô saake fokuse fεn e to kee kenyi kedvu ke, njefo é bó to bee keeke, tu bó to baa eta Tata wvù nu Nfon bvukukε yí kentam e ke. ⁹ Geenεn, no bó to sañεε le, “Mwεεm mvù wee ke baa yuu yen wase, ε wee ke baa yuu yuw wase, ε wee ke baa yuu kpawci wase, nu mvú mvù Nyo' to seyσεε fô bonyii bô koonke wvù le.” ¹⁰ Nyo' nu ε ge Keyoy kew ε duñcε mwεεm mvun ê beene. Keyoy ke Nyo'

le ké no taasse mwεεm mvunciim, taasse naa noo kenyilε ke Nyo' le, ¹¹ njefo ke è nulo é wee mvu ekiεε fiεε fí wee mvu kpawci fô fitele fiew e efey keyoy ke mwεten e kè nu yí ye le ke. E nu ke lenlen no ke è nulo é wee ekiεε fiεε fí Nyo' kpawci efey Keyoy ke Nyo' le ke. ¹² Ke keyoy kè Nyo' to nyaε ê beene nu ke yí won wvun e ke. Keyoy kin to ne fô Nyo' le keege é beene ekeè bombuwma bocii bô Nyo' nu ε buw beene dvú.

¹³ Bese ε mum ε no fewci mwεεm mvun ε è yaa nu bô díεw yí bó yeεyi bô bvufee bvù wee wvu wum e ke. Bese fewci ε è nu bô díεw yí è yeεyi Keyoy ke Yuule bese dvú, mum yuuse mwεεm mvu kecεεy mvu Keyoy ke Yuule le ê bonyii bô kenke Keyoy ke Yuule. ¹⁴ Ke wee wvù baa kenke Keyoy ke Yuule yí ye le ké fiεεn mwεεm mvu Keyoy ke Nyo' le ke. Wvù nen'yi fiew no yene le è nu mwεεm mvu keyunσεε le. E ke è nulo é wvù ekiεε no mvú nu ke, njefo è nu mwεεm ε è nulo é ege ke Keyoy ke Nyo' le é wee se kiεε. ¹⁵ Geenεn, wee wvù Keyoy ke Yuule nu yí ye le nulo etasse fiεε ficii ntay ekiεε kenyi kedvu, ε ke wee nu dvú wvù nulo etasse mwεεm mvu wvuweε wee le ke. ¹⁶ Fí nu ε bó ε sañ le,

“Ke wee nu dvú wvù kee fiεε fí Nyo' kpawci

wvu le wvù etefe Nyo' ke.”

Geenεn, beene kenke bonkpawcε ε è nu bô Klistu kenke.

3

Bonyii bo Klistu le enù diuw mwaan

¹ Boom bo bwεεm e, seke beene to nu, ke è to nulo é me enjemyi ê ben diεwε ê bonyii bô yuuke wase ε è nu ê Keyoy ke Yuule ke. E me mum no njemyi ê ben diεwε ê bonyii bô bεε bii ε è nu mwεεm mvù nyam ye shieele le, noo ê bô bεε diεwε mvunley mvu boom e yí Klistu le. ² Me nto nyaa ε è nu emben ê ben. Me nto mbaa

nyaa mwεem mvudien mvù temyi ke, njefo ben to baa taw wase ke. E naa ε to ε buy keseen e nu ε ben baa taw wase ke. ³ Ben bεε bii ke ε è nu mwεem mvù nyam ye shieele le. No ben bεε ghεeke kenghew, waale diwaa, tu ke fifin dunji le ben bii ε è nu nyam ye le? Ke fifin dunji le ben bεε kenke gee di bonyii bo fokuse fεn e? ⁴ Wee nεn'yi no duu le wen bii fiwene ε è nu Baul e, wee mvu le wen bii ε è nu Abolos e. Ke fifin dunji le ben gee ε è nu gee di bonyii bo fokuse fεn e? ⁵ Abolos nu yεε, ε Baul nu yεε? Bee wvù bocii nu ke lo boom bo lemme le bo Tata le bò to gee ε ben se lese fitele yî ye le, ε wee lemte diew lemme no Tata nya ê wvù. ⁶ Diem lemme to nu keejewe ε è nu ηgow, ε di Abolos e nu keefuci joo, geenεn ε è gee Nyo' ε yî se kuu. ⁷ Nonεn, ke wee wvù jewyi ηgow bô wee wvù fuci joo koole fiεε le ke. E mey Nyo' maan wvù gee ε yî se kuu. ⁸ Wee wvù jewyi bô wvù fuci joo nu ke lenlen, ε Nyo' nu ke emawce wee tfuu bii lemme diew e. ⁹ Bese nu ε taashε ε no lemte lemme di Nyo' le. Ben ε mum ε no nu wεε Nyo' bvuu nu yew ye. ¹⁰ E Nyo' mum buw me bô bvufee ε me nlese kenffuy ke yew yidvu le diεwe wee n'yo wvù looci kee lemme diew e. No me nto nleseε nonεn, wee mvu ε mum ε no yote yew yidvu. Wee edioo eyote yî kenffuy kin e, no keè no wvù yote. ¹¹ Ben ekeè le kenffuy mey ke kè bó to nu ε lese wase kè è nu Jisos Klistu, ε ke è nulo é wee ebvuu elese kemew ke. ¹² Bonyii ε mum ε no yote yî dvù le bô mwεem jεy jεy. Wee mvu jaa jo ε è nu ketwaa ke bigew e kè yεεle, ε wee mvu jo kè baa, ε wee mvu jo eta yò lumte se no yote dvù. E wee mvu jo ε è nu bite, wee mvu yun, wee mvu shá se no yote dvù. ¹³ E bó cim yote nεε, tu diuu too lo di bó nu ke eyen no lemme di wee le nu seke dí ε buy εmwa Diuu di Klistu nu ke etoo

bô ηguy, ε ηguy wvudvu nu ke emomte lemme di wee le ε bó yene no dí nu. ¹⁴ E fiεε fi wee yoke yî kenffuy kedvu le ke emey se fi ε fie, é mwεεn emum ekenke mmawce. ¹⁵ Fí ε fie, é mwεεn elase mmawce we, é wvù bô ekole kew eboy, geenεn ke diεwe wee wvù fey ηguy e.

Bonyii bo Klistu le nu yew Nyo'

¹⁶ Ke ben kee le ben nu yew Nyo' ε Keyoy kew ke wvù wvù Nyo' le cee yî yene le le? ¹⁷ E wee befe bô yew yidvu, tu Nyo' nu ke elase lo mwεεn, njefo è nu yew ε è nu yi Nyo', ε ben nu yew yidvu. ¹⁸ Fo wee elεεle ekole kew ke. E wee mvu ben e kpwaake le wen kenke bvufee yî won wvun e, é wvù tu keyun wvu le wvù ekenke bvufee bvufee. ¹⁹ Me njemyi nεn njefo mwεem mvù bonyii bo fokuse fεn yene le è nu bvufee nu ε Nyo' yene ε è nu keyunseε. E nu fí fi bó to sanεε le,
 “Nyo' joo ke ε è nu bvufee bvufee bonyii bô feefene le koole bó dvù.”

²⁰ E fí bvuu nu ε bó ε san le,
 “Tata kee le mwεem mvù bonyii bo bvufee le kpawci nu naa lo mvu εcici.”

²¹ Fí ε mum ε no nu le, fo wee esaalè ye le wee mvu nu wvuwεn ke, njefo mwεem mvunciim nu mvunεn. ²² Baul kenεε Abolos kenεε Sefas kenεε won wvun kenεε nshii kenεε kpwe kenεε mwεem mvu keseen kenεε mvu bεε se keeke eto, nu mvunεn mvunciim, ²³ ε ben nu bo Klistu le, ε Klistu nu wvu Nyo'.

4

Fo bonyii bo Klistu le ebenseè ye bô wee ke

¹ Fí be jee le ben ejò le bese nu boom bo lemme le bo Klistu le bò Nyo' nu ε nya lemme diew di saaka wvù to shee nu ê kenyile le can yibole. ² Fí ε mum ε no nu le, wee wvù bó nu ε

3:3 1:10-11; Gal 5:19-20 **3:4** 1:12 **3:6** Lem 18:4, 11, 24-28 **3:8** 4:5 **3:9** Mat 13:3-9; Efe 2:20-21; 1Bi 2:4-6 **3:10** 1Kol 15:10 **3:11** Yesa 28:16; Lem 4:11-12 **3:13** Lum 2:6; 2Kol 5:10
3:15 Jut 23 **3:16** 6:19; Lum 8:9, 11, 15; 2Kol 6:16; Gal 5:25; 1Bi 2:5 **3:18** 4:10 **3:19** Job 5:12-13; 1Kol 1:20 **3:20** Mben 94:11 **3:22** Lum 8:38 **3:23** 15:28; Lum 14:7-9 **4:2** Luk 12:42

nya lemme can ye le kenke keegee no cee ekole we gomte. ³ Fô me le, ke ben, kenεε yew nsaw mi saake me é me en'yene le è nu fiεε ke. Ke è cim nulo é me ensaw ekole kem ke. ⁴ Ke fiεε nu dvú fô fitele fiem e fi saake me ke. Geenεn, ke fifie mum dunçi le me n'yuule lo ke. E nu ke Tata wvù nu ke esaw me. ⁵ Nonεn, fo ben emum esumtene nsaw se kefew ε kocεn ke. Ben ecεy Tata é wvù ke eto. E nu wvù wvù nu ke ebvuse emwa mwεεm mvù nu keseen ε bó ε nyile é ejiwε le, ebwaashε mwεεm mvù bonyii kenke shém yibole. Nonεn, é Nyo' emum ke ebense wee tfuu wvù bó kenke keebense.

⁶ Boom bo bwεεm e, mwεεm mvun mvù me njemyi ekumε bee Abolos nu keefi ben, wvu le ben eyεεyi fô bese le keegee fiεε bii ke ε è nu fiεε fi bó nu ε san e. Nonεn, é ben saa ebvuu esaale ye bó wee mvu joo wee mvu ekuse ke. ⁷ E ge yεε le wo enu jεεy fô wee mvule? E nu la fi wo kenke fi nu se bó nya lo é wo? No fi nu nonεn, wo ε ghan nεε ε se no saale ye ke diεwε ke bó nya lo é wo ke? ⁸ Ke ben fεn joo le ben kenke wase fiεε ficii, nu wase bonyii bo bvukuke le, saake wase diεwε bonfon e se bese? Wee ejo ε ben be nu wase bonfon wvu le bese ebon fô ben e é beene esaake bocii. ⁹ Me n'yene le Nyo' nu ε kaa ε gεε bese bó nu boom bo ntum e bo Jisos e bincilejimε le. Bese nu diεwε bonyii bó bó gene keeyuwye ya le. Bese nu ε tu wase kenjinjin yí won wvun e kè bonyii bó bonceendaa bo Nyo' le etaalè. ¹⁰ Bese nu ε tu wase biyuj nje Klistu, geenεn ε ben nu bonyii bo Klistu le bó feefene. Bese nu bonyii bó wεεyi, ε ben nu bó temyi. Bonyii wvumte ben, joo bese ekuse. ¹¹ E kew lo ε to ε buy keseen e, nu ε bese nu jen, ε kendon yumte bese. Bese jiise ε è nu bincaanca bi ndvú le, ε bonyii nyεwle bó bese, ε bese yaa kenke fo nce ke. ¹² E katene bese lemte bó can

yese se diee fiεε. Bonyii dioo nan'yi bese, ε bese no leke ε è nu kembonεn fô bó le. E bó dioo bone bikaa é bese ejim, é bese kuu ke ε è nu shém. ¹³ E bó dioo jemyi díew yí befε é bese, é bese no tfuuse ε è nu bó yí leεtene. E to ε buy keseen e, bese nu diεwε mwεεm mvù bó lan εnkon. Bese nu ε tu wase binfo bi mwεεm e yí won wvun e.

¹⁴ Ke me nsaanke mwεεm mvun é ben nen le me ηgomte le ben ewu-umene ke. Me nteete lo ben diεwε boom bem bó nu fitele fiem e. ¹⁵ E ben cim kenke naa bonyii nteen bó yεεyi ben ekumε Klistu, tu ke è mum nu le ben kenke bo'icen nteen ke. E nu me wvù icee wene, njefo è to ge me ε ben se taashε ben ε bo Klistu Jisos seke me nto nfewcεε saaka we wvù jee é ben. ¹⁶ Nonεn, me ε mum ε no nleke le ben etomyi ekale kenεn ke naa no me ntomyi kem. ¹⁷ E nu shiεe wvù me ntum Timatio fô ben e wvù nu waa wεm yí Tata le. Wvù nu fitele fiem, ε wvù leeme ten yí saaka wvun e bó fitele fimwaan. Wvù nu ke eto ebvuu etamcε ben no nce wεm diεwε wee Klistu le nu. Fiεε fi wvù nu ke esee nu ke fí fi me ηghane n'yεyi bintaashε bi bonyii bo mbee le bicii dvú mondvuum e monciim. ¹⁸ Bonyii bomew nu ε kew wase ε no bensee ye njefo bó kpwaake le ke me mbee nke ento é ben e ke. ¹⁹ Geenεn, é Tata benje lo, tu è sheke caan é me embvuu ento. E me nu ndioo ε nto, nse n'yen le laa bonyii bó bensee ye bodvu kumte ke ε è nu diuw nuu bó kenke mvun gay mvù ne fô Nyo' le le, ²⁰ njefo ke bvunfon bvù Nyo' le nu fiεε fi diuw wvù kumεn e ke. E nu fi mvun gay mwew e. ²¹ Ben shieele le me nke ento nεε? Ben shieele le me nke ento bó ηgbwan nuu bó fitele fi kenkonεn e noo nyεkeey ε?

5

Bó ebvuse wee nnyen kenjan é bonyii bo Klistu le ente

4:4 Mben 143:2 **4:5** 3:8; Mben 139:1-12; Lum 2:16 **4:7** Gal 6:3 **4:9** Lum 8:36; Ibu 10:33
4:10 2Kol 11:23-29 **4:10** 3:18 **4:12** Luk 6:28; Lem 7:60; Lum 12:14; Lem 18:3 **4:13** Lam 3:45
4:15 Gal 4:19 **4:16** 11:1; Fili 3:17; 1Tes 1:6 **4:17** 16:10; Lem 16:1; 2Kol 1:1 **4:19** Lem 18:21;
 Jem 4:15 **4:20** 2:4; 15:24 **4:21** 2Kol 1:23; 13:10 **5:1** Lew 18:8

¹ Me ηκηκε lo nghaw keen'yuw le wee mvu ê ben ente nu ε κew wase nce nnyen kenjan. Ε nnyen kenjan yin nu naa yi è yaa nulo é wee wvù yaa kee κε Nyo' emom κε. Me n'yuuke le wee mvu ê ben ente joo kpweε ice. ² Ben yen kfuu yin nnyen e nen, ε fanε yaa ebeele lo, ε no bensee ε è nu ye le? Ben κηκε keebvuse lo kfuu wvuwe wee wvù mom fifie fiεε ê ben ente.

³ Naa no me mbaa enu beene ejise, nu ε me nu κε beene ê keyoy e ληλη diεwe me nu beene. Me nu ε nsumten wase nsaw ⁴ê diee di Tata wesebeene wvù Jisos e εkumε wee wvù mom kfuu fifie fiεε. Ben ke dioo ε shii, ε me nu beene ê keyoy e, ε mvungay mvu Tata wesebeene wvù Jisos e nu ten fó, ⁵ ε ben jo wee wvudvu, nya can Satan e, é wvù ebefe bô nyam ye ye, é keyoy kew ke eboy diuu di Tata wesebeene wvù Jisos nu ke ekase eto le. ⁶ Ben saale ye nen ε fí yaa jee κε. Ke ben kee le bó ke joo fintunλεn nen caan tow ê mvuum e, ε fí mum ge ε mvuum modvu monciim ben e? ⁷ Ben ebvuse fintunλεn fi è nu nce wvu yvum ê ben ente, é ben emum enu bonyii bô bofe diεwe mvuum mò bó baa gee fintunλεn jó le κε, ε è nu naa no ben nu. Ke ben kee le Klistu nu Waa Njee wvù Nyo' to gee ncese dvú fô beene le κε diεwe wvù bó ké no seεle seke Nkaw Danεfey e le? ⁸ Nonen, beene nu diεwe bonyii bô diee Nkaw Danεfey e ε è nu bô bleed wvù bó baa gee fintunλεn jó wvù è nu mvuntelem mvù yuule noo keceey. Fo beene enù diεwe bonyii bô diee Nkaw wvun ε è nu bô bleed wvu bvuyvuum e wvù bó nu ε gee fintunλεn jó wvù è nu nce wvù befe noo kenje kè befe κε.

⁹ Ε ηwa' wvù me nto sanεε fô ben e, nu ε me nto nsan le fo ben etaashi ben ε bonyii bô jaanke kenjan κε. ¹⁰ Ke me nto njemyi ε è nu ekumε bonyii bo ê won jan bô jaanke kenjan, κενεε bô yeεle ejise yi mwεem e, κενεε bô ηgoyte mondvuum joo mwεem mvu bonyii

le, κενεε bô bunlee bonyo' bo εcici κε. Ε è nu boba, é ben eκεηκε keene lo yi won wvun e. ¹¹ Me nto njemyi ε è nu le fo ben etaashi ben ε bo wee wvù tenε ekole kew le wen nu waa bwee wesebeene yi Klistu le, bvuu jaanke kenjan, κενεε yeεle ejise yi mwεem e, κενεε bunlee bonyo' bo εcici, κενεε nan'yi bonyii, κενεε wvu mbvuum ε mó koole, κενεε ηgoyte mondvuum joo mwεem mvu bonyii le κε. Fo wee emom naa lo ediekεn bô kfuu wvuwe wee κε. ¹² Ke è nu bvudvuu bvuseεbeene keesaake bonyii bô yaa nu ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ente κε. Bonyii bô è nulo é beene esaake nu bô nu ê kentaashε ente. ¹³ Ε nu fí fi Nwa' Nyo' gayte le, “Ben ebvuse wee wvù κηκε kenje kè befe ê ben ente.”
Ε nu ke esaw Nyo' bonyii bô yaa nu κε ê kentaashε le.

6

Fo wee mbee egen eshomse mvu ê bonyii bô yaa nu κε bo mbee le

¹ Ke fí baa enu λη le é wee ê ben ente κηκε fiεε bô waa bwee, é wvù fey keegen shomse fwe dvu bonyii bô è nu bo Nyo' le, kaa gen dvú ε è nu fwe dvu bonyii bô yaa gee mwεem teyete κε. ² Ke ben kee le bonyii bô è nu bo Nyo' le nu ke esaw bonyii bo yi won wvun e le? No è nu ke esaw ben bó, tu κε è nulo é ben esaw mwεem mvu wεmewεme ê ben ente? ³ Ke ben kee le beene nu ke esaw bonceendaa bo Nyo' le le? No fí nu nonen, tu è nulo é ben ekee naa ntay keesaw mwεem mvù kooyi yi nshii wvu keseen e. ⁴ Mwεem diεwe mvumwe le ε dioo kooyi, ben ε ghan neε ε se no joo gene dvú ε è nu fwe dvu bonyii bô baa κηκε naa lo bvudvuu ente jo kentaashε ke bonyii bo mbee le? ⁵ Ben ewuumen. Ε fen nu le κε wee nu naa lo dvú ê ben ente wvù κηκε bvufee keesumten nsaw wee bô wee le? ⁶ Ben kaa nen'yi ε wee jo waa bwee gen shomse, shomse ε

è nu ê bonyii bò yaa nu ke bo mbee le. ⁷ Ben keenu bvuu kenke bonsaw ê ben ente dunçi le ben nu e gbwe wase. Ke ben nulo ecine é egee bonyii bomew mwεem mvù befe fô ben e le? E ke è nulo ten é ben ecine é efiike bonyii bomew ben e? ⁸ Geenεn, è kaa nen'yi ben gee mwεem mvù befe bvuu fiike kenfiw, efey mvunciim, ε wee no gee mvumvun mwεem ε è nu bò waa bwee. ⁹ Ke ben kee le ke bonyii bò gee mwεem mvù befe yaa nu ke ekεnke bvudvuu ente jo bvunfon bvuu Nyo' le le? Fo ben elεlè bikuu binεn ke. Ke bonyii bò jaanke kenjan, kenεε bò bunlee bonyo' bo εcici, kenεε bò jaanke bokε' bo bonyii bomew e, kenεε bolemse bò kaase joo bomew, kenεε bokεnε bò kaase joo bomew, ¹⁰ kenεε bocoon, kenεε bonyii bò yeεle εjise yî mwεem e, kenεε bò wuu mbvuum ε mó koole, kenεε bò nan'yi bonyii, kenεε bò ngoyte mondvuum joo mwεem mvu bonyii le, nu ke ekεnke bvudvuu ente jo bvunfon bvuu Nyo' le ke. ¹¹ Mwεem mvun nu mvù ben bomew to gee fwele. Geenεn, ε Nyo' ke cukε ben, caw gee, ε ben no nu teyey ê wvù εjise. Wvù to ge mwεem mvun bò mvungay mvu diee di Tata Jisos Klistu le bò mvu Keyoy kew ke wvù wvù Nyo' wesebeene le.

Fiε fi è nulo é wee egeè bò ye ye

¹² Wee nulo eduu le wen kenke mvungay keege fiε ficii fi wen koonke. Geenεn, me ε no ngayte le ke è nu fiε ficii fi nulo efi wee ke. E wee nulo eduu ke le wen kenke mvungay keege fiε ficii fi wen koonke. Geenεn me ε no ngayte ke le, ke è nulo é me encine é fiε fimew ejo me etfuse é me entu nfwa fi ke. ¹³ Wee mvu ten nulo eduu le, “Mwεem mvudien nu nje tee, ε tee nu nje mwεem mvudien.” Geenεn ben ekeè le Nyo' nu ke ebefe bò mvù mvunciim. Ke ye wee nu yî bó ejaanke kenjan dvù ke. Ye wee nu ε è nu keelemte dvù fô Tata le, ε è kenke

wvù wvù Tata ye yidvu. ¹⁴ No Nyo' to bvuseε Tata wesebeene yî kpwe le, nu ke lenlen no wvù nu ke ebvuse beene bò mvungay mwew mvudvu yî kpwe le. ¹⁵ Ke ben kee le ye yene nu biba bi ye Klistu le le? E nulo é wee ebvuu ege neε se jo keba ke ye Klistu le egeεn etaashε bò kpwoon nsake? Ke è nulo é fi enù nonεn ke. ¹⁶ Ke ben kee le é wee taashi wase ye ye bò kpwoon nsake tu bò wvù nu wase ye miaan e? E nu fi fi bó to sanεε le, “Kpwoon bò diemsεn ké taashi, mum tu wase wee mwaan.” ¹⁷ Geenεn, wee wvù taashi bò Tata nu ε bò wvù nu wase fiεε fimwaan ê keyoy e. ¹⁸ Ben elewtè nce nnyεn kenjan. Mwεem mvù befe mvumew mvù wee gee nu ε ke wvù gee ε è nu yî ye ye le ke. Geenεn, wee wvù jaanke kenjan gee kebefε ε è nu bò ye ye. ¹⁹ Ke ben kee le ye yene nu yew yî Keyoy ke Yuule kè Nyo' nya ê ben cee dvù le? Ke è kenke ben bikuu binεn ke. ²⁰ Bó to guy lo ben kenlum e. Nonεn, ben egeè mwεem bò ye yene ε è nu mvù etoò bò mbense fô Nyo' le.

7

Saaka wvu ekumε kpwoon bò diemsεn

¹ Me nu enya ntfuse keseen ekumε mwεem mvù ben to sanεε fô me le. Fí jee le fo wee ekumε kpwoon e ke. ² Geenεn, no mmom yî ekumε kenjan nu ekfun, fí jee le diemsεn ekεnkε we kpwoon ε kpwoon kenke we diemsεn. ³ E diemsεn kenke keegeε diεw lemme di diemsεn e fô kpweεe le, ε kpweεe kenke keegeε ten diεw lemme di kpwoon e fô dweese le. ⁴ Ke è bvuu kenke kpwoon mvungay fô εkolε kew e ke, è kenke dweese. E nu ke lenlen no ke è bvuu kenke diemsεn mvungay fô εkolε kew e ke, è kenke kpweεe. ⁵ Fo wee ebase jim ê wee le ε è baa nu le è seyse ben bocii ε bee, ε ben nu ege nonεn ke yî kefew e, wvu le ben nulo emum

enya bikuu binen sekekie yî bunle le ke. E ben dioo e ge nonen, mum kase no nu yî kentaashε kenen e no ben se shee nu, wvu le fo Satan ke enε eteeyi ben njefo ke ben yaa kee keekemsen bô bikuu binen ke. ⁶ Me njemyi fin ke diεwe ntefe le, ke è nu nci ε me nyaa ê ben ke. ⁷ E è be nu diεwe me, é me enshieele le wee tfuu enu se kpwoon ke diεwe no me nu. Geenεn, etu ege neε ε wee tfuu kenke ke ye nnya yî Nyo' nu ε nya ê wvú. Wee mvu kenke yin nnya ε wee mvu kenke ye.

⁸ Keseen, fô bonyii bô beε bó emben e noo bô nu bokε' bo bonkfu le, me ε no ngayte le, fî jee le bó emεy nu bó emben ke diεwe me le. ⁹ Geenεn, é bó nu se è nulo é bó ewensen bô ye, é wee gom kpwoon kenεε diemsen ε bô wvú taashε no nu, njefo fî jee keetaashε enu nonen, εfey keekpwee bô ye yî ηεyεn.

¹⁰ Fô bonyii bô nu wase yéw e, me ε no ngayte le kpwoon eyenè fô wvú egawsen bô dweese. Ke wvun nu nci ε wvú buy ê me ke. Wvú buy ε è nu ê Tata. ¹¹ Geenεn, é wvú gawsen lo, tu wvú kenke keemεy enu wvú emben. E è baa nu nonen, é wvú kase tu yew dvu dweese ε bô wvú mancε mwεεm mum no nu. E è nu ke ten fî fî me ngayte ê bolemse le ke diemsen kenke keekuj kpweε ke.

¹² Fô bomew bonyii le nu ε me ngayte ê bó le, é wee wvú nu wee mbee kenke kpwoon ε kpwoon wvudvu yaa nu ke wee mbee, ε kpwoon wvudvu koonke le bô wvú enu, fo diemsen wvudvu ebvuse wvú ke. Fifi nu ε è gayte me. Ke è gayte Tata ke. ¹³ Kpwoon é no kenke dweese ε diemsen wvudvu yaa nu ke wee mbee, ε wvú koonke le bô wvú enu, fo kpwoon wvudvu ebuy ten ke. ¹⁴ Me njemyi nonen, njefo é diemsen wvú yaa nu ke wee mbee kenke kpweε ε è nu wee mbee, tu Nyo' joo ke wase wvú diεwe wee we le nje kpweε. Kpwoon ten wvú yaa nu ke wee mbee

é no kenke dweese ε è nu wee mbee, tu Nyo' joo ke wase wvú diεwe wee we le nje dweese. E è baa nu nonen, tu ke boom bobole yuule ke. Geenεn, no fî nu, nu ε bó yuule. ¹⁵ E wee wvú yaa nu ke wee mbee ne ε no shieele keegawsen, é bó cine dvú. E fî kooy nonen fo diemsen kenεε kpwoon wvú nu wee mbee ekpwaake le wen kenke ke keenu bô wvú ke. Nyo' to tenje beene le beene eceè ε è nu yî nyεkeey e. ¹⁶ Wo wvú kpwoon, wo kee fεε le ke è nulo é wo ke ege é Nyo' eboyse dwee wo? E wo wvú diemsen kee ten fεε le ke è nulo é wo ke ege é Nyo' eboyse kpweε wo?

Wee emεy ke enù no Nyo' to tenje wvú ε wvú nu

¹⁷ Fieε fî nu, nu ke le wee eceè nce ε è nu wvú Tata nu ε nya ê wvú. Wvú enù ke no Nyo' to tenjeε wvú ε wvú nu. Fin nu fieε fî me nteete bintaashε bi bonyii bo mbee le dvú mondvuum e monciim. ¹⁸ E wee nu ε bó to tenje wvú ε bó ε tfuse wase wvú yew, fo wvú egomtè keenu diεwe wee wvú beε ntffuse le ke. E wee nu dvú wvú bó to tenjeε wvú ε wvú beε ntffuse, fo wvú egomtè le bó etfuse wvú yew keseen ke, ¹⁹ njefo é wee nu ε bó ε tfuse wvú yew kenεε bó baa tfuse ke, tu ke fifie kenke fieε keε ke. Fieε fî nu shiee le nu le wee egεεlè bonci bo Nyo' le. ²⁰ Wee tfuu emεy ke enù no Nyo' to tenjeε wvú ε wvú nu. ²¹ E bó to tenje wo ε wo nu nfwa, fo wo ebuukè ke. Geenεn, é wo kenke je keebuy bvunfaw e, é wo buy fiuw. ²² Ben ekeè le wee wvú Tata to tenjeε ε wvú nu nfwa nu ε wvú buy wase bvunfaw e fô Tata le. E è nu ke lenlen ten no wee wvú bó to tenjeε ε wvú yaa nu ke nfwa, nu wase keseen nfwa fô Klistu le. ²³ Bó to guy lo ben kenlum e. Fo ben enù bonfaw bo bonyii le ke. ²⁴ Nonen, boom bo bwεεm e, wee emεy ke enù bô Nyo' é je yî wvú to tenjeε wvú ε wvú nu jó le.

Ntefe ê bokpwεε noo bokε' bo bonkfu le

²⁵ Keseen, εkumε fi bokενε κενεε bolemσε bô bεε bokpwεε le, nu ε κε Tata nu ε see fiεε fi me εngay κε. Geenεn, ε me nu enya wεm ηkpawwεε diεwε wee wvù Tata nu ε koo shen fô wvù le ε wee nεlo ebee fiεε fi wvù gayte le. ²⁶ Me ηkpwaake le nje ηγεW wvù nu keseen, nu ε fí jee le wee emεy κε ενù no wvù nu. ²⁷ Ε wee κενke wase kpwoon, fo wvù ebvuu egomtè keekuj wvù κε. Wee ε no nu σε kpwoon, fo wvù ebvuu egomtè kpwoon κε. ²⁸ Geenεn, ε diemsεν yen le wen nu etaashε bô kpwoon ε bô wvù enu, tu wvù baa ge kebefε κε. Ngon kpwoon ε γεν ê diemsεν e, tu wvù baa ge ten kebefε κε. Geenεn, ben ekeè le bonyii bô nu ε taashε nu ε bó nu ke κενke bongew yí wonj wvun e, ε fô me le nu ε me ηgomte keenjgemngem ben yí fifin e.

²⁹ Boom bo bwεεm e, fiεε fi me njemyi nu le kefew kfufe wase baay keejewsee yí mwεεm mvu yí nshε le fen e. Ε κew yí keseen e ε γεν lo, bonyii bô κενke wase bokενε ενù diεwε κε bó κενke κε. ³⁰ Ε bonyii bô beele kpwe ενù diεwε κε bó beele κε, ε bô lanlanε ενù diεwε κε fiεε jee bó le κε, ε bô guyte mwεεm ενù diεwε bó baa κενke naa lo fiεε κε. ³¹ Ε bonyii bô gee mwεεm yí wonj wvun e ενù diεwε κε bó κενke naa lo fiεε keege bô wonj wvun κε. Me njemyi nen, njefo wonj wvun no wvù nu keseen nen, nu ε wvù fele lo.

³² Me ηgomte le ben ενù ε fiεε yaa jewsee ben κε. Wee wvù nu σε kpwoon ké no γεεle bvufee yí saaka wvu εkumε Tata le no è nulo é wvù egeè κε ε è nu fiεε fi Tata eyuuke njon bô

wvù. ³³ Ε wee wvù κενke kpwoon ké no γεεle bvufee ε è nu yí mwεεm mvu yí wonj wvun e no è nulo é wvù egee fiεε fi ye ejee kpwεε. ³⁴ Ε wvù mum no nu ε bvufee bwew ε gawsεν. Ε nu κε lenlen no fi kpwoon κενεε ηgon kpwoon wvù baa κενke diemsεν e nu. Wvù ké no γεεle bvufee yí saaka wvu εkumε Tata le no è nulo é wvù enya εkolε kew bô fitele fiew ficii ê wvù. Ε wvù κενke diemsεν ké no γεεle bvufee ε è nu yí mwεεm mvu yí wonj wvun e no è nulo é wvù egeè fiεε fi ye ejee dweese. ³⁵ Me njemyi nen κε keenfi lo ben. Ke è nu le me ηgomte keembanj je fô wee mvu le κε. Me ηgomte ε è nu le wee ekiεε fiεε fi nu len, wvu le è nulo é wvù elemte fô Tata le bô fitele fimwaan ε bvufee bwew baa gawsεν κε.

³⁶ Ε diemsεν leyte wan kpwoon, ε ne ε no yene le gee diwene fô wan kpwoon wvudvu le baa nu len κε, ε ye ηeyte wase wvù baay, ε fí nu κε le bó etaashε enu, é wvù ge no wvù shieele, taashε bô kpwoon wvudvu. Tu wvù baa ge kebefε κε. ³⁷ Geenεn, diemsεν wvù nu ε lese lo fô fitele fiew e le κε wen nu etaashε enu bô kpwoon wvù wvù leyte κε, ε wee yaa kane wvù le bó etaashε κε, ε wvù wensene ten bô ye ye, ε lese lo fô fitele fiew e le κε bô wvù nu etaashε κε, * tu wvù nu ε ge len. ³⁸ Fí mum è no nu le, wee wvù nu ε taashε ε no nu bô kpwεε wvù wvù leyte nu ε ge κε len. Geenεn, wee wvù baa taashε bô we kpwεε nu ε ge naa len baay. † ³⁹ Kpwoon ké no nu kpwεε wee seke dweese bεε dvú. Geenεn, é dweese nεlo ε kpwe, tu è nulo é wvù eγεν ê diemsεν mvu le wvù wvù shieele é bô wvù etaashε enu, ε wvuwee wee κενke keenu wee

7:25 1Tim 1:12-14 **7:26** Yeli 16:1-4; Lem 14:22; 1Tes 1:6; 3:3-4 **7:28** Luk 21:23 **7:29** Lum 13:11-13; 1Bi 4:7; Fili 4:5 **7:31** 1Jon 2:17 **7:33** Luk 14:20 * **7:37** Κενεε le, "... keekenke κε lo wvù diεwε kpwεε wvù wvù leyte le," † **7:38** 36 Κενεε le, "Ε wee κενke waa we ε ne ε no yene le κε wen gee bô waa wen ê je yi len e κε, ε wan wvudvu ε kpwεε wase wvù yene le è be nulo é wan enu bô diemsεν, é wvù ge no wvù yene, cine ε waa we taashε no nu bô dweese, tu wvù baa ge kebefε κε. **37** Geenεn, wee wvù nu ε lese lo fô fitele fiew e le κε wen nu enya waa wen ê diemsεν κε, ε wee yaa kane wvù le wvù enya κε, ε wvù κενke ten mvunjay keege fiεε fi wvù shieele, ε lese lo fô fitele fiew e le κε wen nu enya waa wen ê diemsεν κε, tu wvù nu ε ge len. **38** Fí ε mum ε no nu le, wee wvù nu ε nya waa we ê diemsεν nu ε ge κε len. Geenεn, wee wvù baa nya we ê diemsεν nu ε ge naa len baay." **7:39** Lum 7:2-3

Tata. ⁴⁰ Geenɛn, no me n'yene fiem nu é kpwoon wvudvu mɛy lo nonɛn, é wvú eyuuke lo njon baay. Me njemyi nɛn, ɛ me nkee le me nkenke tɛn Keyoy ke Nyo' le.

8

Saaka ekumɛ mwɛɛm mvudien mvù bó nu ɛ ge kɛntɛnɛ dvú fô bonyo' le

¹ Me nu njeme keseen ekumɛ mwɛɛm mvudien mvù bonyii gee bintɛnɛ dvú fô bonyo' le. ɛ nu keɛɛy no bó duu le beene bocii kenke bvufee. Bvubvun bvufee nulo ege é wee ebensee ɛ è nu ye. Geenɛn, ɛ kenkonɛn ké no yoote lo. ² ɛ wee nɛ ɛ no kpwaake le wen kee mwɛɛm, é wvú no kee le wvú baa looci wase kee no wvú kenke keeke ke. ³ Geenɛn, é wee koonke Nyo', é Nyo' no kee mwɛɛn.

⁴ Nonɛn, fi ekumɛ keediee mwɛɛm mvudien mvù bó nu ɛ ge kɛntɛnɛ dvú fô bonyo' le nu ɛ beene kee lo le ke bonyo' ban nu naa lo fiɛɛ ke. Nyo' mɛy ke mwaan ɛ wvumvu yaa bvuu nu dvú ke. ⁵ Bonyii bomew joo le bonyo' bomew nu dvú fowe kenɛɛ fokuse fɛn. ɛ è nu keɛɛy le bonyii joo le bonyo' nu nteen, ɛ bocee ekole nu tɛn nteen. ⁶ No bó cim joo nonɛn nu ɛ fô beene le nu ɛ Nyo' mɛy ke mwaan. ɛ è nu wvú wvù nu Icee wesebeene wvù to bomɛɛ mwɛɛm mvunciim. ɛ beene cee ɛ è nu nje ye. ɛ Cee Ekole mɛy ke tɛn mwaan wvù è nu Jisos Klistu. ɛ è nu wvú wvù bó to bomɛɛ mwɛɛm mvunciim fele can ye le, ɛ beene kenke tɛn nshii fele yí ye le.

⁷ Fifin nu fiɛɛ ɛ è baa nu bonyii bocii é beene ente bò kee ke. Bonyii bomew bò to shee gee bintɛnɛ fô bonyo' bodvu le nɛn'yi dīoo diee kfuu mvumwɛ mwɛɛm mvudien keseen no kpwaake ke le bó bɛɛ diee ɛ è nu naa mwɛɛm mvù bó nu ɛ ge kɛntɛnɛ dvu fô bonyo' bodvu le. ɛ mvuntelem mvubole mvu wɛɛyi mum no saake

bó le mwɛɛm mvudien mvudvu nu ɛ befɛ bó bó. ⁸ Ben ekeè le ke è nulo é mwɛɛm mvudien ege é beene enu jɛɛy é Nyo' ejise ke. Ke beene nu sɛ bó ɛ die é fifiɛ ekenke fiɛɛ keege ke. Beene ɛ die, jɛɛy jɛɛy saa enu ke. ⁹ Fiɛɛ fi nu, nu ke le ben bò kee mwɛɛm mvun eyenè fo wee ke nɛ ejo mvunɔay mvù wee kenke keege fiɛɛ fi wvù koonke dvú, ege ɛ è nu fiɛɛ fi waa bwee wvù wɛɛyi egbwe lo ke. ¹⁰ ɛ wvuwɛ wee wvù fitele wɛɛyi yɛn ɛ wo wvù kee mwɛɛm, diekene bvudvuu bvù bó gee bintɛnɛ fô bonyo' le, wvù saa ekoonke tɛn keediee mwɛɛm mvudien mvù bó gee bintɛnɛ dvú fô bonyo' le? ¹¹ ɛ wvù ge nonɛn, ke tu wo wvù kee mwɛɛm nu ɛ befɛ wase bó waa bwoo wvù wɛɛyi wvun wvù Klistu to kpweɛ nje ye. ¹² ɛ fiɛɛ fi wo ge fin emum enu kebefe ɛ wo ɛ ge ɛ befɛ bó fitele fi waa bwoo wvù wɛɛyi le, ɛ kebefe kedvu nu ɛ wo ge ɛ è nu fô Klistu le. ¹³ Nonɛn, ɛ è nu le fiɛɛ fi me ndiee, ebeete bó waa bwɛɛm, me nsaa embvuu en'yuu enkum dvú ke, wvu le fo wvù ke egbwe ke.

9

Mvunɔay mvù waa ntum Jisos kenke

¹ Ke è nulo é me engee fiɛɛ fi me nkoonke le? Ke me nu waa ntum Jisos e? Ke me nto nu ɛ n'yɛn Tata wesebeene wvù Jisos e le? ɛ ke ben ban nu sɛw lemme diem fô Tata le le? ² ɛ bonyii bomew cim kicine le ke me nu waa ntum Jisos, tu ke è nulo é ben tɛn ekicine ke. Ben nu nciise wvù dunɔi keɛɛy le me nu waa ntum Tata Jisos.

³ Me ngayte fin é bonyii bò sowte kenyi kem. ⁴ Ke bese kenke keediee bvuu wukene nje lemme din e? ⁵ ɛ ke bese tɛn kon lo ejo bosɛɛ bokɛnɛ bò è nu bonyii bo mbee le elɛnɛ bó bó ke lenlen diwɛ Bitá bó boom bo ntum e bo Jisos e bomew noo boom bo bwee Tata Jisos e le? ⁶ Fí

8:1 Lem 15:29; Lum 12:16; 13:1-7; 14:1; 16:14; Jon 13:34; Lum 15:1-2; 2Kol 8:7-8, 24; Gal 6:10; Efe 5:2
8:1 Lum 14:1-15:6 **8:3** 13:12; Gal 4:9 **8:4** 10:19-20; Dito 4:35, 39; 6:4-5; Gal 4:8-9 **8:6** 12:5-6;
 Jon 1:3-4; Efe 4:5-6; Kolo 1:16 **8:7** 10:23-33 **8:8** Lum 14:13, 15, 17, 21; Gal 5:13 **9:1** 4:9, 15;
 15:8-10; 2Kol 2:14-17; 3:1-3; 5:18-20; 10:7-8, 13; 11:5, 13; 12:11-13; Gal 1:1 **9:4** Luk 10:7-8; Mat 10:10
9:6 Lem 4:36; 11:22-26; Lem 18:3

nu le è mɛy ke bee Banaban bò kɛŋke keelemte bô can yese se diekene le? 7 E nu wee nci wvù la wvù lemte e è taale ke wvù fô ekole kew e? E wee lem wɛɛ, é wvù enu se wvù e die mwɛɛm mvù buyte wɛne dvudvu le? E wee cɛyte tɛn nyám, é wvù enu se wvù kamte emben yodvu wuu le?

8 Mwɛɛm mvun mvù me njemyi mvun nu e è nu ŋkpawace wee wvu wum maan e? Ke fí nu ke tɛn ê bonci bo Nyo' le le? 9 Muses to nu e sanj ê Nwa' bonci le le, “E wee jo nyam le yí elɛ egiŋ, fo wvù esûm diuw nyam yidvu ke.”

Ben kpwaake le Nyo' to jemyi nonɛn, e è nu ekumɛ nyám e? 10 Wvù to jemyi e è nu ekumɛ beene, e bó to sanj fô beene le njefo wee wvù lemte wɛɛ kɛnɛɛ è nu wvù gbweci lo, kɛŋke keetaale fwe kee le wen nu ke ekooy fiɛɛ wɛne fodvu. 11 E bese fɛn nu e jewe ŋgow yi ê keyoy e ê mvuntelem mvunɛn e, é fí enu baay fô bese le keekɛŋke mwɛɛm mvu yí nshɛ le ê ben e? 12 E bonyii bomew kɛŋke mvunɔgay keegay le ben enya mwɛɛm ê bó, tu ke è nulo é ben enya ê bese fesɛn lo?

Baul to baa ejo mvunɔgay mwew mvu waa ntum Jisos e keefii mwɛɛm ê bonyii ke

Geenɛn, bese baa jo mvumvun mvunɔgay ke. Bese nu e kuu e è nu shém yí fiɛɛ ficii le, efey fo fiɛɛ enu dvú keejewsee le fo saaka wvù jee wvu ekumɛ Klistu egeɛne fwe. 13 Ke ben kee le bonyii bò lemte yew ncese le nu e mwɛɛm mvudien mvubole ké no buyte e è nu dvú, e bonyii bò lemte fô ketan ke ncese le ké no boonke tɛn fô mwɛɛm mvù bó too dvú fó le? 14 E nu ke lenlɛn no Tata nu e gay le bonyii bò fewci saaka wvù jee kɛŋke keecee e è nu yí dvú le.

15 Naa no fí nu nonɛn, me mbaa njo mvumvun mvunɔgay ke, e ke me nsaanke nɛn le ben ekɛw egee fimew

fô me le ke. E è fɛn nu le wee ege é ye yin yi me nsaale nje diɛw Nyo' yi me nfewci ecici enu le me nfi mwɛɛm ê bó, é fí ejee le me ŋkpwe lo. 16 Ke me ŋkɛŋke keensaale ye le me nfewci saaka wvù jee wvu ekumɛ Jisos Klistu ke. E ge Nyo' le me enfewci. E me ntun lo keenfewci, é Nyo' elan ŋɛw yí yɛm e. 17 E è fɛn nu le me ŋgee lemme din e è nu ŋkpawace wɛm, é me enshieele mmawce. Geenɛn, ke è to seyse me ke. E to seyse Nyo' nya can yɛm e. 18 Kfuu sɛw wvù è nulo é me enkɛŋke nje lemme din nu naa la? Sɛw wɛm nu ke le me enfewci saaka wvù jee ecici, n'yaa nleeme le ben elaake me no me nfewci saaka wvudvu ke. 19 Ben ekeè le ke me nu è wee ekuse ke. Geenɛn, me nu e ntfuse ekole kem le me enù nfwa bonyii bocii wvu le me enso bó nteen, é bó enu bo Klistu le. 20 Me ndioo nu bee Bojuu, no ŋgee e è nu no bó ké no gee, wvu le me enso bó é bó etu bonyii bo Klistu le. Me ndioo nu bee bó no bó bii bonci bo Muses e, no ŋgee ke diɛwɛ bó le. Geenɛn, n'yaa nu ekuse jo bonci ke, wvu le me enso bonyii é bó ente. 21 E me ndioo nu bee bonyii bò yaa nu è boba bonci kuse, no ŋgee ke tɛn diɛwɛ wee wvù yaa nu ke é bonci kuse. Me ŋgee nonɛn, wvu le me enso tɛn bonyii boba é bó enu bo Klistu le. Ke è nu le me mbaa nu è nci Nyo' kuse ke. Me nu è nci Klistu kuse. 22 E me ndioo nu tɛn bee bonyii bò wɛɛyi yí mbee le, e me ntu tɛn diɛwɛ bó le wvu le me enso tɛn bó. Me nu e ntu wase lo fiɛɛ ficii fô bonyii bocii le, wvu le è nulo é me enge naa la fi è nulo é me enge é bomew é bó ente ke eboy. 23 Me ŋgee mwɛɛm mvun mvunciim nɛn nje saaka wvù jee wvu ekumɛ Klistu, wvu le me ŋke enkɛŋke tɛn bvujonke bvù saaka wvudvu nyaa é bonyii.

24 Ke ben kee le yí kenlewtɛ le nu e bonyii ké no lewte nteen e è ke so ke wee mwaan kɛŋke mmawce? Nonɛn, ben tɛn elewtè é je yi ben

9:9 Dito 25:4; 1Kol 10:11; 1Tim 5:18 9:11 9:4; Lum 15:27; Gal 6:6 9:12 Lem 20:34-35; 2Kol 11:9 9:13 Ktj 18:8-19 9:14 9:4 9:15 Lem 18:3 9:16 Yeli 20:9 9:17 4:1 9:19 10:23-24, 32-33; Lum 15:1 9:19 Mat 20:26-27 9:20 Lem 16:3; 21:20-26 9:21 Gal 2:3-4 9:22 Lum 1:13; 2Kol 5:11; 11:29 9:24 Fili 3:12-14; 2Tim 2:4-6; 4:7-8; Jem 1:12; 1Bi 5:4; Mwm 2:10

ke ekeηke mmawce le. ²⁵ Bonyii bo kensewce le bocii keneε è nu kensewce ke kenlewte le, keneε è nu kfuu kè neε, ké no yeεyi naa ntay. Bó ké no yeεyi nonen, keeke ekeηke mmawce, ε mmawce wvun yaa nu wvù mεy lo ke. Geenεn, ε wesebeene mmawce nu wvù mεy lo. ²⁶ Me nlewte kem kenlewte ηgene teytey ε è nu fô bó koole. Ke me nu diεwe wee mvunηko wvù tfumyi ke lo mvunηko ncew ncew ke. ²⁷ Me nyεwle bô ye yem, momte le yí ebii ε è nu fiεε fi leη e, wvu le fo me ηke endioo ε nfewce wase diεw Nyo' ê bonyii bomew, é Nyo' ekaa ebvuse lo me ηgoo le ke.

10

Beene eyenè fo fiεε fi to kooyεε bô bonyii bo Israel ke ekooy bô beene

¹ Boom bo bwεem e, me ηgomte le ben ekume ntay fiεε fi to kooyεε bô bo'icee cee boseεbeene seke bó to lenε ηkpwaante. Bó bocii to lenε ekuse jo kembew, gen lente joo yi baay kuse, * ² ε bó mum no nu ke diεwe bó nu ε taashε bó bô bo Muses ê kembew kedvu noo ê joo yidvu le. ³ Bó bocii to diee mwεem mvudien ε è to nyaa Nyo', ⁴ wuu ten joo ε è nyaa Nyo', ε wvù to gee ε yí buyte yí kambaan e. Kambaan kedvu to nu Klistu wvù to lenε bó bó. ⁵ Naa no bó to yene mwεem mvun e nen, ε nteen bó le no gee ke mwεem mvù fitele ebeete Nyo'. É wvù mum yuwyε boba bonyii, ε digvune dibole jiimen ηkpwaante jodvu.

⁶ Mwεem mvun mvù to kooyεε bô bó nu ntefe fô beene le le fo beene ekeηke shieε mwεem mvù befe diεwe bó le ke. ⁷ Fo beene ebunleè bonyo' bo εcici no bó bomew to bunlee ke. Bó nu ε saη ekumε bó le, “Bonyii to nu ε shii, dieken, wuken, ja we mum ley bine le no bine fô fimooso le.”

⁸ Fo beene ejaanè kenjaη no bó bomew to jaanke, ε Nyo' ge ε bó kpweken bontfuke mbaanfiεε ncow botete (23,000) yí diuu dimwaan e ke.

⁹ Fo beene emomtè Tata no bó bomew to momte, ε Nyo' ge ε yó tawye bonyii bodvu ε bó kpweken ke. ¹⁰ Fo beene ewukenè no bó bomew to wvukene, ε Nceendaa Kpwe yuwyε bó ke.

¹¹ Mwεem mvun mvunciim mvù to kooyεε bô bó nu ntefe fô bonyii le. É bó to saη nen le beene ban bô cee ε è nu kefew kè wonη kaa wase le, ejoð weε. ¹² Nonen, wee wvù kpwaake le wen leeme temyi ntay, eyenè fo wvù ke egbwe. ¹³ Ben ekeè le mmom yicii yí too fô ben e nu ke yí ké no too ten fô bonyii bomew e. Nyo' nu Nyo' keceεy, ε ke è nulo é wvù ecine é mmom eto fô ben e fey mvunηay mvunen ke. É mmom too fô ben e, é wvù edunεε ke je yí ben efey jó eso mmom yidvu.

¹⁴ Nonen nsáa yem shém, me ε no nteete ben le ben elewtè mwεem mvu ekumε bonyo' bo εcici. ¹⁵ Me njemyi ê ben nen diεwe ê bonyii bô keηke bvufee le. Ben ekpwawce ntay le laa ke fiεε fi me njemyi ê ben fin nu keceεy ε? ¹⁶ Ke beene ké joo fiko fi ntaashε le, nya keyoone ê Nyo', wu yí kentaashε le, tu beene nu ε taashε yí ελεμε ke Klistu le? É beene ké dioo ε jo bleεd wvu yí kefew kekie le ε guuten ε die yí kentaashε le, ke tu beene taashi ε è nu yí ye Klistu le? ¹⁷ No beene dieε bleεd wvun nen nu bonyii nteen ε ntuw nu ke mwaan, tu fí dunci le beene nu ye yimiaaη, njefo beene dieε ke ε è nu ntuw mwaan. ¹⁸ Ben ejo kenfewsεn fô bonyii bo Israel e. Wee tfuu wvù dieε fiεε fô ketanη ke ncese le nu ε taashε wase bó Nyo' yí ncese wvudvu le. ¹⁹ Fiεε fi me ηgayte fen nu le la? É fen nu le mwεem mvù bó gee bintanje dvú fô bonyo' le keηke fiεε keεge keneε le bonyo' bodvu ten keηke fiεε keεge?

9:27 Lum 8:13; 13:14 **10:1** Ksm 13:21; 14:21-29 * **10:1** Joo yi baay yin nu yí bó teηe le Joo yi Yeεle (Kensam 14:21-22). **10:3** Ksm 16:13-35; Dito 8:3; Mben 78:24-25 **10:4** Ksm 17:6; Ktj 20:11; Mben 78:15 **10:5** Ktj 14:29-30; Mben 78:31; Ibu 3:17; Jut 5 **10:6** Ktj 11:4, 34; Mben 106:14 **10:8** Ktj 25:1-9 **10:9** Ktj 21:5-6 **10:10** Ktj 14:2, 36; 16:41; 17:6-15; Mben 106:25-27; Ibu 3:17-18 **10:11** 7:29-31; Lum 15:4 **10:12** Gal 6:1 **10:13** 1:9; Jem 1:13-14 **10:14** 1Jon 5:21 **10:16** 11:24-25; Luk 22:17-20 **10:17** 12:27 **10:18** Lew 7:11-21 **10:19** 8:4 **10:20** Dito 32:17; Mben 106:37; Mwm 9:20

20 Kε è nu nonεn κε. Fιεε fi me ηgayte nu λε boncese bò bonyii bò yaa kee κε Nyo' gee nu ε bó gee ε è nu fô bonceendaa bo dεwle le. Kε bó gee ε è nu fô Nyo' le κε. Me ε no ηgayte le fo ben etaashì ben ε bonceendaa bo dεwle le κε. 21 Kε è nulo é ben ewuu ê fiko fi ntaashε le fi è nu fi Tata le, bvuu wuu ê fiko fi Satan e κε. Kε è nulo tεn é ben ediee mwεεm mvudien mvu Tata le bvuu diee mvu Satan e κε. 22 Fo beene egeè fιεε fi shém eton'yi Tata κε. Kε beene tεmyi fele wvú κε.

Wee egeè fιεε è nu fi nulo efi tεn waa bwee

23 Beene bomew nεn'yi no duu le bó κεηκε mvungay keege naa fιεε ficii. Geenεn, bó ekeè λε κε è nu fιεε ficii fi nulo efi wee κε. Ε beene bomew nεn'yi no duu κε λε bó κεηκε mvungay keege naa fιεε ficii. Ε κε è nu tεn fιεε ficii fi nulo ege é wee eleeme tεmyi yí mbee we le κε. 24 Fo wee egeè fιεε kpwaake κε ε è nu εkolε kew κε. Wee ekpwaakè tεn εkumε waa bwee. 25 Ben edieè nyam yicii yì bó geese fô way yaa sowte laa yí nε fεε λε, wvu λε fo mvuntelem mvunεn esaakè ben yí fifiε le κε. 26 Me njemyi nonεn, njefo bó nu ε sanj ê Nwa' Nyo' le λε, “Ε κεηκε Tata wonj wvun noo mwεεm mvunciim mvù nu yí dvú le.”

27 Ε wee wvù yaa nu κε wee mbee teηe ben λε ben eto ediekεn, ben é bee ε γεn, é ben no diee fιεε ficii fi bó nya ê ben yaa sowte κε. Fo fitele esaakè ben yí fifiε le κε. 28 Geenεn, é wee mvu nε lo ε see ê ben λε mwεεm mvudien mvudvu nu ε bó ε ge kentanε dvú fô bonyo' le, fo ben edie κε wvu λε fo wee wvù be seηe ê ben eyεnè λε ben gee fιεε fi befe, bò fo fitele esaakè wee. 29 Me ηgayte fitele fin ε è nu fi wee wvù be seηe ê ben e. Kε me ηgayte ε è nu finεn κε. Geenεn, è nulo é wee mvu ebife λε laa è nulo é wen elu keegee fιεε fi wen koonke nje fí nu esaake fitele fi wee mvu le λε? 30 Ε me ndiee fιεε ε me ε nya

keyoone kedvu ê Nyo', é wee ebvuu esaake me nje la? 31 Me ε mum ε no nduu fiem λε fιεε ficii fi wee gee, κεηεε wvú diee ε è nu fidien, κεηεε wvú wuu ε è nu fiwuun, ε wvú no gee ê je yì wee mvu γεn lo, enyaà mbense ê Nyo' le. 32 Fo ben egeè fιεε fi nulo ebefe bò mvuntelem mvu bonyii le κε, κεηεε è nu Bojuu, κεηεε è nu bonyii bò yaa nu κε Bojuu, κεηεε kentaashε ke bonyii bo mbee le bo Nyo' le. 33 Me momte fiem keengee fιεε ficii ε è nu fi wee tfuu eyuukè njon. Kε me ηkpwaake κε ε è nu εkumε εkolε kem maan κε. Me ηkpwaake εkumε bonyii bocii λε me enge é bó ke eboy.

11

No è nulo é wee enu seke wvú bunlee

1 Ben ebenεnè me κε no me mbenεne Klistu. 2 Me mbεnsee ben no ben kumyi me yí fιεε ficii le bvuu bii mwεεm mvù me nto n'yεεyεε ben dvú. 3 Geenεn, me ηgomte λε ben ekiεε ntay λε εkolε ke diemsεn tfuu le nu Klistu, ε εkolε ke kpwoon e nu dweese, ε εkolε ke Klistu le nu Nyo'. 4 Ε diemsεn bunlee lo, κεηεε wvú teete ntum Nyo' ε wvú ε banj εkolε, tu wvú shoose εkolε kew. 5 Geenεn, é kpwoon bunlee, κεηεε wvú teete ε è nu ntum Nyo' se wvú nu ε banj εkolε ηkuun, tu wvú shoose ε è nu εkolε kew. Kε jεey jεey wvuwe kpwoon bó wvù nu ε kpwaa εkolε nu dvú κε. 6 Ε wvú γεn λε κε wen nu ebanj εkolε kew κε, é wvú mum kpwaa lo. Geenεn, no è nu κεη'wuumen fô kpwoon e keenu bò εkolε ε bó ε kpwaa, ε wvú mum banj λε εkolε kedvu. 7 Kε diemsεn κεηκε keebanj εkolε kew seke wvú bunlee κε, njefo wvú nu nfieesεn Nyo' bvuu nu bvujonke bvu Nyo' le. Geenεn, ε kpwoon nu bvujonke bvu dweese le. 8 Kε è to buy diemsεn yí kpwoon e κε, è to buy kpwoon yí diemsεn e. 9 Kε Nyo' to bom tεn diemsεn nje kpwoon

10:21 2Kol 6:15-16 10:22 Dito 32:21 10:23 Lum 14:1-15:6 10:23 6:12; 8:7-12 10:24 10:32; 13:5; Lum 15:1-2; Fili 2:4 10:25 Lum 14:2 10:26 Mben 24:1; 89:11 10:28 8:7 10:30 Lum 14:6; 1Tim 4:4 10:31 Kolo 3:17 10:32 Lum 14:13 10:33 9:19-22 11:1 4:16 11:2 2Tes 2:15; 3:6 11:3 3:23; Keη 3:16; Efe 5:23 11:7 Keη 1:26-27 11:8 Keη 2:18-23; 1Tim 2:13

ke. Wvú to bom ε è nu kpwoon nje diemsen. ¹⁰ Ε nu nje fifie bô nje bonceendaa bo Nyo' le wvù kpwoon kenke keeban ekole kew. ¹¹ Naa no fí nu nonen, fô beene bô nu ε taashε wase beene bo Tata le, nu ε kpwoon yaa nu ke bô ekole kew maan ke, ε diemsen yaa nu ke ten bô ekole kew maan ke. ¹² Fí nu nonen, njefo no Nyo' to bomεε kpwoon yí diemsen e nu ε keseen nu ε è boote kpwoon diemsen. Ε fiεε ficii nen'yi fô Nyo' le. ¹³ Ben ten ke taa ente jodvu eyen le laa fí nu len fô kpwoon e keebunlee Nyo' se wvú nu ε ban ekole le. ¹⁴ Naa no ben yene mwεem e, bonyii bocii kee lo le fô diemsen e kegeεε ekole ε kí ci baay nu ε è nu kenshoose fô wvú le. ¹⁵ Geenεn, ε fô kpwoon e nu ε keekenke yvuw yí defe nu lo ηgone fô wvú le. Nyo' to nu ε nya yvuw yí defe ê kpwoon le yí eban yi ekole kew. ¹⁶ Ε wee nu dvú wvú gomte keekicine fiεε fin, é wvú no kee le ke beene kenεε bintaashε bi bonyii bo mbee le bo Nyo' le bvuu kenke yimi je ke.

Ntefe ekumε ntaashε

(Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

¹⁷ Geenεn, fiεε fimew nu dvú fi me ηgomte keentefe ben yí dvú le, ε è nu fi ben gee ε me n'yaa nu embense lo ben yí dvú le ke. Ben ké too shii yí kentaashε le ε è buy ke fiεε fi befe efey fi jee. ¹⁸ Fiεε fi me ηgomte keen'yaw engay nu le, me n'yuuke le ben ké taashi diεwε kentaashε ke bonyii bo mbee le, no nu dew jεy jεy. Me ε no n'yene le è nulo enu kecey. ¹⁹ Fí lo jee ke le kenjawsen enu ê ben entelen wvu le bó emum eloocε ekiεε bonyii bo len ê ben ente. ²⁰ Me n'yene le ben ké too yí kentaashε le keedie mwεem mvudien mvu Tata wesebeene wvú Jisos e, saa die ε è nu mvú ke. ²¹ Me njemyi nen njefo ben ké dioo diekene, ε wee no diee ke ε è nu mwew mwεem mvudien gene fwe, ε bomew mum mey jen, ε bomew wu mbvuum ε mó

koo lo bó. ²² Ε nu la fi nonen? Ke ben kenke yéw keediekene, wukene dvú le? Nu le ben gomte keejoo kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Nyo' le ekuse, gee ε bonyii bô fuute wuumene le? Ε nulo é me njeme ê ben le la? Ε nulo é me embensee ben e? Naa lo, ke è nulo é me embensee ke. ²³ Me nto nu ε n'yeyi ben ε è nu bô fiεε fi Tata to yεyεε me dvú, le è to nu entan jò bó to nu keegese Tata wesebeene wvú Jisos, ε wvú jo ntuw bleed, ²⁴ nya keyoone ê Nyo', guushε gay le, “Fin nu ye yem ε me ε nya nje ben. Ben egeè fin keekumyi me.” ²⁵ Ε bó dieken mεse, ε wvú jo fiko ge ke lenlen diεwε fwe le, gay le, “Fiko fin nu fi monkan mo monfem mò Nyo' gbwo bô ελεμε kem. Ben egeè fin sekeci wuu keekumyi me.” ²⁶ Fí ε mum ε no nu le ε gen naa ε buy seke Tata nu ke ekase eto le, nu ε sekeci kè ben diee bleed wvun bvuu wuu fiko fin nu ε ben fewci ε è nu ekumε kpwe Tata. ²⁷ Nonen, ε è nu naa yεε wvú diee bleed wvudvu kenεε wuu fiko fi Tata le fidvu ê je yí baa jee le ke, tu mweten gee ε è nu kebefε njefo wvú baa wvumte ye bô ελεμε ke Tata le ke. ²⁸ Wee dioo nu keedie bleed wvun ebvuu ewu fiko fin, ε wvú yaw jije ekole kew ntay se no gee nonen, ²⁹ njefo é wee diee bleed wvun, wuu fiko fin yaa kee fiεε fi è nu ye Tata, tu mweten diee bvuu wuu, joo ε è nu nsaw fô ekole kew e. ³⁰ Ε nu fiεε fi bonyii nteen ê ben entelen wεyí ε bomew cemkene ε bomew ε kpweken wase. ³¹ Geenεn, é beene jije bikuu bisεbeene ntay ε se no diee bvuu wuu, Tata saa ebvuu esaw beene ke. ³² Ε Tata saake beene, tu wvú nεci lo beene wvu le fo wvú ke etaashε beene bô bonyii bo yí won wvun e le beene nu ε gbwe nsaw ke. ³³ Boom bo bwεem e, fi ε mum ε no nu le seke ben ε taashε keedie mwεem mvudien mvu Tata le, ε ben cey ε wee tfuu to. ³⁴ Ε jen yuu wee, é mweten dieken fô yew e se no too wvu le fo wvú ke eto ege fiεε

ejo ε è nu nsaw fô εkolε kew e κε. Fi εkumε mwεεm mvumew nu ε me nu ηke entefe ben yî dvú le ε è nu seke me ε nto.

12

Nnyá Keyoy ke Yuule

¹ Boom bo bwεεm e, me nu enjeme keseen εkumε nnyá yî Keyoy ke Yuule nyaa ê bonyii. Ke me ηgomte le ben enu kenjiwe le κε. ² Ben ekeè le seke ben to bεε bonyii bò yaa kee κε Nyo', nu ε bó to lεε ben ε ben no njimte, mum wvumte bonyo' bo εcici bò nu sε bó nulo ejeme ηkuuη. ³ Me ε mum ε no ηgayte le ben ekiεε ntay le é wee nu ε Keyoy ke Nyo' le nu yî ye le, wvú saa ebvuu egay le, “Lon ekoo Jisos” κε. E wee yaa nulo egay le, “Jisos nu Tata” sε è fici Keyoy ke Yuule wvú κε.

⁴ E dioo tu fô nnyá le nu ε bonyii kenke nnyá jεεy jεεy ε è nyaa ke Keyoy kemwaan̄ ê bó. ⁵ Bonyii lemte dilemme jεεy jεεy ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ente, geenεn ε cee εkolε wvubo nu κε mwaan̄. ⁶ E jé nu jεεy jεεy yî bonyii lemte jó, ε è gee κε Nyo' mwaan̄ le bonyii egeè dilemme didvu ê yiyε jé le. ⁷ Bó nu ε nya κε wee mwaan̄ mwaan̄ bó ye nnya yi Keyoy ke Yuule keelemte fici kentaashε kecii dvú. ⁸ E wee mvu no kenke ye nnya yî Keyoy ke Yuule nya ê wvú ε è nu keejemyi diεwε wee wvú kenke bvufee le, nya yi wee mvu nnya ε è nu keejemyi diεwε wee wvú kee fiεε le. E Keyoy kin nu κε kemwaan̄. ⁹ E Keyoy ké nya yi wee mvu nnya ε è nu fitele fi wvú elese yî Nyo' le ntay, nya yi wee mvu ε è nu keefebe bincεm. E Keyoy kin nu κε kemwaan̄. ¹⁰ E Keyoy ké nya yi wee mvu nnya ε è nu keegeε binghaw bi mwεεm e, nya yi wee mvu ε è nu keeteete bontum bo Nyo' le, nya yi wee mvu ε è nu bvufee keekee jεεy jεεy mwεεm mvù nεn'yi fô Keyoy ke Nyo' le bó mvù yaa nεn'yi κε fô Keyoy ke Nyo' le, nya yi

wee mvu ε è nu mvun̄gay keejemyi diεw yî bó yaa kee κε, nya yi wee mvu ε è nu keeεεyi mwεεm mvù wee wvudvu jemyi ê bonyii. ¹¹ Bó gee mwεεm mvun̄ mvunciim ε è nyaa ke Keyoy kemwaan̄ nnya yidvu ê bó. E kí gawci ê wee tfuu no kí shieele.

Kentaashε ke bonyii bo mbee le nu diεwε ye wee le

¹² Beene kee le ye wee nu κε yimian̄, geenεn ε yî kenke biba nteen. E naa no biba bidvu cim nu nteen nεn̄ nu ε bí taashi gee ye yimian̄. E nu κε tεn no Klistu bó bonyii bew nu. ¹³ Beene nu bonyii jεεy jεεy, ε bomew nu Bojuu, bomew Boglek, ε bomew nu bonfaw, ε bomew yaa nu κε bonfaw. E è nu κε Keyoy kemwaan̄ kè to taashεε beene bocii keenu ye yimian̄. * E Nyo' to geke κε ε è nu Keyoy kedvu kemwaan̄ fô mvuntelem mvuseεbeene le.

¹⁴ Ke ye wee nu κε keba ke ye le kemwaan̄ κε. E nu biba nteen. ¹⁵ E ekale cim nε ε gay le, “No me mbaa nu kebo κε, tu κε me mbεε keba ke ye le κε”, fifiε saa ege é kí emum enu sε è nu keba ke ye le κε. ¹⁶ Kentun̄tun̄ ε nε tεn ε gay le, “No me mbaa nu jise κε, tu κε me mbεε keba ke ye le κε”, fifiε saa ege é kí emum enu sε è nu keba ke ye le κε. ¹⁷ E ye wee yicii be mεy κε jise, é wvú eyuuke mwεεm bó la? E yî be mεy κε kentun̄tun̄, é wvú eyuuke nsam fiεε bó la? ¹⁸ Fiεε fi nu, nu le Nyo' to nu ε bom wee seyse biba biew bi ye le jεεy jεεy no wvú koon̄ke. ¹⁹ E ye wee be nu κε keba kemwaan̄, é yî enu nεε le? ²⁰ No fí nu, biba bi ye le nu nteen. Geenεn ε bí ε taashε ε ge ye yimian̄. ²¹ Ke è nulo é jise egay ê kebo le, “Ke me nshieele wo κε.” E κε εkolε nulo egay tεn ê bikaa le, “Ke me nshieele ben κε.” ²² Fiεε fi kaa nu, nu le biba bi ye le bì yen'yi le bí wεεyi lo nu bì κε è nulo é ye wee enu sε bí κε. ²³ E biba bi ye le bì beene joo le bí nu

12:2 8:4-6; Yesa 44:9-20; Gal 4:8

12:3 1Jon 4:2-3; Lum 10:9

12:4 12:27-14:40; Lum 12:6-8; Efe

4:4 12:5 12:28-30 12:7 14:26

12:10 14:5; Lem 2:4

12:11 7:7; Lum 12:3; Efe 4:7; 1Bi 4:10

12:12 12:27 12:13 Gal 3:27-28

* 12:13 Ke nεε le, “E è nu κε Keyoy kemwaan̄ kè to joe beene bocii é bó sε lese beene é joo keenu ye yimian̄.”

ncɛw, nu bì beene taale fó ntay. E biba bì beene ké no wuumene keeduŋci ê bonyii nu bì beene ké no ban̄yi. ²⁴ E biba bì bonyii yene, nu bì yaa shieele le bó etaalè fó nonen ke. Nyo' nu e seyse ye wee ê je yì le bó ewvumtè biba bì yen'yi le bí nu ncɛw e. ²⁵ Wvù to ge nonen wvu le fo ken̄gawsen enu yì ye le ke, le keba etomtè kemew, e kemew tomtè kemew. ²⁶ E keba ke ye le kemew ne e no yuuke nsase, tu biba bidvu bicii nu eyuuke nsase. E bó seyse keba ke ye le kemwaan, tu bí bicii nu elan̄lan̄e bô kí. ²⁷ E dioo tu fô Klistu le nu e ben bocii nu ye ye, e wee mwaan mwaan ben e nu keba ke ye yidvu le. ²⁸ Nyo' nu e gee bonyii bô elemtè dilemme jey jey ê kentaashe ke bonyii bo mbee le. E bo fwe nu boom bo ntum e bo Jisos e, e bô bii bó le nu bonyii bô teete bontum bo Nyo' le, e bô bii bó le nu bonyii bô yeyi bonyii. E gee bomew e è nu bonyii bô egeè binghaw bi mwem e, bomew bô efelè bincem, bomew bô efici bonyii. E gee bomew e è nu bô eseyseè no dilemme egene, e bomew nu bô kee keejemyi díew yì bó baa kee yì ke. ²⁹ Ke è nu bonyii bocii bô nu boom bo ntum e bo Jisos e ke. Ke è nu bocii bô teete bontum bo Nyo' le ke. Ke è nu bonyii bocii bô yeyi bonyii ke, e ke è nu bocii bô gee binghaw bi mwem e ke. ³⁰ Ke è nu bonyii bocii bô ken̄ke nnya keefele bincem ke. Ke è nu bocii bô nulo ejemyi díew yì bó baa kee ke. E ke è nu ten bonyii bocii bô nulo eceyi mwem mvù bonyii jemyi ê díew yimi le ê bonyii ke. ³¹ No nnyá yin yicii nu nen, ben eshieelè ntay keeken̄ke nnyá e è nu yì kuuke fele yicii. Geenen, me nu nduŋce ê ben fiε fi fele mwem mvun mvunciim.

13

Ken̄koŋen fele mwem mvunciim

12:26 Lum 12:15; 2Kol 11:29 **12:27** 6:15; 10:17; 12:12; Lum 12:4-5; Ef 4:4, 16; 5:30 **12:28** 12:8-10; 14:1-4; Lem 13:1; 15:32; Ef 4:11-12 **12:31** 14:1 **13:1** 8:1; Lum 13:8-10 **13:1** 2Kol 12:3-4 **13:2** 12:8; Mat 7:22; 17:20 **13:3** Dan 3:19-20; Mat 19:21 * **13:3** Boŋwa' bo boyvuum bomew ken̄ke fen le, "Nya ten ye yem le me nsaale ye." **13:5** 10:33; Bngn 10:12; Fili 2:4 **13:8** 12:10; 14:1-5

¹ E me ncm n̄kee keenjeme díew bitum bicii naa noo díew bonceendaa bo Nyo' le, se me n̄ken̄ke ken̄koŋen fô bonyii le n̄kuuŋ, tu me n̄kumte ke e è nu diuw diewe n̄gem wvù caake, ken̄ee bikan̄kan̄ e e wee kpwaake. ² E me ncm n̄ken̄ke naa mvun̄gay keen-teete bontum bo Nyo' le, n̄kee mwem mvunciim naa noo mvù nu ê kenyile le, e nlese fitele yì Nyo' le naa ntay wvù è nulo é me emvuwyi dikum, geenen se me n̄ken̄ke ken̄koŋen fô bonyii le, tu me nu ke lo fiε fi εcici. ³ E me ncm n̄jo mwem mvun̄ciim e n̄gaw ê bonyii, e nya ten ye yem le bó eton, * geenen se me n̄ken̄ke ken̄koŋen fô bonyii le n̄kuuŋ, sew wvudvu saa enu ke. ⁴ Wee wvù ken̄ke ken̄koŋen fô bonyii le ké no kuule shém, bvuu gee gee di jee fô bonyii le. Ke wvuwε wee ké no bene kendon̄ ke. Ke wvù ké no saale ye ken̄ee bensee ye ke. ⁵ Ke wvù ké no n̄asene yì bonyii le ke. Ke wvù ké no kpwaake ke e è nu ekole kew ke. Ke wvù ké ton'ye shém cekey ke. E ke wvù ké no geele wee fô fitele le ke. ⁶ Ke wvù ké no yuuke n̄on̄ bô fiε fi befε ke. Wvù ké no yuuke n̄on̄ e è nu bô fiε fi nu kecey. ⁷ Ke wee wvù ken̄ke ken̄koŋen ké no yene jay wee mvu le ke. Wvù ké no fiisene mwem mvun̄ciim, taale ke fwe yì fiε le ficii, bvuu suule shém yì fiε le ficii. ⁸ Ke ken̄koŋen ké ka ke. Geenen e kefew nu eyuu eto kè mvun̄gay mvù Nyo' to nyae le bonyii eteete bontum bew dvù nu ke eka, é díew yì bonyii jemyi yì bó baa kee yì ke eka, é mvun̄gay keeke mwem ntay ke eka ten. ⁹ Mvù nu ke eka nonen njefo beene kee mwem keseen ke lo kebese kebese, teete bontum bo Nyo' le ke kebese kebese. ¹⁰ Geenen e è nu ke enu seke beene e looce wase e kocn é mwem mvu kebese kebese emum eka. ¹¹ E to nu seke me nto nu wan caan, e me no njemyi diewe wan e,

ηκpwawci mwεεm diεwε wan e, n'yene mwεεm diεwε wan e. Me ε ndioo ntaw wase ε mum ε ncinε nce boom e. ¹² Keseen nu ε beene yεne mwεεm e jiwejiwe diεwε ε kenλεεy e. Geenεn ε nu ke enu kefew kekιε le ε mvú eyuu ε beene εjise. Keseen nu ε me ηkee mwεεm kebese kebese, ε ε nu ke enu sekekιε, ε me emum emεse enkιεε mwεεm mvunciim ke no Nyo' kee me. ¹³ Mwεεm nu mvuntεntem mvú nu ke emεy eleeme fó. Mwεεm mvudvu mvun nu: keelese fitele yí Nyo' le, bô keetaale fwe yí ηkawma Nyo' le, noo keekεηke keηkoηεn. E keηkoηεn nu fiεε fi kuuke εnte jo mvú fele mvú mvunciim.

14

Keebvuu jemyi εkumε nnyá Keyoy ke Yuule

¹ Ben egεεlè keηkoηεn fwe dvu mwεεm mvunciim, geenεn ekεηkè tεn shiee ntay fô nnyá yí Keyoy ke Yuule nyaa ε bonyii le, εfey mvunciim, nnyaa keeteete bontum bo Nyo' le. ² E wee jemyi ε ε nu díεw yí bó baa kee yí ke, tu ke wvú jemyi ε bonyii ke, tu wvú jemyi ε ε nu ε Nyo', njefo ke wee yaa yuuke fiεε fi wvú jemyi ke. Wvú jemyi ε ε nu mwεεm mvu ε kinyile le ε mvunγay mvu Keyoy ke Yuule le. ³ Geenεn, wee wvú teete bontum bo Nyo' le ké no jemyi ε ε nu ε bonyii, gee ε bonyii kuu yí mbee le, bvuu yvuwse mvuntelem mvubole, bvuu gee tεn ε mvuntelem mvu bonyii le leεtene. ⁴ E wee wvú jemyi díεw yí bó baa kee yí ke ké no fici ke ε ε nu εkolε kew maan. Geenεn, ε wee wvú teete bontum bo Nyo' le ké no fici ε ε nu kentaashe ke bonyii bo mbee le kecii. ⁵ Me ε no ηkooηke le ben ejemyi díεw yí bonyii baa kee yí ke. Geenεn, ε fiεε fi me ηkooηke baay nu le ben eteetè ε ε nu bontum bo Nyo' le ε bonyii. Wee wvú teete bontum bo Nyo' le nu shiee le fele wee wvú jemyi díεw yí bó baa kee yí ke. E ε fεn baa nu le wee mvu ebanke díεw yidvu wvu le kentaashe

ke bonyii bo mbee le eyuw ntay ε fí efi bó.

⁶ Boom bo bwεεm e, ε me ne keseen ε nto fô ben e, ε no njemyi ε díεw yí bó baa kee yí le ke, ε fifie efi ben yí la le? Fiεε fi nulo efi ben nu ke seke me nu ε nto bô fiεε fi fifε fi Nyo' nu ε dunce ε me, kenεε fiεε fimew fi wvú gomte le me enge ε ben ekιεε, kenεε ntum we mvu le me entefe ε ben, kenεε fiεε fimew le me en'yεεyi ben dvú. ⁷ Bó ejo ke fiεε diεwε ndoη kenεε kome le mvú yaa keηke ke keyoy. E nulo ε wee ege neε se kιεε fiεε fi mvú jemyi se bó ε toη kenεε ε kum ε je yí leη e? ⁸ E wee ne le wen etoη soη jem, ε fanε toη ε je yí leη e, ε bonyii ege neε se buy jem? ⁹ E nu ke leηleη no ε ben jemyi díεw ε bonyii se bó yuuke lo, ε bó ke ege neε se kιεε fiεε fi ben jemyi? Ke tu njeme wene nu laayi ke lo yí fwefwe le. ¹⁰ Ke ε nu kemaηεn le dikfuu di díεw e nu yí nshε le fεn dí le dí le ke. E ke yimi nu dvú yí nu se bó kee kenyi kedvu ke. ¹¹ Geenεn, ε wee ne ε no jemyi ε me ε díεw e se me n'yuuke yí ηkuuη, tu wvú nu enu diεwε wee ketum e fô me le, ε me nu tεn diεwε wee ketum e fô wvú le. ¹² Me ε no ηgayte ε ben le no ben gomte le mvunγay mvu Keyoy ke Yuule le eyen'yi ε ben εnte, ben emum emom ntay keekεηke ε ε nu nnyá yiye yí nulo ege ε kentaashe ke bonyii bo mbee le ekuù lo.

¹³ Fí ε mum ε no nu le, ε wee jemyi díεw yí bó baa kee yí ke, ε wvú no bunlee le Keyoy ke Nyo' le enya wen bô bvufee keεεεyi fiεε fi wvú jemyi ε bonyii. ¹⁴ E me ne ε no mbunlee ε díεw yí bó baa kee yí le ke, tu me nu mbunlee ε keyoy kem e, geenεn ε me n'yaa mbunlee bô bvufee bwem ke. ¹⁵ No fí nu nonεn, me nu enge neε? Me nu embunlee ε keyoy kem e, mbunlee tεn bô bvufee bwem, en'yemte ε keyoy kem e, n'yemte tεn bô bvufee bwem. ¹⁶ E fuw ke nonεn, wo ε ne ε no bensee Nyo' ε keyoy kuw e, ε wee mvu wvú be nu fó yeke ke lo ke ege neε se bee le, “Fí enù nonεn” yí keyoone kè

wo be nyaa le se wvú be yuuke díew yí wo jemyi? ¹⁷ E wo nya keyoone nonen, e cim e nya naa ntay nee, tu ke è nulo é fí efi wee mvu we ke. ¹⁸ Me nyaa keyoone é Nyo' le me njemyi díew yí bó baa kee yí ke nfele naa lo ben bocii. ¹⁹ Geen en, no me nciim njemyi nonen é me ndioo nu ente jo kentaashe ke bonyii bo mbee le, e me no nkoonke keenjemyi bô bvufee bwem e è cim nu naa ke díew shen, wvu le me n'yeyi bó, efey keejemyi díew bontfuke yuufe (10,000) se bó kee yí nkuan.

²⁰ Boom bo bwem e, fò ben ekenkè bonkpawce bo boom bo caan e ke. Ben enù ke diewe mvunley mvu boom e mvù yaa kee ke wase fi ee ekume kebefe. Geen en, ekenkè bonkpawce e è nu bo ngaybonyii le. ²¹ Bó nu e san é Nwa' bonci le le,

“Me wvù Tata Nyo' ngayte le me nu nke enjemyi
é bonyii ban dew botolo le,
é díew yí bó baa kee yí le ke.
Geen en, ke fifie nu ke ege é bonyii ban emum eyuw me le ke.”

²² Fí e mum e no nu le, keejemyi díew yí bó baa kee yí ke, nu nciise wvù dunji mvungay mvu Keyoy ke Yuule le é bonyii bô yaa nu bo mbee le ke. Ke è nu nciise é bô nu bo mbee le ke. Geen en, e nnya keeteete bontum bo Nyo' le nu nciise wvù dunji mvungay mvu Keyoy ke Yuule le é bonyii bô nu bo mbee le, e é yaa nu ke é bô baa nu bo mbee le ke. ²³ E ben, kentaashe ke bonyii bo mbee le bocii ne e to yí kentaashe le, wee tfuu e mum e kew e no jemyi ke e è nu díew yí bó baa kee yí ke, bonyii bo ncew kenne bonyii bô baa nu bo mbee le, e ne e ley, e yuw no ben jemyi, bó saa ekpwaake le ben ghaanene lo? ²⁴ Geen en, é wee tfuu teete e è nu ntum Nyo', wee wvu ncew kenne wvù baa nu wee mbee e ley, é fi ee fi ben jemyi ege é wvù ekise le wen nu wee wvù befe, é fí esaake wvù fô fitele le, ²⁵ é mwem mvù nyiime fô fitele fiew e, eyene emwa. Nonen,

é wvú emum etum envuw fokuse, enyaa mbense wvu baay é Nyo' gayte le, “Nyo' nu naa ben e bó.”

No è nulo é kentaashe ke bonyii bo mbee le ebunlee, gee mwem ley

²⁶ Boom bo bwem e, fi ee ficii fi me njemyi nu le la? Fí nu le, seke ben e to yí kentaashe le, e wee wvù kenke nkée keeyem no nu, e wee n'yeyi nu, e wvù kenke fi ee fi Nyo' nu e dunce é wvù nu, e wvù kee keejeme díew yí bó baa kee yí ke nu, e wvù kee keeeye díew yidvu é bonyii eyuw enù ten. Ben egeè mwem mvunciim é je yí è nulo é mvú efi lo kentaashe ke bonyii bo mbee le. ²⁷ E bonyii nu keejeme díew yí bó baa kee yí ke, é bó jeme ke bofee kenne botete maan. E bó dioo jemyi no jemyi wee mwaan mwaan e wee mvu ceeyi fi ee fi bó jemyi é bonyii. ²⁸ E wee baa nu dvú wvù ceeyi fi ee fi bó jemyi, é bó no nu diuw tfu é kentaashe ke bonyii bo mbee le ente, e wee jemyi ke wase é shem é shem fô ekole kew e bô Nyo'. ²⁹ E bonyii bô teete bontum bo Nyo' le nu dvú, é bofee kenne botete jeme é bonyii. E bó dioo jemyi e bomew no yeese fi ee fi bó jemyi ntay. ³⁰ E Nyo' fen nu e dunce fi ee é wee mvu wvù be e shii dvú, é wee wvù be jemyi wase we cife, nya je é wvuwee wee jeme. ³¹ Ben ekeè le ben bocii nulo etefe bontum bo Nyo' le. E ben dioo teete, no teete wee mwaan mwaan wvu le bonyii bocii eyeyi mwem é ben, é ben ebvuu ege é mvuntelem mvubole bocii eyvuwsè. ³² Bonyii bô Nyo' nu e nya yibo nnya keeteete bontum bew kenke mvungay é we jo nnya yidvu, ³³ njefo ke Nyo' nu Nyo' kembunse ke, Nyo' nu Nyo' kenleten.

No fí nu é bintaashe bi bonyii bo mbee le bô è nu bo Nyo' le bicii, ³⁴ seke bokene nu é kentaashe ke bonyii bo mbee le ente, no nu diuw tfu. Ke bó baa nya bó bô mvungay keejemyi ke. Bó kenke keeyuuke lo bolems le, e

14:20 Efe 4:14 14:21 Yesa 28:11-12; Dito 28:49

14:23 Lem 2:13

14:25 Yesa 45:14; Jon 4:17-19

14:26 8:1; 12:7-10; 14:4; Efe 4:11-13

14:29 Lem 17:11; 1Tes 5:21

14:33 7:15

14:34 11:3; Efe

5:22; 1Tim 2:12

è nu no nci jemyi. ³⁵ E fiεε nu dvú fi bó gomte keekiεε, é bó bife ê bole' bobole seke bó ε tu jim yew, njefo è nu kenshoose fô kpwoon ejemyi ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ente. ³⁶ Ben ekeè le ke è to κεw ben diεw Nyo' ke. Nuw le è to κεw ben ε? E ke è mey ke ben bò diεw Nyo' nu ε gen wase fó ke. Nuw le è mey ben ε? ³⁷ Wee wvù kee naa le wen nu wee wvù teete bontum bo Nyo' le, kenεε wvù kee le Nyo' nu ε nya wen bô nnya ye yi Keyoy ke Yuule, wvù kenke keebεε le fiεε fin fi me nsan fô ben e nu ε è gay Tata le me ensan. ³⁸ E wee baa ebee fí, tu bó nu ema lo ten wvù bô fiew fiεε.

³⁹ Boom bo bwεεm e, fí ε mum ε no nu le, ben ekenkè shiee baay ε è nu keeteete bontum bo Nyo' le. Geenεn, fo ben etun fo bonyii ejemyi díεw yi bó baa kee yí ke. ⁴⁰ Ben dioo gee mwεεm mvun mvunciim, no seysee ntay, gee ê je yí jee le.

15

Jisos Klistu to nu ε buy yí kpwe le

¹ Boom bo bwεεm e, me ngomte keeseen keenkume ben ekumε saaka wvù jee wvù me nto nfewcεε ê ben ε ben fiisen, ε no leeme yí dvú le keseen. ² E nu saaka wvudvu wvun wvù boysee ben é ben fεn jici dvú ntay. E fuw ke nonεn, tu ben to beje ke ε è nu εcici. ³ Ben ekeè le me nto nu ε nya fiεε ê ben ε fí kuuke baay fele lo mwεεm mvunciim. E è nu ke fí fi bó to nyaε ê me. Fiεε fidvu nu le Klistu to nu ε kpwe fô bibefε bisεεbeene le ke lenlen no bó to sanεε ê Nwa' Nyo' le, ⁴ bô le bó to nu ε dwey wvù, ε è ke no nu εdiuw εta ε Nyo' bvuse wvù yí kpwe le ke lenlen no bó to sanεε ê Nwa' Nyo' le, ⁵ noo le wvù to nu ε dunce ekole kew ê Bita, * bvuu dunce ten ê boom bew bo ntum e bo yuufe ncow bofεε. ⁶ E wvù ke dunce ten ekole kew ê bonyii bo mbee le ε bó nu bvudvu bvumwaan

fele wee gee tin. Bonyii nteen ngoo yin e bεε ke naa dvú εben, ε bomew ε kpweken wase. ⁷ E wvù ke bvuu dunce ekole kew ê Jεm, bvuu dunce ê boom bew bo ntum e bocii. ⁸ E è ke dioo nu ejim, ε wvù dunce ten ekole kew ê me wvun wvù nu ente jo boom bo ntum e bo Jisos e diεwε wan wvù bó to bokεε kente le. ⁹ Me njemyi nonεn njefo me nu lo diεwε wee wvun caan e ente jo boom bo ntum e bo Jisos e bocii. E me mbaa encim enkpwentεn wvù bó etenje me le waa ntum Jisos ke, njefo me nto mbone bikaa ejim jo kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Nyo' le. ¹⁰ Geenεn, ε Nyo' buw me, ge ε me no nu fiεε fi me nu fí keseen. Ke nfi wvun wvù Nyo' to nyaε ê me to nu ε la εcici ke. Me nto nu ε nkaa nlem naa nfey lo boom bo ntum e bo Jisos e bocii. Geenεn, ε ke ε to lemte me bô mvun gay mwem ke. E to nu nfi wvun wvù Nyo' to buwεε me dvú wvù to lemte yí yεm e. ¹¹ Fí ε mum ε no nu le kenεε è to nu me wvù to fewcεε saaka wvun ê ben, kenεε è to fewci bó, tu è nu ke fiεε fimwaan fi bee bó fewci, ε ben to bee fí le.

Beene nu ke ebuy ten yí kpwe le

¹² Keseen no bese fewci le Klistu to nu ε buy yí kpwe le, ben bomew ε ge neε ε se no duu le ke bonyii bò kpweken wase nu ke ebuy yí kpwe le ke? ¹³ E è fεn nu kecεεy le ke bonyii bò kpweken wase nu ke ebuy yí kpwe le, tu ke Klistu to nu ε buy ten yí kpwe le ke. ¹⁴ E è nu le Klistu to baa buy yí kpwe le, tu fiεε fi bese fewci nu εcici, ε mbee wene nu ten εcici. ¹⁵ E è fεn nu nonεn, tu bese teyte fiεε yí Nyo' le εcici, njefo bese ghane fewci le wvù to nu ε bvuse Klistu yí kpwe le se wvù to nu ε bvuse nkuun, é è fεn nu kecεεy le ke bonyii bò kpweken wase nu ke ebuy yí kpwe le ke. ¹⁶ E è fεn nu kecεεy le ke bonyii nu ke ebuy yí

14:37 1Jon 4:6 **14:39** 14:1, 5 **14:40** 14:33 **15:1** Gal 1:11 **15:2** Gal 2:1-2 **15:3** 11:23; Yεsa 53:5-12 **15:4** Jona 1:17; Mat 12:40; Jon 20:9; Lem 2:24-31 **15:5** Mat 28:16-17; Luk 24:34, 36; Jon 20:19 * **15:5** Diee di Bita din nu ê díεw Glek e le Sefas. **15:7** Luk 24:50 **15:8** 9:1; Gal 1:15-16; Lem 9:3-6 **15:9** 1Tim 1:12-16 **15:9** εfe 3:8; Gal 1:13-14 **15:10** 2Kol 11:23 **15:11** 1:12; Gal 1:17-18; 2:6-9 **15:15** Lem 1:22; 4:33; 5:30-32 **15:17** 15:3; Lum 4:25

kpwe le, tu ke Klistu to nu e buy ten yi kpwe le ke. ¹⁷ Fi e no nu le e fen nu le Klistu to baa buy yi kpwe le, tu mbee wene nu e cici, e bibefe binen bee ke yi yene le. ¹⁸ E fi emum enu ten le bonyii bo nu e kpweken wase e bo to taashe bo bo Klistu nu e la wase e cici. ¹⁹ E beene geele bvufee yi Klistu le, taale le wvu efi beene e e nu ke yi nshii wvun e maan, tu beene nu bonyii bo shen ekoole bonyii dvu yi won wvun e fele lo bonyii bocii.

²⁰ Geen en, keeey kedvu nu le Nyo' to nu e bvuse Klistu yi kpwe le. E e nu Klistu wee wvu fwe wvu celee je fo bonyii bo nu e kpweken wase le. ²¹ No wee mwaan to gee e kpwe to fo bonyii le bocii, nu ke lenlen no wee mwaan nu e ge le bonyii nu ke ebuy yi kpwe le. ²² Fi e no nu le no bonyii bocii kpwee njefo bo nu kfuu di Adam e, nu ke lenlen no bonyii bocii nu ke ebuy yi kpwe le njefo bo nu bonyii bo Klistu le. ²³ Geen en, e wee nu ke ebuyte ke e kew kefew e. E Klistu nu wee wvu to yawee ce je buy. E wvu nu ke dioo e kase e to, e bonyii bo nu bew emum ebuy ten. ²⁴ Fi nu ke dioo e kooy nonen, e emum enu kefew ke won nu eka. Klistu nu ke efirse bvunfon bo mvungay noo bvukuke bvucii bvu saake keseen, emum et-fuse bvunfon bwew e Nyo' Ice. ²⁵ E wvu wvu Klistu kenke ke keesaake egen ebuy seke Nyo' nu ke egee bonyii bew bo bvuban e bocii e wvu ekuse e wvu etome bikaa yi bo le. ²⁶ E wee bvuban wvu ejim wvu wvu nu ke emese efirse nu kpwe. ²⁷ E nu fi fi bo to sanee e Nwa' Nyo' le le, "Nyo' nu e gee wase mweem mvunciim e wvu ekuse wvu e no saake."

Geen en, keegay le mweem mvunciim nu e wvu ekuse yaa mum nu le Nyo' wvu gee mweem mvunciim e wvu ekuse nu ten e wvu ekuse ke. ²⁸ E nu ke enu seke mweem

mvunciim nu wase e Klistu ekuse e wvu saake, e wvu wvu Waa Nyo' emum egee ekole kew ekuse jo Ice wvu gee mweem mvunciim e wvu ekuse, wvu le Nyo' emum enu ewe jo fi fi ficii mondvuum monciim saake.

²⁹ E e baa nu le bonyii bo nu e kpweken wase nu ke ekase buy yi kpwe le, bo e no leese bonyii e joo yi bvudvuu bvubonyii bo kpweken wase le nje la? Bo leese bo e joo nonen le sew wvudvu nu la? ³⁰ Bese ten e no ghane yuu ye nen nje la? ³¹ Boom bo bwem e, me nu diuw kpwe le ediuw eci. Me njemyi mweem mvun nen njefo me n'yuke ye yi fi fi Klistu Jisos wvu Tata wesebeene nu e ge fo ben e fele can yem e. ³² E e baa nu le bonyii bo kpweken wase nu ke ebuy yi kpwe le, no bonyii ke no jemyi mweem, e me nke ngen Efesus, e bonyii e bo nale diewe nyam yi nkpwaante le no diuu bee bo gomte keesaaye lo me, le sew wvudvu nu la? E me enfan nlu lo engay le fi enu no bo ke no duu le, "Beene ediekenè, wukenè njefo ntfuu nu e bo nu ebuy ekpweken" e? ³³ Fo wee elèle ben ke. Ben ekeè le, "E wee wvu kenge kew jee lene bo ngoo yi befe, e ngoo yidvu ebefe bo wvu." ³⁴ Ben etee bvufee bvunen jim, ecine kebefe le. Me n'yene le ke ben bomew kee Nyo' ke. E me njemyi nen keenge le ben ewuunenè.

Ye yi bonyii nu ke ebuyte dvu yi kpwe le

³⁵ E nulo e wee mvu ene ebiite le laa bonyii nu ke ebuyte yi kpwe le nee le le? Bo nu ke ekenke e e nu kfuu ye yi nee le? ³⁶ Wvuwee wvu biite nonen nu keyun. Ke wvu kee le bo ke jeyi fi fi saa ke ebuy se fi e yaw e kpwe le? ³⁷ Ke ye fi fi bo ke jewe nu yi yi ke buy no kuu ke. Bo ke jewe ke e e nu ngow eyineyin, kene e nu ngow egin, kene e nu yi la, ³⁸ e Nyo' mum nya ngow yidvu bo ye yi wvu shieele.

15:18 1Tes 4:13 **15:20** 6:14; Kolo 1:18 **15:21** 15:45-49; Ken 3:17-19; Lum 5:12, 14, 18 **15:22** 2Kol 5:17 **15:23** 15:51-52; 1Tes 4:16 **15:24** Dan 2:44 **15:25** Mben 110:1; Mat 22:44 **15:26** Mwm 1:18; 20:14; 21:4 **15:27** Mben 8:6 **15:28** Lum 11:36 **15:30** Lum 8:36 **15:31** 2Kol 4:10-11
15:32 Yesa 22:13; Luk 12:19-20; 2Kol 1:8 **15:34** Mat 22:29; Lum 13:11-14; Efe 5:6-17 **15:36** Jon 12:24 **15:38** Ken 1:11

Ɛ wvú nyaa ye jɛɛy jɛɛy ê ngow no ngow yidvu nu. ³⁹ Kɛ mwɛɛm mvunciim kɛŋke nyam ye lɛŋlɛŋ kɛ. Bonyii kɛŋke yibo nyam ye jɛɛy, ɛ nyám kɛŋke yibo, ɛ mvunyiim kɛŋke yibo, ɛ byé kɛŋke tɛn yibo ye. ⁴⁰ Mwɛɛm mvu we nu ê yibo je le, ɛ mvu fokuse nu ê yibo je le. Mwɛɛm mvu we kɛŋke bvubole bvujonkɛ, ɛ mvu fokuse kɛŋke bvubole bvujonkɛ. ⁴¹ Diuu kɛŋke bwew bvujonkɛ, ɛ kpwee kɛŋke bwew bvujonkɛ, ɛ jón kɛŋke tɛn bvubole bvujonkɛ. Ɛ kɛ jon yimi bô yimi cim kɛŋke bvujonkɛ lɛŋlɛŋ kɛ.

⁴² Ɛ nu kɛ lɛŋlɛŋ no ye bonyii nu ke enu seke bó buyte yí kpwe le. Bó ké dweyte wee ɛ ye ye fo, geenɛn kɛ ye yí wvú nu ke ebuy dvú yí kpwe le bɛɛ ke efo kɛ. ⁴³ Bó dweyte wee bô ye ɛ yí yaa yen'yí jee kɛ, yaa kɛŋke mvunɔɔy kɛ. Geenɛn, ɛ wvú nu ke ebuyte yí kpwe le bô ye ɛ yí kɛŋke bvujonkɛ, kɛŋke mvunɔɔy. ⁴⁴ Bó dweyte wee ɛ ye ye nu yí wee wvu wum. Geenɛn, wvú nu ke ebuyte yí kpwe le bô ye ɛ è nu wase yí keyoy. Ɛ ye wee wvu wum nu lo, tu ye keyoy nu lo tɛn. ⁴⁵ Bó nu ɛ saŋ lɛ, “Adam wvu fwe to nu ɛ no nu dvú, yoyte.” Ɛ dioo tu fô Adam wvu ejim e, ɛ wvú no nu fiew keyoy kè nyaa nshii ê bonyii. ⁴⁶ Kɛ wee ké yaw no kɛŋke ye ɛ è nu yí keyoy kɛ. Wvú ké yaw kɛŋke ɛ è nu ye wee wvu wum sɛ ké kɛŋke yí keyoy. ⁴⁷ Adam wvu fwe nu ɛ bó to bom bô kebvú ke yí nshɛ le. Ɛ Adam wvu ejim to nɛ fiew fowe. ⁴⁸ Bonyii bo fokuse fɛn nu diɛwɛ wee wvu fwe wvú bó to bomɛɛ bô nshɛ le, ɛ bonyii bo fowe nu diɛwɛ wee wvú to nɛn'yɛɛ fowe le. ⁴⁹ No beene nu ɛ jo nfiɛɛɛn yí wee wvú bó to bomɛɛ bô nshɛ, nu kɛ no beene nu ke ejo yí wee wvú to nɛn'yɛɛ fowe le.

⁵⁰ Boom bo bwɛɛm e, é me ensee ê ben lɛ kɛ è nulo é ye yin yí è nu nyam bô ɛlɛmɛ ke ekeŋke bvudvuu ɛntɛ jo bvunfon bvú Nyo' le kɛ. Ɛ kɛ è nulo tɛn é fiɛɛ fi nulo efo ke ekeŋke bvudvuu

fô fiɛɛ yaa foo fó le kɛ. ⁵¹ Ben eyekɛ eyuw é me ensee ben kenylɛ ke fiɛɛ le. Kɛ beene bocii nu ke ekpwekɛn kɛ. Geenɛn ɛ ye yesebeene bocii nu ke esɛɛ ekumɛn. ⁵² Bó nu ke edioo ɛ tonj soŋ yí fokemɛɛɛ, é ye yesebeene emum ekumɛn kɛ nɛn mwanɔɔ no wee ke bɛwbɛw jise. Soŋ nu ke dioo ɛ jeme é bonyii bô nu ɛ kpwekɛn wase emum ebuy yí kpwe le bô ye yí yaa bɛɛ ke efo kɛ, é beene bô bɛɛ dvú emum ekumɛn lo. ⁵³ Ye yin yí nulo efo kɛŋke keeke ekumɛn etu wase ɛ è nu yí yaa nulo efo kɛ. Ɛ ye yí nulo ekpwe kɛŋke keeke ekumɛn etu wase yí yaa nulo ekpwe kɛ. ⁵⁴ Seke ye yí nulo ekpwe ebvuu efo ɛ kumɛn wase ɛ tu yí yaa nulo ekpwe ebvuu efo kɛ, é fiɛɛ ficii emum ekocɛn no bó saŋ ê N'wa' Nyo' le lɛ, “Bó nu ɛ so wase kpwe ɛ ngoy mvunɔɔy mwew.

⁵⁵ O kpwe, mvunɔɔy mwuw ɛ fɛɛ?

O kpwe, gbwɛɛɛŋ wo wvú wo taa bonyii dvú ɛ fɛɛ?”

⁵⁶ Gbwɛɛɛŋ kpwe nu kebefɛ, ɛ mvunɔɔy mvu kebefɛ le nu nci Nyo'. ⁵⁷ Beene enyaà keyoone ê Nyo' wvú nu ɛ taashɛ beene bo Tata wesebeene wvú Jisostu beene ɛ no soo kebefɛ noo kpwe.

⁵⁸ Nonɛn boom bo bwɛɛm e bô nu shém yɛm, ben eleemè tɛmyi. Fo fiɛɛ eshiikè naa lo ben kɛ. Ben elemtè lemme di Tata le sekecii, ekeè lɛ kɛ lemme di wee gee nje Tata nu ke ela ɛcici kɛ.

16

Nnya keefi bonyii bo Nyo' le dvú

¹ Me nu enjeme keseen ɛkumɛ nnya yí bó nyaa keefi bonyii bô è nu bo Nyo' le dvú. Ben egeè kɛ lɛŋlɛŋ no me nto ngayɛɛ lɛ bintaashɛ bi bonyii bo mbee le bi Galɛshia egeè. ² Seke è nu diuu di fwe yí kemaa le kecii, ɛ wee mwaan mwaan baa fiɛɛ seyse gɛɛ. Wee dioo baale, baa kɛ no Nyo' nu ɛ buw wvú. Ɛ me ŋke endioo ɛ nto ben saa ebvuu eshe esuuke lo kensuw kɛ.

³ Me nu ηke endioo ε nfεse, emum ensaη ηwa' embεne fô nnya yene le, ε bonyii bô ben nu ε baa emum ejo egen dvú Jelusalεm. ⁴ Ε fí fεn nu ε kocεn ben e le me enγεν τεν, ε bee bó emum egen.

Mwεεm mvù Baul to kpwawci keeke ege

⁵ Me nu ηke en'yaw enfey je Masedonia seke me ntoo ε ben e, njefo me ηgomte keenfey je jó. ⁶ Ε ε nulo ε beene ke ece, ce naa ε kefew ke nffum wvù temyi le ke eghan efey, wvu le ben ke efice me yî lene diem e, ε me emum enγene jò me ηγene. ⁷ Ke me ηgomte le me ηke endioo ε nto ε ben e keseen ε beene eyεnen ke lo we we ke. Me ntaale fwe, ηkee le me nu ηke ento ε beene ebosen ece, ε Tata fεn ε bee. ⁸ Geenεn me embεε ence Efesus jan enγεν embuy diuu di Nkaw Bentekos e. ⁹ Kembuη ke baay nu ε yene fô me le jan keengee lemme di Nyo' le, naa no bonyii bomew cim nu dvú bane lemme didvu din nen. ¹⁰ Ε Timatio ke eto lo, ε ben yen le ben nu ε ge wvú ε no yuuke njon ε ben ente, njefo wvú gee lemme ε ε nu di Nyo' le leηλεη ke diεwε me. ¹¹ Fo wee ejo wvú εκuse ke. Ben ke efice wvú ε wvú elen nyεkeey etu jim fô me le, njefo bee boom bo bwee wesebeene le cεyte wvú. ¹² Fi εκume waa bwee wesebeene wvù Abolos nu ε me nse nu ε no nleke wvú le wvú elaa ghane ε ben e bô boom bo bwee wesebeene le bomew ba, geenεn wvú se baa koonke naa lo keeto keseen ke. Wvú nu ke edioo ε keηke je, emum eto.

Ngayma bô kemεse ke njeme le

¹³ Ben dioo nu no yenε. Ben eleemε temyi yî mbee wene le, enù bonyii bô keηke mvuntelem. Ben eleemε temyi. ¹⁴ Ben dioo gee fice ficii no gee bô keηkonεn.

¹⁵ Boom bo bwεεm e, ben ekeε le Tefanas bô yew ye nu bonyii bo fwe

ε keba kè Akεya le bô to yawεε lese fitele yî Tata le, nya bikuu bibole keefici bonyii bo Nyo' le. ¹⁶ Me ε no ηkule can le ben eyuukε bonyii ke diεwε ban e, ebvuu eyuukε ten bonyii bô lemte yî fice le fimwaan bô bó le. ¹⁷ Me ε no n'yuuke njon no wvú wvù Tefanas bô Fotunatus noo Akaykus nu ε to keeyεn me le. Me nu ε n'yεn bó le fí ε mum ε no nu le me nu ε n'yεn wase ben e. ¹⁸ Bó nu ε lεese fitele fiem ke leηλεη no bó lεese mvunen. Bonyii diεwε ban e nu bô ben ewvumtε bó. ¹⁹ Bintaashε bi bonyii bo mbee le bi Esia jan gayte ben e. Akpwila bô Blisilia noo kentaashε ke bonyii bo mbee le kè shiile ε bó yew gayte ben e ε diee di Tata le. ²⁰ Boom bo bwee wesebeene le bo mbee le ciinse ten ηgayma. Ben egay wee tfuu le enoce diεwε bonyii bo Nyo' le. ²¹ Wvun ηgayma saanke me wvù Baul bô kebo kem. ²² Lon ekoo wee wvù baa ekoonke Tata ke. Kee Tata, kase ke eto. ²³ Tata Jisos ebuw ben bô kembonen kew sekecii. ²⁴ Keηkonεn kem enù fô ben e sekecii njefo beene nu ε taashε yî Klistu Jisos e. Fí enù nonεn.

16:5 Lem 15:21; 2Kol 1:15-16 **16:6** Lum 15:24 **16:7** 4:19 **16:8** Lem 19:8-10 **16:10** 4:17
16:12 1:12 **16:13** 15:38; Mben 31:24; Εφε 6:10 **16:14** 8:1; Jon 13:34; Lum 13:8-10; 2Kol 6:6; Gal 6:10; Εφε 5:2 **16:15** Lum 16:5; 1:16 **16:18** Fili 2:29; 1Tes 5:12 **16:19** Lum 16:5; Mwm 1:4, 11; Lem 18:2 **16:20** Lum 16:16 **16:21** Gal 6:11; Kolo 4:18; 2Tes 3:17; Flm 19 **16:22** Gal 1:8-9; Mwm 22:20; Jut 14; Mwm 1:7 **16:24** 4:21; 2Kol 2:4; 11:11; 12:15; Fili 1:8; 2:17; 1Tes 2:8; 3:12; 2Tim 3:10; Flm 9

**Nwa' wvu bokaŋ bofεε
wvù Baul to saŋεε ê
kentaashε ke
Kol en
Fiεε fi nu ê Nwa' wvu
Kol en wvu bokaŋ bofεε
wvun e**

Baul to saŋ nwa' wvu bokaŋ bofεε wvun fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Kol en e, ε è nu kefew kè bonḡew to nen'yεε etoo entelen jo wvù bô kentaashε kedvu. Bonyii bo ê kentaashε kin e bomew to nu ε nε no kenke mvunḡicen mvù temyi ekumε Baul. Geenεn, ε Baul saŋ no duŋci le wen koonke baay le bô bó etu diuw mwaan.

Nwa' wvun nu ε bvuu ε ḡen fwe ε no jemyi no Baul to leke kentaashε kedvu le bó eyene can yibo keefi bonyii bo Klistu le bo Judea bô to nu yî ḡew e. ε keba ke nwa' wvun e ke ejim nu ε Baul jemyi ekumε mwεεm mvù duŋci le wen nu waa ntum Jisos Klistu wvu cεεy. Wvù to jemyi njefo bonyii bomew bo Kol en caan to nu ε nε bense bikuu bibole le è nu bowen boom bo ntum e bo Jisos e bo cεεy, mum duu le ke Baul nu naa lo waa ntum Klistu wvu cεεy ke.

Bikuu bi mwεεm e ê nwa' wvun e

1:1-11 Kenkewce

1:12-7:16 Baul bô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Kol en

8:1-9:15 Nnya keefi bonyii bo Klistu le bo Judea dvù

10:1-13:10 ε Baul jeme ekumε mwεεm mvù duŋci le wen nu waa ntum Jisos Klistu wvu cεεy

13:11-14 Kemεse

¹ ε nu me wvù Baul, ε me nu waa ntum Klistu Jisos yî ḡkon wvù wvu Nyo' le. ε nu bee waa bwee wesebeene wvù Timatio. Me nsaanke nwa' wvun fô kentaashε ke bonyii bo mbee le bo Nyo' le bo Kol en, noo fô bonyii

bô è nu bo Nyo' le bocii bo keba kè Akεya le kecii. ² Nyo' Icee wesebeene bô Tata Jisos Klistu ebuw ben, ebvuu enya ben bô mvuntelem mvù læεtene.

Nyo' wvù læεsee mvuntelem

³ Mbense enù fô Nyo' wvù è nu Nyo' wvu Tata wesebeene wvù Jisos Klistu, bvuu nu Ice le. Wvù nu Icee shen, nu Nyo' wvù læεsee mvuntelem mvu bonyii le yî mwεεm e mvunciim. ⁴ ε nu wvù wvù ké no læεsee mvuntelem mvusεεbeene yî bonḡew bosεεbeene le bocii wvu le è nulo é beene emum ekee ten keelεεsee mvuntelem mvu bonyii bomew e seke bó nu yî bonḡew e. Beene nulo ekee keelεεsee nonen ε è nu bô nλεεsee wvù Nyo' nu ε læεsee mvusεεbeene mvuntelem dvù. ⁵ Bese kee lo le ke lenlen no bonḡew bo Klistu le nu fô bese le baay, nu ke no Nyo' nu efele yî Klistu le læεsee mvuntelem mvusεε ke ten baay. ⁶ ε bese nu yî monlum e, tu è nu keelεεsee mvuntelem mvunen noo keeboyse ben. ε bó læεsee mvuntelem mvusεε, tu è nu keege é mvuntelem mvunen elεεtene, é ben ekuu shém enu nyεkeey yî bonḡew bô ben yene diεwε no bese yene le. ⁷ Fiεε fi bese taale fwe kee ekumε ben nu ε ke fiεε nulo eshiw bese ke, njefo bese kee lo le no ben yene ḡew diεwε bese le, nu ε ben ten nu ekenke mvuntelem mvù læεtene diεwε bese le.

⁸ Boom bo bwee wese le, ke bese gomte le ben enù se ben kee kfuu ḡew wvù bese to wue won wvù Esia le ke. Wvuwe ḡew to temyi baay fele mvunḡay, ε bese no yene le ke è nulo é bese ebvuu elun ke. ⁹ Yî kecεεy e, bese to kee le è nu ke wase kpwe fô bese le. Geenεn fifin to kooyi nonen keege le fo bese eyeemè yî bikuu bisεε le ke, le bese eyeemè ε è nu yî Nyo' le. ε nu wvù wee wvù bvuuuse bonyii yî kpwe le. ¹⁰ Wvù wvudvu wvù to bvusεε bese yî kfuu wvuwe ḡew wvù è to yen'yi wase kpwe le, nu ε wvù nu ke emεy ke ebvuuse. Bese nu ε ḡεε bvufee ε è nu yî ye le le wvù bεε ke ke

ebvuu ebvuuse bese sekecii, ¹¹ no ben nu etomte bese bô bunle yene. Nonen é bonyii emum ke enyaa keyoone ê Nyo' fô bese le nje fiεε fî jee fî wvú nu ε buw bese dvú nje bunle bonyii nteen.

Fiεε fî to gee ε Baul se kumen ηkpawwεε lene diew

¹² Fiεε nu dvú fî bese saale ye yî dvú le, ε fitele fisεεse tomte bese ekumε fî. Fî nu le, gee disεε ε wɔŋ jan, εfey mvunciim fô ben e, nu di yuule, nu kecεεy no Nyo' gomte. Ke bese gee gee di bii bvufee bvú yî wɔŋ wvun e ke. Bese gee bii ε è nu no Nyo' nu ε buw bese le bese egeè. ¹³ Ke bese saan̄ke fiεε fimew fô ben e jεεy εfey fî è nulo é ben etan̄ ekiεε fî ke. Me ηkpwaake le ben nu ke etan̄ ekiεε fî ficii, ¹⁴ ke no ben nu ε kiεε wase bese keseen caan, wvu le é ke edioo enu diuu di Tata wesebeene wvù Jisos ε to, é ben esaale ye bô bese ke naa no bese saale ye bô ben. ¹⁵ No me nto ηkee naa fifin nonen, ε me mum no ηgomte keen' yaw nto é ben e, wvu le ben eken̄ke sew wεm bokan̄ bofεε. ¹⁶ Me nto ηkaake le me nu ηke endioo en̄gene Masedonia enfey je jo ben, bô le me nu ηke endioo en̄kaase embvuu enfey je jo ben é ben eficε me yî lene diem di Judea le. ¹⁷ Ben kpwaake le no me nto mbaa en̄ghan enfey ke, nu ε me nto ηkaake nonen ηgee ε è nu ndvum e? Nu le me ndioo ηkaake fiεε no ηkaake é je wee wvu fokuse fεn wvù beje fiεε le “εε” mum kase tun ke sekedvu le “Aay” e? ¹⁸ Yî kecεεy e, no Nyo' ké no leeme ke yî diεw ye le, ke fiεε fî bese jemyi é ben ké no nu fi bese ebee le, “εε” kase tun le, “Aay” ke. ¹⁹ ε fî nu nonen njefo ke Jisos Klistu wvù Waa Nyo' wvù bee bo Silas noo Timatio to fewci é ben ente nu wvù beje fiεε le, “εε” kase tun le, “Aay” ke. ε ké no nu ke le, “εε” sekecii. ²⁰ Ben ekeè le yî Klistu le nu ε bon̄kawma bô Nyo' gee bocii

nu ε wvú ε bee dvú le “εε”. ε nu nje fifin wvù beene fele yî Klistu le gayte é Nyo' le “Fî enù nonen.” ε nεε no beene ké no tumte mon̄kum mew nen. ²¹ ε nu Nyo' wvù nu ε leke bese ε leke ten ben, beene ε no tεmyi yî Klistu le. Wvú nu ε caw * beene. ²² Wvú nu ε gee nciise we yî yese beene le wvù è nu Keyoy kew kè nu fô mvuntelem mvuseεbeene le diεwε sâ' fiεε ficii fî beene nu ke eken̄ke le.

²³ ε nulo é me mbe Nyo' é wvù eben jim nsaw wεm le me nto mbaa nto Kolεn ε è nu njefo me nto ηgomte keembawwεε lo ben. ²⁴ ε ke è nu le bese gomte keeleeme ke le è nεε no mbee wene ken̄ke keenu ke. Bese kaa lemte lo beene keeto bô njon̄ fô ben e. Bese kee le ben leeme tεmyi yî mbee wene le.

2

¹ Nonen ε me mum ηkpawwεε le ke me mbeε mbvuu nlaa ghane di eto bô nsase ke. ² ε me embvuu enε ε ηge ben ε yuw nsase, é ebvuu enu yεε dvú wvù nulo ege é me en'yuw njon̄ εfey ben boba bô me nu ε ηge wase bó ε yuw nsase? ³ ε nεε fiεε fî to gee ε me nse nsan̄ ηwa' wε é je yî me nto nsan̄εε le. ε to nu wvu le me ηke ndioo ε nto é ben e, me nsaa ηke en̄ken̄ke nsase wvumvu wvù nε fô ben bô bee ege é me en'yuw ε è nu njon̄ e ke, njefo me ηkee naa ntay ekumε ben bocii le njon̄ wεm nu ke njon̄ wene bocii. ⁴ Ben ekeè le ηwa' wvudvu wε nu ε me nto nsan̄ke bô nsase wvu baay, ε fitele tone me, ε misεm ε yin̄sen é me ejise. ε ke me nto nsan̄ nonen keen̄ge é ben eyuw ε è nu nsase ke. ε to nu keege é ben ekiεε ken̄kon̄en ke baay kè me ηken̄ke fô ben e.

Bó elεshe jay mweten enya é wvú

⁵ ε wee to nu ε ge ε me n'yuw nsase, tu ke nsase wvun to mεy ke fô me le ke. Wvú to nu ten fô ben e bocii. (Ke fifin nu fiεε fî me en̄jemyi en̄gene yî dvú

1:12 2:17; 1Kol 1:17, 19, 31; 2:13; Ibu 13:18 **1:14** 5:12; Fili 2:16 **1:15** 1Kol 16:5-6 **1:17** 1Kol 4:18-19 **1:18** 1:23 **1:19** Lem 18:5 * **1:21** Kenεε le, “... è yefe.” **1:22** 5:5; Lum 8:15-16, 23; εfe 1:13-14 **1:23** 11:31; 13:2; Lum 1:9; Fili 1:8; 1Tes 2:5; 2Tes 2:10 **1:24** 1Bi 5:3 **2:1** 12:21; 1Kol 4:21
2:3 13:10 **2:4** 7:8; Lem 20:31; 1Kol 16:24 **2:6** 7:11

le baay ke). ⁶ Ngeew wvun wvù wee nteen ben e nu ε nya wase ê wvuwe wee nu ε wvù ε kocen nonen. ⁷ Keseen nu ε è nulo é ben eléeshe jay we, ege é fitele fiew eléetene, wvu le fo wvù emey ke wase enu shen shen baay ke. ⁸ Nonen me ε no nkule can ê ben le ben ekase edunçε ê wvù le ben bee ke koonke wvù. ⁹ E neε fiε fi to gee ε me nse nsaj ηwa' wε fô ben e keemom ben enkiεε le laa ben yuuke ke me le yî fiεε le ficii le. ¹⁰ E ben læshi jay wee, tu me ten nu ε nleεshe. E me nleεshi fiεε, fen é fiεε nu dvù keeléeshe, tu me nleεshi ê Klistu εjise nje yene. ¹¹ Beene gee nonen wvu le fo Satan ke enε eley jó ekεηke mvunçay ê beene we. Ke beene maa no wvù ké no wεentene ke.

Diεw Nyo' kumte bonyii le jé le jé le

¹² E to nu seke me nto ηgenεε mbuy kelaante kè Towas e keenfewçε saaka wvù jee wvu ekumε Klistu jó, ε Tata yene kembunç fô me le keenlem lemme diεw jó. ¹³ Geenεn bvufee bwem to baa nu fó ke, njefo me nto mbaa n'yen waa bwεεm wvù Taytus e jó ke. Nonen ε me mum ηgay bó le le bó ε shεε wase, mum nto Masedonia.

¹⁴ Geenεn, keyoone nu fô Nyo' le wvù ké no saa fwe dvusεε yî Klistu le nyaa mbεεte, ε bese bii diεwε bonyii bò wvù nu ε keηke gbwen jem e. E wvù mum fele yî yese le sançse Klistu mondvuum e monciim ε bó kee wvù yuuke nsam we diεwε jiin fò bó ε ton e. ¹⁵ Ben ekeè le bese nu diεwε nsam jiin di Klistu le fô Nyo' le entelεη jo bonyii bò bó boysee bó noo fô bò laa wase le. ¹⁶ Fô bonyii bò laa wase le nu ε nsam wvun too ε è nu bò kpwe fô bó le. E bonyii bò bó boyse bó nu ε nsam wvun too ε è nu bò nshii fô bó le. No fí nu nonen, tu è nu yeε dvù wvù nu ε kocen keege didin lemme? ¹⁷ Ke bese nu diεwε bonyii nteen e bò nu ε jo diεw Nyo' yí ε tu fiεε fi way e fi bó ghane geese lo ke. Bese nu fisεε

bonyii bò nu ε taashε yî Klistu le. E bese fewci diεw Nyo' bò mvuntelem mvù yuule diεwε bonyii bò Nyo' nu ε tum bó, ε bó leeme ê wvù εjise le.

3

Kenfewsεn ke monkan mo moyvuum bó mo monçem e

¹ Me nfεn ηgayte nen ε fí nu le bese bvuu kaase dunçi lo bikuu bisεε ê ben e? Nuu le bese shieele bonwa' diεwε no bonyii bomew shieele boban bonwa' bò nε fô bese le kenεε fô ben e bò dunçi bonyii bò è nu bese le?

² Ben kebεε nu wase ηwa' wese wvù bó nu ε saη ê mvuntelem mvusεε le le wee tfuu nulo ekiεε ebvuu etaançke.

³ Ben yen'yi le ben nu ηwa' Klistu ε bese ε seyse. Nwa' wvun nu ε ke bó saη ε è nu bò kete ke ηwa' le ke. Bó saη ε è nu bò Keyoy ke Nyo' wvù keηke nshii le. E ke bó saη ε è nu yî biwanç bi eta yo eta le ke. Bó saη ε è nu yî biwanç bì è nu mvuntelem mvu bonyii le.

⁴ Fifin nu fiεε ε bese jemyi ê Nyo' εjise se kemanεn nje Klistu. ⁵ Ke è nu le bese nu ε kocen bò bikuu bisεε keege fiεε fimew wvù bese ke nε eduu le fiεε fimew nε fô bese le ke. E ge Nyo' bese ε se kocen. ⁶ Wvù nu ε ge bese ε kocen keelemte yî saaka monkan mo monçem e. Ke monkan man yaa nu mò bii ε è nu bonci bò bó saηεε lo bò can ke. E nu mo Keyoy ke Yuule le. Bonci to too ε è nu bò kpwe. Geenεn ε Keyoy nyaa ε è nu nshii ê bonyii. ⁷ Je yi yvum yì bó to gee mwεεm jó nu ε bó to cow bonci bodvu yî biwanç bi eta le. Seke Muses to too bò bonci bodvu nu ε ke bonyii bo Islael to kee keebvuu etaa bvushiw bwew ke, nje n'yu Nyo' wvù to baa yî bvushiw bwew e. E yiyε je yi yvum yì to too ε è nu bò kpwe to too keηke n'yu Nyo', ε n'yu wvun nu wvù to baa nonen jimte wase kaa gene lo, ⁸ é n'yu je yì bó gee mwεεm jó yì è nu yi Keyoy ke

2:7 Kolo 3:13 **2:9** 7:15; 10:6 **2:11** 1Bi 5:8 **2:12** 1Kol 16:9 **2:13** 1Tes 3:1; 2Kol 7:6, 13-14; 8:6, 16, 23; 12:18; Gal 2:1, 3; 2Tim 4:10; Tay 1:4; Lem 20:1 **2:15** 1Kol 1:18 **2:16** 3:5-6 **2:17** 4:2; Fili 1:15-17; 1Tes 2:3, 5, 10; 1Bi 4:11 **3:1** 5:12; 10:12; Lem 18:27 **3:2** 1Kol 9:1-2 **3:3** Ksm 24:12; Yeli 31:33; Esek 36:26 **3:5** 2:16; Lum 15:18 **3:6** Jon 6:36; Lum 7:5-6; 8:2, 6, 10; 1Kol 11:25 **3:7** Ksm 34:29-30 **3:9** Lum 8:2, 33; Gal 3:10

Yuule saa efey naa lo wvuwε n'yuule? ⁹ E je yì bó to gee mwεεm jó yì to too bô fiεε fi leese lo bonyii ηgew e, to too bô n'yuule Nyo', ke tu je yì bó gee mwεεm jó yì è nu yì Nyo' joo bonyii le bó nu teyey è wvú ejise nulo ekeηke n'yuule ε wvú fele lo wvuwε! ¹⁰ Kecεy kedvu nu le fiεε fi to too keηke n'yuule Nyo' fidvu nu ε lase wase n'yuule we njefo n'yuule wvú kuuke fele wvuwε nu ε to wase. ¹¹ E fiεε fi to kaa wase gene lo to too bô n'yuule Nyo', ke tu n'yuule fiεε fi too keenu wase kemakaa nu ekuuke fele naa lo wvuwε!

¹² No bese kee nonen se kemanen, bese ε mum ε no fewci yaa fane ke. ¹³ Ke bese nu diεwe Muses wvú to ké ban bvushiw bwew bô ndvu keege le fo bonyii bo Islael etaale no n'yuule wvú to baa yì bvushiw bwew e jimte kaa gene ke. ¹⁴ Geen en bonyii bodvu nu ε bvufee bvubole to jiime. E naa ε to ε buy eben wvun e, nu ε bó dīoo taanke fiεε è ηwa' monkan mo moyvuum e, é bó eyuw, ε fiεε no nu ε fī ε ban ke bvufee bvubole. E nu ke yī Klistu le wvú è nulo é bó ecake fiεε fi baanke fidvu. ¹⁵ Yī kecεy e, ε to ε buy naa eben wvun e, nu ε bó taanke fiεε è ηwa' Muses e, ε fiεε no nu ke ε fī ε ban bvufee bvubole. ¹⁶ Geen en é wee ke etu wase bô Tata, é bó mum cake fiεε fi baanke fidvu. ¹⁷ Tata wvun nu Keyoy, ε naa fεε fô Keyoy kin nu, nu ε bonyii ke buy ke yī bvunfaw e. ¹⁸ Fī nu le beene bocii bô nu se fiεε beε baanke monshim mosεεbeene nu ε n'yuule Tata baa yī yese beene le, gee ε beene baa mum kumene gene fwe fwe fieesene wase ε è nu wvú. Nkumen wvun nu ε è gee Tata wvú è nu Keyoy ke Yuule.

4

Ntfu saaka wvú jee è nsháan mbome

¹ Nonen no bese keηke lemme din ε è cam Nyo' shen ε nya è bese, tu

ke è nulo é shem ekpwee bese dvú ke. ² Bese nu ε base jim è mwεεm mvú bonyii gee è kenyile le mvú è nu mvu kenshoose le. Bese nu ε tun je kenleεma. Ke bese leese mbiay è diεw Nyo' le ke. Bese ké no jemyi ke ε è nu kecεy endan endan, dunçi bikuu bisese è wee tfuu è Nyo' ejise, wvú le è nulo é bó ekpwawce ekiεε bonyii bô è nu bese. ³ E è cim nu le saaka wvú jee wvú bese fewci wvun nu ε fiεε banji, tu fī banji ke ε è nu fô bonyii bô laa lo le. ⁴ Fô boba bonyii bô baa bee saaka wvun e nu ε Satan wvú è nu nyo' wvú yī won wvun e ε sūm bvufee bvubole bvú ε no jiime keege le fo bó eyenè n'yuule saaka wvú jee wvú nu ekumε bvukuke bvú Klistu wvú nu wunte Nyo' le ke. ⁵ Ben ekeè le ke bese fewci ε è nu ekumε bikuu bisese ke. Bese fewci ε è nu ekumε Klistu Jisos le wvú nu Tata. E bese nu ke lo fisese bonyii bô lemte ben e nje Jisos. ⁶ Nyo' wvú to gayεε le,

“N'yuule ebuy è ejiwε le ebaa”,

è nu Nyo' wvudvu wvun wvú nu ε ge n'yuule we ε no baa fô mvuntelem mvuseε le keeyuuse bese ε bese kee bvukuke bvú Nyo' le bvú nu yī bvushiw bvú Jisos Klistu le.

⁷ Geen en, ntfu saaka wvun nu yī yese le, ε bese nu ke lo fisese nsháan mbom. E bese nu nonen wvú le fī edunçi le mvungay mvu baay mvun yī yese le nu mvu Nyo' le ε è yaa nu mvuseε ke. ⁸ Bongew yike bese biba bicii, geen en yaa bvuwci bese ke. Bese nen'yi ε bvufee no bvunke lo bese, geen en shem saa ekpwee bese ke. ⁹ Bó ké no bone bikaa è bese ejim, geen en ε Nyo' yaa daayi è bese le ke. Bó ké no kfunε bese ε bese gbwee fokuse, geen en yaa kpwee ke. ¹⁰ Bese ké no ghane kpwee ke kfuu kpwe Jisos sekeci, wvú le nshii Jisos nulo eyen'yi ten yī ye yese le. ¹¹ No bese cee, nu ε bese ké no nu ke diuw kpwe le sekeci nje Jisos, wvú le nshii

3:13 Ksm 34:33-35 **3:14** Yesa 6:10 **3:16** Ksm 34:34 **3:17** Jon 8:32, 36; Lum 8:2; Gal 5:1, 13
3:18 4:6; 1Kol 2:7 **4:1** 3:4, 6 **4:2** 2:17; 6:4 **4:3** 1Kol 1:18 **4:4** Jon 12:31; Efe 2:2; Kolo 1:15; Ibu 1:3 **4:5** 1:24 **4:6** Keη 1:3; Yesa 9:2; 2Kol 3:18; 1Bi 2:9 **4:8** 1:8; 7:5; 11:23-29 **4:10** 1:5; Lum 6:8; Gal 6:17; Fili 3:10-11 **4:11** Lum 8:35-36; 1Kol 15:31 **4:12** Kolo 1:24

Jisos eyen'yi yî binƙpwe bisese bi ye le. ¹² Nonen bese ε mum ε no kpwee kpwe, geenεn ε kpwe yese yin too ε è nu bô nshii fô ben e.

¹³ No bese nu ε lese fitele yî Nyo' le diεwε wee mvu wvù to jemyεε ê Nwa' le le,

“Me nu ε mbee ε nse no njemyi”,

nu ε bese ten ε bee ε se no jemyi. ¹⁴ Bese kee lo le wvù wvuwe wvù to bvuseε Tata wesebeene wvù Jisos yî kpwe le, nu ke ebvuse ten beene bô nu bô bo Jisos yî kpwe le, ejo bese noo ben ten egen egeε ê wvù fwe. ¹⁵ Mwεεm mvun mvunciim kooyi nje yene, wvu le no mbuwma Nyo' saanƙene gene fô bonyii le nteen nteen, é keyoone kè bonyii nyaa ê Nyo' ebiisè, ε mbense gene fô Nyo' le.

Mwεεm mvù beene yene mvù le fele lo

¹⁶ ε nεε fiεε fi ke shem kpwee bese ke. Naa no ye yese yin cim bvuke gene kaa nen, nu ε mvuntelem mvuseε kumene tuu ke lo mvunfεm ediuw εcii. ¹⁷ Bonƙew bo caan ban bô bese yene yî kefew kin e, nu ε bó seysee ε è nu bvujonƙe bv baay bvù mεy lo fô bese le bvù è nulo wee saa efewsεn ke. ¹⁸ Nonen, bese baa leke fisese bvufee yî mwεεm mvù bó yene mvù le ke. Bese leke ε è nu yî mvù bó yaa yene le ke, njefo mwεεm mvù beene yene mvù le nu ε mvù fele lo, geenεn ε mvù beene yaa yene ke, nu mvù mεy lo.

5

¹ Beene kee le é bó sâw lo cun yin yî è nu ye yesebeene yî beene cee dvù fokuse fen, tu beene ƙenƙe yew fô Nyo' le ε bó yaa bom bô can ke. Yiyε nu yew yi fowe, ε è nu yî mεy lo. ² No beene nu fen keseen nu ε beene looci naa shomkene, njefo beene beele baay le bó etfume yew yi fowe ye yî yese beene le diεwε ndvu

le. ³ ε nu ke enu seke bó ε tfume wase yiyε yî yese beene le, beene saa ebvuu enu ye ye ke. ⁴ No beene bεε cee cun yin e, nu ε bonƙew bô beene joo gee ε beene shomkene baay. Ke è nu le beene gomte le bó baayε ndvù yî è nu ye yesebeene yidvu yî yese beene le ke. Beene gomte le bó etfume lo yimi yî yese beene le wvu le nshii wvù mεy lo emi lo binƙpwe bi ye le bidvu. ⁵ Nyo' nu wvù nu ε seysee beene keeƙenƙe fiεε fin. Wvù nu ε nya beene sâ' wvudvu ε è nu Keyoy ke Yuule.

⁶ Nonen, bese ε mum ε no nu sekecii kee fifin se kemaƙen. Bese kee le no bese cee yî ye yin e yî won wvun e, nu ε bese nu ncejole fô Tata le. ⁷ Bese gee mwεεm ε è nu nje fitele fi bese lese yî Nyo' le, ke è nu nje bese yene wvù le ke. ⁸ Bese nu naa se kemaƙen yî fifin e, ε fí jee naa lo le bese ecine lo ye yin e, egen enu wase bee bo Tata fô la diw e. ⁹ Fí ε no nu le ƙenεε bese nu bee bó fô la diw e, ƙenεε bese bεε fen, tu fiεε fi bese taale yî dvù le, nu ke keegeε ε wvù yuuke njon. ¹⁰ Ben ekeè le beene bocii ƙenƙe keeke eleem fwe dvu Klistu é wvù esaw beene, wvu le wee mwaan mwaan eƙenƙe nlawma fiεε fi wvù to gee yî ye yin e, ƙenεε è nu fi jee ƙenεε fi befe.

Lemme keegeε ε bonyii manci mwεεm bô bo Nyo'

¹¹ No bese kee fiεε fi nu keefane Tata, bese ε mum ε no momte keege é bonyii ekumen. Nyo' looci naa kee bonyii bô è nu bese naa ntay. ε me ƙpwaake le ben ten kee ntay ê mvuntelem mvunen e bonyii bô è nu bese. ¹² No bese jemyi nen nu ε ke bese gomte keebvuu ekase eduƙci lo bikuu bisese ê ben ke. Bese nyaa ke ε è nu je è ben keesaale ye bô bese, wvu le è nulo é ben eƙenƙe fiεε fi è nulo é ben etfuse ê bonyii bô bensee bibεen bô mwεεm mvù bó yene yî bonyii le ejise, ε è yaa nu mvu fô mvuntelem mvubole ke.

4:13 Mben 116:10 **4:14** 1Kol 6:14; Lum 8:11 **4:15** 1:5-6, 11; 9:11, 15 **4:16** Efe 3:16 **4:17** 3:18; Lum 5:2; 1Bi 1:6-7 **4:18** Lum 8:25; Ibu 11:1 **5:1** Job 4:21; 2Bi 1:14 **5:2** Lum 8:23-24 **5:4** 1Kol 15:53-54 **5:5** 1:22 **5:7** 1Kol 13:12; 1Bi 1:8-9 **5:8** Fili 1:23 **5:9** Kolo 1:10; 1Tes 4:1 **5:10** 11:15; Yesa 2:12; Dan 7:9-10; 12:2; Lem 17:31; Lum 2:6; 1Kol 3:13-15; 4:5; Fili 3:19; 2Tes 1:7-10 **5:11** 4:2; 6:4; 1Kol 9:22 **5:12** 1:14; 3:1

13 E è nu le bikuu ghane bese, tu bí ghane nje Nyo'. E no nu le bí leeme fò, tu bí leeme ke nje yene. 14 Fiεε fi gee ε bese gene fwe bô fiεε fi bese gee nu kenkonen kè Klistu kenke fô beene le. Bese gee nonen njefo bese nu ε loocε ε bee le wee mwaan to nu ε kpwe fô bonyii le bocii, ε fí mum nu le bonyii bodvu bocii nu ε kpwe wase ten. 15 Wvú to kpwe fô bonyii bocii le wvu le fo boba bô cee, ebvuu ecee fô bikuu bibole ke. Geenεn le bó eceè wase fô wvuεε wee wvù to kpweε kase buy yí kpwe le nje bó le.

16 Nonen, ε keW lo nu ε ke bese bvuu taale wee bô bvufee bvuu wee wvu wum e ke. Naa no bese to cim shee taale Klistu ε è nu bô bvufee bvuu wee wvu wum e, nu ε bese yaa bvuu taale wvú keseen ê yiyε je le ke. 17 Fiεε fi nu nu le, é wee nu ε taashε wase bô Klistu, tu wvú nu wase wee wvu fwe. Mwεεm mvu mvuyvuum mvunciim nu ε fey wase, ε mwεεm mvunciim ε tu wase mvu mvunfem. 18 Fin ficii nu ε è gee Nyo' wvù to kaseε jo beene yí ye le no wvú to manceε mwεεm beene ε bó fele yí Klistu le. E wvú ε nya ê bese lemme keegeε ε bonyii manci mwεεm bô bo Nyo'. 19 Fi nu le, è to nu yí Klistu le wvù Nyo' to manci mwεεm bô bonyii bo yí won wvun e le bó etu bô wvú. E wvú fanε yaa ebvuu enjogyte fite fi kebefε kebole ke, mum nya ntum keman wvun can yese le le bese eteete ê bonyii. 20 Bese ε mum ε no nu fen yí bvudvuu bvuu Klistu le, ε Nyo' fele yí yese le leke bonyii. Nonen bese kule can ê ben ê dieε di Klistu le le ben ekase emancε mwεεm ben ε bo Nyo'. 21 E nu nje yese beene wvù wvù wvù Nyo' to gee ε Klistu wvù to baa kee kebefε, nε tu kebefε, wvu le beene etu teyey ê Nyo' ejise nje ye.

6

Bongεw bô Baul wvù waa ntum Jisos Klistu to yene

1 No bese lemte yí kentaashε le bee bo Nyo', bese ε mum ε no kule ten can ê ben le fo ben efisen mbuwma Nyo' wvun ege é wvú ela ecici ke. 2 Nyo' to nu ε jeme ê Nwa' we le le,

“Kefew ke len to nu ε to kocen, ε me nya bitem ê wo.

Diuu di mboyma le to nu ε kocen ε me nfi wo.”

Ben etaa eyen, keseen nu kefew ke len, ε din nu diuu di mboyma le.

3 Ke bese yaa gee naa lo fiεε fi nulo ebaanke je wee mvu ke. Bese gee nonen wvu le fo bó ke eyen jay mvu le yí lemme disese le ke. 4 Geenεn, bese nu ε dunceε fisese bikuu bisese ê jé le yicii le bese nu bonyii bo lemme le bo Nyo' le. Bese nu ε dunceε ê je yí bese kuule fitele naa baay yí bongεw bô bese yene le bô seke mwεεm temyi noo seke je yaa nu naa dvú ke le.

5 Bonyii ké no suanke bese, ké nε sekemew lese bese yew ncaw e, ε bonyii nen'yi no shiike mvunlaa bee bó. Bese ké no kfunε ye yí lemme le, ké nε ce entan saa lefe ke, ké nε kefew kemew e no kpweε jen. 6 Bese dunci ten le bese nu bonyii bo lemme le bo Nyo' le ê je nce wese wvù yuule le bô no bese kee fiεε fi ekumε Nyo', noo no bese kuule shém, bô no bese kenke mvuntelem mvù jee fô bonyii le. Bese cee bii no Keyoy ke Yuule dunci, ε bese koonke bonyii bô ηkonen wvu keceey. 7 Bese ké no jemyi ke ε è nu njeme wvu keceey, gee mwεεm ê mvungay mvu Nyo' le. Bese ké no jici nce wvu teyey e diεwε mwεεm mvu jem e mvu εbo εceey bô mvu εbo ηkonko le. 8 Bese ké no lemte ke lo, kenεε bonyii wvumte bese, kenεε bó yaa wvumte ke, kenεε bó jemyi mwεεm mvù befe ekumε bese kenεε bó jemyi mvù jee. Bonyii ké no joo bese le bese nu bonyii bo kenlema le, geenεn ε bese nu bonyii bo keceey e.

9 E bonyii ké nε no nu nen diεwε ke

5:14 Jon 17:23; Lum 8:35; Gal 2:20; Efe 3:19; 5:2, 25; 1Jon 3:16 5:15 Lum 6:3-4; 7:4; 14:7-9 5:17 Yesa 43:19; Lum 6:4; Gal 6:15; Efe 4:24; Mwm 21:5 5:18 Lum 5:10 5:19 Lum 3:24-26; Kolo 1:20 5:20 Mat 10:40; Yesa 52:7 5:21 Jon 8:46; Lum 8:3; 1Kol 1:30; Gal 3:13; Ibu 4:15 6:1 Lum 5:2; 1Kol 15:10 6:2 Yesa 49:8; Luk 4:19-21 6:4 4:2 6:5 11:23-29 6:6 8:24; Lum 12:9; 1Kol 13:4-7; Gal 5:22-23; 1Tim 4:12 6:7 10:4-5; Lum 13:12; 1Kol 2:4 6:9 4:10

bó kee bese ke, geenen ε bonyii kee naa bese ntaɣ. Bó ké nɛn'yi no yene le bese nu wase bonkfusay, geenen ben etaa eyen, bese nu ke dvú. E bonyii ké ne no nyaa ηgew ê bese, geenen yaa yuwyi bese ke. ¹⁰ Bese ké no nu nen diewe bonyii bò nu yî yii le, geenen lanlanɛ ke sekecii, nu diewe bonyii bò fuute le, geenen gee ke ε bonyii nteen nu bonyii bo kpawaw e. Bese ké no nu nen diewe ke bese kenke naa lo fiε ke, geenen ε bese kenke mwεem mvunciim.

¹¹ Bonyii bo Kolɛn, bese nu ε jeme wase ê ben yaa nyile fiε ke. Bese nu ε yene mvuntelem mvusese ε gεε mvuyem ê ben. ¹² Ke bese baa ban mvuntelem mvusese fô ben e ke. E ban ben mvunen fô bese le. ¹³ Me ε no njemyi ê ben ke diewe ê boom bem e le, ben ege lenlen no bese nu ε ge fô ben e, eyene ten mvunen mvuntelem fô bese le.

*Fo wee mbee elenè ekale kemwaan
bô wee wvù baa nu wee mbee ke*

¹⁴ Fo ben elenè ekale kemwaan ben ε bonyii bò yaa nu bo mbee le ke. E nulo é fiε fi teyey bô fi befɛ eghan nεε se no nu yî fiε le fimwaan? N'yuubô ejiwε nulo ekenke kentaashε? ¹⁵ E nulo é Klistu bô Belial * enu diuw mwaan e? Fiε fi taashi wee mbee bô wee wvù baa nu wee mbee nu la? ¹⁶ Yew ncese Nyo' nulo ekenke la keege bô mvunyo' mvu yî won wvun e? Ben ekeè le beene nu yew ncese yi yi Nyo' wvù kenke nshii. Fifi nu no Nyo' to gayε le,
“Me nu nke encee yî bó le, nlene ê bó entelenɛ.

Me nu nke enu Nyo' wvubo,
ε bó nu bonyii bem.”

¹⁷ Nonen, Tata Nyo' gayte le,
“Ben ebuy ê bó ente, enù jεy fô bó le.
Fo ben ekum fiε fi nnyen e ke,
é me emum enfiisen ben.

¹⁸ Me nu nke enu Icen,

ε ben nu boom bem bò bolemε noo bò bokεε.
Fifi nu ε è jemyi Tata Nyo' wvù Kenke Mvungay Mvunciim.”

7

¹ Nsáa yem shém, no Nyo' nu ε nya bonkawma ban ê beene nen, beene emum ecuke fiε ficii fi beete bô ye yesebeene noo keyoy kesεbeene. Beene eyuulè gene mεese no beene cee yî nfan wvù wvu Nyo' le.

*E Baul yuw njon le bonyii bo Kolɛn
to nu ε kumεn mvuntelem mvubole*

² Ben egεε bvudvuu ê mvuntelem mvunen e fô bese le. Ke bese nu ε jay fiε fô wee le ke. Ke bese nu ε lεε wee ke, ε ke bese nu ε fiw wee mvu ke. ³ Ke me njemyi nen le me nsaake lo ben ke. Me nu ε ηgay wase ê ben le ben nu naa lo fitele fisese, é è cim nu keekpwe kenεε keenu dvú, tu beene nu enu ke yî kentaashε le. ⁴ Me nu ε ηgεε fitele fiem yî yene le baay. Me ηkenke kembense ye ke baay ekume ben. Fitele fiem lεtene baay ekume ben. Ente jo bongew bocii bò bese yene nu ε me n'yuuke ke ε è nu njon.

⁵ Naa no bese to leyεε won wvù Masedonia le, bese to baa kenke nleten ke. Bese to kenke bongew biba bicii. Bonyii to gomte diuw bee bó, ε bese bvuu kenke nfan ê mvuntelem mvusese le. ⁶ Geenɛn, ε Nyo' wvù lεsee mvuntelem mvu bonyii bò nu yî yii le ke lεese mvuntelem mvusese bô nto wvù Taytus to toε. ⁷ E ke è to mεy ke nto we maan wvù to lεsεε mvuntelem mvusese ke. E to nu ten je yi ben to lεsεε fiε fitele jó. Wvù to nu ε see ê bese le ben shieele baay keeyen me le, bô no ben kenke yii fô bikuu binen e, noo no ben kenke shiee fô me le. No me n'yuwεε nonen, mbvuu n'yuw naa lo njon baay.

⁸ E è cim nu naa le ηwa' wvù me nto nsanεε fô ben e wε to nu ε ge ε ben no nu yii yii, tu ke me ncim ηkumyi ye ke.

6:10 7:4; Lum 5:3; 12:12; 8:9; Fili 2:17; 4:12-13; 1Tes 1:6 **6:13** 1Kol 4:14 **6:14** 1Kol 6:9-13; 10:21; Efe 5:5-11 * **6:15** Belial wvun nu dewle. **6:16** Lew 26:12; Yeli 31:33; 32:38; Esek 37:27; 1Kol 3:16
6:17 Yesa 52:11; Mwm 18:4 **6:18** 2Sam 7:14; Yesa 43:6; Amo 4:13; Mwm 11:17 **7:1** 1Jon 3:3
7:2 6:13; 12:17 **7:3** 6:11; Fili 1:7 **7:4** 6:10 **7:5** 2:13; 4:8 **7:6** 1:3-4; 2:13 **7:8** 2:4

Geenen, ε me nto ηkume ke ye, njefo me n'yene le ηwa' wem wvudvu to nu ε ge ε ben no nu yii yii. Geenen, ben to nu yii yii ke yî kefew e nen caan. ⁹ Me ε no n'yuuke njon keseen, ε è yaa nu njefo ben to nu ε no nu yii yii ke. E nu njefo yii yin to nu ε ge ε ben kumen mvuntelem mvunen. Ben to kenke yii ε è nu ê je yî Nyo' gomte le. Nonen bese to baa ge fiεε fimew fi befe fô ben e ke. ¹⁰ E wee kenke yii ê je yî Nyo' gomte le, tu fî nu ege é wvú ekumen fitele fiew. E fifin eto ε è nu bô mboyma fô wvú le, saa eto ε è nu bô fiεε fi wvú ekumyi ye yî dvú le ke. Geenen, é wee kenke yii ê je bonyii bo yî won wvun e, tu yî nu ke eto ε è nu bô kpwe. ¹¹ Ben eyen le fiεε fi yii yî è nu yî Nyo' gomte nu ε to dvú fô ben e. Ben eyen no ben nu ε jo mwεem naa shiee le. Ben eyen ten no ben nu ε ge fiεε ficii keedunçe le ke ben kenke εbo fô fiεε fi befe fidvu le ke. Ben eyen no fiεε fidvu nu ε ton'ye ben. Ben eyen nfan wvú ben nu ε kenke. Ben eyen shiee wvu baay wvú ben kenke keeyen me le. Ben eyen shiee wvú ben kenke keege fiεε fi leη. Ben eyen ten kfuu ηgew wvú ben nu ε nya ê wee wvudvu wvú gee jay. Yî fiεε le ficii nu ε ben ε dunçe lo le ke ben kenke naa lo εbo fô fiεε fidvu le ke. ¹² Nonen, naa no me nto nciim nsanηε ηwa' wε fô ben e nu ε ke me nto nsan nje wee wvú to gee jay, kenεε wee wvú bó to gee jay fô wvú le ke. Me nto nsan wvu le è nulo é ben edunçe fô bikuu binen e ê Nyo' ejise le ben kenke shiee fô bese le. ¹³ Nonen fifin nu ε ge shém ε no lætene bese.

Keebise yî shém yese yî nu ε læten e, nu ε bese bvuu yuuke njon baay nje njon wvú Taytus yuuke njefo ben bocii nu ε ge fitele fiew ε no nu yî nyεkeey e. ¹⁴ Naa me nto ηké no nsaale wase ye bô ben ê Taytus, ben to baa shoose me ke. Kensaa ye kè bese to ké no saale bô ben ê Taytus nu ε dunçe le è nu ke kecεεy. E è nu ke leηleη no fiεε ficii fi bese to ké no

jemyi ê ben nu ten kecεεy. ¹⁵ Wvú wvú Taytus ké kumyi no ben bocii to yuwεε wvú le, bô no ben to fiisεεε wvú fane, ciinke, ε wvú bvuu kon ben naa fesεn lo. ¹⁶ Me ten n'yuuke njon njefo me nu ε ηγεε bvufee bwem yî yene le ε ηgen ε mεse.

8

Ntefe no è nulo é bonyii bo mbee le enyaa nnya ê bonyii bomew

¹ Boom bo bwee wese le, bese gomte le ben ekiεε fiεε fi mbuwma Nyo' nu ε ge fô bintaashε bi bonyii bo mbee le bi ê keba kè Masedonia le. ² Bongew bô temyi nu ε mom wase bó baay. Geenen ε njon wvu baay wvú bó kenke ε ge bó ε loocε ε yene can yibo yicii ê bonyii bomew naa no bó cim nu ê kefufe ke baay ente. ³ Fiεε fi è nulo é me ensee nu le è to kpaw ke bó le bó enya nnya no mvunγay mvubole nu. E bó dioo nyaa, nya naa fesεn lo. ⁴ Bó to nu ε lekε bese naa shiee le le bese enya ke bó je keeese εbo fô lemme din e keetom bonyii bô è nu bo Nyo' le. ⁵ Bó to nu ε ge fiεε ê je yî bese to baa kpwaake le è nulo é bó ege le ke. Bó to nu ε yaw nya bikuu bibole ê Tata, mum nya ten ê bese no Nyo' gomte. ⁶ Nonen, ε bese mum lekε Taytus le no wvú to nu ε kew wase lemme din ê ben entelen, le wvú emum egen dvú fwe efice ben keemεse lemme di jee din. ⁷ No ben looci kee mwεem mvunciim naa ntay, mwεem mvu ê keba ke mbee le, mvu ê keba ke njeme le, mvu ê keba ke bvufee le, mvu ê keba ke shiee keege fiεε le, noo mvu ê keba ke kenkonen kenεn e fô bese le, bese ε mum ε no gomte le ben eloocε ekiεε ten keeyene can yene yî lemme di jee din e ntay.

⁸ Ke me njemyi nen nyaa ε è nu nci ke. Me momte lo mbii shiee wvú bonyii bomew kenke keege fiεε le keen'yen le kenkonen kenεn ten nu ke kecεεy. ⁹ Ben kee wase fitele fi jee fi Tata wesebene wvú Jisost Klistu to kenke. Naa no wvú to nu

wee bvukukε nu ε wvú to nε tu wee kefufe nje yene, wvu le kefufe kew ege é ben etu bonyii bo bvukukε le. ¹⁰ Yî saaka wvudvu wvun e nu ε me ngomte keenya wεm ntefe. Fí nu leη le ben bò to kewεε lumbee keegee fiεε, ε è yaa nu ke keege fiεε maanη ke, ben to nu ten bonyii bò to kewεε keekεηke shiee keege fiεε, ¹¹ ben emum egeη dvú fwe emεse, wvu le ben ke dioo ε mεse bii no mvunηgay mvunen nu, é fí elen ekalε kemwaanη bô shiee wene wvú ben keηke keege fiεε. ¹² Ben ekeè le é wee keηke shiee keenya, tu Nyo' nu efiεen nnya ye bii fiεε fi mwεten keηke keenya le, wvú saa ebii fiεε fi wee baa keηke le ke. ¹³ Ke me ηgayte nen le ben nu dioo nyaa keefi bonyii bomew kaa kpwe lo ke. E nu fiεε keege é biba bicii ekeηke leηleη. ¹⁴ No ben keηke mwεem keseen ε mvú ffuyte lo, ε bonyii bomew tane, nu ε è nulo é ben efi bó. E bó dioo keηke ten ε mvú ffuyte lo sekekiε, ε ben tane, é bó efi ben. Nonεn é biba bicii emum ekeηke leηleη. ¹⁵ E nu no bó nu ε san le,
 “Wee wvú to baanceε baay,
 to baa emum ekeηke baay ke.
 E wee wvú to baanceε ke caan,
 to baa emum ekeηke ke lo caan ke.”

E bó tum Taytus Kolεn

¹⁶ Me nyaa keyoone é Nyo' wvú nu ε gee shiee wene fô fitele fi Taytus e ke leηleη diεwε wvú me ηkeηke fô ben e. ¹⁷ Ke wvú to baa emum ebee keeto é ben e nje bese to nu ε leke wvú ke. Wvú too é ben e yî ηkpawawce wvuwe le no wvú to keηke wase shiee naa baay fô ben e. ¹⁸ Bese tumte wvú bô waa bwee wesebeene wvú bó kee wvú enteleη jo bintaashε bi bonyii bo mbee le bicii yî saaka wvú jee wvú wvú ghane fewci le. ¹⁹ E ke è mεy ke fifiε ekumε wvú ke. Wvú nu ten wee wvú bintaashε bi bonyii bo mbee le nu ε baa le wvú eghanè bee bó no bese ghane gee lemme di jee di ekumε nnya yin. Lemme din nu keege é bonyii enyaà mbense é Tata keβεε, bô

keedunεε le bese keηke shiee keefice bonyii bomew. ²⁰ Bese gomte le fo fiεε ke enu dvú fi wee mvu ke ebacε bese yî dvú le ekumε nnya yi baay yin yî bese lemte yî dvú le ke. ²¹ Bese momte naa ntay keege ε è nu fiεε fi nu leη ε è yaa mεy ke é Tata ejise maanη ke. Bese momte keege fi nu ten leη ejise jo bonyii.

²² Bese tumte ten waa bwee wesebeene mvu bô bó wvú bese nu ε mom wase wvú bokaη nteen yî mwεem e nteen, ε yen le wvú keηke shiee keege mwεem. E wvú nu keseen keηke naa shiee wvu baay fô ben e, njefo wvú nu ε gee fitele yî yene le naa baay. ²³ Wee diεwε Taytus e nu ε wvú nu wee wvú bee wvú lene yî ekalε le kemwaanη, nu ten wee wvú bee wvú lemte yî fiεε le fimwaanη fô ben e. E dioo tu fô boom bo bwee wesebeene le bomew ba, nu ε bó nu bonyii bo ntum e bo bintaashε bi bonyii bo mbee le. E nu bonyii ε bó gee ε mbense gene fô Klistu le. ²⁴ Nonεn, ben emum edunεε keηkonεn kenεn fô bó le endan, wvu le bintaashε bi bonyii bo mbee le eyen le ye yî bese ké no saale ekumε ben nu yi leη.

9

Nyo' koonke wee wvú nyaa nnya ye bô nlanlan

¹ Ke shiee cim nu dvú wvú me ensaanke lo é ben ekumε lemme din keetom bonyii bò è nu bo Nyo' le ke. ² Me ηkee lo le ben keηke wase shiee keetom bó. E è nu fiεε fidvu fi me nsaale ye dvú é bonyii bo Masedonia ekumε ben, njemyi le ben bo Akεya nu ε ben to seyse wase ε è bεε lo lumbee keetom. Shiee wvú ben keηke keenya ε mum ε ge ten mvuntelem mvu bonyii le nteen é bó ente ε ja we. ³ Geenεn, me ntumte boom bo bwee wesebeene le ban fô ben e wvu le fo ye yî bese saale ekumε ben yî saaka wvun e ke ebuy le è nu yi εcici ke. Me ε no ntumte bó wvu le ben enu ε ben ε seyse no me nto ηgayεε le ben nu ke enu. ⁴ Efuw ke nonεn, fí ε kooy le bee

bonyii bo Masedonia bomew ε ne ε to ε yen ε ben nu se ben nu ε seyse, é kenshoose kedvu enu neε fô bese le, efey mvunciim fô ben e bô bese se geele bvufee yî yene le? ⁵ Ε nu fiεε fi gee ε me ηkpawace le fí nu shiee le le me enleke boom bo bwee wesebeene le ban le bó esa ke fwe eto ê ben e eseyse nnya yî baay yin ε kefew beε yî ben to kawεε keenya. Nonen é nnya yidvu emum enu ε ben ε seyse wase le é nu nnya ε ben nyaa yî ηkon wvuwene le, ε è yaa nu le bó kamte lo ben ke.

⁶ Ben ekumyî le wee wvù jewyi caan, nu ke egbwele ke caan, ε wee wvù jewyi nteen, nu ke egbwele ten nteen. ⁷ Wee mwaan mwaan ben e keηke keenya no wvù nu ε kpawace fô fitele fiew e, yaa nyaa guute lo ye kenεε nyaa diεwε bó kane lo wvù ke. Ben ekeè le Nyo' koonke wee wvù nyaa bô nlanlan. ⁸ Nyo' nulo ebuw ben bô mwεεm mvunciim ege é mvù effuyte lo, wvu le ben ekeηke fiεε ficii sekecii ε fí kocine ben e bocii, é ben emum egeè dilemme di jee dicii dvú ntay. ⁹ Fí nu no bó nu ε san le, “Wee wvù nyaa nnya nu ε tfuw lo nnya ê bonyii bo kefufe le, lemme diw di jee nu ke emey nu sekecii.”

¹⁰ Nyo' wvù nyaa ηgow ê wee wεε bô mwεεm mvudien ε bó diee, nu ke enya ten ebvuu ebise ηgow mwεεm mvunen, ege é nce wene wvù jee eto bô ηgbwele ε wvù duule lo. ¹¹ Nyo' nu ke enya ten ben bô bvukukε ê jé le yicii keege é ben eyen'yi can yene ntay ê bonyii bomew, wvu le bonyii enyaà mbense ê Nyo' seke bó ε keηke nnya yin can yese le. ¹² Ke lemme dinen di jee din di ben lemte too ke ε è nu bô mwεεm mvù bonyii bô è nu bo Nyo' le shieele maan ke, dí too ten bô mbense fô Nyo' le jé le nteen. ¹³ Lemme di ben gee din nu eduηce bonyii bô è nu ben, é bonyii emum etumte monkum mo Nyo' le yî n'yuw

wvù ben yuuke saaka wvù jee wvu ekumε Klistu wvù ben tomte le. Bó nu ke etumte ten monkum mo Nyo' le no ben nu ε yene can yene fô bó le noo fô bonyii bomew e bocii. ¹⁴ Bó nu ke ebunlee fô ben e, ε mvuntelem mvubole nu yî yene le naa baay nje mbuwma Nyo' wvun wvù nu yî yene le wvù kuuke naa fele lo. ¹⁵ Beene enyaà keyoone ê Nyo' yî nnya ye yî baay yî è nulo wee saa esee no yî nu le ke.

10

Ε caw Nyo' Baul le wvù enù waa ntum Jisos Klistu

¹ Me wvù Baul kebeε, ηkule lo can ê ben ê je kembonen bô nyεkeey wvù wvu Klistu le. Ε nu me wvù bó duu le me ηké ndioo nu keba kemew no ncewcewe lo bô ben, ηké nto wase ê ben εjise, mum mbo. ² Me nleke lo ben le seke me ε ηke ε nto, fo ben ege é me enε encewcewe beene no me nulo ηke encewcewe bee bonyii bô kpwaake le bese gee mwεεm bii ε è nu ηkpawace bonyii bo yî won wvun e ke. ³ Ε nu keceey le bese cee yî won wvun e, geenεn ke bese yaa tumte jem yese bii no bonyii bo yî won wvun e tumte ke. ⁴ Ke mwεεm mvù bese tumte jem yese dvú nu mvu yî won wvun e ke. Mwεεm mvù bese tumte jem yese dvú keηke mvunηay mvù nen'yi fô Nyo' le, keebvuuke mondvuum mò temyi dvú. ⁵ Bese ké no joo mwεεm mvu jem e mvun bvooke bombew bô bonyii beeke dvú, shiwse kembense ye kecii kè baanke fo bonyii ekee Nyo', soo ten bonkpawace bo bonyii le dvú, gee ε bó yuuke wase ε è nu Klistu le. ⁶ Seke ben ε duηce le ben yuuke wase Klistu le bô mvuntelem mvunen mvunciim, é bese emum enya ηgew ê wee tfuu wvù beε temyi ekole bô Klistu.

⁷ Ben etaa eyen fiεε fi nu ê ben εjise! Ε wee kee naa keceey le wen nu wee Klistu, é wvù no kumyî le no wvù nu wee Klistu, nu ke ten no bese nu.

⁸ E me n cim ne naa e no nsaale ye n fese ne caan nje mvungay mvù bese kenke mvù Tata nyaε keeyoo lo ben dvù, ε è yaa nu keesâw lo ben dvù ke, ken'wuumen saa ekoole me ke. ⁹ Ke me ngomte le fí eyen'yi nen ke diewe me mbemsee lo ben bô bonwa' bem ke. ¹⁰ Me ngayte nen njefo bonyii bomew nen'yi no jemyi ekume me gayte le, "Wvù ké no saanke bonwa' ε bó temyi bvuu cewcewe, geenen seke wvù ε to ê bonyii ejise mum tu weε. E ke njeme we ké no koole fiε le ke." ¹¹ Boba bonyii ekeè le fiε fi bese jemyi ê bonwa' le seke bese yaa nu fó ke, nu ε bese nu ke ege fí seke bese ε to.

¹² Ke bese momte naa keebewsene ye, kenεε efewsene bikuu bisese bô bonyii bomew ba bô seje bô dew yibo fiε fi è nu bó ke. No bó fewsene bikuu bibole εbonεbon, bewsene ten ye yibo εbonεbon, nu ε fí duñci le ke bó kee fiε ke. ¹³ Fisese nu ε ke bese cim saale ye fesene kelen ke. Bese saale ye ε è nu yí kelen kè Nyo' nu ε nya can yese le keelem eto ebuy naa ê ben e. ¹⁴ Ke bese dansene ε è nu kedwee no bese too buyte ê ben e ke. Bese to nu bonyii bo fwe keelen bô saaka wvù jee wvu ekume Klistu to naa buy ê ben e. ¹⁵ Ke bese saale ye fesene ke, fi nu le ke bese saale ye yí lemme di è ge bonyii bomew ke. Geenεn fiε fi bese taale fwe kee nu le no mbee wene kuu gene fwe, nu no kelen ke lemme disese le ê ben entelen nu ekuuke ten gene naa ntay. ¹⁶ Nonεn é bese emum efey lo jo ben efewci saaka wvù jee gene biba bimew e, saa nu le bese saale ye bô lemme di bó nu ε lem wase bvudvuu bvú wee mvu le ke. ¹⁷ Fí ε mum ε no nu no bó sañ ê Nwa' Nyo' le le,

"Wee edioo esaale ye, no saale ε è nu yí fiε fi è ge Tata le."

¹⁸ Ke è nu wee wvù duñci ekole kew le wen nu wee wvu len wvù mum nu wee wvu len ê Tata jise ke. E nu wee

wvù Tata yene le wvù nu len wvù nu wee wvu len ê wvù ejise.

11

Baul bô bonyii bô mbiayte le bó nu boom bo ntum e bo Jisos

¹ Me nleke le ben ecine ke é me enjeme njeme keyunsee nen caan. Kee, ben ecine ke lo! ² Me nkenke ken'yee ejise bô ben kè è nu ke Nyo' le. Ben nu fô me le diewe ngon kpwoon wvù bee tfu le, wvù me nu ε nkaw keenke enya wvù ê diemsen mwaan wvù è nu Klistu. ³ Geenεn ε me nfane le lenlen no yo to weenteneε leε Iff, nu ε bó nu ke ebvunse ten bvufee bvunen é ben ecine je yí nu kecεy bvuu yuule yí ben bii Klistu le jó. ⁴ Me njemyi nen njefo ben kaantene ke lo fiε ficii. E wee ne ε no fewci ekume Jisos mvu jεy se è nu wvù bese to fewceε ê ben, kenεε keyoy kemew jεy se è nu kè ben to fiεneε ê Nyo', kenεε ekume saaka wvù jee mvu jεy se è nu wvù ben to fiεneε ê bese, tu ben nu emum ekaanten ke lo. ⁵ Ke me nkpwaa ke le bonyii ba bô ben teje le bokow bo boom bo ntum e bo Jisos e mum kuuke lo fele me ke. ⁶ E è cim nu naa le ke me nkee njeme, tu ke è mum nu le ke me nkee fiε fi ekume Nyo' ke. Fin nu fiε ε bese ε duñce wase ê ben ê jé le yicii noo yí mwεem e mvunciim.

⁷ No me nto nfewceε saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê ben ecici se nlawma, ε fen ghane le me nto nge ε è nu kebefε keenshike ekole kem nonεn wvu le me embense ben e? ⁸ E nulo é me engay le me nto nsoonke ε è nu kenson entelen jo bintaashε bi bonyii bo mbee le bimew, no me nto nfii nfi ê bó, nlemte ε è nu fô ben e. ⁹ Seke me nto nu beene, me nto mbaa ngeε bvujite bvumew yí wee mvu ben e seke me nto nkenke shiee fiε ke. Boom bo bwee wesebeene le bo Masedonia to nyaa fiε ficii fi me nto nshiee. Nonεn yí fiε le ficii nu ε me nto ntun

10:11 13:1-2 **10:12** 3:1 **10:13** Lum 12:3 **10:15** Lem 19:21; Lum 15:20 **10:17** Yeli 9:22-24;
1Kol 1:31 **10:18** 1Kol 4:4-5 **11:2** Efe 5:25-27 **11:3** Ken 3:1-5, 13 **11:4** Gal 1:8-9 **11:5**
12:11; 1Kol 15:10; Gal 2:6, 9 **11:6** 1Kol 2:6-16; Efe 3:4 **11:7** 12:13; 1Kol 9:12, 18 **11:8** Fili 4:15-18
11:10 1Kol 9:15-18

keengεε bvujite yî yene le. Ε ε̄ nu ke no me nu ηke entune nonen. ¹⁰ No keceey ke Klistu le nu yî yem e, ke wee nu dvú ê biba binen bi Akeya le wvù nulo eban diuw wem yî fiεε fi me nsaale ye yî dvú le ke. ¹¹ Me ntune nfi ê ben nonen nje la? Ε nu njefo ke me ηkoonke ben e? Me ηkoonke naa ben ε Nyo' kee nonen.

¹² Fiεε fi me ηgee nu ε me nu ηke emey ke ηgee, wvu le me embaanke je fô bonyii ba bô gomte keeyene le bó nu lenlen bee bó yî fiεε fi bó saale ye yî dvú le. ¹³ Ke bonyii bodvu ba yaa nu boom bo ntum e bo Klistu le bo keceey ke. Bó nu bonyii bo lemme le bo kenleema le. Bó teke lo Klistu fô jise le bowen nu boom bew bo ntum e. ¹⁴ Ε ke fifin yaa nu fiεε fi ηghaw e ke. Naa Satan bô ekole kew ke tew ke Nyo' fô jise le wen nu nceendaa we wvu n'yu. ¹⁵ Nonen ke ε̄ nu fiεε fi diuw wvù yumεen e seke bonyii bew bo lemme le banse ten ye yen'yi diewe bonyii bô yeyi bonyii no nce wvu teytekηke keenu le ke. Kemese kebole nu ke enu ke lenlen no gee dibole nu.

Ε Baul no saale ye ekume bongew bô wvú to yene

¹⁶ Me ε mbvuu ε no njemyi le fo wee ejo me le me nu keyun ke. Geenε̄ ε ben jo me le me nu keyun, ε̄ ben cine le me le ε me njeme ten njeme kensaa ye caan. ¹⁷ Fiεε fi me njemyi ekume fi fi me nsaale ye yî dvú le se nfan, nu ε ke me n'yaa njemyi bô mvungay mvu Tata le ke. Me njemyi ε̄ nu diewe keyun e. ¹⁸ No bonyii nteen saale ye ê je bonyii bo yî won wvun e, tu me nu ensaalè ten yem ye. ¹⁹ Me njemyi nen njefo ben fiisene biyun duu le ben kηke bvufee! ²⁰ Ben nu ε cine le bonyii ejoð ben ε ben tuu bonfaw bobole, ε bó diekene yî yene le, bene yî yene le, bensee ye, tumyi can ê ben jise. ²¹ Ken'wuumen koole me le bese

to kaa nu fisese biwelencoy fanε yaa gee nonen ke!

Geenε̄ ε fiεε nu dvú fi wee momte keesaale ye dvú, tu me ten nu emomte keensaale ten ye yî fifie fiεε le. Me mbεε ke njemyi fin diewe keyun e. ²² Ε bonyii bodvu nu Bo'ibulu, tu me ten nu ke mvu. Bó ε̄ no nu bonyii bo Israel, tu me ten nu ke mvu. Bó ε̄ no nu bonyii bo ê kfuu di Abla'am e, tu me ten nu ke mvu. ²³ Ε bó fen nu bonyii bô lemte Klistu le, tu me nfele naa lo bó yî fifie le. (Me njemyi wase fin diewe wee jewte le.) Me nu ε nlem naa wase ε nfey lo bó, ε ηgen ncaw ε nfey bó, ε bó sun wase me bokaη ηkuun, ε kpwe ε soy wase me bokaη e bokaη e. ²⁴ Me nu ε nfi wase bongbwan can Bojuu le bokaη botin, ε bó tamte kaη mwaan ε̄ fuute ηgbwan mwaan fô mbaanyε. ²⁵ Bó nu ε sun wase me bokaη botete bô bimban, ε tumyε me bô eta kaη mwaan. Nguw wvu ê joo nu ε sawyε wase bó me bokaη botete, ε me ε nce wase ê joo ε mbuy ε nshe jó. ²⁶ Me nu ε ηghan wase baay, ε mboy fo me enle joo bokaη nteen, ε mboy fo me enkpwe can bocoon e, ε mboy ten fo me enkpwe can bonyii bem bo won e, ε mbvuu ε mboy fo me enkpwe can bitum e, ε mboy fo me enkpwe elaanthe, ε mbvuu ε mboy fo me enkpwe ηkpwaante, ε mboy fo me enkpwe ê joo yi baay e, ε mboy ten fo me enkpwe can bonyii bô mbiayte le bó nu boom bo bwεem e yî Klistu le. ²⁷ Me nu ε nlem wase baay ε njimten. Me nu ε nce wase se nyii bokaη nteen. Ε me nu ε no nu wase jen noo se joo yi me η'wu. Me nu ε nce wase bokaη nteen se fiεε fidien, ε nce kenton e se ndvu. ²⁸ Ε keebvuu bise yî mwεem mvumew e nu ε me nu ke ekuse jo bvujite ediuw ecii nje bonkpawace bô me ηkηke fô bintaashe bi bonyii bo mbee le bicii. ²⁹ Ε wee dioo wεeyi, tu me nu en'yuuke ten ε me η'wεeyi. Ε wee ké ege ε̄ wee mvu ege kebefε,

11:11 1Kol 16:24 **11:12** 11:5; 12:11 **11:13** Fili 3:2; Mwm 2:2 **11:15** 4:10; Lum 2:6 **11:16** 12:6 **11:22** Fili 3:5; Lum 11:1 **11:23** 4:8-12; 1Kol 4:11-13; 12:26 **11:23** 1Kol 15:10; Lem 16:23
11:24 Dito 25:3 **11:25** Lem 14:19; 16:22 **11:26** Lem 9:23; 14:5 **11:27** 6:5 **11:29** 1Kol 9:22; Gal 6:2 **11:30** 12:5; 1Kol 1:31

tu fí nu esase me baay. ³⁰ E è nu le me ensaale ye, é me ensaalè e è nu yí mwεem mvù dunji le me n'wεeyi lo le. ³¹ Nyo' wvù nu Nyo' noo Icee Tata wesebeene wvù Jisos wvù mbense nu fô wvù le sekeci se nka, kee lo le kee me mbiayte lo ke. ³² E to nu seke me nto nu Damaskus, e wee sa' wvù to nu ekuse jo Nfon Alétas ke gay e bonyii no ceyte kelaante kedvu wvu le bó ekoo me. ³³ Geenεn e bonyii ke jo me lese é nkaa le, bvuse fô ntoo ketaan e shike ekfun, e me nse nlemten can ye le.

12

Mwεem diewe bifile le mvù to too fô Baul e bô mvù Tata to dunji é wvù

¹ Me nu ensaale ke ye ngene dvú fwe naa no sew yaa cim nu fó ke. Me nu engen fwe yí mwεem diewe bifile le mvù to too fô me le noo mvù Tata to dunji é me le. ² Me nkee wee Klistu mvu wvù Nyo' to cunεe ben dvú fey lo εbulε gen é we eke. * Eben nu wase bilum yuufe ncow binεw no fí to kooyεε. (Kenεε wvù to ben fó bô ye, kenεε se ye, tu ke me nkee ke. E kee ke Nyo' maan.) ³ Me ngomte keembvuu mbiinen le, me nkee wvuwεe wee, (kenεε wvù to ben fó bô ye, kenεε se ye, tu ke me nkee ke. E kee ke Nyo' maan.) ⁴ Nyo' to nu e cun wvù ben dvú fô bvudvuu bvú njon e bvú Nyo' le, e wvù yuw mwεem fó e è yaa nu mvù è nulo é weε esee ke. E mvumwε nu mwεem mvù bó baa enya mvunγay le wee wvu wum ejeme ke. ⁵ E nu wee diewe wvuwε le wvù me nu ensaalè ye bô wvù. Ke è nulo é me ensaale ye bô ekole kem ke, efey ke le me ensaalè ye ekumε kewεεyε kem. ⁶ E è cim nu le me ngomte keensaale ye ekumε ekole kem, me nsaa nu keyun ke, njefo fiε fi me nu enjemyi nu keceey. Geenεn me nu e ntun keenje fifiε, wvu le fo wee mvu ke enε ekpwaake jεey ekumε me fele fiε fi wvù yene yí yem e bô fi wvù yuuke é me ke.

⁷ Geenεn, keege le fo me nke ene embense ye baay ekumε mwεem mvu kenγhaw e mvun mvù Nyo' to dunceε é me, wvù to nu e tum kfuu biay mi e yí no bon'yi ye yem. Biay yin to nu nceendaa Satan e wvù njinsene bô me, wvu le fo me nke ene embense ye baay ke. ⁸ E me nke mbunle ekumε fiεε fidvu é Tata mbuy bokañ botete nleke le wvù eake ke fiεε fidvu yí yem e. ⁹ Geenεn e wvù tfuse é me le, “Mvunγay mwem mvù me nu e mbuw wo dvú nu e kocen fô wo le keefii wo, njefo mvunγay mwem ké no lemte yí wee le gene mεese seke wvù wεeyi.” Nonεn me nu en'yuuke njon mbvuu nsaale ye ekumε kewεεyε kem nfesene lo wvu le mvunγay mvu Klistu le nulo elemtè yí yem e. ¹⁰ Fí e mum e no nu le me n'yuuke njon bô kewεεyε kem noo boncun bô bó nan'yi me dvú noo bonγew bô me n'yene noo bikaa bì bonyii bone é me ejim bô bonγew bô bii me le nje Klistu. Me n'yuuke njon nonεn njefo è nu seke me n'wεeyi, tu sekekiε nu e me nu emum entemyi.

Shiee wvù Baul to kenke fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Kolεn e

¹¹ Me nu e ne wase e ntu keyun! Geenεn e è ge ben me e nse ntu nonεn. E nu ben bô be kenke keedunji wee wvù è nu me. Naa no me mbaa ncim mbuy fiεε le nu e ke fí mum nu le bonyii ba bô teje bikuu bibole le bokow bo boom bo ntum e bo Jisos e mum kuuke fele me ke. ¹² Mwεem mvù dunji mvunγay mvu Nyo' le bô binγhaw bi mwεem e noo mwεem mvu diuw wvù yumεen e nu e me nto nkuu shém baay no ngee é ben entelen. E mvumvun nu bonciise bô dunji le wee nu ceey ceey waa ntum Klistu. ¹³ Fiεε fi me nto ngee fô bintaashε bi bonyii bo mbee le bimew e nshεete ben efey le me nto mbaa ngeεle bvujite bvumew yí yene le, nu la? Ben elεeshe jay wem fofε!

11:31 1:23 **11:32** Lem 9:23-25 * **12:2** Fofen nu won wvu we wvù binjente bitete. **12:5** 11:16, 30; 12:1 **12:7** Gal 3:13-14; Job 2:6 **12:9** Yesa 40:29-31; Lum 5:2; Fili 4:13 **12:12** Lem 13:6-12; 14:8-10; 16:16-18; 19:11-16; Lum 15:19 **12:13** 11:7-9 **12:14** 13:1

14 $\text{\textcircled{E}}$ n $\text{\textcircled{e}}$ me wvun, $\text{\textcircled{e}}$ me $\text{\textcircled{e}}$ nseyse wase keento $\hat{\text{e}}$ ben e y $\hat{\text{i}}$ boka η e botete. $\text{\textcircled{E}}$ ke me nu η ke ento enu bvujite bvumew f $\hat{\text{o}}$ ben e ke, η jefo ke me η gomte $\text{\textcircled{e}}$ $\hat{\text{e}}$ nu mw $\text{\textcircled{e}}$ m mvunen ke. Me η gomte $\text{\textcircled{e}}$ $\hat{\text{e}}$ nu ben. Me η gomte $\text{\textcircled{e}}$ $\hat{\text{e}}$ nu ben η jefo ke $\hat{\text{e}}$ nu boom b $\hat{\text{o}}$ ke η ke keeg $\text{\textcircled{e}}$ le mw $\text{\textcircled{e}}$ m $\hat{\text{e}}$ bo'icee bobole b $\hat{\text{o}}$ bobwee bobole ke. $\text{\textcircled{E}}$ k $\hat{\text{e}}$ no g $\text{\textcircled{e}}$ le bo-
cee boom b $\hat{\text{o}}$ bobwee boom mw $\text{\textcircled{e}}$ m $\hat{\text{e}}$ boom bobole. 15 Me nu η ke en'yuuke naa η jo η baay keenjewse fi $\text{\textcircled{e}}$ ficii fi me η ke η ke f $\hat{\text{o}}$ ben e b $\hat{\text{o}}$ keenya noo $\text{\textcircled{e}}$ kol $\text{\textcircled{e}}$ kem η je ben. $\text{\textcircled{E}}$ me η koo η ke ben baay, $\text{\textcircled{e}}$ ben kaa ekoo η ke me caan e? 16 Ben nu $\text{\textcircled{e}}$ y $\text{\textcircled{e}}$ n kec $\text{\textcircled{e}}$ y le ke me nto mbaa η g $\text{\textcircled{e}}$ bvujite y $\hat{\text{i}}$ yene le ke. Geenen bonyii $\text{\textcircled{e}}$ no duu le me nto nu $\text{\textcircled{e}}$ n'w $\text{\textcircled{e}}$ nt $\text{\textcircled{e}}$ n n $\text{\textcircled{e}}$ ben b $\hat{\text{o}}$ mbiay. 17 Nu le wee mvu bonyii b $\hat{\text{o}}$ me nto ntum $\text{\textcircled{e}}$ f $\hat{\text{o}}$ ben e to nu $\text{\textcircled{e}}$ l $\text{\textcircled{e}}$ ben $\hat{\text{e}}$ diee diem e le? 18 Me nto nu $\text{\textcircled{e}}$ n $\text{\textcircled{e}}$ ke Taytus le wv $\text{\textcircled{u}}$ eto $\hat{\text{e}}$ ben e, mbvuu ntum waa bwee wesebeene w $\text{\textcircled{e}}$ le b $\hat{\text{o}}$ wv $\text{\textcircled{u}}$ eto. Taytus to nu $\text{\textcircled{e}}$ l $\text{\textcircled{e}}$ ben seke wv $\text{\textcircled{u}}$ to to $\text{\textcircled{e}}$ le? Bee wv $\text{\textcircled{u}}$ to baa gee ke mw $\text{\textcircled{e}}$ m y $\hat{\text{i}}$ η kp $\text{\textcircled{w}}$ awce le mwaan b $\hat{\text{o}}$ y $\hat{\text{i}}$ $\text{\textcircled{e}}$ kal $\text{\textcircled{e}}$ le kemwaan e?

19 Sekemew $\text{\textcircled{e}}$ ben kp $\text{\textcircled{w}}$ aaake le no bese m $\text{\textcircled{e}}$ y $\text{\textcircled{e}}$ no jemyi n $\text{\textcircled{e}}$ n nu $\text{\textcircled{e}}$ bese gomte keeta η yi lo diuw wese fwe dvunen. Bese jemyi $\text{\textcircled{e}}$ $\hat{\text{e}}$ nu di $\text{\textcircled{w}}$ e bonyii bo Klistu le fwe d $\text{\textcircled{v}}$ u Nyo'. Ns $\text{\textcircled{a}}$ a yese sh $\text{\textcircled{e}}$ m, fi $\text{\textcircled{e}}$ ficii fi bese gee f $\hat{\text{o}}$ ben e nu keege $\text{\textcircled{e}}$ ben ekuu lo. 20 $\text{\textcircled{E}}$ me nfane le $\hat{\text{e}}$ n $\text{\textcircled{e}}$ lo $\text{\textcircled{e}}$ me η ke en $\text{\textcircled{e}}$ ento en'y $\text{\textcircled{e}}$ n $\text{\textcircled{e}}$ ben yaa nu no me nshieele le ben en $\text{\textcircled{u}}$ ke, $\text{\textcircled{e}}$ ben t $\text{\textcircled{e}}$ n ey $\text{\textcircled{e}}$ n $\text{\textcircled{e}}$ me n'yaa nu t $\text{\textcircled{e}}$ n no ben shieele le me en $\text{\textcircled{u}}$ ke. Me nfane le $\hat{\text{e}}$ n $\text{\textcircled{e}}$ lo $\text{\textcircled{e}}$ me η ke en $\text{\textcircled{e}}$ ento en'y $\text{\textcircled{e}}$ n $\text{\textcircled{e}}$ bonyii waale diwaa, gh $\text{\textcircled{e}}$ ke ke η gh $\text{\textcircled{w}}$, ke η ke sh $\text{\textcircled{e}}$ m y $\hat{\text{i}}$ ton'y $\text{\textcircled{e}}$ n, beele ke $\text{\textcircled{e}}$ nu dew yibo, beete b $\hat{\text{o}}$ $\text{\textcircled{e}}$ diee $\text{\textcircled{e}}$ bonyii, kunsene mvu η kuns $\text{\textcircled{e}}$ n, bensee ye y $\hat{\text{i}}$ $\text{\textcircled{e}}$ cici, ke η ke kembvu η se. 21 Me nfane le me nu η ke endioo $\text{\textcircled{e}}$ mbvuu $\text{\textcircled{e}}$ nto, $\text{\textcircled{e}}$ Nyo' w $\text{\textcircled{e}}$ m ege $\text{\textcircled{e}}$ ken'wu $\text{\textcircled{m}}$ $\text{\textcircled{e}}$ n ekoo $\text{\textcircled{e}}$ le me, noo le me nu η ke enu y $\hat{\text{i}}$ y $\hat{\text{i}}$ le η je bonyii b $\hat{\text{o}}$ se gee bibef $\text{\textcircled{e}}$ di $\text{\textcircled{w}}$ $\text{\textcircled{e}}$ nny $\text{\textcircled{e}}$ n e b $\hat{\text{o}}$ nce nny $\text{\textcircled{e}}$ n kenja η noo nsake, $\text{\textcircled{e}}$ b $\hat{\text{o}}$ nu $\text{\textcircled{e}}$ b $\hat{\text{o}}$

baa cin $\text{\textcircled{e}}$ wase dv $\text{\textcircled{u}}$ ke.

13

$\text{\textcircled{E}}$ Baul gay $\hat{\text{e}}$ bonyii b $\hat{\text{o}}$ to gee bibef $\text{\textcircled{e}}$ le b $\hat{\text{o}}$ ey $\text{\textcircled{e}}$ n $\hat{\text{e}}$

1 Fin nu wase boka η bem botete b $\hat{\text{o}}$ me nu ento $\hat{\text{e}}$ ben e. $\text{\textcircled{N}}$ wa' Nyo' gayte le, “ $\text{\textcircled{E}}$ b $\hat{\text{o}}$ lese nsaw wee, tu b $\hat{\text{o}}$ nu eshieele bonyii bof $\text{\textcircled{e}}$ ke $\text{\textcircled{e}}$ botete, b $\hat{\text{o}}$ eleem jim nsaw wvudvu.”

2 $\text{\textcircled{E}}$ to nu seke me nto nto $\text{\textcircled{e}}$ $\hat{\text{e}}$ ben e y $\hat{\text{i}}$ nto w $\text{\textcircled{e}}$ m wvu boka η bof $\text{\textcircled{e}}$ le, me nto nu $\text{\textcircled{e}}$ η gay $\hat{\text{e}}$ bonyii b $\hat{\text{o}}$ to cee nce kebef $\text{\textcircled{e}}$ le, b $\hat{\text{o}}$ ey $\text{\textcircled{e}}$ n $\hat{\text{e}}$. Me $\text{\textcircled{e}}$ mbvuu $\text{\textcircled{e}}$ no η gayte $\hat{\text{e}}$ b $\hat{\text{o}}$ noo $\hat{\text{e}}$ bonyii bocii naa no me mbaa nu $\hat{\text{e}}$ ben $\text{\textcircled{e}}$ jise le, ben ey $\text{\textcircled{e}}$ n $\hat{\text{e}}$, η jefo kefew k $\hat{\text{e}}$ me nu η ke embvuu ento nu $\text{\textcircled{e}}$ me n'yaa nu η ke encam naa lo shen f $\hat{\text{o}}$ wee le ke. 3 No ben gomte le me η ge fi $\text{\textcircled{e}}$ fi du η ci le $\hat{\text{e}}$ jemyi Klistu $\hat{\text{e}}$ ben fele y $\hat{\text{i}}$ y $\text{\textcircled{e}}$ m e, tu me nu η ge. Ke $\hat{\text{e}}$ nu le wv $\text{\textcircled{u}}$ w $\text{\textcircled{e}}$ yi lo keenya η g $\text{\textcircled{w}}$ $\hat{\text{e}}$ ben ke. Wv $\text{\textcircled{u}}$ ke η ke naa mvu η gay $\hat{\text{e}}$ ben entel $\text{\textcircled{e}}$ η . 4 $\text{\textcircled{E}}$ nu kec $\text{\textcircled{e}}$ y le b $\hat{\text{o}}$ to taa wv $\text{\textcircled{u}}$ y $\hat{\text{i}}$ kentam e $\text{\textcircled{e}}$ wv $\text{\textcircled{u}}$ w $\text{\textcircled{e}}$ yi. Geenen keseen nu $\text{\textcircled{e}}$ wv $\text{\textcircled{u}}$ nu dv $\text{\textcircled{u}}$ $\hat{\text{e}}$ mvu η gay mvu Nyo' le. Bese w $\text{\textcircled{e}}$ yi ke t $\text{\textcircled{e}}$ n di $\text{\textcircled{w}}$ $\text{\textcircled{e}}$ no wv $\text{\textcircled{u}}$ to w $\text{\textcircled{e}}$ yi. Geenen y $\hat{\text{i}}$ mvu η gay mvu Nyo' le nu $\text{\textcircled{e}}$ bese nu ke ecee bee b $\hat{\text{o}}$ lemte ben e.

5 Ben etaa bikuu bin $\text{\textcircled{e}}$ n ey $\text{\textcircled{e}}$ n le laa ben nu y $\hat{\text{i}}$ mbee le le. Ben emom $\text{\textcircled{e}}$ $\hat{\text{e}}$ nu bikuu bin $\text{\textcircled{e}}$ n. Ke ben y $\text{\textcircled{e}}$ ne le Jis $\text{\textcircled{e}}$ s Klistu nu y $\hat{\text{i}}$ yene le? Wv $\text{\textcircled{u}}$ nu naa y $\hat{\text{i}}$ yene le, $\text{\textcircled{e}}$ $\hat{\text{e}}$ f $\text{\textcircled{e}}$ n baa nu le ben nu $\text{\textcircled{e}}$ mom bikuu bin $\text{\textcircled{e}}$ n $\text{\textcircled{e}}$ y $\text{\textcircled{e}}$ n $\text{\textcircled{e}}$ ben $\text{\textcircled{e}}$ gbwe. 6 Me η kee naa le ben nu ke ey $\text{\textcircled{e}}$ n le bese baa egbwe ke. 7 Bese bunlee Nyo' le fo ben ke en $\text{\textcircled{e}}$ ege fi $\text{\textcircled{e}}$ se $\hat{\text{e}}$ nu fi le η ke. Ke bese yaa gomte le bonyii ey $\text{\textcircled{e}}$ ne le bese nu $\text{\textcircled{e}}$ fey mmom wvudvu ke. Geenen bese bunlee $\text{\textcircled{e}}$ $\hat{\text{e}}$ nu le ben ege $\hat{\text{e}}$ $\text{\textcircled{e}}$ $\hat{\text{e}}$ nu fi $\text{\textcircled{e}}$ fi le η naa no bese cim yen'y $\hat{\text{i}}$ ke di $\text{\textcircled{w}}$ $\text{\textcircled{e}}$ bese nu $\text{\textcircled{e}}$ gbwe wase mmom wvudvu. 8 Ke bese yaa nulo egee naa lo fi $\text{\textcircled{e}}$ fi kicine kec $\text{\textcircled{e}}$ y ke. Bese nulo egee ke $\text{\textcircled{e}}$ $\hat{\text{e}}$ nu fi tomte lo kec $\text{\textcircled{e}}$ y. 9 $\text{\textcircled{E}}$ dioo nu seke bese w $\text{\textcircled{e}}$ yi $\text{\textcircled{e}}$ ben t $\text{\textcircled{e}}$ myi, $\text{\textcircled{e}}$ bese no yuuke η jo η baay. Bunle

12:15 1Kol 16:24

12:17 7:2

12:18 2:13; 8:6, 16-17

12:20 1:23; 1Kol 1:10-11

12:21 13:2

13:1 12:14; Dito 19:15; Mat 18:16; 1Tim 5:19

13:2 1:23; 10:11; 12:20; 13:10

13:4 12:9-10; 1Kol

1:25; Fili 2:7-8

13:10 13:2; 10:8; 1Kol 4:21

yese nu ke le ben eku egen emese. ¹⁰ E nee fi ee fi me nsaanke mweem mvun ê ben e me mbee se me e nto, wvu le seke me e nto, me nsaa enkenke keenjo mvungay mvù Tata nu e nya ê me encewcewe lo dvú yî yene le ke. Mvungay mvun nu mvù wvú nya le me en'yoo lo ben dvú, e è yaa nu le me ensâw lo ben dvú ke.

Ngayma Baul wvu fokemese

¹¹ Keemese boom bo bwem e, me ngayte ben e le beene e sh ee wase. Ben eseyse bikuu binen, eyuw ntefe wem, enù diuw mwaan, eceè yî nyekkey e, nonen é Nyo' kenkenen bô nyekkey emum enù ben e bó. ¹² Ben egaynen bikuu binen e, enoce ê nenoce bonyii bo Nyo' le. ¹³ Bonyii bô è nu bo Nyo' le bocii gayte ben e. ¹⁴ Mbuwma Tata wesebeene wvù Jisos Klistu, bô kenkenen ke Nyo' le, noo kentaash e ke Keyoy ke Yuule le enù ben e bó bocii.

**Nwa' wvù Baul to san̄εε ê
kentaashε ke
Galëshia
Fiεε fi nu ê Nwa' wvu
Galëshia wvun e**

Ɛ to nu seke bó to kεwεε wase keefewci saaka wvù jee wvu ekumε Jisos, ε bonyii bò yaa nu ke Bojuu fiisene wase saaka wvudvu wvun, ε bonyii bomew ke nε kεw no too bó n'yεyi wvù nu le bó kεηke ke keegεlè bonci bo Muses e bocii, εfey mvunciim keetfuuse bonyii bò yaa nu ke Bojuu yew é bó se no nu bonyii bo Klistu le bo cεey cεey.

Nwa' wvun wvù Baul to san̄εε fô bonyii bo Galëshia le to nu keete bvufee bvubole le bvú ekase etu yî fiεε fi lεη e. No wvú nu waa ntum Jisos nonεn, wvú ε mum ε no saan̄ke gene fwe dun̄ci naa ntay le Nyo' joo wee le wvú nu teyey ê wvú εjise ε è nu nje fitele fi wvú lese yî Klistu le.

Bikuu bi mwεem e ê ηwa' wvun e

1:1-10 Kεηkεwce

1:11-2:21 Mvun̄gay mvu Baul e diεwε waa ntum Jisos Klistu le

3:1-4:31 Ɛ Baul jeme ekumε saaka wvù jee noo bonci

5:1-6:10 Bonyii bò è nu bo Klistu le nu ε buy wase yî bvun̄faw e ε no yuuke wase ε è nu Keyoy ke Yuule le

6:11-18 Kemεse

¹ Nwa' wvun san̄ me wvù Baul, waa ntum Jisos Klistu. Kε me nu waa ntum ε è to tum wee wvu wum me kεnεε nya mvun̄gay ê me kε. Ɛ to tum Jisos Klistu bó Nyo' Ice wvù to bvuseε wvú yî kpwe le. ² Bee boom bo bwee wene le bo mbee le bocii bò nu fεn bee bó gayte ben bintaashε bi bonyii bo mbee le bi won̄ wvù Galëshia le. ³ Nyo' Ice bó Tata wesebeene wvù Jisos Klistu ebuw ben bó kembonεn,

ebvuu enya ben bó mvuntelem mvù lætene. ⁴ Jisos Klistu nu wvù to nyae ekole kew nje bibefe bisεεbeene wvu le wen ebvuse beene can won̄ kebefε wvu keseen wvun e. Fife nu no Nyo' wvù Icee wesebeene to seysεε. ⁵ Bvukukε bvucii nu ε è kεηke wvù sekecii se ηka. Fí enù nonεn.

Saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu mey ke mwaan̄

⁶ Diuw yumte lo me le kε keseen keseen nεn ben nu ε nε wase ε no ban̄see jim ê Nyo' wvù to ten̄εε ben nje fitele fi jee fi Klistu kεηke fô ben e, ε no bii ε è nu saaka wvù jee wvumvu le jεey.

⁷ Kε è nu le saaka wvù jee wvumvu bvuu nu lo dvú jεey kε. Fí nu ke lo le bonyii bomew gomte keebvun̄see bvufee bvunεn, beete bó saaka wvù jee wvu ekumε Klistu. ⁸ Me ε no ηgayte le é è cim to naa bese kεnεε nceenda Nyo' mvu fowe ε no fewci saaka wvumvu jεey ê ben se è nu wvuwe wvù bese to fewcεε ê ben, é mwεten̄ tuu lon! ⁹ No bese to gayεε wase nu ε me mbvuu ntuu kε fó ηgayte le, é wee nε ε no fewci saaka Nyo' wvumvu jεey se è nu wvuwe wvù bese to fewcεε ê ben, é mwεten̄ tuu le lon!

¹⁰ Ben kpwaake le me ηgomte le é ebenseè bonyii me nuu le é ebenseè Nyo' le? Nu le ben kpwaake le me ηgomte keεn̄gee le bonyii eyuukè njon̄ e? Ɛ è be nu le me ηgomte keεn̄gee le bonyii eyuukè njon̄, me nsaa enu wee lemme wvu Klistu kε.

Saaka wvù jee wvù Baul to fewci to dun̄ci Klistu ê wvú

¹¹ Boom bo bwεem e, me ηgomte le ben ekiεε le ke saaka wvù jee wvù wvu Nyo' wvù me nto nfewcεε ê ben nu fiεε ε fí to buy ê wee wvu wum kε. ¹² Kε me nto n'yuw diuw wee mvu le, ε kε è to yεyi wee me dvú kε. Ɛ to dun̄ci Jisos Klistu ê me. ¹³ Me njemyi nεn ε ben to yuw wase no kεn̄ge kem to shee nu seke me nto mbee yî nce won̄ wese Bojuu le. Me

nto ñké no mbone bikaa ejim jo bintaashε bi bonyii bo mbee le bo Nyo' le baay ñgomte keenfiwse naa lo bí. ¹⁴ Me nto njici mbee wese Bojuu le ntemyi nfele lo keghan kem entelεη jo bonyii bosese, nlooci nleeme ntemyi naa ntay yî nce won bo'icee bosese le. ¹⁵ Geenε Nyo' to baa wase me gεε ε me mbεε ε bwεεm εshem. ε fitele fiew fi jee ke ge ε wvú tee me. ¹⁶ ε wvú ke duñce Waa we ε me no wvú to shieele, wvu le me enghanε nfewci ekumε wvú ε bonyii bò yaa nu ke Bojuu. No wvú to duñceε nonεn, ε me nfanε n'yaa embvuu enu lo keembife fiεε ε wee wvu wum ke. ¹⁷ Ke me nto mbaa emben tεn Jelusalēm keen'yεn bonyii bò to nu wase boom bo ntum e bo Jisos e ε me fwe ke. Me nto nε ñgen fiem ε è nu Alebia, ñke nε jó ñkase ntu jim Damaskus.

¹⁸ ε è ke no nu ejim jo bilum bitete ε me mben Jelusalēm le bee Bita kiεεnεn bikuu. No me mbenεε, ε bee wvú ce εdiuw yuufe ncow εtin. ¹⁹ Me nto mbaa embvuu en'yεn wee mvu ñgoo boom bo ntum e bo Jisos e efey Jεm wvú waa bwee Tata wesebeene wvú Jisos e ke. ²⁰ Fiεε fi me nsaanke fin nu keceey, ε Nyo' kee le ke me mbiayte lo ke. ²¹ ε è ke no nu kefew kemew e, ε me nε ñgen ε biba bì Silia bô Silishia le. ²² Sekekε to nu ε bintaashε bi bonyii bo mbee le bi Klistu le bi ε keba kè Judea le yaa kee wase me ejise ke. ²³ Bó to yuuke ke lo ε bonyii jemyi le, “Wee wε wvú se bone bikaa ε beene ejim ghane wase keseen fewci le bonyii elese fitele yî Klistu le, ε è nu fiεε fi wvú se shee gomte le wen efiwse lo.” ²⁴ ε bó yuw nonεn no tumte monkum mo Nyo' le yî fiεε fi wvú geε fô me le.

2

ε boom bo ntum e bo Jisos e tom saaka Nyo' wvú Baul to fewci

¹ ε è ke no nu ejim jo bilum yuufe ncow binεw, ε me mbvuu mben

Jelusalēm bee Banaban. Me nto ndioo mbene, njo Taytus. ² Me nto mben kefew kin e ε è duñci Nyo' le me emben. No me mbenεε, n'yεn bonyii bò bó to kee bó le è nu bikuu le, ε bee bó lewse ye, ε me njike saaka wvú jee wvú wvu Nyo' wvú me nto nfewci ε bonyii bò yaa nu ke Bojuu ε bó ejise. ε me nto ñge nonεn wvu le fo lemme di me nu ε nlem wase bô di me mbεε nlemte ke ela εcici ke. ³ ε bó yuw nonεn, fanε yaa eleeme le bó etfuse Taytus yew wvú bee wvú to nu ε è nu naa wee Glek ke. ⁴ ε è to baa nu nje bonyii bomew bò to mbiayte le bó nu bonyii bo mbee le, bò to wεntεnεε ley fô bese to nu, tu ke bó to bee ejemyi leyte ε fifiε fiεε le ke. Bó to to diεwε bonkee le keeyεn no bese gee wase mwεεm wasewase nje bese nu ε taashε bee bo Klistu Jisos. ε bó mum no gomte keekase tfuse bese bvunfaw e. ⁵ ε bese fanε yaa bee naa lo fiεε fi bó to too dvú caan ke. ε bese to ge nonεn wvu le bese gomte keegεε keceey kè è nu ke saaka wvú jee wvú wvu Nyo' le wvun fô ben e. ⁶ ε bonyii ba bò bó to kee bó le è nu bikuu, (kenεε bó to nu la, kenεε la, tu ke fifiε keñke fiεε fô me le ke, njefo ke Nyo' duñci kejeey jεey ke.) Boba bonyii bò me ñgayte, bò bó to kee le è nu bikuu to baa ebise fiεε yî fi me nto nfewci le ke. ⁷ Geenεn, ε bó kaa yεn le bó nu ε nya saaka wvú jee wvú wvu Nyo' can yεm e le me enfewci ε bonyii bò yaa nu ke Bojuu, leñleñ no bó nu ε nya ε Bita le wvú efewci ε Bojuu. ⁸ (Nyo' wvú to nyaε mvunğay ε Bita le wvú elemte lemme din fô Bojuu le, nu ke wvú wvú to nyaε ε me le me enlemte fô bonyii bò yaa nu ke Bojuu le.) ⁹ ε bó dioo yεn je yî Nyo' nu ε buw me jó, ε Jεm bô Bita noo Jon bò bó to kee le è nu dikfuy di bonyii bo mbee le mum nya εbo ε bee Banaban keeduñce le bee bó lemte yî fiεε le fimwaan, le bese egeñ le elemte fô bonyii bò yaa nu ke Bojuu le, ε bó elemte fô Bojuu le. ¹⁰ Fiεε fi bó

1:15 Yeli 1:5; Lem 9:3-5; 22:21; Lum 1:5; 1Kol 9:1; 15:10 **1:18** Lem 9:26-28 **1:19** Mat 13:55 **1:21** Lem 9:30 **2:1** Lem 15:1-19 **2:1** 1Kol 15:2; Fili 2:16; Lem 4:36; 2Kol 2:13 **2:2** 2:6, 9 **2:4** 1:7; 5:1, 13; Lem 15:1, 24; 1Kol 9:21 **2:6** Lum 2:11 **2:7** 1:15-16; Lum 1:5 **2:10** Lum 15:26

to gayεε to nu κε λε bese ekumyì Bojuu bo kefufe le. Ε fify nu fεε ε me nto ηkoonke naa baay keenjee.

Ε Baul saw Bita Antiok

¹¹ Geenen ε ε ke no nu kefew kemew e, ε Bita ke ne to Antiok, ε me nsaw wvú ê bonyii εjise njefo wvú to nu ε jay baay. ¹² Fí nu le wvú to yaw to no diekene bô bonyii bô yaa nu κε Bojuu, yaa nyaake κε. Ε bonyii bomew bô Jem to tumεε ke dioo to, ε wvú mum kew no guute ye jim, ke ne gawsen, fanje yaa bvuu diekene bô bó κε. Ε wvú to gawsene nonen njefo wvú to fane ngoo yì to ké no leeme κε λε bó keηke keetfuse wee wvú yaa nu κε wee Juu yew é mweten se no nu wee Klistu. ¹³ No wvú ge nonen ε bonyii bo mbee le bomew bô to nu Bojuu mum benen gee diew didvu le. Ε naa Banaban kebεεε mum bi ten gee dibole didvu le. ¹⁴ Ε me ndioo n'yen le κε gee dibole bii cεεy cεεy no saaka wvú jee wvu ekumε Klistu duηci κε, ε me mum ηgay ê Bita ê bó bocii εjise le, “Wo nu wee Juu, cee wase diewe wee wvú yaa nu κε wee Juu le, ε no gomte keekane bonyii bô yaa nu κε Bojuu le bó eceè diewe Bojuu le neε le?” ¹⁵ Me nto njemyi ê Bita nonen ε è nu kecεεy le bee bó nu boom bo Bojuu le bo won e. Ke bese nu bonyii bô yaa nu κε Bojuu bô bó yene le è nu bonyii bô befe κε. ¹⁶ Geenen ε bese kee κε λε κε Nyo' joo wee le wvú nu teyney njefo wvú gεεle bonci bo Bojuu le κε. Wvú joo njefo wvú nu ε lese fitele yì Jisos Klistu le. Ε bese kebεεε ε lese ten fitele yì Klistu Jisos e wvu le bese enù teyney ê Nyo' εjise nje fitele fi bese lese yì ye le, ε è yaa nu nje bese gεεle bonci κε, njefo κε wee gεεle bonci é Nyo' ke eyuu ejo wvú le wvú nu teyney κε. ¹⁷ Ε bese momte keenu teyney ê Nyo' εjise nje bese nu bonyii bo Klistu le, bonyii ε bvuu ε no yene κε λε bese nu bonyii bô befe njefo κε bese gεεle bonci bo Bojuu le, tu fí fen nu le Klistu tomte

kebefε? Ke fí nu naa lo nonen κε! ¹⁸ Ε me ne ε mbvuu ε no n'yoote fεε ε me nto nsâw wase, tu fifie duηci le me njayte lo. ¹⁹ Fiεε fi nu, nu le ê keba ke bonci le nu ε me nu wase ηkfusay, ε è yu bonci me, me ε ηkpwe wvu le me enceè wase no Nyo' gomte. ²⁰ Ε nulo é me enjay le bó to nu ε ta wase me yì kentam e ε me ηkpwe bee Klistu. Ke nshii wvú me ηkeηke keseen bvuu nu wem κε. Ε cee wase Klistu yì yem e. Ε nshii wvú me ηkeηke keseen yì yem e nu wvú fitele fi me nlese yì Waa Nyo' le wvú to nu ε duηce keηkonen fô me le nya ekole kew keekpwe nje yem. ²¹ Ke è nulo é me ntune mbuwma Nyo' κε. Ε è nu le è nelo é wee enu teyney ê Nyo' εjise njefo wvú gεεle bonci, κε tu kpwe Klistu to nu εcici.

3

Bonci noo keeese fitele yì Klistu le

¹ O oo bonyii bo Galëshia, ben nu la biyuy nen? Wee nu ε low ben e? Ε nu κε ben bô bó nu ε nele wase baanη no bó to taε Jisos Klistu yì kentam e ben ε yen lo endan e? ² Me ηgomte keembife fεε fimwaan ê ben. Keyoy ke Nyo' le to to yì yene le njefo ben to gee no bonci gayte nuu njefo ben to nu ε bee fεε fi ben to yuwεε, lese fitele yì dvú le le? ³ Ben yuηsene la nen? Ben kew fεε bô Keyoy ke Nyo' le, ε no nu wase keseen le ben nu ke emese ε è nu bô mvunηay mvunen e? ⁴ Ben to yen ηgew ε è nu wvu εcici le? Kecεεy, κε è to nu wvu εcici κε. ⁵ Nyo' wvú nyaa Keyoy kew ê ben bvuu gee binghaw bi mwεεm e ê ben enteleη, gee nonen njefo ben gεεle bonci nuu njefo ben nu ε yuw saaka wvu ekumε Klistu ε lese fitele yì ye le le?

⁶ Ε nu no bó san ekumε Abla'am ê Nwa' Nyo' le le,
“Wvú to nu ε lese fitele yì Nyo' le,
ε Nyo' mum jo wvú le wvú nu wee wvu teyney.”

2:12 Lem 11:3 **2:16** 3:10-12; Lum 3:20-30 **2:17** Lum 2:17-3:20 **2:19** 6:14; Lum 7:6; 6:2-4
2:20 1:4; Jon 17:23; Lum 8:10-11; 2Kol 5:14 **3:1** 5:7 **3:2** 4:6; Lum 8:9-16; 2Kol 3:6, 17 **3:4** 4:11
3:6 Keη 15:6; Lum 4:3 **3:7** Lum 4:11-12 **3:8** Keη 12:3

7 Ben eyen le le è nu bonyii bò nu e lese fitele yî Nyo' le bò looci nu kfuu di Abl'am e. 8 Nwa' Nyo' to nu e yuu wase duŋce le Nyo' nu ke ejo bonyii bò yaa nu ke Bojuu le bó enù teytey ê wvú ejise nje fitele fi bó nu e lese yî ye le. E wvú mum fewce saaka wvù jee wvun ê Abl'am e è beε lo gayte le,
 “Me nu ŋke embuw bitum bicii bi yî ekole ke nshε le nje yo.”

9 Nonen, fi ε no nu le bonyii bò nu e lese fitele yî Nyo' le nu e Nyo' ε buw ten bó no wvú to buwεε Abl'am wvù to nu e lese fitele yî ye le.

10 Bonyii bocii bò yene le bó nulo enu teytey ê Nyo' ejise njefo bó geele bonci nu e bó tuule lon yî bikuu bi-bole, njefo bó nu e saŋ le,
 “Wee tfuu wvù baa ecee no bó saŋ ê Nwa' bonci le
 gee no bonci bocii gomte,
 nu e wvù tuule lon yî ekole kew e.”

11 Fí ε mum ε no duŋci naa endan le ke è nulo é Nyo' ejo wee le wvù nu teytey nje mweten geele bonci ke. E nu fiεε fi bó nu e saŋ le,
 “E nu ke wee wvù Nyo' nu e jo le wvù nu teytey nje fitele fi wvù lese yî ye le
 wvù nu ke ekeŋke nshii.”

12 Ke bonci keŋke fiεε keege bò nlese fitele yî Nyo' le ke, njefo “Wee wvù geele bonci nu ke ecee bii ke ε è nu bó le.” 13 Klistu to nu e sum beene can lon wvù bonci too dvú le. Wvù to nu e tuu bolon bosεεbeene yî ekole kew e, ε è nu no bó saŋ le,
 “Lon nu yî wee wvù bó nu e njeyse yî kete le.”

14 Wvù to ge nonen, wvu le mbuwma wvù Nyo' to nyaε ê Abl'am eto ten fô bonyii bò yaa nu ke Bojuu le nje Klistu Jisos, é beene bò nu e lese fitele yî ye le ekeŋke ten Keyoy ke Nyo' le kè wvù to kawεε.

Ke bonci nulo ekose ŋkawma Nyo' ke

15 Boom bo bwεεm e, beene ejo ken-fewsen yî mwεεm mvù bonyii ké no

gee le. E bonyii seyse wase fiεε ε die kelew, tu ke è nulo é wee ebvuu ekose kenεε ebise fiεε yî dvú le ke. 16 Ekume ŋkawma wvu Nyo', nu e wvù to kaw ê Abl'am bò wan wvù nu ke ebuy ê kfuu diew e. Bó baa saŋ le, “Wvù nu fô boom bò nu ke ebuy ê kfuu diew e ke”, fi duŋci le bó nu nteen ke. Fí duŋci le fó jemyi ekume wan mwaan. E wan wvun nu Klistu. 17 Fiεε fi me ŋgomte keengay nu le, Nyo' to nu e ge ŋkawma wvun, ε bilim ke fey gee ne bò kecow mbaanshe (430) ε wvù se nya bonci. No fi nu nonen, ke è nulo é bonci bò to toε wase ejim ebvuu eto ekose monkan mò Nyo' to gbwolεε fwele, ege é fiεε fi wvù to kawεε ela εcici ke. 18 E fi fen nu le wee nulo ekeŋke nnya yin ε è nu ke seke wvù geele bonci, ke tu ke ε bvuu beε le Nyo' to kaw lo bonyii dvú ke. Geenεn, Nyo' to nya nnya yin ê Abl'am bii no wvù to kawεε wvù dvú.

19 Shiee bonci è no nu la? Bó to bise bonci keeduŋci mwεεm mvù bonyii jayte ε kew nonen gen buy naa seke wan wvun wvù Nyo' to gee ŋkawma wvun ekume wvù nu ke eto. E Nyo' mum nya bonci ban ê bonceendaa bew mum nya can wee mvu le le wvù efese ê bonyii. 20 Ke ben kee le é bonyii ne ε no seysee fiεε ε wee mvu nu ê bó entelen, tu wvù nu fô bó le bocii. Geenεn, Nyo' nu ke mwaan.

21 No fi nu nonen, tu è nulo é nci Nyo' ebvuu ekose fiεε fi wvù to kawεε le? Ke è nu naa lo é fi enu nonen ke! E nci mvu to nu dvú wvù nulo enya nshii, tu è nulo é wee enu teytey ê Nyo' ejise nje wvù geele bonci ceεy ceεy. 22 Geenεn, Nwa' Nyo' gayte le wee tfuu nu nfa ekuse jo bibefe. Fí ε mum ε no nu le ŋkawma wvù Nyo' to kawεε fô wee wvù nu e lese fitele yî Jisos Klistu le, nu e è nu ke ekeŋke ke wvuwee wee wvù nu e lese fitele yî ye le.

Bonci to nu diewe ndε wan e

3:9 Lum 4:16 3:10 Dito 27:26; Jem 2:10 3:11 Abk 2:4; Lum 1:17; 3:20 3:12 LeW 18:5; Lum 10:5 3:13 Dito 21:23; Lum 8:3; 2Kol 5:21 3:14 3:2-5; Jue 2:28-32 3:16 Keŋ 12:7; 17:7-8 3:17 Ksm 12:40 3:18 Lum 4:14; 11:6 3:19 Lum 4:15; Lem 7:38, 53; Ibu 2:2 3:20 Dito 6:4 3:21 Lum 7:13; 8:2 3:22 Lum 3:9-30; 11:32 3:23 4:3

23 ϵ to nu fwele ϵ Jisos baa to wase wvu ϵ bonyii eleese fitele yî ye le, ϵ bonyii nu $\hat{\epsilon}$ bonci kuse ϵ bó ϵ kay bó diêw ϵ bonyii bo ncaw e ϵ no ceyte, gen buy seke Nyo' ke edunç ϵ Jisos $\hat{\epsilon}$ bó eleese fitele yî ye le. 24 Bonci to nu diêw ϵ nd ϵ wan wvù to shee bô bonyii naci gen buy seke Klistu to to ϵ wvu ϵ bonyii eleese fitele ϵ è nu yî ye le $\hat{\epsilon}$ Nyo' s ϵ jo bó ϵ bó nu tey ϵ $\hat{\epsilon}$ wvù ϵ jise. 25 No Klistu nu ϵ to wase bonyii ϵ no leese fitele yî ye le, tu k ϵ beene b $\epsilon\epsilon$ can nd ϵ wan wvun e k ϵ . 26 Ben bô nu ϵ taash ϵ ben ϵ bo Klistu Jisos nu wase boom bo Nyo' le nje fitele fi ben nu ϵ lese yî Klistu le. 27 Ben ekeè ϵ wee tfuu wvù bó nu ϵ lese wase $\hat{\epsilon}$ joo ϵ taash ϵ wvù bô Klistu nu ϵ wvù ϵ tu wase bô Klistu fi $\epsilon\epsilon$ fimwaan. 28 K ϵ wee mvu bvuu nu j $\epsilon\epsilon$ y ϵ wen nu wee juu ken $\epsilon\epsilon$ wee ketum k ϵ . K ϵ wee mvu bvuu nu j $\epsilon\epsilon$ y ϵ wen nu nfw ϵ ken $\epsilon\epsilon$ waa yew k ϵ , ϵ k ϵ wee mvu bvuu nu j $\epsilon\epsilon$ y ϵ wen nu diems ϵ ken $\epsilon\epsilon$ kpwoon k ϵ . Ben bocii nu wase fi $\epsilon\epsilon$ fimwaan yî Klistu Jisos e. 29 No ben nu wase bonyii bo Klistu le non ϵ , tu ben nu wase boom bo Aba'am e, ϵ ben nu ke ek ϵ ke mw $\epsilon\epsilon$ m mvù Nyo' to kaw $\epsilon\epsilon$ Aba'am dvù.

4

1 Fi $\epsilon\epsilon$ fi me ngayte nu ϵ , $\hat{\epsilon}$ wee nu keeke edie bvush ϵ w bv ϵ ice le, geen ϵ b $\epsilon\epsilon$ wan caan, tu k ϵ j $\epsilon\epsilon$ y j $\epsilon\epsilon$ y nu dvù bô nfw ϵ ice naa no è cim ken ϵ ke wvù bvush ϵ w bvudvu k ϵ . 2 Wvù nu eyaw k ϵ enu $\hat{\epsilon}$ bonyii bomew taale fô wvù ϵ bvush ϵ w bvudvu nu can bonyii bomew e ϵ bó taale fô, egen ebuy kefew kè ice seyse le. 3 ϵ nu k ϵ no fí nu fô beene le. ϵ to nu seke beene to nu diêw ϵ boom bo caan e, ϵ beene no nu bonfaw bo mw $\epsilon\epsilon$ m mvù saake yî won wvun e. * 4 ϵ kefew ke dío looc ϵ koc ϵ , ϵ Nyo' tum waa we ϵ wvù to, ϵ kpwoon boo wvù, ϵ wvù no nu t ϵ n $\hat{\epsilon}$ bonci kuse. 5 Wvù to to

wvu ϵ wen esum bonyii bô nu $\hat{\epsilon}$ bonci kuse $\hat{\epsilon}$ Nyo' emum ejo beene diêw ϵ boom bew e. 6 No Nyo' jo wase beene diêw ϵ boom bew e non ϵ , ϵ mum ϵ ciinse Keyoy ke Waa we le kí ϵ to yî yese beene le, ϵ ge beene ϵ no teje wvù ϵ . "Abba, Icee wese!" 7 Fí nu ϵ Nyo' nu ϵ ge wase ben ϵ fan ϵ yaa bvuu nu bonfaw k ϵ . Ben nu wase boom bo yew e. No ben nu wase boom, tu fí nu ϵ ben nu ke ek ϵ ke mw $\epsilon\epsilon$ m mvù wvù g ϵ ke fô boom bew e.

Baul fane ϵ bonyii bo Galëshia nu ejay je

8 ϵ to nu fwele seke ben to baa kee wase Nyo' k ϵ , ϵ ben no lemte bvunfaw can mw $\epsilon\epsilon$ m mvù ben to joo ϵ è nu bonyo' s ϵ è nu bonyo' nk ϵ u. 9 Geen ϵ , keseen no ben nu ϵ ki $\epsilon\epsilon$ wase Nyo', ken $\epsilon\epsilon$ ϵ keseen no Nyo' nu ϵ ki $\epsilon\epsilon$ wase ben no me mbee keengay, ben ϵ ghan n $\epsilon\epsilon$ ϵ s ϵ no gomte keetuu jim fô bonyo' bo ϵ cici ban e bô nu s ϵ bó ken ϵ ke mvungay nk ϵ u. Ben gomte keebvu etuu bonfaw bo bonyo' bodvu ban e nje la? 10 Ben g $\epsilon\epsilon$ le mbam ϵ diuw yomew ϵ è nu yo baay baay, bamte kee yimi, bamte bifew bimew yî kelum e, bamte bilum nje la? 11 Ben gee n ϵ n ϵ me nfane baay ϵ lemme diem di me nlem $\hat{\epsilon}$ ben entel ϵ n nu ϵ la ϵ cici.

12 Boom bo bw $\epsilon\epsilon$ m e, me nkule lo can $\hat{\epsilon}$ ben ϵ ben ekum ϵ enù k ϵ diêw ϵ no me nu ekum ϵ bonci, k ϵ no me nto nkum ϵ $\epsilon\epsilon$ no nu diêw ϵ ben e seke ben to nu s ϵ bonci. Ben to ke baa ege wase fi $\epsilon\epsilon$ fi befe fô me le k ϵ . 13 Ben kee ϵ seke fwele wvù me nto nfewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' $\hat{\epsilon}$ ben nu njefo me nto nu beene nc ϵ mt ϵ . 14 ϵ naa no me nto nu yî kenc ϵ m e n ϵ n, ϵ kí nu diêw ϵ mmom e ϵ yí ϵ to fô ben e, ben to baa elewte, ken $\epsilon\epsilon$ ny ϵ nsee me k ϵ . ϵ ben kaa fiis ϵ n lo me naa k ϵ diêw ϵ nceendaa Nyo' mvu ken $\epsilon\epsilon$ diêw ϵ Klistu Jisos e keb $\epsilon\epsilon$. 15 Ben to

3:24 Lum 10:4 3:26 4:5, 7; Jon 1:12; Lum 8:14-17 3:27 Lum 10:12; 1Kol 12:13; Kolo 3:9-11 3:27 Lum 6:3; Ef ϵ 4:24 3:29 3:7, 14, 18; 4:7 4:3 4:9-10 * 4:3 Mw $\epsilon\epsilon$ m mvù saake won wvun nelo enu bonci noo biyoy. 4:4 3:13; Jon 1:14 4:6 Lum 8:15-16 4:7 Lum 4:13; 8:17 4:8 1Kol 8:4-6 4:9 Ef ϵ 1:21; Kolo 2:8-23 4:9 1Kol 8:3; Kolo 2:15 4:10 Dito 4:19; Lem 7:42; Lum 14:5 4:12 1Kol 9:19-21 4:13 Lem 16:6; 2Kol 12:7

yuuke njon bô me sekekiε, è kooyi la keseen? Ε nulo é me enɔay λε é bó to gay lo λε ben ebaayε ejise eyene enya é me, é ben ebaayε lo é je fεn nu dvú. ¹⁶ Me nu ε ntu wase wee bvuban fô ben e no me nseje keceey é ben e? ¹⁷ Bonyii ba gomte keedunçi λε bó keηke shiee fô ben e baay, geenεn ε bó gomte ben yî fiεε λε ε è yaa nu fi jee ke. Bó koonke λε beene egawsen é ben ekeηke wase shiee ε è nu fô bó le. ¹⁸ Fí jee λε wee ekeηkè shiee fô wee le yî fiεε fi jee le. Fifin nu λeη sekecii ε è yaa nu ke seke me nu beene maan ke. ¹⁹ Boom bem bò nu shém yεm, è nu ke diεwε me mbεε embvuu eηkεw lo lume dinεn, en'yεn ηgεw eηgen embuy no nce Klistu nu ke enu yî yene le! ²⁰ Wee ejo ε me mbe nu beene keseen, é me nse ηkieε je yî me enjeme jó é ben. Fiεε fi ben ge fin nu ε bvufee ε la lo me.

Jεεy jεεy boom bo Abla'am e

²¹ Ben bò gomte keenu é bonci kuse, ben ke see é me, ben yuuke ke fiεε fi bonci jemiyi? ²² Bó nu ε san λε Abla'am to keηke boom bolemse bofεε, ε wvú to boke mvu bô nfwa, boo wvumvu bô kpwεse wvù leyεεn. ²³ Nfwa wvun to boke wan ke no bó ké no boote boom bocii. Geenεn ε kpwoon wvù leyεεn boo we bii ηkawma wvù Nyo' to geε le. ²⁴ Ε nulo é beene ejo fiεε fin diεwε kenfewsεn ke fiεε le. Bokεnε bo bofεε ban dunçi monkan monfεεm. 'Aga wvù to nu nfwa joo bvudvuu bvu monkan mò Nyo' to gbwolεε bô bonyii bo Israel yî kum wvù Sinay e. Bonyii bocii bò nu εkuse jo monkan modvu nu bonfaw. ²⁵ No 'Aga joo bvudvuu bvu monkan mo yî kum wvù Sinay wvù nu won wvù Alebia le, wvú bvuu joo ten bvudvuu bvu kelaante kè Jelusalem wvu keseen e, njefo bonyii bo é kelaante kedvu le bocii nu bvunfaw e é bonci kuse. ²⁶ Geenεn ε bonyii bo Jelusalem wvù nu wvu fowe le yaa nu bonfaw ke. Wvuwε Jelusalem nu

bwee wesebeene. ²⁷ Ε nu fiεε fi bó to sanεε λε,

“Wo wvù kpwoon wvù nu kase yaa boote ke, è lanlanè.

Wo wvù ke baa lum wase wan, è kpwaakè dikie.

Ε keè λε boom bo kpwoon wvù bó nu ε base jim é wvú le

nu ke eduule fele bo kpwoon wvù nu bô dweese le.”

²⁸ Nonεn boom bo bwεεm e, ben nu boom bo Nyo' le bii no Nyo' to kawεε λeηλeη no Abla'am to bokεε Aysik bii no Nyo' to kawεε.

²⁹ Ε to nu kefew kedvu le ε wan wvù bó to bokεε no bó boote boom bocii no bone bikaa ejim jo wvù è to nyaε Keyoy ke Nyo' le

mvungay ε bó se boo wvú. Ε nu ke ten λeηλeη fiεε fi kooyi keseen. ³⁰ Bó san é Nwa' Nyo' le εkumε fiεε fin λε la? Bó nu ε san λε,

“Kunε kpwoon wvù nu nfwa bô waa we bocii,

njefo ke waa nfwa nulo ke egaw bvushεw bô waa kpwoon wvù leyεεn e ke.”

³¹ No fí nu nonεn boom bo bwεεm e, fiεε fi me njemyi ficii dunçi λε ke beene nu boom bo kpwoon wvù nu nfwa le ke. Beene nu ε è nu boom bo kpwoon wvù leyεεn e.

5

Klistu nu ε bvuse wase beene yî bvunfaw e

¹ Klistu to nu ε bvuse wase beene yî bvunfaw e. Wvú to bvuse nεn, wvu λε fo beene ebvuu enù yî bvunfaw e εkuse jo bonci ke. Nonεn ben emum eleemè temyi. Fo ben ebvuu ebee eley εkuse jo kemmbun ke bvunfaw e ke. ² Ben eyeke eyuw fiεε fi me wvù Baul nu enjeme. Ε ben beje lo λε bó etfuse ben yew é ben se no nu teyey é Nyo' ejise, tu fiεε fi Klistu to geε fô ben e nu εcici. ³ Me mbvuu njemyi nciise λε wee wemεn wvù nu ε bee λε bó etfuse wvú yew ekeè λε wvú keηke keegεεlè bonci bo Bojuu le bocii no bó

nu. ⁴ Ben bocii bô gomte keenu teyete yê Nyo' ejise ε è nu nje ben gεεle bonci, ekeè le ben nu ε gawsen wase bikuu binen ben ε bo Klistu. Ben nu ε lan wase mbuwma Nyo'. ⁵ Fô beene le nu ε fiεε fi beene taale fwe yî dvú le nu le Nyo' nu ke ejo beene diεwε bonyii bô nu teyete yê wvú ejise le. Fifi nu fiεε fi Keyoy ke Nyo' le kè lemte yî yese beene le fele yî fitele fi beene lese yî Klistu le nu ε ge le beene ecεyte. ⁶ Ben ekeè le é wee nu ε wvú ε taashε wase bô Klistu Jisos, ε wvú nu ε bó ε tfuse wvú yew kenεε bó baa tfuse wvú yew kε, tu kε fifie kenke fiεε keege kε. Fiεε fi nu shiee le nu fitele fi wvú lese yî Klistu le ε no duñci yî kenkonen e.

⁷ E to nu fwele ε ben gee naa lan. E ge yεε ben ε se lu keebii keceey e? ⁸ Kε è ge Nyo' wvú to tenεε ben fifi fiεε kε. ⁹ Kε ben kumyi ngan wvú bó ké no maa le, “Kekuu kemwaan ε befe bô ntwaw?” ¹⁰ Me ηgeεle bvufee yî yene le nje Tata le kε ben nu ebi fiεε fi bonyii bomew gayte le efey fi è gayte me kε. E wee wε wvú bvunsee bvufee bvunen, kenεε è nu yεε, nu ε Nyo' nu ke elan ηgew yî ye le. ¹¹ Boom bo bwεεm e, é è be nu le me mbεε nfewci le bó etfuuse bonyii yew ε bó se nu teyete yê Nyo' ejise, é bonyii ebvuu ebone bikaa é me ejim nje la? Kε tu fiεε fi me nfewci le Klistu to nu ε kpwe yî kentam e fin ε bonyii yuuke ε fi kaa saase lo bó yaa be bεε dvú kε. ¹² Fo bonyii ba bô jewsee ben le bó etfuuse bonyii yew e, nu ε me ηgomte le bó emεse eson lo bikuu bibole.

¹³ Boom bo bwεεm e, Nyo' to nu ε tee wase ben wvu le fo ben ebvuu elemte bvunfaw é bonci kuse kε. Geenεn, no ben yaa bεε bvunfaw e é bonci kuse nonεn, fo ben emum ejo le ben nulo egee no nyam ye yene gomte kε. Ben elemte ε è nu fô boom bo bwee wene le yî kenkonen e. ¹⁴ Ben egeè nonεn njefo bonci bocii nu ε taashε yî wvun

wvu mwaan e le,
“E koonkè waa bwoo no wo koonke ekole kuw.”

¹⁵ Geenεn, é ben nε ε no ηasene ebenεben diεwε bwé le, ε wee gomte keedie lo waa bwee, ε ben no yenè fô ben ke enε eyuwyε bikuu binen.

Kε wee wvú cee no Keyoy ke Nyo' le duñci ké bvuu no gee no nyam ye gomte kε

¹⁶ Fiεε fi me njemyi nu le, ben eceè biì ε è nu no Keyoy ke Nyo' le duñci é ben, nonεn ben saa ebvuu egeè ε è nu no nyam ye yene shieele le ben egeè kε. ¹⁷ Me njemyi nen njefo kε fiεε fi nyam ye shieele nu fi Keyoy ke Nyo' le shieele kε. E kε fi Keyoy ke Nyo' le shieele nu fi nyam ye shieele kε. Kε mwεεm mvu mvunfεεm mvun nu yî fiεε le fimwaan kε. E nu fiεε fi kε è nulo é ben egeè fiεε fi ben gomte kε. ¹⁸ E ben cee bii ε è nu no Keyoy ke Nyo' le duñci é ben, ben saa ebvuu enù ekuse jo bonci kε. ¹⁹ Mwεεm mvú nyam ye ké no shieele nu ε bonyii yaa maa mvú kε. E nu keejaanke kenjan bô keekpwawci mwεεm ekume kenjan noo keecee nce nnyen kenjan. ²⁰ E è bvuu nu keebunlee bonyo' bo εcici bô keelaale kenεε fiεεnke diam. E è bvuu nu keebanene, nyamte kenyam, ghεεke kenghεw, kenke shém yî ton'yεen bô fô wee le keekpwawci kε ε è nu ekole kew. E è bvuu nu keegawsene bonyii noo fô wee le keegaw bonyii ekenke ye ηgoo. ²¹ E è nu ten keebene kendon, wuu mbvuum ε mó koole bô keewukene yole noo keege mvumew mwεεm diεwε mvumvun e. Me ε no njemyi nciise lo no me nto njemyεε wase fwele é ben le, kε bonyii bô gee mvumvun mwεεm yaa nu ke ekenke bvudvuu ente jo bvunfon bvú Nyo' le kε.

²² Geenεn, ε mwεεm mvú nen'yi fô Keyoy ke Nyo' le nu mvun, kenkonen, nlanlan, nyεkeey, shém yî kuuleen,

5:5 2:16; Lum 8:23-25 5:6 3:28; 5:22; 6:15; Lum 4:11; 1Kol 7:19; Efε 6:23 5:8 1:6-7 5:9 1Kol 5:6
5:10 1:7 5:11 6:12, 14; 1Kol 1:23 5:13 1Kol 6:12; 10:23-24; 1Bi 2:16 5:14 Lεw 19:18; Lum 13:9
5:15 Jεm 4:1-2 5:16 5:25; Lum 8:2-13 5:17 Lum 7:13-23 5:18 Lum 6:14; 7:4 5:19 Lum
1:28-32; 1Kol 6:9-10; Efε 5:3-5; Kolo 3:5-8; 1Tim 1:9-10; 2Tim 3:2-5; 1Bi 4:3; Mwm 22:15 5:22 Efε 5:9
5:23 1Tim 1:9; 2Bi 1:6

fitele fi jee, kenje kè jee, keeleeme yî keceey e, ²³ keebonene kenje, noo keekemsene bô ekole. Ke nci mvu nu dvú wvù kicine mwεεm mvun ke. ²⁴ Bonyii bô è nu bo Klistu Jisos e nu ε ta wase nyam ye yibo bô mwεεm mvù befe mvù nyam ye yî ηeyte shieele yî kentam ke Jisos e.

²⁵ No beene cee keseen yî mvunḡay mvu Keyoy ke Nyo' le, beene emum egeè mwεεm bii ke no Keyoy kedvu duḡci. ²⁶ Fo beene ebenseè ye yi εcici ke. Fo beene egeè ε mvuntelem beete bonyii bomew ke. Fo beene ebenè kendonḡ bô bonyii bomew ke.

6

Bonyii bo Nyo' le efici bikuu bibole

¹ Boom bo bwεεm e, é ben ne ε yen ε wee mvù ben e ε ge fiεε fi befe, é ben bô cee nce no Keyoy ke Nyo' le duḡci mom keetefe wvù é wvù ebuy ê kebefε kedvu εnte. Geenεn, wee dioo teete no teete wεε eyenè fo wvù ten eley mmom e egbwe. ² Ben efici boom bo bwee wene le bô bonḡew bobole. É ben gee nonεn tu ben gεεle nci Klistu. ³ É wee joo ekole kew le wen nu fiεε, se wvù nu fimwεten ηkuuḡ, tu wvù leεle ke ε è nu ekole kew. ⁴ Wee tfuu etaa mwεεm mvù wvù gee, eyen laa wen gee leḡ ε. É wvù fen gee leḡ, é wvù se no saale ye fô ekole kew e. Geenεn fo wvù esaalè ye fewsene ekole kew bô wee mvu ke. ⁵ Ben ekeè le wee tfuu kenḡke keetuule bwew bvujitε.

⁶ É wee yeeyi wee bô diεw Nyo', é wee wvù bó yeeyi wvù gaw mwεεm mwew mvù Nyo' nya wvù dvú nya wee wvù yeeyi wvù wvudvu dvú.

⁷ Fo ben eεεlè bikuu binεn joo le Nyo' nu keyuḡ ke. Ben ekeè le fiεε fi wee jewyi nu ke fi fi wvù nu ke egbwele. ⁸ É wee jewe ye ηḡow ε è nu fiεε fi nyam ye ye gomte, tu wvù nu

ke egbwele ke ε è nu fiεε fi nyam ye ye nyaa fi è nu kpwe. É wee jewe ye ηḡow ε è nu fiεε fi Keyoy ke Nyo' le gomte, tu wvù nu ke egbwele nshii wvù mεy lo wvù Keyoy ke Nyo' le nyaa. ⁹ Fo beene ke ewεle keegeε mwεεm mvù jee ke, njefo kefew nu ke eto ekocεn é beene ekεḡke sew wvudvu fen é beene baa edose ke. ¹⁰ Nonεn yî kefew e kecii kè beene kenḡke je, ε beene no geè ke mwεεm mvù jee fô bonyii bocii le efey mvunciim fô boba bô nu ê kfuu di bonyii bo mbee le.

Ngayma Baul fô Bonyii bo Galëshia le

¹¹ Ben nu ε yen no ejise ηwa' yo fen nu ε fanḡen e? É saḡ me bô kebo kem. ¹² Bonyii ba bô kane le bó etfuse ben yew nu bô gomte keesaale ye yî mwεεm mvu yî nyam ye le, ε bó gee nonεn wvu le fo bonyii ke ebone bikaa é bó ejim nje bó fewci le Klistu to nu ε kpwe yî kentam e. ¹³ Naa ke bonyii bô bó nu ε tfuse wase bó yew yaa cim gεεle bonci bocii ke. Geenεn ε bó gomte ke le bó dioo ε tfuse ben yew emum ekfune gvuw le ben nu ε ge fiεε fi bó shieele yî yene le. ¹⁴ Geenεn fô me le, ke è nu naa lo é me ηke en'yuu enḡkfunε gvuw yî fiεε fimew e efey yî saaka wvù le Tata wesebeene wvù Jisos Klistu to nu ε kpwe yî kentam e ke. É nu fiεε fi mwεεm mvu yî nshε le nu ε kpwe wase fô me le, me ε ηkpwe ten fô mvù le. ¹⁵ É wee nu ε bó ε tfuse wvù yew kenεε bó baa etfuse, tu ke fife kenḡke fiεε keege ke. Fiεε fi kuuke nu le Nyo' eseyse wee é wvù enù wee wvu fwε. ¹⁶ Kembonεn ke Nyo' le bô shen ye eto fô bonyii bocii bô bii je yin e, bô nu wase bonyii bo Islael bo Nyo' le.

¹⁷ É kew keseen e ε ḡεn lo, fo wee ebvuu eshiike me ke, njefo bolule bô nu yî yeḡm e duḡci le me nu wee Jisos.

5:24 2:19; 6:14; Lum 6:6; Kolo 3:5; 1Jon 3:6 **5:25** 5:16; 1Kol 6:19; Εfe 4:30 **5:26** Lum 12:10; Fili 2:3 **6:1** Mat 18:15; Jem 5:19; 1Kol 10:12 **6:2** 1Kol 9:21; 2Kol 11:29 **6:3** 1Kol 4:7 **6:5** Lum 2:6; 14:12 **6:6** 1Kol 9:11, 14 **6:8** Jon 3:6; 6:63; Lum 8:6, 13 **6:9** 2Tes 3:13 **6:10** Jon 13:34; Lum 12:10; 13:8; 14:15; 1Kol 8:1; 13; 2Kol 8:7-8; Gal 5:6, 13-14; Εfe 5:2; Fili 2:2; 1Tes 3:12; 4:9; 1Tim 1:5; Ibu 13:1; 2Bi 1:7 **6:11** 1Kol 16:21 **6:12** 5:2, 11 **6:14** 1Kol 1:23, 29, 31; 2:2; Gal 2:19 **6:15** 5:6; Lum 6:3-4; 2Kol 5:17; Εfe 4:24 **6:16** Mben 125:4-5 **6:17** 2Kol 4:10 **6:18** Fili 4:23; 2Tes 3:18; 2Tim 4:22; Flm 25; Mwm 22:21

18 Boom bo bwεεm e, me mbunlee
le Tata wesebeene wvù Jisos Klistu
ebuw ben bocii bô kembonεn kew é kí
efici biyoy binεn. Fí enù nonεn.

Nwa' wvù Baul to san εε ê
kentaashε ke
Εfesus
Fiεε fi nu ê Nwa' wvu
Εfesus wvun e

Nwa' wvun to san Baul, waa ntum Jisos fô bonyii bo mbee le bo ê ke-laante kè Efesus e. Ekolε ke fiεε le fi nu ê ηwa' wvun e nu nseyse wvù Nyo' to seyseε le wen nu ke ebaance mwεem mvunciim mvu fowe bô mvu fokuse egeε ê Jisos ekuse. Baul nu ε nele no fi to ghanεε ε bonyii se no nu yî kentaashε le bô bo Nyo'. Wvù nu ε dunçε no Nyo' Tata to cawεε bonyii bew, leshε bibefε bibole fele yî Jisos Klistu wvù Waa we le, bô no wvù to geε nciise we yî bó le wvù è nu Keyoy ke Yuule. Wvù nu ε dunçε jé le jé le no kentaashε ke bonyii bo Nyo' le nu wee mwaan yî Klistu le.

Bikuu bi mwεem e ê ηwa' wvun e

1:1-2 Kenkεwçε

1:3-3:21 Ntaη wvù Nyo' to kenke fô Klistu le noo fô kentaashε ke bonyii bo mbee le

4:1-6:20 Nshii bonyii bo Klistu le wvu fwε

6:21-24 Kemεse

¹ ε nu me wvù Baul, waa ntum Klistu Jisos yî ηkoη wvù wvu Nyo' le.

Me nsaanke ηwa' wvun fô bonyii bô è nu bo Nyo' le bo Efesus bô leeme yî fiεε le fimwaan yî Klistu Jisos e.

² Nyo' Icee wesebeene bô Tata Jisos Klistu ebuw ben, ebvuu enya ben bô nyεkeey.

Mbuwma wvù fici biyoy bi bonyii bô nu ε taashε yî Klistu le

³ Mbense enù fô Nyo' wvù è nu Nyo' wvu Tata wesebeene wvù Jisos Klistu, bvuu nu Ice le. Wvù nu ε buw beene bô mbuwma tfuu wvu won wvu we le wvù fici biyoy bisεbeene

njefo beene nu ε taashε yî Klistu le. ⁴ ε Nyo' se keenu keebom won nu ε wvù to caw wase beene le beene etaashε beene bo Klistu, eyuule, nu se nlom ê wvù εjise. Yî kenkoηen kew e, ⁵ nu ε wvù to seyse wase keeke ejo beene le è nu boom bew fele yî Jisos Klistu le. Wvù to ge nonen, bii fiεε fi wvù to gomte le fi enù le. ⁶ ε è to nu wvu le mbense egeenè ê wvù yî mbuwma we wvu baay wvù wvù nu ε nya ê beene εcici fele yî Waa we wvù nu fitele fiew e. ⁷ Wvù to sum beene can ηgew e ε è nu bô ελεμε ke Waa we wvun e. Fi nu le, wvù nu ε leshε bibefε bisεεbeene, bii mbuwma we wvù kuuke naa baay e, ⁸ wvù wvù tfuwεε lo yî yese beene le. Wvù to ge nonen bô bvufee bvucii noo ηkpawçε we tfuu. ⁹ Nyo' nu ε ge wase beene ε kiεε fiεε fi wvù gomte fi to shee nu ê kenyile le. Wvù ge bii fiεε fi jee wvù le no wvù to seyseε keeke ege fele yî Klistu le. ¹⁰ Wvù to seyse le kefew nu ke edioo ε to wase ε kocen é wen ebaance mwεem mvunciim kenεε è nu mvu fowe, kenεε mvu fokuse, egeε ê Jisos ekuse. ¹¹ ε nu ten nje Klistu wvù Nyo' to cawεε bese keenu bonyii bew. Wvù to caw no wvù to seyseε wase ε è bεε lo bii ηkpawçε wvuwe le ke leηleη no wvù ké no gee mwεem mwew mvunciim bii ntaη wvuwe bô ηkoη wvuwe le. ¹² Fí to nu nonen, wvu le bese bô to nu bonyii bo fwe keegeε bvufee yî Klistu le ke eceè nce wvù egeè ε bvukuke bvu Nyo' le yen'yi, ε mbense gεne ê wvù. ¹³ Ben ten to nu ε taashε yî Klistu le seke ben to yuwεε diεw yi keceey yî è nu saaka wvù jee wvù to toε bô mboyma fô ben e. No ben yuwεε nonen, mum lese fitele yî Klistu le, ε Nyo' ge nciise we yî yene le wvù è nu Keyoy ke Yuule kè wvù to kawεε bonyii dvú. ¹⁴ Keyoy ke Yuule kin nu ketfunj ke bvushεw bvù beene nu ke ekeηke le. ε beene nu ke ekeηke seke Nyo' ε mεse ε sum bonyii bô è

1:1 Gal 1:1; Lem 18:19-21; 19:1 **1:3** 2:6; 2Kol 1:3 **1:4** 5:27; Jon 15:16; 17:24; 2Tes 2:13 **1:5** Jon 1:12 **1:6** Mat 3:17; Lum 5:2; Kolo 1:13 **1:7** Kolo 1:13-14; Efε 2:13; Lum 3:25-26; Kolo 1:20; 1Jon 5:7; Efε 2:7 **1:9** 1:22; Kolo 1:16, 20 **1:11** 1:4; Lum 8:28-29 **1:13** 4:30; 2Kol 1:22; Kolo 1:5 **1:14** 4:30; 2Kol 1:22

kenke wvú yî ngew kebefe le. Nonen, é bvukuke bwew eyen'yi ε mbense gene ê wvú.

É Baul nya keyoone ê Nyo' fô bonyii bo Efesus e

¹⁵ Me nu ε n'yuw wase ekumε fitele fi ben nu ε lese yî Tata Jisos e, noo kenkonen kè ben kenke fô bonyii bocii bô è nu bo Nyo' le. ¹⁶ É me nké ndioo mbunlee no nkumyi ben ê bunle yem e. Me nke mbaa enlu wase keenyaa keyoone ê Nyo' ekumε ben ke. ¹⁷ Me mbunlee ε Nyo' wvú nu wvu Tata wesebeene wvú Jisos Klistu, Nyo' wvú nu Icee bvukuke, enya ben bô keyoy ke bvufee le, eyene ejise eyene é ben ekiεε wvú ntay. ¹⁸ Me mbvuu mbunlee ε wvú eyuuse bvufee bvunen é ben ekiεε fiεε fi ben taale fwe yî dvú le, fi è nu fi bó to tenεε ben nje fí, ebvuu ekiεε bvukuke bvú baay bvú bvushew bvú bonyii bô è nu bo Nyo' le. ¹⁹ É me mbvuu mbunlee ε Nyo' eyene bvufee bvunen é ben ekiεε mvungay mwew mvú fele mvungay mvunciim. É nu mvungay mvun mvú wvú lemte dvú fô beene bô nu ε lese fitele yî ye le, ε è nu mvungay mvu baay. ²⁰ É è nu mvungay mvudvu mvun mvú wvú to lemεε dvú bvuse Klistu yî kpwe le, bense wvú shike ê ebo kew ke εεεy e won wvu we le. ²¹ Klistu kuuke fele naa lo mwεεm mvú saake fowe mvunciim noo hvunfon noo mvungay noo bvukuke bvucii. Wvú bvuu kenke diee di kuuke fele naa lo ediee ecii yò bó tenε bonyii dvú. Ke wvú nu nonen ε è nu ke yî kefew kin e maan ke. Wvú nu ke enu ke nonen kefew kè too le. ²² Nyo' nu ε gεε mwεεm mvunciim ê wvú ekuse, ε bvuu ε gεε wvú le wvú enù ekole ke fiεε ficii fi kentaashε ke bonyii bo mbee le.

²³ Kentaashε ke bonyii bo mbee le kin nu ye Klistu. Klistu ε mum ε yiηsen yî kentaashε kin e kí ε kocen, ε è nu wvú wvú gee ε mwεεm mvunciim yiηsene kocine ê jé le yicii.

2

Nyo' to nu ε taashε beene bo Klistu bvuse yî kpwe le

¹ É to nu fwele, ε ben nu bonyii bô nu ε kpwe wase ê keyoy e nje bojay bonen bô bibefe, ² bì ben to cee gee le. Ben to cee bii ε è nu je yî bonyii bo yî won wvun e cee, bvuu bii nfon mvungay mvu yî fwefwe le. É nu wvú keyoy kekiε kè lemte keseen yî bonyii bô temyi bikuu bô bo Nyo' le. ³ É nu ke ten no beene bocii to shee cee. Beene to cee gee mwεεm mvú nyam ye yî ηeyte shieele, bii mwεεm mvú nyam ye bô bonkpawace boseεbeene gomte le beene egeè. Beene diεwe bonyii bo boyuum to nu wase lo bonyii bô shém effuuke Nyo' bô bó, ke lenlen diεwe no wee wvu wum tfuu nu. ⁴ Geenε Nyo' wvú nu ε yiηsen bô shen fô beene le to nu ε kon beene baay, ⁵ taashε beene bo Klistu bvuse yî kpwe le no beene to nu ε kpweken wase nje bojay bosεεbeene. Nyo' to boyse ben ε è nu nje fitele fiew fi jee. ⁶ No wvú to taashεε beene ε bo Klistu Jisos bvuse yî kpwe le nonen, mum bense beene shike beene ε bó won wvu we le. ⁷ Wvú to ge nonen wvu le é ke edioo enu yî kefew kè too le, é wvú educe mbuwma we wvu baay wvú è nulo wee saa efewsεn ke. Mbuwma wvun nu ε wvú ε duche wase é beene nje fitele fiew fi jee fele yî Klistu Jisos e. ⁸ Ben ekeè ε Nyo' to boyse ben ε è nu nje fitele fiew fi jee fele yî fitele fi ben to lesεε yî Klistu le. Ke fin nu ε è to ge ben ke. É nu nnya Nyo'. ⁹ Ke è to nu nje lemme dimew di wee to

1:16 Kolo 1:3 **1:17** 5:17; Bngn 2:6; Kolo 1:9-10 **1:18** 4:4; Kolo 1:12 **1:19** 2Kol 13:4; Kolo 2:12
1:20 Lem 2:33; Kolo 3:1 **1:21** 6:12; Lum 8:38; Gal 4:8-9; Kolo 1:13, 16, 20; 2:9-10, 15, 20 **1:22** 1:10;
 4:15; 5:23; Mben 8:6; Kolo 1:18; 2:19 **1:23** 2:16; 4:1-16, 25; 5:30; 1Kol 12:4-11, 27; Kolo 2:19; 2:14, 18;
 4:1-6; Kolo 3:15; 3:19; 4:10 **2:1** 2:5 **2:2** 6:12; Jon 12:31; 14:30; Lem 26:18; 1Jon 2:16 **2:3** 5:6, 8;
 Lum 1:28; Kolo 3:6 **2:4** Lum 8:39; 9:16; Jem 5:11 **2:5** 2:8; Lum 3:24; 6:13; Kolo 2:12-13 **2:6** 1:3;
 Kolo 2:12; 3:1 **2:7** 1:7; Lum 5:20 **2:8** Mat 20:15; Jon 4:10; Lem 15:11; Gal 2:16 **2:9** Lum 3:28;
 1Kol 1:31; 2Tim 1:9; Tay 3:5 **2:10** Tay 2:14

lemεε se kenke wvu le wee mvu ke ene esaale ye ke. ¹⁰ Fiεε fi nu, nu le beene nu no bó nu nen, ε è lem Nyo' bô εbo kew. Wvú nu ε taashε beene bo Klistu Jisos ε ge beene ε no nu bonyii bo bofε, wvu le beene elemtè dilemme di jee di wvú to seysεε wase ε è beε lo le è nu di beene nu ke ecee lemte le.

Dikfuu di difεε nu wase wee mwaan yî Klistu le

¹¹ Ben bonyii bô yaa nu ke kfuu di Bojuu le, ben ekumyî fiεε fi ben to shee nu fwele. Bojuu bô teje bikuu bibole le bowen nu bonyii bô bó nu ε tfuse yew, to teje ben le ben nu bonyii bô nu ntffuse. ε ntfuse wvu yew wvun nu fiεε ε bó gee ke ε è nu yî ye wee le bô can. ¹² Ben ekumyî le è to nu sekekiε, ε ben yaa kenke fiεε keege bô Klistu ke. Ke ben to nu ente jo εngokε ke bonyii bo Nyo' le bô è nu bo Israel ke. Ke ben to kenke fiεε keege bô monkan mo nkawma le mò Nyo' to gbwole bô bó ke. Ben to nu ke lo finen yî nshε le fen yaa kenke fiεε fimew fi ben taale fwe yî dvú le ke, yaa kee ten Nyo' ke. ¹³ Geenεn, yî keseen e no ben nu ε taashε wase ben ε bo Klistu Jisos, ben bô to shee nu ncejole fô Nyo' le, nu ε wvú ε jo wase ben ε to dvú nceencee fô wvú le fele yî elemε ke Klistu le. ¹⁴ ε nu wvú wvú Klistu kebεε wvú nu ε to bô nyεkeey fô beene le. Wvú nu ε ge wase Bojuu bô bonyii bô yaa nu ke Bojuu ε tu wee mwaan. Wvú nu ε bvusse kembew ke kenawsen e kè è nu kembangan kè se shee nu è beene entelen. ¹⁵ Wvú nu ε nya ye ye ε kpwe keefiwsε nci bô mwεεm mvú nci duu le bó egeè keenu bonyii bo Nyo' le. Wvú ge nonen wvu le wen etaashε wee tfuu yî ye le é bó etu wase wee mwaan wvu fwe yî bvudvuu bvú bonyii bo bofεε le. No wvú ge nonen, ε mum ε to bô nyεkeey. ¹⁶ Kpwe ye yî kentam e nu ε taashe

dikfuu di difεε ε to dvú fô Nyo' le yî ye le yimiaaη, ε mum ε yu kembangan kebole yî kentam e kí ε ka. ¹⁷ Wvú to nu ε to fewcε saaka wvú too bô nyεkeey è ben bô to nu ncejole, fewcε ten saaka wvudvu wvun è bonyii bô to nu nceencee. ¹⁸ ε ge wvú beene bocii ε se kenke je keeto fô Nyo' Ice le fele yî Keyoy e kemwaan. ¹⁹ Nonen, ke ben beε botolo kenεε bonyii bô beke lo ke. Ben nu wase boom bo won e ben ε bonyii bô è nu bo Nyo' le, nu ten bonyii bo yew e bo Nyo' le. ²⁰ ε yew yin nu ε bó bom yî kenffuy kè è nu boom bo ntum e bo Jisos e bô bonyii bô teete bontum bo Nyo' le, ε Klistu Jisos kebεε nu te di buu di yew yidvu le. ²¹ ε nu yî ye le wvú yew yidvu nu ε taashε ε no kuu keeke eto enu yew yî yuule fô Tata le. ²² Ben ten nu ε taashe ε yoo yî Klistu le, ε no nu bvudvuu bvú Nyo' cee fó è Keyoy kew e.

3

Baul nu wee nfewcε fô bonyii bô yaa nu ke Bojuu le

¹ No Nyo' nu ε ge wase mwεεm mvun fô ben e nonen, me ε mum ε no mbunlee fô ben e. Me wvú Baul nu yî ncaw e nje saaka wvu ekumε Klistu Jisos. ε me nlemte ncaw wvun nje yene ben bonyii bô yaa nu ke Bojuu. ² Me nkpwaaake le ben nu ε yuw wase no Nyo' to nu ε caw me nya lemme le me ensee è ben ekumε mbuwma we fô ben e. ³ Fiεε fidvu fin nu fi to shee nu è kenyile le ε Nyo' ε yene wase ejise eyem me ε n'yen. Me nu ε nsan wase caan ekumε fí fô ben e. ⁴ ε ben tan lo, é ben eyen fiεε fi me nkee ekumε kenyile kin kè to nu ekumε Klistu le. ⁵ ε to nu fwele ε bó fanε yaa ege é εngokε ke bonyii le ke sekekiε ekiεε kenyile kedvu ke. Keseen nu ε Keyoy ke Yuule ε duñcε wase è boom bo ntum e bo Jisos e bô wvú to balεε le è nu bew

2:11 Lum 11:17 **2:11** 5:8; Gal 5:6; Fili 3:3 **2:12** Lum 9:4; 1Kol 15:19; Kolo 1:21-22; 1Tes 4:13; 2:19
2:13 2:17; 3:6; 1:7; Gal 1:4 **2:14** 2:16; 4:3; Kolo 1:20; 1:23; Lum 10:12; 1Kol 12:13; Gal 3:28 **2:15**
 2Kol 5:17; Kolo 2:14 **2:16** 1:23; Lum 5:10; Kolo 1:20-22 **2:17** Yesa 57:18-19; Lem 2:39 **2:18** 3:12;
 Lum 5:2 **2:19** 2:12; 3:6; Ibu 12:22-23 **2:20** Mat 16:18; 1Kol 3:10-11; Mwm 21:14 **2:21** 1Kol 3:16
2:22 1Bi 2:5 **3:1** Kolo 1:25 **3:1** 4:1; Fili 1:7; Kolo 4:18; Flm 1, 9 **3:3** 3:6 **3:4** Lum 16:24;
 2Kol 11:6 **3:5** Kolo 1:26

noo ê bonyii bò teete bontum bo Nyo' le, bó ε κίεε. ⁶ Fíεε fidvu fin nu le bonyii bò yaa nu κε Bojuu nulo ebee saaka wvù jee le, é Nyo' enya ten bó bô bvushew bvù wvù nu ε γεε ê bonyii bew. Bó nu wase ye yimiaaη bô bó, ε ηkawma wvù Nyo' to γεε fô Bojuu le nu wase ten fô bó le no bó nu ε taashε bô bo Klistu Jisos.

⁷ Nyo' to nu ε baa me le me enfewci saaka we wvù jee wvun. Wvù to bale nje fitele fiew fi jee fi wvù kenke fô me le. Wvù to nu ε jo mvungay mwew lem dvù yî yem e mum nya lemme din le me enlemtè. ⁸ Me mbaa ncm mbuy naa lo wee wvu caan ηgoo bonyii bò è nu bo Nyo' le κε. Geenεn Nyo' to nu ε nya κε mbuwma wvun ê me le me engeen enfewce saaka wvu ekume bvukuke bvù Klistu le bvù yaa kenke κε kenfewsεn ê bonyii bò yaa nu κε Bojuu le. ⁹ Wvù to nya ten mbuwma wvun le me enge é bonyii bocii ekiεε ntaη kenyle κε fíεε le kè Nyo' wvù bomεε mwεεm mvunciim to shee nyile yî ye le bilum e bilum e. ¹⁰ Ntaη wvun to nu le è nu ke enu kefew ke keseen e, é Nyo' ege fele yî kentaashε ke bonyii bo mbee le, é bonceendaa bo Nyo' le bô biyoy bi kenke mvungay saake mondvuum mo fowe le, eyεn bvufee bvù Nyo' le bvù nu lo jé le jé le. ¹¹ Wvù to ge fíεε fin bii no wvù to seyseε wase fonkew. Ε wvù ε ge wase fíεε fidvu fele yî Klistu Jisos wvù Tata wesebeene le. ¹² Ε nu nje ye wvù beene nu ε kenke je keetoo mbew Nyo' le yaa kenke κε nfan kenεε kemaηen nje fitele fi beene lese yî ye le. ¹³ No fi nu nonεn, me ε mum ε no ηkule lo can le fo shem kpwe ben nje ηgew wvù me n'yεne fô ben e κε. Ben nu ke ekenke bvujonke bvudvu.

Ε Baul bunle fô bonyii bo Efesus e

¹⁴ Ε nu nje mwεεm mvun wvù me ntumte envuw ê Icee wesebeene

fwe, ¹⁵ wvù εdiee ε dikfuu dicii di fowe noo di fokuse nen'yi fô wvù le. ¹⁶ Me ntumte envuw nleke le, bii bvukuke bwew bvù è nu bvù baay e, le wvù enya ben bô mvungay fele yî Keyoy kew e, é mvù ege é mvuntelem mvunεn etemyi. ¹⁷ Nonεn, é Klistu emum ecee ê mvuntelem mvunεn e no ben leese fitele yî ye le. Me mbunlee ten le kenkonεn kenεn etemyi diεwε kete kè cime γεη e noo diεwε yew yî bó bom yî kenffuy kè temyi le, ¹⁸ wvu le ben ε bonyii bocii bò è nu bo Nyo' le ekenke bvufee bvù è nulo é ben ekiεε kenkonεn ke Klistu le kè nu fô beene le. Kenkonεn kew fô beene le nu ε kí kenke mbvuw baay, kenke bvundee bô bvufede baay, ε kí ε ley ten fokuse baay. ¹⁹ Me mbunlee le è nulo é ben ekiεε kenkonεn kew kedvu kè ghaake bonyii keekiεε le, wvu le ben nulo enu ε ben ε yinεn bô fíεε fi Nyo' nu fí ficii. ²⁰ Beene emum ebenseè Nyo'. Ε nu wvù wvù nulo ege fíεε ficii bô mvungay mvù lemte yî yese beene le. Ε wvù nulo ege naa efey lo no beene biite kenεε no beene nulo ekpwawce. ²¹ Mbense enù fô wvù le nje kentaashε ke bonyii bo mbee le noo nje Klistu Jisos yî kefew e kecii noo sekecii se ηka. Fí enù nonεn.

4

Bonyii bo Klistu le enù yî kentaashε le

¹ Nonεn, me wvù Baul wvù nu wee ncaw nje saaka wvu ekume Tata Jisos, me nleke lo ben le ben eceè nce wvù nu ε kocεn wvù Nyo' tenεε ben le ben eceè yî dvù le. ² Ben eshiwsè bikuu binεn, nù wεε, kuulè shém. Ben enù yî kenkonεn e, yaa kenke fitele fi sesene κε. ³ Ben emomtè naa ntay keenu κε yî kentaashε kè Keyoy ke Yuule nu ε to dvù fô ben e no ben cee yî nyεkeey wvù taashi bonyii le. ⁴ Ye Klistu nu yimiaaη, ε Keyoy ke Yuule

3:6 1:9-10; 2:13-14, 18-19; 3:9-11; Lum 16:25; Kolo 1:26-27 **3:8** 1Kol 15:8-10; Gal 1:13-16; Fili 3:6-8; 1Tim 1:12-16 **3:9** 1:4 **3:10** 1:21, 23 **3:12** Lum 5:2; Ibu 4:16; 10:19 **3:13** Kolo 1:24 **3:14** 6:18-19 **3:16** Kolo 1:11 **3:17** Jon 14:23; Efe 5:2; Kolo 1:23; 2:7 **3:18** Kolo 2:2 **3:19** 1:23; 5:2, 25; 2Kol 5:14; Kolo 2:9-10 **3:20** Kolo 1:29 **4:1** 3:1 **4:2** 5:2; Kolo 3:12-13 **4:2** Lum 8:13; Gal 6:8; Kolo 3:9 **4:3** 2:14-16; Kolo 3:14-15 **4:4** 1:23; 2:18

nu kemwaan. E nu ke lenlen no fiε fi Nyo' to tenεε beene le beene etaalè fwe yî dvú le nu ten fimwaan. ⁵ Tata nu ke mwaan, ε mbee nu ke mwaan, ε nlese wvú bó leese bonyii ê joo nu ke mwaan. ⁶ Nyo' nu ke mwaan wvú nu Icee wesebeene bocii. Wvú nu ê we jo mwεem mvunciim, lemte yî beene le bocii, nu ten ente jo beene bocii. ⁷ Fí nu ten le Klistu nu ε buw ke wee mwaan mwaan beene le ε nya wvú bó ye nnya bii nfew we le ê mweten. ⁸ E nεε fiεε fi bó nu ε sanj ê Nwa' Nyo' le le, “Seke wvú to benεε gen we, wvú to nu ε ge ε bonyii bò wvú to kooyεε no bii wvú le.

Wvú to nu ε nya nnya ê bonyii.”

⁹ Keegay le, “Wvú to nu ε ben gen we” nu le la? Fí dunji le wvú to nu ε yaw shii gen ekuse jo nshε. * ¹⁰ Nonen, wvú wvudvu wvú to shiileε to fokuse nu ke ten wvú wvú to benεε fey naa lo ebule kecii gen ê we, wvu le wen eyinjen mwεem mvunciim é mvú eyinjen ekocen. ¹¹ E nu ke wvú wvú to nyaε nnyá ê bonyii. Wvú to nu ε nya ê bomew le bó enù boom bew bo ntum e, nya ê bomew bò esenè mwεem mvú bó yuuke ε Nyo' jemyi, bomew bò eghanè fewci saaka wvú jee wvú wvu Nyo', bomew bò etaalè fô kentaashe ke bonyii bo mbee le bvuu yeεyi bonyii. ¹² Wvú to nya nnyá yidvu yin keeseysel bonyii bò è nu bo Nyo' le dvú é bó ekpwenten bò elemte lemme diew, yoote ye Klistu yî è nu kentaashe ke bonyii bo mbee le, ¹³ ke egen ebuy kefew kè beene bocii ke enu wase wee mwaan yî mbee wesebeene le bó yî fiεε fi beene kee ekumε Waa Nyo' le. E beene cee nonen, é fí ege é beene enu ε bó ε taw ε kocen ε mεse ε no nu wase no Klistu nu keβεε. ¹⁴ Nonen, beene saa ebvuu enu ke diεwe boom bo caan e, bò kfuu n'yeεyi wvú la dioo fele

no njinsene bó bó ε bó gene fwe tuu jim ke diεwe fiεε fò fwefwe kale le ke. Beene saa ebvuu enu ten diεwe bonyii bò bonyii bò ghane wεentene lo elεεle bó bó mbiay yî bó seyse le ke. ¹⁵ Beene kenke keesenje fiεεbeene ε è nu keceey yî kenkonen e, emum ekuu ê jé le yicii keeto enu diεwe Klistu le wvú nu ekole kesεεbeene. ¹⁶ E nu wvú wvú gee ε biba bi ye ye le bicii bì nu ε shfuwyε ε taashe yî ye le se kuu, yoote ye ye yî kenkonen e no keba lemte diew lemme ε keba lemte diew ntay.

Nce wvu yvum bó wvu fwe

¹⁷ Yî keseen e, ê diee di Tata le nu ε me ngomte keengay embvuu enciise lo ê ben le fo ben ebvuu eceè ke diεwe bonyii bò maa Nyo' le ke. Bonkpwawce bobole ké no nu ke bo εcici. ¹⁸ Bvufee bvubole nu bvú binjiwe le. Bó nu nce-jole fô nce wvú Nyo' dunji le, njefo bó nu ε ma lo Nyo', ε è nu nje bó temyi bikuu. ¹⁹ Bó nu ε yum bikuu baay. Bó nu ε lese bikuu bibole ente jo nnyen kenjan, ε ye yibo yvuwse ke keegee dikfuu di nnyen e dicii. ²⁰ Ke fifin nu fiεε fi bó to yeεyeε ben dvú ekumε Klistu ke. ²¹ Me ηkee naa ntay le ben nu ε yuw wase ekumε wvú, ε bó ε yeεyi wase ben bò nu ε taashe bó wvú bó keceey ke ekumε Jisos. ²² Ben emum ebaa ye yi yvum yî ben to cee nce wvu yvum dvú yî nu ε befe wase nje mwεem mvu nnyen e mvú ben to shee gee. ²³ Ben ecine é Nyo' eseysel bonkpwawce bonen é bó enu bonkpwawce bo bofe, ²⁴ emum etfume ε è nu ye yi fiε yî yene le yî Nyo' nu ε ge yî ε no fieesene wvú. Yiyin nu ye nce wvú looci nu keceey wvu teyey bó wvú yuule.

²⁵ Fí ε mum ε no nu le, ben ecine mbiay e, é wee ejemyi ε è nu keceey ê waa bwee njefo beene bocii nu biba bi ye yimiaa e. ²⁶ E wee ton'yi shém, é wvú no yene fo wvú enε ege keβεε.

4:5 Jon 10:16; 1Kol 8:6; Mat 28:19; Lum 6:3-4 4:6 1Kol 12:6 4:7 Lum 12:3, 6; 1Kol 12:11 4:8 Mben 68:18 4:9 Jon 3:13 * 4:9 Kenεε le, wvú to nu ε yaw shii to fokuse fen. 4:10 1:23 4:11 1Kol 12:28 4:12 1Kol 14:26 4:13 Kolo 1:28 4:14 1Kol 14:20; Ibu 5:13-14; Jεm 1:6 4:15 5:2 4:15 1:22 4:16 1:23; 2:21-22; 4:13, 25; Kolo 2:19 4:17 5:8; Lum 1:21; 1Bi 1:14 4:19 Kolo 3:5 4:23 Lum 12:2 4:24 Kenj 1:26-27; 2Kol 5:17; Kolo 3:10 4:25 4:16; Saka 8:16-17; Kolo 3:8-9 4:26 Jεm 1:19-20 4:28 1Tes 4:11

Fo wvú ecine é diuu esele ε wvú beε ton'yi shém ke. ²⁷ Fo wvú enya je é dεwle eley jó ke. ²⁸ E wee se coonke bvucou, é wvú cine dvú no lemte ε è nu lemme dijee bô can ye, wvu le wvú nulo ekenke fiε fi wvú efi ten bonyii bô fuute dvú. ²⁹ Ben eyenè fo njeme wvú samte ebuyte dew yene le. Wee ejemyi fiε ε è nu fi jee fi nulo eyoo lo bonyii naa fε fò bó nu, wvu le njeme we etoo ε è nu bô nfi fô bonyii bô yuuke le. ³⁰ Fo ben egeè fiε fi Keyoy ke Yuule ke Nyo' le eyuuke nkuu ke. Keyoy ke Yuule kin nu nciise Nyo' yí yene le keeduε le diuu nu ke edioo ε to ε kocen é wen emεse esum ben can ηgew e. ³¹ Ben elan naa lo mvuntelem mvù cεwkene bô shém yi ffuuke noo shém yi ton'yεen noo waa noo keebeete bô ediee ε bonyii noo mvuntelem mvù befe. ³² Ben ekenkè ε è nu kenje kè jee bô mvuntelem mvù jee fô wee noo wee le. Wee é ge kebefε bô wee, é wvú leεshe enya é wvú ke lenlen no Nyo' to feyεε yí Klistu le leεshe binen bibefε.

5

Bonyii bo Klistu le eceè diεwe bonyii bo n'yuule

¹ No ben nu boom bo Nyo' le bô wvú koonke naa ntay, ben emum ebenenè wvú. ² Ben eceè yí kenkonen e lenlen no Klistu to konεε beene nya ekole kew fô beene le. Nnya ye yin to nu ncese ε wvú samte shfuunjkene fô Nyo' le.

³ Mwεem ke diεwe kenjan bô nce nnyen tfuu noo ken'yεε ejise yaa nu mvù bó eyuuke ekumε mvú é ben entelen ke, njefo ke mvumvun nu mwεem mvù enù é bonyii bô è nu bo Nyo' le ente ke. ⁴ Ke fí baa ekocen naa lo le njeme wvù nyene bô njeme keyu, noo yele di εcici ebuytè dew

yene le ke. Ben enyaà ke ε è nu keyoone é Nyo'.

⁵ Ben ekeè lo keceey le ke wee wvú jaanke kenjan, kenεε wee wvù gee nnyen, kenεε wee wvù yeεle ejise, kenke kelen ente jo bvunfon bvu Klistu le noo bvu Nyo' le ke. Wee ken'yεε ejise ké no joo mwεem diεwe nyo' we le. ⁶ Fo ben ebee é wee elεε ben bô njeme wvu εcici ekumε mwεem mvun ke. Ben ekeè le è nu mwεem mvudvu mvun mvù ké ge ε shém Nyo' no ffuuke bô bonyii bô yaa yuuke wvú le ke. ⁷ Nonen fo ben etaashì ηgoo ben ε boba bonyii ke. ⁸ E to shee nu fwele ε ben nu bonyii bo εjiwe le. Geenεn keseen no ben nu ε taashε ben ε bo Tata, nu ε ben nu wase bonyii bo n'yuule. Ben emum eceè diεwe bonyii bo n'yuule. ⁹ Fiε fi n'yuule ké no too dvú nu nce wvù jee bô wvu teyey noo wvù dujci keceey. ¹⁰ Ben emom keekiεε fiε fi jee Tata le. ¹¹ Fo ben eleesè εbo fô mwεem mvu εjiwe le ke. Ben ebvuusè lo mvù emwa. ¹² E nu naa lo fiε fi ken'wuunen e keejemyi ekumε mwεem mvun mvù bonyii gee é kenyile le. ¹³ Geenεn ε fiε ficii fi n'yuule baa yí dvú le ké no yen'yi ε bó yene fí le, ¹⁴ njefo fiε ficii fi yen'yi ké no nu n'yuule. E nεε fiε fi gee ε bó se no gayte fiε fimew le,

“Wo wvù leete, kamse!

Buyε yí kpwe le, é n'yuule Klistu ebaa yí yo le.”

¹⁵ Nonen ben emum elenè tomyi ekale yí kemew e. Fo ben eceè diεwe biyu e ke. Ben eceè ε è nu diεwe bonyii bô kenke bvufee le. ¹⁶ Seke ben kenke je keege fiε, ε ben yen le fo kefew kedvu efey εcici ke, njefo εdiuw yo keseen nu ε kebefε nu ekfu baay. ¹⁷ Nonen fo ben enù biyu ke. Ben emomtè keekiεε fiε fi Tata koonke le

4:29 5:4; Kolo 3:8; 4:6; Jem 3:10 **4:30** 1:13-14; Yesa 63:10; Lum 8:23; Gal 5:25 **4:32** Mat 6:14; 18:22-35; Kolo 3:12-13 **5:1** Mat 5:48; 1Jon 3:1 **5:2** 3:17-18; 4:2, 15-16; 1Kol 8:1; 2Kol 5:14; Gal 6:10; Fili 2:2; Kolo 2:2; 3:14-15; Gal 1:4; Ibu 10:5-10 **5:3** Gal 5:19-21 **5:3** Kolo 3:5 **5:4** 4:29; Kolo 3:8 **5:5** Lum 5:17 **5:6** Lum 1:18; Efe 2:3; Kolo 2:4, 8; 3:6 **5:8** 2:3, 11-12; 4:17-18, 22; Kolo 3:7; Tay 3:3; Jon 8:12; Kolo 1:13; 1Bi 2:9 **5:9** Gal 5:22-23 **5:10** Lum 12:2; 1Tes 5:22 **5:13** Jon 3:20-21 **5:14** Yesa 26:19; 60:1; Lum 13:11; Jem 5:8 **5:16** Kolo 4:5 **5:17** 1:17; Lum 12:2 **5:18** Bngn 23:31-35; Lum 13:13

ben egeè. ¹⁸ Fo ben ewuù mbvuum ε mó koole ben κε. Fifin nu fiεε fi beete lo bô bonyii. Ben enù ε ben ε yiηsen ε è nu bô Keyoy ke Yuule. ¹⁹ Ben eyemtè bonkiee fô bikuu binen e bô buyte ê Nwa' Mbense le, noo bonkiee bomew bo Mbense le, noo bô Keyoy ke Yuule nyaa ê ben e. Ben eyemtè nonen bensee Tata ê mvuntelem mvunen e. ²⁰ Ben enyaà keyoone ê Nyo' Ice kefew e kecii bô yî fiεε le ficii fele yî diee di Tata wesebene wvù Jisot Klistu le.

Ntefe ê bokεε bô bolemse

²¹ Ben enya bikuu binen ê wee noo wee bii n'wvum wvù ben κηηκε fô Klistu le. ²² Ben bokε' bo bonyii le, ben enya bikuu binen ê bole' bonen no ben nu ε nya ê Tata, ²³ njefo diemsen nu εkolε ke kpwoon e, ke no Klistu nu εkolε ke kentaashε ke bonyii bo mbee le. Kentaashε kedvu nu ye ye, ε wvù kebεε nu wvù boysee kí. ²⁴ Nonen bokε' bo bonyii le κηηκε keenya bikuu bibole ê bole' bobole yî fiεε ficii le ke ληληη no kentaashε ke bonyii bo mbee le nu ε nya kew εkolε ê Klistu. ²⁵ Ben bolemse, ben ekoonkè bokε' bonen ke ληληη no Klistu to koηεε kentaashε ke bonyii bo mbee le nya εkolε kew, kpwe nje kí. ²⁶ Wvù to nya εkolε kew keege é kentaashε kedvu eyuule no wvù to cukεε kí bô joo noo diεw ye. ²⁷ Wvù to seyse kentaashε ke bonyii bo mbee le kedvu nonen wvu le wvù ejo kí yî ye le diεwe kpwoon wvù fomte nu σε nlom, nu lemeleme yaa κηηκε fiεε fimew fi befe κε, ε wvù yuule nu naa σε fijay yî ye le. ²⁸ ε nu ke ληληη no bolemse ten κηηκε keekoonkè bokε' bobole ke no bó koonke yibo ye. ε wee koonke kpwεse, tu wvù koonke ε è nu εkolε kew. ²⁹ Ke wee nu dvù wvù ké no bane ye ye κε. Wvù ké no nyanyi lo yí, bosene taale fô yí le ntay. ε nu ke ληληη no Klistu gee fô beene bô è

nu kentaashε ke bonyii bo mbee le, ³⁰ njefo beene nu biba bi ye ye le. ³¹ ε nu fiεε fi bó to sanεε ê Nwa' Nyo' le le, “ε nu nje fifin wvù diemsen nu ke ecinε ice bô bwee le, emum etaashε bô kpwεse, é bó bofεε emum etu wase wee mwaan.”

³² Fiεε nyiime ente jo njeme wvun ε fi kuuke baay, ε me n'yene fiem le fi jemyi εkumε Klistu bô kentaashε ke bonyii bo mbee le. ³³ Naa no me ncm njemyi nen, wee mwaan mwaan ben e κηηκε keekoonkè kpwεse no wvù koonke εkolε kew, é kpwoon ten eyen le wen enyaà n'wvum ê dweese.

6

Ntefe ê boom bô bocee boom

¹ Boom, ben eyuukè bo'icee bonen bô bobwee bonen e, njefo fifin nu fiεε fi ληη fi boom bô nu ε taashε wase bô bo Tata κηηκε keege. ² Nci Nyo' wvù gayte le,

“ε wvumtè ico bô bwoo”,

nu nci wvu fwe wvù κηηκε ηkawma fó. ³ ε ηkawma wvudvu wvun nu le, “Wee wvù geele nci wvun nu ke eyuw njon,

ebvuu ece egen ncejole yî nshε le fen.”

⁴ Bocee boom, fo ben egeè mwεεm mvù mvuntelem esaase boom bonen κε. Ben ekuusè lo bó ε bó kuu bô n'yεεyi noo ntefe wvù wvu Tata.

Ntefe ê bonfaw bô bonyii bô κηηκε bó

⁵ Ben bô nu bonfaw, ben eyuukè bonyii bô κηηκε ben yî nshε le fen e, ben efanè bó bvuu wvumtè bó. Ben eyuukè bó le bô mvuntelem mvunen mvunciim no ben yuuke Klistu le.

⁶ Fo ben egeè nonen ke seke jise dibole nu yî yene le wvu le ye ejeè bó κε. Ben egeè ε è nu diεwe bonfaw bo Klistu le bô gee ε è nu fiεε fi Nyo' gomte bô mvuntelem mvubole mvunciim.

⁷ Ben dioo lemte bó le, no lemtè bô

5:19 Mben 33:2-3; Kolo 3:16-17; Ibu 13:15 **5:21** Kolo 3:18-4:1; 1Bi 2:18-3:7; 1Tim 2:1-13; Tay 2:1-10; 1Jon 2:12-17 **5:21** 1Bi 5:5 **5:22** Kolo 3:18; Tay 2:5; 1Bi 3:1 **5:22** 1Kol 14:34-35 **5:23** 1:22; 1Kol 11:3 **5:25** 1:23; Kolo 3:19; 1Bi 3:7 **5:25** 3:19 **5:26** Lum 6:3-4; Tay 3:5; Ibu 10:22 **5:27** 1:4; 2Kol 11:2; Fili 1:10; Kolo 1:22 **5:30** 1:23; 1Kol 12:27 **5:31** Kej 2:24 **5:32** Mwm 19:7 **6:1** Kolo 3:20 **6:2** Dito 5:16 **6:4** Kolo 3:21 **6:5** Kolo 3:22-25; 1Tim 6:1-2; Tay 2:9-10; 1Bi 2:18-21
6:6 1Kol 7:22

njon ke diewe ben lemte ε è nu Tata le, ε è yaa nu ke wee wvu wum e ke. ⁸ Ben elemte, kumyi le fiεε fi jee ficii fi wee gee nu ε wvú nu ke ekenke ten fiεε fi jee ê Tata, kenεε wvú nu nfwá kenεε wvú yaa nu ke.

⁹ Ben bonyii bò kenke bonfaw, ben ekenkè ten bó ê je yì jee le, yene fo ben ebemseè bó. Ben ekumyi le ben ε bó bocii kenke Cee Ekole mwaan fowe, ε fô wvú le nu ε jey jey yaa nu ke.

Mwεεm mvu jem e mvù Nyo' nya ê beene

¹⁰ Keemεεse, me ε no ngayte ê ben le ben eleemè temyi yì Tata le, eyeemè ε è nu yì mvungay mwew mvu baay e. ¹¹ Ben etfume mwεεm mvu jem e mvunciim ye le mvù Nyo' nya ê ben, wvu le ben nulo eleem etum jem ben ε bo dεwle ê jé yicii yì wvú wεentene jó le. ¹² Ben ekeè le ke beene diuu ε è nu beene ε bo bonyii bo boyuum ke. Beene diuu ε è nu beene ε bo mwεεm mvunciim mvù kenke mvungay bô bvukuke, saake won εjiwe wvun e, mvù è nu biyoy bì befe bicii bì nu mondvuun mó fowe le. ¹³ Nonεn ben emum etfume mwεεm mvu jem e mvunciim mvù Nyo' nya ê ben, wvu le ε ke edioo enu εdiuw yò befe le, é ben eleem eteme no ben nu ε ge wase fiεε ficii keeke eleeme temyi. ¹⁴ Nonεn, ben emum eleemè temyi. Ben ejo keceey é kí enu diewe kecaw e ε ben ε suu cin, ejo nce wvu teyey é wvú enu diewe ketwaa le ε ben ε jise ε ban gvúw yene dvú. ¹⁵ Ben enù ε ben ε seyse keefewci saaka wvù jee wvù too bô nyεkeey fô bonyii le, é fifin enu diewe bolaba bo jem e ε ben ε lese yì bikaa le. ¹⁶ Keebise fô, ben eleesè ke ε è nu fitele yì Klistu le, é fifin enu diewe ηkeε jem e ε ben kenke ebo. ε nu fí fi ben nu ekoole bomvuun bò wee kebefe tfumyi ε ηguy beenci yì dvú le. ¹⁷ Ben ejo ten mboyma wvù Nyo' nu ε boyse ben é wvú enu diewe kefo ke jem e

ε ben ε bon, emum ejo ten nyo jem yì Keyoy ke Yuule nyaa yì è nu diew Nyo'.

¹⁸ Yì fiεε le ficii, é ben ebunleè sekeci bii no Keyoy ke Yuule dunçi. Ben dioo bunlee no biite fiεε ficii fi ben shieele ê Nyo'. Yì fifiε le é ben etaalè ntay, ebvuu ekuulè shém sekeci keebunlee leke Nyo' fô bonyii bò è nu bo Nyo' le bocii. ¹⁹ Ben ebunleè ten fô me le le seke me ε ηake diuw wεm keenjeme, ε Nyo' nya ke me bô fiεε fi me njeme, ε me no nje-myi se nfan ekumε kenyile ke saaka wvù jee wvù wvu Nyo' le. ²⁰ ε nu saaka wvudvu wvun wvù me nu yì ncaw e nje wvù diewe wee wvù nu jise di Klistu le. Ben ebunleè wvu le me ndioo enu keenjeme, ε me njeme no me ηkenke keenjeme, se nfan.

Ngayma

²¹ Tikikus wvù waa bwee wese-beene shém wvù lemte ten Tata le bô fitele fiew ficii nu esee fiεε ficii é ben ekumε me, wvu le ben ten ekiεε no me nu, noo fiεε fi me engee. ²² Fifin nu naa fiεε fi me ntumte wvù fô ben e nje fí, wvu le wvù eto ege é ben ekiεε no bese nu, ebvuu eyvuwse mvuntelem mvunεn.

²³ Nyo' Icee wesebeene bô Tata Jisos Klistu enya ben nyεkeey bô kenkonεn noo mbee. ²⁴ Nyo' ebuw ben bocii bò kenke kenkonεn kè yaa kaa ke fô Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le.

6:8 2Kol 5:10; Kolo 3:24-25 **6:9** Kolo 3:25; 4:1; Jem 2:1 **6:10** Jon 15:5; 1Kol 16:13 **6:11** 2Kol 10:4; 1Tes 5:8; Yesa 59:17 **6:11** Jem 4:7 **6:12** 1:21; 2:2; 1Bi 5:8-9 **6:13** Lum 13:12 **6:14** Yesa 11:5 **6:15** Yesa 52:7; Lum 10:15 **6:17** Yesa 40:2; Ibu 4:12 **6:18** 3:14; Luk 18:1; Lem 4:29; Lum 15:30; Kolo 4:2-4 **6:20** 3:2; 2Kol 5:20; Kolo 4:4 **6:21** Lem 20:4; Kolo 4:7-8; 2Tim 4:12; Tay 3:12
6:24 Gal 6:18; 1Bi 1:8

**Nɔwa' wvù Baul to san̄εε ê
kentaashε ke
Filibi
Fiεε fi nu ê Nɔwa' wvu
Filibi wvun e**

Nɔwa' wvun to san̄ Baul fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Filibi le. Wvù nu ê ngoo bon̄wa' bô wvù to san̄εε yew ncaw e Lum. Fiεε fi to geε é Baul se san̄ n̄wa' wvun to nu keeduŋce le wen nu ε yen bigew bì kentaashε ke Filibi kedvu to tumεε. Ekufe ke diεw Baul e ê n̄wa' wvun e nu le, “Fô me le, é me nu dvú, tu me nu ke bee Klistu, me é n̄kpwe, é enu sεw fô me le”. Baul jemyi ekumε bvukukε bvu Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le, no wvù to shikεε ekole kew tu diεwε n̄fwa le, ε Nyo' mum ke bense wvù, geε bvudvuu bvù kuuke fele bvu wee tfuu le.

Bikuu bi mwεεm e ê n̄wa' wvun e

1:1-11 Ken̄kewce

1:12-26 Mwεεm mvù kooyi bô Baul

1:27-2:18 Nce wee wvù nu ε taashε bô Klistu

2:19-30 Njeme ekumε Timatio bô Ebaflodaytus

3:1-4:9 Ntefe ekumε bonyii bo bvuban e noo bon̄gew

4:10-20 Bonyii bo Filibi nu nsáa Baul

4:21-23 Kemεse

¹ Nɔwa' wvun san̄ me wvù Baul bee Timatio bô nu boom bo lemme le bo Klistu Jisos e. Nɔwa' wvun gene fô ben e, bonyii bô nu bo Klistu Jisos e bocii Filibi bô bocee bikuu bi kentaashε ke bonyii bo mbee le noo bonyii bô fici gee dilemme ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ente. ² Nyo' Icee wesebeene bô Tata Jisos Klistu ebuw ben bô kembonen, ebvuu enya ben bô mvuntelem mvù leεtene.

É Baul nya keyoone ê Nyo' fô bonyii bo Filibi le

³ Me n̄ke n̄kpawaci ekumε ben sekeci, no nyaa ke ε è nu keyoone ê Nyo' wεm. ⁴ É me ndioo mbunlee bunle yεm yicii fô ben e bocii, no mbunlee n'yuuke n̄jon, ⁵ njefo ε kεw yî diuu di fwe le ε to ε buy εben e, nu ε ben ε taashε beene keelemte le saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu egene fwe. ⁶ Me n̄kee naa ntay le Nyo' wvù kεwεε lemme di jee din yî yene le nu ke egen dvú fwe egen emεse diuu di Jisos Klistu nu ke ekase eto le. ⁷ Fí nu len̄ le me en̄kpawaci ekumε ben nonen, njefo ben nu fitele fiem, ε beene leeme yî fiεε le fimwaan̄ ε è nu fí fi Nyo' nu ε buw beene dvú. Beene leeme yî dvú le keseen wvù me nu yî ncaw e, ke no beene to leeme seke me nto mbee n̄ghane ntanyi diuw saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu n̄geε wvù ciime ntay. ⁸ Me njemyi nen ε Nyo' kee naa ntay le me n̄ken̄ke shiee wene, n̄koon̄ke ben bocii ke len̄len̄ no Klistu Jisos koon̄ke.

⁹ Me mbunlee le ken̄kon̄en ken̄en ekuù gene fwe fwe, é ben eken̄ke bvufee, taasse mwεεm ntay. ¹⁰ Ben nu dioo taasse nonen, emum ecawte mvù looci nu len̄. Nonen, é ke edioo enu diuu di Jisos Klistu kaase too, é ben enu yuule, nu se nlom. ¹¹ Ben nu ke enu nonen njefo Jisos Klistu nu ε ge ben ε no ken̄ke nce wvu teytey, bonyii ε no yene bensee Nyo', tumte mon̄kum mew.

É Baul no nu yî ncaw e, ε saaka wvu ekumε Jisos gene ke fwe

¹² Boom bo bwεεm e, me ngomte le ben ekiεε le mwεεm mvun mvunciim mvù nu ε kooy bô me nu ε looce ε ge saaka wvù jee wvu ekumε Jisos ε ku ε gen lo fwe fwe. ¹³ Mwεεm mvudvu nu ε ge bonyii bô cεyte ntow wvun fô me nu, noo bonyii bocii ε kiεε le me nu yî ncaw e fen̄ n̄en, nje me nu wee Klistu. ¹⁴ Ncaw wvù me nlemte wvun nu ε bvuu ε ge boom bo bwee wesebeene le nteen ε mεse ε lese fitele yî Tata le ε

no fewci diεw Nyo' temyi lo, yaa fane ke.

¹⁵ Me ηkee le bó bomew fewci naa ekumε Klistu nen bene ε è nu kendonj bee bó, taanke lemme diem. Geenε ε bomew fewci fibole bó mvuntelem mvù yuule. ¹⁶ Boban fewci nonen, njefo bó koonke me, ε bó kee lo le me nu yî ncaw e fεn ε è gεke Nyo' me le me entomtè saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu. ¹⁷ E bomew ba fewci ekumε Klistu ke fomvu fomvu bó mvuntelem mvù yiile wvu le bó egeè nonen biise ηγεw yî ηγεw wvù me n'yεne wase yî ncaw e fεn. ¹⁸ Fifiε keηke la keege? Kenεε bó fewci nonen bvulle lo, kenεε bó fewci bó kecεεy, tu me n'yuuke ke fiem ε è nu njon njefo ficii nu ε bó fewci ke ε è nu ekumε Klistu.

¹⁹ E nu ke no me nu ηke en'yuuke njon nonen, njefo me ηkee lo le no ben bunlee fô me le, ε Keyoy ke Jisos Klistu le bvuu fii me, nu ε me nu ηke emboy yî ηγεw e. ²⁰ Fiεε fi me nlooci ntaale fwe ε me ε nlese bvufee yî dvù le nu le fo me ηke enge naa lo fiεε fi ege é me en'wuumene ke. Me nu enkuu ke ε è nu shém, enleeme ntemyi sekeci, se ge keseen wvu le kenεε me ε ηkpwe, kenεε me nu dvù, é fiεε ficii fi me ηgee, ecawsè ke ε è nu diee di Klistu le we. ²¹ Me njemyi nonen nje, fô me le, é me nu dvù, tu me nu ke bee Klistu, me é ηkpwe, é enu sew fô me le. ²² Geenε, é è nu le me nu enu dvù, é me engeè lemme di efii bonyii ntay. No mwεem mvun nu mvunfεem nen, me mbaa embvuu enkiεε laa me nu encaw fi la le. ²³ Me ntuwtene lo entelεj jodvu. Me ηgomte le è be nulo é me engene fiem engen enu bee Klistu. Fifiε jee fele keenu dvù. ²⁴ Geenε, ε fí jee baay le me enu dvù nje yene. ²⁵ No fí nu nonen, me nlooci naa ηkee le me nu enu dvù nlemte beene bocii wvu le ben ekuù gεne fwe bvuu yuuke njon no ben nu ε lese fitele yî Klistu le. ²⁶ Nonen, é me ndioo ε ηkase ε nto ε no

nu beene, é ben ebvuu ebensee lo ye ntay ekumε Klistu Jisos nje yem.

Ben eceè nce wvù Jisos Klistu gomte

²⁷ Fiεε fi me ηgomte keengay nu ke le ben eceè nce ε è nu wvù saaka wvù jee wvu ekumε Klistu gomte. Ben eceè nonen, wvu le kenεε me ε ηkase ε nto ε n'yen ben e, kenεε me mbaa nto, é me en'yuuke ke le ben leeme temyi, keηke fitele fimwaan, nu yî wee le mwaan, diuu yî fiεε le fimwaan, wvu le saaka wvù jee wvun egeè fwe, ε bonyii benεe dvù. ²⁸ Fo ben efanè naa lo bonyii bó bane ben yî saaka wvun e ke. E ben nu se ben fane bó, é fifin edunji é bó le Nyo' nu ke eboyse ben, geenε elεse lo bó. ²⁹ Ben ekeè le Nyo' baa buw ben le ben enù bonyii bo Klistu le ke le ben elεse ε è nu fitele yî ye le maan ke. Wvù nu ε buw ten le ben eyenè ηγεw nje Klistu. ³⁰ Ben nu ε bene wase me le beene ε no diuu yî saaka wvun e bocii wvù ben to yεnεε ε me ndiuu yî dvù le, ε è nu ke wvù wvù ben yuuke le me mbeε yî dvù le keseen.

2

Ben ejò kenfewsεn yî Jisos Klistu le

¹ Ke ben nu ε taashε wase ben ε bo Klistu wvù ε ge ben ε no keηke mvuntelem? Ke keηkonen kew fô ben e nu ε ge wase mvuntelem mvunen ε no yuwse? Ke ben ε bo Keyoy ke Yuule nu ε taashε wase, ε Klistu keηke fitele fi jee fô ben e bvuu camte shen fô ben e? ² No fí nu nonen, ben ege le é me emεse en'yuw njon. Ben enù diuw mwaan, koonkè bikuu binen, keηkè fitele fimwaan bvuu keηkè ηkpawce mwaan. ³ Fo ben dioo nu ε wee no kpwaake ke ε è nu ekumε ekolε kew kenεε bensee ye yi εcici ke. Wee tfuu eshike ekolε kew, eyenè wee mvu le fele ekolε kew. ⁴ Fo wee ekpwaakè ke ε è nu ekumε ekolε kew ke. Wvù ekpwaakè ten ekumε bonyii bomew.

⁵ Kenge kenɛn kɛŋke keenu lɛŋlɛŋ kɛ diɛwɛ ke Klistu Jisos e.

⁶ Wvú to nu Nyo', fanɛ yaa ejo fifiɛ lɛ è nu fiɛɛ fi wvú emɛy eghemte yí dvú le kɛ,

⁷ geenɛn, cinɛ bvudvuu bvudvu le, jo ɛ è nu bvú nfwá le.

Ɛ bó boo wvú, ɛ wvú no nu lɛŋlɛŋ kɛ diɛwɛ wee wvu wum e.

⁸ Seke wvú to nu wee wvu wum, ɛ wvú shike ɛkolɛ kew no yuuke Nyo' le,

ke bee keekpwe kpwe, ɛfey mvunciim, kpwe yi yí kentam e.

⁹ No wvú to gee nonɛn, ɛ Nyo' bense wvú

gɛɛ bvudvuu le bvú fele bvú wee tfuu le,

buv wvú bô dieɛ di fele ɛdieɛ ɛcii, ¹⁰ wvu lɛ wee tfuu wvú nu won wvu we le

bô wvú nu yí nshɛ le noo wvú nu ɛkuse jo nshɛ,

ke dioo ɛ yuw dieɛ di Jisos e didvu, ŋgvuum,

¹¹ ɛ wee tfuu ejemyi bô diuw we lɛ Jisos Klistu nu Cee Ɛkolɛ.

Ɛ bó edioo egee nonɛn ɛ mbense egeɛn ɛ Nyo' Ice.

Ben ebaà ê wonjan diɛwɛ jón e

¹² Nonɛn nsáa yem shém, ben eyuukè kɛ tɛn Nyo' le nonɛn no ben to yuuke seke me nto nu beene. Ben eyuukè keseen fele lo wvú me n'yaa nu kɛ beene, egeɛn fwe gee mwɛɛm mvu ɛkumɛ mboyma wene. Ben egeɛ nonɛn, fane ciinɛ. ¹³ Ben ekeè lɛ è lemte Nyo' yí yene le, gee lɛ ben eshieelè keege mwɛɛm mvú wvú koonɛ. Ɛ è bvuu nyaa wvú mvunɔgay keege mwɛɛm mvudvu dvú.

¹⁴ Ben dioo gee fiɛɛ ficii fi ben gee, fo ben ewvukenè, kɛnɛ beekè mbew kɛ, ¹⁵ wvu lɛ ben eyuule, nu sɛ nlom. Nonɛn, ɛ ben emum enu boom bo Nyo' le bô nu sɛ jay entelɛŋ jo ɛngokɛ

kin kè kɛŋke mvuntelem mvú yiile, buuke mwɛɛm. Ben ebaà ê wonjan diɛwɛ jón e, ¹⁶ no ben jici * saaka wvú nyaa nshii wvú mɛy lo ɛ bonyii le. Ɛ ben gee nonɛn, ɛ ke edioo enu diuu di Jisos Klistu kaase too, ɛ me embensee ye lɛ me mbaa nlem lemme di ɛcici kɛ.

¹⁷ No ben nu ɛ lese fitele yí Nyo' le, tu è nu ncese ɛ ben ɛ ge fô wvú le. Ɛ è cim nu naa lɛ bó nu emese enya me diɛwɛ no bó ké fuu mbvuum, ebise yí wene ncese le, ɛ me en'yuuke kɛ ɛ è nu njon, nlanlanɛ beene bocii. ¹⁸ Ɛ me ŋgomte lɛ ben ebene me le ɛ beene eyuuke njon, lanlanɛ.

Ɛ Baul jeme ɛkumɛ Timatio bô Ebaflodaytus

¹⁹ Ɛ Tata Jisos beɛe lo, tu me n'yene lɛ è shɛke caan ɛ me entum Timatio fô ben e. Wvú nu ke edioo ɛ to ɛ kase ɛ tu jim, esee ɛ me no ben nu, ɛ fitele fiem elɛɛtɛn. ²⁰ Kɛ me ŋkɛŋke wee mvu diɛwɛ wvú le wvú looci naa kɛŋke tɛn shiee fô ben e diɛwɛ no me ŋkɛŋke kɛ. ²¹ Me njemyi nɛn, njefo wee nteen kɛŋke shiee ɛ è nu fô ɛkolɛ kew e, yaa taale kɛ ɛkumɛ fiɛɛ fi Jisos Klistu gomte le kɛ. ²² Geenɛn, Timatio nu ɛ ben kee wase wee wvú è nu wvú, no wvú nu ɛ lem wase bee wvú keefewɛ saaka wvú jee, ɛ wvú lemte bee wvú lɛŋlɛŋ diɛwɛ no wan ké no lemte bô ice. ²³ Ɛ nu fiɛɛ fi me n'yene lɛ è shɛke caan ɛ me entum ɛ è nu wvú. Fiɛɛ fi me mbɛɛ ntaale nu keen'yɛn laa mwɛɛm nu etu nɛɛ le yí yem e lɛ. ²⁴ Me ŋgeɛle bvufɛe yí Tata le lɛ è shɛke caan, ɛ me kebɛɛ ento tɛn en'yɛn ben e.

²⁵ Me n'yene lɛ fí nu shiee le lɛ me enkase enciɛnse Ebaflodaytus ɛ ben. Wvú nu waa bwee wesebeene, ɛ bee wvú lemte bvuu diuu yí diɛw Nyo' le. Ɛ nu wee wene ntum wvú ben to tumɛɛ lɛ wvú eto etaale fô me le. ²⁶ Wvú se kɛŋke wase shiee keeyɛn ben e bocii, ɛ fitele buuke wvú no wvú se yuwɛɛ lɛ ben nu ɛ yuw lɛ wen

2:6 Jon 1:1-2; 17:5; Ibu 1:3 **2:7** Jon 1:14; Lum 8:3; 2Kol 8:9; Ibu 2:14, 17 **2:8** Jon 10:17; Ibu 5:8; 12:2 **2:9** Lem 2:33; Ɛfɛ 1:21; Ibu 1:4 **2:10** Yɛsa 45:23; Jon 5:23; Lum 10:9; Mwm 5:13 **2:13** 1:6; Jon 15:5; Lum 7:18; 15:18; 1Kol 12:6; 15:10; 2Kol 3:5 **2:15** 1:10; Dito 32:5; Dan 12:3; Mat 5:14; 10:16; 1Kol 1:31; 2Kol 1:14; Gal 2:1-2; Ɛfɛ 5:8; 1Tɛs 2:19 * **2:16** Kɛnɛɛ lɛ, "... no ben fewci." **2:17** Lum 15:16; 2Tim 4:6; 1Jon 3:16 **2:18** 3:1; 4:4 **2:19** 1:1 **2:20** Lem 16:2 **2:21** 2Tim 4:10 **2:25** 4:18

cemte lo. ²⁷ E nu keceey, wvú se nu e looce e cem e shεε ke caan keekpwe. Geenεn, Nyo' se nu e cam shen fô wvú le, e ke wvú se cam ke e è nu fô wvú le maan ke. Wvú nu e cam ten fô me le e fo wvú ekpwe ebvuu ebise ηγεw yî wvú me n'yene wase le ke. ²⁸ Nonεn, me e mum e no nshieele naa baay e me enciinse wvú, wvu le ben ebvuu eyen wvú le eyuuke njon, é fitele fiem ten elεεtene. ²⁹ Ben efisen wvú diεwe bonyii bo Tata le bô njon. Bonyii diεwe wvú le nu bô è nulo é ben ewvumte. ³⁰ Me njemyi nen njefo è to sheke caan tu wvú to kpwe nje lemme di Jisos Klistu le no wvú to nyaε ekole kew keetaale fô me le yî bvudvuu bvunen e.

3

Fiεε fi kuuke nu keekiεε Klistu

¹ Boom bo bwεεm e, keemεεse, ben eyuukè njon e ben nu bonyii bo Tata le. Me nu e nsaη wase mwεεm fô ben e, e ke è nulo é me endose keenjemyi ηkaase ntuu fó ke. Me ηgee nonεn keenngemηgeme lo ben. ² Ben dioo nu, no yenè ben e bonyii ba bô gee mwεεm mvù befe, leeme ke le bó keηke ke keesεyi ye bonyii e bó tfuuse bó yew. * Bonyii bodvu ba nu lo bwé. ³ E nu beene ban bô nu e keηke ntfuse yew wvu len, beene ban bô bunlee Nyo' no Keyoy kew dunji. Beene bensee ye e è nu nje Klistu Jisos, ke beene leese bvufee yî mwεεm mvù è gee bonyii le ke. ⁴ Geenεn, è nelo é me ηkeηke ten shiee keenleese bvufee yî mvumwe mwεεm e. E wee fen nu dvú wvú kpwaake e wen nulo ekeηke shiee keeleese bvufee yî mvumwe mwεεm e, tu me ηkeηke wvú fele wvu mwεεn. ⁵ Me nu wee wvu Islael, é kfuu di Benjamen e, nu wee Ibulu, e è to boke Bo'ibulu me, e è ke no nu ediuw nyaη e bó tfuse me yew. E dioo tu é keba ke bonci bosese le, nu e me nto nu wee Falasii, ⁶ ntemyi naa

ntay yî fiεε fi Nyo' le, mbone bikaa é kentaashe ke bonyii bo mbee le ejim. E keba ke bonci bosese le no è nulo é wee enu teytey, me nto mbaa enkeηke jay ke. ⁷ Geenεn mwεεm mvù me nto nshee n'yene e è nu mwεεm mvu sew e fô me le, nu e me n'yene wase keseen e è nu mwεεm mvu ecici, nje fiεε fi Klistu ge fô me le. ⁸ Ke è mey ke fifie ke, keceey, me n'yene mwεεm mvunciim e e mvú nu lo mwεεm mvu ecici fô me le, njefo fiεε fi kuuke fele mwεεm mvunciim nu keekiεε Tata wεm wvú Klistu Jisos ntay. Me nu e nlaη mwεεm mvun mvunciim nje ye. Me n'yene wase mvú le e è nu mwεεm mvu nnyen e, wvu e me enù bee Klistu, ⁹ é bee wvú emεse eleyenεn, enu yî wee le mwaan. Me nu e Nyo' e jo wase me e me nu teytey fô wvú le. Wvú jo nonεn njefo me nu e nlese fitele yî Klistu le. Me e mum e no nu teytey no wvú joo bonyii bô nu e lese fitele yî Klistu le. Ke me mbvuu njoo naa lo e me nu teytey mbii no me nto ηkpawci e wee ké no nu seke wvú bii bonci bosese le ke. ¹⁰ Fiεε fi me ηgomte keseen nu e me enkiεε Klistu ntay, enkeηke mvungay mvù wvú keηke no wvú to kaseε ebuy yî kpwe le. Me ηgomte ten keen'yen ηγεw no wvú to yenεε, bô keenya ekole kem é kpwe no wvú to nyaε, ¹¹ wvu e Nyo' ke ebvuse ten me yî kpwe le.

Me mbone ηaη ntaale fô me ηgene

¹² Ke me ηgayte nen e me nu e ηge wase mwεεm mvun kenεε e me nu e nfese wase ke. Me mbeε mbone ke ηaη e me ηke enlaη kebo enjice mwεεm mvudvu le é me εbo, njefo Klistu Jisos nu e jo wase me wee we le. ¹³ Boom bo bwεεm e, ke me n'yene e me nu e njice wase mwεεm mvudvu le é me εbo ke. Geenεn fiεε fi me ηgee nu e me ndaayi é mwεεm mvù nu e fey wase le, mbone ηaη e me enjice e è nu mvù nu fwe le. ¹⁴ Me mbone ηaη ntaale

2:29 1Kol 16:16, 18 **3:1** 2:18 **3:2** 2Kol 11:13 * **3:2** Bó to joo e é bó tfuse wee yew, é wvú se no nu e wen nu wee Nyo', e è nu no nce Bojuu to nu. **3:3** Lum 2:28-29 **3:4** 2Kol 11:18, 21 **3:5** Luk 1:59; Lum 11:1 **3:6** Lem 8:3; 22:4; 26:9-11 **3:7** Mat 13:44, 46 **3:9** Lum 1:17 **3:10** Lum 6:8-11; 2Kol 4:10-11; Lem 4:2; Lum 5:1-7 **3:12** 1Tim 6:12; 2Tim 4:7; Ibu 12:1 **3:14** 1Kol 9:24-25

ke ε è nu fó fô me ηgene, keenkenke mmawce wvù è nu ntee wvù Nyo' nu ε tee me le me emben ento we no me nu ε ntaashe bee Klistu Jisos.

¹⁵ Beene bocii bò nu ε cime wase geη yî Jisos Klistu le kenke keekpwawci mwεem mvun. Geenε, é ben bomew kpawci mvunen mwεem jεy, tu è nu ke eyuuse wase Nyo' é ben. ¹⁶ Fiεε fi baay nu ke le beene ejici ε è nu fiεε fi beene nu ε yeεyi wase le ntay.

¹⁷ Boom bo bwεem e, ben ejoð kenfewsεn fô me le, ebvuu etaalè ten nce wvù bonyii bomew cee bò nu ε jo kenfewsεn fô bese le. ¹⁸ Me njemyi nεn njefo no me nto ηké no njemyi wase é ben bokaη e bokaη e, ε mbvuu ε no njemyi keseen bó misεm é jise le bonyii bomew nu dvú bò cee nce wvù duηci le bó bane lo saaka wvù le Klistu to nu ε kpwe yî kentam e. ¹⁹ Boba bonyii nu ε bó nu ke elεse lo bó. Wvubo nyo' nu diuwdiee. Bó bensee ye yî mwεem mvù bó bee keewuumene lo yî dvú le. Nkpawce wvubo nu ke ε è nu yî mwεem mvu fokuse fεn e. ²⁰ Beene nu fiεεbeene bonyii bo woη wvu we le. É è nu fó fô beene looci cεyte le Mboyse we-sebeene wvù Tata Jisos Klistu nu ke enε se to. ²¹ Wvú nu ke edioo ε to, ekumεn ye yesebeene yi ncεwncew yin é yî etu diεwe ye ye yî kenke bvujonke le. Wvú nu ke ekumεn ε è nu bó mvuηgay mwew mvù wvú nu ke ebaance mwεem mvunciim dvú enu εwe jodvu.

4

É Baul nya ntefe é bonyii bo mbee le bo Filibi

¹ Nonεn boom bo bwεem e, me ηkoonke ben baay mbvuu ηkenke shiee keen'yεn ben e. É nu ben bò gee ε me n'yuuke njon, ε ben bvuu nu kefo kem ke bvunfon e. Nsáa yεm,

ben emum eleemè ke temyi ben ε bo Tata nonεn.

² Me nleke le εwodia bô Sintiki emεshε fiεε fi bó kenke etu diuw mwaan no bó nu wee bô waa bwεe nje Tata. ³ Me ε no ηgayte ten é wo we wvù looci nu naa wee wεm ηgoo le wo efi ke bokεε baη é bó etu diuw mwaan. É nu bonyii ε bó ε katen wase bee bó yî lemme di saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu le bó bo Kelεmεn noo bonyii bomew bò bee bó to lemte. Bonyii ban bocii nu ε εdiee εbo nu wase é ηwa' bonyii bò kenke nshii wvù mεy lo le.

⁴ Ben eyuukè njon sekecii no ben nu bonyii bo Tata le. No me ηgay nu ε me mbvuu ηkaase ntuu fó le ben eyuukè njon. ⁵ Ben eduηci gee di nyεkeey é wee tfuu, ekumyi le kefew kè Tata nu ke ekase eto nu wase nceencee. ⁶ Fo ben ebuukè naa lo ekumε fiεε fimew ke. Ben ebunleè lo fó fiεε ficii le gεεle fwe dvu Nyo'. Ben dioo bunlee no biite mwεem mvù ben shieele é wvú, enyaà keyoone yî mvù wvú gee le. ⁷ É ben gee nonεn, é Nyo' emum enya ben nyεkeey we é wvú ecεyte mvuntelem bó bvufee bvunεn no ben nu bonyii bo Klistu Jisos e. Nyεkeey wvun wvù Nyo' nya nu ε ke è nulo é wee ekiεε kenfewsεn kedvu ke.

⁸ Boom bo bwεem e keemese, mwεem mvù ben kenke keekpwawci nu mwεem mvù nu mvu keceey bó mwεem mvù kenke n'wvum, noo mwεem mvù nu leη. Ben ekpwawci mwεem ε è nu mvù yuule bó mwεem mvù bonyii ké no koonke noo mwεem mvù sem nulo eta wee dvú. É mwεem nu dvú mvù looci jee, é mwεem nu dvú mvù è nulo é bonyii ebεnsee, é ben no kpawci ε è nu ekumε mvumwε. ⁹ Ben egeè mwεem biì ke ε è nu n'yeεyi wvù me nto nyaε é ben e, kenεε è nu mwεem mvù ben to yuuke lo é me, kenεε è nu mvù ben to yeεne lo. Ben nu dioo gee no nεn, é Nyo' wvù

3:16 Gal 6:15-16 **3:17** 1Kol 4:16; 1Bi 5:3 **3:18** 1Kol 1:23; Gal 6:12 **3:19** Lum 16:18 **3:20** Éfe 2:6; Ibu 13:14 **3:21** Lum 8:29; 1Kol 15:25, 28, 43-53; Kolo 3:4 **4:1** 1Tes 2:19-20 **4:3** Lem 3:5
4:4 2:18 **4:5** 1:10; Lum 13:11-12; 1Kol 16:22; Ibu 10:25; Jεm 5:8; 1Tes 5:1-2 **4:6** Mben 37:5; Mat 6:25; 1Bi 5:7 **4:7** Jon 14:27; Kolo 3:15 **4:8** Lum 12:17-18 **4:9** 3:17; 1Kol 13:11

gee ε mvuntelem mvu bonyii le nu nyεkeey emum enu ben ε bó.

Ε Baul yuw njon no bonyii bo Filibi dunçi shiee fô wvú le

¹⁰Tata nu ε ge me ε no n'yuuke njon baay no ben nu ε bvuu ε dunçe shiee wene fô me le ke no ben to shee dunçi. Me ηkee naa ntay le ben se keηke ke shiee fô me le, geenεn tane ε è nu je. ¹¹Ke me njemyi nen le me nse ntane fiεε ke. Me nu ε n'yεεyi wase ε ηkieε keenfiisene mwεεm mvunciim. ¹²Me ηkee no wee ké no nu seke wvú tane, ηkee no wee ké no nu seke wvú keηke baay. Me ε mum ε n'yεεyi fifin ε ηkieε no è nulo é me enu sekeci yî mwεεm e mvunciim kenεε me nu ε ndie, kenεε me mbaa endie, kenεε me ηkeηke baay kenεε me ntane lo. ¹³Me ηkee keεnge mwεεm mvun mvunciim nen, ε è nu bô mvunγay mvù Klistu nyaa é me le.

¹⁴Geenεn, no me ncim ηgayte nen, ben nu ε ge naa ntay keefi me yî kefew ke ηgew wεm e kin e. ¹⁵Ben bonyii bo Filibi kee lo le è to nu seke me nto nen'yεε woj wene le Masedonia no me nto ηkewεε keenfewci saaka wvù jee wvun é ben, ke kentaashe ke bonyii bo mbee le kemew to nu ε taashe bee bó keetasene can ke. Ε to mey ke ben. ¹⁶Ε to nu naa seke me nto nu Tesalonika, * ε ben ciinse nfi é me, bvuu ciinse. ¹⁷Ke me njemyi nen le me ntaale le ben eciinseè mwεεm é me ke. Me ntaale baay ε è nu mmawce wvù Nyo' nu ke enya é ben yî fiεε fi ben gee fô me le. ¹⁸Ben to nu ε tum Εbaflodaytus bô nnya ε wvú to nya é me. Me ε no nu keseen n'yaa mbvuu ntane fiεε ke. Me nto nu ε nfiisen nnya yidvu yicii, n'yεn ε yí duule fele lo no me nshieele. Nnya yin nu ncese ε ben ε ge fô Nyo' le, ε wvú ε fiisen, yí ε no samte shfuurkene ε wvú koonke. ¹⁹Nyo' wεm wvù me mbunlee keηke ntfu bvukuke bvucii bvù beene shieele, ε wvú nu ke enya é ben fiεε ficii fi ben shieele, njefo beene nu

bonyii bo Klistu Jisos e. ²⁰Mbense enù fô Nyo' Icee wesebeene wvun e sekeci se ηka. Fí enù nonεn.

Ngayma

²¹Ben egay bonyii bocii bò è nu bo Klistu Jisos e enya é me. Boom bo bwee wesebeene le bò nu bee bó fεn gayte tεn ben e. ²²Ε bonyii bocii bò è nu bo Nyo' le jan gayte ben e, εfey mvunciim bò nu é ntow Kaysa le fεn.

²³Tata Jisos Klistu ebuw ben bô kembonεn kew é kí efici biyoy binεn. Fí enù nonεn.

4:11 1Tim 6:6-8; Ibu 13:5 **4:13** 2Kol 12:9-10 **4:15** 2Kol 11:8-9 **4:16** Lem 17:1 * **4:16**
 Tesalonika jan to nu kelaante woj wvù Masedonia le. **4:17** 1Kol 9:11 **4:18** 2:25; LeW 1:9, 12-13,
 17; 2:2; 3:5 **4:23** Gal 6:18; Εfe 6:24

N'wa' wvù Baul to san εε ê
kentaashε ke
Kol ose
Fiεε fi nu ê N'wa' wvu
Kolose wvun e

Baul to san ηwa' wvun fô kentaashe ke bonyii bo mbee le ke ê kelaante kè Kolose le. Ebaflōs to nu ε nε to bô saaka mvu wvù befε ekumε kentaashe kedvu. E Baul mum san ηwa' wvun no kentaashe kedvu to nu ê kelenj kè wvù to yene le è kenjke wen keetaale fô kí le. Wvù to san keeleke n'yεeyi ε è nu wvu keceey wvù nu ekumε bonyii bô è nu bo Klistu le.

Bikuu bi mwεεm e ê N'wa' wvun e

1:1-8 Kenjkewce

1:9-2:19 Ekumε wee wvù è nu Klistu noo lemme diew

2:20-4:6 Nshii wvu fwε wvù nu yí Klistu le

4:7-18 Kemεse

¹ E nu me wvù Baul, waa ntum Klistu Jisos yí ηkonj wvù wvu Nyo' le. Me nu bee Timatio wvù waa bwee wesebeene. ² N'wa' wvun gεne fô ben e boom bo bwee wese le bô nu fitele fimwaanj bô bo Klistu, nu bonyii bô è nu bo Nyo' le Kolose. Nyo' Icee wesebeene ebuw ben bô kembonen kew ebvuu enya ben bô mvuntelem mvù læstene.

E Baul no bunlee, nyaa keyoone ê Nyo' fô bonyii bo Kolose le

³ Bese dioo bunlee fô ben e sekecii no nyaa ke ε è nu keyoone ê Nyo' wvù Icee Tata wesebeene wvù Jisos Klistu, ⁴ njefo bese nu ε yuw wase ekumε fitele finen fi ben lese yí Klistu Jisos e, bô kenjkonjen kè ben kenjke fô bonyii bocii bô è nu bo Nyo' le. ⁵ Bese kee le ben gee nonen njefo ben taale fwe ε è nu yí fiεε fi Nyo' nu ε seyse ε gεε ê ben fowe le. E fiεε fin nu fi ben to yuwεε wase ê diew Nyo' le yì nu keceey, nu

saaka wvù jee. ⁶ Saaka wvun to to fô ben e lænjleη no wvù to toε fô bonyii le yí ekolε ke nshε le kecii no kumene nce bonyii bvuu saanjkene gεne fwe fwe. E nu ke lænjleη no fí to kooyεε bô ben ε kew diuu di ben yuwεε saaka wvudvu bvuu kiεε keceey le Nyo' nu ε buw bonyii bô kenjkonjen kew. ⁷ Ben to yuw saaka wvudvu wvun ê Ebaflas wvù nu fitele fisεse, ε bee bó lemte yí fiεε le fimwaanj. Wvù nu wee lemme Klistu, ε wvù ε jo bvudvuu bvusese ε no lemte bô fitele fiew ficii, ⁸ ε wvù ε see wase ê bese ekumε kenjkonjen kè Keyoy ke Nyo' le nu ε nya ben ε no kenjke fô bonyii le. ⁹ E kew diuu di bese yuwεε ekumε ben nonen, bese ε mum ε no bunlee fô ben e sekecii. Bese bunlee læke le Nyo' ege é ben ekiεε fiεε fi wvù gomte. E fifin nu ke efey yí bvufee bô mwεεm mvù Keyoy kew nu ε ge ben ε no kee le. ¹⁰ Nonen é ben emum ecee nce ε è nu wvù nu ε kpwenten wvu bonyii bo Tata le. E è nu wvù, wvù wvù looci koonjke. E ben dioo cee nonen emum egee dilemme di jee jé le jé le, ekeè Nyo' gεne fwe fwe. ¹¹ Bese bunlee ten le Nyo' wvù mvunjay mvu baay mvunciim nu mwew enya ben bô mvunjay mvunciim é ben etemyi sekecii, kuule shém gεne fwe yí fiεε le ficii, lanjanje, ¹² nyaa keyoone ê Nyo' Ice. E nu wvù wvù nu ε ge beene ε kocen keeke ekenjke fiεε fi wvù nu ε seyse ε gεε ê bonyii bô è nu bew fô bvudvuu bvuu n'yuu le. ¹³ Wvù nu ε bvuse wase beene can mvunjay mvu ejiwε le, ε gεε ente jo bvunfon bvuu Waa we wvù nu fitele fiew e. ¹⁴ E nu Waa we wvun wvù nu ε ge Nyo' ε læshe bibefε bisεεbeene, ε sum beene can ηgεw e.

Klistu nu ekolε ke mwεεm mvunciim e

¹⁵ Waa we wvun nu naa lo wunte Nyo' kebεε wvù beene yaa yene ke. E nu wvù nsafwe mwεεm mvunciim

1:1 Gal 1:1 **1:3** Efe 1:16; 1Tes 1:2-3 **1:4** Efe 1:15 **1:5** 1Bi 1:3-4; Efe 1:13 **1:6** Lem 2:41; Lum 1:13; 1Tim 3:16 **1:7** 4:12; Flm 23 **1:8** 1Kol 8:1 **1:9** Efe 1:17; Fili 1:9 **1:10** Efe 4:1; 2:10; Fili 1:27 **1:11** Lum 5:2; Efe 1:18 **1:13** Jon 5:18; Luk 22:53; Lem 26:18; Efe 1:6, 7, 21; 2:2; 6:12 **1:15** Jon 1:18; 2Kol 4:4; 1Tim 6:16; Ibu 1:3 **1:16** 1:13; Jon 1:3, 19; Ibu 1:2

mvù bó bomεε. ¹⁶ Nyo' to bom mwεεm mvunciim can ye le, mwεεm mvu fowe bô mvu fokuse, mvù bó yene mvú le, bô mvù bó yaa yene ke, kenεε è nu naa bonceendaa bò la, bò læne ê fwefwe le, kenεε bò kenke mvunɔgay, kenεε bo baay baay, kenεε bò saake. Mwεεm mvun mvunciim nu ε Nyo' to bom can ye le, ε mvú nu keεwvumte wvú. ¹⁷ Wvú to nu wase dvú ε mwεεm mvunciim se ke no nu. Mwεεm mvunciim nu can ye le, ε è jici wvú dvú ε mvú se nu. ¹⁸ Wvú nu εkolε ke kentaashε ke bonyii bo mbee le kè è nu ye ye. Ε nu wvú wvù to kewεε kentaashε kin. Ε è nu wvú wee wvu fwe keebuy yî kpwe le wvù yaa bæε ke ekpwe ke, wvu le yî fiεε ficii le é wvú enù nsafwe. ¹⁹ Mwεεm mvun nu nonen njefo Nyo' to nu ε koɔ le fiεε fi wen nu fí ficii enù yî Waa we le, ²⁰ é wvú ege é mwεεm mvunciim ekase etaashε bô Nyo', kenεε è nu mvu fowe kenεε mvu fokuse. Ε Nyo' mum ge keman bô ελεμε ke Waa we le seke wvù to kpweε yî kentam e.

²¹ Ben ten to shee nu ε ben ε gawsen ben ε bo Nyo', kenke boɔkpawce bò befe ekumε wvú, gee mwεεm mvù befe. ²² Geenεn, keseen nu ε Nyo' ε kase wase ε taashε ben ε bó. Wvú to ge fifin fele yî Waa we le wvù to tuε wee wvu wum, to kpwe fô ben e, wvu le ben enù ê wvú fwe yuule yaa kenke nlom ke, nu se jay. ²³ Ben kenke keemum egeenè fwe yî fitele fi ben lese yî ye le, ecime geɔ eleemè temyi ε fiεε yaa shiike ke ben yî fiεε fi ben taale fwe yî dvú le fi ben to yuweε ê saaka wvù jee le. Saaka wvù jee wvudvu wvun nu wvù bó nu ε fewce wase ê wee tfuu yî nshε le fen. Ε saaka wvudvu wvun nu wvù me wvù Baul nfewci ê bonyii diεwe wee lemme Nyo' le.

Lemme di Nyo' to nyaε ê Baul

1:17 Jon 1:1; 8:58 **1:18** 2:19; 3:15; Εfe 1:22-23; Lem 4:2; 26:23; Mwm 1:5 **1:19** 2:9-10; Jon 1:16; Εfe 1:23 **1:20** Lum 3:25-26; Εfe 1:9-10, 21; 2:13-16 **1:21** Lum 5:10; Εfe 2:12-13; 5:27 **1:23** 2:7; Εfe 3:17; 1Tim 3:16; Ibu 3:6 **1:24** 2Kol 1:5; 11:23-29; Εfe 3:13 **1:25** Εfe 3:1-3 **1:26** 2:2; 4:4; Εfe 3:6 **1:27** 3:4; Lum 5:2; Εfe 1:18 **1:28** Εfe 4:13 **1:29** Εfe 3:20; Fili 4:13 **2:2** 1:26-27; Εfe 5:2
2:3 Bɔgn 2:4-5; 1Kol 1:24, 30; Εfe 3:19 **2:4** 2:8; Lum 16:18 **2:5** 1Kol 5:3

²⁴ Me nlanlanε keseen yî ηgew wεm wvù me n'yεne nje yene le. Ε me njoo ηgew wvun yî εkolε kem e nεn keemεse ηgew wvù Klistu to yεnεε nje kentaashε ke bonyii bo mbee le kè è nu ye ye. ²⁵ Nyo' nu ε gee me le me enlemtè fô kentaashε ke bonyii bo mbee le, enfewci diεw ye ê ben no yî nu yicii. ²⁶ Diεw yin nu yì to shee nu ε bó ε nyile ê εngoke ke bonyii le kecii bilum ηkuuɔ, ε keseen nu ε Nyo' ε duɔce wase ê bonyii bò è nu bew. ²⁷ Nyo' to nu ε caw keege é bonyii bew ban ekiεε le bonyii bò yaa nu ke Bojuu nu ke ekenke bvukuke bvu saaka wvù bó to shee nyile wvun e naa ntaɔ. Ε saaka wvudvu wvun nu le Klistu nu yî yene le. Nonen ben ε mum ε no taale fwe keekenke bvukuke. ²⁸ Ε nu Klistu wvudvu wvun wvù bese fewci ekumε wvù ê bonyii bocii. Bese yεyɔi bó bô bvufee bvucii bvù Nyo' nyaε ê bese, bvuu teete bó, wvu le bó enù ε bó ε taw ε kocen ê Nyo' εjise no bonyii bo Klistu le kenke keenu. ²⁹ Ε nεε fiεε fi me mbone ηaɔ, nlemte bô mvunɔgay mvunciim mvù Klistu lemte dvú yî yεm e.

2

¹ Me ε mum ε no ηgomte le me enje é ben bo Kolose ekiεε no me nlumte naa ntaɔ nje yene, bô nje bonyii bo Lawdesia noo bonyii bo mbee le bocii bò ke baa yεn wase me le εjise ke. ² Me ηgee nonen le mvuntelem mvu ben ε bó le eyvuwsè, é ben etaashε enu yî kenkoɔen e, wvu le ben elooci kee naa ntaɔ mwεεm mvunciim no wee kenke keekeε, emum ekeè ten kenyile ke Nyo' le, kè è nu Klistu. ³ Nyo' nu ε nyile ntfu bvufee bvucii bô mwεεm mvù bonyii kenke keekeè ekumε wvù ε è nu yî Klistu le. ⁴ Me njemyi fin wvu le fo wee mvu ke enε eto bô njeme wvù yeke wvu fomvu fomvu eεε ben dvú. ⁵ Ben ekeè le naa no me ncim nu

ncejole nen nu ε me nu beene ê keyoy e. Ε me lanlanje no me n'yuuke no ben gee mwεεm ê je yi len e, ε ben ε lese fitele yî Klistu le ε fí temyi ntaɣ.

Bonyii bo Klistu le nu ε boy wase can bonci bo εcici le

⁶No ben nu ε fiisen wase Klistu Jisos wvù Tata, ben emum eleemè ke yî ye le nonen. ⁷Ben ecime geη ekuù yî ye le, eleemè temyi yî mbee wene le ke lenlen no bó to γεγεε ben, enyaà keyoone ê Nyo' sekecii. ⁸Ben eyenè fo wee ke ejo bvufee bvυ εcici bvυ fokuse fen bvυ kenεεma le enjim ben dvú é ben etu bonfaw ke. Bvufee bvun nu bvù bii bonkpawce bo wee wvu wum bô bo mwεεm mvù saake yî won wvun e. Ke è yaa nu bvù bii bonkpawce bo Klistu le ke. ⁹Ben ekeè le no Klistu to tuε wee wvu wum, nu ε fiεε fi Nyo' nu fí ficii nu yî ye le. ¹⁰Ben nu ε kenke wase mwεεm mvunciim no ben nu ε taashε ben ε bo Klistu. Ε nu wvú ekole ke mwεεm mvunciim mvù kenke mvunɣay saake le. ¹¹No ben ε bó to taashεε nonen, ε wvú tfuse ben yew. Ε ke ntfuse yew wvun nu wvù bó tfuuse bô can seke bó ε sum kejewlεε ke ye wee le ke. Wvuwwun nu wvù è gee Klistu keesum nyam yene ye kebefε. ¹²Seke bó to lesεε ben ê joo nu ε bó to taashε ben ε bo Klistu dwey. Ε Nyo' kase bvuse ten ben nje fitele fi ben to lesεε yî ye le le wvú nulo ebvuse ten ben yî kpwe le bô mvunɣay mvù wvú to bvuseε Klistu dvú yî kpwe le. ¹³Ben to shee nu ε ben ε kpwe wase ê keyoy e nje bonci bo Nyo' le bô ben to ηgoyte ε Klistu baa tfuse wase ten ben yew keesum mwεεm mvù nyam ye yene gomte le ke. Keseen, Nyo' nu ε ge wase ben ε kase ε tu dvú, ε taashε ben ε bo Klistu. Wvú nu ε lεshε wase bibefε bisεεbeene bicii. ¹⁴Wvú nu ε fiwse wase mwεεm mvù to koole beene ê Nwa' bonci le ε bó saanke ekumε beene. Wvú nu ε jo mwεεm

mvudvu mvun ε tfuse yî Klistu le, bó ε mum ε ta wvú yî kentam e, ¹⁵wvú ε mum ε ηgoy mvunɣay mvυ mwεεm mvunciim mvù kenke mvunɣay saake le, ε bvuse mvú ya le, ε shoose, ε mum ε so mvú yî kentam e. *

Bonyii bo Klistu le eyuukè ε è nu fiεε fi è gayte wvú

¹⁶Nonen, fo ben ebvuu ebee é wee mvυ esaake ben ekumε mwεεm mvù ben diee kenεε mvù ben wvu kenεε le ben baa egele bonkaw, kenεε è nu ηkaw kpwee wvu fwε, kenεε le ben baa eshee mbam ke. ¹⁷Bó to shee gee mwεεm mvun fwele ε mvú nu ke lo diεwε kenjinjin ke fiεε fi to nu keeke to le, ε fiεε fidvu kebεε nu Klistu. ¹⁸Fo ben ebee é bonyii bomew esaake ben duu le ben nu ε jay je ke. Bonyii ban nu bô duu le ben ejod bikuu binen ekuse no bó joo, duu le ben ebunleε ten bonceendaa bo Nyo' le no bó bunlee. Bó duu le bó kee mwεεm njefo bó yene mwεεm e ê bifile le. Ε bó bensee ke ε è nu ye yî mwεεm mvù too εfa jobo le, ε kenyi kedvu yaa nu ke. ¹⁹Boba bonyii nu ε gawsen wase bô bo ekole kè è nu Klistu. Klistu nu wvù nyaa mvunɣay ê ye ye ε yí se kuu no Nyo' seyse le yí ekuù. Beene nu ε taashε ke diεwε no ye wee nu ε taashε yî biyuj bô bongensee le ε se no lemte len. ²⁰No ben nu ε kpwe wase ben ε bo Klistu ê keba ke mwεεm mvù saake yî won wvun e, ε no nu nje la wvù ben bvuu cee ke diεwε ben nu bonyii bo yî won wvun e? Ben bvuu benje keebii ban bonci le nje la? ²¹Bó nen'yi cew lo le, "Fo wee ejice fin fiεε le ke. Fo wee emom fifi εmvυ ke. Fo wee ekum fin e ke." ²²Ε mwεεm mvun mvunciim nu ε bonyii gee ε mvú fele lo, ε bonci ban nu ε è gεke bonyii bii bvufee bvubole. ²³Bonyii nen'yi no yene naa le bvufee nu ê bonci bodvu ban e, no bó gee le bonyii ekeè keebunlee ê je yi len e, bô keeshiwse ekole noo keenyεwle bô ye. Geenεn, ε mwεεm mvun yaa nulo

2:7 1:23 **2:8** 1Tim 6:20 **2:9** 1:19; 2:15, 20; Εfe 1:21 **2:11** Εfe 2:11 **2:12** 3:1; Lum 6:3-4; Εfe 1:19-20; 2:6 **2:13** Εfe 2:1, 5 **2:14** Εfe 2:15-16; 1Bi 2:24 **2:15** 2:9-10 * **2:15** Kenεε le, "... ε mum ε so mvú yî ye le." **2:16** Lum 14:1-6 **2:17** Ibu 8:5 **2:18** Εfe 1:21 **2:19** 1:18; Εfe 4:16 **2:20** 2:9-10; Gal 4:3-5, 9 **2:21** Yεsa 29:13; Mat 15:9; 1Tim 4:3; Ibu 13:9

efice keebvuse wee ê mwεem mvù nyam ye ye shieele le kε.

3

Bonyii bo Klistu le kenke nshii wvu fwe

¹ No Nyo' to nu ε bvuse wase ben ε bo Klistu yî kpwe le, ben emum egomte mwεem ε è nu mvu fowe fô Klistu nu ε Nyo' ε shike wvù ê εbo kew ke εεεy e. ² Ben egeε bvufee bvunen yî mwεem mvu fowe le. Fo ben egeε yî mvu fokuse le kε, ³ njefo ben to nu ε kpwe wase, ε nshii wene nu keseen ε Nyo' ε nyile yî Klistu le wvù nu bô wvù. ⁴ Seke Klistu wvù nu nshii wene ε ke ε buynen bô bvukuke bwew, é ben ten emum ebuynen ente jo bvukuke bvudvu. ⁵ Fí ε mum ε no nu le, ben elεse lo mwεem diεwe mvun e mvù nyam ye shieele. ε nu keejaanke kenjan bô keekp-wawci mwεem εkumε kenjan, noo ye yî ηεyεn, noo keeshieele keegeε mwεem mvù befe, noo keebvuushi εjise yî mwεem e. Wee wvù bvushi εjise yî mwεem e nu ε mwεem mvun ε tu wase nyo' mvu fô wvù le. ⁶ ε nu kfuu mvumvun mwεem mvù nu ke ege é Nyo' eton'ye shém elan ηεw yî bonyii bô gee mvù le. ⁷ ε to nu fwele ε ben gee kfuu mvumwe mwεem seke ben to bεε cee nce bii no nyam ye shieele. ⁸ Geenε keseen, ben kenke keecinε mvù le mvunciim. Ben ecinε shém yî ton'yεn bô mvuntelem mvù sεsene noo mvuntelem mvù befe le. Fo wee ebeetè bô dieε di wee le kε. Fo njeme wvù samte ebuytè diuw wee le kε. ⁹ Fo wee elεlè waa bwee kε, Ben ekeè le ben nu ε baa wase ye yî yvum bô gee diew, ¹⁰ ε jo wase ε è nu yî fiε. Yiyin nu ε Nyo' seysee sekecii kumene ε yî tuu diεwe ye le, wvu le ben elooci kee wvù. ¹¹ Fofen nu ε wee mvu yaa bvuu nu jεey fô mvu le kε. Kε wee mvu bvuu nu dvú le è nu wee Juu ε mvu nu wee Glek kε. Kε wee

mvu nu dvú le bó nu ε tfuse yew ε mvu nu ntffuse kε. Kε wee mvu nu dvú le è nu wvu entfun kε. ε kε wee mvu nu dvú le è nu nyam yi ηkpwaante kε. Kε wee mvu nu dvú le è nu nfwa ε mvu nu waa yew kε. Klistu nu fiεε ficii fô bó le, ε wvù nu yî bó le bocii. ¹² No Nyo' nu ε caw wase ben, ben ε no nu bonyii bew, ε wvù koonke ben, ben emum ejo kenke ke len kè le: wee ecamtè shen fô waa bwee le, geè mwεem mvù jee fô bonyii le, shiwsè bikuu binen, nù wεε, kuule shém, ¹³ yaa kenke fitele fi sεsene kε. ε wee cim ge naa la fí ε lucε wee, é wvù læshe nya ê wvù. No Tata nu ε læshe wase binen bibefe, ben ten elεshì bi bonyii bomew e. ¹⁴ Ben dioo gee mwεem mvun mvunciim, no tomyi kenkonen fwe. Kenkonen nu fiεε fi taashi mwεem mvunciim ε mvù sε nu yî fiεε le fimwaan. ¹⁵ Ben ecinε é nyεkeey wvù nen'yi fô Klistu le enu ê mvuntelem mvunen e duñci ben je. Nyεkeey wvun nu naa wvù Nyo' to tenεε ben le ben ekenkè no ben nu ye yimiaaη. Ben enyaà ten keyoone ê Nyo' sekecii. ¹⁶ Ben egeε é saaka wvu εkumε Klistu enu ê mvuntelem mvunen e naa ntay, é ben eyεeyi bvuu teete bikuu binen bô bvufee bvucii. Ben eyemtè benseé Nyo' bô njon fô mvuntelem mvunen e bô bonkieε bô buyte ê Nwa' Mbense le noo bonkieε bomew bo mbense le, noo bô Keyoy kew nyaa ê bonyii. ¹⁷ Ben dioo gee fiεε ficii fi ben gee, kenεε ben jemyi lo, ε ben noo gee diεwe bonyii bo Tata Jisos e, nyaà keyoone ê Nyo' Ice fele yî ye le.

No bonyii bo Klistu le nulo ecee yéw yibole

¹⁸ Bokεnε, ben enyaà bikuu binen ê bole' bonen no bonyii bo Tata Jisos e ké noo gee. ¹⁹ Bolemsε, ben ekoonkè boke' bonen. Fo ben enasene yî bó le kε. ²⁰ Boom, ben eyuukè bobwee bonen bô bo'iceε bonen e yî fiεε ficii

3:1 2:12; Efe 1:20 **3:2** Mat 6:33 **3:3** Lum 6:4; 2Kol 5:14 **3:4** Gal 2:20; Fili 1:21; 1:27; Fili 3:21; 1Kol 15:43; 1Jon 3:2 **3:5** Gal 5:19-21 **3:5** Lum 6:6, 11; Gal 5:24; Efe 4:19; 5:3 **3:6** Efe 5:6 **3:7** Lum 1:18; Efe 5:8 **3:8** Efe 4:29; 5:4 **3:9** Efe 4:22, 25 **3:10** Ken 1:26-27; Efe 4:24 **3:11** 2:11; Gal 3:28; 1Kol 12:13 **3:12** Efe 4:2-4 **3:13** Efe 4:32 **3:14** Efe 5:2 **3:15** 1:18, 20; 2Kol 13:11; Efe 1:23; 4:4 **3:16** Efe 5:19-20; Ibu 13:15 **3:18** Efe 5:21-6:9

le. E ben gee nonen, é fi ejee Tata le. ²¹ Bocee boom, fo ben egee mwεem mvù mvuntelem mvu boom bonen e esaase ke. E ben gee lo, é shem ekpwee bó. ²² Bonfaw ben eyuukè bonyii bò keηke ben fokuse fen e yî fiεε le ficii. Fo ben elemtè bó le ke seke jise dibole nu yî yene le keegeε le ye ejee bó ke. Geenεn, ben elemtè bô fitele fimwaan, fanè ε è nu Tata. ²³ Wee dioo lemte fiεε ficii fi wvú lemte, no lemte bô fitele fiew ficii le wen lemte ε è nu Tata le ε è yaa nu wee le ke. ²⁴ Ben ekeè le wee nu ke ekηke fiεε fi bó nu ε seyse ε gee fi è nu mmawce we ε è nu ê Tata. E nu Tata Klistu wvù ben lemte wvú le. ²⁵ Geenεn, fô bonyii bò gee kebefε le nu ε Nyo' nu ke elaw bó yî kebefε kè bó gee le. Ben ekeè le ke Nyo' ké no dunçi kejeεy jεεy ê bonyii ke.

4

¹ Ben bò keηke bonfaw, ben egee mwεem bô bó ε è nu mvu len bô mvù jee, ekumyî le ben keηke ten Cee Ekole fowe.

Ntefe wvu fokemεse

² Ben bocii ebunleè gene fwe yaa doose ke. Ben dioo bunlee no leesè bvufee yî dvú le, nyaà keyoone ê Nyo'. ³ Ben ebunleè fô bese le ten le Nyo' eyene kembun fô diεw ye le é bese efewci diεw yin yî è nu kenyilε ke ekumε Klistu kè me nu yî ncaw e nje kí. ⁴ Ben ebunleè le me enlooci nfewci ε wvú yuule ntay no me ηkeηke keenfewci. ⁵ Ben dioo nu ben ε bonyii bò yaa nu ke bo mbee le no gee mwεem bô bvufee. Seke ben ε keηke je keege fiεε, ε ben mom le fo kefew kedvu efey εcici ke. ⁶ Njeme wene sekecii enù wvù bonene, yeke diεwε ηkauw e, é ben emum ekee keetfuuse fiεε ê wee tfuu ê je yi len e.

Bonɣayma

⁷ Tikikus nu esee fiεε ficii fi ekumε me ê ben. Wvú nu waa bwee wesebeene, nu ten fitele fisεεbeene. Bee

bó lemte Tata le yî wee le mwaan ε wvú nu wee lemme wvù lemte bô fitele fiew ficii. ⁸ Me ntumte wvú fô ben e bô shiee wvu le wvú eto ege é ben ekiεε no bese nu, ebvuu eyvuwse mvuntelem mvunen. ⁹ Me ntumte bô Onesimus wvù nu wee mvu wvu jo ben, ε wvú nu ten waa bwee wesebeene wvù nu fitele fisεεbeene ε wvú leeme yî fiεε fi Klistu le temyi. Bó nu ke esee ê ben fiεε ficii fi kooyi fen. ¹⁰ Alistakus wvù bee wvú nu fen yew ncaw e gayte ben e. E Mak wvù waycee Banaban gayte ten ben e. E nu wvú wvù ben nu ε keηke wase ntum ekumε wvú. Seke wvú ε to, ε ben fiisen wvú. ¹¹ Jisos wvù bó tenε le Justus gayte ten ben e. E meyke bonyii bo botete ban bò è nu Bojuu bò bee bó lemte yî fiεε le fimwaan yî bvunfon bvú Nyo' le. Bó fici naa me baay, gee ε fitele fiem leetene. ¹² Ebaflas wvù nu ten wee mvu wvu jo ben, wvù lemte Klistu Jisos e gayte ten ben e. Wvù dioo bunlee sekecii no kumyî ben naa baay, leke le Nyo' ege é ben eleemé temyi diεwε bonyii bò nu ε taw wase, looci kee fiεε ficii fi Nyo' gomte le. ¹³ Me nu ε n'yen wase bô ejise eyem le wvú lemte fô ben e baay noo fô bonyii bo Lawdesia bô bo 'Iliabolis e. ¹⁴ Luk wvù cuuke bonyii wvù nu nsaa yem shém bô Demas gayte ten ben e. ¹⁵ Ben egay boom bo bwee wesebeene le bo mbee le bo Lawdesia le, egay ten Nimfa bô kentaashε ke bonyii bo mbee le kè taashi ê wvú yew e, enya ê me. ¹⁶ Ben dioo ε tan ηwa' wvun, ciinse ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Lawdesia ε bó tan ten, mum yen ten le bó nu ε ciinse ηwa' wvù nu ê bó ben ε tan. ¹⁷ Ben egay ê Alkibus le wvú eyen le wvú nu ε mese lemme di Tata nu ε nya can ye le. ¹⁸ Wvun ηgayma saanke me wvù Baul bô kebo kem. Ben ekumyî le me nu yî ncaw e. Nyo' ebuw ben bô kembonen.

3:24 Efe 6:8 3:25 Jem 2:1 4:1 LeW 25:43 4:2 Lum 15:30; Efe 6:18-19 4:2 Fili 4:6; 1Tes 5:17
 4:3 Lum 15:30 4:4 1:26 4:5 Efe 5:16 4:6 Efe 4:29; 1Bi 3:15 4:7 Efe 6:21-22 4:9 Flm
 10-12 4:10 Lem 19:29; 20:4; 27:2; Lem 12:12 4:12 1:7; Flm 23 4:14 2Tim 4:11; Flm 24; 2Tim
 4:10 4:15 Mwm 3:14 4:17 Flm 2 4:18 1Kol 16:21; Efe 1:1; 3:1

**Nwa' wvu fwe wvù Baul to
san̄εε ê kentaashε ke
Tesalonika
Fiεε fi nu ê Nwa' wvu
Tesalonika wvu fwe
wvun e**

Tesalonika to nu kelaante kemew ê keba ke won̄ e kè Masedonia le jò Baul to keWCεε kentaashε ke bonyii bo mbee le. Fí to baa moocε no kentaashε kin keWεε ke, ε Bojuu mum keW no bane Baul bene kendon̄ bô wvú. Baul mum san̄ nwa' wvu fwe wvun fô bonyii bo Klistu le bo Tesalonika keeyvuwsε mvuntelem mvubole, ege ε bó eleemè temyi.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

1:1 Ken̄keWCε

1:2-3:13 E Baul yuw njon̄ bvuu bense bonyii bo mbee le

4:1-12 Ntefe ekumε nce wvu bonyii bô è nu bo Klistu le

4:13-5:11 Ntefe ekumε no Klistu nu ke ekase eto

5:12-22 Ntefe wvu fokemεse

5:23-28 Kemεse

¹ E nu me wvù Baul, ε me nu bee Silas noo Timatio. Me nsaan̄ke nwa' wvun fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Tesalonika le kè nu ε taashε ε no nu yí Nyo' Ice bô Tata Jisos Klistu le.

Mbuwma Nyo' bô nyεkeey enù fô ben e.

E Baul nya keyoone ê Nyo' yí kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Tesalonika le

² Bese ké no nyaa keyoone ê Nyo' sekecii ekumε ben bocii, bene ben sekecii ê bunle yese le. ³ Seke bese nu ê Nyo' Icee wesebeene fwe, bese ké no kumyi gee dinen̄ di buyte yí fitele fi ben lese yí Klistu le bô lemme dinen̄ di buyte yí ken̄kon̄en̄ ken̄en̄ e noo shém̄ yí ben kuule yí buyte yí ntaa

wvù ben taale fwe yí Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le.

⁴ Boom bo bwee wese le bô Nyo' koon̄ke, bese kee lo le Nyo' nu ε caw wase ben. ⁵ Bese kee nonen̄ njefo ke saaka wvù jee wvù bese to toε dvú fô ben e to to ke ε è nu bô njeme maan̄ ke. Wvú to to ten̄ bô mvun̄gay mvù nen̄'yi fô Keyoy ke Yuule le, ε bese looci kee lo le saaka wvudvu nu keceey. Ben kee kfuu bonyii bô è to nu bese seke bese to cee ê ben̄ entel̄en̄ nje ben. ⁶ Ben to nu ε no benene bese noo Tata njefo ben to nu ε fiisen̄ saaka wvudvu bô nlan̄lan̄ wvù nen̄'yi fô Keyoy ke Yuule le naa no ben cim to nu yí n̄geW wvu baay e. ⁷ Nonen̄ ε ben̄ mum tu bonyii bô bonyii bo mbee le bocii bo ê keba kè Masedonia le noo kè Akεya le ejoò kenfews̄en̄ fô bó le. ⁸ Me njemyi nen̄ njefo ke è mey ke diew̄ yí yí Tata yí nu ε san̄ jo ben ε ghan̄ keba kè Masedonia bô kè Akεya le ke. Saaka wvu ekumε fitele finen̄ fi ben lese yí Nyo' le nu ε ghan̄ wase ten̄ mondvuum e monciim. Nonen̄ ke shiee bvuu nu dvú wvù bese ejemyi fiεε ekumε fifiε ke. ⁹ Ben ekeè le bonyii bodvu kebeε nu ε no seje ekumε no ben to fiisen̄εε bese ê ben̄ entel̄en̄, noo no ben to cin̄'yεε mvunyo' le tu wase ben ε bo Nyo' keelemte wase Nyo' wvu keceey wvù ken̄ke nshii le. ¹⁰ Bó seje ten̄ no ben̄ ceyte Waa we wvù nu ke en̄ε fowe eto le. Waa we wvun̄ nu wvù wvù to bvuseε yí kpwe le, ε è nu Jisos wvù bvuseε beene can̄ shém̄ Nyo' yí ffuuke yí wvú nu ke edūncε ê bonyii le.

2

E Baul jeme ekumε lemme diw di Tesalonika

¹ Boom bo bwee wese le, ben kebeε kee lo le ke ghan̄e di bese to laaleε ê ben e to nu ε la εcici ke. ² Naa no ben kee le bonyii to nu ε nya n̄geW ê bese bvuu nvuwsε bese ê kelaante kè Filibi le, nu ε bese to kuu ke shém̄ ê

mvungay mvu Nyo' wese le keefewce saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê ben naa no bonyii cim to cile bese naa baay nen. ³ Ke saaka wvù bese to fewci lëke ben dvù to nu bô jay ke, ε ke bese to fewci bô ηkpawce mvu wvù befe kenεε gomte keelεε lo ben ke. ⁴ Geenεn no Nyo' nu ε yen le bese nu ε kocεn bonyii bô wvù enya saaka wvù jee wvun can yibole, nonεn bese ε mum ε no fewci. ε bese yaa fewci le ye ejeè ε è nu bonyii ke. Bese fewci le ye ejeè ε è nu Nyo' wvù taasse mvuntelem mvusese. ⁵ No ben kee nu ε bese to baa ke yuu wase etoo bô diεw ken'yem kenεε tεw fiεε fojise keedie fiεε can yene le ke. ε fin nu fiεε ε Nyo' leeme fwe wese. ⁶ Ke bese to baa egomte keekεηke mbense mvu ê wee kenεε wvù nen'yi fô ben e kenεε fô bonyii bomew e ke. Naa ε è to nu bvudvuu bvusese diεwε boom bo ntum e bo Klistu le keebiite mwεεm le ben egeè fô bese le. ⁷ Bese to nu fisese nyεkeey ê ben εntelεη diεwε bwee wan wvù taale fô boom bew e. ⁸ Nonεn ε bese mum jo ben ye le naa ntay bô kenkorεn, nya ben ε è yaa mεy ke bô saaka wvù jee wvù wvu Nyo' maan ke, geenεn nya ten bikuu bisεse ê ben njefo ben to nu wa lo mvuntelem mvusese naa baay.

⁹ Boom bo bwee wese le, ke ben kumyi ten lemme disεse bô njimtεn wese. Bese to lemte εntan bô εmvunsheen wvu le fo bese egeεε bvujite yî wee mvu ben e no bese to fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê ben ke. ¹⁰ Ben kebeε naa noo Nyo' nulo eben jim nsaw wese le nce wese fô ben bonyii bo mbee le to nu wvù yuule nu teyey yaa kenke nlom yimi ke. ¹¹ Ben kee ten no bese to gee bô ben diεwε no cee wan ké no gee bô boom bew. ¹² Bese to yvuwse mvuntelem mvunεn, lowci ben, tomsee le ben eceè nce ε è nu wvù Nyo' gomte. ε nu Nyo' wvù tenje ben le

ben eley bvunfon bwew bô bvukuke bwew e.

¹³ Bese shee ke ten nyaa keyoone ê Nyo' nje fin fi le seke bese to toε bô diεw Nyo' fô ben e, ben to nu ε fiisen diεw yidvu no yî looci nu le è nu diεw Nyo' ε è yaa nu diεw wee ke. ε è nu yî yî lemte yî yene le, ben bô nu bonyii bo mbee le. ¹⁴ Ben kee boom bo bwee wese le le fiεε fi to kooyεε bô bintaashe bi bonyii bo mbee le bi Nyo' le bi nu ε bee Klistu Jisos e ê keba kè Judea le to nu ε kooy ten bô ben. Ben to nu ε yen ten bonεw can bonyii bonεn bo won e lenlen no bó to yenεε can Bojuu bobole. ¹⁵ Bojuu ban nu bô to yuε Tata Jisos. ε è nu bó bô to yuwyi bonyii bo ntum Nyo' le. ε nu bó bô to kuηεε bese jo bó. Bó gee nonεn ε Nyo' yaa yuuke njon bô bó ke. Bó bane lo bonyii bocii, ¹⁶ no bó baanke je fô bese le keejemyi ê bonyii bô yaa nu ke Bojuu wvu le bó eboy e. Bó gee nonεn sekεcii ε bibεfε bibole yinsene bene. Shém Nyo' yî ffuuke nu ε to wase yî bó le keseen.

ε Baul no kenke shiee keebvuu eyen bonyii bo mbee le bo Tesalonika le

¹⁷ Boom bo bwee wese le, no beene se gawsenεε nu ε bese ε mom wase naa baay kenke shiee le bese bee eyen ben e εjise naa no è cim beε ke kefew caan no beene se gawsenεε. Beene nu ε gawsen ke ε è nu εjise. Beene baa gawsen ê fitele le ke. ¹⁸ Bese gomte keekase eto ê ben e. Me wvù Baul kebeε nu ε mom wase naa bokan e bokan e, geenεn ε Satan jεwsee ke bese. ¹⁹ Bese kenke shiee nonεn njefo fiεε fi è nulo é bese etaale fwe yî dvù le, kenεε bvujonke bvusese bô kefo kesεse ke bvunfon e kè bese nu ke esaale ye dvù fwe dvu Tata wesebeene wvù Jisos seke wvù ε kase ε to bvuu nu la? Ke è nu ben e? ²⁰ ε nu naa ben bvuwεε bvusese bô bvujonke bvusese.

2:3 2Kol 4:2 2:4 Yeli 11:20; 1Tim 1:11; Gal 1:10; Efe 3:2 2:5 2:10; Lem 20:33; 2Kol 1:23 2:6 Jon 5:41, 44 2:9 2Tes 3:7-9; Lem 18:3 2:10 2:5 2:11 Lem 20:31 2:12 4:1; Lum 5:2; Fili 1:27
2:13 1:2-3; Gal 1:11-12 2:14 Lem 17:5 2:15 Lem 2:23; 9:23, 29; 13:45, 50; 14:2, 5, 19; 17:5, 13; Lum 11:28; 2Kol 11:23-29 2:16 Mat 23:31-33 2:17 3:10 2:19 1Kol 9:24-25; Fili 4:1; 2Tes 1:4

3

1 Nonɛn no bese to yɛnɛɛ lɛ fɪ nu ɛ ghaw wase, ɛ bese cu ntaŋ keeshɛɛ ɛjim Atɛn bese embɛŋ, 2 mum tum Timatio wvù waa bwee wesebeene wvù bee bó lemte Nyo' le yî saaka wvù jee wvu ɛkumɛ Klistu le. Bese to tum lɛ wvù eto eleke ben yî mbee wene le ntay, ebvuu etefe ben, 3 lɛ fo bonɔɛw ban ke eshiw wee mvu ben e kɛ. Ben kebɛɛ kee lo lɛ bonɔɛw nu wase fiɛɛ fisɛɛbeene. 4 Ben kee lo lɛ seke bese to nu beene nu ɛ bese to see ê ben ɛ ê bɛɛ lo lɛ beene nu ke eyene bonɔɛw. ɛ è nu kɛ naa lɛŋlɛŋ no fɪ nu ɛ kooy wase ɛ ben kee. 5 ɛ nɛɛ fiɛɛ fi to geɛ ɛ me ŋke ndioo n'yɛn lɛ fɪ nu ɛ ghaw wase, ɛ me mum ntum Timatio keɛŋkiɛɛ no mbee wene nu, njefo me nto ŋkeŋke nfan lɛ è nɛlo enu ɛ wee wɛ wvù momte bonyii ɛ mom wase ben ɛ ge lemme dicii dî bese lem fô ben e ɛ tu di ɛcici.

ɛ Timatio nya saaka ɛkumɛ mbee bonyii bo Tesalonika

6 Geenɛn keseen nu ɛ Timatio ɛ to wase ê ben e ɛ kase ɛ tu jim fô bese le, ɛ see saaka wvù jee wvu ɛkumɛ fitele fi ben lese yî Klistu le bô no ben duŋci keŋkoŋɛn fô bonyii le. Wvù nu ɛ see tɛn no ben kumyi bese naa ntay bvuu keŋke shiee keeyɛn bese le no bese keŋke tɛn shiee keeyɛn ben e. 7 Nje fifin boom bo bwee wese le, yî nsase bô bonɔɛw bô bese keŋke le nu ɛ shém ɛ lɛɛtɛn bese ɛkumɛ ben baay nje fitele fi ben lese yî Klistu le. 8 Keseen nu ɛ bese ɛ yoy nje ben leeme kɛ tɛmyi ben ɛ bo Tata. 9 Nonɛn bese ɛ no nyaa keyoone ê Nyo' baay nje ben. Bese nyaa keyoone ê Nyo' nje njoŋ wvù bese yuuke fwe dvu wvù nje ben. 10 Bese bunlee shiee le ɛntaŋ bô ɛmvunsheen lɛ è nɛlo é bese ebvuu eyɛn ben e ɛjise wvu lɛ bese enya ben bô fiɛɛ fi bɛɛ fuute yî mbee wene le.

11 Bese bunlee lɛ Nyo' Icee wesebeene kebɛɛ bô Tata wesebeene wvù Jisos eyene je é bese eto ê ben e. 12 Bese bunlee tɛn lɛ Tata ege é keŋkoŋɛn kenɛn eku egeɛn fwe é ben ekoŋɛnè bikuu binɛn bô bonyii bocii lɛŋlɛŋ no bese kooŋke ben. 13 Bese bunlee nonɛn wvu lɛ wvù ege é mvuntelem mvunɛn etemyi, é ben ke enu sɛ jay, yuule fwe dvu Nyo' Icee wesebeene seke Tata wesebeene wvù Jisos too bô ŋgoo ye yicii.

4

Nce wvù Nyo' kooŋke

1 Keemɛɛse boom bo bwee wese le, bese lɛke ben kule lo can diɛwɛ bonyii bô nu ɛ taashɛ yî Tata Jisos e, lɛ no ben to yɛyɛɛ ê bese no ben keŋke keecee no Nyo' kooŋke, ɛ è nu kɛ naa wase no ben cee keseen, ben egeè kɛ nonɛn gene lo fwe fwe. 2 Ben kee wase bon-tefe bô bese to nyae ê ben ê mvunɔɔy mvu Tata Jisos e. 3 Fiɛɛ fi Nyo' kooŋke nu lɛ ben eceè diɛwɛ bonyii bô è nu bo Nyo' le. Fo ben ejaanɔɔ keŋjaŋ kɛ. 4 Wee mwaan mwaan ben e keŋke keekee keejici ye ye le ê je yî yuule keŋke n'wvum e. * 5 Fo ye wee enù kɛ lo yvuwse, ŋeyte diɛwɛ yî wee ketum kè yaa kee kɛ Nyo' kɛ le. 6 Fo wee ege kebefe kɛnɛɛ ege jay mvu bô waa bwee yî saaka wvudvu wvun e kɛ. Bese to nu ɛ jeme wase ciise lo ê ben ɛ è bɛɛ lo lɛ Tata nu ke elan ŋɔɛw yî bonyii bô gee mwɛɛm mvun mvunciim e. 7 Ben ekeè lɛ kɛ Nyo' to teŋe beene lɛ beene eceè ɛ è nu nce nnyɛn kɛ. Wvù to teŋe lɛ beene eceè nce wvù yuule. 8 Fí ɛ mum ɛ no nu lɛ naa yɛɛ wvù tun keeyuw ntefe wvun e nu ɛ kɛ wvù tun keeyuw ɛ è nu wee wvu wum e kɛ. Wvù tun keeyuw ɛ è nu Nyo' wvù nyaa Keyoy kew ke Yuule ê ben e.

9 Fi ɛkumɛ keŋkoŋɛn kè ben ekeŋkè fô boom bo bwee wene le bo mbee

3:1 Lem 17:15 3:2 1:1 3:3 ɛfɛ 3:13; 2Tes 1:4; 2Tim 3:12 3:4 Lem 14:22 3:5 Fili 2:16 3:6 Lem 18:5; 2Tes 1:3; 1Tim 1:5; Flm 5-7; Gal 5:6 3:7 2Tes 1:4 3:10 2:17 3:12 Gal 6:10 3:13 5:1-2; Fili 1:10 4:1 2:13; Kolo 1:10; 2Tes 3:6 4:3 5:23; 1Kol 6:13; Ibu 10:10 * 4:4 Kɛnɛɛ lɛ, "Wee mwaan mwaan ben e keŋke keekee keekeŋke kpwɛse ê je yî yuule, keŋke n'wvum e." 4:7 4:3; 1Bi 1:15-16 4:8 1Kol 6:19-20 4:9 Yeli 31:33-34; Gal 6:10; ɛfɛ 5:2

le nu ε κε shiee nu dvú fô ben e wvù bó ebvuu esaanjke ekumε fifiε ê ben κε. Fifi nu fifiε ε ben kebεε nu ε Nyo' to γεγι wase ben no è nulo é ben ekonènè bikuu binen. ¹⁰ Yî kecεεy e, ben koonke naa wase boom bo bwee wene le bocii bo ê keba kè Masedonia le. Geenεn boom bo bwee wese le, bese bvuu teete κε ben le ben egeε κε nonεn gene lo fwe fwe. ¹¹ Shiee wene baay enù ε è nu keecee nce wvu nyεkeey, yaa leese κε diuw fô mwεεm mvu bonyii le κε. Ben elemte bô can yene no bese to teeteε ben. ¹² Nonεn é bonyii bo εκfuη emum enyaa n'wvum ê ben, ben saa ebvuu etaale wee mvu yî fifiε le κε.

Ekumε kefew kè Tata nu ke ekase eto le

¹³ Boom bo bwee wese le, κε bese gomte le ben enu kenjiwe le ekumε bonyii bò nu ε kpweken wase κε. Bese gomte le ben ekiεε wvu le fo ben enu yii yii diεwε bonyii bò yaa taale κε fwe yî fifiε le κε. ¹⁴ Beene nu ε bee le Jisos to nu ε kpwe kase buy yî kpwe le, ε è nu κε lenlen no Nyo' nu ke ekase etfuse jim bonyii bò to kpwekene ε bó ε taashe bô bo Jisos, é bó ke enu bô wvú. ¹⁵ Bese jemyi fin bii ε è nu diεw Tata le, le κε beene bò nu ε shεε ejim bò nu ke ebεε dvú yî kefew kè Tata nu ke etoo le nu ke esa fwe dvu bonyii bò nu ε kpweken wase κε. ¹⁶ Ben ekeè le Tata kebεε nu ke enε fowe eshiile too wamte foweεwe bô diεw yî temyi, ε ekolε ke bonceendaa bo Nyo' le fuunke ten, ε son Nyo' jemyi. ε bonyii bò to kpwekene ε bó ε taashe wase bô bo Klistu emum eyaw ebuy. ¹⁷ Nonεn é Nyo' emum ecun beene bò nu ε shεε bò beε dvú noo bó ntaashe le ê kembεw e keegen etasen beene bo Tata ê kebulε le. ε beene bo Tata ke emum enu sekecii. ¹⁸ Nonεn ben emum elεεsè fitele fi wee noo wee le bô njeme wvun.

5

No è nulo é wee ecεyte nto Tata

¹ Boom bo bwee wese le, ekumε kefew bô diuu di nto Tata le nu ε κε shiee nu dvú fô ben e wvù bó esaanjke fifiε ê ben κε. ² Ben kebεε kee lo le diuu di nto Tata le nu ke enu diεwε di coon e εntan. ³ Bonyii nu ke edioo duu le, “Nyεkeey nu dvú, ε fifiε fi wee efané yaa nu κε”, é ηγεw emum enε esεεε egbwe yî bó le diεwε no lume ke ne to yî kpwoon wvù nu bô fue le, je saa enu dvú keelewte κε. ⁴ Geenεn boom bo bwee wese le, κε ben nu finεn kenjiwe le wvù diuu didvu ke enε esεεε eto fô ben e diεwε coon e κε. ⁵ Me njemyi nen njefo ben bocii nu bonyii bo n'yuule, nu bonyii bo εmvunsheen. Ke beene nu bonyii bo εntan kenεε bo kenjiwe le κε. ⁶ Nonεn fo beene eleete no bonyii bomew leete κε. Beene enù we bô bvufee bvusεεbeene fó bvucii. ⁷ Bonyii bò leete ké no leete ε è nu εntan, ε bonyii bò mbvuum koole bó nu ε mó ké no koole ε è nu εntan. ⁸ Geenεn no beene nu fisεεbeene ε è nu bonyii bo εmvunsheen, beene emum enù bô bvufee bvusεεbeene fó bvucii. Beene ejo mbee bô kenkonen é mvú enù diεwε ketwaa ke jem e ε beene ε jise ε ban gvúw yesebeene dvú, ejo ten mboyma wvù beene taale fwe yî dvú le é wvú enù diεwε kefo ke jem e ε beene ε bon. ⁹ Ben ekeè le κε Nyo' to caw beene gee le wen ke eduηce ε è nu shém ye yî ffuuke ê beene κε. Wvú to caw le beene ke ekenke ε è nu mboyma fele yî Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le. ¹⁰ Jisos Klistu nu wvù to kpweε nje yese beene, wvu le kenεε beene nu dvú, kenεε beene ε kpweken, é beene enu κε beene ε bó. ¹¹ Nonεn ben emum eyvuwsè mvuntelem mvu wee noo wee le, eyootè ten wee noo wee ε wvù kuu κε no ben gee wase.

Ntefe wvu fokemεse bô ngayma

4:10 2Tes 3:4 **4:11** 2:9; Efe 4:28; 2Tes 3:10, 12 15:51-52 **4:13** 1Kol 15:18-19; Efe 2:12 **4:14** Lum 14:9; 1Kol 15:3-4, 12, 20 **4:15** 1Kol 7:10, 25
4:16 1Kol 15:23 **4:17** Jon 12:26; Lum 5:17; Fili 3:20 **5:2** 1:2-3, 10; 2:19; 3:13; 5:23; Mat 24:36; Fili 4:5; 2Tes 1:7, 10; 2:1-2; Mat 24:43; 2Bi 3:10; Mwm 3:3; 16:15 **5:3** Yeli 6:14-15; Mat 24:39 **5:5** Lum 13:11-12; Efe 5:8-9 **5:8** Efe 6:11-17 **5:9** 1:10; 2Tes 2:14 **5:10** 4:14; Lum 14:8-9

12 Boom bo bwee wese le, bese leke lo ben ε ben ewvumtè bonyii bò lemte ê ben εντελεη taale fô ben e yî saaka Tata le bvuu teete ben e. 13 Ben eduñcì n'wvum ê bó naa ntay yî kenkonen e nje lemme dibole. Ben ekenkè ten nshii wvu nyεkeey fô bikuu binen e. 14 Bese bvuu leke ten ben boom bo bwee wese le ε ben etefe bonyii bò nu laame κε lo, eyvuwsε mvuntelem mvu bonyii bò kenke jan e, efice ten bonyii bò wεeyi. Ben ekuulè shém ben ε bonyii bocii. 15 Ben eyenè fo wee etfuusè kebefε bô kebefε. Ben egomtè sekecii keegeε ε è nu mwεεm mvù jee fô bikuu binen e noo fô bonyii bocii le. 16 Ben elanlanè sekecii, 17 bunleè kefew kecii, 18 nyaà keyoone ê Nyo' yî fiεε ficii fi kooyi le. Fin nu fiεε fi Nyo' shieele fô ben bò nu yî Klistu Jisos e. 19 Fo ben ecilè lemme di Keyoy ke Yuule le κε. 20 Fo ben emwaasè bontum bo Nyo' le bò bonyii teete κε. 21 Ben etaassè mwεεm mvunciim, joè mvù jee leeme yî dvù le, 22 ebvuusè can fô mwεεm mvù befe le mvunciim.

23 Me nleke le Nyo' kebεε wvù nu Nyo' kembonen eloocε ege é ben eyuule yî fiεε le ficii. Wvù egeε keyoy kenen bô mvuntelem mvunen noo ye yene é yî ke enu σε nlom kefew kè Tata wesebeene wvù Jisos Klistu nu ke eto le. 24 Wvù wvù Nyo' wvù to tenεε ben nu ε wvù ké no leeme κε yî diεw ye le, ε wvù nu ke ege mwεεm mvudvu.

25 Boom bo bwee wese le, ben ebunleè fô bese le.

26 Ben egay boom bo bwee wesebeene le bocii ενοce ê ηηοce bonyii bo Nyo' le.

27 Me njemyi nciise lo ê ben yî mvunḡay mvu Tata le le ben etan ηwa' wvun é boom bo bwee wesebeene le bocii eyuw.

28 Tata wesebeene wvù Jisos Klistu ebuw ben bô kembonen kew é kí enù ben ε bó.

5:12 1Kol 16:15-18; 1Tim 5:17 5:14 2Tes 3:6, 11, 15 5:15 Lum 12:17; Fili 1:10 5:16 Fili 4:4
 5:17 5:25; Luk 18:1; Lum 12:12; Εφε 6:18; Kolo 4:2 5:18 Εφε 5:19-20 5:19 Εφε 4:30 5:21 1Kol
 14:29; Εφε 5:10; 1Jon 4:1 5:23 5:1-2; 2Kol 13:11 5:24 1Kol 1:8-9; Fili 1:6; 2Tes 3:3 5:25 1:2-3;
 Lum 15:30 5:26 Lum 16:16 5:27 Kolo 4:16

**Nwa' wvu bokaŋ bofεε
wvù Baul to saŋεε ê
kentaashε ke
Tesalonika
Fiεε fi nu ê Nwa' wvu
Tesalonika wvu bokaŋ
bofεε wvun e**

No Baul to cim saŋεε ŋwa' wvu fwe fô bonyii bo mbee le bo Tesalonika le ekumε le bó eceyte yí nyεkeey e, kefew kè Jisos nu ke ekase eto le, ε bvufee mεy ke no bvuuŋke bó yí saaka wvudvu le. E Baul mum saŋ ŋwa' wvu bokaŋ bofεε wvun keejeme ekumε no bonyii to kpwaake wase le diuu di nto Tata le didvu nu ε jo wase bvudvuu. Wvú to nu ε nele ŋkpawace wvun duŋce le é nto Klistu se jo bvudvuu nu ε kebefε bô mwεem mvu buwyεen nu ke eduu efesen lo.

Bikuu bi mwεem e ê ŋwa' wvun

1:1-2 Keŋkεwce

1:3-12 E Baul bense bvuu tom kentaashε ke bonyii bo mbee le

2:1-17 Ntefe ekumε nto Klistu

3:1-15 Ntefe ekumε nce wvu bonyii

bò è nu bo Klistu le

3:16-18 Kemεse

¹ E nu me wvù Baul, ε me nu bee Silas noo Timatio. Me nsaanŋke ŋwa' wvun fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Tesalonika le kè nu ε taashε ε no nu yí Nyo' Icee wesebeene bô Tata Jisos Klistu le.

² Nyo' Icee wesebeene bô Tata Jisos Klistu ebuw ben bô kembonen ebvuu enya ben bô nyεkeey.

Ngεw bô mmawce wvù nu ke enu kefew kè Klistu nu ke ekase eto le

³ Boom bo bwee wese le, bese keŋke keenyaa keyoone ê Nyo' sekecii ekumε ben. E fi nu leŋ nonen, njefo mbee wene kuu ke gene lo fwe fwe, ε keŋkonen kè wee mwaan mwaan keŋke fô wee noo wee le gene ke lo ten

fwe fwe. ⁴ Nonen, bese keβεε ké no saale ye bô ben ê bintaashε bi bonyii bo mbee le bi Nyo' le bimew e. Bese ké no saale ekumε no ben leeme temyi bô ekumε no bonyii bone bikaa ê ben ejim ε ben jici ke mbee wene le, noo ekumε bonγεw bô ben yene kuule ke shém e. ⁵ Fifin nu fiεε fi duŋci le Nyo' nu ke esaw bonyii ê je yi teytoy e, wvu le ben ke enu ε ben ε kocen bonyii bo bvunfon bvuu Nyo' le bvù ben yene bonγεw ban nje bvú le. ⁶ No Nyo' nu wee wvu teytoy, wvú nu ke etfuse naa ngεw wvù bonyii nyaa ê ben bô ngεw, ⁷ enya nleεten ê ben bô yene ngεw noo ê bese ten. Fifin nu ke ekooy seke Tata Jisos nu ke ebuynen fowe etoo ê leme di nguy e di saasaa le. Wvú nu ke etoo nonen bô bonceendaa bew bô temyi. ⁸ Wvú nu ke etfuse envuke ê bonyii bô maa lo Nyo' noo bô baa bee saaka wvù jee wvu ekumε Tata Jisos e ke. ⁹ Bó nu ke elεse bó é bó ekeŋke ngεw wvù mεy lo, é bó egawsen bó bô bo Tata fo bó eto fwe dvu wvú noo fô bvukuke bwew bvuu baay e. ¹⁰ Fifin nu ke ekooy εbvubwe bvù wvú nu ke eto wvu le bonyii bô è nu bew etumte monkum mew, é bonyii bocii bô nu ε lese fitele yí ye le ekeŋke lo nghaw bô wvú. E ben ten nu ke enu bó le njefo ben to nu ε bee saaka we wvù bese to jemyεε ê ben e. ¹¹ E neε fiεε fi bese bunlee ke fô ben e sekecii le Nyo' wese ege é ben enu ε ben ε kocen kfuu bonyii bô wvú teŋe le ben enu le. Bese bunlee ten le wvú efi ben yí mvunŋay mwew e, é ben ege fiεε fi jee ficii fi ben shieele noo lemme dicii di ben gee nje fitele fi ben nu ε lese yí Klistu le. ¹² Bese bunlee ten nonen wvu le diee di Tata wesebeene wvù Jisos e, ekeŋkè mbense ê ben entelen, ε ben ten keŋke mbense yí ye le. Fifin nu nje fitele fi jee fi Nyo' wesebeene bô Tata Jisos Klistu keŋke fô ben e.

2

Ekumε wee wε wvù ngoyte nci Nyo'

1:1 1Tes 1:1 1:3 2:13; 1Tes 1:2-3 1:4 1Tes 2:19-20; 3:3, 7 1:5 Fili 1:28 1:6 Lum 12:19; Mwm 18:6 1:7 Mat 25:31; 1Tes 5:1-2 1:8 Yesa 66:15; Lum 2:8; 1Bi 4:17 1:11 1Tes 1:2-3; 5:24
2:1 1Tes 4:15-17; 5:1-2

1 Boom bo bwee wese le, fi ekumε nto Tata wesebeene wvù Jisos Klistu bô no beene nu ke etaashe keegen enu beene ε bó, nu ε me nleke le, 2 fo ben ke enε é bvufee emum ebvunj ke lo ben nen ncew, * kenεε enε emum etuwtene le ben nu ε yuw njeme mvu le wvù nen'yi fô Keyoy ke Yuule le, kenεε le bese nu ε jeme, kenεε le bese nu ε sanj nwa' le diuu di nto Tata le nu ε to wase ke. 3 Fo ben ecinε é wee ke elεε ben ε è cim nu naa ê je yì nεε le ke. Ben ekeè le ke diuu di nto Tata le didvu nu ke ekocen se kefew kie kè bonyii nu ke enε ebewci bô bo Nyo' ε yaw wase ε to, noo se wee wε wvù ngoyte nci Nyo' ε buynen ten ke. ε è nu wvù wvù bó nu ke elεε lo. 4 ε nu wvù wvù nu ke ebense ekole kew emum ekicine lo fiεε ficii fi bó tenje le nyo' kenεε fi bó bunlee fí. Nonen, emum egen eley eshii yew ncese Nyo' le emum etenje ekole kew le è nu wen Nyo'. 5 Ke ben kumyi le seke me nto nu beene, nu ε me nto nsee fiεε fin ê ben?

6 Ben kee wase keseen fiεε fi jici wvù le wvu le wvù ke ebuynen ke wase ε è nu ê kefew kè bó nu ε ngeε ê wvù le. 7 Ben ekeè le mvunjay mwew mvù wvù ngoyte nci Nyo' dvù lemte wase keseen ejim ejim, ε è nu ke le wee wvù baanke mvù nu ke ebaanke ke nonen egen ebuy seke bó ke ecake wvù ê je. 8 Bó nu ke dioo ε cake, é wee wvù ngoyte nci Nyo' wε emum ebuynen, é Tata Jisos emum efεfe lo wvù bô keyoy ke ê wvù emvu, efíwse lo bô nlawken wvù wvù nu ke etoo dvù. 9 Wee wvudvu wvù ngoyte nci nu ke etoo ê mvunjay mvu Satan e, kenke mvunjay mvunciim, gee mwεεm mvù dunji mvunjay mwew bô mwεεm mvu diuw wvù yumεen e mvù è nu mvu kenleεma le mvunciim. 10 ε wvù nu ke etoo ten bô kfuu mwεεm mvù befe mvunciim keelεεle bonyii bô laa wase dvù. ε bó laa njefo bó nu ε fanj keekoonke kecεεy wvu

le bó ke eboy. 11 No bó baa koonke kecεεy nonen, Nyo' ε mum ε ge bó ε no looci jeenje lo wvu le bó ebenje ke wase ε è nu fiεε fi nu fi mbiay e. 12 ε Nyo' to ge nonen wvu le wen ke elese bó bocii yì ngew e bô baa bee kecεεy e, yuuke njonj keege mwεεm ε è nu ke mvù yaa nu ke teyten e.

Nyo' to caw ben keeboyse ben

13 Geenεn boom bo bwee wese le bô Tata koonke naa ntay, bese kenke ke keenyaa keyoone ê Nyo' sekecii ekumε ben, njefo Nyo' to nu ε caw wase ben fonkew keeke eboyse ben fele yì lemme di Keyoy ke Yuule gee le ben eyuule le, bô yì mbee wvù ben nu ε bee kecεεy e. 14 Wvù to tenje ben yì fin e fele yì saaka wvù jee wvù bese to fewci le, wvu le ben ke ekenke fô bvukuke bvù Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le. 15 Nonen boom bo bwee wese le, ben eleemè temyi, jici nce wvù bese to nyae ê ben e, kenεε è nu wvù bese to yεεyεε lo ben dvù bô diuw, kenεε è nu wvù bese to sanje lo ê ben. 16 Bese leke le Tata wesebeene wvù Jisos Klistu kebεε noo Nyo' Icee wesebeene wvù to konεε beene no læεse shém yesebeene sekecii se nka, ebvuu enya beene bô fiεε fi jee fi beene taale fwe yì dvù le nje fitele fiew fi jee. 17 Wvù eyvuwse mvuntelem mvunen, ege é mvù etemyi yì lemme di jee le dicii di ben gee bô yì fiεε ficii fi ben jemyi le.

3

ε Baul leke le bonyii bo mbee le ebunleè fô bowen e

1 Keemεεse, boom bo bwee wese le, ben ebunleè ten fô bese le. Ben ebunleè le diεw Tata elewtε gene lo fwe ε bonyii wvumte diεw yidvu ke no ben to geε. 2 Ben ebunleè ten le bese ke eboy can bonyii bô kenke mvuntelem mvù befe gee mwεεm mvù befe le, njefo ke è nu bonyii bocii bô kenke

2:2 2:15 * 2:2 Kenεε le, "... esεε é bvufee ebvunj ben," 2:3 1Tim 4:1; 1Jon 2:18 2:4 Esek 28:2; Dan 11:36; Mwm 13:5-6 2:8 Yεsa 11:4; Mwm 19:15 2:9 Mat 24:24; Mwm 13:11-13 2:11 2Tim 4:4 2:12 1:6-8 2:13 1:3 2:14 1Tes 5:9 2:15 3:6; 1Kol 11:2 2:16 1Tes 1:4 3:1 Lem 2:4; Lum 15:30; 1Tes 5:25 3:3 1Kol 10:13; 1Jon 5:18

mbee kε. ³ Geenεn Tata ké no leeme kε yî diεw ye le. Wvú nu ke enya ben bô mvunḡay, ebvuu egemgeme ben fo ben ke eley can wee kebefε le. ⁴ Bese nu ε gεε bvufee bvusεse yî Tata le εkumε ben λε ben gee wase fiεε fi bese gayte, ε ben nu ke emεy kε egee. ⁵ Bese λεke λε Tata eleke mvuntelem mvunεn é mvú enu yî kenḡonεn kε ke Nyo' le ebvuu ege é ben ekuulè shém no Klistu to kule.

Wee kenḡe keelemte sε diee

⁶ Boom bo bwee wese le, bese gayte lo ê ben ê diee di Tata wesebeene wvú Jisos Klistu le λε, ben enjemkesè ye ben ε boom bo bwee wesebeene le bô laame kε lo yaa cee kε bii nce wvú bese to duḡcεε ê ben e kε. ⁷ Me njemyi nεn, njefo ben kebεε kee no ben kenḡe keebenεne bese. Kε bese to ké no laame seke bese to nu beene kε. ⁸ Kε bese to diee fiεε fi wee le sε bese ε law kε. Bese to lemte jimtene εntaḡ bô εmvunsheenḡ wvu λε fo bese ke egεε bvujite yî wee mvu ben e kε. ⁹ Kε bese to gee nonεn λε kε è nu bvudvuu bvusεse keebiite mwεεm ê ben kε. E to nu wvu λε bese eduḡcì yî gee disεse le wvu λε ben ebenεnè bese. ¹⁰ Ben ekeè λε naa seke bese to nu beene nu ε bese to nya nci wvun ê ben λε, “E wee nu λε kε wen nu elemtè, fo bó enya wvú bô fiεε fidien kε.” ¹¹ Me njemyi nεn njefo bese yuuke λε ben bomew shee laame kε lo yaa lemte kε, λεne kε lo leese dew fô mwεεm mvu bonyii bomew e. ¹² Boba bonyii nu ε bese gayte bvuu ciise lo ê bó ê diee di Tata Jisos Klistu le λε bó eshii fokuse elemtè keekεḡke fiεε fi bó edieè. ¹³ Fô ben e, boom bo bwee wese le, fo ben ke ewεle keegee gee di jee kε.

¹⁴ E wee tun keeyuw fiεε fi bese jemyi ê ḡwa' wvun e, é ben ciise wvú. Fo ben ebvuu ekεḡke lo fiεε keege bô wvuwee wee kε, wvu λε wvú ewuumen. ¹⁵ Geenεn, fo ben ejòè wvú diεwε wee bvuban e kε. Ben etefe lo wvú diεwε waa bwee wene le.

Ngayma wvu fokemεse

¹⁶ Tata wvú nu wvu nyεkeey enyaà ben bô nyεkeey sekeciî ê jé le yicii. Tata enù ben ε bó bocii.

¹⁷ Me wvú Baul nsaḡke ḡgayma wvun bô kebo kem. Fin nu nciise wεm wvú me ḡgee ê boḡwa' bem e bocii. E è nu no me ḡké no nsaḡke. ¹⁸ Tata wesebeene wvú Jisos Klistu ebuw ben bocii bô kembonεn kew é kí enù ben ε bó.

**Nwa' wvu fwe wvù Baul to
saηεε ê
Timatio
Fiεε fi nu ê Nwa'
Timatio wvu fwe wvun
e**

Nwa' wvun nu wvu fwe wvù Baul to saηεε fô cuwee mvu wvù diee to nu Timatio le. Timatio to nu wee Klistu, ε wvù to nu wee wvu won wvù Esiá wvu caan e. Mwεεm mvù Baul saη εkumε mvù ê ηwa' we wvu fwe wvun e nu mvuntεntem.

Fi fwe nu ε wvù jemyi jó teete le bó eyenè ekumε n'yεεyi wvù yaa nu ke wvu læη entelæη jo bonyii bo mbee le. Wvuwvun n'yεεyi to nu le, won wvù beene yene wvun nu won kebefε, ε wee nulo ke ekεηke mboyma ke seke wee kee mwεεm mvumew mvù nu ê kenylε le bó seke wee cee nce mvu ke diεwε keetune keediee kfuu mwεεm mvumew bó keenu se kpwoon kenεε diemsen.

Nwa' wvudvu jemyi ten ekumε no è nulo é Timatio egeè lemme diew ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ente, bó no bonyii ebunleè Nyo'. Wvù bvuu seηe kfuu kenje kè bikuu bi bintaashε bi bonyii bo mbee le noo bonyii bò fici gee dilemme ê bintaashε ente kenje keekεηke. Keemεse nu ε wvù ε tefe Timatio no wvù nulo elemte diεwε waa lemme Jisos Klistu wvù jee le.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

1:1-2 Kenkεwce

1:3-3:16 Bontefe ekumε no bó egeè mwεεm ê kentaashε le bó ekumε bocee bikuu bi kentaashε le

4:1-6:21 Bontefe ekumε no Timatio egeè lemme diew

¹ ε nu me wvù Baul, ε me nu waa ntum Klistu Jisos no Nyo' wvù Mboyse wesebeene bó Klistu Jisos

wvù beene gεke bvufee yî ye le to gayεε le me enù.

² Me nsaanke ηwa' wvun fô wo le Timatio wvù è nu waa wεm wvu kecεεy yî mbee le.

Nyo' Ice bó Klistu Jisos wvù Tata wesebeene ebuw wo, ecam shen fô wo le, enya wo bó nyεkeey.

Lε Timatio ecilè bon'yεεyi bo mbiay e

³ No me nto ηgayεε ê wo seke me nto ηgene Masedonia le wo eshεε enù Eφesus, nu ε me mbvuu ηgayte le wo enù ke jó wvu le wo ecilè bonyii ba bò yεεyi kfuu n'yεεyi mvu wvu jεεy.

⁴ E cilè ten le fo bó ejòð kefew kebole jewsee yî mvumangaan e noo yî εdiee ε bo'icee dikfuu di bonyii le yò bó kè no taanke gene dvú se yó kaa lo ηkuuη.

Mvumvun nu mwεεm mvù too ke ε è nu bó bombew, ε è yaa nu ke bó ntaη wvù wvu Nyo' wvù bii mbee le ke.

⁵ Shiee ntefe wvun nu keege le bonyii ekεηkè kenkoηen kè nen'yi fô mvuntelem mvù yuule le bó kè nen'yi fô mvuntelem mvù wee gee fiεε ε è yaa nu fi fitele esaake wvù le noo kè nen'yi fô fitele fi kecεεy fi wee lese yî Nyo' le.

⁶ Bonyii bomew nu ε cine wase yiyin je le ε no bvuyte gene wase ε è nu yî bonjeme bo εcici le.

⁷ Bó gomte keenu bonyii bò yεεyi bonyii bó bonci bo Nyo' le, geenen yaa cim kee naa fiεε fi bó jemyi ekumε fí kenεε kenyi ke fiεε fi bó tεεncine yî dvú le se nfan e ke.

⁸ Beene kee le nci Nyo' nu fiεε fi jee fen é wee joo nci wvudvu ê je yi læη no wvù kenje keejoo le.

⁹ Beene kee ten le nci nu ε bó yaa to gεke fô bonyii bò nu teytoy e ke. Bó to gεke ε è nu fô bonyii bò ηgoyte bonci le bó bò temyi bikuu le, noo bò maa lo Nyo' le, noo bò gee bibefε le, noo bò yaa yuule ke le, noo bò beete bó diee di Nyo' le, noo bò yuwyi bo'icee bobole noo bobwee bobole, noo bò yuwyi bonyii bomew

1:1 2:7; Tay 3:4; Kolo 1:26-27 1:2 1Kol 4:17; 1Kol 4:15; 1Tεs 2:11; Tay 1:4 1:3 Lem 20:1; 4:1-10; 6:3-5, 20-21; 2Tim 2:16-18, 23-26; Tay 1:10-16; 3:9-11 1:4 4:7; 6:20; 2Tim 2:16, 23; 4:4; Tay 1:14 1:5 1:14, 19; 2:15; 4:12; Lum 12:9; 13:10; 1Kol 8:1; Gal 6:10; 2Tim 1:3, 13; 3:10; Tay 1:15 1:6 1:4; 6:4, 20; Tay 1:10 1:8 Lum 7:12, 16 1:9 Gal 5:19-21 1:10 4:6; 6:3; 2Tim 1:13; 2:2, 15; 3:14; 4:2-3; Tay 1:9; 2:1, 7-8

e. ¹⁰ E nu ten fô bokene bô bolemse bô jaanke kenjan e, noo fô bolemse bô jiime fô bomew e. E nu ten fô bonyii bô coonke bonyii gene bô bó le, noo fô bô mbiayte mbiay e, noo bô kane keesee keceey kane mbiayte lo le. E è nu ten fô bô gee naa la fi yaa bii ke n'yeyi wvu len e. ¹¹ N'yeyi wvun bii saaka wvù jee wvù kuuke wvù è nu wvu Nyo' wvù bó bensee le, e saaka wvudvu nu wvù bó to nyaε can yem e.

E Baul nya keyoone è Tata yî shen yî wvù to camεε fô wvù le

¹² Me nya keyoone è Klistu Jisos wvù Tata wesebeene wvù nu e nya me mvungay keelemte lemme diw di wvù to jinyye me yen le me nu e ηkocεn, mum baa me le me enlemte le. ¹³ Naa no me ncim nto nu fwele njemyi diεw yî befε ekumε wvù, mbone bikaa è wvù ejim, nan'yi wvù, geenε e wvù cam ke shen fô me le, njefo me nto ηgee kenjiwe le n'yaa ηkeηke wase mbee ke. ¹⁴ Tata to nu e tfuw lo mbuwma we keηkonεn yî yem e, ge e me no ηkeηke mbee bô keηkonεn no wee wvù nu e taashe bô Klistu Jisos ké no keηke. ¹⁵ Njeme wvù le Klistu Jisos to to yî nshε le keeboyse bonyii bô befε nu naa keceey, e è nu njeme wvù nu e kocεn wvù wee ebee wvù le se kemanεn. Me kebeεε nto nu naa lo nfon bonyii bô befε. ¹⁶ Geenε, e Tata ke cam shen fô me le, wvu le Jisos Klistu edunεε yî yem e, me wvù nu nfon bonyii bô befε, shém ye yî wvù kuule gene mεεεε bô bonyii. E me nto nu nonεn diεwε kenfewsεn e fô bonyii bô nu ke ebee wvù le ke ekeηke nshii wvù mεy lo le. ¹⁷ Nyo' nu Nfon wvu bvuyvuum e se ηka, e ke wvù yaa nulo ekpwe ke, e ke bó nulo eyen wvù le ke. E mεy ke wvù maan wvù è nu Nyo'. Beene etumtè

monkum mew, nyaà n'wvum è wvù sekecii se ηka. Fí enù nonεn.

Lemme di Timatio elemtè

¹⁸ Timatio waa wεm, me nya lemme di fiεε fi me njeme fin e can yo le, e fi bii e è nu mwεεm mvù bonyii to jemyεε wase ekumε wo diεwε bonyii bô teete bontum bo Nyo' le, wvu le mvù ke efi wo é wo etum jem yî jee. ¹⁹ E leemè ke yî fitele fi wo lese yî Klistu le, eyekè fiεε fi fitele fiuw jemyi è wo ntay. Bonyii bomew nu e cine wase keeyeke fiεε fi fitele fibole jemyi è bó, e mum e gbwe yî mbee wvubole diεwε ηguw wvu è joo fò wvù e bvun e. ²⁰ Ngoo bó le nu 'Imenayus bô Aleksanda. Me nu e nya wase boban can Satan e, wvu le bó ekeηke bvufee, elu bô diee di Nyo' le di bó beete dvù.

2

Ntefe ekumε bunle

¹ Fiεε fi fwe fi me nleke nu le, bonyii bo Nyo' le ebunleè fô bonyii le bocii. Bó ebunleè beelè fô Nyo' le bvuu lekε Nyo' fô bonyii bomew e, nyaà ten keyoone è wvù. ² Bó ebunleè fô bonfon e, bô fô bonyii le bocii bô nu yî bintaw bi baay baay e. Bó ebunleè nonεn wvu le è nulo é beene eceè nce kenλεεten bô wvu nyεkeey noo wvu bonyii bo Nyo' le noo wvù keηke n'wvum. ³ Keebunlee nonεn nu fiεε fi jee, e fí e kocεn ejise jo Nyo' wvù Mboyse wesebeene, ⁴ wvù shieele le wee tfuu ke eboy noo le wee tfuu ekeè keceey e. ⁵ Nyo' nu ke mwaan maan, e wee wvù nu entelen jo Nyo' bô bonyii nu ke ten mwaan. E wee wvun nu Klistu Jisos. ⁶ E nu wvù wvù to nyaε ekole kew keesum bonyii bocii yî ηgew e. Fifi nu fiεε fi Nyo' to dunεεε seke kefew ke len to kocεnεε. ⁷ E nεε fiεε fi Nyo' to balεε me le me enù wee nfewεε noo waa ntum Jisos bô le

1:11 1Tes 2:4 **1:12** 2:7 **1:12** Gal 1:15-16 **1:13** Lem 8:3; 9:1-5; 1Kol 15:9; Gal 1:13 **1:14** 1:5; 1Kol 15:10 **1:15** Luk 15:2; 19:10; Lum 5:8 **1:16** Efe 3:7-9; Kolo 1:25 **1:17** Lum 16:27 **1:18** 4:14; 6:12; 1Kol 9:24-25; 2Tim 4:7-8; Jut 3 **1:19** 1:5 **1:20** 2Tim 2:17; 2Tim 4:14; 1Kol 5:5 **2:1** Efe 6:18-19; Fili 4:6 **2:2** Esl 6:10 **2:3** Tay 3:4 **2:4** Esek 18:23; 2Tim 2:25-26; 2Bi 3:9 **2:5** Dito 6:4-5; 1Kol 8:6; Lum 3:29-30; 10:12-13 **2:6** Mak 10:45; 2Kol 5:15; Gal 1:4; Tay 2:14; 1Jon 3:16; Gal 4:4; Tay 1:3 **2:7** 1:11-17; Gal 1:1; 2:7-8; Efe 3:7; 2Tim 1:11

me enù wee n'yεεyi bonyii bò yaa nu κε Bojuu keen'yεεyi bó é bó elese fitele yî Klistu le, eyεεyi ten bó hô kecεεy. Ke fiεε fi me njemyi fin nu ε me mbiayte lo κε. Me njemyi ε è nu kecεεy.

⁸ Me ε mum ε no nshieele le bolemse ebunleè mondvuum e monciim, cawse ε è nu can yî yuule we yaa ton'yi shém kenεε cεwkene κε. ⁹ Me nshieele ten le bokεne ejjisè ndvú ê je yi leη e yi dunçi n'wvum e, noo ê yi bonyii yene le è nu yi leη e. Fo bó etuwci bikuu kenεε leese mwεεm mvú bó kene bó ketwaa ke bigew e kè yεεle kenεε ejise ε ban, kenεε ndvú yi kenlum e κε. ¹⁰ Bó esuutè ye yibo ε è nu bó gee di jee diεwε bokεne bò nu ε kocεn keebunlee Nyo' le. ¹¹ Kpwoon kenke keenya ekole kew keeyeke lo n'yεεyi, nu diuw tfu. ¹² Me mbaa nya je le kpwoon eyεεyi bolemse kenεε ekεηke mvunγay ê we jo bolemse κε. Wvú kenke keenu diuw tfu. ¹³ Fí nu nonεn njefo è nu Adam wvú Nyo' to yawεε bom, se bom Iff. ¹⁴ E κε è yaa nu Adam wvú Satan to leleε κε, E nu kpwoon wvú bó to leleε ε wvú ηgoy nci Nyo'. ¹⁵ Naa no fí cim nu nonεn, nu ε Nyo' nu ke eboyse kpwoon fele yî boom bò wvú boote le, fen é wvú ε mey ε no leeme yî fitele fi wvú lese yî Nyo' le, kenke kenkonεn, cee nce wvú yuule noo wvú kenke n'wvum e.

3

No nce bocee bikuu bi kentaashε ke bonyii bo mbee le kenke keenu

¹ Njeme mvu nu dvú ε wvú nu naa lo kecεεy. Njeme wvun nu le: E wee shieele kentaw keenu cee ekole ke kentaashε le, tu wvú shieele lemme ε è nu di jee. ² Cee ekole kentaashε ke bonyii bo mbee le kenke keenu wee wvú yaa kenke fiεε fi bó ebaci wvú yî dvú le κε. Wvú kenke keenu dwee kpwoon mwaan, yaa gee mwεεm kenduun e κε, kpwawci mwεεm ntay, kenke n'wvum, fiisene bonyii bo ghane le, kee keeyeεyi

bonyii. ³ Wvú kenke keenu wee wvú yaa wuu κε mbvuum ε mó koole κε. Wvú kenke keenu nyεkeey bó bonyii yaa cεwkene κε, yaa waale waa κε, yaa kenke shiee yî bigew e κε. ⁴ Wvú kenke keenu wee wvú kee keetaa fô yew ye le ntay, gee ε boom bew yuuke wvú le yî fiεε le ficii, wvumte wvú. ⁵ E wee nu se wvú kee keetaa fô ye yew e ntay, é wvú ke eghan nεε se keetaa fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Nyo' le? ⁶ Ke wvú kenke keenu wee wvú bεε banke lo è no nu wee mbee κε. E wvú nu wvuwe wee, é wvú ke ene sekemew emum ebensee ye, ke ene eley ηgew diεwε wvu dεwle le. ⁷ Wvú kenke ten keenu wee wvú bonyii bo ekfun yene ten le è nu wee wvu leη. Efuw κε nonεn, é wvú ke ene ejo ê ketam ke dεwle le eshoose ekole kew.

No nce bonyii bò fici gee dilemme ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ente, kenke keenu

⁸ Bonyii bò fici gee dilemme ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ente kenke ten keenu bò kenke kenge ke leη. Ke bó kenke keejemyi diεw fiεε κε, yaa nu bò nu ε nya bikuu bibole ê mbvuum κε, yaa nu bonyii bò kuηke κε ε è nu sew κε. ⁹ Bó kenke keejici kenyile ke fiεε fi Nyo' nu ε dunçe wase ê beene ekume mbee le, leeme yî dvú le ε fiεε yaa saake bó fô fitele le κε. ¹⁰ E bo se gee bó yî lemme le, nu ε bó kenke keeyaw emom bó. E bó dioo ε dunçe le κε bó kenke jay κε, é bó emum egee bó é bó elemte diεwε bonyii bò fici gee dilemme ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ente. ¹¹ Bokε' bobole kenke ten keenu bò kenke kenge ke leη, yaa kunsene mvunκunsεn κε. Ke bó kenke keegeè mwεεm kenduun e κε. Bó kenke ten keeleemè yî kecεεy e yî fiεε le ficii. ¹² Wee wvú fici lemte lemme ê kentaashε ente kenke keenu dwee kpwoon mwaan. E wvú kenke ten keeke keetaa fô boom bew bó fô yew ye le ntay. ¹³ Bonyii bò fici lemte ê

kentaashe ente ké lemte ntay, kenke diee di baay fô bikuu bibole, no nu ten se nfan ekume fitele fi bó lese yî Klistu Jisos e.

Fiε fi kuuke baay fi è nu fi mbee wesebeene le

¹⁴ Me n'yene le è shεete wase caan é me ento en'yen wo le. Geenε n me saanke mwεem mvun fô wo le wvu le, ¹⁵ é me ne lo è no ndvuyte, é wo ekee no bonyii kenke keege mwεem ente jo yew yî yî Nyo' yî è nu kentaashe ke bonyii bo mbee le bo Nyo' wvù kenke nshii le. Kentaashe kin nu kfuy bô kenffuy kè jici keceey e. ¹⁶ Fiεε nu dvú ε fí kuuke naa baay. E fiεε fin nu fi to shee nu ê kenyile le ekume mbee wesebeene wvù beene jemyi, ε Nyo' ε ge wase beene ε kiεε. Fiεε fin nu le:

Wvú to nu ε dunce ekole kew yî nyam ye wee wvu wum e.

Keyoy ke Yuule to nu ε bense wvú.

Bonceendaa bo Nyo' le to nu ε yen wvú le.

Bó to nu ε fewce ekume wvú ê bitum bicii.

Bonyii to nu ε lese fitele yî ye le won tfuu.

Bó to nu ε jo wvú ε wvú ben we ley bvukuke le.

4

Ekume bonyii bo n'yeyi le bo mbiaye

¹ Keyoy ke Yuule jemyi lo teyete le è nu ke enu kefew kemew e, é bonyii bomew ecine mbee le eyuuke wase mwεem ε è nu ê biyoy bì leεle bonyii noo bon'yeyi bo bonceendaa bo dεwle le. ² E bon'yeyi ban nu ke etoo can bonyii bô ghane buwsee bonyii mbiayte mbiay, ε mvuntelem mvubole ε cife wase ke diεwe bó ton ε è nu bô kento. ³ Bó nu ke ekane le fo bonyii etaashi bvujen, bô le fo wee edieè kfuu mwεem mvumew ke. E mwεem mvun nu ε Nyo' to fe le bonyii edieè, ε bonyii bô kenke mbee bvuu kee keceey dīoo diee no nyaa keyoone

é Nyo'. ⁴ Fiεε ficii fi Nyo' to feεε nu ε fí jee, ε fimew yaa nu dvú fi wee etune é wvú fen ε fiεen bô keyoone é Nyo' ke, ⁵ njefo njeme wvù wvu Nyo' bô bunle nu ε ge wase fí ε no yuule.

Waa lemme wvu Klistu Jisos wvù jee

⁶ E wo dunci mwεem mvun é boom bo bwee wesebeene le, é wo enù wee lemme wvu Klistu Jisos wvù jee wvù nu ε bó ε kuuse bô diεw Nyo' yî nu ekume mbee bô n'yeyi wvù jee wvù wo bii wvú le. ⁷ Fo wo ekenke naa lo fiεε keege bô mvumanġaan mvu ecici mvù nu se mvú kenke fiεε keege bô Nyo' ke. Yεεye ekole kuw kecee nce ε è nu wvù Nyo' gomte. ⁸ Keedvumte ndvum yaci ye kenke ke sew fô wee le. Geenε n kecee ε è nu nce wvù Nyo' gomte kenke sew fô wee le é jé le yicii, njefo fifin kenke sew yî nshii wvu ke-seen e, bvuu kenke yî nshii wvù too le. ⁹ Njeme wvun nu naa keceey, ε è nu njeme wvù nu ε kocen wvù wee ebee wvú le se kemaġen. ¹⁰ E neε fiεε fi bese famte edien yî lemme din e njefo bese nu ε leke bvufee bvusese bvucii yî Nyo' wvù kenke nshii le. Nyo' nu Mboyse bonyii bocii, efey mvunciim bonyii bô nu ε bee wvú le.

¹¹ E yeyi bonyii bô mwεem mvun gayte ε bó gee mvú. ¹² Fo wo ecine é wee ejoð wo ekuse le njefo wo bæε wan caan ke. E nù kenfewsεn fô bonyii bo mbee le é je yî wo jemyi jó bô yî nce wo le, noo kenkonen kè wo kenke le, noo fitele fi wo lese yî Nyo' le, noo je yî wo gεεle ye yo jó ε yí yuule le. ¹³ Nya ekole kuw keetaanke Nwa' Nyo' é bonyii ya le, ebvuu efewci diεw Nyo', eyeyi ten bó egen ebuy seke me nke ento. ¹⁴ Fo wo elan nnya yo ke. Nnya yin nu yî bó to nyae é wo seke nġoo bocee bikuu bi kentaashe ke bonyii bo mbee le to gεεεε can yibo yî yo le jemyi é wo we diεwe bonyii bo ntum Nyo' le. ¹⁵ Nya ekole kuw é

3:15 Efe 1:23; 2:19-22 **3:16** Mat 28:18-19; Mak 16:19; Jon 1:14; Lem 2:33; Efe 1:20-21; Fili 2:6-11; Kolo 1:6, 23; 2Tim 4:17 **4:1** 1:10 **4:1** 2Tim 3:1 **4:3** 1Kol 7:1; Kenj 9:3; Lum 14:2; Kolo 2:21; Ibu 13:9; Lum 14:6; 1Kol 10:30 **4:4** Kenj 1:31; Lem 10:15 **4:6** 1:10 **4:7** 1:4 **4:8** 6:6 **4:10** Tay 3:4 **4:12** 1:5; Tay 2:7 **4:13** 2Tim 3:15-16 **4:14** 1:18; 5:22; Lem 6:6; 2Tim 1:6; 2:2

mwεεm mvun, egeè mvú mvunciim ε bonyii bocii yene ηγενfwe wo le. ¹⁶ Ε yènè bô εkolε kuw noo bô n'yεεyi wo. Ε jici dvú ntay wvu le no wo gee nonεn, é wo ke eboyse εkolε kuw, eboyse tεn noo bonyii bô yuuke fiεε fi wo jemyi.

5

Ntefe no Timatio egeè bô bonyii bo mbee le

¹ Fo wo ke dioo jemyi fiεε ê wee wvu ηgaywee no wamene lo wvú κε. Geenεn tefe lo wvú κε diεwε ico le. Ε jòð cubonyii diεwε boom bo bwoo le. ² Ε jòð tεn bokεnε bo ηgaybonyii diεwε bobwoo le, ejòð ηgon bokεnε diεwε jéme yo le, etaalè bó ê je yì yuule le.

No è nulo é kentaashε etaale fô bokε' bo bonkfu le

³ Ε taalè fô bokε' bo bonkfu le bô è looci nu bô yaa κεηκε κε wee wvú taale fô bó le κε. ⁴ Geenεn, é kpwεε ηkfu κεηκε boom, κεnεε boom bo boom e, é wo cinε ε bó yaw yεεyi keege lemme dibole di mbee le, wvu le bó etaale tεn fô bobwee bobole κεnεε fô bo'icee bobole no bó to taale fô bó le. Fifiν nu fiεε ε fí ε κocεn ê Nyo' εjise. ⁵ Kpwεε ηkfu wvú looci nu kpwεε ηkfu wvú yaa bvuu κεηκε wee wvú taale fô wvú le, nu ε wvú taale κε wase fwe ε è nu yì Nyo' le, bunlee sekecii beele fô Nyo' le εntan bô εmvunsheen. ⁶ Geenεn, ε kpwεε ηkfu wvú ghane fiew diee ε è nu εkolε kew, nu ε wvú ε kpwe κε wase naa no wvú cim bεε lεne ê we. ⁷ Ε jemyi mwεεm mvun ê bó, wvu le fo bonyii ke enε ebaci bó. ⁸ Ε wee nu sε wvú taale fô kfuu diεw e, εfey mvunciim fô ye yew e, tu wvú nu ε tun wase nce wvú è nu wvu mbee. Ε didiε gee nu ε dí ε fo ε fey naa lo di wee wvú yaa nu κε wee mbee le.

⁹ Kpwεε ηkfu wvú è nulo é bó elese diee diεw ηgoo bokε' bo bonkfu le bô bó efici bó κεηκε keenu wvú nu ε buy wase bilum mbansoocaa, wvú to nu

κε kpwεε diemsen mwaan, ¹⁰ ε è nu wvú bó kee lo le wvú κεηκε gee di jee. Fì nu le: Wvú kuuse boom bew ê je yì jee le, fiisene botolo ê wvú yew, ε wvú ε cukε wase tεn bikaa bi bonyii bô è nu bo Nyo' le, ε fice bonyii bo ηγεw e, ε wvú ε nya εkolε kew keege lemme di jee ê je le yicii.

¹¹ Geenεn, fo wo ebee keelese bokε' bo bonkfu le bô bεε boom bo caan ηgoo bô bó efici le κε, njefo é ye yibo ja ε κεw ε no ηεyte, é bó emum edaaye ηkawma wvú bó to gee ê Klistu, emum egomte keekase egeen ê bolemse bomew e. ¹² Ε bó ge nonεn, tu bó ε jo wase ηγεw yì bikuu bibole njefo bó nu ε ηgoy wase ηkawma wvubo wvu fwe. ¹³ Ε keebvuu ebise fó nu, é wo lese bó ηgoo le, é bó enε enu wase bonyii bô shee laame lo, gbwayte yew bonyii le danεene. Ε è yaa mεy κε le bó nu eshee laame lo κε, bó nu ekunsene tεn mvunκunsen, leese dew fô mwεεm mvu bonyii le, jemyi mwεεm mvú bó yaa κεηκε keejemyi κε. ¹⁴ Nonεn me ε no nteete bokε' bo bonkfu le bô bεε boom bo caan le bó ekase egeen etaashε bvujen bô bolemse bomew, eboo boom, etaalè fô yéw yibole, fo wee bvuban ke enε eβεε εjim jodvu ebeete bô diee disεbeene. ¹⁵ Me ηgayte nεn njefo bonyii bomew bó le nu ε jay wase je ε tu ê keba ke Satan e. ¹⁶ Ε kpwoon wvú è nu wee mbee κεηκε bokε' bo bonkfu le ê kfuu dibole, é wvú nu fici bó, wvu le fo kentaashε ke bonyii bo mbee le etuule bvujitε κε. Ε kí efici wase ε è nu bokε' bo bonkfu le bô looci nu εbonεbon.

Fiεε fi bonyii bo mbee le κεηκε keege fô bocee kentaashε le

¹⁷ Bocee bikuu bi kentaashε ke bonyii bo mbee le bô lemte ntay nu ε bó κεηκε keenyaà n'wvum bô mmawce ê bó ntay, εfey mvunciim bô fewci tεn diεw Nyo' bvuu yεεyi bonyii. ¹⁸ Bó κεηκε keenyaà nonεn njefo Nwa' Nyo' gayte le,

“Fo wo esûm diuw nyam seke yí læ egin ke.”

Ɛ fí bvuu nu tɛn læ, “Wee lemme keŋke keekeŋke nlawma we.” ¹⁹ Fo wee ke eyuu eshomse cee ekolɛ ke kentaashɛ le kemew ê wo, é wo emum ebee wvú le sɛ bonyii ɛ leem bofɛɛ kɛnɛɛ botɛtɛ ɛ ben jim nsaw wvudvu kɛ. ²⁰ Ɛ è nu wee wvù nu ɛ mɛy kɛ ɛ no gee kebefɛ gene dvú, é wo wamɛn wvú ejise jo bonyii bocii, wvu læ kebɛse efan.

²¹ Me njemyi fin ê wo fwe dvu Nyo' bô Klistu Jisos noo bonceendaa bô Nyo' nu ɛ baa læ, wo egeè fiɛɛ fí me ngayte fin yaa tuu dwen wee mvu kɛ, egeè fiɛɛ yaa duŋci kejeɛy jɛɛy kɛ. ²² Fo wo ebuwbuwè keegɛɛ can yí wee le læ wvú enù cee ekolɛ ke kentaashɛ ke bonyii bo mbee le kɛ. Fo wo elese fiuw can fô kebefɛ ke wee mvu le kɛ. Gɛɛɛ ekolɛ kuw ɛ kí eyuulè.

²³ Fo wo ebvuu ewuu kɛ ɛ è nu joo maan kɛ. Ɛ wuù tɛn fimmbvuum caan nje tee diuw bô no wo mooci kɛ cɛmcɛme baay nɛn. ²⁴ Bibefɛ bi bonyii bomew e ké no yen'yi naa baay duŋci læ bó nu ɛ gbwe wase nsaw, ɛ bi bomew e ké jo naa kefew sɛ yenɛ. ²⁵ Ɛ nu kɛ læŋlɛŋ no gee di jee di bonyii bomew e ké no yen'yi. Ɛ dí cim baa yanɛn eyenɛ, tu kɛ dí nu ke emɛy nyiime kɛ.

6

Nfwa wvù nu wee mbee eyuukè wee wvù keŋke wvú le

¹ Bonyii bocii bô nu ekuse jo kemmbun ke bvunfaw e keŋke keenyaa n'wvum ê jé le yicii ê bonyii bô keŋke bó. Bó egeè nonɛn, wvu læ fo bonyii ejemyi díɛw yí befe ekumɛ diee di Nyo' le noo n'yɛɛyi wesebeene kɛ. ² Fo bonfaw bô bonyii bô keŋke bó nu bonyii bo mbee le emum ejoð bó ekuse læ njefo bó bocii nu boom bo bwee wan e yí Klistu le kɛ. Bó keŋke keelemte lo fô bó le ntay fesene lo,

njefo bonyii bô keŋke sɛw lemme dibole nu ɛ è nu bonyii bo mbee le ɛ bó koonke bó naa ntay.

Bonyii bo n'yɛɛyi le bo mbiay e bô bvukukɛ bvú læŋ

Ɛ yɛɛyi bonyii bô mwɛɛm mvun, teete bó læ bó egeè mvú. ³ Ɛ wee yɛɛyi n'yɛɛyi mvu jɛɛy yaa beŋe n'yɛɛyi wvu læŋ wvù wvu Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le noo n'yɛɛyi wvù kocine bô nce wvù Nyo' gomte, ⁴ tu mwɛtɛn bensee ɛ è nu ye yi ɛcici yaa kee fiɛɛ kɛ. Wvuwɛ wee cɛmte bô kencɛm ke bombew bô mvunɔkicɛn mvu díɛw e mvù too bô kendon ke benɛɛn noo diwaa noo díɛw yí befe noo keebiinene bonyii keŋke ŋkpawcɛ wvù befe, ⁵ noo diuw wvu kumɛɛn entelɛŋ jo bonyii bô nu ɛ bvufee bvubole ɛ læmlɛm wase ɛ bó ɛ lase wase keceɛy e. Bó gee nonɛn kpwaake læ fiɛɛ fí Nyo' le nu je mi yí bó nu ke ekuw jó.

⁶ Geenɛn é wee cee nce wvù Nyo' gomte bvuu yuuke njon bô fiɛɛ fí wvù keŋke, tu è nu naa bvukukɛ bvú baay, ⁷ njefo beene to to ê won jan cancan, ɛ beene nu ke etu kɛ jim cancan. ⁸ Nonɛn é beene keŋke mwɛɛm mvudien bô ndvú, tu mvumvun nu ɛ kocɛn fô beene le. ⁹ Geenɛn bonyii bô gomte ɛ è nu bvukukɛ ké ley mmom e, jo ê ketam e, mum ley shiee mwɛɛm e nteen mvu keyun e mvù too bô bonɔɔw. Ɛ mwɛɛm mvun nu mvù ffúmte bonyii ngɛw e ɛ è yaa nu wvu wɛɛ kɛ. ¹⁰ Dikfuu di mwɛɛm mvù befe le mvunciim san ɛ è nu yí keŋkonɛn ke bigew e. Ɛ nu nje shiee wvu baay wvun wvù bonyii keŋke fô bigew e wvù bonyii nteen nu ɛ jay wase je yí mbee wvubole, ɛ bon'yɛ mvuntelem mvubole bô mwɛɛm mvu nsase le nteen.

¹¹ Fô wo le Timatio, wo nu fiuw wee Nyo'. Ɛ lewtè lo fiuw mvumvun mwɛɛm. Ɛ taalè ɛ è nu keekeŋke nce wvu teytey noo nce wvù Nyo' gomte.

5:19 Dito 19:15; Mat 18:16; 2Kol 13:1 **5:20** Gal 2:14; Ɛfɛ 5:11 **5:22** 4:14 **6:1** Ɛfɛ 6:5; Tay 2:9-10; Flm 8-20; 1Bi 2:18 **6:3** 1:3-7 **6:3** 1:10; Gal 1:6-9 **6:4** 1:4; 6:20; 2Tim 2:14 **6:5** Jon 10:12; Lem 20:33-34; 1Tɛs 2:5; Tay 1:11; 1Bi 2:14; 5:2 **6:6** 4:8; Fili 4:11; Ibu 13:5 **6:7** Job 1:21; Ɛklɛ 5:14 **6:8** Bŋgn 30:8-9 **6:12** 1:18; 4:14

Ɛ jicì mbee wo le, keŋke keŋkoŋen, kule shém, keŋke ten nce wvu nyekeey. ¹² Ɛ diuù bvudiuw bvu mbee le bvù jee, jicì nshii wvù mɛy lo wvù bó to tenɛɛ wo keeley wvù le, ɛ wo leem ê bonyii nteen fwe bò eben jim nsaw wo, ɛ wo jeme len ekumɛ mbee wo.

¹³ Me ɛ mum ɛ no njemyi ê wo ejise jo Nyo' wvù nyaa nshii ê mwɛɛm mvunciim, noo ê ejise jo Klistu Jisos wvù to leemɛɛ fwe dvu Bontus Baylet jeme fiɛɛ fi len bô diuw we ekumɛ ekole kew, ¹⁴ ngayte le wo egɛɛlè bonci ban, nù sɛ nlom ɛ fiɛɛ yaa nu dvù fi wee ebaci wo yì dvù le egɛn ebuy kefew kè Tata wesebeene wvù Jisos Klistu nu ke ebuynɛn e. ¹⁵ Ɛ wvù nu ke ebuynɛn ɛ è nu ê kefew ke len e, kè è nu ke eduŋɛ Nyo' wvù bó bensee, wvù è mɛy ke wvù wvù saake mwɛɛm mvunciim, nu Nfon bonfon noo Tata botata bocii. ¹⁶ Ɛ mɛy ke wvù maan wvù yaa nulo ekpwe ke, ɛ wvù nu ê n'yuw wvù è nulo wee saa ebence nceencee fó le ke. Wee ke baa yuu yɛn wase wvù le, ɛ ke è nulo é wee eyɛn wvù le ke. N'wvum nu ê wvù, ɛ sa' ye nu yì mɛy lo. Fí enù nonɛn.

¹⁷ Ɛ dīoo tu ê keba ke bonyii bo kpaw e yì won wvun e, è jemyi ê bó le fo bó ebenseè ye ke. Fo bó eleke bvufee bvubole yì kpaw e wvù nulo ke enɛ eka le ke. Bó eleke bvufee ɛ è nu yì Nyo' wvù looci tfuuke lo mwɛɛm mvunciim ê beene le beene eyuuke njon dvù le. ¹⁸ Bó egeè ɛ è nu mwɛɛm mvù jee, é kpaw wvubo enù mwɛɛm mvù jee mvù bó gee. Bó eyene can yibo enyaa nnya yaa taale ke. ¹⁹ Yiyin nu je yì è nulo é bó egɛɛle ntfu fô bikuu bibole yì ntfuu le diɛwɛ kenffuy kè tɛmyi le, wvu le bó ejici nshii wvù looci nu nshii le.

²⁰ Timatio, è jicì ke fiɛɛ fi bó nu ɛ gɛɛ can yo le. Ɛ wɛmte lo bonjeme bò yaa keŋke ke fiɛɛ keege bô Nyo' noo bonjeme bo mvunƙicɛn e bò bonyii kpwaake le è nu bo bvufee le. ²¹ Bonyii

bomew nu ɛ nɛ wase ɛ no kuɛne mvumvun mwɛɛm, ɛ nɛ ɛ jay je ê keba ke mbee wvubole. Tata ebuw ben bocii.

6:13 Mat 27:11-26; Jon 18:28-19:16 **6:14** 1:3, 18; Fili 1:10; 1Tes 5:1-2 **6:15** Lem 1:7; 2Bi 3:3-9; Mwm 17:14 **6:16** Ksm 33:20; Mben 104:2; Jon 1:18; Kolo 1:15; 1Jon 4:12 **6:17** Mben 62:10; Luk 12:15, 20; Jem 5:1 **6:19** Mat 6:20 **6:20** 1:4; 6:4; 2Tim 1:14 **6:21** Gal 6:18

**Nwa' wvu bokaŋ bofεε
wvù Baul to saŋεε ê
Timatio
Fiεε fi nu ê Nwa'
Timatio wvu bokaŋ
bofεε wvun e**

Nwa' wvun nu wvu bokaŋ bofεε wvù Baul to saŋεε fô Timatio le. **ε** nwa' wvun e nu ε è baay nu bontefe bô Baul nyaa ê Timatio diεwε wee wvù bô wvù lemte ε wvù fici wvù le. Wvù jemyi baay ekumε shém yì kuulεen. Wvù nu ε tefe Timatio le wvù egeñε ke fwe bô lemme diεw di wvù lemte fô Jisos Klistu le bô fitele fimwaan, bô le wvù ejici ke n'yεεyi wvu leŋ wvù wvu saaka wvù jee bô wvu ê moŋkan mo moyvuum e. Wvù teete ten le wvù egeè lemme diεwε wee n'yεεyi le bô wee wvù ghane lo fewci diεw Nyo' le ntaŋ naa ε wvù cim yεne boŋgew nεε, keñεε bonyii cim kicine wvù nεε.

Baul nu ε loocε ε jeme lo ê Timatio le wvù eyenè fo wvù ke enε elese kebo fô “bombew bo keyuŋ e bo εcici le ke” (2:23). Yì mwεεm mvun e mvunciim nu ε wvù ε tamce Timatio le wvù ejo kenfewsεn yì nce wen e.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

1:1-2 Keŋkewce

1:3-2:13 **ε** Baul nya keyoone ê Nyo' ekumε Timatio bvuu yvuwsε fitele fiew

2:14-4:5 **ε** Baul tefe Timatio

4:6-18 **ε** Baul jeme ekumε ekole kew

4:19-22 Kemεse

1 **ε** nu me wvù Baul, ε me nu waa ntum Klistu Jisos yì ŋkoŋ wvù wvu Nyo' le bii ŋkawma wvu ekumε nshii wvù mεy lo wvù nu yì Klistu Jisos e.

2 Me nsaanŋke nwa' wvun fô wo le Timatio waa wεm. Wo nu fitele fiem.

Nyo' Ice bô Klistu Jisos wvù Tata wesebeene ebuw wo, ecam shen fô wo le, enya wo bô nyεkeey.

*ε Baul nya keyoone ê Nyo' ekumε
Timatio bvuu yvuwsε fitele fiew*

3 Me ŋké ŋkumyi wo sekeci ε bunle yεm e no nya ke ε è nu keyoone ê Nyo' wvù me nlemte wvù le ε fiεε yaa saake me fô fitele le ke no bo'icεm to lemte. **4** Me ŋké ŋkumyi ten misεm yì wo to shiwse seke bee wo to gawsene, ε jen no yuu me εntaŋ bô εmvunsheen le me mbee en'yεn wo le, wvu le fitele fiem eyiŋsen bô njoŋ. **5** Me ŋké no ŋkumyi ten mbee wo wvu kecey wvù wo keŋke. Mbee wvun to yaw bwee bwoo wvù Loys bô bwoo wvù Yunis no keŋke, ε me ŋkee se kemaŋen le è nu wvù wvù wo keŋke keseen. **6** **ε** nεε fiεε fi me ŋgomte keentamce wo le wo ekase ekamse yì nnya Nyo' yì nu yì yo le, efieè yì dvù le diεwε ŋguy e. Nnya yin nu yì wo to keŋkeε seke me nto ŋgeleε can yεm yì yo le. **7** **ε** keè le Nyo' to baa nya keyoy ê beene ε è nu kè egee ε beene keŋke nfan ke. Wvù to nya ε è nu keyoy ke mvuŋgay e bô ke keŋkoŋen e noo kè nulo ege ε beene ekeè keekemsene bô bikuu bisεbeene.

8 Nonεn, fo wo ewuumenè keejemyi ê bonyii bomew ekumε Tata wesebeene keñεε ekumε me wvù lemte ncaw nje ye ke. Geenen è joè ten wo ŋgew yì saaka wvù jee wvun e bô mvuŋgay mvù Nyo' nya ê wo le. **9** Nyo' nu wvù to boysεε beene, tee beene le beene enu bonyii bô è nu bew. Ke wvù to ge fifin ε è nu nje lemme dimew di beene to geε ke. **ε** to nu nje kenseyse kew fô beene le, bô mbuwma we wvù wvù to buwεε beene dvù fele yì Klistu Jisos e ε è beε naa lo ε woŋ se ke kew. **10** Keseen nu ε bó ε duŋce wase mbuwma wvudvu ê beene no Mboyse wesebeene wvù Klistu Jisos nu ε to wase. Wvù nu ε ŋgoy mvuŋgay mvu kpwe le, ε duŋce nshii wvù mεy lo endan, bô le ke wee bεε ke ebvuu ekpwe ke. **ε** wvù ge mvù ε buy endan ε è nu bô saaka wvù jee. **11** **ε** nu saaka wvù jee wvudvu

wvun wvù Nyo' nu ε baa me le me enù wee nfewcε bô waa ntum Klistu noo wee n'yεεyi wvudvu. ¹² Ε nu nje fifin wvù me n'yεne ηγεω wvù me n'yεne wvun nεn. Geenεn κε me η'wuumene κε, njefo me ηkee wee wvù me nu ε nlese fitele yî ye le. Ε me ηkee lo σε kemaηεn le wvù nulo etaale κε fô fiεε fi me nu ε nya can ye le fin e,* egeη buy diuu di fokemεse le. ¹³ Ε bii κε tweη n'yεεyi wvù ε nu wvu leη wvù me nto n'yεεyεε wo dvù. No wo bii dvù nonεn eleesè κε fitele ε ε nu yî Klistu le, κεηκε κεηκοηεn fô bonyii le kè ε nu ke Klistu Jisos e. ¹⁴ Ε jici n'yεεyi wvu kecεεy e wvù bó to nyaε can yo le. Ε jici bô mvuηgay mvu Keyoy ke Yuule le kè nu yî yese beene le.

¹⁵ Wo kee lo le bonyii bocii bo ê keba kè Esia le to nu ε laη wase me. Ε ηgoo yibole nu Figelus bô 'Emogenes. ¹⁶ Me nleke le Tata ecam shen fô yew Onesifolus e. Wvù to ké no gee naa bokaη e bokaη e ε shém yεm lætene. Wvù to baa wuumeηe me nje ncaw wvù me nu wvù le κε. ¹⁷ Ε nu seke wvù to fεσεε Lum jan, wvù to nu ε loocε gom lo me ke ghan yεn me le. ¹⁸ Me mbunlee le Tata ege é ke edioo enu diuu di fokemεse, é Tata ecam shen fô wvù le. Wo looci kee naa lemme dicii di wvù to lemεε fô me le ê kelaante kè Εfus e.

2

No è nulo é Timatio ediuu yî fiεε fi Nyo' le

¹ Timatio waa wεm, è dioo tu fô wo, è leemè κε tεmyi bô mvuηgay mvù Klistu Jisos nu ε buw wo dvù. ² Ε joð tεn fiεε fi wo ké no yuuke ε me njemyi fwe dvu bonyii nteen leesè can bonyii bo leη e bô nulo ke eyεεyi tεn bonyii bomew dvù. ³ Ε joð tεn wo ηγεω diεwε wee jem wvu leη wvù wvu Klistu Jisos e. ⁴ Κε wee jem ke dioo nu yî lemme diew e bvuu no leese εkolε fô mwεεm mvu bonyii bo ncεw e κε, njefo fiεε

fi wvù taale yî dvù le nu keegee fiεε fi cee εkolε we shieele. ⁵ Ε è nu κε leηleη no κε wee wvù lewte kenlewte nulo ke elewte eso fiεε, σε wvù lewte bii bonci bo kenlewte le κε. ⁶ Wee wεε wvù lemte tεn ntay nu wvù κεηκε keeyaw emom fiεε ηgoo mwεεm mvù wvù to jεwyεε le. ⁷ Ε kpawawci εκume mwεεm mvù me njemyi mvun é Tata ege é wo ekiεε mvù mvunciim.

⁸ Ε kumyî Jisos Klistu. Wvù to nu ε buy yî kpwe le. Wvù to nu wee wvu ê kfuu di Nfon Dawe le. Ε nu wvù wvù me nfewci εκume wvù ê saaka wεm wvù jee le. ⁹ Ε nu nje saaka wvù jee wvun wvù me n'yεne ηγεω, nu yî boncaw e diεwε cooη e. Geenεn, naa no me ncim nu yî boncaw e nonεn nu ε κε diεw Nyo' nu yî boncaw e κε. ¹⁰ No fî nu nonεn, me ε mum ε no ηkuule shém yî fiεε ficii le nje bonyii bô Nyo' nu ε caw, wvu le bó tεn ke ekeηκε mboyma yî Klistu Jisos e bô bvukuke bvù mεy lo. ¹¹ Njeme wvun nu naa kecεεy, wvù nu le:

Ε beene nu ε taashε ε kpwe beene ε bó, é beene ke ecee tεn beene ε bó.

¹² Ε beene kuule shém, é beene ke esaake bvunfon beene ε bó.

Ε beene ma lo wvù, é wvù ke ema tεn beene.

¹³ Ε beene nu σε beene leeme yî diεw yesebeene le,

é wvù emεy κε leeme yî diεw ye le, njefo κε è nulo é wvù etun εkolε kew κε.

Wee lemme wvù Nyo' nu ε bee

¹⁴ Tamcε bó bô mwεεm mvun, ebvuu ejeme ê bó fwe dvu Nyo' le bó elu bô mvuηkicεn mvu εκume díεw. Κε mvù yaa fii wee κε. Mvù beete κε lo bô bonyii bô yeke mvù. ¹⁵ Ε momtè ntay keeduηci εκolε kuw ê Nyo' ejise diεwε wee wvù Nyo' yεne le è nu wvu leη e. Ε nù wee lemme wvù yaa κεηκε κε fiεε fi wvù ewuumeηe yî dvù le, noo wvù jici kecεεy ke diεw Nyo' le

* **1:12** Κενεε le, "... wvù nulo etaale κε fô fiεε fi wvù nu ε nya can yεm e fin e", **1:13** 1:5; 1Tim 1:10
1:14 1Tim 6:20 **1:15** 4:16 **1:16** 4:19 **2:2** 1Tim 1:10; 4:14 **2:5** 4:7-8 **2:8** Lum 1:3-4; 1Kol 15:4 **2:9** 1:8; Εfc 3:1; Fili 1:12-14 **2:10** Lum 5:2; 2Kol 1:24 **2:11** Lum 6:8 **2:12** Mat 10:32-33; Lum 5:17 **2:13** Lum 3:3-4 **2:14** 1Tim 1:3-7; 6:4; Tay 3:9 **2:15** 1Tim 1:10 **2:16** 1Tim 1:4

ê je yi læŋ e. ¹⁶ Ɛ wemtè lo bonjeme bô yaa kɛŋke kɛ fiɛ keege bô Nyo', njefo bonjeme bodvu nu ege é bonyii ecee kɛ ɛ è nu nce wvù yaa nu kɛ wvù Nyo' gomte gene dvú fwe. ¹⁷ Bon'yɛɛyi bobole bodvu nɛn'yi no nu kɛ diɛwɛ kɛŋkokɛn kè diee ye wee ghɛɛŋke gene dvú le. Ngoo bonyii bô yɛɛyi n'yɛɛyi wvudvu wvun nu 'Imenayus bô Filitus. ¹⁸ Bó nu ɛ cinɛ wase je keɛɛy e no bó leeme læ mbuy wvu yí kpwe le nu ɛ jo wase bvudvu. Ɛ dīoo ge nonɛn, ɛ befe bô mbee bonyii bomew. ¹⁹ Geenɛn, kenffuy kè è lese Nyo' nu kè tɛmyi, ɛ kí leeme kɛ fó. Kenffuy kin nu ɛ Nyo' ɛ saŋ nciise we yí dvú le ɛ wvù nu læ, "Tata kee bonyii bô è nu bew," noo læ, "Wee tfuu wvù bɛne diee di Tata le, kɛŋke keecinɛ gee di befe le."

²⁰ Yew wee wvu baay ké dīoo nu ɛ shúw bô ŋkáa noo mvunƋom mvù nu dvú saa nu kɛ mwɛɛm mvù bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yɛɛle kɛnɛɛ kè baa kɛ. Mvumew ké no nu tɛn mvù bó kene bô bite noo mvù bó kene bô mbom. Mwɛɛm mvun ké no nu ɛ mvumew nu mvù kɛŋke lemme di kuuke, ɛ mvumew nu mvù kɛŋke kɛ lo lemme di ncɛw. ²¹ Nonɛn, é wee bvushī can ye fô mwɛɛm mvù kɛŋke kɛ lo lemme di ncɛw e, tu wvù nu enu wase diɛwɛ fiɛ fi yew fi è nulo é bó ejoo gee lemme di kuuke dvú. Wvù nu enu wase wee wvù Nyo' nu ɛ ge læ è nu wee wen. Ɛ wvù nu wase wee wvù cɛyɛ lo cee ɛkolɛ we læ wvù ejoo wen gee lemme diɛw di jee dvú sekeci. ²² Nonɛn, è lewtè lo fiuw nce nnyɛn wvù keghan ké no kɛŋke le. Ɛ taalè fiuw ɛ è nu keecee nce wvu teyɛy bô keekɛŋke mbee noo kɛŋkɔŋɛn bô nce wvu nyɛkeey no bonyii bô tɛn tɛn diee di Tata le bô mvuntelem mvubole mvù yuule gee. ²³ Fo wo ekɛŋkè naa lo fiɛ keege bô bombew bo keyuŋ e bo ɛcici kɛ, njefo bó ké no too kɛ ɛ è nu bô diwaa. ²⁴ Ɛ wee lemme wvù wvu Tata yaa kɛŋke keewaale

bô bonyii kɛ. Wvù kɛŋke keekɛŋke ɛ è nu fitele fi jee fô wee le tfuu, nu wee wvù kee keeyɛyi bonyii, kee tɛn keekuu shém bô bonyii. ²⁵ Wvù ké no nɛci fiɛ bô nyɛkeey é bonyii bô kicine wvù. Wvù ké no nɛci nonɛn bô ŋkpawɛ wvu læ è nelo é Nyo' efi bó é bó ekumɛn mvuntelem mvubole ekase ekee fiɛ fi keɛɛy, ²⁶ emum etee bvufee bvubole jim, elewtɛ ebuy é ketam ke dɛwle le kè wvù nu ɛ koo bó jó læ bó egeè ɛ è nu fiɛ fi wvù koonƋe le.

3

¹ Ɛ keè læ, è nu ke edīoo enu ɛdiuw yo fokemɛse le, é mwɛɛm mvù tɛmyi ekooyi baay. ² Bonyii nu ke enɛ ekoonƋe kɛ wase ɛ è nu bikuu bi-bole, koonƋe bigew, bensee ye, duŋci ye, jemyi díɛw yí befe ekumɛ bonyii bomew. Kɛ bó yaa nu ke ebvuu eyuuke bobwee bobole bô bo'icee bobole kɛ, yaa nyaa kɛ lo keyoone yí fiɛ læ, yaa kɛŋke lo gee di yuule kɛ. ³ Kɛ bó nu ke ekɛŋke shen fô bonyii le kɛ, yaa læshi tɛn bojay bo bonyii le kɛ. Bó nu ke ebeete bô ɛdiee ɛ bonyii, yaa nu kɛ lo é bó ejicɛ ye yibole kɛ. Bó nu ke ekɛŋke gee di bɛmte, yaa koonƋe fiɛ fi jee kɛ. ⁴ Bó nu ke ekuule mvunaŋ yí bonyii le, cee nce wvu ncɛwncɛw, nu ɛ bó ɛ yinɛn bô kɛncake ye. Bó nu ke ekoonƋe kɛ ɛ è nu keediee bikuu bibole ɛfey keekoonƋe ɛ è nu Nyo'. ⁵ Bó nu ke eduŋci læ bó leeme yí fiɛ fi Nyo' le, geenɛn bvuu tune mvunƋay mvu fiɛ fi Nyo' le fidvu. Ɛ wemtè lo kfuu boba bonyii. ⁶ Bonyii ban bomew nu bô ghane leyte yéw bonyii le soo bokɛnɛ bô wɛɛyi bô bibefɛ nu ɛ yikɛ wase bó, bó ɛ no jeenƋe bii kɛ wase ɛ è nu shiee mwɛɛm mvumew e. ⁷ Boban bokɛnɛ nu bó ké no shee kɛ yeke n'yɛɛyi sekeci, geenɛn yaa nulo ke eyuu ekicɛ fiɛ fi è nu fi keɛɛy kɛ. ⁸ No Janis bô Jambles to kicine Muses, nu kɛ læŋlæŋ no bonyii ban kicine keɛɛy ke Nyo' le.

Ɛ nu bonyii ɛ bvufee bvubole ɛ lemlɛm wase, ɛ fitele fi bó duu le bó nu ɛ lese yí Klistu le nu mbiay. ⁹ Geenɛn kɛ bó nu ke ege nonɛn egeɛn ebuy ncejole kɛ, njefo keyuɲ kebole nu ke ebuy kɛ tɛn ɛndan fô bonyii bocii le no ke Janis bô Jambles e to buyɛɛ.

Ɛ Baul tefe Timatio le wvú eleeme ke yí fiɛ fi bó yɛyɛ wvú dvú le

¹⁰ Geenɛn Timatio, wo kee wase ɛkumɛ n'yɛyɛi wɛm bô nce wɛm noo fiɛ fi me nleke bvufee yí dvú le. Wo kee tɛn ɛkumɛ fitele fi me nlese yí Nyo' le bô shém yí me nké no nkũule, noo kenkonɛn kè me nkɛnkɛ fô bonyii le, bô no me nké no momte yí fiɛ ficii le nɛne fwe. ¹¹ Wo kee tɛn bikaa bì bonyii to bone ê me ɛjim noo bonɛwɛ bem. Wo kee mwɛɛm mvù to kooyɛɛ bô me Antiok bô Ikonium noo Lista. Wo kee kfuɛ bikaa bì bonyii to bone ê me ɛjim. Geenɛn yí bonɛwɛ ban e bocii nu ɛ Tata to boyse kɛ me. ¹² Fí nu lo kecɛyɛ le wee tfuu wvù gomte keecee nce wvù Nyo' gomte diɛwɛ wee wvù nu ɛ taashɛ wase bô Klistu Jisos nu ɛ bó nu ke ebone kɛ bikaa ê wvú ɛjim. ¹³ Ɛ bonyii bô buwyi mwɛɛm bô bonyii bo kenlɛɛma le, nu ɛ gee dibole nu ke efoo kɛ nɛne lo no bó lɛle bonyii bomew lɛle tɛn bikuu bibole. ¹⁴ Geenɛn, fô wo le, è leemè kɛ ɛ è nu yí fiɛ fi bó nu ɛ yɛyɛi wo dvú wo ɛ bee fí le bô fitele fiwɛ ficii. Ɛ leemè yí dvú le njefo wo kee bonyii bô yɛyɛ wo dvú. ¹⁵ Wo to kɛw no kee mwɛɛm mvù bó saɲ ê Nwa' Nyo' le bɛɛ naa wancaan e. Mwɛɛm mvun nu mvù nulo etefe wo é wo ke ekɛnkɛ mboyma fele yí fitele fi wo lese yí Klistu Jisos e. ¹⁶ Fiɛ ficii fi bó saɲ ê Nwa' Nyo' le nu ɛ bvufee bvudvu nɛ fô Nyo' le. Ɛ fí fici keeyɛyɛi bonyii dvú, duɲci bojay, nɛci bonyii, yɛyɛi bonyii bô nce wvu teyɛyɛ, ¹⁷ wvu le wee wvù è nu wee Nyo' enù ɛ wvú ɛ kpwɛntɛn, kenke fiɛ ficii keege lemme di jee dicii dvú.

4

Ɛ Baul tefe Timatio le wvú egeè lemme diwɛ nɛy

¹ Me njemyi fin ê wo fwe dvu Nyo' bô Klistu Jisos wvù nu ke esaw bonyii bô bɛɛ dvú bô bô kpwekɛn wase. Ɛ me njemyi nje mbuynɛn we wvù wvù nu ke ebuyɛn noo nje bvunfon bwew nɛyɛyɛ le, ² è fewci diɛw Nyo'. Ɛ fewci kɛ nɛne dvú, kɛnɛɛ è nu kefew ke lɛɲ kɛnɛɛ è baa nu ke lɛɲ. Ɛ duɲci bojay bo bonyii le, saakè bó, yvuwsè mvuntelem mvubole bô nyɛkeey noo n'yɛyɛi wo. ³ Ɛ keè le kefew too lo kè bonyii yaa bɛɛ ke eleeme yí n'yɛyɛi wvu lɛɲ e kɛ. Bitem bibole nu ke efuu keeyuuke wase ɛ è nu fiɛ fimew jɛyɛ. Ɛ bó emum egom ɛ è nu bonyii bo n'yɛyɛi le bô nu eyɛyɛi wase ɛ è nu fiɛ fi bó koonke keeyuuke. ⁴ Bó nu ke ecinɛ keeyuuke fiɛ fi kecɛyɛ e, ebvuyte wase nɛne ɛ è nu ê mvumangaan e. ⁵ Geenɛn, fô wo le, è lewsè ɛkolɛ kuw teyɛyɛ sekeci, kuulè shém yí bonɛwɛ e, egeè lemme di wee wvù ghane lo fewci diɛw Nyo' le. Ɛ geè lemme diwɛ dicii nɛy.

⁶ Fô me le nu ɛ me nu wase keeseen diɛwɛ mbvuum e, ɛ kefew kocine wase kè bó nu ejo me ege dvú diɛwɛ no bó ke fuu mbvuum yí ketan ke ncese le. Kefew kè me nu enkfule nu ɛ kocɛn wase. ⁷ Me nu ɛ ndiu wase bvudiuw bvù jee yí fiɛ fi Nyo' le, ɛ nlewɛ kenlewɛ ɛ mɛse, ɛ njicɛ mbee wɛm e ɛ mɛy yí dvú le. ⁸ Ɛ kɛw yí keeseen e nu ɛ bó ɛ gɛɛ wase kefo kem ke bvunfon e kè è nu ke nce wvu teyɛyɛ e. Kefo kin nu kè Tata wvù nu wee wvù saake bonsaw teyɛyɛ nu ke ebon ê me ɛfa yí diuu di fokemɛse le. Kɛ wvù nu ke ebon kɛ ɛ è nu kem maan kɛ. Wvù nu ke ebon tɛn ke bonyii bocii bô koonke le wvù ekase eto le.

Ɛ Baul see no mwɛɛm nu ê keba kew e

3:10 Lum 16:24; 1Tim 1:5 **3:11** Lem 13:50; 14:5; 14:19; Mben 34:19; 2Kol 11:23-29 **3:12** Mat 16:24; Jon 15:20; Lem 14:22; 1Tɛs 3:3 **3:14** 2:2; 1Tim 1:10 **3:15** Jon 5:39; Lum 15:4; 1Tim 4:13; 2Bi 1:21 **3:17** 2:21 **4:1** Lem 10:42; 2Kol 5:10; 1Bi 4:5 **4:2** Lem 20:20, 31; Tay 1:13 **4:3** 1Tim 1:10; 4:1 **4:4** 1Tim 1:4 **4:6** Fili 2:17; 2Bi 1:14 **4:7** 1Kol 9:24-25; Fili 3:12-14; 1Tim 1:18 **4:10** Fili 2:21; Kolo 4:14; Flm 24; 1Jon 2:15; 2Kol 2:13

9 Timatio, momε naa ntay keeyanſen eto cekey ê me le. 10 Ε keè λε Demas nu ε koη wase woη wvu keseen wvun, ε laη me ε γεν Tesalonika. Klesens nu ε γεν Galēshia, Taytus ε γεν Dalmatia. 11 Ε μεy κε Luk wvú embeη wvù nu bee wvú. Seke wo too, jo Mak ε ben ε wvú no too. Wvú nulo efici me baay yî lemme le. 12 Tikikus nu ε me ε ntum wvú Efesus. 13 Seke wo too, jo kekum kem ke baay kè me nto ηγεκεε yew dvu Kabus ê kelaante kè Towas e. Ε toò ten bô boηwa' bem, efey mvunciim bô bó fe bô jéw nyam. 14 Aleksanda wvù tfuyte elame nu ε ge ηγεw bô me ε è yaa nu wvu weε κε. Tata nu ke elaw wvú yî gee diew e. 15 Ε yenè ten ben ε wvú. Wvú kicine saaka wvù beene fewci naa lo baay. 16 Yî nsaw wem e nu ε diuu di fwe di me nto nleemεε ê kebeη ke nsaw e nu ε wee to baa leem lo ê me ejim κε. Bonyii bocii to nu ε lewte me. Fo Nyo' esaw bó yî fifie le κε. 17 Geenεη, Tata to nu ε leem ê me ejim, nya me bô mvunγay keenfewce saaka wvù jee ntay wvu λε bonyii bô yaa nu κε Bojuu eyuw saaka wvudvu. Nonεη wvú to nu ε bvuse me diuw bvule le. 18 Tata nu ke ebvuse κε me can fiεε fi befe le ficii, ke eghan elese me bvunfon bwew bvu fowe le yî nyεkeey e. Beene etumtè moηkum mew sekecii σε ηka. Fí enù nonεη.

Boηgayma

19 Gayε Blisilia bô Akpwila le enya ê me. Gayε ten yew Onesifolus e. 20 Elastus to nu ε sheε Kolen, ε Toofimus nu ε me nto ncine wvú le Miletus ε wvú cemte. 21 Momε naa ntay keeto é kefew ke nffum wvù temyi le σε κεw. Yubulus ciinse ηgayma ê wo. Budens bô Linus noo Klawdia bô boom bo bwee wesebeene le bocii yî Klistu le ciinse ten ηgayma. 22 Me nleke λε Tata etaalè fô keyoy kuw e. Wvú ebuw ben bocii.

Nwa' wvù Baul to san εε ê
Taytus
Fiεε fi nu ê Nwa' Taytus
wvun e

Nwa' wvun to san Baul fô cuwee mvu le ε bó teje le Taytus. Taytus to nu wee ketum kemew kè yaa nu ke ke Bojuu le, ε wvù to cinε nce won wvubole banke no nu wee mbee wvu Klistu. Wvù to lemte bô Baul, nu wee wvù fici wvù yî lemme diew di diew Nyo' le. Baul to san nwa' wvun fô cuwee wvun e ε wvù nu won wvù Klet e. Wvù to nu jó ε Baul ε cinε wvù le le wvù eshεε eficì jó taale no lemme di kentaashe ke bonyii bo mbee le gene.

Baul nu ε tamce Taytus ekume kenje kè bonyii bô nu bikuu bi kentaashe ke bonyii bo mbee le kenje keekenje. Wvù to jemyi ê wvù no wvù to yene ε bonyii bo Klet nteen kenje kenje ε è nu kè befe. Fiεε fi bii fó nu ε wvù teete Taytus no è nulo é wvù eyeyi bonyii jey jey ê kentaashe ke bonyii bo mbee le.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

1:1-4 Kenkewce

1:5-16 Ekume Bikuu bi kentaashe ke bonyii bo mbee le

2:1-15 Ekume gee di bonyii jey jey ekenkè ente jo kentaashe ke bonyii bo mbee le

3:1-11 ε Baul tefe Taytus

3:12-15 Kemεε

1 ε nu me wvù Baul, ε me nu waa lemme Nyo' noo waa ntum Jisos Klistu. Lemme diem nu keengee ε mbee bonyii bô Nyo' nu ε caw gene fwe, bô le bó ekeè fiεε fi keceey fi bii nce wvù è nu wvù Nyo' gomte le, 2 emum etaalè fwe yî nshii wvù mey lo wvù Nyo' wvù nulo saa mbiay mbiay to kawεε ε won se ke kew e. 3 Kefew ke len to nu ε dioo kocen, ε wvù mum dunce diew ye endan

fele yî diew ye yî me nfewci le, ε è to nya Nyo' wvù Mboyse wesebeene mvungay mvudvu ê me le me enfewci.

4 Me nsaanke nwa' wvun fô wo le Taytus. Wo nu waa wem wvu keceey yî mbee wvù è nu wesebeene bocii le. Nyo' Ice bô Klistu Jisos wvù Mboyse wesebeene ebuw wo, enya wo bô nyekeey.

Lemme di Taytus to shεεε Klet keege

5 Shiee wvù me nto ncin'yεε wo le Klet to nu le wo eshεε enle mwεεm mvù nu ε lemlεm, ebvuu egeε bocee bintaashe bi bonyii bo mbee le bilaante le bicii ê je yî me nto ndunceε ê wo le. 6 Wee keenu cee kentaashe nu ε wvù kenje keenu wee wvù yaa kenje ke fiεε fi bó ebaci wvù yî dvù le ke. Wvù kenje keenu dwee kpwoon mwaan, ε boom bew nu bonyii bo mbee le, ε è yaa nu bô bonyii yene le bó ghanghane lo kenεε temyi bikuu ke. 7 No cee ekole ke kentaashe le nu wee lemme Nyo', tu ke wvù kenje keekenje fiεε fi bó ebaci wvù yî dvù le ke. Ke wvù kenje keedunji ye kenεε kenje shém yî ton'yεen kenεε nu wvù wuu mbvuum ε mó koole ke. Ke wvù kenje keenu wvù wamene bonyii kenεε wvù kuunke ke ε è nu sew ke. 8 Wvù kenje keenu wvù fiisene bonyii bo ghane le, koonke fiεε fi è nu fi jee, gee mwεεm bô bvufee, kenje nce wvu teyete, kenje nce wvù yuule, kee keejice ye ye le. 9 Wvù kenje keenu wvù jici n'yεeyi wvù è nu wvu len wvù bó yeyi wvù dvù ntay, wvu le wvù enyaa ntefe ê bonyii bii ε è nu n'yεeyi wvù è nu wvu len e, ebvuu etooshi ten bonyii bô kicine n'yεeyi wvudvu.

Bó ecilè n'yεeyi bonyii bo mbiay e

10 Me njemyi nen njefo bonyii nu dvù nteen bô temyi bikuu, bô jemyi diew yi ecici, leεle bonyii, efey mvunciim ngoo bonyii ba bô leeme ke le bó kenje keetfuuse bonyii yew.

11 Boban nu bonyii bò bó eban lo dew yibo, njefo bó ghane bvunse yéw bonyii yicii no bó yéeyi mwεem mvù bó yaa kenke keeyeyi ke. E bó gee nonen ε è nu nje bigew bi εcici bi bó kuunke. ¹² Bonyii ban nu ε wee wvubo mvu kebεε wvù bó duu le è nu wee ntum Nyo' wvubo to jeme wase ekumε bó gayte le, “Bonyii bo Klet ké no nu bonyii bo mbiay e sekecii. Bó nu lo nyám yi ηkpwaante yi befe, nu biwelencoy bi wuwte ke ε è nu mwεem mvudien.” ¹³ Njeme wvudvu wvun ekumε bó nu lo kecεey. Nonen è looci tooshi lo bó dew yibole, wvu le bó ekenke mbee ε è nu wvu len, ¹⁴ efey fo bó enya bikuu bibole eyuuke ε è nu mvumangan mvu Bojuu le, kenεε mwεem mvù bonyii bò nu ε tun mwεem mvu kecεey mvù Nyo' gayte le bonyii ebii dvú le. ¹⁵ Bonyii dioo kenke mvuntelem mvù yuule, ε mwεem mvunciim no yuule fô bó le. Geenεn, bó dioo kenke mvuntelem mvù yiile se bó kenke mbee, fiεε saa enu dvú fi yuule fô bó le ke, njefo bonkpawce bobole bó je yi mvuntelem mvubole nu jó, nu ε befe wase. ¹⁶ Boba bonyii duu le bó kee Nyo', geenεn ε gee dibole kaa dunçi le bó nu ε ma lo Nyo'. Nce wvubo nyene baay, ε bó temyi bikuu. Ke bó nu bonyii bò nulo ege naa lo fiεε fi jee ke.

2

Bon'yéeyi ekumε kenje kè jee

¹ Fô wo le Taytus, fiuw nu ε wo kenke keeyeyi bonyii ε è nu bó mwεem mvù cemsene ê n'yéeyi wvu len e. ² E teetè bolemsε bò nu wase ngaybonyii le bó ejici ye yibole yi fiεε le ficii, kenkè n'wvum fô bikuu bibole, geè mwεem diεwε bonyii bò kenke bvufee le, kenkè mbee ε è nu wvu len, kenkè kenkonen ε è nu ke len, kuulé shém yi bongew e bocii.

³ E teetè ten bokεεε bò nu wase ngaybonyii le bó ekenkè kenje ε è nu kè dunçi n'wvum fô Nyo' le. Fo bó ekunsenè mvunκunsen ke. Fo bó enu bonfaw bo mbvuum e ke. Bó eyéeyi bonyii ε è nu bó mwεem mvù jee.

⁴ Nonen, é bó emum eteete ηgon bokεεε no è nulo é bó ekoonke bole' bobole noo boom bobole, ⁵ bvuu geè mwεem diεwε bonyii bò kenke bvufee le, ceè nce wvù yuule, tawtenè yéw yibole, kenkè mvuntelem mvù jee fô bonyii le, yuukè bole' bobole. Nonen, wee saa ebvuu enu dvú wvù nulo ejeme diεw yi befe ekumε diεw Nyo' ke.

⁶ E nu ke lenlen no wo nu ejemyi ê cubonyii le bó kenke keegeè mwεem diεwε bonyii bò kenke bvufee le. ⁷ E dunçi kenje kè jee yi fiεε ficii fi wo gee le, wvu le bonyii eyenè bejene. Seke wo yéeyi bonyii bó fiεε, ε wo lese fitele fiuw ficii yi dvú le, no yéeyi bó shiee, ⁸ ε njeme wo nu wvu len wvù è nulo wee saa ekenke fiεε fi befe keejeme ente jodvu ke. Nonen, é bonyii bò kicine beene ewuumen njefo ke bó kenke fiεε fi befe keejeme ekumε beene ke.

⁹ E teetè bonfaw le bó enya bikuu bibole ê bonyii bò kenke bó, egeè fiεε ficii no bó gomte le bó egeè. Fo bó etfuusè fiεε dew yibole ke. ¹⁰ Fo bó esoonkè mwεem mvubole ke. Bó kenke keedunçi lo ê jé le yicii le bó nu bonyii bo kecεey e. E bó gee nonen yi fiεε ficii le, é bonyii emum eyene n'yéeyi wvu ekumε Nyo' wvù Mboyse wesebeene le, le è nu fiεε ε fí kenke njon.

¹¹ E yéeyi bó nonen, njefo mbuwma Nyo' keeboyse bonyii nu ε to wase wvu le è nelo é bonyii bocii ke eboy. ¹² Mbuwma wvun yéeyi beene le beene ecine nce wvù yaa nu ke wvù Nyo' gomte le, bó le fo beene ekenke shiee wvu baay yi mwεem mvu yi nshε le ke. Le beene eceè bó bvufee bvuseεbeene fó bvucii, ceè nce wvu

1:13 2Tim 4:2 **1:14** 3:9; 1Tim 1:14 **1:15** 1Tim 1:5; Mat 15:11; Lum 14:14, 20 **1:16** 2Tim 3:5; 1Jon 2:4 **2:1** Efe 5:21-6:9 **2:1** 1Tim 1:10 **2:2** 1Kol 13:13 **2:3** 1Tim 3:11; 1Bi 3:1-5 **2:5** Efe 5:22-24 **2:6** 1Jon 2:14 **2:7** 1Tim 4:12; Fili 3:17 **2:8** 1Bi 2:15 **2:9** 1Tim 6:1-2 **2:10** 3:4
2:12 Efe 1:4; 1Jon 2:16 **2:13** 1Kol 1:7; 1Tes 1:10

teyey noo nce wvù Nyo' gomte yí wonj wvun e. ¹³ Beene eceè nonen, ceyte bvujonke bvù beene taale fwe yí dvú le bvù nu ke ebuynen, bvù è nu bvukuke bvù Nyo' wesebeene wvu baay wvù è nu Mboyse wvù Jisos Klistu le. ¹⁴ Wvù to nu ε nya ekole kew nje yese beene keesum beene yí bibefe le bicii, keege é beene eyuule, nu bonyii bew bò kenke shiee wvu baay keege gee di jee.

¹⁵ Mvun nu mwεem mvù wo kenke keeyeyi bonyii dvú. E teetè bó, dunçi bojay bobole bò mvunḡay mvunciim mvù wo kenke. Fo wo ebee é wee ejin wo ke.

3

No è nulo é gee di bonyii bo mbee le enù

¹ E tamçi bonyii bo mbee le le bó eyuukè bonyii bò saake wonj bò bò kenke mvunḡay è bó we le. Bó egeè fiε fi bó gayte, enù ε bó ε seyse keege fiε ficii fi è nu fi lenj. ² Fo bó ejemyi fiε fi befe ekume wee ke. Fo bó ewaalè diwaa ke. Bó enù wεε, joo bikuu bibole fokuse fwe dvu bonyii bocii. ³ E kumyi le beene ten to shee gee keyun, temyi bikuu, jayte je. Beene to nu bonfaw bo mwεem e jεy jεy mvù ye yesebeene to koonke, bvuu diee bikuu bisεbeene. Beene to cee nce wesebeene kenke ke ε è nu mvuntelem mvù befe bó kendonj ke benεen, ε bonyii bane beene ε beene bane ten bonyii.

⁴ Geenεn, ε Nyo' wvù Mboyse wesebeene ke dioo dunçe fitele fiew fi jee bò kenjonen kew fò beene le, ⁵ mum boyse beene. Ke wvù to boyse beene nje fiε fimew fi lenj fi beene to gee ke. Wvù to boyse nje shen ye fele yí ncuke wvù wvù to cukεε beene ε beene kenke mboo wvu fwε le, ε Keyoy ke Yuule kumen beene ε beene

no nu bonyii bo bofε kenke nshii wvu fwε. ⁶ Keyoy ke Yuule kin nu ε wvù to looce tfuw lo yí yese beene le fele yí Jisos Klistu wvù Mboyse wesebeene le. ⁷ Wvù to ge nonen wvu le wen ebuw lo beene, ejo beene le beene nu se jay, emum enu bondiela bew taale fwe keeke ekεnke nshii wvù mεy lo. ⁸ Njeme wvù me njeme wvun nu naa lo keceey.

Me nshieele naa le wo ejemyi ciise lo mwεem mvun è bonyii, wvu le bonyii bò nu ε bee Nyo' le eyen le bó enya bikuu bibole keege gee di jee. Mvun nu naa mwεem mvù jee baay, ε mvù too bò sew fò bonyii le bocii. ⁹ Geenεn, è wεmtè bombew bo keyun e, bò εdiee ε bo'icee dikfuu yò bonyii ke she taanke. E wεmtè ten mvunḡicen bò diwaa di ekume bonci bo Bojuu le. Ke mvumvun mwεem kenke naa lo sew ke. E nu mwεem mvu εcici. ¹⁰ E wee nu dvú wvù too bò kenḡawsen, é wo jeme è wvù. E wo jeme è wvù kan mwaan ε buy bokaḡ bofεε se wvù lu, é wo cinε je ye le. ¹¹ E keè le wvuwe wee nu ε wvù ε cinε wase je yi lenj e ε no bvuyte lo, ε nce we nu wvu kebefε, ε wvù ε lese wase ekole kew ηḡew e.

Njeme bò bonḡayma bo fokemεse

¹² Me nu ηke enciinse Ateamas kenεε Tikikus fò wo le. Wvù ke dioo ε to, ε wo mom naa ntay keeto fò me le Nikobolis. E nu jó jò me nu ε nseyse le me nu ηke enu yí kefew ke nffum wvù temyi le. ¹³ Momε naa ntay keefice Senas wvù wee wvù looci kee bonci, bò Abolos yí lene dibole. Momε eyen le bó nu ε kenke fiε ficii fi bó shieele. ¹⁴ Bonyii bosebeene ten kenke keeyeyi keenya bikuu bibole keege dilemme di jee, wvu le è nulo é bó efici yí mwεem mvù nu shiee le le bó efice le. Fo bó enù ke lo εcici ke.

¹⁵ Bonyii bocii bò nu fen bee bó ciinse ḡayma è wo. Gayε bonyii bo

2:14 3:14; Ksm 19:5; Esek 11:20; Gal 1:4; Efe 2:10; 1Tim 2:6; Ibu 13:12; 1Bi 2:9; 1Jon 3:16 **3:1** Lum 13:1-7; 1Bi 1:13-17 **3:3** 1Kol 6:11; Efe 5:8 **3:4** 1:3; 2:10-11; 1Tim 1:1; 2:3; 4:10; Tay 3:6 **3:5** Jon 3:5; Lum 6:4; Efe 2:8-9; 5:26; 2Tim 1:9; 1Bi 1:3 **3:6** Lum 8:9-16; 1Kol 6:11; Gal 5:25; 2:13; Fili 3:20; 2Tim 1:10; Tay 3:4; 2Bi 1:11; 1Jon 4:14 **3:7** Lum 3:24 **3:9** 1:10-16 **3:9** 1:14; 1Tim 1:4 **3:10** Mat 18:15-17 **3:12** Kolo 4:7-8 **3:13** 1Kol 1:12 **3:14** 2:14; 2Kol 8:8-9; Gal 5:22; Efe 4:28; Kolo 1:10

mbee le bocii bò koonke beene. Nyo'
ebuw ben bocii.

Nwa' wvù Baul to san $\epsilon \epsilon \hat{e}$
Filemun
Fi $\epsilon \epsilon$ fi nu \hat{e} Nwa'
Filemun wvun e

Filemun to nu wee Klistu, $\epsilon \hat{e}$ nelo enu ϵ wvù to nu wee kentaashe ke Kolose. ϵ to nu wee ϵ bó kee wvù ntay. Wvù to kenke nfwá ϵ bó teje ϵ Onesimus. ϵ nfwá wvudvu ke ne lewte mum gen buynen yí Baul e yew ncaw e. ϵ Baul ke ge ϵ Onesimus mum tu wee Klistu.

Nwa' wvun nu ϵ Baul to san fô Filemun e keeleke ϵ wvù ekase ejo Onesimus \hat{e} wvù elemte wvù le no wvù to shee lemte. ϵ Baul mum ciinse Onesimus fô wvù le $\epsilon \epsilon$ ϵ wvù $\epsilon \epsilon$ shé fi $\epsilon \epsilon$ fi wvù to ge ϵ efisen wvù wase diewe waa bwee yí Klistu le.

Bikuu bi mwem e \hat{e} nwa' wvun e

1-3 Kenkewce

4-7 ϵ Baul bense Filemun

8-22 ϵ Baul $\epsilon \epsilon$ ϵ Filemun efisen Onesimus

23-25 Ngayma wvu fokemese

1 ϵ nu me wvù Baul, ϵ me nu yí ncaw e nje me nu wee Klistu Jisos. ϵ nu bee waa bwee wesebeene wvù Timatio. Me nsaanke nwa' wvun fô Filemun wvù nsaa yesebeene shém wvù bee bó lemte yí fi $\epsilon \epsilon$ le fimwaan, 2 noo fô Afia wvù jeme yesebeene le, bó Alkibus wvù beene ϵ bó diuu yí fi $\epsilon \epsilon$ le fimwaan diewe bonyii bo jem e, noo fô kentaashe ke bonyii bo mbee le kè taashi \hat{e} wo yew e. 3 Nyo' Icee wesebeene bó Tata Jisos Klistu ebuw ben bó kembonen, ebvuu enya ben bó mvuntelem mvù $\epsilon \epsilon$ tene.

ϵ Baul nya keyoone \hat{e} Nyo' nje Filemun

4 Filemun, me nke ndioo mbunlee sekeci ϵ nkume wo, no nyaa ke $\epsilon \hat{e}$ nu keyoone \hat{e} Nyo' wem $\epsilon \epsilon$ wo, 5 njefo me n'yooke no wo nu ϵ lese fitele yí Tata Jisos e, ϵ no koonke

bonyii bó \hat{e} nu bo Nyo' le bocii. 6 Me ϵ no mbunlee ϵ no wo nu ϵ lese wase fitele yí Jisos e, ben ϵ bonyii bo Nyo' le ϵ no nu yí kentaashe le, fifin ege \hat{e} wo emese eki $\epsilon \epsilon$ mwem mvù jee mvunciim mvù \hat{e} nu mvusebeene bó nu ϵ taashe bó bo Klistu. 7 Waa bwem, kfuu kenkonen kè wo kenke fô bonyii bo Nyo' le, gee ϵ mvuntelem mvubole $\epsilon \epsilon$ tene, nu ϵ ge me ϵ no n'yooke njon baay, ϵ fitele fiem ten yvuwse.

ϵ Baul $\epsilon \epsilon$ Filemun $\epsilon \epsilon$ Onesimus

8 Fi $\epsilon \epsilon$ fimew ϵ mum ϵ no nu dvù fi me nshieele ϵ wo ege, $\epsilon \hat{e}$ be nulo \hat{e} me engay lo bó mvungay mvù me nkenke diewe wee Klistu le ϵ wo ege.

9 Geen, nje kenkonen, me nu enku lo can \hat{e} wo. Me wvù Baul nu wase ngaywee, ϵ me mbvuu nu yí ncaw e keseen nje saaka wvu $\epsilon \epsilon$ Klistu Jisos. 10 Me ϵ no nkule can \hat{e} wo $\epsilon \epsilon$ waa wem wvù Onesimus wvun. Me nto njo wvù waa wem e yí mbee le nu yew ncaw e fen. 11 Fwele to nu ϵ wvù nu fi $\epsilon \epsilon$ fi ϵ cici fô wo le. Keseen wvù ϵ no looci wase nu naa wee fô bee wo le bocii.

12 Me ϵ no ntfuuse wvù jim fô wo le keseen. Wvù looci nu fitele fiem.

13 Me nkoonke $\epsilon \hat{e}$ be nulo \hat{e} me enge wvù mbew yem e \hat{e} wvù etaale fô me le fô bvudvuu bwuw e no me nu yí ncaw e fen nje saaka wvù jee wvu $\epsilon \epsilon$ Jisos. 14 Geen, me ϵ n'gen ϵ ke \hat{e} nulo \hat{e} me enge fi $\epsilon \epsilon$ diewe fifin e se wo kee fó ke, njefo ke me ngomte ϵ lemme diuw di jee di wo gee fô me le enù ke diewe me nkane lo wo ke. Me ngomte ϵ fi enù no fitele fiuw nu ϵ bee.

15 Sekemew ϵ Onesimus to ne \hat{e} wo ejise yí kefew e caan nen, ϵ wvù ke dioo ϵ tu jim, \hat{e} ben ϵ wvù emum enù wase kemakaa, 16 ϵ wvù yaa bvuu nu nfwá ke, ϵ wvù fele wase nfwá. Wvù nu wase waa bwoo shém yí Klistu le, ϵ wvù nu ten fô me le baay se ge fô wo le, no wvù nu wee wo lemme bvuu nu wee Tata. 17 Nonen, \hat{e} wo fen nu

ε yεn λε bee wo nu yî kentaashε le, ε wo fiisεn wvú no ε be nu me ε wo efisεn. ¹⁸ Ε ε nu λε wvú to nu ε jay fiεε fô wo le, kenεε λε, wvú kenke fioo ben ε wvú, ε wo γεε ε diee diem e. ¹⁹ Me nsaanke fin ε ε nu bô kebo kem λε, “Me wvú Baul nu ηke enlaw.” Me njemyi nεn ε κε shiee nu dvú wvù me nshe nseje lo λε, wo tεn kenke fioo bee wo κε. Nshii wvù wo kenke keseen nu nje me. ²⁰ Nonεn waa bwεεm, ficε κε me njefo bee wo nu bonyii bo Tata le. Geε nonεn nje kentaashε ke bee wo le yî Klistu le ε ye ejon me. ²¹ Me nsaanke ε wo nεn, ηkee naa ntay λε wo nu ebee keege fiεε fi me ηgayte, ε wo nu dioo gee, ege naa efesεn lo.

²² Keebvuu bise fó, seyse bvudvuu bvυ nce le ε me, njefo me ntaale fwe ηkee λε Nyo' nu eyuw bunle yene eci-inse me fô ben e.

Ngayma

²³ Ebaflas wvù nu bee bó yî ncaw e fεn nje saaka wvu εkumε Klistu Jisos, gayte wo le. ²⁴ Maaku, Alistakus, Demas noo Luk bò bee bó lemte yî kentaashε le, gayte tεn wo le. ²⁵ Tata Jisos Klistu ebuw ben bô kembonεn kew ε kí efici biyoy binεn.

Nwa' wvù bó to san $\epsilon \epsilon \hat{\epsilon}$
Bo'ibulu
Fi $\epsilon \epsilon$ fi nu $\hat{\epsilon}$ Nwa' Ibulu
wvun e

K ϵ beene looci kee wee wvù to san $\epsilon \epsilon$ η wa' wvun k ϵ , geen ϵ ϵ beene kee ϵ bó to san fô bonyii bo Klistu le bò nu Bo'ibulu. Bo'ibulu nu diee di Bojuu le dimew. Bó to san keege ϵ Bojuu bò to nu ϵ lese wase fitele yí Klistu le em ϵ y k ϵ eleeme yí dvú le, naa no bon ϵ w to cim too fô bó le jé le jé le. ϵ to nu ten keege ϵ bó eki $\epsilon \epsilon$ le monkan mo monfem mò Jisos to dvú kenke mvun ϵ gay fele mo moyvuum. Bó to san ten keetefe bó ϵ bó ekeè ϵ fi $\epsilon \epsilon$ fi Nyo' nu ϵ kaw bonyii dvú nu ϵ k ϵ fí yaa nu ke esoy kuse k ϵ . Bó nu ϵ dun $\epsilon \epsilon$ le mw $\epsilon \epsilon$ m mvù Klistu wvù Waa Nyo' nu ϵ to dvú fele mvu bonyii bo ntum Nyo' bo fwele le, njefo mvubole to nu k ϵ lo binjinjin, ϵ Klistu ϵ to wase bó mw $\epsilon \epsilon$ m mvù $\hat{\epsilon}$ nu mvu ke $\epsilon \epsilon$ y.

Bikuu bi mw $\epsilon \epsilon$ m e $\hat{\epsilon}$ η wa' wvun e

- 1:1-3 Klistu looci nu wunte Nyo' ke $\epsilon \epsilon$
 1:4-2:18 Klistu fele bonceendaa bo Nyo' le
 3:1-4:13 Klistu fele Muses bó Yoshua
 4:14-7:28 Klistu nu cee ncese wvù fele bocee ncese bocii
 8:1-9:28 Monkan mò Klistu to dvú fele mo moyvuum
 10:1-39 Ncese wvù Klistu to ge ϵ fele boncese bocii
 11:1-12:29 Ekum ϵ keelese fitele yí Nyo' le
 13:1-25 Ntefe wvu fokem ϵ se

Nyo' nu ϵ jeme wase $\hat{\epsilon}$ beene ϵ è nu diuw Waa we le

¹ ϵ to shee nu fwele, ϵ Nyo' jemyi $\hat{\epsilon}$ bo'icee bos $\epsilon \epsilon$ beene dew bonyii bew bo ntum e boka η e nteen bó $\hat{\epsilon}$ jé le j $\epsilon \epsilon$ y j $\epsilon \epsilon$ y. ² Geen ϵ , è dioo nu ϵ diuw ϵ yan yo fokem ϵ se le, wvù ϵ jeme wase $\hat{\epsilon}$ beene

ϵ è nu diuw Waa we le. ϵ nu Waa we wvun wvù wvù nu ϵ ge $\epsilon \epsilon$ ϵ wen nu ke enya fi $\epsilon \epsilon$ ficii can ye le $\hat{\epsilon}$ wvù esaakè. ϵ è nu wvù wvù Nyo' to bom $\epsilon \epsilon$ wonj bó fi $\epsilon \epsilon$ ficii can ye le. ³ N'yuu Nyo' lawkene yí ye le, ϵ wvù nu wunte Nyo' ke $\epsilon \epsilon$. ϵ nu wvù wvù gee ϵ ϵ bul ϵ bó nsh ϵ se nu dvú. ϵ wvù gee ϵ è nu bó di ϵ w ye yí kenke mvun ϵ gay e. Wvù to nu ϵ man bibef ϵ bis $\epsilon \epsilon$ beene. No wvù man non ϵ mum ben we shii $\hat{\epsilon}$ ϵ bo ke $\epsilon \epsilon \epsilon$ y ke Nyo' Bvukuk ϵ le.

Waa Nyo' kuuke fele bonceendaa bo Nyo' le

⁴ Fí ϵ mum ϵ no nu ϵ Waa Nyo' kuuke naa baay fele bonceendaa bo Nyo' le, k ϵ len ϵ no diee di Nyo' teje wvù dvú kuuke naa ten baay fele di-bole. ⁵ Beene kee ϵ wvù kuuke lo njefo k ϵ nceendaa Nyo' mvu nu dvú wvù Nyo' ke nu ϵ yuu wase gay $\hat{\epsilon}$ wvù ϵ ,

“Wo nu Waa w ϵ m,

ϵ ϵ ben nu ϵ me ϵ η gay wase ϵ me nu Ico” k ϵ .

ϵ k ϵ mvu nu dvú wvù wvù ke nu ϵ yuu wase jeme ekum ϵ wvù ϵ ,

“Me nu η ke enu Ice,

ϵ wvù nu Waa w ϵ m” k ϵ .

⁶ ϵ to nu kefew kè Nyo' to nu keetum Waa we wvu fwe wvun yí wonj wvun e, ϵ wvù gay ϵ ,

bonceendaa bowene bocii ewvumtè wvù.

⁷ ϵ fi $\epsilon \epsilon$ fi Nyo' to jemy $\epsilon \epsilon$ ekum ϵ bonceendaa bew nu ϵ ,

wen gee ϵ bó nu di ϵ w ϵ fwefwe le,

gee ten ϵ bó bò nu bonyii bowene bo lemme le

nu di ϵ w ϵ elem ϵ η guy e.

⁸ ϵ dioo tu fô Waa we, ϵ wvù gay ϵ ,

“O Nyo', wo nu ke eshii yí kawla wo le esaake sekecii se η ka.

Nce wvu tey ϵ tey nu ke enu ketoome ke bvunfon bwuw e.

⁹ Wo koon η ke ϵ è nu fi $\epsilon \epsilon$ fi tey ϵ tey, bane fi befe.

Non ϵ me wvù Nyo' wvù nu Nyo' wo ϵ mum ϵ mbense wo ϵ nfey η goo yo,

no me nu ε n'yefe wo bô nsusu bonfon yì è nu yi bvujonke.”

¹⁰ Ε wvú bvuu jeme ten ê Waa we le, “Tata, è nu wo wvù to bomεε nshε fonkew,

ε mwεεm mvunciim mvù nu we nu lemme di εbo kuw e.

¹¹ Mwεεm mvun nu ke eka, geenεn ε εshεε ke wo.

Mvù nu ke eyvumεn diεwε ndvù le.

¹² Wo nu ke ekεwe mvù diεwε kekum e.

Mvù nu ke ekumεn diεwε no ndvu ké kpwe ncom.

Geenεn wo nu ke emεy ke nu no wo nu.

Ke bilum biuw nu ke eyuu eka ke.”

¹³ Ε nu nceendaa Nyo' mvu wvù la wvù Nyo' ke nu ε yuu wase gay ê wvù le,

“Shiile ê εbo kem ke εceεy e, egen ebuy kefew kè me nu ηke enjike bonyii buw bo bvuban e ê wo εjise diεwε kedvuushεε ke bikaa biuw e, ε wo etome bikaa yì bó le?”

¹⁴ Bonceendaa bo Nyo' le ban nu ke lo biyoy bì lemte Nyo' le, ε wvù tumte ε bí ghane fici bonyii bò nu ke ekεηke mboyma.

2

Fo beene emwase mboyma wvù Jisos to ghane fewci ekumε wvù ke

¹ Fí ε mum ε no nu le beene keηke keεεε bvufee naa ntay yì fiεε fi beene to yuwεε le, wvu le fo beene ke ene ebvuyte lo ke. ² Beene kpwaake le, ε bontum bò bonceendaa bo Nyo' le to teete fwele to nu fiεε ε fí temyi naa baay, ε wee ké εngoy mvu keηεε etun keεge no bó gayte, ε mwεten keηke nlawma wvudvu ke leηleη, ³ ε ke ege la ε beene enu se bó ε yen ηεw fεn ε beene ε jo mboyma wvù kuuke wvun ke lo ncεw? Mboyma wvun to yaw Tata Jisos no fewci ekumε wvù, ε bonyii bò to yuwεε no wvù fewci ke mum tom ten keceεy kedvu no bó to fewci ê beene. ⁴ Ε Nyo' ten

to nu ε tom bô mwεεm mvù dunçi mvunγay mvu mwew noo binghaw bi mwεεm e noo mwεεm mvu diuw wvù yumεen e mvù bó to gee. Ε wvù bvuu gawce nnyá Keyoy ke Yuule no wvù to shieele keetom dvù.

Jisos nu wee wvù nu ε ceε je mboyma fô beene le

⁵ Nyo' to baa γεε won wvu fwε wvù bese fewci ekumε wvù wvun le è nu ke esaake bonceendaa bew ke. ⁶ Bó nu ε san bvudvuu bvumew e ê Nwa' Nyo' le ekumε saaka wvun le,

“Wee wvu wum nu naa la wvù wo kpwaake ekumε wvù?”

Waa wee wvu wum nu naa la wvù wo keηke shiee we?

⁷ Yì kefew e nen caan nu ε wo to ge ε wvù no nu yì bvudvuu le

ε bvù nu ekuse jo bvυ bonceendaa buw e.

Ε wo ke ghaa wvù ε wvù no keηke bvukuke bô n'wvum.

⁸ Wo nu ε γεε mwεεm mvunciim ekuse jo wvù, wvù ε no saake.”

No Nyo' to γεκεε mwεεm mvunciim ekuse jo wee wvu wum, fiεε fimew baa bvuu nu dvù fi nu se fí nu ê wvù ekuse ke. Naa no fí cim nu nonεn, nu ε ke beene yεne wase le mwεεm mvunciim nu ê wee wvu wum ekuse ke. ⁹ Geenεn Jisos nu wee wvù beene yεne le yì kefew e nen caan nu ε Nyo' to ge ε bvudvuu bwew no nu ekuse jo bvυ bonceendaa bew e. Ε Nyo' ke bense wvù ε wvù no keηke bvukuke bô n'wvum njefo wvù to nu ε yen ηεw kpwe, wvu le wvù ekpwe kpwe wee tfuu nje mbuwma wvu Nyo' fô bonyii le. ¹⁰ Ε nu Nyo' wvù ge mwεεm mvunciim, ε mwεεm mvunciim nu mwew. No wvù to gomte le wen nu ke ejo bonyii bocii bò è nu boom bew ε bó eley bvukuke bwew e, ε fí mum no nu naa leη le wvù ege ε Jisos eyen ηεw wvu le wvù enù ε wvù ε kpwεnten ε gen ε mεse wee wvù eceε je mboyma fô bó le. ¹¹ Wvù wvù Jisos wvù gee ε bonyii se yuule ê Nyo' εjise, nu ε bô

bonyii bodvu bò wvú gee ε bó yuule, kenke Icee bó mwaan. Ε nu fiεε fi ke wvú wuumene keetenje bó le boom bo bwee wen e ke. ¹² Wvú to nu ε gay ê Nyo' kefew kemew e le,

“Me nu ηke encawsee diee diuw we ê boom bo bwεεm e ente.

Me nu ηke en'yemte mbensee wo ê kentaashε kebole ente.”

¹³ Ε wvú bvuu gay le,

“Me nu ηke engeεε bvufee bwem yî Nyo' le.”

Bvuu kase gay le,

“Me wvun fεn bee boom bò Nyo' nu ε nya ê me bocii.”

¹⁴ No boom bò wvú gayte ban nu bonyii ε bó kenke nyam ye bò ελεμε, ε wvú wvù Jisos mum jo ten nyam ye wee wvu wum, wvu le è nulo é wvú ke ekpwe keenjoy dεwle wvù kenke mvunjoy mvu kpwe le. ¹⁵ Ε wvú ke ge nonεn mum bvuse bonyii bò to cee bvunfaw e yî nshii wvubole tfuu njefo bó to fane kpwe. ¹⁶ Fí looci yuule naa ntay le ke wvú to kenke shiee ε è nu fô bonceendaa bo Nyo' le ke. Wvú to kenke ε è nu fô kfuu di Abla'am e. ¹⁷ Ε nu fiεε fi to gee ε Jisos se tu diεwε boom bo bwee le yî fiεε le ficii, wvu le wvú enù ekole ke bocee ncese le kebole wvù camte shen fô bó le, ε wvú ε lese ten fitele yî lemme di Nyo' le keege keman é Nyo' elεεshε bibefε bibole. ¹⁸ No wvú to yεnεε ηγεw, ε mmom to fô wvú le, wvú ε mum ε no kee no è nulo é wvú efii bonyii bò mmom too ten fô bó le.

3

Jisos kuuke fele Muses

¹ Nonεn boom bo bwεεm e bò è nu bonyii bo Nyo' le, ε bó ε tee ten bó le bó ke eley won wvu we le, ben egeε bvufee yî Jisos e. Wvú nu waa ntum Nyo' bvuu nu ekole ke bocee ncese le ke mbee wvù beene ké no seje ê bonyii le. ² Wvú to lemte bò fitele fiew ficii fô Nyo' wvù to γεκεε wvú le

wvú elemtè wvú le ke no Muses ten to lemte bò fiew fitele ficii yew dvu Nyo'. ³ Geenεn, Jisos nu wee wvù bó ebenseè ntay fele Muses ke lenlen no wee ké bomte yew ε bó no bensee wvù fele yew yidvu. ⁴ Ke yew mi nu dvú yî nu se è bom wee ke. Geenεn, Nyo' nu wvù bom mwεεm mvunciim. ⁵ Muses to lemte naa ntay bò fitele fiew yew Nyo' le yicii diεwε waa lemme le. Ε mwεεm mvunciim mvù wvú to gee to tomte ε è nu fiεε fi Nyo' to nu keeke eyuu ejeme. ⁶ Ε Klistu ke lem ten yew dvu Nyo' bò fitele fiew ficii ε è nu diεwε waa yew e. Yew Nyo' yin nu beene fεn é beene leeme temyi yî fiεε fi beene nu ε kuu shém ε no taale fwe yî dvú le bò kembense ye.

Fo wee emwase fiεε fi Nyo' le ke

⁷ Beene eyuw le fiεε fi Keyoy ke Yuule to gayεε. Kí to nu ε gay le,

“Ε ben yuw lo ε Nyo' ε jeme ê ben εben,

⁸ fo ben etεme bikuu diεwε no bo'icee bonεn to seεnene bò bo Nyo'

diuu di bó to momte Nyo' ηkpwaante ke.

⁹ Ε nu jó jò bo'icee bonεn to momεε me wvù Nyo',

yεn binghaw bi mwεεm e bì me nto ηgeε fô bó le yî bilim e mbaanyε.

¹⁰ Nonεn ε me nton'yε shém bee engokε ke bonyii le kedvu, mum ηgay le,

‘Ke mvuntelem mvubole ké no nu naa lo yî yεm e ke.

Bó baa kee wase je yεm ke.’

¹¹ Ε shém ton'yε me ε me nlew lo le,

‘Ke è nu naa lo é bó ke eyuu eley bvudvuu bwem bvu nλεεten e ke.’”

¹² Boom bo bwεεm e, ben emum eyenè fo wee mvu ben e enù dvú wvù kenke fitele fi befe, fi tune keebē Nyo' le, nulo ege é ben enε ebase jim ê Nyo' wvù kenke nshii le ke. ¹³ Fiεε fi ben kenke keege nu le ben eteetè bikuu binεn εdiuw εcii, no kefew kin

2:12 Mben 22:22 **2:13** Yεsa 8:17-18 **2:14** 2:17; Jon 1:14; Jon 8:44; 12:31; 1Jon 3:8; Mwm 12:10

2:15 Lum 8:21 **2:16** Yεsa 41:8-9 **2:17** 4:14; 5:2; Fili 2:7; 1Jon 2:2 **2:18** 4:15; Mat 4:1-11 **3:1** 4:14 **3:2** Ktj 12:7 **3:6** 5:8; 3:14; 4:14; 6:18-19; 9:28; 10:22-24, 35; 13:14; Kolo 1:23; Fili 3:20; 2Tim 4:8 **3:7** Mben 95:7-11 **3:8** Ksm 17:7; Ktj 20:2-5 **3:11** Ktj 14:21-23; Mben 95:7-11

nu kí kè bó teje ê Nwa' Nyo' le le, “Eben.” Ben egeè nonen fo fiεε fi befe fimew ke enε elεwεε wee é wvú enε etemyi εkolε. ¹⁴ Ben ekeè le beene nu wase fiεε fimwaan beene ε bo Klistu fen é beene ε mey ε no jici fiεε fi beene to leeme wase yí dvú le fwele ε gen ε mese. ¹⁵ Ben ekumyì fiεε fi le, “E ben yuw lo ε Nyo' ε jeme ê ben eben, fo ben eteme bikuu diεwε no bo'icee bonen to seenene bô bo Nyo' ke.”

¹⁶ E nu baa bô to yuwεε ε Nyo' ε jeme ê bó ε bó mwase lo no seenene bó wvú? Ke è nu bonyii bocii bô Muses to joe Ijiw buy bô bó le? ¹⁷ E è nu baa bodvu bô Nyo' to ton'yεε shém bô bó yí bilum e mbaanyε? Ke è nu ke bó bô to geε bibefε, ke kpweken ηkpwaante jodvu le? ¹⁸ E è bvuu nu baa bô Nyo' to lewεε le ke è nu naa lo é bó ke eyuu eley bvudvuu bvuwene bvu nleεten e ke? E nu ke bó bodvu bô to temyi bikuu le? ¹⁹ Nonen beene nu ε yen le ke bonyii bodvu to nulo egen eley bvudvuu bvudvu le ke, njefo bó to baa lese fitele yí Nyo' le ke.

4

Ekume keeley nleεten wvù wvu Nyo' le

¹ Fí ε mum ε no nu le ηkawma wvù Nyo' to gεkεε le bonyii nu ke eley nleεten e beε leeme ke fó. Nonen beene emum eyenè fo bó ke dioo etaa eyen ε wee mvu ben e baa ekocεn keeley wvú le ke. ² Saaka wvù jee wvun nu ε to wase fô beene le ke lenlen no wvú to toε fô bó le. Geenεn, saaka wvudvu wvù bó to yuwεε to baa fi bó ke, njefo wvú to to fô bó le ε bó fanε yaa bee wvú le ke. ³ Fô beene bô nu ε bee wvú le nu ε beene nulo eley nleεten wvudvu le. E bonyii bomew ba nu ε Nyo' to gay le, “Shém to nu ε ton'yε me, ε me nlew lo le, ‘Ke bó nu ke eyuu eley naa lo nleεten wεm e ke.’”

Nyo' to jemyi nen, naa ε lemme diew to ka wase fonkew seke wvú to bomεε won. ⁴ Beene kee le bó nu ε san ê Nwa' Nyo' le bvudvuu bvumew e ekumε diuu di εdiuw εsooshwiyy ê yin je le le, “Nyo' to nu ε lem lemme diew dicii, ε è ke dioo yinεen εdiuw εsooshwiyy ε wvú leεten.”

⁵ E dioo nu bvudvuu bvù bó be jemyi wase fó bwε le, wvú ε bvuu ε jeme le, “Ke bó nu ke eyuu eley naa nleεten wεm e ke.” ⁶ Fí nu kecεey le nleεten wvun beε ke fó. E bonyii bomew nu ke eley wvú le. E bonyii bô to yawεε yuw saaka wvù jee wvun to baa ley nleεten wvun e njefo bó to nu ε yuw, geenεn tun keege no wvú gayte. ⁷ Nonen ε Nyo' mum kase gεε diuu dimew di wvú teje le “Eben.” No wvú gεkεε ke mum jeme diuw Nfon Dawe le ε bilum ε fey wase nteen no bonyii bodvu to tunεε keege no wvú gayte. E fiεε fi wvú to jemyεε nu fí fi beene be yuuke wase le,

“E ben yuw lo ε Nyo' ε jeme ê ben eben, fo ben eteme bikuu ke.”

⁸ E è nu le bvudvuu bvù Yoshua to joe bonyii gen ley bô bó fó to nu wase bvudvuu bvu nleεten e bvudvu, tu ke Nyo' to bee ebvuu ejeme ekumε diuu dimew le è nu di nleεten e ke. ⁹ Fí ε mum ε no nu le diuu di nleεten e beε dvú fwe fô bonyii bo Nyo' le diεwε di Nyo' to leεtenεε dvú diε le. ¹⁰ Fí ε no nu le, é wee ley nleεten wvun e, tu mwεten ε leεten wase yí lemme diew e dicii lenlen no Nyo' to leεtenεε yí diew lemme le. ¹¹ Nonen beene emomte ntay keeke eley nleεten wvun e, wvu le fo wee mvu ke egbwe le è base εkolε kè temyεen wvú diεwε bonyii bo fwele ba le ke. ¹² Ben ekeè le diεw Nyo' kenke nshii, lemte. Yí koole fele nyo yí bó nu ε fon biba bicii. Yí ké no leyte gene buyte fô nshii bô keyoy ke wee le taashi, leyte ten ê biyun bô bikufε bi wee le. Yí ké no bwaashi bonkpawce noo mwεεm mvù nu ê fitele fi wee le. ¹³ Ke fiεε nu naa lo dvú fi Nyo' nu ε

bom fi nulo enyiime ê wvú ejise ke. Mwεem mvunciim yen'yi ê wvú ejise endan. E è nu wvú wvù beene keηke keeke etaηe diuw ê wvú fwe.

Jisos nu ekole ke bocee ncese le ke baay

¹⁴ Nonen no beene be ε gay wase le beene keηke ekole ke bocee ncese le ke baay, kè è nu Jisos wvù Waa Nyo', ε wvú ε ben wase ε tosen εbulε ε gen fowe, beene emum ejici mbee wvù beene ké no seηe ê bonyii le ntay. ¹⁵ Ke ekole ke bocee ncese le kesεεbeene kin nu wee wvù nulo emaa kewεεye kesεεbeene wvu le wvú ecamtè shém fô beene le ke. E nu wee ε mmom to to wase ten fô wvú le jé le jé le no yí too fô beene le, geenεn ε wvú fanε yaa ge kebefε ke. ¹⁶ Nonen beene emum ebenci too mbew kawla mbuwma Nyo' le se nfan wvu le wvú ecamtè shen fô beene le, é dioo nu kefew kè fiεε ghaake beene é wvú ebuw beene bô nfi we.

5

¹ Beene kee le bó ké baale ekole ke bocee ncese le ê bonyii entelen egεε le wvú elemtè Nyo' le nje bonyii, ε wvú mum no joo nnyá bonyii feese ê Nyo', gee ten boncese fô bibefε bi bonyii le. ² No wvú wvù cee ncese nu ten ε wvú wεεyi jé le nteen, ε wvú mum no kee keenu nyεkeey bô bonyii bô yaa kee ke mwεem bvuyte lo le. ³ Nje kewεεye kew kin, ε wvú mum no keηke keege boncese fô biew bibefε le ke lenlen no wvú gee fô bi bonyii bomew e. ⁴ Ke wee nulo ebense ekole kew le wen enù ekole ke bocee ncese le ke. E ké baa Nyo' mwεten ke lenlen no wvú to baleε Elon. ⁵ E nu ke lenlen no ke Klistu to baa bense ekole kew le wen enù ekole ke bocee ncese le ke. E to gεke Nyo' wvú mum gay le, “Wo nu Waa wεm, ε εben nu ε me ε ηgay wase le me nu Ico.”

⁶ E wvú bvuu gay bvudvuu bvumew e ten le,

“Wo nu cee ncese wvù mεy lo ê je yi Melkisεdek nu jó le.”

⁷ E to nu seke Jisos to nu fokuse fen, wvú to ké no bunlee sekeci leke fô Nyo' le, beele foweεwe shiwse misem fô wvú wvù Nyo' wvù nulo efi wvú can kpwe le. No è to nu wee ε wvú fane bvuu wvumte Nyo', ε Nyo' mum yuw bunle ye. ⁸ Naa no Jisos to nu Waa Nyo' nonen, bongew bô wvú to yenεε to nu ε ge ε wvú yεεyi keeyuuke ke ε è nu Nyo' le. ⁹ E Nyo' ke ge ε wvú no nu wee wvù nu ε kpwentεn ε gen ε mεse, wvù eboysee bonyii bô yuuke wvú le. E mboyma wvun nu wvù nu se ηka. ¹⁰ No Nyo' gee nonen mum gee wvú le wvú enù ekole ke bocee ncese le diεwe Melkisεdek e.

Fo wee Klistu ebvuu etfuw bikaa ke

¹¹ Mwεem nu dvú nteen mvù bese bεε keηke keejeme ekumε saaka wvun. Geenεn fí temyi keenεle é fí eyuu fô ben e, njefo ben nu ε nε wase ε no lεε baay keeyuw fiεε. ¹² E è be nu ê len e, tu è be yεεyi wase ben bonyii keseen. Ben ε kaa ε nε ε no nu le bó ebvuu ekase eyεεyi lo ben bô mwεem mvu ekumε diεw Nyo', ε è nu mvù bó ké yaw kew yí dvú le. Ben bεε diεwe mvunley mvu boom e mvù bεε yamte ε è nu emben, ε bó baa diee wase mwεem mvudien mvù temyi ke. ¹³ Ke è nulo é wee wvù bεε yεεyi lo diεw Nyo' ekee fiεε fi len ê Nyo' ejise ke. Wvú nu diεwe finley fi wan e fi bεε yamte ε è nu emben e. ¹⁴ Mwεem mvudien mvù temyi nu ε è ké no diee bonyii bô nu ε bó ε taw wase. Boban nu bonyii bô nu ε bó ε yεεyi wase keetaasse mwεem kee jεey jεey mvù jee bô mvù befe.

6

¹ No fí nu nonen, beene emum ecine n'yεεyi wvu ekumε Klistu wvù wee

4:14 5:8; 8:1; 2:17-18; 3:1; 5:1, 4-6; 7:24-28; 8:3; 9:7, 11 4:15 2:18; 5:2; 7:26; 9:12; 1Jon 3:5 4:16
10:19 5:1 4:14 5:2 2:17-18; 4:15; 7:28 5:3 7:27; 9:7; Lεw 9:7; 16:6, 15 5:4 Ksm 28:1 5:5
1:5 5:6 Mben 110:4; Ibu 6:20 5:7 Mat 26:36-46 5:8 1:2; 4:14; 6:4-6; 7:3, 28; 10:29; Jon 1:34;
4:15; Fili 2:8 5:9 7:27 5:10 5:6; 6:20 5:12 1Kol 3:2 5:14 13:9; Lum 16:19; 1Kol 14:20; Efe
4:14 6:1 9:14

ké yaw kéw yéeyi le, egenè fwe ε è nu yî wvu bonyii bò nu ε taw wase le. Fo beene ebvuu ekéw eleesè kenfuy ke n'yéeyi le kè le bonyii ekumen mvuntelem mvubole yî gee dibole di nulo etoo bô kpwe, noo n'yéeyi wvù le bonyii elese fitele yî Nyo' le ké. ² Kε è nulo ten é beene ebvuu ekéw eyéeyi lo ekumε no bó cuke bonyii, * bô keegεele can yî bonyii le ké. E ké è nulo é beene ebvuu ekéw eyéeyi ekumε mbuy wvu yî kpwe le bô ekumε nsaw wvù nsumten wvudvu nu wvù mey lo ké. ³ Mwεεm mvun nu ε beene nulo ecine dvú egenè fwe fen ε Nyo' ε fi. ⁴ Beene ecine dvú njefo é bonyii nu ε bó to yuuse wase bó yî fiεε fi Nyo' le, ε bó ε mom wase nnya yî nen'yi fowe, ε bó ε kenke wase ten Keyoy ke Yuule, ε nε ε kase ε tfuw bikaa, tu ké je nu naa lo dvú yî è nulo é bó ebvuu ege é bó ekumen mvuntelem mvubole ekase etu jim ké. ⁵ Boban bonyii nu ε bó ε mom wase bvujonke bvú diw Nyo' le ε yuw, ε bvuu ε kiεε mvungay mvu nshii wvù too le. ⁶ E bó ley wase mwεεm mvun e, ε kase ε tfuw bikaa, tu ké je bvuu nu dvú keege é bó ekase ekumen mvuntelem mvubole etu jim ké, njefo fiεε fi bó ge nu ε bó kaase joo ε è nu Waa Nyo' taa yî kentam e bô can yibo, shoose ya le. ⁷ Wεε wvù jan gbwee yî dvú le sekecii ε wvú nyaa mwεεm mvù bonyii bò bó lem wεε wvudvu nje bó le bó eboytè yî dvú le, ké no kenke kembonen ke Nyo' le. ⁸ Geenε, é è kuu bisafe bô bíay wene dvudvu, tu è nulo é bó eciese lo wvú, ke emum enε eton lo.

⁹ Nsáa yese shém, naa no bese cim jemyi nen, bese kee le ben leeme finεn ε è nu yî mwεεm mvù jee fele mvubole, ε è nu mvú mvù too bô mboyma fô ben e. ¹⁰ Kε Nyo' nu Nyo' kenlow wvù nulo ke edaaye lemme dinεn di ben lemte noo kenkonεn kè ben dunçi ε kéw lo ε to ε buy keseen e fô bonyii bò è nu bew e nje ye ké.

¹¹ Shiee wese baay nu le wee bô ekole kew eleemè ké yî fifie fiεε le nonεn egen emεse, wvu le ben ke ekenke fiεε fi ben nu ε lese bvufee bvucii ε no taale fwe yî dvú le. ¹² Fo ben egeè ngoy ké. Ben ebenεn bonyii bò to lesεε fitele yî Nyo' le, no kuule shém se ke kenke fiεε fi Nyo' to kawεε.

Kε Nyo' ké kumen nkawma we ké

¹³ Ben ekume seke Nyo' to gee nkawma é Abl'am. Wvú to dioo gee kan ε è nu diee diw di wvú wvù Nyo' le, njefo ké wee mvu to bvuu nu dvú wvù kuuke fele wvú, wvù wvú ekan diee diw ké. ¹⁴ Wvú to dioo kan gay le, "Kecεey, me nu nke embuw wo enge é boom buw elone lo." ¹⁵ No Abl'am yuwεε nonεn, mum no nu nyεkeey, ke mum ghan kenke fiεε fi Nyo' to kawεε fidvu. ¹⁶ E nu kecεey le wee ké diee kelew ekan ε è nu diee di wee wvù kuuke fele wvú le, ε kelew kedvu mum sumten nsaw. ¹⁷ E nu ké lenlen no Nyo' to dioo gee nkawma no gomte keege le bonyii bò nu ke ekenke fiεε fi wvú kaw fin, ekiεε naa ntay le ké wen ké kumen fiεε fi wen gomte ké. E wvú dioo kaw mum die kelew. ¹⁸ No Nyo' to kawεε kase die kelew nonεn, ε mwεεm mvun mum buy mvunfεεm mvù è nulo bó saa ekumen ké, njefo mvú to buy ε è nu diuw Nyo' le, wvù yaa nu naa lo embiay mbiay ké. Nonεn beene bò nu ε lewte wase ε bεε é wvú ekuse emum ekenke mvuntelem mvù temyi keekaanten fiεε fi bó nu ε gee beene ε no taale fwe yî dvú le. ¹⁹ Fiεε fin fi beene taale fwe yî dvú le nu fi jici mvuntelem mvuseεbeene le cεey cεey, temyi diεwε ken'wow e fo mvú ebuuke. E nu fi fi nu ke ege é beene efey eley egen ente fô kecee ke Nyo' le ejim jo ndvu yî bó nu ε shenke ε ban jó dvú le. ²⁰ E è nu fó fò Jisos to leyεε wase diεwε nsafwe wesebeene le keekene bvudvuu é beene. Wvú nu ekole ke bocee ncese le wvù mey lo é je yî Mεlkisεdek nu jó le.

6:2 Jon 3:25-26; Lem 19:1-6 * **6:2** Ncuke bonyii wvun jemyi ten ekumε wvù Bojuu to ké no gee. **6:4** 2:1-3; 5:8; 10:26-29; 12:25; Mat 12:31; 1Jon 5:16 **6:8** Mat 13:7, 22 **6:10** 10:32-34; 13:1; 1Jon 4:7-12, 19-21 **6:12** 11:1-12; Luk 21:19 **6:13** Ken 22:15-18; Ibu 11:12 **6:16** Ksm 22:11; Mat 5:34; 23:16-22 **6:18** Ktn 23:19 **6:19** 3:6; Lum 5:5; Ibu 9:3 **6:20** 4:14; Mben 110:4; Ibu 5:10; 7:1-4

7

Ekume cee ncese wvù Melkisedek

¹ Melkisedek wvun to nu Nfon wvu Salem, bvuu nu cee ncese Nyo' wvù nu Ekole ke Mwεεm Mvunciim e. ε è ke no nu kefew kemew e, ε Abl'am laa jem yuwyε bonfon nteen. ε Melkisedek ke tasen bô wvù no wvù to kfuuyi, mum lanj kembonen yî ye le. ² ε Abl'am gaw mwεεm mvunciim mvù wvù to yowεε gbwen jem e biba yuufe, nya keba kemwaan ê Melkisedek. Cee ncese wvun nu ε diee diew dunçi mwεεm mvunfεεm. Fi fwe nu ε wvù nu "Nfon wvu Teytey" no diee diew di Melkisedek dunçi. ε fi bii fó nu ε wvù nu "Nfon Nyεkeey" njefo wvù to nu Nfon wvu Salem. * ³ Kε wee kee ice bô bwee kenεε kfuu diew ke. ε ke wee kee ten seke bó to bokεε wvù kenεε seke wvù to kpweε ke. Wvù nu cee ncese wvù mεy lo diεwε Waa Nyo' le.

⁴ Ben ke etaa eyen wee wvù è to nu Melkisedek wvun! Wvù to nu naa lo wee ε wvù kuuke. Naa ε Abl'am wvù to nu cee kfuu di bonyii bo Israel e ke yow mwεεm gbwen jem e to dvù gaw biba yuufe, mum nya lo kemwaan ê wvù. ⁵ Fi ekume boom bo Lεwe le bò to ké no lemte lemme di bocee ncese le nu ε bvudvuu bvumew to jemyi ê bonci bo Muses e ε bó efì mwεεm ê bonyii bo Israel keba kemwaan ente jo yuufe, naa no bonyii ban to cim nu boom bo bwee bó le, ε bó bocii nu boom bo Abl'am e. ⁶ Kε wee wvun to nu wee kfuu di Lεwe le ke. Geenεn ε è fi wvù mwεεm ê Abl'am keba kemwaan ente jo yuufe, lanj kembonen yî ye le, ε Abl'am nu wee wvù Nyo' to gee nkawma ê wvù. ⁷ Kε è nu kemaεnεn le wee wvù laanke kembonen yî wee mvu le kuuke fele wee wvù wvù laanke kembonen yî ye le ke. ⁸ Bocee ncese bo ê kfuu di Lεwe le ban to fii mwεεm ê bonyii keba kemwaan ente jo yuufe, ε bó bodvu bò fii nu bonyii ε bó kpweε. Geenεn Melkisedek wvù to fiε mwεεm keba kemwaan ente jo yuufe ê Abl'am nu ε Nwa' Nyo' seje ê beene le è nu wee

ε wvù to fele. ⁹ ε nulo é bó egay le Lεwe kebεε wvù kfuu diew to fii mwεεm ê bonyii keba kemwaan ente jo yuufe to nu ε nya mwew mwεεm ê Melkisedek can Abl'am e. ¹⁰ Bó nulo egay nonεn njefo seke Melkisedek to tasenεε bô Abl'am nu ε wvù wvù Lεwe to beε ê bvulεw bvù Abl'am wvù è to nu icee cee cee bó le.

¹¹ ε è fen to nu ε lemme di kfuu di Lεwe le to gee diεwε bocee ncese le to nu ε kocεn keege é bonyii enu teytey ê Nyo' ejise, tu shiee wvumvu cee ncese to bee ebvuu enu wvu la? Beene kee le Nyo' to nya bonci ê bonyii bo Israel bii lemme di bocee ncese bo ê kfuu di Lεwe le to gee. Fí dioo nu nonεn, bó kaa ε gay le wvuwe cee ncese kenke keeke enù ê je yì Melkisedek nu jó le, efey keenu ε è nu ê je yì cee ncese wvu ê kfuu di Elon e nu jó le nεε le?

¹² Beene kee le kfuu di bocee ncese le ké kumene, ε fí no nu shiee le keekumεn ten bonci. ¹³ Wee wvun wvù beene jemyi ekume wvù, nu ε wvù to buy ê kfuu dimew e jεεy, ε wee ke baa yuu buy wase ê kfuu didvu le elemte fô ketan ke ncese le ke. ¹⁴ Wee wvun nu Tata wesebeene. ε è nu kecεεy le wvù to buy ê kfuu di Juda le. ε Muses to ke baa yuu jeme fiεε ekume kfuu din seke wvù to jemyi ekume bocee ncese ke.

Jisos nu cee ncese ê je yì Melkisedek nu jó le

¹⁵ Fiεε fin fi beene jemyi ekume fí nu ε loocε ε dunçe ye no cee ncese wvumvu nu ε buy wase diεwε Melkisedek e. ¹⁶ Wvù nu ε nε ε tu cee ncese ε è yaa nu ê je yì nci jemyi le no wee kenke keenu ê kfuu di bocee ncese le ke. Wvù nu cee ncese ε è nu yî mvun gay mvu nshii wvù yaa kaa ke le. ¹⁷ ε nu fiεε fi bó nu ε sanj ekume wvù le,

"Wo nu cee ncese wvù mεy lo ê je yì Melkisedek nu jó le."

¹⁸ Fí ε mum ε no nu le, je yi yvum yi bó to gee mwεεm jó nu ε bó ε fuwyε wase yiye, njefo ke yí bvuu kenke mvun gay kenεε lemme ke. ¹⁹ [Kε bonci

7:1 Kenj 14:17-20; Ibu 5:6 * 7:2 Salem nu le, "Nyεkeey" ε è nu diee di kelaante kè Jelusalem e, ε bó ε ci lo. 7:5 Ktj 18:21 7:14 Kenj 49:10; Mat 2:6; Lem 13:23; Mwm 5:5 7:17 5:6 7:19 9:9; Lum 3:20

bo Muses e to ké ge fiε ε fí jon gen mεse κε.] Geenεn, keseen nu ε Nyo' ε dunεε wase je yí jee ntay yí beene egεεlè bvufee yí dvú le yí fele yiyε. Ε nu yí yí beene fele jó σε too nceencee fô Nyo' le.

²⁰ Ε keebvuu ebise fó nu ε Nyo' to dioo gεεle cee ncese je yi fiε yin, die kelew, ε κε wvú to ké die kelew seke wvú to gεεle bomew ba κε. ²¹ Geenεn, ε wvú ke dioo gεεle wvun, die kelew ekumε wvú gay le,

“Me wvú Tata nu ε me ε ndie kelew, ε κε me nu ηke ηnkumen diεw yεm κε, ‘Wo nu cee ncese wvú mεy lo.’ ”

²² Kelew kè Nyo' to dieε kin ε mum ε dunεε le Jisos nu wee wvú nu ε ge monkan mo monfεm man ε no leeme temyi fele mo moyvuum.

²³ Bocee ncese bò to shee nu fwele to ké no nu nteen, njefo κε kpwe to nulo ecinε wee le é wvú emεy egee lemme diεw di kecee ncese le κε. ²⁴ Geenεn, Jisos ε no nu fiew cee ncese sekecii njefo κε nshii we κεηke kendvuse κε. ²⁵ Nonεn, wvú nulo eboysee bonyii sekecii bò benci too fô Nyo' le fele can ye le. Ε wvú boysee nonεn, njefo wvú nu dvú sekecii leke Nyo' fô bó le.

²⁶ Fí nu leη le beene eκεηkè kfuu kekie εkolε ke bocee ncese le. Wvú nu fiew wee wvú yuule, ε wvú baa κεηke jay kenεε nlom yí ye le κε. Wvú nu fiew ε Nyo' ε gawsen wvú fô bonyii bo bibefε le. Nyo' nu ε bense wase wvú, wvú ε ben naa ε fey εbulε ε gen fowe.

²⁷ Ke wvú κεηke fiew shiee kegee boncese diεwε bikuu bi bocee ncese le, bì to ké no gee boncese εdiuw εcii κε. Ε bó to ké dioo gee yaw ge fô bikuu bibole, keekpwanσen bibole bibefε, σε ke no gee fô bi bonyii le. Wvú to ge fiew we ncese kan mwaan no wvú to nyaε εkolε kew keetanε bonyii dvú. ²⁸ Yí kefew ke bonci bo Muses e nu ε bó to baale naa ε ε nu bonyii ε bó wεεyi

yí nyam ye le le bó enù bikuu bi bocee ncese le. Geenεn, ε ε ke dioo nu wase ejim jo bonci ban, ε Nyo' ge ηkawma die kelew, mum baa wase ε ε nu Waa we wvú wvú nu ε ge wvú ε no jee gεne mεεse sekecii.

8

Jisos nu εkolε ke bocee ncese le ke monkan mo monfεm e

¹ Εkolε ke fiεε fi beene jemyi ekumε fí le nu κε le, beene κεηke kfuu εkolε ke bocee ncese le ε ε nu wee ε wvú ε shii ê εbo ke εcεεy ke kawla Nyo' Bvukuke le fowe. ² Wvú nu wee lemme fô Nyo' nu, lemte cun dvú ε nu cεεy cεεy cun yi wvú wvú Nyo' le, ε ε yaa kene bonyii κε. Ε kene wvú wvú Tata Nyo' cun yidvu. ³ Εkolε ke bocee ncese le kecii nu ε Nyo' ké baa gεε le wvú ejò nnyá yi bonyii feese ê Nyo' bvuu gee ten boncese fô Nyo' le. Nonεn, fí ε no nu shiee le fô wvuwvun cee ncese le keekεηke ten fiεε fi wvú nulo ege ncese dvú fô Nyo' le. ⁴ Ε wvú be nu fokuse fεn, wvú saa enu naa lo cee ncese κε, njefo bocee ncese nu wase dvú bò nyaa nnyá bii no nci Muses gomte. ⁵ Lemme di bó lemte fokuse fεn nu κε lo nfieesen bò kenjinjin ke di yew dvu Nyo' le fowe. Ε nεε fiεε fi ε to nu seke Muses to nu keekene cun Nyo' yi fokuse fεn, ε Nyo' tefe wvú gay le,

“Yεnε le wo nu ε kene fiεε ficii fí ε no nu κε leηleη

diεwε fi me nto ndunεεε ê wo yí kum e.”

⁶ Geenεn Jisos nu ε bó ε nya lemme ê wvú ε dí kuuke fele di bocee ncese bo fwele le, κε leηleη no monkan mò wvú leeme fwe wvudvu entelεη jo Nyo' bò wee wvu wum kuuke ten fele mo moyvuum. Mó fele lo njefo moman bii ε ε nu bonkawma bò fele bo fwe le. ⁷ Ε monkan mo fwele to nu σε mó κεηke jay ηkuuη, tu κε shiee momew to bee

7:21 7:17 7:22 8:6 7:24 6:20 7:25 2:11; 10:14; Lum 8:34; 1Jon 2:1 7:26 4:15 7:27 5:3, 9; 7:25; 9:12, 26, 28; 10:10, 12; Lum 6:10; 1Bi 3:18 7:28 5:1-2, 8; 7:19; Mben 2:7 8:1 4:14; 1:3, 13; 7:25; 10:12; 12:2, 25; Mben 110:1; Mat 22:44; Lem 2:33; Lum 8:34; Efe 1:20; Kolo 3:1 8:2 8:5 8:5 9:9; 10:1; Kolo 2:17 Ksm 25:9, 40 8:6 7:22; 8:2, 6, 13; 9:11, 15; 12:24; Yεsa 55:3; Yeli 31:31-33; Esek 37:26; 1Kol 11:25 8:8 Yeli 31:31-34; Ibu 10:16-17

ebvuu enu dvú kε. ⁸ Nyo' to nu ε yen le jay nu dvú bô bonyii, mum gay le, “Me wvù Tata ngayte le diuu too lo di me nu nke engbwo monkan mo monfem

bee yew Israe! noo yew Juda.

⁹ E ke monkan man nu diewe mò me nto ngbwolεε

bee bo'icee cee bó

diuu di me nto njiceε bó le yî kebo le, njo mbuy bô bó woŋ wvù Ijiw e kε.

Monkan modvu man nu ε bó to baa emey eleeme yî dvú le kε.

Nonεn, ε me mum mbase jim ê bó le. Fifi jemyi me wvù Tata.

¹⁰ Me wvù Tata mbvuu njemyi le, kefew nu ke eto ekocεn,

ε me embvuu engbwo momew monkan bee yew Israe!.

Mó nu ke enu le, me nu nke enlese lo bonci bem

ε bonkpawce bobole,

ensaŋ ε è nu ê mvuntelem mvubole.

Me nu nke enu Nyo' wvubo, ε bó nu bonyii bem.

¹¹ Ke wee beε ke ebvuu eyeyi lo wee we woŋ mvu

kenεε waa bwee gayte le wvú ekeε Tata Nyo' kε,

njefo wee tfuu nu ke ekee me

ε ke w yî wee wvu caan e ε gen ε buy yî wvu baay e.

¹² Me nu nke encam shen fô bó le,

nleεshe mwεεm mvubole mvù befe.

Ke me mbeε nke embvuu enkumyi bibefe bibole kε.”

¹³ No Nyo' to jemyεε le monkan mo monfem nu ke enu, tu wvú to yene wase le mo fwele ma nu fiεε fi fiyvuum. E fiεε yvuumene kenεε lune wase, tu è shεεte caan ε fí ela ê bonyii ejise.

9

Je ncese yi yvum bô yi fiε

¹ Fí nu le, monkan mo fwele to kenke bonci bô duŋci je yî bonyii ebunleè Nyo' jó, bvuu kenke bvudvuu ε bó ε seyse le è nu yew Nyo' yi fokuse fen.

² Bó to nu ε kene cun bô ndvu sumten biba bifεε, ε keba ke fwe ente nu ε bó teŋe le Bvudvuu bvù Yuule. Bvubvun nu fò fiεε fi bó to tomyi ken'yese yî dvú le noo fò kedaŋ kè bó to ké no gεεle bleεd wvù bó nu ε ge ncese dvú fô Nyo' le to nu.

³ E keba kè bii fó ente nu ε bó teŋe le Bvudvuu bvù looci Yuule naa ntay. Bvudvuu bvun to nu ejim jo ndvu mi ε bó ε shεŋke ε sumten cun dvú entelaŋ.

⁴ Bvubvun bvudvuu nu fò ketaŋ ke jiin e to nu, ε bó ε seyse ketaŋ kedvu bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. E nkuw monkan mò Nyo' to gbwolεε bô bonyii nu ten fó, ε bó ε seyse ε lay ye yidvu yicii bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. E nkuw wvun e nu ε kenteε ke mana le to nu jó, ε bó ε seyse ten bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. E kemaŋ ke Elon e kεε kè bibe to comεε yî dvú le nu ten ê nkuw wvun e. E biwaŋ biεta le bì bó to saŋεε bonci bo monkan modvu le nu ten ê nkuw wvudvu le.

⁵ E we jo nkuw wvun nu ε bó to leke mwεεm mvumew ε mvú nu diewe bonceendaa bo Nyo' le bo n'yuule, ε mvú ε saŋ ye ê we jo kentaw ke Nyo' le ke nleεshe bibefe le. Mwεεm mvun nu ε ke è nulo ε beene ejemyi gene ente jodvu keseen baay kε.

⁶ No bó to seyσεε mwεεm mvun ê yiyin je le nen, ε bocee ncese mum no gene leyte ê keba ke fwe kεε le εdiuw εcii gee lemme dibole dvú.

⁷ Geenεn, ε wee wvù to ké ley ê keba ke ente kεε le to nu ke εkolε ke bocee ncese le maan. E wvú to ké ley dvú ke kaŋ mwaan yî kelum e. E wvú yaa to ké ley dvú se εleme ke nyam e kè wvú ege ncese dvú fô εkolε kew e noo fô bibefe bi bonyii le bì bó gee yaa kee kε le.

⁸ Nonεn, yiyin nu je yî Keyoy ke Yuule duŋci ê bonyii le je yî wee to nulo eley egen fô Bvudvuu bvù looci Yuule naa ntay e to baa yene wase ye kε, no cun Nyo' yi fwe ye to beε leeme fó.

⁹ Mwεεm mvun mvunciim nu nciise mwεεm mvù kooyi kefew ke keseen kin e. E fifin duŋci le ke mwεεm mvù

bó to nyaa ê Nyo' noo boncese bò bó to gee fô Nyo' le nulo ege é mvuntelem mvu bonyii bò bunlee Nyo' le enu ε mvú yuule gene mæese ke. ¹⁰ Mwεem mvudvu keηke ke fiεε maan keege ε è nu bô mwεem mvudien noo mwεem mvuwuun noo jé yì bonyii cuke ye jó keeyuule ê Nyo' ejise. E mvumvun nu mwεem mvù kumte ke ε è nu nyam ye le, mvù bó to keηke keege ege ebuy kefew kè ηkumεn ke eto le.

¹¹ Geenεn no Klistu wvù nu ekole ke bocee ncese le nu ε to wase, ε è nu wvù wvù nu ε to bô mwεem mvù jee, wvù ε mum ε ley cun, ε è nu yi baay yì yuule gene mæese le. Ke yiyε nu yì è yoke bonyii ke. Fì nu le, ke è nu cun yi yì nshε yin e ke. ¹² Fô wvù to leyεε nu Bvudvuu ε bvu looci Yuule naa ntay. E wvù to ley kan mwaan ε fì ka lo nonεn. Wvù to baa eley fofεn ε è nu bô ελεμε ke bïe le kenεε ke boom bo bona' le ke. Wvù to ley ε è nu bô kew ελεμε. No wvù gee nonεn, ε fifin mum sum beene yì bibefε le, ε nsum wvun nu wvù mεy lo. ¹³ E to nu fwele é wee ké dioo nu bô ηkfum ye le, é bó jo ελεμε ke bie le kenεε ke na' le, kenεε taan di kejun ke na' wvù bó nu ε ton wvù ε fie le, mise kenεε mwan yì mwεten e, ε wvù kase no yuule. ¹⁴ E fì to nu nonεn, tu ke ελεμε ke Klistu le nulo ege fiεε fì fele fifiε? Wvù to nu ε nya ekole kew ε kí nu se nlo m ê Nyo' fele yì Keyoy kè mεy lo le. Wvù to ge nonεn, mum cuke mvuntelem mvuseεbeene yì mwεem mvù too bô kpwe le, wvu le beene elemtè Nyo' wvù keηke nshii le. ¹⁵ E nεε fiεε fì Klistu nu wee wvù leeme fwe monkan mo monfεm man entelεη jo Nyo' bô wee wvu wum. E wvù leeme wvu le bonyii bò Nyo' nu ε tee le è nu bew ke ekeηke bvudvuu fô bvujonke bvù mεy lo bvù Nyo' nu ε kaw bó dvú. Bó nu ke ekeηke njefo wee nu ε kpwe wase, ε kpwe ye yin ε sum bó yì ηgew wvù to nu keeke eto nje bibefε bi bó to shee gee fwele é

monkan mo moyvuum e. ¹⁶ Beene kee le wee ké teete kpwe, * wee saa ke ebi ntefe kpwe wvudvu le se bó ε yen le mwεten nu ε kpwe wase ke. ¹⁷ Fì nu nonεn, njefo ke ntefe kpwe ké no keηke mvungay se wee ε kpwe ke. Ke bó ké bi ntefe kpwe le ε wee wvù tefe kpwe beε dvú ke. ¹⁸ E nεε fiεε fì naa monkan mo fwe nu ε mó yaa to nulo ke eleem se bó ε seε nyam ελεμε ε buy ke. ¹⁹ E to nu seke Muses to tanεε wase fiεε ficii fì to nu ê Nwa' bonci le ê bonyii bocii, ε wvù mum jo tiεw kete ke isob e ε bó ε njim yvúw njee yì dvú le ε bó ε com yì ε no yeεle, mum jo ten ελεμε ke boom bo bona' le, bô ke bïe le, noo joo, mise yì ηwa' bonci bodvu le, mum mise ten yì bonyii bocii le. ²⁰ E wvù dioo miise no gayte le, “Eλεμε kin nu ke monkan mò Nyo' gbwole ben ε bó le, gayte le ben eleemè yì dvú le.” ²¹ E wvù mise ten ελεμε kedvu yì cun Nyo' ye le noo yì mwεem mvu cun dvu dvú le mvù bó gee bunle dvú. ²² Fì nu naa lo kecεy le mwεem nteen to shee nu ε nci dunji le bó keηke keege ke ε è nu bô ελεμε é mvú se no yuule. E ke è nulo é bó elεeshε bibefε bi wee le se bó ε seε fiεε ελεμε ε buy ke.

Ncese wvù jisos to gee kan mwaan cuke bibefε bi bonyii le

²³ Fì to nu naa shiee le le bó ecuke mwεem mvun mvù nu ke lo nfiεεεn mwεem mvu fowe ê yiyin je le. Geenεn, ecuke mvù looci nu mvu fowe ε è nu bô boncese bò fele boban, ²⁴ njefo Klistu to ley cun Nyo' le ε è yaa nu yì è yoke bonyii bô can, yì è nu ke lo nfiεεεn cun Nyo' yi cεεy cεεy ke. Wvù to ley ε è nu fowe kebεε. E è nu fô wvù nu keseen fwe dvu Nyo' leke Nyo' fô beene le. ²⁵ Ke wvù nu fó nen keebvuu egee boncese bô ekole kew fô Nyo' le bokaη e bokaη e diεwe no ekole ke bocee ncese le to ké no leyte fô Bvudvuu bvù looci Yuule naa ntay e ê kelum ê kelum, keege ncese bô ελεμε

9:10 Lεw 11; 15; Ktj 19 **9:11** 4:14 **9:12** 7:27; 10:4; Lεw 16:14-16; 12:24; 13:12, 20; Mat 26:28; Lum 3:25-26; 1Bi 1:2, 18-19; 1Jon 1:7 **9:13** Ktj 19:1-10:17 **9:14** Lum 6:20-23; 8:2 **9:15** 8:6
* **9:16** Ntefe kpwe bô monkan nu fiεε fimwaan ê diεw Glek e. **9:19** Ksm 24:6-8; Ibu 9:12-13; Lεw 14:4, 6; Ktj 19:6 **9:22** Lεw 17:11 **9:23** 8:5 **9:26** 7:27

se è nu kew ηkuuη. ²⁶ Ε fifin to nu shiee le, tu Klistu be κηηke keekpwee jaa we, kaase kpwee ε κew no bó to bomεε won. Geenεn no fí nu, nu ε wvú ε to wase kan mwaan fí ε ka lo nonεn. Wvú to kefew kin kè won kaa wase le keejo ekole kew ege ncese dvú, ekpwe keecuke bibefe. ²⁷ Ke ληληη no fí nu ε wee κηηke keekpwe ke kan mwaan emum eεyte wase ε è nu nsaw, ²⁸ nu ke no Klistu to nyaε ekole kew kpwe fô bonyii le kan mwaan keetuu bibefe bi bonyii le nteen. Ε wvú nu ke ekase eto yî bokan bo bofεε le ε è yaa bvuu nu keege fiεε bô bibefe ke. Wvú nu ke eto wase keseen keeboyse bonyii bô cεyte wvú shiee le.

10

Ncese wvú Jisos to gee nu ε jo wase bvudvuu bvú boncese le bocii

¹ Bonci bo Muses e to nu ke lo ken-jinjij ke mwεεm mvù jee mvù to nu keeke enu le. Ke bó to nu wase cεεy cεεy mwεεm mvù to nu keeke enu ke. Ε bó mum no shee gee boncese ê kelum ê kelum, se è nulo é boncese bodvu ege é bonyii bô benci too fô Nyo' le eyuule gene mεεse ηkuuη. ² Ε è to nu le boncese bodvu nulo ege é bó eyuule nonεn, tu ke bó to bee ebvuu eshee egee boncese bó le bó le ke, njefo bonyii bô bunlee Nyo' to bee keenu ε bó ε cuke wase bibefe bibole kan mwaan, ε mvuntelem mvubole yaa bvuu saake bó yî bibefe le ke. ³ Geenεn, boncese bô bó to gee ê kelum ê kelum ban to kaa gee ε bonyii kumyi lo bibefe bibole. ⁴ Ε fí nu nonεn, njefo ke è nu naa lo é ελεμε ke bona' * bô ke bíe le ecuke bibefe bi wee le ke. ⁵ Ε nεε fiεε fi to gee ε Klistu dioo to fokuse fεn gay ê Nyo' le, “Ke wo κηηke shiee fô boncese bô bó gee bô nyám e, noo fô mwεεm mvù bó nyaa ê wo le ke. Wo nu ε nya me ε è nu bô ye le me enge ncese dvú.

⁶ Ke nyám yî bó nyaa ε bó tone gee boncese dvú fô wo le, noo mwεεm mvù bó nyaa ε bó gee boncese dvú keecuke bibefe bi bonyii le baa cim ege é wo eyuuke njon ke.

⁷ Me ε mum ε ηgay le, ‘O Nyo' taa eyεn, me nu ε nto keenje fiεε fi wo shieele, ke no bó sanεε ekumε me ê Nwa' wo le.’”

⁸ Wvú to yaw gay ê Nyo' le, “Ke wo baa κηηke shiee κενεε yuuke njon bô boncese noo nnyá yî bó nyaa ê wo noo nyám yî bó nyaa

ε bó tone gee boncese dvú fô wo le, noo mwεεm mvù bó nyaa ε bó gee boncese dvú keecuke bibefe bi bonyii le ke.”

Ε mwεεm mvun nu ε bó to gee ke naa bii no nci gomte. ⁹ No wvú gay nonεn, mum bise fó gay ê Nyo' le,

“Taa eyεn, me nu ε nto keenje fiεε fi wo shieele.”

Wvú to jeme nonεn, mum lese boncese bo boyvuum keegeε wvu fwε.

¹⁰ No Jisos Klistu to gee fiεε fi Nyo' to shieele le wvú ege, ε ye ye yî wvú to nyaε kan mwaan ε fí ka lo nonεn, ge ε beene mum no yuule. ¹¹ Cee ncese tfuu ké no gene leeme fô bvudvuu bwew bvú lemme le εdiuw εcii gee boncese biinene bokan e bokan e, se boncese bodvu nulo ecake bibefe bi bonyii le ηkuuη. ¹² Geenεn Klistu to nu ε ge we ncese ke kan mwaan ε wvú mum kocεn wvù ecake bibefe bi bonyii le kemakaa. No wvú gee nonεn mum shii ê εbo ke eεεy ke Nyo' le.

¹³ Wvú nu fó ε κew sekekie le, cεyte egeen ebuy seke Nyo' ke ejike bonyii bew bo bvuban e diεwε kedvuushεε ke bikaa biew e é wvú etome bikaa yî bó le. ¹⁴ Ncese we wvú mwaan wvun nu ε ge bonyii bô wvú gee ε bó yuule, ε mum ε no yuule tεn ê Nyo' ejise gene mεεse sekecii. ¹⁵ Keyoy ke

9:28 3:6; 10:10; Yεsa 53:11-12; Mat 26:28; 1Kol 15:50-53 10:1 8:5 10:4 9:12-13 * 10:4 Bona' ban to ké no nu bona' bô bolemse. 10:5 Mben 40:6-8 10:10 7:27 10:11 9:6; Ksm 29:38 10:12 8:1 10:13 Mben 110:1; 1Kol 15:25 10:16 Yεli 31:33-34; Ibu 8:10, 12

Yuule jemyi tɛn ê beene tomte fiɛɛ fin.
Kí to nu ɛ yaw gay le,

16 “Tata gayte le, ɛ nɛɛ monkan man
mò me nu nke ɛngbwo bee bó
ɛjim jo ɛdiuw yoya le:

Me nu nke ɛngɛɛ bonci bem ê mvun-
telem mvubole,
embvuu ensaŋ ê bonkpawwɛ bobole.”

17 No wvú gay nonɛn bvuu bise le,
“Kɛ me mbɛɛ nke embvuu ɛnkpawwɛ
bibefɛ bibole
kɛnɛɛ gee dibole di befe kɛ”

18 Fí ɛ mum ɛ no nu le é bó lɛɛshi wase
bibefɛ bi bonyii le, tu kɛ shiee mwɛɛm
mvù bó enyaa ɛ bó gee boncese dvú
keecukɛ bibefɛ bi bonyii le bvuu bɛɛ
kɛ.

*Beene ebenci too nceencee mbew
Nyo' le*

19 Boom bo bwɛɛm e, fí ɛ mum ɛ no
nu le ɛlɛmɛ ke Jisos e nu ɛ yene wase je
ɛ beene nulo eley keseen yaa fane kɛ,
egen fô Bvudvuu bwɛ bvù looci Yuule
naa ntay e. 20 Beene nulo efey ê je yi
fiɛ yi nyaa nshii le yi Jisos to yen'yɛɛ
fô beene le. Wvú to yene je yin bô
ye ye, ɛ fí mum no nu le wvú nu ɛ
cake wase ndvu yi bó to shɛnkeɛ ban
bvudvuu bvudvu dvú. 21 Beene kɛnke
wase cee ncese wvu baay wvù taale
fô yew Nyo' le yi è nu bonyii bew.

22 No mwɛɛm mvun nu nonɛn, beene
emum ebenci too mbew Nyo' le bó
fitele fimwaŋ ɛ beene ɛ lese fitele
yí ye le ficii nu sɛ kemaŋɛn. Beene
ebenci njefo bó nu ɛ miawmiaw wase
mvuntelem mvusɛɛbeene bô ɛlɛmɛ ke
Klistu le mvú ɛ no yuule, yaa bvuu
saake beene yí fiɛɛ le kɛ. ɛ beene
bvuu nu tɛn ɛ bó ɛ cukɛ wase ye
yesebeene bô joo yi yuule. 23 Beene
eleemè tɛmyi ntay yí fiɛɛ fi beene
taale fwe yí dvú le fi beene ké no
jemyi ê bonyii ɛkumɛ fí le. Fo beene
etuwtenè kɛ, njefo wee wvù kawɛɛ
beene leeme yí diɛw ye le. 24 Beene
egomtè tɛn je keeyvuwse mvuntelem
mvu wee noo wee le keekonene noo

keegɛ mwɛɛm mvù jee. 25 Fo beene
ecin'yi keetoo yí kentaashɛ le diɛwɛ
no bonyii bomew nu ɛ nɛ wase ɛ no
gee kɛ. Beene eyvuwsè lo mvun-
telem mvusɛɛbeene, ɛfey mvunciim
no beene yɛne wase ɛ diuu di Tata
wesebeene nu ke ekase eto nu wase
nceencee.

26 Beene ekeè le é beene nɛ ɛ bvuu ɛ
no gee bibefɛ, gee kee, ɛ beene nu ɛ bó
ɛ fiisɛn wase je yi kecɛɛy, é beene no
keè le kɛ ncese wvumvu bvuu nu dvú
wvù è nulo é bó ebvuu ege fô bibefɛ
bisɛɛbeene le kɛ. 27 ɛ wee gee nonɛn,
é wvú no cɛyte kɛ wase bô nfan ɛ è
nu nsaw Nyo' noo nguy wvù befe wvù
nu ke eyɛse lo bonyii bo bvuban e bo
Nyo' le. 28 Wee ké ngoyte nci Muses, é
bonyii eleem bofɛɛ kɛnɛɛ botete etom
le bó nu ɛ yen fiɛɛ fi wvù ge le, é nsaw
mum koo mwɛɛn, ɛ bó mum yu lo
wvù yaa koole yii kɛ. 29 ɛ fí nu nonɛn,
tu ben kpwaake le wee wvù joo Waa
Nyo' ɛkuse, joo ɛlɛmɛ ke monkan mò
Nyo' gbwolɛɛ keecukɛ wvù dvú é wvù
eyuule le kí nu fiɛɛ fi ɛcici, nan'yi tɛn
Keyoy ke Yuule kè too bô mbuwma
Nyo', nu ɛ kfuu ngɛw wvù wvuwe wee
nu ke ekeŋke nu ke enu nɛɛ? 30 We
ngɛw nu ke ebɛmte lo njefo beene kee
wee wvù to gayɛɛ le,

“ɛ nu me wvù nu ke etfuse ɛnvukɛ,
ɛ è nu me wvù nu ke enya nlawma
wvubo.”

ɛ wvù ɛ bvuu ɛ gay le,

“ɛ nu me wvù Tata wvù nu ke esaw
bonyii bem.”

31 ɛ nu fiɛɛ fi nfan e baay keegbwe can
Nyo' wvù kɛnke nshii le.

32 Geenɛn, ben ekumyi ɛdiuw yo
fwe yò bó to yuusɛɛ ben yí fiɛɛ fi Nyo'
le. Ben to nu ɛ kuu shém no diuu bô
bonɛw bô to too fô ben e. 33 Kefew
kemew e nu ɛ bonyii to ké no nan'yi
bvuu nyɛwle bô ben ya le. Kefew ke-
mew e, ɛ ben no leeme ɛjim jo bonyii
bò bó nyaa tɛn ngɛw ê bó ê yiye je le.

34 Ben to ké no koole shen bô boba
bonyii bò nu yí ncaw e, fii bó. Bó to ké

10:19 4:16; 9:8 10:20 9:3; Mat 27:51; 2:14-15; 9:14-15; Jon 14:6 10:21 3:6; 4:14 10:22 ɛsek
36:25; ɛfɛ 5:26 10:23 3:6 10:24 13:1 10:26 6:4-6 10:27 Yɛsa 26:11 10:28 Dito 19:15;
2Kol 13:1 10:29 2:3; 5:8; 9:12; Mat 12:31 10:30 Dito 32:35-36 10:32 6:10 10:33 1Kol 4:9
10:34 11:26; 13:14

loo mwεεm mvunen, ε ben cine ke dvú no yuuke ε è nu njon, njefo ben kee le ben keηke mwεεm mvumew mvù fele mvumwε ε è nu mvù nu ke emey nu sekecii. ³⁵ Nonen, fo ben ecine fiεε fi ben leeme wase yî dvú le ke, njefo è nu fiεε ε fî keηke nlawma wvù kuuke. ³⁶ Fiεε fi shiee le fô ben e nu le ben esuu shém wvu le ben nulo egee ε è nu fiεε fi Nyo' shieele, é ben ke emum ekeηke fiεε fi wvú nu ε kaw beene dvú. ³⁷ Bó nu ε san le, “ε shεεte ke wase caan é wee wvù nu keeto emum efese.

Kε wvú nu emooce ke.

³⁸ Wee wεm wvu teytoy nu ke ekeηke nshii

nje fitele fi wvú lese yî yem e.

Geenen é wvú ne lo ε no fane ε tfuw bika,

fitele fiem saa ejee bô wvú ke.”

³⁹ Geenen, ke beene nu boba bô tfuuke bika bô nu ke ela ke. Beene nu fisεεbeene bonyii bô nu ε lese fitele yî Nyo' le bô biyoy bibole nu ke eboy.

11

Ekume keelese fitele yî Nyo' le

¹ Keelese fitele yî Nyo' le nu keetaale fwe yî fiεε fi Nyo' nu ε kaw wee dvú kee naa ntay le wvú nu ke ekeηke fî, kee ten le fî nu dvú ε wvú baa cim yen wase fî le ke. ² Nyo' to bensee bonyii bo fwele njefo bó to nu ε lese fitele yî ye le. ³ ε ge ten fitele fi beene lese yî Nyo' le beene ε se kieε ntay le Nyo' to bom won wvun ε è nu ke bô diεw ye, ε mwεεm mvù beene yene to buy yî mvù bó yaa yene mvú le ke.

Ebel

⁴ ε to ge fitele fi Ebel to leseε yî Nyo' le ε wvú se ge ncese wvu leη fey Kεen. ε Nyo' mum jo wvú le wvú nu wee wvu teytoy, mum fi nnya ye keetom le wvú nu wee wvu teytoy. Abel to nu ε kpwe, geenεn ε fitele fi wvú to leseε yî Nyo' le ε ge beene ε no yuuke ε wvú beε jemyi é beene ε to ε buy εben e.

Enok

⁵ ε to ge ten fitele fi Enok to leseε yî Nyo' le ε Nyo' se jo wvú gen bô wvú fowe wum ε kpwe baa kum wvú le ke. Bó to nu ε ne fanε yaa bvuu yen wvú le ke, njefo Nyo' to nu ε jo wase wvú we. ε Nyo' se jo Enok we nu ε Nwa' Nyo' jemyi le wvú to ké no gee ε Nyo' yuuke njon. ⁶ Nonen é wee nu dvú se wvú nu ε lese fitele yî Nyo' le, tu ke è nu naa lo é Nyo' eyuuke njon bô wvú ke, njefo é wee gomte keebenci too mbew Nyo' le, tu wvú keηke keebce le Nyo' nu dvú, noo le wvú mawci wee tfuu wvú looci gomte wvú.

Noa'

⁷ ε to ge ten fitele fi Noa' to leseε yî Nyo' le ε Nyo' ke dioo tefe wvú ekume fiεε fi to nu keeke ekooy ε wvú baa cim yen wase fî le, ε wvú yuw Nyo' le mum fe ηguw wvu baay keeke eboyse yew ye dvú. No wvú to leseε fitele nonen mum dunce le kebese ke bonyii bo yî won wvun e nu bô befe é Nyo' ejise, ε è nu ke wase wvú wvú Nyo' to nyaε bvudvuu bvú wee wvu teytoy e é wvú, njefo wvú to nu ε lese fitele yî Nyo' le.

Abla'am bô Sela

⁸ ε to ge ten fitele fi Aba'am to leseε yî Nyo' le, ε wvú se yuw Nyo' le seke wvú to tenεε wvú le wvú ene won wvubole egen wvumew wvú wvú to nu keeke ekeηke diεwε won we le. No Aba'am yuwεε nonen mum no gene ke lo, yaa cim kee fô wvú gene ke. ⁹ ε to ge fitele fi wvú to leseε yî Nyo' le fidvu ε wvú se gen no cee won wvú Nyo' to kawεε wvú dvú le diεwε tolo wvú nu ε gen ε beε won bonyii bomew e. Wvú to nu jó ghane cee cún e bô bo Aysik noo Yakow bô Nyo' to kawεε bó bocii bô won wvudvu le è nu ke enu wvubo. ¹⁰ Wvú to cee cún e nonen njefo wvú to taale fwe keeke eley kelaante le ε kí keηke kenffuy ε è to seyse Nyo' no kelaante kedvu nu ke enu, mum yoo.

10:35 3:6; 6:11-12 **10:37** Abk 2:3-4 **10:38** Lum 1:17; Gal 3:11 **11:1** Lum 8:24; 2Kol 4:18
11:3 Kej 1:1; Mben 33:6, 9; Lum 4:17; 2Kol 4:18
11:4 Kej 4:3-10 **11:5** Kej 5:21-24 **11:7** Kej 6:13-27; Lum 4:3; 1Bi 3:20 **11:8** Kej 12:1-2 **11:9** Kej 35:12, 27 **11:10** 13:14 **11:11** Kej 17:19; 18:11-14; 21:2; Lum 4:19-20

11 $\text{\textcircled{E}}$ to ge $\text{\textcircled{t\textcircled{e}n}}$ fitele fi Sela to les $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ yí Nyo' le $\text{\textcircled{e}}$ wvú se $\text{\textcircled{k\textcircled{e}n\textcircled{k\textcircled{e}}}$ mvungay keeleem bô fue $\text{\textcircled{e}}$ wvú $\text{\textcircled{e}}$ lun naa wase $\text{\textcircled{e}}$ fes $\text{\textcircled{e}n}$ wvú è nulo $\text{\textcircled{e}}$ wvú ebvuu eboo. Fí to kooyi non $\text{\textcircled{e}n}$ njefo Sela to nu $\text{\textcircled{e}}$ bee le Nyo' wvú kaw $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ wvú ké no leeme $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$ yí di $\text{\textcircled{e}w}$ ye le. * 12 $\text{\textcircled{E}}$ fí mum no nu le wee mwaan wvú Ablam' wvú to nu $\text{\textcircled{e}}$ wvú $\text{\textcircled{e}}$ lun wase baay, nu wase diuw kpwe le, to nu $\text{\textcircled{e}}$ ne $\text{\textcircled{e}}$ engok $\text{\textcircled{e}}$ ke wee le buy yí ye le duule di $\text{\textcircled{e}w\textcircled{e}}$ jón yi we le noo di $\text{\textcircled{e}w\textcircled{e}}$ monsh $\text{\textcircled{e\textcircled{e}m}}$ mo ngem joo yi baay e mò wee yaa nulo etan etoo $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$.

13 Bonyii ban bocii to nu $\text{\textcircled{e}}$ ghan fan $\text{\textcircled{e}}$ yaa $\text{\textcircled{k\textcircled{e}n\textcircled{k\textcircled{e}}}$ fi $\text{\textcircled{e}}$ fi Nyo' kaw $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ fidvu $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$, ke ghan no kpwekene $\text{\textcircled{e}}$ bó lese $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$ fitele yí Nyo' le. Bó to yen $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$ lo fí le $\text{\textcircled{e}}$ fí be $\text{\textcircled{e}}$ too ncejole, fiisen bô nlanlan, jeme bô dew yibo le, fô bó le nu $\text{\textcircled{e}}$ bó kee le bowen nu $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$ lo botolo $\text{\textcircled{e}}$ bó beke lo yí nsh $\text{\textcircled{e}}$ yin e. 14 $\text{\textcircled{E}}$ bonyii jemyi n $\text{\textcircled{e}n}$, tu fí dun $\text{\textcircled{c}i}$ naa ntay le bó be $\text{\textcircled{e}}$ gomte won wvú è nu wvubo. 15 $\text{\textcircled{E}}$ bó to bvuu kpawci ekum $\text{\textcircled{e}}$ won wvú bó to n $\text{\textcircled{e}n'}$ y $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ jó, tu bó to nu $\text{\textcircled{e}}$ $\text{\textcircled{k\textcircled{e}n\textcircled{k\textcircled{e}}}$ je keekase tu jim jó. 16 Geen $\text{\textcircled{e}n}$ no fí nu, nu $\text{\textcircled{e}}$ bó to gomte $\text{\textcircled{e}}$ è nu won wvú fele wvuw $\text{\textcircled{e}}$, wvú è nu won wvú we. Non $\text{\textcircled{e}n}$ $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$ Nyo' ké no wuumene seke bó ten $\text{\textcircled{e}}$ wvú le Nyo' wvubo $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$, njefo wvú nu $\text{\textcircled{e}}$ seyse kelaante $\text{\textcircled{e}}$ ge $\text{\textcircled{e}}$ è bó.

17 $\text{\textcircled{E}}$ to nu fitele fi Ablam' to les $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ yí Nyo' le fi to ge $\text{\textcircled{e}}$ $\text{\textcircled{e}}$ Nyo' ke dioo mom wvú, $\text{\textcircled{e}}$ wvú bee keejo waa we wvú Aysik ege ncese dvú fô Nyo' le. $\text{\textcircled{E}}$ wvú wvú Ablam' nu wvú Nyo' to kaw $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ le engok $\text{\textcircled{e}}$ ke wee le nu ke ebuy yí ye le. $\text{\textcircled{E}}$ wvú bee $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$ keejo waa we $\text{\textcircled{e}}$ è ka wvú, le wen ege ncese dvú. 18 Waa we wvun nu wvú Nyo' to gay $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ wase è Ablam' le, “ $\text{\textcircled{E}}$ nu Aysik wvú nu ke ege $\text{\textcircled{e}}$ diee di kfuu diuw e.”

19 Ablam' to kee $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$ le $\text{\textcircled{e}}$ wee cim kpwe lo, tu Nyo' nulo ekase ege $\text{\textcircled{e}}$ wvú etu dvú. Non $\text{\textcircled{e}n}$ è je mi le nu $\text{\textcircled{e}}$ è nulo

è bó ejo le Aysik to nu $\text{\textcircled{e}}$ kpwe $\text{\textcircled{e}}$ Nyo' kase nya wvú è Ablam' $\text{\textcircled{e}}$ wvú nu dvú wum.

Aysik

20 $\text{\textcircled{E}}$ to ge fitele fi Aysik to les $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ $\text{\textcircled{t\textcircled{e}n}}$ yí Nyo' le $\text{\textcircled{e}}$ wvú se cew Yakow bô Esau jeme è bó ekum $\text{\textcircled{e}}$ mbuwma wvú to nu keeke eyuu eto fô bó le.

Yakow

21 $\text{\textcircled{E}}$ to ge $\text{\textcircled{t\textcircled{e}n}}$ fitele fi Yakow to les $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ yí Nyo' le $\text{\textcircled{e}}$ wvú ke dioo kpwee, cew boom bo Yos $\text{\textcircled{e}w}$ wvú waa we le. $\text{\textcircled{E}}$ wvú to ceke non $\text{\textcircled{e}n}$ $\text{\textcircled{e}}$ wvú $\text{\textcircled{e}}$ ngvuum yí kema $\text{\textcircled{n}}$ $\text{\textcircled{e}}$ no nyaa n'wvum è Nyo'.

Yos $\text{\textcircled{e}w}$

22 $\text{\textcircled{E}}$ to nu fitele fi Yos $\text{\textcircled{e}w}$ to les $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ yí Nyo' le fi to ge $\text{\textcircled{e}}$ $\text{\textcircled{e}}$ wvú ke dioo nu wase keekpwe mum no teete kpwe ye dun $\text{\textcircled{c}i}$ le bonyii bo Israel nu ke esh $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ ebuy won wvú Ijiw e. $\text{\textcircled{E}}$ wvú mum gay le bó ke edioo ebuyte jó jo bikufe biwene.

Icee Muses bô bwee Muses

23 $\text{\textcircled{E}}$ to nu fitele fi icee Muses bô bwee to les $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ yí Nyo' le fi to ge $\text{\textcircled{e}}$ $\text{\textcircled{e}}$ bó se nyile Muses yí kee le te fo bó eyu seke bó to bok $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ wvú. $\text{\textcircled{E}}$ bó to nyile non $\text{\textcircled{e}n}$ njefo bó to nu $\text{\textcircled{e}}$ yen le è to nu wan $\text{\textcircled{e}}$ wvú jee cuu baay. $\text{\textcircled{E}}$ bó fan $\text{\textcircled{e}}$ yaa efane keengoy sa' yí Nfon to bvus $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$.

Muses

24 $\text{\textcircled{E}}$ to nu fitele fi Muses to les $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ $\text{\textcircled{t\textcircled{e}n}}$ yí Nyo' le seke wvú to ku $\text{\textcircled{e}}$ wase fi to ge $\text{\textcircled{e}}$ $\text{\textcircled{e}}$ wvú tun le fo bó etenè wen le waa ngonjuu Nfon Felo $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$. 25 Wvú to nu $\text{\textcircled{e}}$ caw fiew keey $\text{\textcircled{e}n\textcircled{e}}$ $\text{\textcircled{e}}$ è nu ng $\text{\textcircled{e}w}$ bô bonyii bô è nu bo Nyo' le, efey keeyuuke njon bô mw $\text{\textcircled{e\textcircled{e}m}}$ mvú è nu mvú befe $\text{\textcircled{e}}$ mvú fele lo. 26 Wvú to nu $\text{\textcircled{e}}$ jo le $\text{\textcircled{e}}$ bó eshoose wen njefo wen nu wee Mboyse wvú Nyo' to kaw $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$, tu fifie $\text{\textcircled{k\textcircled{e}n\textcircled{k\textcircled{e}}}$ se $\text{\textcircled{w}}$ fele keek $\text{\textcircled{e}n\textcircled{k\textcircled{e}}}$ kpaw wvú Ijiw tfuu. Wvú to jo non $\text{\textcircled{e}n}$ njefo wvú to taale mmaw $\text{\textcircled{c\textcircled{e}}}$ wvú nu ke eto fô wvú le. 27 $\text{\textcircled{E}}$ to ge fitele fi wvú to

* **11:11** Bonwa' bo boyvuum bomew $\text{\textcircled{k\textcircled{e}n\textcircled{k\textcircled{e}}}$ $\text{\textcircled{t\textcircled{e}n}}$ fen le, “ $\text{\textcircled{E}}$ to ge $\text{\textcircled{t\textcircled{e}n}}$ fitele fi Ablam' to les $\text{\textcircled{e\textcircled{e}}}$ yí Nyo' le $\text{\textcircled{e}}$ wvú se $\text{\textcircled{k\textcircled{e}n\textcircled{k\textcircled{e}}}$ wan naa no wvú to cim nu $\text{\textcircled{e}}$ wvú $\text{\textcircled{e}}$ lun wase $\text{\textcircled{e}}$ fes $\text{\textcircled{e}n}$ $\text{\textcircled{e}}$ Sela $\text{\textcircled{t\textcircled{e}n}}$ nulo saa ebvuu eboo $\text{\textcircled{k\textcircled{e}}}$. Fí to kooyi non $\text{\textcircled{e}n}$ njefo Ablam' to nu $\text{\textcircled{e}}$ bee le ...” **11:12** $\text{\textcircled{K\textcircled{e}n}}$ 15:5 **11:13** 11:9; 13:14; $\text{\textcircled{K\textcircled{e}n}}$ 23:4; 47:9; Mben 39:12 **11:16** 13:14; $\text{\textcircled{K\textcircled{e}m}}$ 3:6; $\text{\textcircled{M\textcircled{a}t}}$ 22:32 **11:17** $\text{\textcircled{K\textcircled{e}n}}$ 21:12; 22:1-14; $\text{\textcircled{D\textcircled{i}t\textcircled{o}}}$ 4:11; $\text{\textcircled{J\textcircled{e}m}}$ 2:21 **11:19** $\text{\textcircled{L\textcircled{u}m}}$ 4:17 **11:20** $\text{\textcircled{K\textcircled{e}n}}$ 27:27-29, 39-40 **11:21** $\text{\textcircled{K\textcircled{e}n}}$ 47:31-48:20 **11:22** $\text{\textcircled{K\textcircled{e}n}}$ 50:24-25; $\text{\textcircled{K\textcircled{e}m}}$ 13:19 **11:23** $\text{\textcircled{K\textcircled{e}m}}$ 1:22; 2:2 **11:24** $\text{\textcircled{K\textcircled{e}m}}$ 2:10, 11-15 **11:26** 12:2; 13:13 **11:27** $\text{\textcircled{K\textcircled{e}m}}$ 2:15; 12:41

lesεε yî Nyo' le ε wvú se ne Ijiw yaa fane fiεε fi è nulo é Nfon ege bô wvú ke, naa ε wvú cim ton'yi shém bô wvú nεε. Wvú to nu ε suu shém nε no gene njefo wvú to taale fiew ε è nu fwe diεwε wvú yεne Nyo' wvú bô yaa yεne bô ejise le ke. ²⁸ ε to ge ten fitele fi wvú to lesεε yî Nyo' le ε wvú se gεε Nkaw Danefey, jo elεmε yefe yî lan fwese le, wvu le Nceendaa Kpwe wvú to yuwyi boom bolemsε bo fwe yî kfu le edioo etoo buyte fô dew fwese bonyii bo Israe e emum edan efey.

Bonyii bo Israe

²⁹ ε to ge ten fitele fi bonyii bo Israe to lesεε yî Nyo' le ε bó gen lente Joo yi Baay yî Yεele fokuse ke diεwε bó fey yî nshε yi yem e. ε bonyii bo Ijiw ke dioo to ten buy fô joo yidvu le no momte keefey ten nonen ε yî kuu bó bocii gen dvú. ³⁰ ε nu ten fitele fi bonyii bodvu to lesεε fi to geε ε bó ke dioo gen buy Jelikú, ke len kenen kelaante kedvu, ke dioo kenen nonen buy εdiuw εsooshwi y ε kembew ke kelaante kedvu le kesε kecii.

La'ab

³¹ ε to ge fitele fi La'ab wvú to nu kpwoon nsake mvu to lesεε ten yî Nyo' le ε wvú se boy fanε yaa ekpwe ηgoo bonyii bobole bo won e bô to temyi bikuu bô bo Nyo' ke. Wvú to baa kpwe, njefo bonyii bo Israe to nu ε tum bonyii le bó eto eghan ekee won wvudvu, ε kpwoon wvudvu fiisen bó ê wvú yew.

Gidion, Balak, Samsen, Jεfta, Dawe bô Samwεl noo bonyii bo ntum Nyo' le bomew

³² ε è nu le me entaanke bonyii bô to lesεε fitele yî Nyo' le, é me ηke entan engen embuy fεε? Ke kefew nu dvú kè è nulo é me ηkεw nyey mwεεm mvu bonyii le diεwε Gidion, Balak, Samsen, Jεfta kenεε Dawe bô Samwεl noo bonyii bo ntum Nyo' le bomew

e ke. ³³ Bonyii ban bocii nu ε bó to lese fitele yî Nyo' le. ε bomew ke so bitum yî jem e, ε bomew saw bvunfon ê je yi lan e, ε bomew kenke mwεεm mvú Nyo' to kawεε bó dvú, ε bomew kenke mvungay keeban dew bobvule fo bó engele bó. ³⁴ Bomew to nu ε kenke mvungay keege é ηguy wvú to bænci naa bænte lo ejimε. ε bomew kenke mvungay keebuy can bonyii bô to gomte keegbwocε bó bô nyó jem e. ε bomew bô to yen'yi wεεyi ke ne tu bontεmemvungay. ε bomew tu bonyii bo jem e bô temyi, ε bomew kun bonyii bo jem e bo bitum bimew e ε bó fεε lo. ³⁵ Bomew to nu bokεne bô to lesεε ten fitele yî Nyo' le. ε Nyo' ge ε bonyii bobole bomew bô to nu ε kpweken wase kase tu dvú no nu bó bó. Bomew bonyii nu ε bó to koole bvuke bô bimban, ε bó fanε yaa cim ebvuu eshieele le bó ecinε bó le ke, njefo bó to yene le é bowen kpwe lo, ke ekase ebuy yî kpwe le ekenke nshii wvú jee fele wvun. ³⁶ Bomew nu ε bó to keεnke bó, tamte bô bongbwan ε ye caafi, kayte bomew bô boncaw fene yew ncaw e. ³⁷ ε bomew nu ε bó to tumyε bô εta ε bó kpweken, bvuu tan'yi bomew bô nyó yi bó tane bite dvú ε bó buyte biba bifεε bifεε, gbwoci bomew bô nyó jem ε bó kpwekene. Bomew to ghane jiise ε è nu jéw njée bô yi bíe. Bó to nu bonyii bo kefufe le, ε bonyii njinsene bô bó bvuu nyewle bô bó. ³⁸ Bó to ghane cee ηkaante le noo yî dikum e bô ê ditfum e noo ê bibuw e. ε nu bonyii ε won wvun to baa ekocεn wvú bó ecee wvú le ke.

³⁹ Bonyii ban nen bocii nu ε bó to lese fitele yî Nyo' le, ε Nyo' bænce bó naa ntay. Geenεn wee mvu bó le to baa emum ekenke fiεε fi Nyo' to kawεε bonyii dvú ke. ⁴⁰ Bó to baa ekenke njefo Nyo' to kenke ntan wvú jee ntay fô beene le fele wvubo, wvu le è nu ke enu ke seke bó ε taashε beene ε bó, é bó se no nu ε bó ε kpwentεn ê Nyo' ejise

11:28 Ksm 12:1-14, 21-28, 29-30 **11:29** Ksm 14:21-29 **11:30** Yosh 6:12-21 **11:31** Yosh 2:11-12; 6:21-25; Mat 1:5; Jem 2:25 **11:32** Biku 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sam 16:1; 1Bfn 2:11; 1Sam 1:1-25:1 **11:33** Biku 14:6-7; 1Sam 17:34-36; Dan 6:1-27 **11:34** Dan 3:23-25 **11:35** 1Bfn 17:17-24; 2Bfn 4:18-37 **11:36** Yeli 20:2; 37:15 **11:38** 1Sam 13:6

ε γεν ε μεσε.

12

Nyo' n̄ci boom bò è nu bew

¹ No beene nu wase ε kebombom ke bonyii bò to nu ε lese fitele yî Nyo' le ban ε gem beene ε tase ε no dunji no è nulo é wee elese fitele yî Nyo' le, beene emum ebuy ekuse jo bvujite bvucii bvù jewsee beene, noo bibefe bì njimte beene, emum ekuu shém elewtè kenlewtε kè Nyo' nu ε γεε ê beene fwe. ² Beene dioo lewte no taale yî Jisos e. Ε nu wvù wvù to yen'yεε je fô beene le keelese fitele yî Nyo' le, ε è nu wvù wvù gee ε fitele fi beene lese yî Nyo' le kpwεntene gene mεεse. Wvù to nu ε bee keekpwe kpwe yi yî kentam e. Wvù to baa ecim etaale ê kenshoose ke kfuu yiyε kpwe le κε, njefo wvù to taale fwe yî bvujonke bvù nu ê wvù fwe le. Keseen wvù ε no nu ε wvù ε shii ê εbo ke εεεy ke kawla Nyo' le. ³ Ben ekp-wawci ekumε wvuwe wee wvù to nu ε fiisen kfuu wvuwe ηγεw wvù bonyii bò befe to nyaa ê wvù, wvu le fifie ege é mvuntelem mvunen saa ewεyi, kenεε edoose ê je κε. ⁴ Jem yî ben tumte ben ε bo kebefε nu ε ben baa tum wase eγεν ebuy yî gvune di wee le ejim lo κε. ⁵ Me ηkpwaake le ben baa edaayε wase ntefe wvù Nyo' nyaa ê ben diεwε boom bew e κε? Wvù gayte le,

“Waa wεm, seke Tata n̄ci wo, fo wo ejòd n̄cεw κε.

Ε wvù dioo saake wo yî fiεε le, fo shem ekpweè wo κε.

⁶ Ε keè le Tata ké no n̄ci ε è nu wee wvù wvù koonke,

tamte ε è nu wan tfuu wvù wvù joo le è nu wvuwen.”

⁷ Ben emum ekuulè shém yî bonγεw bò ben yene le, ekeè le Nyo' n̄ci lo ben diεwε boom bew e. Wan mvu nu dvù wvù jay fiεε é ice enu se wvù ε n̄le wvù e? ⁸ Ε Nyo' cin'yi ben e se wvù n̄ci no wvù ké no

n̄ci boom bew bocii, tu ben baa enu naa lo boom bew κε, tu ben nu bikole. ⁹ Beene keηke ten bo'icee bosεεbeene bo fokuse fen bò to ké no n̄ci beene ε beene wvumte bó. Ε beene to wvumte bó nonen, tu κε è nulo é beene enya bikuu ê Icee biyoy bisεεbeene efey lo nonen, ke ekeηke nshii wvù mεy lo? ¹⁰ Bocee bosεεbeene bodvu to nu ε n̄cε beene κε yî kefew e caan no bó to yene le fí nu leη. Ε Icee wesebeene wvun n̄ci beene keeseysel lo beene é beene eyuule no wvù yuule. ¹¹ Ε ke dioo nu seke bó tamte wee keenεle wvù, ε wvù no yuuke nlucε kefew kekε le, wvù saa yuuke naa lo njon κε. Ε ke edioo enu wase εjim jo kefew kedvu, ε fifie to bô nyεkeey noo nce wvu teyey fô wvuwe wee wvù Nyo' nu ε γεεyi wvù ê yiyin je le.

¹² Nonen ben ege é can yene yî nu ε jεw wase ekase eteme, ege ten é envuwyene yò ndenje wase ekase eteme. ¹³ Ben eγενε κε ε è nu ê je yi teyey e, wvu le fo bikoy bì tεεse wase emεse elose κε, é bí eteme lo.

Ntefe ekumε keeyuuke Nyo' le ntay

¹⁴ Ben emomtè ntay kecee yî nyεkeey e ben ε bonyii bocii, ebvuu emomtè ten ntay kecee nce wvù yuule. Ε wee nu se wvù cee nce wvù yuule, tu κε è nulo é wvù ke eyen Tata le κε. ¹⁵ Ben eyenè fo wee mvu ke ejim kekeηke mbuwma Nyo', ebvuu eyenè ten fo ηgow mi yî befe ke ene ebuy ê ben enteleη ke eto bô ηγεw ejin bonyii nteen. ¹⁶ Ben eyenè ten le fo wee mvu ben e ekeηke nce nnyen kenjan κε. Fo wee ten emaà lo Nyo' diεwε Esau wvù to gesεε mbuwma wvù wvù to nu keeke ekeηke diεwε wan wvu ηgaywee le yî mwεem mvudien mvu kan mwaan e maan κε. ¹⁷ Ke ben kee le εjim jodvu nu ε wvù to ne bvuu no gomte kekeηke mbuwma wvun can ice le, ε ice ma lo wvù? Naa no wvù to cim

12:1 1Kol 9:24 12:2 2:10; 8:1 12:5 Bηgn 3:11-12; Mwm 3:19 12:7 Dito 8:5 12:10 Mat 5:48; Lum 5:2; Jem 3:17 12:11 12:14; Jem 3:17-18 12:12 Yεsa 35:3 12:13 Bηgn 4:26 12:14 12:11; Mak 12:30-31; Mben 34:14; 1Kol 7:15 12:15 Dito 29:18; Gal 1:6 12:16 Kenj 25:29-34 12:17 Kenj 27:30-40

shiwse misem ê jise gomte keekumen fitele fiew, nu ε ke je to bvuu nu dvú keekumen ke.

¹⁸ Ben ekeè le fô ben leeme fó keseen baa nu diewe bvudvuu bvú fokuse bvú bonyii bo Israeël to leeme fó bvú bó yene bvú le ke. Bó to leeme, * ε nguy bene nen lululu, ε ekfun yiile nen taytaytay, ε nffum kfunne ten nen kekeke. ¹⁹ Bó to yuuke ten ε son saayi, ε diew mi jemyi. Mweem mvú diew yidvu to jemyi to nu ε bemse bó, ε bó no leke lo le fo diew yidvu ebvuu ejeme ê bó ke. ²⁰ Bó to leke nonen njefo fiε fi diew yidvu to jemyeε to nu ε ghaw mvungay mvubole. Diew yidvu to nu ε ciise lo ê bó le, “Fo fiε ebence lo bew kum wvun ke. E è cim nu nyam, é bó tumye lo bô eta ε yí kpwe.”

²¹ Kεεεy, mweem mvú bó to yene fó to bemte baay. E Muses kebeε jeme le, “Nfan wvu baay nu ε ge ye ε ne ε no ciinke lo me.”

²² Ben nu finen ε ben leeme ε è nu yí kum wvú Sayon e, ε è nu kelaante kè è nu ke Nyo' wvú kenke nshii le, ε è bvuu nu Jelusalem wvu fowe. E nu fó fò bonceendaa bo Nyo' le bò wee yaa nulo etan etoo lanlanye yí kentaashe le. ²³ Ben nu ε to wase ê kentaashe ke bonyii bo Nyo' le bò è nu boom bew bo fwe, ε wvú ε san edieε ebo ê nwa' we le fowe. Ben nu ε to wase fwe dvu Nyo' wvú sumtene bonsaw bo bonyii bocii le. Ben nu ε to wase ten fwe dvu biyoy bi bonyii bò to nu teyey e bi Nyo' nu ε ge wase bí ε no yuule gene mεεε le. ²⁴ Ben nu ε to wase ten fô Jisos wvú leeme fwe monkan mo monfem entelen jo Nyo' bô bonyii le, è to ten fwe dvu ελεμε ke Jisos e kè bó to miawmiawεε yí beene le. Eλεμε kin jemyi fiε fi fele fi ελεμε ke Abel e.

²⁵ Ben eyenè fo ben etune keebew we wvú jemyi ê ben e. Ben kpwaake le é bonyii bo Israeël to nu se bó eboy

can nge wvú to toε fô bó le njefo bó to nu ε tun keebew we wvú Nyo' to tumεε le wvú eteetè bó fokuse fen e, tu je nu dvú fô beene le keeke eboy fen é beene ε tun keebew we wvú teete beene ε è nu fowe le? ²⁶ E to nu sekekeε ε wvú jeme ε nshε shiw. Keseen ε no nu ε wvú ε kaw le,

“Seke me ε mbvuu ε nshiwε, é saa eshiw ke nshε maan ke. Ebule ten nu ke eshiw fó.”

²⁷ Diew yí le, “Seke me ε mbvuu ε nshiwε”, dunji le Nyo' nu ke ecake lo mweem mvunciim mvú wvú to bomεε mvú è nulo é bó eshiw, wvu le é esheε ke wase mweem mvú yaa nulo é bó eshiw ke. ²⁸ Fí ε mum ε no nu le beene enyaà keyoone ê Nyo' le bvunfon bvú beene nu ε fiisen nu bvú è yaa nulo é bó eshiw bvú ke. Nonen beene emum ebunleε Nyo' ê je yí len e, enyaà n'wvum ê wvú, fanè wvú.

²⁹ Beene enyaà nonen njefo, “Nyo' wesebeene nu diewe nguy wvú nulo efiese lo fiε le.”

13

Ntefe wvu fokemεse

¹ Ben ekonèn ke nonen gene fwe diewe boom bo bwee wan e. ² Fo ben ecine keefisene botolo ε eyene le ke. Ben ekeè le bonyii bomew nu ε fiisen wase nonen ε fiisen ε è nu bonceendaa bo Nyo' le yaa kee ke. ³ Ben ekumyí bonyii bò nu yew ncaw e, enù ke diewe ben ε bó bocii nu yew ncaw e. Ben ekumyí ten bonyii bò bó nyewle bô bó, njefo ben ten kenke ye.

⁴ Wee tfuu enyaà n'wvum ê kentaashe ke wee bô kpweε le, é kpwoon bô diemsen eyenè fo wee ebvuu ebuy ekfun ebefe bô kentaw kebole. Ben ekeè le Nyo' nu ke esaw bonyii bocii bò cee nce nnyen noo bò cin'yi kentaashe kebole ke wee bô kpweε le buyte ekfun.

12:18 Ksm 19:16-22; 20:18-21 * **12:18** Fo bó to leeme to nu ê kenye ke kum wvú Sinay e. **12:20** Ksm 19:12-13 **12:22** 13:14; Gal 4:26; Mwm 5:11; 21:2 **12:23** Luk 10:20 **12:24** 8:6; 9:12; Ken 4:10 **12:25** 6:4-6; 8:1; Ksm 20:22 **12:26** Ksm 19:18; Aga 2:6, 21 **12:28** 13:14 **12:29** Dito 4:24 **13:1** 6:10; 10:24; 13:16; 1Bi 1:22 **13:2** Ken 18:1-8; 19:1-3; Job 31:32; Lum 12:13; 1Tim 3:2; 5:10; 1Bi 4:9; 3Jon 8 **13:3** 10:34; Mat 25:36 **13:4** 1Kol 7:2-4; 1Tes 4:3-8 **13:5** Dito 31:6, 8; Fili 4:11-12; 1Tim 6:7-10

5 Fo ben elese bvufee bvunen yî bigew e yî nshii wene le ke. Wee eyuukè njonj bô fiεε fi wvú kεηke, njefo Nyo' nu ε gay le,

“Kε me nu ηke en'yuu encinε wo le kε, ε kε me nu ηke en'yuu enlanj wo kε.”

6 Fifin ε mum ε ge ε è nulo é beene ejeme sε kemaηen no wee to gayεε le, “Tata nu wvù fii me.

Kε è nulo é me enfane fiεε kε. E nulo é wee ege la bô me?”

7 Ben ekumyi bonyii bô to nu bikuu binen bô to yawεε fewce diεw Nyo' ê ben. Ben ekume no nce wvubo to nu, emum ebenene je yî bó to lesεε fitele yî Nyo' le jó. 8 Kε Jisos Klistu ké no kumene kε. No wvú se nu foguu, nu kε no wvú nu εben, ε è nu kε no wvú nu ke enu sekecii.

9 Fo ben ecinε é bonyii eto bô bon'yεeyi bo jεey bô bó yaa kee jò bó buy, elεwe ben dvú kε. Fí jee le mvuntelem mvuseεbeene etemyi nje mbuwma Nyo', εfey fo enu nje bonci bo ekumε mwεεm mvudien. Kε bonci boban cim fii bonyii bô leeme yî dvú le kε. 10 Beene kεηke ketan ke ncese le, ε bocee ncese bô lemte fô ketan ke yew Nyo' yi fokuse fen e yaa kεηke naa lo mvunγay keedie fiεε fi nε fô kekin ketan e kε. 11 Ben ekeè le ekole ke bocee ncese le to ké jo ε è nu ελεμε ke nyám e ley dvú fô Bvudvuu bwε bvù looci Yuule naa ntay e keege ncese dvú fô bibefe bi bonyii le, geenεn ε bó jo nyám yidvu buysen ntεw dvú mum ton ε yí fie. 12 Jisos to nu ε kpwe ten ekfunj jo kelaante wvu le wen ecukε bibefe bi bonyii le bô ελεμε kew. 13 Nonεn beene emum ebuysen ten ebi wvú le ekfunj jo ntεw ekeηke ten boncun bô wvú to kεηkeε. 14 Beene kee le kε la din di beene nu fó fen nu ke emey nu sekecii kε. Beene taale fwe ε è nu yî la di bεε too le. 15 Nonεn beene emum eβεε Jisos egeε ncese wvu mbense fô Nyo' le sekecii

wvù è nu keeyemte diee diew. 16 Fo ben edaayε keege lemme di jee noo keegawte mwεεm mvunen mvù ben kεηke ben ε bonyii bomew kε. E ben gee nonεn, tu è nu ncese wvù jee fô Nyo' le.

17 Ben eyuukè bonyii bô nu bikuu binen e, geè no bó shieele, njefo bó taale fô biyoy binen e diεwε bonyii bô kee le bó nu ke etaje diuw ekumε lemme dibole ê Nyo'. Ben egeè nonεn wvu le bó egee lemme dibole bô nlanlan, ε è yaa nu kε shen shen kε. E bó gee shen shen, fifiε saa efici ben kε.

18 Ben ebunleè fô bese le. Bese kee naa keceey le kε fitele saake bese yî fiεε fimew e kε, njefo bese ké no shieele keege fiεε ficii bô n'wvum. 19 Me nlooci naa nleke baay le ben ebunleè, wvu le è nulo é me en'yanjsen enkase ento fô ben e.

Bunle bô ngayma

20 Nyo' wvù nu Nyo' kembonen nu wvù to kasεε bvuse Jisos wvù Tata wesebeene wvù nu Ncey Njée wvu baay yî kpwe le. Wvú to bvuse fele yî mvunγay mvu ελεμε ke monkan mò mey lo le. 21 Me nleke le wvú enya ben bô mwεεm mvù jee mvunciim, wvu le ben egee fiεε ficii fi wvú shieele. Me nleke ten le wvú elemte fiεε ficii yî yene le can Jisos Klistu le fi wvú yene le fí jee wvú le. Beene enyaà mbense ê Jisos Klistu wvun sekecii se ηka. Fí enù nonεn.

22 Boom bo bwεεm e, me nleke le ben ekuu shém eyuw diεw ntefe yî me nsan fô ben e yin. Fiεε fi me nsan nu kε nen kfuy. 23 Me ηgomte le ben ekiεε le waa bwee wesebeene wvù Timatio nu ε bó ε bvuse wase wvú yew ncaw e. E wvú yanjsene lo ε to, é bee wvú ke elen ekale kemwaanj eto eyen ben e. 24 Ben egay bonyii bô nu bikuu binen e bocii noo bonyii bô è nu bo Nyo' le bocii enya ê me. Boom bo

13:6 Mben 118:6 **13:7** 6:12; 1Kol 4:16 **13:9** Lum 14:2; Kolo 2:20-22; 1Tim 4:3 **13:11** 9:7; Lεw 16:27 **13:12** 11:26; Mat 27:31-33 **13:14** 11:9-10, 13, 16; 12:22, 28; Fili 3:20; 2Kol 5:6; 1Bi 2:11; Mwm 21:2 **13:15** Efe 5:19-20; Mben 50:14, 23 **13:16** Gal 6:10; Fili 4:18 **13:17** Esek 3:17; Lem 20:28-31; 1Kol 16:16 **13:18** 10:22; Lum 15:30; 2Kol 1:12; Lem 24:16 **13:20** 12:14; Lum 5:1; 2Kol 13:11; 8:6; 9:12 **13:21** Efe 2:10; Fili 2:12-13 **13:23** 1Kol 4:17 **13:25** Gal 6:18

bwee wesebeene le bo Itali ciinse tɛn
ŋgayma ê ben. ²⁵ Nyo' ebuw ben bocii
bô kembonɛn.

Nwa' wvu
Jem
Fiee fi nu ê Nwa' Jem
wvun e

Nwa' wvun to san Jem fô bonyii bo Nyo' le bocii bô to nu ε tawse won e tfuu. Nwa' Jem wvun nyaa bontefe nteen no è nulo é wee Klistu eceè ê bonyii ente. Fiee fi wee wvù san nwa' wvun baay leeme yî dvù le nu le wee Klistu egeè mwεem ε è nu mvù dunçi le wvù nu ε lese fitele yi Nyo' le.

Bikuu bi mwεem e ê nwa' wvun e

1:1 Kenkewce

1:2-8 Keelese fitele yî Nyo' le bô bvufee bvù nen'yi fô Nyo' le

1:9-11 Kefufe bô kpaw

1:12-18 Mmom bô mwεem mvù teeyi bonyii

1:19-27 Keeyuuke gee

2:1-13 Fo wee edunçi kejεy jεy

2:14-26 Keelese fitele yî Nyo' le bô gee di len

3:1-18 Wee Klistu bô leme diew

4:1-5:6 Wee Klistu bô won wvun

5:7-20 Bontefe jεy jεy

¹ Nwa' wvun san me wvù Jem, waa lemme Nyo' bô Tata Jisos Klistu. Me nsan fô dikfuu di bonyii bo Nyo' le di yuufe ncow difεe di nu ε tawse won e tfuu. Me ngayte ben e. *

Keelese fitele yî Nyo' le noo keefeefene

² Boom bo bwεem e, é mmom too fô ben e jé le jé le, é ben jo le è nu bvujonke. ³ Me njemyi nonen njefo no ben fele ê mmom ente, leese ke fitele yî Nyo' le, nu ε yî nu ege é ben ekee keekuu shém ntay. ⁴ Ben ekuulè ke shém nonen egen emese, wvu le ben enu bonyii bô nu ε taw ε kocen, yaa tane fiee yî yene le ke.

1:1 Mat 13:55; Lem 12:17; 15:13; 21:18; 1Kol 15:7; Gal 1:19; 2:9; 1Bi 1:1 * **1:1** Dikfuu di bonyii bo Nyo' le nu Bojuu bô nu ε lese fitele yî Jisos Klistu le, ε bó ε tawse ε no cee bitum bimew e. **1:2** Lum 5:3-5; 1Bi 1:6-7 **1:5** Bnqn 2:6 **1:6** 5:13; Mat 7:7; 21:21-22; Efe 4:14 **1:9** 2:5 **1:10** Job 14:2; Mben 90:5-6; Yesa 40:6-8 **1:10** 5:1 **1:12** 5:11; 1Kol 9:24-25 **1:13** Bnqn 19:3; 1Kol 10:13 **1:14** Lum 6:19-21; 7:7-10; 1Jon 2:16-17 **1:17** Ken 1:14-18; Mat 7:11

⁵ E wee mvu ben e tane bvufee keekiεε fiee fi Nyo' gomte, é wvù lekε ε è nu ê Nyo' é wvù enya. Nyo' nu wvù nyaa ê wee tfuu bô fitele ficii yaa waale wee ke. ⁶ Geenεn, wee edioo elεke no leeme ke bô Nyo' fitele fimwaan, yaa manene ke. Ben ekeè le wee wvù manene nu diεwe joo yi baay yî fwefwe bvuyte ε yî shεεnke bii jò wvù gene. ⁷ Fo wee diεwe wvuwe le ekpwaakè le wen nu ke elεke fiee ê Nyo' ekenke ke. ⁸ Wvuwe wee nu wvù kenke mvuntelem mvunfεem, tuwtene lo yî fiee ficii fi wvù gee le.

Bonyii bo kefufe le bô bo kpaw e

⁹ Wee mbee wvù fuute eyuukè njon le Nyo' nu ε bense wase wvù, ¹⁰ é wee kpaw eyuukè njon le bó nu ε shike wase wvù, njefo wvù nu ke egen ecine kpaw we le ke lenlen no fow ké looke yî εgay e ke ne yeε. ¹¹ No diuu ké sane dioo baa ton'yi ε εgay yowlen, ε fow wvù yî dvù le yeε, ε bvujonke bwew ka, nu ke lenlen no wee wvù ghane kunjene kpaw we nu ke egen.

Mmom bô mwεem mvù teeyi bonyii

¹² Njon wvu baay nu wvu wee wvù kuule shém seke mmom ε to fô wvù le, njefo è nu seke wvù ε leem ε teme, é wvù ke ekenke kefo ke bvunfon e kè è nu nshii wvù mey lo kè Nyo' nu ε kaw wee tfuu wvù koonke wvù dvù. ¹³ Fo fiee ké dioo teeyi wee le wvù ege kebefε, ε wvù no duè le è teeyi Nyo' wen ke, njefo ke è nulo é fiee etele Nyo' le wvù ege kebefε ke. E ke Nyo' ké no teeyi fiew wee ke. ¹⁴ Fiee fi ké tele wee nonen, nu mwεem mvù befε mvù wvù kenke shiee yî dvù le, é mvù dioo ε lewce wvù mum wow, ¹⁵ é shiee wvun ké teme, mum to bô kebefε, é kebefε ké dioo ε ku ε kocen, to bô kpwe.

¹⁶ Boom bo bwεem e bô nu shém yem, fo ben elεlè bikuu binen ke.

¹⁷ Mwεem mvunciim mvù jee nu len,

mvù beene kenke nen'yi ε è nu fowe fô Nyo' le. Ε nu wvú Cee Mbom mwεem mvunciim mvu fowe mvù nyaa n'yu. Ke Nyo' kumene diεwε kenjinjin e kè ké no kumene mond-vuum ke. ¹⁸ Ε nu wvú wvù to cawεε beene nya beene bô diεw yì nu kecεy ε yì nya nshii wvu fwε ê beene, wvu le beene enù fiεε fi fwe fi wvù to balεε le è nu naa fiew εnte jo mwεem mvunciim mvù wvù to bomεε.

Keeyuuke diεw Nyo' gee no yì gomte

¹⁹ Boom bo bwεem e bô nu shém yem, ben ekiεε le wee tfuu kenke keenu cekey keenya bitem yì fiεε le, jòè wεε bô njeme, jòè wεε bô shém yì ton'yεen, ²⁰ njefo ke wee wvù ton'yi shém nulo ege fiεε fi teyey fi Nyo' shieele ke. ²¹ Fí ε no nu le, ben ecinε nce nnyen e noo kenge kè temyi le, eshike bikuu binen, efiεen diεw Nyo' yì Nyo' nu ε lese fô mvuntelem mvunen e. Diεw yin nu yì nulo eboyse ben.

²² Fo ben elεεlè bikuu binen keeyuuke ke lo diεw Nyo' maan ke. Ben egeè no yì gayte. ²³ Wee wvù yuuke ke lo diεw Nyo' yaa gee no yì gayte, nu diεwε wee wvù nu ε taa bvushiw bwew ê kenλεy e, ²⁴ no wvù tale nonen, ε base jim ε mum ε kase ε daayε no nfieesen ye nu. ²⁵ Geenεn, wee wvù looci taale ê nci wvù taashi bonci bocii bvuu byuuse bonyii bvunfaw e, leeme yì dvù le sekicii, yaa daayi fiεε fi wvù yuuke ε wvù jemyi, gee no wvù gayte, nu ε Nyo' nu ke elan kembonen yì fiεε ficii fi wvù gee le.

²⁶ Ε wee tepe εkolε kew le wen looci nu wee mbee, ε fanε yaa ejici leme diεw e, tu wvù leεle εkolε kew, ε fiεε fi wvù tepe εkolε kew le wen nu wee mbee nu εcici. ²⁷ Mbee wvù Nyo' Icee wesebeene yene ε è nu wvu len bvuu yuule ê wvù εjise, nu wvu wee wvù taale fô boom bo bonkfu le noo fô

bokε' bo bonkfu le seke bó nu yì ηγεw e. Ε è bvuu nu ten wvù kemsene bô εkolε kew fo mwεem mvu yì nshε le fen elom wvù.

2

Fo ben eduñci kejεy jεy ke

¹ Boom bo bwεem e, no ben nu ε lese wase fitele yì Tata wesebeene wvù Jisos Klistu wvù nu Tata bvukukε le, fo ben eduñci kejεy jεy ke. ² Me njemyi nonen njefo è nulo é bonyii bofεε enε eley yew yene nshii le, ε wvumvu ε jise ndvú ε yì jee, ε lese mvuncaw ε bó ε kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle, ε wvumvu wee nu fiew wee kefufe, ε wvù ε jise ndvú ε yì ε sawyε. ³ Ben ε nε ε gay ê wee kefufe le, “Leem fofe,” kenεε le, “To eshii fokuse fen nshε le,” ε mum ε nya bvufee ε è nu yì wee wvù sufe ye we le, ε gay ê wvù le, “Ke to eshii fen wee wvu baay.” ⁴ Ε ben nε ε ge nonen, ke tu ben nu ε tu wase bonyii bô sumtene bonsaw bô mvuntelem mvù yiile? Ke fifin yen'yi le ben duñci kejεy jεy ê ben entelen e?

⁵ Boom bo bwεem e bô nu shém yem, ben eyeke eyuw, ke è nu bonyii bo kefufe le bo fokuse fen bô Nyo' nu ε caw le bó elooci kenke mbee wvù nu ε yinεen e? Ε ke è bvuu nu bó bô Nyo' nu ke enya bó bô bvudvuu εnte jo bvunfon bwew bvù wvù to kawεε wee tfuu wvù koonke wvù dvù le? ⁶ Geenεn, ben nen'yi finen kaa no shoose lo wee kefufe ê yiyε je le, yene ε è nu wee kpaw e. Bonyii bô nu ε ben ε shii yì yene le guute ben gene dvù yéw bonsaw e nu baa? Ke è nu bonyii bo kpaw e le? ⁷ Ke è bvuu nu ke bó bô jemyi díεw yì befe ekumε diee di Tata wvù kenke ben e le?

⁸ Ben elooci gεεle nci Nfon wvù Nyo' wvù nu ê Nwa' we le. Nci wvun nu le, “Ε koonké waa bwoo no wo koonke εkolε kuw.”

1:18 Jon 1:13; Lum 8:19-23; 1Bi 1:23 **1:19** 3:2; Bnqn 15:1; Ekle 7:8-9 **1:21** Kolo 3:8; 1Bi 2:1 **1:22** 2:17; Mat 7:24, 26; Lum 2:13 **1:25** 2:12, 24; Mben 19:7; Jon 13:17; Lum 8:2; Gal 6:2 **1:26** 3:2, 10; Mben 34:13; 141:3 **1:27** Mben 10:14, 18; Yesa 1:17; Mat 25:35-36 **2:1** 2:1-9; Dito 1:17; 10:17; 16:19; 2; Job 34:19; Mben 82:2; Bnqn 24:23; Mat 5:45; Lem 10:34; Lum 2:11; 10:12; Gal 2:6; Efe 6:9; Kolo 3:25; 1Bi 1:17 **2:5** 1:9; Luk 6:20-21; 1Kol 1:26-28; Mwm 2:9 **2:8** Lεw 19:18; Mat 22:39; Lum 13:9

Ɛ ben gee nonɛn, tu ben gee lɛn. ⁹ Geenɛn, ɛ ben dunɔi kejɛɛy jɛɛy no me mbe njeme wase, tu ɛ̀ nu kebefɛ ɛ ben gee, tu ben nu ɛ ngoy nci wvú ɛ koo ben. ¹⁰ Ben ekeè lɛ ɛ wee gɛɛle naa bonci bo Nyo' le bocii, ɛ ke ɛ ngoy mwaan, tu wvú nu ɛ ngoy wase bocii. ¹¹ Ɛ fí nu nonɛn, njefo Nyo' wvù to gayɛɛ lɛ,

“Fo wo ejaŋ kpwɛɛ wee kɛ”
nu kɛ tɛn wvú wvù to gayɛɛ lɛ,
“Fo wo eyu wee kɛ.”

Ɛ wo nu sɛ wo nu ɛ jaŋ kpwɛɛ wee, geenɛn ɛ yu wee, tu wo nu ɛ ngoy kɛ nci Nyo'. ¹² Nonɛn, ben ejemyi bvuu gè mwɛɛm diɛwɛ bonyii bò Nyo' nu ke esaw bó bii nci wvù bvuuuse bonyii bvunfaw e. ¹³ Ben ekeè lɛ Nyo' nu ke dioo saake nsaw, wvú saa ekoole shen fô wee wvù to baa koole shen fô wee mvu le kɛ. Geenɛn, wee wvù koole shen nu wvù nu ke eboy yi nsaw e.

Fieɛ fi dunɔi lɛ wee nu ɛ lese fitele yi Nyo' le nu gee diew di lɛn

¹⁴ Boom bo bwɛɛm e, ɛ wee nɛ ɛ no duu lɛ wen nu ɛ lese fitele yi Nyo' le, ɛ gee diew yaa dunɔi nonɛn kɛ, ɛ fifiɛ ke efi wvú yi la le? Ɛ nulo ɛ fitele fi wvù lese fidvu ke eboyse wvù? ¹⁵ Bó ejo lɛ, ɛ waa bwoo wvù diemsɛn kɛnɛɛ wvù kpwoon nɛ ɛ no tane ndvú bô mwɛɛm mvudien mvu ɛdiuw ɛcii, ¹⁶ ɛ to fô wo le, wo ɛ gay ê wvú lɛ, “Nyo' elan kɛmbonɛn yi yo le ɛ wo ekeŋke ndvú bô mwɛɛm mvudien.” Ɛ wo gay kɛ lo nonɛn, sɛ wo ɛ nya wvù bô mwɛɛm mvù wvù shieele, ɛ fifiɛ efi wvú yi la le? ¹⁷ Ben baa yɛn lɛ lɛ ɛ wee duu lɛ wen nu ɛ lese fitele yi Nyo' le, sɛ gee diew dunɔi nonɛn, tu fitele fi wvù lese ɛfinɛfin nu ɛcici?

¹⁸ Wee mvu nulo enɛ egay lɛ, fi wee mvu le nu ɛ wvú ɛ lese ɛ̀ nu fitele yi Nyo' le, ɛ fi wee mvu le nu ɛ wvú gee ɛ̀ nu gee di lɛn. Me ɛ mum ɛ no ngayte lɛ wvú edunɔɛ no ɛ̀ nulo ɛ wee elese

fitele yi Nyo' le sɛ gee diew nu lɛn, ɛ me ndunɔɛ ê wvú no me nu ɛ nlese fitele yi Nyo' le ɛ̀ nu yi gee diem di lɛn e. ¹⁹ Ɛ wee nu ɛ bee lɛ Nyo' nu mwaan, tu ɛ̀ nu lɛn. Geenɛn, naa bonceendaa bo dɛwle le tɛn nu ɛ bee kɛ nonɛn ɛ no fane, ciŋke. ²⁰ Wvuwɛ wee nu keyun. Wvú gomte lɛ me endunɔɛ lɛ ɛ wee lese fitele yi Nyo' le sɛ gee di jee ŋkuun, tu ɛ̀ nu ɛcici? ²¹ Kɛ fieɛ fi to gee ɛ Nyo' yɛn lɛ Abl'am wvù icee wesebeene nu ɛ kocɛn wee we le to nu gee diew di lɛn e? Wvú to nu ɛ jo waa we wvù Aysik, jike yi ketan ke ncese le keege ncese dvú fô Nyo' le. ²² Ben ɛ yɛn lɛ lɛ fitele fi wvù to leseɛ yi Nyo' le bô gee diew di lɛn to lɛne ɛkalɛ kemwaan e? Gee diew di lɛn to nu ɛ dunɔɛ lɛ fitele fi wvù to leseɛ yi Nyo' le to nu ɛ yinɛn. ²³ Ɛ fí mum kocɛn no bó to sanɛɛ ê Nwa' Nyo' le lɛ,
“Abl'am to nu ɛ lese fitele yi Nyo' le, nje nonɛn, ɛ Nyo' yɛn lɛ wvù nu wee wvu teyey.”

Ɛ bó mum no tenɛ wvù lɛ nsaa Nyo'. ²⁴ Ben ɛ bvuu ɛ yɛn lɛ lɛ fieɛ fi ké ge ɛ Nyo' yɛn lɛ wee nu ɛ kocɛn wee we le nu gee diew di lɛn, ɛ ɛ yaa mɛy kɛ fitele fi wvù lese yi Nyo' le maan kɛ?

²⁵ Ɛ nu kɛ lɛnɛn no fi La'ab wvù to nu kpwoon nsake le to nu. Fieɛ fi to gee ɛ Nyo' yɛn lɛ wvù nu ɛ kocɛn wee we le to nu gee diew di lɛn. Wvú to nu ɛ fiisɛn bonkee bo Islael ê wvù yew, ke dunɔɛ je yimi jɛɛy yi bó etu jim jó. ²⁶ Fí ɛ no nu lɛ, kɛ no keyoy cin'yi nyam ye le ɛ yi mum no nu wase fieɛ fi ɛcici, nu kɛ lɛnɛn no wee lese fitele yi Nyo' le sɛ gee di lɛn ŋkuun tu fí nu ɛcici.

3

Wee eshe bô leme diew

¹ Boom bo bwɛɛm e, fo ben nteen egomtè keenu bonyii bo n'yɛɛyi le kɛ. Kɛ ben kee ntay lɛ bonyii bo n'yɛɛyi le nu ɛ wvubo nsaw nu ɛ bó nu ke elooɛ etasse ntay? ² Ɛ nu kecɛɛy lɛ beene

bocii gee bojay nteen. Geenεn, ε wee nu dvú wvù yaa ké jay njeme κε, tu ε nu wee ε wvù ε kocεn, bvuu kee ten keekεmεn bô εkolε kew. ³ Beene ké jo ncaw lese εmvu jo nyambala keege le yí eyuukè beene le. E beene mum no banse nyam yidvu dvú ε yí gεne jò beene gomte. ⁴ Ben eyεn ten no ηguw wvu ε joo nu. Wvù kuuke naa ntay, ε fwefwe wvù tεmyi ké no domsee. Geenεn, ε fiεε fi wee wvù guute ηguw banse dvú ε wvù gεne jò wvù gomte, nu κε nen caan. ⁵ E nu κε lenλεn no leme nu. Dí nu κε lo fiεε fi caan yí wee le. Geenεn ké no jemiyi mwεεm mvù tεmyi baay.

Ke ben kee no ε nulo ε ηguay ekpway nen kpwayy, ekoo, eshike ekowε kecile fokuse? ⁶ Leme nu κε ten diεwε ηguay e. Mwεεm mvù befe mvu fokuse fen nu ε tase yí leme di wee le, lamte beete bô ye wee yicii. Leme ké fwεε ηguay ε wvù befe bô nshii wee tfuu. E ηguay wvun nu ε leme joo ε ε nu fô ηguay wvu baay e. ⁷ Bonyii nu ε mom wase keeyεyi dikfuu dí nyám e dicii. Bó nu ε yεeyi wase nyám yi ηkpwaante bô mvunyiiim noo nyám yi sone bô yi ε joo. ⁸ Geenεn, κε wee nu naa lo dvú wvù nulo eyεeyi leme κε. Leme ké no wεwte κε lo, ε dí ε yiηsen bô kebefε ε ε nu kè nulo eyu wee κε diεwε edien ε fimbuw e. ⁹ E nu leme din di beene ké no bensee Tata wvù Icee wesebeene dvú, ε ε bvuu nu κε dí di beene ké no nan'yi bonyii dvú, ε bonyii ban nu ε ε bom Nyo' ε bó fieesene wvù. ¹⁰ Diuw mwaan ε mum ε no bvuuuse mbense bvuu bvuuuse boncun. Boom bo bwεεm e, κε fí κεηκε keenu nonεn κε. ¹¹ E nulo ε joo yi yuule bô kedu-uduu ebuyte diuw mwaan e? ¹² Boom bo bwεεm e, ε nulo ε fimbi eyum yí efelε le? Nuw le ε nulo ε ntulun eyum yí efelε le? Ke ε nulo ten ε diuw joo lew ebvuuse joo yi jee κε.

Bvufee bvù nen'yi fowe

3:3 Mben 32:9 **3:6** Bηgn 10:19; Mat 15:11, 18-19 **3:7** Kej 9:2 **3:8** Mben 140:3; Lum 3:13; Efe 4:29 **3:9** Kej 1:26-27 **3:12** Mat 7:16 **3:13** Lum 12:16 **3:14** 1Kol 3:1-3; Gal 5:20-6:4 **3:15** 1:5, 17 **3:17** Mat 5:48; 1Kol 13:4-7; Gal 5:22-23; Fili 1:9-11 **3:18** Mat 5:9 **4:1** Lum 7:5; 1Bi 2:11
4:2 1Jon 3:16 **4:4** Mat 6:24; Jon 15:18-19; 1Jon 2:15

¹³ E nu yεε ε ben εnte wvù duu le wen feefene bvuu kee fiεε? Mwεεn edunεε ekolε kew yí nce we wvù jee bô gee diew di len di wvù gee yaa saale κε ye, no wee wvù feefene ké no nu. ¹⁴ Geenεn, ε wee ffuuke bô κεηghεw noo ken'yεε ejise fô fitele le, fo wvù esaalè ye le wen feefene lo κε. E wvù ge nonεn, tu wvù tune kecεεy. ¹⁵ Ke kfuubvubwε bvufee yaa nu bvufowe κε. E nu bvuyi nshε le, ε ε nu bvuyi wee wvu wum e, ε ε bvuu nu bvuyi dεwle le. ¹⁶ Ben ekeè le naa fεε fô bonyii κεηκε κεηghεw bô ken'yεε ejise, nu ε mwεεm ké no bvuyi κε lo fó. E bó no gee dikfuu di mwεεm mvù befe le mvunciim. ¹⁷ Geenεn, wee wvù κεηκε bvufee bvù nen'yi fowe ké no yuule, koonke nyεkeey bvuu nu wεε, nyaa ten bitem ε wee mvu, nu ε wvù ε yiηsen bô shen noo gee di jee, yaa dunci kejεεy jεεy κε, yaa κεηκε diεw fiεε κε. ¹⁸ Bonyii bô gεεle nyεkeey, jewyi ηgow yi ε nu nyεkeey, ε ηgbwele no nu nce wvu teyey.

4

Keekoonke mwεεm mvu yi nshε le beete bô wee Nyo'

¹ Fiεε fi nen'yi no too bô waa noo bvudiuw ε ben entelen nu la? Ke ε nu shiee mwεεm mvù ye yene gomte mvù ffuuke shém yene le le? ² Ben dioo shieele fiεε se ben ε κεηκε mum no gomte keeyu wee se κεηκε. E ben ké dioo bvuuushi ejise yí fiεε le, ε fí fufe, ε ben mum no waale, diuu. Fiεε fi gee ε ben nu se ben κεηκε mwεεm mvun nu njefo κε ben ké no leke ε Nyo' κε. ³ E ben ké dioo ε cim ε leke, ben saa κεηκε κε, ε ε nu njefo κε ben leke bô bonkpawce bo len κε. Ben leke mwεεm ε ε nu κε keege mwεεm mvù ye yene gomte dvú. ⁴ Ben nu naa lo diεwε bokεε bô nu ε cinε wase bolemsε bobole ε no gee ε ε nu nsake le. Ke ben kee le ε wee kole nsan bô won wvun, tu wvù nu ε tu wase wee

bvuban fô Nyo' le le? Nonen, ben ekeè le ε è nu naa yee wvù nu ε caw fiew keekoo nsan bô wonj wvun, tu mweten nu ε tu wase wee bvuban fô Nyo' le. ⁵ E nulo é ben eghan nee se no kpwaake le fiε fi bó to sanjeε ê Nwa' Nyo' le nu scici? Bó to nu ε sanj le, “Nyo' keŋke shiee, beele baay fô keyoy kè wvù to gkεε le kí enù yí yese beene le.” * ⁶ Nyo' fi naa beene baay. E nu fiε fi bó sanjeε ê Nwa' Nyo' le le, “Nyo' shiwse bonyii bò bensee bikuu bibole, geenen buuke bonyii bò shiwse bikuu bibole bó nfi.”

⁷ Nonen, ben enya bikuu binen ê Nyo', ebon ŋan ben ε bo dεwle é wvù efεε lo ê ben ejim. ⁸ Ben eto nceencee mbew Nyo' le, é wvù eto ten nceencee mbew yene le. Ben bonyii bò befe ebvuushε can fô mwεem mvù befe le, ecukε mvuntelem mvunen ben bò leeme mvuntelem mvunfεem ben ε bo Nyo'. ⁹ Ben enù bô yii, beelè shiwse misem nen wowwowwow. Ben elu bô dikie, ebeelè ε è nu kpwe, elu bô njonj wvù ben yuuke, esoò ε è nu bikuu. ¹⁰ Ben eshike bikuu binen ê Nyo' ejise, é wvù ecake ben we.

Fo wee elomte gee di waa bwee le ke

¹¹ Boom bo bwεem e, fo wee ejemyi díεw yí befe ekumε waa bwee ke. E wee jemyi díεw yí befe ekumε waa bwee ke nee lomte gee di waa bwee le, tu wvù jemyi díεw yí befe ε è nu ekumε nci Nyo' bvuu lomte nci wvudvu. E wee lomte nci Nyo', tu ke wvù beε wee wvù gεele nci ke. Wvuwε wee nu ε tu wase wee wvù saake lo nci. † ¹² Wee wvù nyaa nci bvuu sumtene bonsaw bo bonyii le nu ke mwaan. E nu ke wvù wvù nulo eboyse ke nee elase wee. Wo ε no nu yee wvù lomte gee di waa bwoo le?

* **4:5** Ke nee le “Keyoy ke Yuule kè Nyo' to nyas é beene keŋke shiee, beele baay le beene eleemè ke beene ε bo Nyo'.” **4:6** 4:10; Bŋgn 3:34; Mat 23:12; 1Bi 5:5 **4:7** Efe 6:12; 1Bi 5:8-9 **4:8** Mben 18:20, 24; Yesa 1:16; Saka 1:2-3; Mala 3:6-7 **4:9** Luk 6:25 **4:10** 4:6; 1Bi 5:6 **4:11** Mben 101:5; 1Bi 2:1 † **4:11** Nci wvun nu le, “E koonkè waa bwoo no wo koonkè ekole kuw”. E è bvuu nu ke wvù wvù Jem gayte le wvù boysee bonyii. **4:12** Lum 14:4; 1Kol 4:5 **4:13** Bŋgn 27:1; Luk 12:18-20 **4:14** Job 7:9-10; Mben 39:5-6 **4:15** Lem 18:21; Lum 1:10; 1Kol 4:19; 16:7 **4:16** 1Tim 6:17; 1Jon 2:16 **4:17** Luk 12:47 **5:1** Bŋgn 15:6; Yesa 5:8-10; Amo 6:3-7 **5:1** 1:10; Luk 6:24 **5:2** Mat 6:19-20 **5:4** Ksm 3:7; Lew 19:13; Yeli 22:13; Mala 3:5 **5:5** Yeli 12:3; 25:34

Fo ben esaalè ye ke

¹³ Ben eyeke eyuw, ben bò nen'yi no duu le, “Eben ke nee ntfuu nu ε bese nu egen kin kelaante le ke nee keki le, ece jó yí kelum e, ekamem way, ekεŋke seW.” ¹⁴ Ben ké dioo jemyi nonen no kee fiε fi nu ebuy ekooy ntfuu le? Ben kee fiε fi è nu nshii wene? Nshii wene nu diεwε kekfu kè bó yene kí le, moocε caan ε kí ε la wase. ¹⁵ Fiε fi ben bee ejemyi nu le, “E Nyo' fen nu ε bee le bese enù dvú, é bese ke ege fin fiε ebvuu ege fifi.” ¹⁶ Geen, ben nen'yi finen kaa no saale lo ye, kfunε gvuw. Ben ekeè le keesaale ye nonen nu kebefε. ¹⁷ Nonen, é wee kee fiε fi leŋ fi wvù keŋke keege, ε fanje yaa ege, tu wvù nu ε ge kebefε.

5

Bonyii bo kpaw e eyenè

¹ Bonyii bo kpaw e, ben eyeke eyuw fiε fi me njemyi. Ben ebeelè, fuuŋkè kpwe nje ŋεw wvù nu ke eto fô ben e. ² Kpwaw wene nu ε fo wase, shéw ε kan ndvú yene. ³ Mwεem mvunen mvu bigew e nu ε duwse wase. Nduwse wvun nu ke eduŋce nce wene ken'yεε ejise, ebvuu edie ye yene diεwε ŋguy e. Eyan nu wase εdiuw yo fokemεse, ε ben baanci ke ε è nu kpaw. ⁴ Ben etaa eyen, ben nu ε leε bonyii bò lemte ŋεε yene. Bó nu ε gbwele wase mwεem mvunen ben ε fanj keelaw bó, bó ε no beele. Bó nu ε bee wase Tata Nyo' wvù keŋke Mvungay Mvunciim ε yuw kpwe yibo. ⁵ Ben nu ε ce wase fokuse fen ε die bikuu binen no ye yene shieele. Ben nu ε dieken wase ε fanken diεwε binsonj bi nyám e bì ceyte diuu di bó nu ke esane le. ⁶ Ben nu ε bon bikaa é bonyii ejim bó ε ley ŋεw e. Ben ε yuwye bonyii se bó nu ε jay fiε ŋkuuŋ, ε è nu

bonyii bò nulo saa ebon njan ben ε bó κε.

Bonyii bo Nyo' le enù nyεkeey

⁷ Boom bo bwεεm e, fí mum è no nu λε ben enù κε nyεkeey egen ebuy seke Tata nu ke ekase eto. Ben etaa eyen no bonyii bò lemte ηεε ké no nu nyεkeey γεν buy seke bó ké gbwele ηgu yì jee ηεε yibole. Bó ké cεy ε jan ghan gbwe ε bó jewe mwεεm, ké cεy ε mvú ghan be. ⁸ Ben ten enù κε nyεkeey nonen. Ben eleemè κε temyi njefo kefew kè Tata Jisos nu ke eto nu wase nceencee.

⁹ Boom bo bwεεm e, fo wee ewvukenè waa bwee κε. Wee wvú wvukene waa bwee nu ke eκεηκε nsaw. Wee wvú nu ke esumtene bon-saw nu wase ê yew fwese. ¹⁰ Boom bo bwεεm e, ben ejo kenfewsεν fô bonyii bo ntum e bo Nyo' le bò to ké no jemyi ê bonyii ê diee di Nyo' le. Bó to yene bonjεw, nu κε nyεkeey. ¹¹ Beene nu ε yen le bonyii bocii bò to nu ε kuu shém γεν mεse nu ε Nyo' ε lanj kembonεν yì bó le. Ben nu ε yuw wase εκυμε Job no wvú to kulεε shém γεν mεse, ε bvuu ε yuw ten no Tata Nyo' to ghanεε banke ηjεw we ε è tu bvujonjκε. Tata to ge nonen, njefo wvú camte shen bò bonyii, koole yii fô bó le.

¹² Boom bo bwεεm e, fiεε fi fele mwεεm mvunciim nu λε, fo wee ke dīoo jemyi fiεε kan naa lo κε. Kenεε wvú kane ε è nu wonj Nyo', kenεε wvú kane nshε, kenεε è nu fiεε diee la. Ε wee beηε fiεε λε, “Εε”, ε è no nu no fí nu. Wvú ε tun λε, “Aay”, ε è no nu no fí nu. Ε ben gee nonen, Nyo' saa ke ebvuu elese wee ηjεw e κε.

Bunle bô mbee fii lo

¹³ Ε wee mvu ben e yene ηjεw, é wvú no bunleè. Wee é no yuuke njon, é wvú no yemtè bensee Nyo'. ¹⁴ Ε wee mvu ben e cεmte lo, é wvú tee bocee kentaashε ke bonyii bo mbee le, ε bó to bunle é wvú we, yefe wvú bô mεem ê diee di Tata le, ¹⁵ é bunle yidvu yì

bó bunlee ε bó ε lese fitele yì Tata le, efi wvú é wvú ebonεν, é Nyo' ecake wvú we. Ε è fen nu ε wee wvudvu ε ge kebefe, é Nyo' elεεshε enya ê wvú. ¹⁶ Nonen, fí è no nu λε, é wee ge fiεε fi befe, é wvú see ê waa bwee, é wee ebunle fô wee noo wee le, wvu λε Nyo' efe ben. Bunle wee wvu teytey κεηκε mvunjay baay gee mwεεm nteen.

¹⁷ Ben ejo kenfewsεν yì Elayja le. Wvú to nu κε wee wvu wum diεwε beene le. Ε wvú ke bunle shiee le λε fo jan egbwe yì nshε le κε. Ε jan mεy κε we nonen yì bilum e bitete bó κεηgawten. ¹⁸ Ε wvú ke nε kase bunle, ε Nyo' shike jan, ε mwεεm kase no kuu yì nshε le.

¹⁹ Boom bo bwεεm e, é wee mvu ben e nε ε cinε je keceεy e ε no bvuyte lo, wee mvu ε jo wvú ε tu bô wvú jim, ²⁰ ε wee wvú tu bô wvú jim wε no kee λε é wee banjke wee wvú gee mwεεm mvù befe, wvú ε cinε jé ye yì εcici le, tu wvú nu ε bvuse mwεten diuw kpwe le, Nyo' ε lεεshε bibefe biew bì nu ε bí ε mâ lo.

Nwa' wvu fwe wvu
Bitá
Fiεε fi nu ê Nwa' Bitá
wvu fwe wvun e

Nwa' Bitá wvu fwe wvun nu ε wvú to sanj fô bonyii bo Klistu le bò to nu ε saanjen gen no cee mondvuum e jεεy jεεy (1:1). Fiεε fi baay fi to geε é wvú se sanj nwa' wvun to nu keetefe bonyii ban no bonyii to bone bikaa ê bó ejim e, ε bó yene bonjεw nje fitele fi bó lese yí Klistu le. Keetefe bó nonen, ε Bitá mum kume bó ekumε saaka wvú jee wvu ekumε Jisos Klistu wvú kpwe ye bó mbuy we yí kpwe le noo nkawma we le wen nu ke ekase eto, nu fiεε fi bó etaalè fwe ε bó ε geε bvufee yí dvú le.

Bikuu bi mwεεm e ê nwa' wvun e

1:1-2 Kenkεwce

1:3-12 Keekume no Nyo' boysee bonyii

1:13-2:10 Ntefe ekumε keecee nce wvú yuule

2:11-4:19 No è nulo é wee Klistu ejòò bonjεw bò wvú yene

5:1-11 No è nulo é wee Klistu eshiwsè ekolε kew bvuu lemte ten fô bonyii le

5:12-14 Kemεse

¹ Nwa' wvun sanj me wvú Bitá waa ntum Jisos Klistu. E me nsanj fô bonyii bò Nyo' nu ε caw le è nu bew e bò nu ε saanjen ε no nu biba bì Bontus bò Galëshia noo Kafadosia noo Esia noo Bitinia le. ² Nyo' Icee wesebeene to caw ben no wvú to seyσεε wase ε è beε lo le fí nu ke enù. E Keyoy kew mum seyse ben geε le ben eyuukè Jisos Klistu wvú nu ε cukε ben bó ελεμε kew e. Nyo' ebuw ben bó kembonen naa ntay ebvuu enya ben bó mvuntelem mvú leεtene naa ntay.

Beene cee taale ke wase ε è nu fwe

³ Mbense enù fô Nyo' le wvú nu Nyo' Tata wesebeene wvú Jisos Klistu bvuu nu Ice. Wvú nu ε cam shen fô beene le baay, ε boo beene ê mboo wvu fwε le no Jisos Klistu to buyεε yí kpwe le. Fifin nu ε ge beene ε no cee keseen taale ke wase ε è nu fwe, ⁴ keeke edie bvushεw bvú wvú nu ε geε è beene wonj wvu we le. Bvushεw bvun nu bvú yaa nulo efo, kenεε ebefe, kenεε ekpwe ncom ke. ⁵ Nyo' gemgeme ben bó mvunjay mwew fele yí fitele fi ben nu ε lese yí ye le ε no ceyte mboyma wvú nu ke eyenε diuu di fokemεse le. ⁶ No ben kee nonen, ε mum ε no yuuke njon. Geenεn ε ben kenjke ke keeyuuke nsase yí kefew e caan nje mmom yí too fô ben e jé le jé le. ⁷ Yí too keemom laa fitele finen fi ben lese yí Nyo' le temyi ke ntay ε. Ke naa ketwaa ke bigew e kè yeεle nu ε bó ké mom bó njuy, ε ketwaa kin nu fiεε ε fí nulo ebefe, tu è nulo é bó emom ke ten fitele fi ben lese yí Nyo' le. E fitele fin nu fiεε ε fí fele ketwaa ke bigew e kè yeεle. Nonen, é ke edioo enu diuu di Jisos Klistu nu ke edujce ekolε kew, é bó ebensee ben, tumte monjcum monen, wvumte ben. ⁸ Keseen nu ε ben koonjke Jisos Klistu ε ben ke baa cim yen wase wvú le ke, ε ben ε lese fitele yí ye le, yaa yene wvú le ke. Ben ε mum ε no yuuke njon naa wvu baay wvú è nulo wee saa esee ke, ⁹ njefo ben kee le no ben nu ε lese fitele yí ye le nu ε Nyo' nu ke eboyse ben. ¹⁰ Bonyii bo ntum Nyo' le bò to jemyi ekumε mbuwma wvú Nyo' to nu keeke ebuw ben dvú to nu ε no temte, gomte keekiεε ekumε mboyma wvun. ¹¹ Keyoy ke Klistu le to nu yí bó le no bó to teete le Klistu nu ke eyen njεw é ke edioo enu ejim jodvu, é wvú ekenjke bvukukε. E bó mum no gomte keekiεε kefew kè mwεεm mvudvu nu ke ekooy, bó je yí mvú nu ke eghan se kooy jó le. ¹² E Nyo' mum ge ε bó kiεε le mwεεm mvú bó to jemyi mvun nu

ε bó yaa jemyi ε è nu fô bikuu bibole ke, le mvú nu fô ben e. Ε nu mvú mvú ben to yuwεε dew bonyii bò to fewcεε saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê ben ê mvunḡay mvu Keyoy ke Yuule kè Nyo' to ciinsεε ε kí to fowe le. Mvun nu mwεεm ε naa bonceendaa bo Nyo' le beele keekiεε mvú.

Bonyii bo Nyo' le eyuulè yî gee di-bole

¹³ No fí nu nonen, ben ekay bicaw binen enù ε ben ε seyse bvufee bvunen. Ben ekemsenè bô bikuu binen, taalè ke fwe ε è nu yî mbuwma wvù nu ke eto fô ben e seke Jisos Klistu ε kase ε duḡce ekole kew e. ¹⁴ Ben eyuukè ke Nyo' le diεwε boom bew e. Fo ben ebvuu egeè mwεεm bii nyam ye le no ben to shee gee seke ben to bæε kenjiwe le ke. ¹⁵ Nyo' wvù to cawεε ben nu ε wvú yuule. Ben ten eyuulè yî gee dinen e dicii, ¹⁶ no fí nu ε bó ε saḡ le,
“Ben eyuulè njefo me n'yuule lo.”

¹⁷ No ben teḡe Nyo' le Icee wene, ε wvú nu wee wvù saake wee tfuu yî gee diεw e yaa duḡci keḡεy jεεy ke, tu ben keḡke keecee nce wene tfuu bô nfan wvù wvu Nyo' yî kefew e kecii kè ben nu yî won wvun e ke diεwε botolo le. ¹⁸ Ke ben kee le Nyo' to nu ε sum wase ben yî nce wvu εcici wvù bo'icee bonen to kuuseε ben dvú, ε ke wvú to sum ε è nu bô fiεε diεwε bigew e bì nulo ebefe ke. ¹⁹ Wvú to sum ε è nu bô εlεmε ke Klistu le kè yaa nu ke fiεε fi ncew, kè nu diεwε ke waa njee kentanḡe le wvù yaa keḡke nlom kenεε fiεε fimew fi befe yî dvú le ke. ²⁰ Nyo' to seyse wvú ε è bæε lo ε won se ke kew, ε duḡce wvú εdiuw yo fokemεse εyan e nje yene. ²¹ Ε ge Klistu ben ε se lese fitele yî Nyo' wvù to bvuseε wvú yî kpwe le nya wvù bô bvukukε le. No wvú ge nonen,

mvuntelem mvunen bô bonḡpawwce bonen ε mum ε no nu ε ben ε gee yî Nyo' le. ²² No ben yuuke keceεy e, ε kí gee ε mvuntelem mvunen yuule wvu le ben ekeḡkè keḡkoḡen fô boom bo bwee wene le ε è nu ke keceεy, ben emum ekoḡenè ke nonen bô mvuntelem mvunen mvunciim. ²³ Ben ekoḡenè nonen, njefo bó nu ε kase wase ε boo ben ê mboo wvu fwe le. Ke wee wvù boke ben wvun nu wvù nulo ekpwe ke. Ε nu Nyo' keβεε ε wvú yaa nulo ekpwe ke. Wvú to boke ben ε è nu bô diεw ye yî nyaa nshii. Ε diεw yin nu ke emεy ke eleeme fó. ²⁴ Fí nu no bó saḡ ê Nḡwa' Nyo' le le,
“Wee wvu wum tfuu nu ke diεwε εgay e,
ε bvujonḡke bwew nu ke diεwε fow e.
εgay ké no yowlene, ε fow ten yeεte,
²⁵ geenen ε diεw Tata nu ke eleeme ke fó sekecii.”
Diεw yidvu yin nu saaka wvù jee wvù wvu Nyo' wvù bó to fewcεε ê ben.

2

Ekume Te di keḡke nshii noo ketum kè yuule

¹ Fí ε mum ε no nu le, ben ecine mvuntelem mvù befe le, ecine kenlεema noo díεw fiεε le, ecine kendonḡ ke benεen noo mvunḡkunsen e. ² Ben ekeḡkè shiee fô emben yo ê keyoy e yò è nu diεw Nyo' εyinεyin e, ke leḡleḡ no wan wvu caan ké no keḡke fó emben e, wvu le yí egeè ε ben kuu gene fwe yî mboyma wene le, ³ no ben nu ε yen wase le Tata taale fô ben e. ⁴ Ben etoò fô Tata le wvù nu te ε dí keḡke nshii, ε bonyii to tun le ke dí jee ke, geenen ε Nyo' caw fiew le è nu di kenlum e fô wen e. ⁵ Ben nu diεwε εta yò keḡke ten nshii le ε Nyo' bomte yew Keyoy kew dvú, ε ben nu ḡgoo bocee ncese bew bò yuule, gee boncese bo ê

1:14 Lum 12:2; Εfe 2:3; 4:17-18 **1:15** LeW 19:2 **1:16** LeW 11:44-45 **1:17** Yesa 63:16; Yeli 3:19; Mat 6:9; 16:27; Lum 2:6; Jem 2:1; 1Bi 4:5 **1:18** Mat 20:28; 1Kol 7:23; 6:20 **1:19** 1:1-2; Jon 1:29; Lem 20:28; 1Kol 5:7; Εfe 1:7; Ibu 9:12 **1:20** Εfe 1:4 **1:21** 5:1; Lum 5:2 **1:22** 2:17; 3:8; 4:8; Lum 12:9; Gal 6:10; 2Bi 1:7; 1Jon 4:11 **1:23** Jon 1:13; Ibu 4:12; Jem 1:18 **1:24** Yesa 40:6-8; Jem 1:10-11 **1:25** Yesa 40:6-9 **2:1** Εfe 4:25; Jem 1:21; 4:11 **2:2** 1Kol 3:2 **2:3** Mben 34:8 **2:4** Mben 118:22; Yesa 28:16 **2:5** 2:9; Lum 12:1; Εfe 2:21-22 **2:6** Yesa 28:16; Lum 9:33 * **2:6** Sayon nu diee di kelaante kè Jelusalēm e.

keyoy e fô wvú le bò wvú koonke nje Jisos Klistu. ⁶ Fí nu ê Nwa' Nyo' le le, “Ben etaa eyen, me ngeele te ê kelaante kè Sayon e,*

ε è nu te di buu di yew e.

ε nu te ε è caw me, ε me ηkoonke dí baay.

Te din nu ε ke wee lese fitele yí ye le é wvú ke ewuumen ke.”

⁷ Fô ben bò nu ε lese fitele yí ye le nu ε te din jee fô ben e. Geen en fô bonyii bò baa lese fitele yí ye le nu ε fí nu fô bó le no bó to sanεε ê Nwa' Nyo' le le,

“Te didvu din di bonyii bo kembom e to tunε

nu ε ne wase ε tu di bó ebom naa ε è nu buu di yew e dvú.”

⁸ ε fí bvuu nu ε bó ε san le,

“Te din nu ke egee ε bonyii baytene yí dvú le.

ε nu kemaan ε kí nu ke egee ε bonyii gbwekene.”

Bó baytene yí dvú le njefo bó nu ε tun keebe diεw Nyo' le, ε è nu no Nyo' to seyseε wase le fí nu ke enu.

⁹ Geen en, ben nu finen kfuu ε è caw Nyo' ben. Ben nu ηgoo bocee ncese bò lemte Nfon e. Ben nu ketum kè yuule, nu bonyii bò Nyo' nu ε ge le è nu naa bew, le ben esenè mwεem mvù jee mvù wvú gee. Wvú nu ε tee ben, ben ε buy ê εjiwε le, ε ley ê n'yuw we wvu baay e. ¹⁰ ε to nu fwele ε ben yaa nu bonyii ke, keseen ben ε no nu wase bonyii bo Nyo' le. Nyo' to baa cam shen fô ben e fwele ke, keseen nu ε wvú ε cam wase shen fô ben e.

Bonyii bo Nyo' le edunçi kenje kè jee entelen jo bonyii bocii

¹¹ Nsáa yem shém, ben ekeè le ben nu botolo yí nshε le fen fele lo je. Me ε mum ε no nlooci ηkule lo can ê ben le fo ben egeè mwεem mvù nyam ye shieele ke, njefo mwεem mvumvun diuu bò biyoy binen. ¹² Ben edunçi

kenje kè jee entelen jo bonyii bò yaa kee ke Nyo' wvu le é bó cim jemyi ekumε ben le ben befe lo, é bó eyenè kenje ken en kè jee le, é ke edioo enu diuu di Nyo' ε to, é bó etumte monkum mew.

¹³ Ben eyuukè wee tfuu wvù bó nu ε gee le wvú esaakè bonyii le no ben nu bonyii bo Tata le. Ben eyuukè Nfon wvu Lum wvù nu Nfon wvu baay e, ¹⁴ eyuukè naa bonyii bò wvù nu ε gee le bó esaaké biba bi won e leese bonyii bò gee mwεem mvù befe ηgew e bensee bò gee mwεem mvu len e. ¹⁵ Nyo' gomte le ben egeè mwεem mvu len, emum ebaanke dew biyun bi bonyii le bò jemyi mwεem ncεwncew.

¹⁶ Ben eceè diεwe bonyii bò bó nu ε bvuse wase bó bvunfaw e, geen en fo ben emum ejod fifie teεke fojise gee bibefe ke. Ben eceè ε è nu diεwe bonfaw bo Nyo' le. ¹⁷ Ben ewvumtè bonyii bocii, koonkè boom bo bwee wene le bo mbee le bocii, fanè Nyo', wvumtè Nfon wvu Lum wvù nu Nfon wvu baay.

Bonyii bo Nyo' le ejod kenfews en yí ηgew Klistu le

¹⁸ Bonyii bò lemte bomew e, ben eyuukè bonyii bò ben nu ê bó ekuse le, wvumtè bó ntay. Fo ben eyuukè ke ε è nu bò nu nyεkeey taale fô ben e ke. Ben ewvumtè ten bò befe kenje le. ¹⁹ Me njemyi nen njefo Nyo' ké no yuuke njon bò wee wvù bó nyεwle bò wvú ε wvú yuuke nsase se wvú nu ε jay fiεε, geen en kuule ke shém njefo wvù nu ε gee bvufee yí Nyo' le. ²⁰ ε bó suunke wee ε wvú ε jay fiεε, wvú ε no kuule shém, é sew wvudvu enu la? Geen en, é wee yene ηgew ε è nu yí fiεε fi jee le ε wvú ε ge, wvú ε no kuule shém, é Nyo' eyuuke njon bò wvú. ²¹ ε nu bvudvuu bvunen keeyene ηgew nonen, njefo Klistu ten to nu ε yen

2:7 Mben 118:22; Mat 21:42; Lem 4:11 **2:8** Yesa 8:14-15; Lum 9:33 **2:9** 1:2; Ksm 19:5-6; LeW 19:2; Dito 4:20; 7:6; 14:2; Yesa 9:1; 43:21; 61:6; Lem 26:18; Lum 5:17; 2Kol 4:6; Efe 5:8; Tay 2:14; Ibu 13:12; 1Bi 2:5; Mwm 1:6; 20:4 **2:10** Os 2:23; Lum 9:25 **2:11** 1:1, 17; Mben 39:12; Lum 7:15, 17-23; Gal 5:17; Ibu 13:14 **2:12** Yesa 10:3; Mat 5:16; 2Kol 5:10 **2:13** Lum 13:1-7; Tay 3:1 **2:15** 3:16 **2:16** 1Kol 6:11, 19-20; Gal 5:13 **2:17** 1:22; 3:16; Bngn 24:21; Mat 22:21; Gal 6:10; Fili 2:12 **2:18** Efe 5:21-6:9 **2:18** Efe 6:5-8 **2:19** 5:12 **2:20** 4:14 **2:21** Mat 16:24; 20:26-28; Jon 13:15; Lum 15:5 **2:22** Yesa 53:9; Jon 8:46; Ibu 4:15

ngew nje yene, dunce kenfewsen ê ben le ben ejo ekale kew. ²² “Wvú to ke baa yuu ge naa lo kebefε ke, ε ke díew fiεε to ké no ε yuu buy diuw we le ke.” ²³ Seke bó to nan'yi wvú, wvú to baa tfuse ke. E bó dioo njihsene bô wvú, wvú saa sewci ke, geenen nya fiεε ficii ε è nu can Nyo' le wvú kee keesaw nsaw len. ²⁴ Wvú to nu ε tfuse bibefe bisεεbeene ε bí tu yí ye le yí kentam e. Wvú to ge nonen, wvu le beene ekpwe ê keba ke kebefε le, eceè nce wvu teytoy. Bilεmte bì wvú to kenkeε nu ε ge wase beene ε bonen. ²⁵ Ben to shee njimte díewε njée le, geenen keseen ben ε kase wase ε to fô Wee wvú Ceyte bvuu Taale fô biyoy binen e.

3

No kpwoon bô diemsen nulo ecee

¹ Bokε' bo bonyii le, ben ten eyuuké bole' bonen e. E ben gee nonen, ε wee mvu bó le nu ε wvú tune keebε díew Nyo' le, é wvú ke enε ebee ε wee baa cim jeme díew ê wvú ke, ε è ge kenge ke kpweε le, ² no wvú yene ε wvú wvumte ekole kew, cee nce wvú yuule. ³ Fo fiεε fi dunçi bvujonke bvunen enù mwεεm mvu ye le díewε keeseysel yvuw ekole ε yí jee, bô keejiiεε bíεε, noo keesuute ye bô ndvú yí jee ke. ⁴ Fiεε fi edunçi bvujonke bvú wee le enù fiεε fi wee nu fô fitele fiew e, ε è nu fitele fi bonene nu nyεkeey. Ke bvun bvujonke ke yvumen ke, ε è nu bvú Nyo' koonke ntay. ⁵ E nεε no bokεε bô yuule bo fwele bô to nu ε gεε bvufεεε bvubole yí Nyo' le to ké no dunçi bvubole bvujonke. Bó to yuuke ten bole' bobole. ⁶ Wee díewε Sela le to yuuke Abla'am e tenje wvú le tata wen. Ben ten nu boom bo Sela le fen é ben gee mwεεm mvu len yaa fane fiεε ke.

⁷ Bolemε, ben ten ekiεε je yí ben kenke keecee ben ε bokε' bonen jó. Ben enyaà n'wvum ê bó no bó baa

kenke mvungay díewε ben e ke. Nyo' nu ε buw ben ε bó bocii bô nshii wvú mey lo. Ben eceè nonen, wvu le fô fiεε ebaanke bunle yene ke.

⁸ Keemεεε, me ε no nteete ben bocii le, ben ekεnkε fitele fimwaan, kenkε shen fô bonyii le, kenkε kenkonen ke bonyii bo mbee le, kenkε mvuntelem mvù jee, ε wee yaa joo ke wee mvu ekuse ke. ⁹ Fo wee é ge kebefε bô wee, é wvú tfuse bô kebefε ke. E wee nan wee, fo wvú etfuse bô ncun ke, ε wvú tfuse ε è nu bô díew kembonε. Fin nu fiεε fi Nyo' tenje ben le ben egeè é wen ke elan kembonε yí yene le. ¹⁰ E nu no bó nu ε san le,

“E wee koonke keeyuw njon yí nshii we le,

bô keeyεn εdiuw yò jee le,

é wvú no kemsene bô leme díew, ε díew fiεε yaa buyte diuw we le ke.

¹¹ Wvú kenke keebanke jim ê mwεεm mvù befe le,

egeè ε è nu mvù jee, ekunεnè nyεkeey bìi dvú le,

¹² njefo Tata Nyo' ké no yene bonyii bo teytoy e yuuke bunle yibo.

Geenen ε Nyo' ε bon jise yí bonyii bô gee bibefe le.”

¹³ E ben kenke shieε wvu baay keegeε mwεεm mvù jee nonen, tu wee wvú nulo ebvuu ege fiεε fi befe bô ben nu yεε? ¹⁴ Geenε, é bonyii cim nyaa lo ngew ê ben njefo ben gee mwεεm mvu teytoy, tu Nyo' nu ke elan kembonε yí yene le. “Fo ben efané bó, kenεε fo mvuntelem ebuuké ben ke.” ¹⁵ Ben ewvumtε ε è nu Klistu ê mvuntelem mvunen e díewε Tata wene le. Ben eseyse bikuu binen, ecεytε keenya ntfuse ê wee wvú nu ebife fiεε fi ben taale fwe yí dvú le. Geenε ben dioo tfluuse, no tfluuse nyεkeey bô n'wvum. ¹⁶ Fo ben egeè fiεε fi nelo esaake ben fô fitele le ke, wvu le é bó nan'yi ben, jemyi díew yí befe ekumε kenge kenεn kè jee nje

2:23 3:9; Yεsa 53:7; Mat 26:55-56, 67; 27:14, 27-31

2:24 Yεsa 53:4-5; Lum 6:2, 11; Kolo 2:14; Ibu 9:28

2:25 Yεsa 53:5-6; Esek 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:16; Ibu 13:20 **3:1** 1Kol 7:16; Efe 5:22-24 **3:3** 1Tim 2:9 **3:7** Efe 5:25-28; 1Tim 2:8 **3:8** 1:22; Efe 4:2-3; Fili 2:2-3 **3:9** 2:23; Job 31:30; Mat 5:44; Lum 12:17 **3:10** Mben 34:12-16; Jεm 1:26 **3:13** Lum 13:3 **3:14** 4:14; Mat 5:10 **3:15** 1:3-5; Kolo 4:6 **3:16** 2:15

ben nu bonyii bo Klistu le, é bó ewu-
umene. ¹⁷ Ben ekeè le fí jee keeyen
ngew nje fiεε fí jee fí ben ge ε è fεn
nu le Nyo' koonke le fí enù nonen, efey
keeyen ngew yí fiεε fí befe le fí ben ge.
¹⁸ É nu ke ten no Klistu to yεεε ngew
kpwe. Wvú to kpwe nje bibefe bi
bonyii le kan mwaan ε fí ka lo nonen.
Wvú wvú to nu wee wvu teytoy to nu
ε kpwe fô bonyii bò yaa nu ke teytoy
e keeto bô beene fô Nyo' le. Bó to nu
ε yu wvú ε è kpwe nyam ye, geenen
ε Nyo' ge ε wvú no nu dvú ê keyoy
e. ¹⁹ É nu ê keyoy kin e wvú wvú to
genεε fewce diew Nyo' ê biyoy bì nu
yew ncaw e. ²⁰ Biyoy bin nu bì to
baa bee Nyo' le kefew ke Noa' le ke.
Nyo' to nu ε bosen kuu shém bô bí,
cay seke Noa' to keenci nguw. Nguw
wvun nu ε bonyii to ley jó ke wee nyan
maan, ε è nu bó bò to boyεε can joo
le. ²¹ Joo yidvu yin nu diewe joo yí bó
leese bonyii jó keseen ε yí boysee bó
bô mvungay mvù Jisos Klistu to buyεε
dvú yí kpwe le. Ke bó leese wee ê
joo le bó cuke ε è nu yile yí ye le ke.
É nu keeleke Nyo' bô fitele fí yuule.
²² Jisos Klistu wvun to nu ε ben fowe,
shii ê ebo ke εcεy ke Nyo' le, ε no nu fó
saake bonceendaa bo Nyo' le bô biyoy
bì kenke mvungay noo bì saake bicii.

4

Nce bonyii bo Nyo' le nu wvu fwe

¹ No Klistu to nu ε yen ngew yí
nyam ye le, ben ten ekenkè kfuu fife
fitele fí wvú to kenke keeyen ten ngew,
ekumyì le wee wvú nu ε yen wase
ngew yí nyam ye le nu ε bó kebefε ε
ka wase. ² Nonen, ke wvú beε ebvuu
eceè nce we fokuse fεn bii mwεεm
mvù nyam ye gomte le ke. Wvú nu
eceè bii wase ε è nu mwεεm mvù Nyo'
gomte le. ³ Ben ekeè le kefew kè ben
to shee gee mwεεm diewe bonyii bò
yaa kee ke Nyo' le nu ε kí ε fey wase.
Ben to cee nce nnyen kenjan, bii ye

yene yí ncyte le, wuu mbvuum ε mó
koole, gee bonkaw diekene, wukene
yole fó gee diewe bwé le. É ben to
bvuu bunlee ten bonyo' bo εcici, ε
Nyo' to tun wase. ⁴ Keseen diuw ε
no yumte bonyii bò yaa kee ke Nyo'
no ben baa bvuu taashi ngoo ben ε
bó yí nce wvun wvú nu diewe wvu
nyám e, bó mum ε banke ye ε no nan'yi
ben. ⁵ Geenεn, bó nu ke eleem etaje
diuw fwe dvu Nyo' wvú ceyte keesaw
bonyii bò beε dvú bò bò kpweken
wase le. ⁶ É nu fiεε fí to gee é bó
se fewce ten saaka wvú jee wvú wvu
Nyo' ê bonyii bò nu ε kpweken wase.
Bó to fewci nonen wvu le no bó nu ε
bó to cim saw wase bó yí nyam ye le
diewe bonyii bo boyuum e, é bó eceè
ke nce wvu ê keyoy e ε wvú nu diewe
no Nyo' cee.

Wee elemte bô nnya ye ê je yí jee le

⁷ Ben ekeè le kefew kè fiεε ficii nu ke
eka too wase nceencee. Nonen, ben
enù ke bô bvufee bvunen fó, kemsenè
bô bikuu binen, wvu le ben ebunleè.
⁸ Fiεε fí fele mwεεm mvunciim nu ke le
wee ekoonkè waa bwee bô fitele fiew
ficii njefo kenkonen ké no banji bibefe
nteen. ⁹ É waa bwee wee la ghane ê
wvú le, é wvú fiisen wvú, taa fó wvú le
yaa wvukene ke. ¹⁰ No ben nu ε Nyo'
ε buw ben bô nnya jεy jεy, wee ejòò
ye nnya lemte dvú fô bonyii bomew e.
Ben elemte bô mbuwma wvun wvú
Nyo' nya jé le jé le diewe bonyii bo
lemme le bò jee. ¹¹ É wee fewci diew
Nyo', é wvú no fewci ke ε è nu diew yí
buy diuw Nyo' le. Wee é no lemte fô
bonyii bomew e, é wvú no lemte ke ε
è nu bô mvungay mvù Nyo' nya é wvú
le. Ben egeè nonen wvu le yí fiεε ficii
fí ben gee le, é mbense egenè fô Nyo'
le fele yí Jisos Klistu le. Bvukuke bô
mvungay mvunciim nu ε è kenke wvú
sekeci se nka. Fí enù nonen.

Keeyene ngew diewe bonyii bo Klistu le

3:18 2:21; Lum 5:6-8; 6:10; Ibu 4:15; 7:27 **3:19** Ken 6:2; 2Bi 2:4; Jut 6 **3:20** Ken 6:14-22 **3:21**
Lum 6:3-4; Ibu 10:22 **3:22** Lem 1:9; Efe 1:21; Mat 22:44; Lum 8:34; Lem 2:33 **4:1** 2:24; 2Kol 4:10;
Gal 5:24 **4:2** 2:21 **4:3** Gal 5:19-21; Efe 2:3; Tay 3:3 **4:5** 1:17; 2Tim 4:1 **4:7** 1Kol 10:11; 1Tes
5:5-8; 1Jon 2:18 **4:8** 1:22; Jem 5:20 **4:9** Ibu 13:2 **4:10** Lum 12:6-8 **4:11** Lum 12:7; 1Kol
10:31; 12:8; Jem 3:1

12 Nsáa yem shém, fo ben ekeŋke ŋghaw yî nton'ye wvù ben yuuke ye le wvù too fô ben e keemom ben ke. Fo fí enù ke diεwe è nu fiεε fimew fifε ε fí kooyi bô ben ke. 13 Ben elanlanè lo le ben yene ŋεw diεwe no Klistu to yenεε wvu le é ke edioo enu seke wvù ε buynen bô bvukuke bwew, é ben ebvuu elanlanè, yuuke njon. 14 E bonyii nan'yi ben nje diee di Klistu le, tu njon wvu baay nu wene. Fifin dunçi le Keyoy ke bvukuke le kè è nu Keyoy ke Nyo' le nu yî yene le. 15 E wee yene ŋεw, fo wvù eyenè njefo wvù nu ε yu wee, kenεε le wvù nu ε con fiεε kenεε ε ge fiεε fimew fi befe, kenεε le wvù nu ε lese diuw fô mwεεm mvu bonyii bomew e ke. 16 Geenεn, é wee yene ŋεw njefo bó teŋe wvù le wee Klistu, fo wvù ewuumenè ke. E wvù no bensee ε è nu Nyo' le wen keŋke didie diee. 17 Ben egeè nonen njefo kefew nu ε to wase kè Nyo' nu esaw bonyii, ε wvù nu ekεw ε è nu bô yew ye. E wvù kεw ε è nu bô beene nonen, é fí ke enu nεε bô bonyii bô nu ε tun keebè saaka wvù jee wvù wvu Nyo' le? 18 Bó nu ε saŋ é Nwa' Nyo' le le,

“É fí temyi fô wee wvu teyey e kee-boy,

é fí ke enu nεε bô wee wvù tune Nyo',
gee bibefε le?”

19 Nonen, bonyii bô yene ŋεw no Nyo' gomte le bó eyenè, egeè mwεεm ε è nu mvu læŋ, gεlè bikuu bibole can Nyo' Mbom e wvù ké no leeme ke yî ŋkawma we le.

5

Ekume njée Nyo'

1 Me ε mum ε no ŋgomte keentefe bocee kentaashε ke bonyii bo mbee le é ben entelεŋ. Me nu wee é ŋgoo bocee kentaashε le, ε me nto n'yen bô ejise yem no Klistu to yenεε ŋεw, ε me nu

tεn wee wvù nu ke eley bvukuke bvù wvù nu ke eto dvù le. 2 Me ε no nteete le, ben etaalè fô njée Nyo' yî bó nu ε gεε can yene le ntay. Fo ben dioo taale, no taale ke diεwe bó kane lo ben ke. Ben etaalè bô ŋkon no Nyo' gomte. Fo ben etaalè keŋke ken'yεε ejise yî bigew e ke. Ben ekeŋkè shieε ε è nu yî lemme le. 3 Fo ben envuwseè njée Nyo' yî bó nu ε gεε ben é we jodvu ke. Ben edunçi ε è nu keŋge kè jee kè yî eyenè beŋene. 4 E ben gee nonen, é Ekolε ke Bonceynjee le ke dioo ε buynen, é ben ekeŋke kefo ke bvukuke le kè yaa ké kpwe ncom ke.

5 Me ε no njemyi tεn é keghan le, ben eyuukè bocee kentaashε ke bonyii bo mbee le ntay. Wee tfuu eshiwsè ekolε kew é waa bwee fwe sekecii. Ben ekeè le, “Kε Nyo' ké no tomte wee wvù bensee ye ke. Wvù ké no tomte ε è nu wvù shiwse ekolε kew bô mbuwma we.” 6 Ben emum eshike bikuu binen enù é mvunɣay mvu Nyo' le kuse, é kefew ke dioo ε kocen, é wvù ebense ben. 7 Ben egeε mwεεm mvunciim mvù jεwsee ben can ye le, njefo wvù keŋke shieε wene. 8 Ben ekemsenè bô bikuu binen, ejinɣi ntay njefo wee wene bvuban wvù dεwle ghane wεentene diεwe bvule wvù fεwte le, gomte wee keŋgele. 9 Ben ebon ŋaŋ bó wvù, lese ke ε è nu fitele yî Nyo' le é fí eteme, ekumyì le boom bo bwee wene le yene ke tεn ŋεw nonen won tfuu. 10 Ngeεw wvun nu ke yî kefew e caan, é Nyo' emum ekase eseyse mwεεm é mvù ejon fô ben e, enya ben bô mvunɣay, ege é ben eciim ntay. Nyo' nu wvù nyaa mbuwma tfuu é bonyii. Wvù nu ε tee ben keeley bvukuke bwew bvù mεy lo le nje ben nu bonyii bo Klistu le. 11 Mvunɣay mvunciim nu ε è keŋke wvù sekecii se ŋka. Fí enù nonen.

Ngayma

4:12 1:7 4:13 5:1; 2Kol 4:10; Lum 5:2 4:14 2:20; 3:14; Mat 5:10-12; Mak 13:11; Lem 7:55 4:16
2Tim 1:8 4:17 Yeli 25:29; Esek 9:6; 2Tes 1:8 4:18 Bɣn 11:31 4:19 Mben 31:5 5:1 1:21
5:2 Jon 21:15-17; Lem 20:28; 1Tim 6:5 5:3 2Kol 1:24; Fili 3:17; Tay 2:7 5:4 1Kol 9:24-25; 1Bi 1:4
5:5 Bɣn 3:34; 29:23; Efe 5:21; Jem 4:6 5:6 Jem 4:10 5:7 Mben 55:22; Mat 6:25-30; Fili 4:6 5:8
Mben 22:13; 1Tes 5:5-8 5:9 Efe 6:11-12; Jem 4:7 5:10 1Tes 2:12 5:12 1Tes 1:1 * 5:12 Diee
din nu ten le «Silvanus.»

¹² Me nsan̄ fiŋwa' fin fô ben e ε
 è fici Silas * me wvù nu waa bwee
 wesebeene. No me n'yene nu ε wvú
 nu wee wvù è nulo é wee egεε bvufee
 yî ye le. Me nsan̄ keentefe ben,
 embvuu enge é ben ekiεε le fiεε ficii
 fi me nsan̄ dun̄ci kecεεy ke ekumε
 mbuwma Nyo'. Ben eleemè yî dvú
 le temyi ntay. ¹³ Kentaashε ke boom
 bo bwee wesebeene le ke Babilon kè
 Nyo' nu ε caw gayte ben e. Mak wvù
 waa wεm yî mbee le gayte tεn ben e.
¹⁴ Ben egaynεn bikuu binεn e, en̄ocε yî
 ken̄kon̄εn e. Kembonεn enù fô ben e
 bocii bò nu ε taashe bô bo Klistu.

Nwa' wvu bokaŋ bofɛɛ
wvu
Bitá
Fiɛɛ fi nu ê Nwa' Bitá
wvu bokaŋ bofɛɛ wvun
e

Nwa' Bitá wvu bokaŋ bofɛɛ wvun nu ɛ wvú to saŋ fô bonyii bo mbee le bo fwele le, ɛ bó ɛ ce ɛ kɛnɛn won tfuu. Shiee nwa' wvun baay to nu keediu lemme di bonyii bo n'yɛɛyi le bo mbiay e to ghane gee, bô keediu nce nnyɛn kenjan wvù n'yɛɛyi bonyii ban to too dvú le ɛ wvú eka. Bitá saŋ nwa' wvun baay taale ɛ è nu fiɛɛ fi bonyii bo n'yɛɛyi le bo mbiay e ban to duu ɛ ke Jisos bɛɛ ke ebvuu ekase eto ke. Wvú jemyi le fiɛɛ fi gee ɛ Jisos se dvuyte keeto nu njefo ke Nyo' gomte le wee mvu ke ela ke.

Bikuu bi mwɛɛm e ê nwa' wvun e

1:1-2 Kenkɛwɛ

1:3-21 Nce bonyii bo Klistu le

2:1-22 Ekumɛ kenge ke bonyii bo n'yɛɛyi le bo mbiay e noo ngew wvù nu ke eto fô bó le

3:1-18 Diuu di Klistu nu ke ekase eto

¹ ɛ nu me wvù Semon Bitá, waa lemme Jisos Klistu noo waa we ntum. Me nsaanke nwa' wvun fô ben bô kenke mbee wvù kuuke lenlen diɛwɛ wvù bese kenke le. Jisos Klistu wvù nu Nyo' noo Mboyse wesebeene ké no gee mwɛɛm teytey. ɛ nu nje fifin wvù ben kenke mbee ɛ wvù nu lenlen diɛwɛ wese le. ² Nyo' ebvuu ebw ben bô kembonɛn naa ntay, ebvuu enya ben bô mvuntelem mvù lɛtɛne naa ntay, njefo ben kee wvù wvù Nyo' bô Jisos wvù nu Tata wesebeene.

Nce bonyii bô Nyo' nu ɛ tee wase ɛ caw e

³ Mvunɔgay mwew mvù è nu mvu Nyo' le nu ɛ ge wase beene ɛ kenke mwɛɛm mvunciim mvù nulo ege é

beene ekenke nshii wvù mɛy lo, noo keecee nce bonyii bo Nyo' le. Mvù ge nonɛn no beene nu ɛ kiɛɛ Nyo' wvù nu ɛ tee beene keeley bvukuke bô bvujonke bvù è nu bwew e. ⁴ No wvù ge nonɛn, beene ɛ mum ɛ kenke mwɛɛm mvù kuuke baay bvuu jee fele mwɛɛm mvunciim ɛ è nu mvù wvù to kawɛɛ. Mwɛɛm mvun nu keege wvu le ben elewtè mwɛɛm mvu yî won wvun e mvù nyam ye shieele mvù beete bô bonyii. Nonɛn é ben emum ekenke nce ɛ è nu we wvù Nyo'. ⁵ No fi nu nonɛn ben emum emom ntay keebise nce wvù jee yî fitele fi ben lese yî Klistu le. Yî nce wvù jee le, é ben ebise bvufee bvù Nyo' le. ⁶ Yî bvufee bvù Nyo' le é ben ebise bikuu bi kemsɛɛn. Yî bikuu bi kemsɛɛn e, é ben ebise shém yi kuulɛɛn. Yî shém yi kuulɛɛn e, é ben ebise nce wvù è nu wvu bonyii bo Nyo' le. ⁷ Yî nce wvù è nu wvu bonyii bo Nyo' le, é wee ekenke shen fô waa bwee le. Yî shen e fô waa bwee wee le, é ben ebise kenkonɛn. ⁸ Me nɔgayte nɛn njefo, é ben kenke wvun nce, ɛ no gene dvú fwe fwe, é wvù ege é ben saa ebvuu enu ke lo nɛn ncɛw kɛnɛɛ enu diɛwɛ bonyii bô nulo saa ege fiɛɛ diɛwɛ bonyii bô kee fiɛɛ ekumɛ Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le ke. ⁹ Ben ekeè le é wee baa ekenke wvuwvun nce tu wvù nu ɛ fefe wase yî mwɛɛm mvu Nyo' le, ɛ wvù yaa bvuu yɛne mwɛɛm e ncejole ke. Wvù nu ɛ daayɛ wase le bibefe biew bi wvù to shee gee fwele nu ɛ Nyo' to cuke wase.

¹⁰ Boom bo bwɛɛm e, fi ɛ mum ɛ no nu le ben emum emomtè ntay keege mwɛɛm ɛ è nu mvù duŋci le Nyo' to nu ɛ tee wase ben, caw. ɛ ben gee nonɛn ben saa ke eyuu egbwe yî mbee wene le ke. ¹¹ Nonɛn é bó ke eyene je fô ben e ɛ yi kuuke nɛn gbwuuu, é ben eley bvunfon bvù mɛy lo bvù Tata wesebeene wvù Jisos Klistu wvù Mboyse le.

¹² Me nkeɛ le ben kee wase mwɛɛm mvun, leeme tɛn yî kecɛɛy kè ben to

yuwεε le temyi, geenεn ε me ηgomte ke keembvuu ηkumyi ben ekumε mvú sekecii. ¹³ Me n'yεne le fí nu leη nonεn le me enkamsé ben ekumε mwεεm mvun no me mbεε dvú n'yoyte wvu le ben ekumyi, ¹⁴ njefo me ηkee lo le è shεete wase caan é keyoy ecine nyam ye le no Tata wesebeene wvù Jisos Klistu nu ε ge wase me ε ηkieε le. ¹⁵ Me ε mum ε no ηgomte keemom naa ntay le seke me ε ηgen wase é ben enu wvù è nulo é ben ekumyi mwεεm mvun sekecii.

Saaka wvu ekumε nto Jisos nu fiεε fi bonyii nulo egεε bvufee yí dvú le

¹⁶ Ben ekeè le ke mwεεm mvun mvù bese to jemyεε ê ben ekumε mvungay mvu Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le noo nto we wvù wvú nu ke ekase eto, to nu ke lo mvumangaan ε bonyii ε bosεn ε seyse ε bese maa ê ben ke. Bese to nu ε yen naa bvukuke bwew e bô ejise eyese. ¹⁷ E to nu seke Nyo' Ice to buwεε wvú bô mbense noo bvukuke, ε diεw buy fô wvú wvù nu Nyo' Bvukuke le jemyi le, “Wvun nu Waa wεm, wvù nu fitele fiem. Me n'yuuke njon bô wvú baay.” ¹⁸ Bese kebεε to nu ε yuw diεw yin no yí shiile too we seke bese to nu bee bo Jisos yí kum Nyo' le. ¹⁹ No bese yuw nonεn, mum mεse kieε keceεy ke fiεε fí bonyii bo ntum Nyo' le to jemyεε ε è bεε naa lo. E fí jee le ben egεε bvufee yí fiεε fidvu le ntay, njefo fí nu diεwε ken'yeese le kè baa ê ejiwε le egen ebuy Diuu di ekfuη nu ke eyuu, é Jisos ebaa fô mvuntelem mvunεn e diεwε law e. ²⁰ Fiεε fí kuuke fele mwεεm mvunciim nu le ben ekeè le, ke ntum Nyo' mvu nu dvú ê Nwa' Nyo' le wvù wee nulo eteete bô bwew bvufee ke. * ²¹ Ke wee ntum Nyo' to baa jemyi naa lo fiεε fí è nu ηkpawce wee wvu wum ke. E to gee Keyoy ke Yuule ε bó sε jemyi diεw yí buyte fô Nyo' le.

2

Bonyii bo n'yεεyi le bo mbiay e

¹ Ke leηleη no bonyii bomew to nu dvú fwele ê bonyii enteleη bò to mbiayte le è tum Nyo' bó, è nu ke ten no bonyii bo n'yεεyi le bo mbiay e nu enù ê ben enteleη. Bó nu ke ewεentεn eto bô n'yεεyi mvu wvù nulo ebefe bô bonyii, elese ê diεw Nyo' le emum emaa naa lo Cee Ekole wvù to kpweε keesum bó. Bó nu ke ege nonεn emum eto lo bô ηgew kan mwaan elan yí bikuu bibole. ² Bonyii nteen nu ke ebeηεn nce wvubo nnyεn e, é fifin ege é bonyii ejemyi diεw yí befe ekumε je yi keceεy. ³ Ken'yεε ejise ke mwεεm e nu ke ege é bó efii mwεεm can yene le bô binfe bi mbiay e bì bó nu ε seyse. Bonyii bodvu ban nu ε Nyo' to seyse wase ηgew wvubo ε è bεε lo, ε wvú nu ke fó cεyte bó.

⁴ Ben ekeè le Nyo' to baa bawce bonceendaa ba bò to gee kebefe ke. Wvù to nu ε shike bó ε bó gen bvudvuu bvu ηgew e, lese bó yí boncaw e ê bintuke bi jiime nεn taytaytay e, fò bó nu enù egen ebuy diuu di nsaw e. ⁵ Wvú to baa ebawce ten wonη wvu fwele seke wvú to ciinseε joo ε yí to mi wonη bonyii bò to maa lo wvú ke. Wvú to nu ε bawce ke ε è nu Noa' wvù to fewci le bonyii eceè nce wvu teytey ê Nyo' ejise, noo bonyii bomew bosooshwi. ⁶ Wvú to nu ε fiwse ke laante kè Sodom bô kè Gomola ton bô ηguy ε bí fie bvuw, ge ε fifin no nu diεwε kenfewsεn ke fiεε fí nu ke ekooy bô bonyii bò maa lo Nyo' le. ⁷ Geenεn, boyse Lot wvù to cee nce wvu teytey ε shém looci ffuuke wvù bô nce nnyεn wvù bonyii bò befe to keηke. ⁸ (Mwεεm mvù wee wvu teytey wvun to yεne bvuu yuuke no wvú to cee ê bó enteleη to nu ε ge ε fitele fiew fí yuule no ton'yi εdiuw ecii yí gee dibole di befe le.) ⁹ E mwεεm mvun to nu ε kooy nonεn, tu fí dunçi le Tata

1:14 2Kol 5:1; 2Tim 4:6; Jon 21:18-19 **1:16** Mat 17:1-8 **1:19** Mben 119:105; Lum 1:2; 13:12; 1Bi 1:10-11 * **1:20** Kenεε le, “Ke wee ntum Nyo' to nu ε jeme fiεε fí è nulo é wee cεε kinyi kedvu bô bwew bvufee ke.” **1:21** 2Tim 3:15-16 **2:1** Jut 4-13 **2:1** Mat 7:15 **2:3** 1Tim 6:5 **2:4** Jut 6 **2:5** 3:6; 1Bi 3:20 **2:6** Keη 19:24-25; Luk 17:29; Jut 7 **2:7** Keη 19:1-16 **2:9** Job 4:7; 1Kol 10:13; Mwm 3:10

kee keeboyse bonyii bô yuuke wvù le can ηγεω e, bvuu kee ten keegeε bonyii bô cee nce wvù yaa nu ke wvu teytoy yî ηγεω e, egeη ebuy diuu di nsaw e. ¹⁰ Ngeω wvun nu ε wvu bonyii bomew nu ke efey naa lo wvu wee tfuu. Boba bonyii nu bô koonke keebii ke ε è nu fiεε fi ye yibo yî ηeyte shieele ε è nu fi beete bô wee. Ε è bvuu nu bó bô joo wee wvù saake bonyii ekuse.

Nyo' nu ke elsee bonyii bo n'yeyi le bo mbiay e

Bonyii bo n'yeyi le bo mbiay e ban ηaake baay. Bó bensee ye baay, yaa fane naa lo keenan'yi biyoy bì keηke mvunḡay fele bó ke. ¹¹ Naa ke bonceendaa bo Nyo' le bô keηke mvunḡay bvuu temyi fele bó yaa ke mom nan biyoy bin fwe dvu Tata ke. * ¹² Geenη bonyii ban gee mwεεm ε è nu mvù ελεμε kebole gomte diεwe nyám yi ηkpwaante yi ké no gee mwεεm se yí kpawaci lo, ε yí nu ke le bonyii ke ekooye eεeyε lo le. Bonyii bodvu ban nu bô nan'yi mwεεm se bó kee mvù ηkuuη. Nyo' nu ke elsee bó ke diεwe nyám yi ηkpwaante yin e, ¹³ é nlawma wvubo enu ηγεω wvù bó nu eyene nje ηγεω wvù bó se too dvú. Bó ké no kpwaake le keediekene bvuu wukene kenduun e εmvunshēη entelēη nu lo njon mvu fô bó le. Bó nu lo yile é ben entelēη yiise ben. Seke ben ε bó diekene, ε bó no yuuke njon keelεεle ben bô gee dibole di kenshoose le. ¹⁴ Ejise εbo ké no nu ke ε è nu yo kenjaη, yaa ffuule yî kebefε le ke. Bó ké no lewci bonyii bô wεeyi yî mbee le ε bô bó gee kebefε. Ken'yee ejise nu ε ley wase yî ελεμε kebole. Bó nu ε jo wase lon! ¹⁵ Bó nu ε cine wase je ye leη e ε jo ε è nu yi εcici. Bó nu ε jo εkalε ke Balaam wvù waa Bεwu le wvù to nu ε bee keege fiεε fi yaa nu ke leη nje wvù to koonke bigew e. ¹⁶ Ε kembεεbey wamen wvù yî fiεε fi befe fin e. Kembεεbey kè ké

no nu se kí jemyi lo, ε kí jeme diεwe wee wvu wum e, ci gee di kejewtε le di wee ntum Nyo' wvun to gee.

¹⁷ Boban bonyii bo n'yeyi le nu diεwe diuw joo wvù joo baa bvuu buyte fó le ke, bvuu nu diεwe kekfu kè nu ε gbwe ekfun nffum ε fey ε tuu le. Nyo' nu ε seyse wase bvudvuu bvυ ηγεω e ε bvù jiime nen taytaytay, ε gee é bó. ¹⁸ Bó kumte diuw wvu εcici baay se kinyi ηkuuη. Bó lewci bonyii bô beε buy ke lo ente jo bonyii bô yaa kee ke fiεε fi leη bô n'yeyi wvu le è nulo é bó ekase egee mwεεm mvu nnyen e mvù ye yibo yî ηeyte shieele. ¹⁹ Bó jaa no jemyi é bonyii le ke bó keηke keenu bonfaw bô fiεε fimew e ke, geenη ε bó bodvu kebee bô jemyi beε naa bonfaw bo mwεεm mvù beete bô ye wee le. Bó nu bonfaw njefo é wee nya εkolε kew é fiεε tu wvù nu nfwa fiεε fidvu. ²⁰ Ben ekeè le é wee lewte wase mwεεm mvù beete bô wee yî won wvun e nje wvù kee wase Tata wesebeene wvù Jisost Klistu wvù Mboyse wesebeene, ε kase ε geη ε ley mwεεm mvudvu le, mvù ε njim wvù ε no keηke, é mwεεm efo yî ye le efey lo no mvù se shee nu fwele. ²¹ Ε wee ge nonη tu fí be jee le fo mwεten eyaw ekiεε je nce wvu teytoy ke, efey keekiε ebvuu ekase ecine bonci bô yuule bô bó nu ε nya é bonyii le. ²² Kfuu boba bonyii gee ε fiεε fi nu é ηgan e mum nu keceey le, “Bwe ké suuke mwεεm kase bvuu tu fó die.” Ε wvumvu bvuu nu le, “Bó ké cuke ηkunyam ε wvù kase ke geη no biηlene é kencaa le.”

3

Diuu di Tata nu ke eto

¹ Nsáa yem shém, ηwa' wvu keeseen wvun nu wase wvu bokan bofeε wvù me nsan fô ben e. Ε boηwa' ban e bocii nu ε me nsan diεwe ntamcε le keenkamse ben é ben ekeηke boηkpawcε bo leη. ² Me ηgomte le ben

2:10 Jut 7-8 **2:11** Jut 9 * **2:11** Kεεε le, “... nan bonyii bo n'yeyi le bo mbiay e ke.” **2:12** Jut 10 **2:13** Jut 12 **2:14** Mat 5:28; 2Tim 3:6 **2:15** Ktj 22:7, 17; Jut 11 **2:16** Ktj 22:28-31 **2:17** Jut 13 **2:19** Jon 8:34; Lum 6:16 **2:20** 1:11; Mat 12:45 **2:21** Luk 12:47-48 **2:22** Bηgn 26:11
3:1 1Bi 1:1 **3:2** Jut 17

ekumyì mwεεm mvù bonyii bo ntum Nyo' le bò yuule to jemyεε le mvù nu ke ekooy, ebvuu ekumyì ten mwεεm mvù boom bo ntum e bo Jisos e to jemyεε ê ben le Tata bô Mboyse nu ε gay le ben egeè. ³ Fiεε fi baay nu le ben ekiεε le è nu ke edioo nu εdiuw yo fokemεse le, é bonyii bo kensεwse le enε ekεw esεwsee ben, gee mwεεm mvù nyam ye yibo gomte. ⁴ Bó nu ke esεwsee ben duu le, “Kε wvú to nu ε kaw le wen nu ke ekase eto, wvú ε fεε keseen? Naa no bo'icee bosεbeene to yuuε kpwekεn, mwεεm mvunciim leeme ke bikaa le no mvù to shee nu ε kεw fonkεw no Nyo' to bomεε won.” ⁵ Bó jemyi nonεn kee ke naa ntay se tune le Nyo' to jeme ke ε è nu diεw fwele ε εbulε mum no nu. ε wvú jeme ε nshε buy ê joo, ε wvú to ge nshε yidvu bô joo. ⁶ ε wvú ke kase jeme ke ε è nu diεw, ε joo ban nshε yidvu yì yì to gee ε yì buy, mum lεse mwεεm mvunciim. ⁷ ε nu ke ten diεw yidvu yì wvú nu ε gεε εbulε ke keseen bô nshε, ε no cεyε nguy dvú. ε wvú cεyε ε è nu diuu di wvú nu ke esaw bonyii bò maa lo wvú, elεse bó.

⁸ Geenεn nsáa yεm shém, fo ben edaayì le fô Tata le nu ε diuu dimwaan nu ke lenlen diεwε bilum ntfuke le, ε bilum ntfuke nu ke lenlen diεwε diuu dimwaan e ke. ⁹ Kε Tata guute lo ye no bonyii bomew kpwaake, keege no wvú to kawεε ke. Wvú kuule ε è nu shém bô ben. Wvú shieele le bonyii bocii ekumεn mvuntelem mvubole njefo ke wvú gomte le wee mvu ke ela ke. ¹⁰ Diuu di Tata nu ke ekase eto nu ke enu ke diεwε di coon e. Ebvubwε nu ε εbulε nu ke edvûm foweεwe emum ela, é nguy ebuñse mwεεm mvunciim mvù nu we, é nshε bô mwεεm mvù nu yì dvú le efie ebvuw.

¹¹ No nguy nu ke efiese mwεεm mvunciim ê yiyin je le, ben kpwaake le ben nulo ecee nce ε è nu wvu nεε? Ben kenke keecee nce ε è nu wvù yuule ε ben ε nya bikuu binεn ê Nyo', ¹² ε

no cεyε Diuu di Nyo' le din, momte keege le dí eyanşen eto. ε nu diuu di nguy nu ke efiese εbulε é kí efie, é mwεεm mvunciim mvù nu we ebuñ. ¹³ Geenεn, beene cεyε ε è nu εbulε ke kefe bô nshε yì fiε yì Nyo' to kawεε, ε wvuwvun won nu wvù è nu ke enu ke nce wvu teyεy fô maan.

¹⁴ Nonεn nsáa yεm shém, no ben cεyε mwεεm mvun nεn, ben emomtè naa ntay keenu se nlom kenεε fiεε fimew fi befe ê Nyo' εjise, noo keenu yì kenλεεten e ben ε bo Nyo'. ¹⁵ Ben ekumyì le Tata wesebeene kuule shém nεn, nya ε è nu kefew ê bonyii le bó ke eboy. Fiεε fin nu ke fi waa bwee wesebeene wvù Baul wvù nu fitele fiεεbeene to sanεε fô ben e bô bvufee bvù Nyo' nu ε nya ê wvú le. ¹⁶ ε bonwa' bocii bò wvú san e nu ε wvú jemyi ke jó ekumε fiεε fin. Wvú saanke mwεεm mvumew ε mvù tεmyi fô bonyii le keekiεε, nonεn ε bimaante bi bonyii le bò yaa kee ke fô bó leeme mum toysee kenyi ke mwεεm mvudvu le, ε è nu ke lenlen no bó toysee ten mvu ê mondvuum momew e ê Nwa' Nyo' le. Bó gee nonεn, teje ε è nu ngεw yì bikuu bibole.

¹⁷ Nsáa yεm shém, no ben kee wase mwεεm mvun nεn, ben emum eyenè fo bonyii bò maa lo Nyo' ban ke egufe ben bô gee dibole di befe é ben enε fô ben leeme wase ekase egbwe lo. ¹⁸ Geenεn, ben ekuù lo yì mbuwma wvù Tata wesebeene wvù Jisos Klistu wvù Mboyse wesebeene nu ε buw ben dvú, ebvuu ekeè wvú gεne lo fwe fwe. Mbense enù fô wvú le keseen noo sekeci se nka. Fí enù nonεn.

3:3 [Jut 18](#); [2Tim 3:1](#) **3:4** [Yeli 17:15](#); [Esek 12:22](#); [Mat 24:27, 48-51](#) **3:5** [Kenj 1:6-9](#); [Ibu 11:3](#) **3:6** [2:5](#); [Kenj 7:11-21](#); [Mat 24:37-39](#) **3:8** [Mben 90:4](#) **3:9** [3:15](#); [1Tim 2:4](#) **3:10** [1Tes 5:1-2](#); [1Bi 4:7](#)
3:12 [Yesa 60:21](#); [1Kol 6:9](#); [Mwm 21:1, 27](#) **3:15** [3:9](#); [Lum 2:4](#) **3:17** [Jut 24-25](#) **3:17** [Mak 13:5](#); [1Kol 10:12](#); [1Bi 4:7](#) **3:18** [1:11](#)

**Nwa' wvu fwe wvu
Jon
Fiε fi nu ê Nwa' Jon
wvu fwe wvun e**

Nwa' wvu fwe wvun wvù Jon to saɲεε fô bintaashε bi bonyii bo mbee le, keɲke bikuu bi mwεεm e bifεε. ε nu keeyvuwsε mvuntelem mvu bonyii bò wvù to saɲεε fô bó le, le bó eceè yî kentaashε le bô bo Nyo' noo Waa we wvù Jisos Klistu bô keetefe bó, le bó eyenè fo bó ebii n'yεεyi wvu mbiay e. Wee wvù saɲ ηwa' wvun nu ε loocε ε ciise lo le, é wee cee εnte jo n'yu, wvù saa ebvuu egeè gee di εjiwε le ke. Wvù nu ε bvuu ε saɲ tɛn le Jisos Klistu to nu naa wee wvu wum, ε wee tfuu wvù nu ε lese fitele yî ye le ε no koonke Nyo', keɲke tɛn keekoonke waabwee.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

1:1-4 Keɲkewce

1:5-2:29 Saaka wvu ekumε n'yu
bô εjiwε

3:1-24 Boom bò è nu bo Nyo' le bô
bò è nu bo dεwle le

4:1-6 Fiεε fi è nu fi keceεy e bô fi é nu
fi mbiay e

4:7-21 Ekumε keɲkonɛn

5:1-21 Fitele fi wee lese yî Klistu le
soo lo fiεε ficii

Diεw yî nyaa nshii

¹ Fiεε fi bese saɲke fin nu ekumε Diεw yî nyaa nshii yî to nu wase fonkεw. Diεw yî nyaa nshii yin nu ε bese to yuw mwεεm mvù yî to jemyi, yɛn yî le bô εjise eyese, taa no yî nu, kum yî le bô can yese. ² Nshii wvun nu ε bó to duɲce ε bese yɛn wvù le, ε mum ε no jemyi ekumε wvù, fewci ê ben ekumε nshii wvù mεy lo wvun wvù to nu bô Ice, ε wvù ke duɲce ê bese. ³ Fifiε fi bese to yɛnεε bvuu yuw, nu fi fi bese fewci tɛn ê ben wvu le ben ekeɲkè kentaashε beene. Kentaashε

kesεse nu ke bee bo Nyo' Ice bô Waa we wvù Jisos Klistu le. ⁴ Bese ε mum ε no saɲke fin wvu le njon wesebeene enu ε wvù ε yinɛn.

Beene eceè εnte jo n'yu

⁵ Wvun nu saaka wvù bese to yuwεε ê wvù, ε mum ε no seɲε ê ben le, Nyo' nu n'yu ε kejiwε yaa nu naa lo yî ye le ke. ⁶ Nonεn, é beene duu le beene nu yî kentaashε le beene ε bó, geenεn kaa lene ε è nu ê kejiwε le, tu beene mbiayte lo, yaa cee bii keceεy e ke. ⁷ Geenεn, é beene cee εnte jo n'yu no wvù wvù nu εnte jo n'yu, tu beene nu enù yî kentaashε le wee noo wee, ε elεmε ke Jisos wvù Waa we le cuke beene ε beene yuule εnte jo bibefε bisεεbeene bicii. ⁸ ε beene duu le ke beene keɲke bibefε ke, tu beene leεle lo bikuu bisεεbeene, ε keceεy yaa nu yî yese beene le ke. ⁹ Geenεn, é beene seɲε lo bibefε bisεεbeene ê wvù, no wvù nu wee wvù ké no leeme yî diεw ye le bvuu gee mwεεm leɲ, tu wvù nu elεshε bibefε bisεεbeene ecukε beene, é beene eyuule yî gee disεbeene le dicii di yaa nu ke teytey e. ¹⁰ ε beene duu le beene baa ge kebefε ke, tu beene joo wvù le wvù nu wee mbiay, ε diεw ye yaa keɲke bvudvuu yî yese beene le ke.

2

Jisos nu keman kè leεshi bibefε bisεεbeene

¹ Boom bem, me nsaɲke fiεε fin ê ben wvu le fo ben ke enε ege kebefε ke. Geenεn, é wee nεlo ε ge kebefε, tu beene keɲke wee wvù kule can ê Nyo' Ice fô beene le, ε wee wvun nu Jisos Klistu wvù nu wee wvu teytey. ² ε nu wvù keman kè leεshi bibefε bisεεbeene, ε keman kin yaa nu ke fô bibefε bisεεbeene le maɲ ke, kí nu tɛn fô bi bonyii bocii le yî won wvun e.

³ ε beene gεεle bonci bo Nyo' le, é fifin emum eduɲci ntaɲ le beene kee wvù. ⁴ Wee wvù duu le wen kee Nyo',

1:1 2:13-14; Jon 1:1-2, 14; 4:14; 6:35; 8:12; 11:25

1:2 Jon 15:27

1:4 Jon 15:11

1:5 Jon 8:12

1:5 1Tim 6:16

1:6 2:4

1:7 3:5; Yεsa 2:5; Ibu 9:12; Mwm 1:5

1:9 Mben 32:3-5

2:1 Lum

8:34; Ibu 7:25

2:2 4:10; Jon 1:29

2:4 1:6; 4:6; Jon 3:21; 8:44; 16:13

geenen yaa geele bonci bew ke, nu wee mbiay, e keceey yaa nu yi ye le ke. ⁵ Geenen, wee wvu geele njeme we nu wvuwe wvu nu keceey wee wvu koonke Nyo' gene mese. Fiee fi nulo edunce ntay e wee se kiee le wen nu e taashê bô Nyo' nu fin fi le: ⁶ Ee wee duu le wen nu sekeci yi Nyo' le tu wvu kenke keceê ke lenlen e je yi Klistu to cee le.

Nci wvu fwε

⁷ Nsáa yem shém, ke nci wvu me ngomte keensaŋ fô ben e nu nci wvu fwε ke. E nu nci wvu yvum wvu ben to kenke e kew fonkew. E nci wvu yvum wvu nu saaka wvu ben to yuwεe wase. ⁸ Geenen nci wvu me nsaanke e ben nu ke nci wvu fwε. Keceey ke nci wvu e to nu e dunce yi Klistu le, e no dunce ten yi yene le. Nci wvudvu yen'yi fwε njefo kejiwe kaa wase gene, e n'yu wvu keceey e kew wase e no baa. ⁹ Ee wee duu le wen nu ente jo n'yu bvuu bane waa bwee, tu wvu bee ke ente jo kejiwe. ¹⁰ Wee wvu koonke waa bwee nu e wvu nu sekeci ente jo n'yu e fiee yaa nu yi ye le fi nulo ege e wvu elene baytene ke. ¹¹ Geenen, wee wvu bane waa bwee nu e wvu nu e kejiwe le ene jó yaa kee fô wvu gene ke, njefo kejiwe kedvu nu e ge wase wvu e fefe.

¹² Boom bem, me nsaanke fô ben e njefo bó nu e leeshe wase bibefe binen nje Klistu. ¹³ Bo'icem, me nsaanke fô ben e njefo ben kee wase wvu wvudvu we wvu to nu fonkew. Cubonyii, me nsaanke fô ben e njefo ben nu e so wase wee kebefε we. Boom bem, me nsaanke fô ben e njefo ben kee Nyo' Ice. ¹⁴ Bo'icem, me nsaanke fô ben e njefo ben kee wase wvu wvudvu wvu to nu fonkew. Cubonyii, me nsaanke fô ben e njefo ben temyi lo e diew Nyo' nu sekeci yi yene le, e ben e so wase wee kebefε we.

¹⁵ Me e mum e no nteete ben le, fo ben ekoonke won wvu kenεe mwεem mvu yi won wvu e ke. Ee wee koonke won wvu, wvu saa ekoonke Nyo' Ice ke. ¹⁶ Ben ekeê le mwεem mvunciim e won jan mvu nyam ye kenke shiee yi dvu le bô mvu ejise taale koonke, noo mvu bonyii bensee ye yi dvu le yi nshii wvu e, yaa nu mvu nen'yi fô Nyo' Ice le ke. E nu mvu yi won wvu e. ¹⁷ Won wvu nu ke eka, e mwεem mvu yi won wvu e mvu bonyii kenke shiee yi dvu le eka ten. Geenen, wee wvu gee e nu fiee fi Nyo' shieele nu ke emey enu dvu sekeci.

Bonyii bo bvuban e bo Klistu le

¹⁸ Boom bem, kefew kin nu wase ke fokemese. No ben to yuwεe le wee bvuban Klistu nu ke eto, nu e naa keseen nu e bonyii bo bvuban e bo Klistu le e to wase nteen. E nee fiee fi ge beene e mum e kiee le kin nu wase kefew ke fokemese. ¹⁹ Bonyii bodvu ban to buy e beene entelen, geenen ke bó to nu bonyii besebeene ke. E bó to nu bonyii besebeene, tu bó to bee emey enu beene e bó. Nonen e bó mum buy wvu le fi edunce endan le ke bó nu bonyii besebeene ke. ²⁰ Ben nu finen e wvu wvu e nu Wvu wvu Yuule e yefe * wase ben, ben e no kee mwεem mvu keceey. ²¹ Ke me nsaanke fô ben e e nu njefo ben maa keceey ke. Me nsaanke njefo ben kee keceey, e ben kee ten le ke e nulo e mbiay ebuy ente jo keceey ke. ²² Wee mbiay nu wvu la? Ke e nu wvuwe wvu tune le ke Jisos nu Mboyse wvu Nyo' to kawεe le? Wee wvu tune Nyo' Ice bô Waa we nu wvuwe wvu nu wee bvuban Klistu. ²³ Ke wee wvu tune Wan kenke kentaashê bô Icee Wan wvudvu ke. Wee wvu jemyi bô diuw we le wen nu e bee Wan e, nu wvu kenke kentaashê bô Icee Wan ten. ²⁴ Ben egee fiee fi

2:5 2:17; 5:3; Jon 14:15; 2Jon 6 **2:6** Jon 13:15; 15:5 **2:7** 4:11; Jon 13:34 **2:7** 2:24; 3:11 **2:8** Jon 1:9-10; 8:12; Lum 13:12 **2:9** 3:10, 15; 4:20 **2:10** Mben 119:165; Lum 14:13 **2:11** Jon 12:35-36 **2:12** Lem 4:12 **2:13** 1:1-2 **2:15** Jem 4:4 **2:16** Bngn 27:20; Lum 13:14; Gal 5:19-21; Efe 2:3; Jem 4:16 **2:17** Mat 7:21; 1Kol 7:31 **2:18** 4:3; Mat 7:15; 2Jon 7 **2:19** Lem 20:30 **2:20** 2:27
* **2:20** N'yefe wvu nu Keyoy ke Yuule kè bó nu e nya e bó. **2:22** 4:3; 2Jon 7 **2:23** 4:15; 5:1; Jon 5:23; 15:23; 2Jon 9 **2:24** 2:7

ben to yuwεε fonkεw é fí enu sekecii yî yene le. É ben gεke fiεε fí ben to yuwεε fonkεw fí ε no nu sekecii yî yene le, é ben tεn emum enu sekecii yî Waa Nyo' bô Ice le. ²⁵ É fiεε fí Klistu nu ε kaw beene dvú nu nshii wvù mεy lo.

²⁶ Me nsaanke mwεεm mvun fô ben e ε è nu ekumε bonyii bô gomte keelεεle ben. ²⁷ Geenεn n'yefe wvù ben to kεηkεε ê Klistu nu sekecii yî yene le, ε ben yaa bvuu shieele lo wee mvu wvù ebvuu eyεεyi ben kε. No n'yefe we wvun yεεyi wase ben ekumε mwεεm mvunciim, ε n'yefe wvudvu nu wvu keceεy, sε è nu wvu mbiay, ben emum enù sekecii yî Klistu le kε ληληη no n'yefe wvun nu ε yεεyi ben.

²⁸ Boom bem, ben emum emεy enù sekecii yî ye le wvu λε seke wvú ε ke ε buynεn, é beene ekeηke fitele keeyεn wvú le εfey keeke enyiimεn lo εnte jo ken'wuumεn. ²⁹ É ben kee lo λε wvú nu wee wvù gee mwεεm teyey, tu ben kεηke keekeè tεn λε wee tfuu wvù gee fiεε fí teyey nu ε è nu mboo we.

3

Beene nu boom bo Nyo' le

¹ Ben etaa kε eyεn kfuu keηkoηεn ke baay kè Nyo' Ice nu ε duηce fô beene le, ε ge λε bó eteηe beene le boom bo Nyo' le! É beene nu keceεy boom bo Nyo' le. Fiεε fí bonyii bô è nu bo yî woη wvun e baa kee beene nu njefo bó baa kee tεn wvú wvù Nyo' kε. ² Nsáa yεm shém, keseen nu ε beene nu wase boom bo Nyo' le, geenεn beene baa kee wase no beene nu ke enu kε. Fí beene kee nu kε λε è nu ke enu seke Klistu ε buynεn, é beene enu diεwε wvú le, njefo beene nu ke eyεn wvú le no wvú nu. ³ Fí ε mum ε no nu λε, wee tfuu wvù taale fwe yî ye le nonεn kεηke keecuke ekolε kew sekecii yuule no wvú yuule.

⁴ Wee tfuu wvù gee kebefε nu ε wvù ηgoyte ε è nu nci Nyo', njefo kebefε nu nci ε wee ε ηgoy. ⁵ Ben kee lo λε Klistu to to keecake bibefε bi bonyii le. É kε wvú wvù Klistu to kεηke kebefε kε. ⁶ Kε wee wvù nu yî Klistu le kε mεy no gee bibefε kε. Kε wee wvù mεy ε no gee bibefε kε no ε yεn wase wvú le kεnεε kee wvú kε. ⁷ Boom bem, fo wee elεε ben kε. Wee wvù gee fiεε teyey nu kε wase wee wvu teyey ληληη no Klistu nu wee wvu teyey. ⁸ Wee wvù mεy ε no gee bibefε nu wee dεwle, njefo dεwle wvun to gee wase bibefε naa ε kεw lo fonkεw. Shiee wvù Waa Nyo' to toε to nu keefiwse dilemme di dεwle wvun e. ⁹ Kε wee wvù è nu mboo Nyo' kε no gee kebefε kε, njefo fiεε fí è nu Nyo' ficii nu yî ye le sekecii, ε kε è nulo é wvú ebvuu egee kebefε kε, njefo wvú nu mboo Nyo'. ¹⁰ Fiεε fí nulo ege é beene eyεne bonyii bô è nu boom bo Nyo' le bô bô è nu bo dεwle le nu fin: Wee tfuu wvù nu sε wvú gee mwεεm teyey kεnεε wvù nu sε wvú kooηke waa bwee, yaa nu Waa Nyo' kε.

Beene ekoηenè

¹¹ Saaka wvù ben to yuwεε ε kεw fonkεw nu kε wvun wvù λε, beene ekoηenè. ¹² Fo beene enù diεwε Kεεn e kε. Wvú to nu waa Satan wvù wee kebefε wε, ke mum nε yu waa bwee. É wvú to yu wvú nje la? Wvú to yu njefo diew gee to nu di befe, ε di waa bwee le nu di teyey. ¹³ Boom bo bwεεm e, fo ben ekeηkè ηghaw λε bonyii bô è nu bo yî woη wvun e bane ben kε. ¹⁴ Beene kee lo λε beene nu ε buy wase can kpwe le ε ley yî nshii le, njefo beene kooηke boom bo bwee wesebeene le. Wee wvù nu sε wvú kooηke waa bwee bεε kε nu can kpwe le. ¹⁵ É è nu naa yεε wvù bane waa bwee, tu mwεtεn nu wee wvù yuwyi bonyii. É ben kee lo λε kε wee wvù

2:25 Jon 5:24 **2:27** Yeli 31:34; Jon 14:16; 16:13 3:10; 4:6; Jon 1:12; 3:16 **3:2** 2Kol 3:18; Fili 3:21 5:21; Ibu 4:15; 9:14; 1Bi 1:19; 2:22, 24; 3:18 **3:6** 3:9; 5:18; Jon 15:5; Lum 6:2, 14 **3:8** Mat 12:26-29; Jon 8:44 **3:10** 2:9, 29 **3:11** 2:7-8; 4:11 **3:12** Keη 4:8 **3:13** Jon 15:18 **3:14** 2:11; Jon 5:24; 13:35 **3:15** Mat 5:21-22; Mwm 21:8 **3:16** Jon 15:13; Gal 1:4; Fili 2:17; 1Tes 2:8

2:28 3:21; 4:17; Jon 5:22; 15:5 **2:29** 3:10 **3:1** **3:5** 1:7; 2:2; 4:10; Yεsa 53:9; Jon 1:29; 8:46; 2Kol 3:10

yuwyi bonyii keŋke nshii wvù mey lo yî ye le ke. ¹⁶ Fiεε fi nu ε dunçε beene keŋkoŋen ke keŋkoŋen nu fin fi Klistu to gee: Wvù to nu ε nya nshii we kpwe nje yese beene. Beene ten keŋke keenya wesebeene nshii nje boom bo bwee wesebeene le. ¹⁷ ε wee keŋke mwεεm mvu yî nshε le fen, yene ε waa bwee tane, ε faŋε yaa eyene lo fitele fiew fô wvù le, tu keŋkoŋen ke Nyo' le nu yî wvuwee wee le nεε le? ¹⁸ Boom bem, fo beene ekoŋenè ke fomvu fomvu keŋεε yî njeme le ke. Beene ekoŋenè yî keceey e, dunçi yî gee le.

¹⁹ ε nεε le fiεε fi nu ke ege é beene ekiεε le beene nu bonyii bò è nu bo keceey e, ebvuu ege é beene elεεse mvuntelem mvuseεbeene fwe dvu Nyo', ²⁰ naa seke la wvù mvuntelem mvuseεbeene mvudvu saake beene, njefo Nyo' kuuke fele mvuntelem mvuseεbeene, ε wvù kee fiεε ficii. ²¹ Nsáa yem shém, é mvuntelem mvuseεbeene nu se mvú saake beene, beene saa ekeŋke nfan mvu fwe dvu Nyo' ke. ²² ε beene leke naa la é wvù, é wvù enya é beene, njefo beene geele bonci bew gee fiεε fi ye ejeè wvù. ²³ ε nci we nu wvun wvù le, beene else fitele yî Waa we wvù Jisos Klistu le, ekoŋenè ke no wvù gay é beene. ²⁴ Bonyii bocii bò geele bonci bew nu yî ye le sekecii ε wvù nu ten yî bó le. Fiεε fi gee ε beene se kee le beene nu yî ye le sekecii nu Keyoy ke Yuule kè wvù nu ε nya é beene.

4

Wee wvù keŋke Keyoy ke Nyo' le bò wvù yaa keŋke ke

¹ Nsáa yem shém, fo wee dioo duu le fiεε fi wen jemyi nε fô Keyoy ke Nyo' le, ε ben mum bee ke lo wvù le ke. Ben emom wvù eyen laa keyoy kedvu nu ke Nyo' le keceey ε. Me njemyi nen njefo bonyii bò mbiayte le bowen

nu bonyii bo ntum Nyo' le nu wase yî won wvun e nteen. ² Fiεε fi nulo ege é ben ekiεε keyoy kè è nu ke Nyo' le yî wee le nu fin: Wee tfuu wvù jemyi bò diuw we le Jisos Klistu to nu ε tu wee wvu wum to fokuse fen, nu wvuwee wvù keŋke Keyoy ke Nyo' le. ³ Wee tfuu wvù baa jemyi nonen ekumε Jisos nu wvù keŋke keyoy ε è yaa nu ke Nyo' le ke. Kekin keyoy nu ke wee bvuban Klistu le wvù ben to yuwεε wase le wvù nu ke eto le, ε keseen nu ε wvù ε to wase é won jan. ⁴ Boom bem, ben nu bonyii bo Nyo' le, ε ben ε so wase bonyii bodvu. Ben so njefo wee wvù nu yî yene le fele wvù nu é won jan. ⁵ Boba bonyii nu bo yî won wvun e. Nonen mwεεm mvù bó jemyi nu mvu yî won wvun e, ε bonyii bò è nu bo yî won wvun e yuuke bó le. ⁶ Beene nu fiεεbeene bonyii bo Nyo' le. Wee tfuu wvù kee Nyo' yuuke beene le, ε wvù yaa nu kee Nyo' yaa yuuke fiew beene le ke. Fifi nu fiεε fi gee ε beene se kee keyoy kè è nu ke wee keceey e bò kè è nu ke wee mbiay e.

Nyo' nu Nyo' keŋkoŋen

⁷ Nsáa yem shém, beene ekoŋenè, njefo keŋkoŋen nu fiεε fi Nyo' le. Wee wvù kooŋke wee mvu, nu mboo Nyo', ε wvù kee Nyo'. ⁸ Ke wee wvù nu se wvù kooŋke wee mvu kee Nyo' ke. Fí nu nonen njefo Nyo' nu Nyo' keŋkoŋen. ⁹ Yin nu je yî Nyo' to dunçεε keŋkoŋen kew fô beene le jó: Wvù to nu ε tum Waa we wvù ε ka ke wvù yî won wvun e wvu le beene ke ekeŋke nshii fele yî ye le. ¹⁰ Fifi nu fiεε fi bó teŋε le keŋkoŋen. ε ke è nu le è to koŋ beene Nyo' ke. ε to koŋ Nyo' beene, tum Waa we le wvù eto ege keman fô bibefe bisεεbeene le.

¹¹ Nsáa yem shém, no Nyo' to koŋεε beene é yin je le nen, beene ten keŋke keekoŋenè. ¹² Ke wee nu dvù wvù ke nu ε yuu wase yen Nyo' le ke. ε beene

3:17 Dito 15:7 **3:18** Jem 2:15-17 **3:21** 2:28 **3:22** Jon 15:16 **3:23** Jon 2:23; 13:34 **3:24** 4:13; Jon 14:16; 15:5; Lum 8:5, 9, 14 **4:1** 2:18; Mat 7:15; 1Tes 5:21 **4:2** Jon 1:14; Lum 10:9; 1Kol 12:3 **4:3** 2:18, 22 **4:4** 5:5 **4:5** Jon 3:31 **4:6** 2:4; 3:1; Jon 8:47; 18:37 **4:8** 4:16 **4:9** Jon 3:16 **4:10** 2:2; 3:5; Lum 5:8, 10 **4:11** 3:11; 4:21; Mat 5:44-45; 18:33; Jon 13:34; 2Jon 5 **4:12** 2:5; 4:17; Jon 1:18

konjene lo, é Nyo' enu sekecii yî yese beene le, ε kenkonjen kew nu yî yese beene le gene mæese.

¹³ Beene kee le beene nu yî ye le sekecii ε wvú nu yî yese beene le, njefo wvú nu ε nya beene bô Keyoy kè è nu kew. ¹⁴ Bese to nu ε yen ε mum ε no seje ê bonyii le Nyo' Ice to nu ε tum Waa we le wvú eto eboyse won wvun. ¹⁵ ε è nu naa yee wvú jeme bô diuw we le Jisos nu Waa Nyo', tu Nyo' nu yî mweten e sekecii ε wvú nu ten yî Nyo' le. ¹⁶ No fí nu nonen, beene ε mum ε kiee, ε bee kenkonjen kè Nyo' kenke fô beene le.

Nyo' nu Nyo' kenkonjen, ε wee wvú cee yî kenkonjen e sekecii, cee ε è nu yî Nyo' le, ε Nyo' ten cee yî ye le sekecii. ¹⁷ Fiee fi dunji le kenkonjen nu fô beene le ε kí ε yijsen nu fin fi le, ke beene kenke nfan ekume diuu di nsaw wvu fokemese le ke. ε beene yaa kenke ke nfan njefo beene cee yî won wvun e diewe Klistu le. ¹⁸ Ke nfan ké no nu ente jo kenkonjen ke. Kenkonjen kè nu ε leynen ε gen ε mese ké no bvuuuse lo nfan, njefo nfan kenke fiee keege ε è nu bô ηgew wvú è nulo é bó enya ê wee. Ke wee wvú kenke nfan nu ε ley wase ente jo kenkonjen ε gen ε mese ke. ¹⁹ Beene konjene njefo è to yaw Nyo' no koonke beene. ²⁰ ε wee duu le wen koonke Nyo', geenen bvuu bane waa bwee, tu wvú nu wee mbiay, njefo é wee nu se wvú koonke waa bwee wvú wvú yene wvú le, wvú saa ke ekoonke Nyo' wvú wvú nu se wvú yene wvú le ke. ²¹ Nci wvú beene to kenkeε ê Klistu nu wvun wvú le, wee wvú koonke Nyo' kenke keekoonkè waa bwee ten.

5

Wee wvú soo won wvun nu wvú nu ε bee Jisos e

4:13 3:24 **4:14** Jon 15:27 **4:15** 2:23 **4:16** 4:8-10; Jon 15:5 **4:17** 2:28; 4:12 **4:20** 2:9
4:21 4:11; Mat 22:34-40 **5:1** 1Bi 1:22-23 **5:3** 2:5; Dito 30:11; Mat 11:30 **5:4** Jon 16:33 **5:5**
 4:4; Lum 8:37 **5:6** Jon 16:13; 19:34 **5:7** Jon 5:36-37 * **5:8** Bonwa' bo boyvuum bomew kenke
 fibole bincim bin le, "Bonyii nu botete bô leeme jim nsaw wvudvu fowe. ε bonyii ban nu Nyo' Ice bô
 Diwe noo Keyoy ke Yuule. ε bonyii bo botete ban nu yî fiee le fimwaan. ⁸ ε mwεem nu dvú mvuntentem
 mvú leeme jim nsaw wvudvu yî nshε le. Mwεem mvun nu Keyoy ke Yuule, joo noo ελεμε. ε mwεem
 mvu mvuntentem mvun nu yî fiee le fimwaan." **5:10** Lum 8:16; Gal 4:6 **5:11** Jon 3:16-18 **5:12**
 Jon 3:36; 5:24

¹ Wee tfuu wvú nu ε bee le Jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε nu ε wvú nu waa Nyo', ε wee tfuu wvú koonke wee, nu ε wvú koonke ten mboo mweten. ² Fiee fi gee ε beene se kee le beene koonke boom bo Nyo' le nu seke beene koonke Nyo' gee fiee fi nci we gayte. ³ Ben ekeè le keekoonke Nyo' nu keegeεle bonci bew, ε bonci bew yaa nu bvujite ke, ⁴ njefo wee tfuu wvú è nu mboo Nyo' nu ε wvú soo lo won wvun. ε fiee fi soo won wvun nu mbee wesebeene. ⁵ Wee wvú soo won wvun nu wvú la? Ke è nu wvuwe wvú nu ε bee le Jisos nu Waa Nyo' le?

Mwεem mvú leeme jim nsaw Jisos

⁶ Jisos Klistu to nu ε to yî won wvun e, fey yî joo bô yî ελεμε le. Ke wvú to fey ke ε è nu yî joo le maan ke. Wvú to fey yî joo le bô yî ελεμε le. ε Keyoy ke Yuule leeme jim nsaw fiee fin njefo Keyoy jemyi keceey. ⁷ Mwεem nu dvú mvuntentem mvú leeme jim nsaw wvudvu. ⁸ ε mwεem mvun nu Keyoy ke Yuule, joo noo ελεμε. ε mwεem mvu mvuntentem mvun nu yî fiee le fimwaan. * ⁹ Beene ké no beje fiee fi è jemyi wee wvu wum ê beene. Geenεn, fiee fi è jemyi Nyo' nu ε fí jite fele fi wee wvu wum e. Ben ekeè le fifin nu fiee fi è jemyi Nyo' ê beene, leeme jim nsaw wvu Waa we. ¹⁰ Wee wvú nu ε bee Waa Nyo' le nu ε wvú kenke fiee fi Nyo' jeme fin yî ye le. Wee wvú baa bee Nyo' le nu ε wvú gee ε Nyo' nu wee mbiay, njefo wvú baa bee fiee fi è jeme Nyo' ê beene ekume Waa we le ke. ¹¹ Njeme Nyo' wvun nu le Nyo' nu ε nya beene bô nshii wvú mey lo, ε nshii wvun nen'yi yî Waa we le. ¹² Wee wvú kenke Waa Nyo' yî ye le kenke nshii wvudvu, ε wee wvú baa kenke Waa Nyo' yî ye le yaa kenke nshii wvudvu ke.

Bonyii bò kẹ̀kẹ wase nshii wvù mẹy lo

¹³ Me nsaan̄ke mwεεm mvun ê ben bò nu ε bee Waa Nyo' le, wvu le ben ekiεε le ben kẹ̀kẹ wase nshii wvù mẹy lo. ¹⁴ Kε beene yaa kẹ̀kẹ nfan keebencε ege n fwe dvu Nyo' eleke fiεε ê wvù kε, njefo é beene leke fiεε ê wvù bii no wvù shieele, é wvù eyuw fiεε fi beene jemyi. ¹⁵ E beene kee le wvù yuuke fiεε fi beene jemyi seke beene leke naa la ê wvù, é beene emum ekeè ten le beene nu ε kẹ̀kẹ wase fiεε fi beene leke ê wvù.

¹⁶ E wee yen ε waa bwee gee kebefe kè yaa nulo ege é wvù ekpwe lo kε, é wvù leke le Nyo' enya nshii ê wvù. Fifi nu fô wee wvù kebefe kew yaa nulo ege é wvù ekpwe lo kε. Kebefe kemew nu dvù kè nulo ege é wee ekpwe lo. Kε me ηgayte le wee ebunleè fô wvuwee wee le kε. ¹⁷ Gee di befe dicii nu kebefe, geenεn ε kebefe kemew nu dvù kè yaa nulo ege é wee ekpwe lo kε.

¹⁸ Beene kee lo le kε wee wvù è nu mboo Nyo' nulo ebvuu emey egee bibefe kε, njefo Waa Nyo' cεycεyi wvù, ε kε wee kebefe wε nulo ebvuu ekum wvù le kε. ¹⁹ Beene kee lo ten le beene nu bonyii bo Nyo' le, ε bonyii bò è nu bo yî won wvun e bocii nu can wee kebefe wε le.

²⁰ Beene kee le Waa Nyo' nu ε to wase ε yene bvufee bvuseεbeene keekiεε wvù wvù Nyo' wvu keceεy. E beene nu yî ye le wvù è nu keceεy njefo beene nu yî Waa we wvù Jisos Klistu le. E nu wvù wvù Nyo' wvu keceεy ε nshii wvù mẹy lo nu can ye le.

²¹ Boom bem, ben eyenè ekumε mvunyo' mvu εcici.

Nwa' wvu bokaŋ bofɛɛ
wvu
Jon
Fiɛɛ fi nu ê Nwa' Jon
wvu bokaŋ bofɛɛ wvun
e

Jon to saŋ ŋwa' we wvu bokaŋ bofɛɛ wvun, teŋe ɛkolɛ kew lɛ, “Cee ɛkolɛ ke kentaashɛ ke bonyii bo mbee le (1:1).” Wvú to saŋ fô kpwoon mvu le wvù Nyo' nu ɛ caw bô boom bew e. Kpwoon wvun nɛlo enu kentaashɛ ke bonyii bo mbee le kemew, ɛ boom bew ban nu bonyii bo kentaashɛ kedvu le. Fiɛɛ fi wvú to saŋɛɛ ê ŋwa' wvun e, nu kɛ nɛn kfuy. Wvú to saŋ keelɛkɛ lɛ bó ekonɛnɛ, bvuu tefe bó lɛ bó eyɛnɛ ɛkumɛ bonyii bo n'yɛɛyi le bo mbiay e.

Bikuu bi mwɛɛm e ê Nwa' wvun e

1-3 Keŋkɛwɔɔ

4-6 Keŋkoŋɛn nu ɛkolɛ ke fiɛɛ ficii le

7-11 Ntefe keeyɛne ɛkumɛ n'yɛɛyi wvu mbiay

12-13 Kemɛsɛ

¹ ɛ nu me wvù cee ɛkolɛ kentaashɛ ke bonyii bo mbee le. Me nsaanke ŋwa' wvun fô wo le kpwoon wvù Nyo' nu ɛ caw noo fô boom buw e. Me ŋkooŋke ben yí keɛɛy e. ɛ kɛ è mɛy kɛ me maan wvù kooŋke ben kɛ. Bonyii bocii bô kee keɛɛy kooŋke tɛn ben. ² Bese kooŋke ben nje keɛɛy kè nu yí yese beene le, ɛ kí nu ke emɛy nu kɛ yí yese beene le sekecii. ³ Mbuwma Nyo' bô shen noo nyɛkeey wvù nɛn'yí fô Nyo' Ice bô fô Jisos Klistu wvù Waa Nyo' Ice le nu enu yí yese beene le no beene nu yí keɛɛy e bô yí keŋkoŋɛn e.

Ben enù yí keɛɛy e noo yí keŋkoŋɛn e

⁴ Me nlanlanɛ baay no me nu ɛ n'yɛn ɛ boom buw bomew bii keɛɛy e kɛ no Nyo' Ice to gayɛɛ lɛ beene egeè. ⁵ Yí keseen e bwee bonyii, me nɛke lo wo ŋgayte lɛ beene ekonɛnɛ. Kɛ fin nu nci

mvu wvu fwe ɛ me nsaanke fô wo le kɛ. ɛ nu kɛ nci wvù beene to keŋke wase ɛ kew fonkew. ⁶ Keŋkoŋɛn nu fin fi lɛ beene ebii nci we le. ɛ nci wvudvu nu wvun wvù ben to yuwɛɛ wase ɛ è bɛɛ fonkew lɛ ben eceè yí keŋkoŋɛn e.

⁷ Bonyii bo mbiay e nteen nu wase ê won, ɛ è nu bonyii bô yaa tomte lɛ Jisos Klistu to nu ɛ tu wee wvu wum to fokuse fɛn kɛ. Boba bonyii nu bo wee mbiay e wvù nu tɛn wee bvuban Klistu. ⁸ Ben eyɛnɛ bô bikuu binɛn fo ben ke enɛ elase fiɛɛ fi ben nu ɛ lem wase. Ben emomtè ɛ è nu keeke ekeŋke nlawma wene tfuu. ⁹ Wee tfuu wvù daanke gene fwe yaa leeme kɛ yí n'yɛɛyi wvu Klistu le, nu ɛ wvú yaa bvuu keŋke Nyo' yí ye le kɛ. ɛ wee wvù leeme sekecii yí n'yɛɛyi wvu Klistu le, nu ɛ wvú keŋke Nyo' Ice bô Wan yí ye le. ¹⁰ ɛ wee to fô ben e ɛ fanɛ yaa eto ɛ è nu bô wvu wvun n'yɛɛyi, fo ben efiisen wvù ê ben yew keɛɛ egay lo wvù le kɛ. ¹¹ ɛ wee gay wvú le, tu wvú nu ɛ taashɛ wase bô wvú yí lemme diew di befe le.

Njeme wvu fokemɛsɛ

¹² Me ŋkeŋke naa mwɛɛm nteen keensan ê ben, geenɛn ɛ me n'yaa nu ensan lo ê ŋwa' le kɛ. Me n'yɛne lɛ me nu ŋke ento en'yɛn lo ben e é beene ejemyi ɛ wee yɛne wee le ê jise, wvu lɛ beene emɛsɛ eyuw njoŋ. ¹³ Boom bo waa bwoo wvù Nyo' nu ɛ caw tɛn e, gayte wo le.

Nwa' wvu bokaŋ botɛte
wvu
Jon
Fiɛ fi nu ê Nwa' Jon
wvu bokaŋ botɛte
wvun e

Jon wvù teŋe ɛkolɛ kew le cee ɛkolɛ ke kentaashɛ ke bonyii bo mbee le, to saŋ ŋwa' we wvu bokaŋ botɛte wvun fô wee mvu wvu fwe ê kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ɛ diee nu Gayus. Wvú nu ɛ saŋ ɛ bense Gayus yí nfi wvù wvú nyaa ê bonyii bo mbee le. Wvú nu ɛ tefe tɛn Gayus le wvú eyenè ɛkumɛ wee mvu wvù bó to teŋe le Diotefɛs njefo wvú to tune keeyuw diɛw ye le.

Bikuu bi mwɛɛm e ê Nwa' wvun e

1-4 Keŋkɛwɛɛ

5-8 ɛ Jon bense Gayus

9-10 ɛ Jon lom gee di Diotefɛs e

11-12 ɛ Jon bense gee di Demitiyus e

13-15 Kemɛɛ

1 ɛ nu me wvù cee ɛkolɛ kentaashɛ ke bonyii bo mbee le. Me nsaanŋke ŋwa' wvun fô wo le Gayus wvù nsaa yɛm shém. Me ŋkoonŋke naa wo yí keɛɛy e.

ɛ Jon bense Gayus

2 Nsaa yɛm shém, me mbunlee le mwɛɛm mvunciim eɣene ntay ê keba kuw e, ɛ wo tɛmyi yí nyam ye le ke no me ŋkee le wo tɛmyi ê keyoy e. 3 Me nto nu ɛ n'yuw njoŋ baay no boom bo bwee wesebeene le bomew to fɛɛɛ jan see ɛkumɛ no wo leeme yí keɛɛy e bô fitele fiuw ficii. ɛ è nu naa keɛɛy le wo bii keɛɛy e. 4 Ke fiɛɛ fimew bvuu nu dvú fi nulo ege é me en'yuuke njoŋ nfele keen'yuuke le boom bobem bii keɛɛy e ke.

5 Nsaa yɛm shém, lemme di wo lemte fô boom bo bwee wesebeene le, ɛfey mvunciim fô bò nu botolo le, nu ɛ wo lemte naa leŋ. 6 Bó to nu ɛ see

ê kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ke jan ɛkumɛ keŋkoonɛn kuw. ɛ momtè ke fici boba bonyii ê je yí Nyo' shieele le nonɛn yí lɛne dibole. 7 ɛ keè le bó buy ɛkfuŋ ɛ è nu nje diee di Klistu le, ɛ bó baa etaale nfi mvu ê bonyii bò yaa nu bo Nyo' le ke. 8 Nonɛn, beene keŋke keetomtè boba bonyii, wvu le beene ɛ bó enù bonyii bò lemte yí fiɛɛ le fimwaan ɛkumɛ keɛɛy.

ɛkumɛ Diotefɛs bô Demitiyus

9 Me nto nu ɛ nsaa fiɛɛ fô kentaashɛ ke bonyii bo mbee le kenɛn e, geenɛn ɛ Diotefɛs wvù koonŋke keelewse ɛkolɛ kew fwe, faŋɛ yaa eyuw wee wvù è nu me le ke. 10 Nonɛn, me nu ŋke endioo ɛ nto, é me enjike fiɛɛ fi wvú gee fin fokuse, no wvú ghane kunsene mvuŋkunsɛn, jemyi díɛw yí befe ɛkumɛ me. No wvú gee nonɛn, wvú baa cim ffuu bô fiɛɛ ke. Wvú tune tɛn keefisene boom bo bwee wesebeene le, tune tɛn fo bonyii bò gomte keefisene bó efiisenè. ɛ bó dioo gomte keefisɛn, é wvú mum kuŋ lo bó ê kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ɛnte.

11 Nsaa yɛm shém, fo wo ebenɛnè fiɛɛ fi befe ke. ɛ beɛnè ɛ è nu fi jee. Wee wvù gee fiɛɛ fi jee nu wee Nyo', ɛ wvù gee fi befe nu ɛ wvú baa kee wase Nyo' ke. 12 Demitiyus nu fiew wee ɛ bonyii bocii jemyi mwɛɛm mvú jee ɛkumɛ wvú, ɛ keŋge kew kè jee jemyi tɛn ɛkumɛ wvú. Bese tɛn jemyi ɛkumɛ wvú. ɛ wo kee lo le fiɛɛ fi bese jemyi ɛkumɛ wvú nu keɛɛy.

Ngayma

13 Me mbɛɛ ŋkeŋke mwɛɛm nteen keensaŋ ê wo, geenɛn ke me ŋkoonŋke keensaŋ lo bô ɛte ke ŋwa' le ke. 14 Me n'yɛne le è sheke caan é me ento en'yɛn lo wo le, é bee wo ejemyi ɛ wee yɛne wee le ê jise.

15 Nyɛkeey enù fô wo le. Nsáa yesebeewo gayte wo le. Gayɛ nsáa yesebeewo le yicii wee mwaan mwaan bó le, enya ê me.

**Nwa' wvu
Jut
Fiε fi nu ê Nwa' Jut
wvun e**

Jut to saŋ nwa' wvun keetefe bonyii le bó eyenè ekumε bonyii bò to duu le bó nu bonyii bo mbee le mum læεle bonyii bò n'yεεyi wvu mbiay. Ke nwa' Jut wvun defe ke. Wvú nu ε saŋ mwεεm mvumew ε mvú nu leŋleŋ ke diεwε mvù nu ê nwa' Bitá wvu bokan bofεε le. Wvú saŋ keetefe bonyii bò wvú saŋ fô bó le le bó ediuù keetomte mbee wvù bó to nyaε ê bonyii bò è nu bo Nyo' le, le mbee wvun nu fiεε ε bó to nya wase lo kan mwaan ε wvumvu yaa bæε ke.

Bikuu bi mwεεm e ê nwa' wvun e

1-2 Keŋkεwce

3-16 Keŋge, bò n'yεεyi, noo ngew bonyii bo n'yεεyi le bo mbiay e

17-23 Ntefe wvù le bonyii eleemè yi mbee wvubole

24-25 Bunle mbense

¹ ε nu me wvù Jut wee lemme Jisos Klistu, ε me nu waa bwee Jεm. Me nsaanke nwa' wvun fô bonyii bò Nyo' Icee wesebeene nu ε tee, ε bó cee yi keŋkoŋen kew e, ε wvú ε gee bó can Jisos Klistu le. ² Nyo' ebvuu ecam shen fô ben e naa ntay, ebvuu ege é mvuntelem mvunen elεεtene, é keŋkoŋen kew fô ben e ebvuu eduu egen fwe.

Bonyii bo n'yεεyi le bo mbiay e

³ Nsáa yεm shém, me nse nkpawaci naa baay le me nu ensaŋ fô ben e ekumε mboyma wvù beene bocii nu ε keŋke wase, ε ne ε n'yεn le fí nu shiee le baay keensaŋ enleke ben le ben ediuù keetomte mbee wvù bó to nyaε ê beene bò è nu bonyii bo Nyo' le. ε nu fiεε ε bó to nya wa lo ê beene kan mwaan ε fimew yaa bæε ke.

⁴ Me njemyi nen njefo bonyii bomew nu ε wεentεn wase ε ley ê ben ente, ε è nu bò bó to jemyεε wase ekumε bó ε è bæε lo le Nyo' nu ε gee wase ngew wvubo. Boban nu bonyii bò maa lo Nyo', bò joo mbuwma Nyo' tfuuse ε è tuu fiεε fi bó ebεεle ekuse jodvu gee nnyεn, bvuu maa lo Cee Ekole wesebeene wvù Tata Jisos Klistu wvù è mey ke wvú. ⁵ Keseen me ngomte keembvuu enkume ben ekumε mwεεm mvumew ε ben kee ke naa wase mvú ntay. Tata to nu ε bvuse bonyii bo Islael won wvù Ijiw e, ε bó boy yí ngew e, geenεn ε wvú ke kase ke lese bonyii bò to baa lese fitele yí ye le ke. ⁶ ε è nu ke no bonceendaa bew bò to baa leeme fô wvú to gεkεε bó, cine bvudvuu bvubole bvu leŋ bvu nce le, nu ε wvú ε lese boba yí boncaw bò mey lo le, fô bvudvuu bvù jiime nen taytaytay e, fô bó nu enu egen ebuy diuu di baay di è nu di nsaw e. ⁷ ε è bvuu nu ke leŋleŋ no wvú to toneε kelaante kè Sodom bò kè Gomola bò nguy wvù mey lo, noo bilaante bì to nu mbew bí le, bì to cee ten nce nnyεn kenjaŋ, ε bokεnε bò bolemse joo ten ye yibo gee dvú ε è yaa nu ê je yi Nyo' to bomεε le wee egee le ke. Fiεε fin nu kenfewsεn ke fiεε fi nu ke ekooy bò bonyii bò cee kfuw wvuwvun nce le.

⁸ Naa no fí nu nonεn, bonyii ban ε jo ke ε è nu gee didvu. Bó beete bó ye yibo, tune wee wvù saake bó, nan'yi biyoy bì keŋke mvunŋay fele bó. Bó gee nonεn duu le è nu njefo bó yene mwεεm e ê bifile le. ⁹ Seke Maykεl wvù nu ekole ke bonceendaa bo Nyo' le to waale εwe jo gvune di Muses e, ε bò dεwle taanke gvune didvu, wvú to baa cim bvuse diεw yi befe ejeme ê dεwle ke, ε wvú tfuse ke ê wvú le, “ε nu esaw Tata wo.” ¹⁰ Bonyii ban ε no nan'yi lo mwεεm mvunciim mvù bó baa kee no mvú nu ke. Bó gee mwεεm ε è nu mvù ελεμε kebole gomte diεwε nyám yi nkpwaante le. ε

1:1 Mat 13:55; Mak 6:3 **1:2** 2Bi 1:2 **1:3** 1Tim 1:18 **1:4** 2Bi 2:1-22 **1:4** Gal 5:13; 2Bi 2:1

1:5 Ksm 12:51; Ktj 14:29-30; 1Kol 10:5; 2Bi 1:12-13 **1:6** 1Bi 3:19-20; 2Bi 2:4 **1:7** Keŋ 19:1-24; 2Bi

2:6 **1:8** 2Bi 2:10 **1:9** Dito 34:6; Saka 3:2; 2Bi 2:11; Mwm 12:7 **1:10** 2Bi 2:12 **1:11** Keŋ 4:3-8;

1Jon 3:12; Ktj 22:7, 17; 1Bi 2:15; Ktj 16:1-34

nu mwεεm mvudvu mvun mvù beete bô bó. ¹¹ Ngεw wvu baay nu fô bó le. Bó nu ε jo gee ε è nu di Kεεn e. Bó nu ε nε wase ε no gee mwεεm mvù befe nje bigew diεwε Balaam e. Bó temyi bikuu ke λeηλeη diεwε no Koola to temyi. Bó nu ke ekpwekεn ke no Koola to kpweε. ¹² Boban bonyii nu lo yile ê ben εntelεη seke ben diee ηkaw keηkoηεn kenεn. * Bó ké no gee diεwε bwé le kefew ke mwεεm mvudien mvun e, ε wee taale ke ε è nu εkolε kew yaa wuumene ke. Bó nu diεwε kembεw fò kí ε suu se kí enya jaη e, fwefwe ε kase ε tawse kí. Bó nu ten diεwε bite bì ké ce gen buy naa seke mondvuum kaa ε bí baa eyum mvuntam ke le. Bó nu diεwε bite bì bó nu ε mvuwyε le. Bó nu ε kpwe wase ε bvuu ε kpwe. ¹³ Bó nu diεwε joo yi baay yi nffum fεεte bensee we le, ε gee dibole di kenshoose le nu diεwε diffuw di nffum fεεte bensee we yi joo le. Bó nu diεwε jón yi waysene lo ncεwncew e. Nyo' nu ε seyse wase bvudvuu bvυ ηγεw e ε bvú jiime nen taytaytay sekecii, ε gεε ê bó.

¹⁴ Enok wvù εηgokε kew to nu ke bisooshwi y ε kew yi Adam e, to nu ε yuu jeme diεwε wee ntum Nyo' le εkumε bonyii ban gayte λε, “Ben etaa eyεn, Tata nu ke eto bô ηgoo bonceenda bew bô yuule ε bó nu bontfuke le, ¹⁵ keesaw wee tfuu. Wvú nu ke eto edunεε gee di befe dicii di bonyii bocii bô yaa kee ke Nyo' se gee no bó maa lo wvú noo mwεεm mvunciim mvù befe mvù bó se ké no jemyi εkumε Nyo'.” ¹⁶ Boban bonyii nu bô ké no diomene ke lo sekecii, gomte diuw, bii ke ε è nu fiεε fi ye yibo yi ηeyte shieele le, seηe ye yi εcici, λεεle bonyii bô díεw yi yeke keekεηke mwεεm mvù bó shieele.

Ntefe ekumε mwεεm mvù nu ke ekooy

¹⁷ Geenεn nsáa yεm shém, ben ekume mwεεm mvù boom bo ntum

e bo Tata wesebeene wvù Jisos Klistu to jemyεε ê ben λε mvú nu ke ekooy. ¹⁸ Bó to nu ε jeme ê ben λε, “E nu ke edioo enu εdiuw yo fokemεse le, é bonyii ebuynεn esεwsee ben. Bó nu ke enu bonyii bô maa lo Nyo', gee ε è nu mwεεm mvù ye yibo yi ηeyte shieele.” ¹⁹ Boban bonyii nu bô too bô keηgawsεn ê bonyii εntelεη, bii ε è nu mwεεm mvu yi nshε le, yaa keηke Keyoy ke Nyo' le yi bó le ke. ²⁰ Geenεn nsáa yεm shém, ben eyoo bikuu binεn eleemè ke ε è nu yi mbee wene wvù nu naa wvù yuule le, ebunleè sekecii ê mvunγay mvu Keyoy ke Yuule le. ²¹ Ben emεy ke enù yi keηkoηεn kè ke Nyo' le, ecεyτè Tata wesebeene wvù Jisos Klistu wvù nu ke ecam shen, ege é ben eley nshii wvù mεy lo le. ²² Ben ecamτè shen fô bonyii bô bεε yi kemaηεn e. † ²³ Ben ecutè bonyii bô nu ηguy e bvuusè, boyseè bó. Ben ecamτè shen fô bomew bonyii le, geenεn dioo camte no yεne. Ben ebanè naa noo ndvú yibo yi bó nu ε yiise wase bô nce wvù befe.

Bunle Mbense

²⁴ Mbense enù fô Nyo' le! E nu wvù wvù nulo ecεyτe ben fo ben ke egbwe. Wvú nu ke egeη bô ben fwe dvu bvukukε bwew ε ben nu se nlom nu bô nlanηaη. ²⁵ Beene enyaà mbense ê Nyo' wvù Mboyse wesebeene wvù è mεy ke wvú, fele yi Jisos Klistu wvù Tata wesebeene le. Bvukukε bô mvunγay noo sa' ekeηkè ke wvú wvù Nyo' ε kew no won to kewεε bô keseen noo sekecii se ηka. Fí enù nonεn.

1:12 2Bi 2:13, 17 * **1:12** Bó to ké jo ten ntaashe seke ηkaw wvun. **1:13** Yεsa 57:20; 2Bi 2:17

1:14 Mat 25:31; Keη 5:18, 21-24; Ibu 11:5 **1:17** 2Bi 3:2 **1:18** 2Bi 3:3; 2Tim 3:1; 3:2-6 **1:20** Kolo 2:7 **1:22** 1Tes 5:11 † **1:22** Bonwa' bo boyvuum bomew keηke kεncim kin le, “Ben emomτè keεgee ε bonyii bô bεε yi kemaηεn e kumene.” **1:23** Saka 3:2 **1:24** Fili 1:10; 1Tes 5:23 **1:25** Lum 16:27

Nwa' Mwεem mvù Jisos to duηcee ê Jon Fiε fi nu ê Nwa' wvun e

Nwa' wvun nu ekumε mwεem mvù Jisos Klistu to duηcee ê Jon wvù waa we ntum. Jon to saη nwa' wvun kefew kè bó to bvuseε wvù gen gee ê kendvuy kè Batmos e. Wvù to saη fô bintaashe bi bonyii bo mbee le ε bí to nu bisooshwiw. Wvù to dioo saanke, kew bó mwεem mvù Jisos kebee to duηcee ê wvù le wvù esan eciinse ê bintaashe bi bisooshwiw bidvu. Fiε fi bii fó nu ηgoo mwεem nteen mvù wvù to yene ê fiε diεwe εfile le ekumε no Nyo' nu ke eboyse bonyii bò è nu bew, lese bò befe ηgew e.

Bikuu bi mwεem e ê Nwa' wvun e

1:1-8 Kenkewce

1:9-3:22 Efile ke fwe noo boηwa' bò gene fô bintaashe bi bonyii bo mbee le bi bisooshwiw e

4:1-8:1 Nwa' wvù bó to laceε mond-
vuum mosooshwiw bó kelay

8:2-11:19 Dison di disooshwiw

12:1-13:18 Kenguum ke nyam yi
fieesene nyam joo bó nyám yi
bemte yifiε

14:1-15:8 Bifile bimew jεy jεy

16:1-21 Bintee bisooshwiw bi shém
Nyo' yi ffuuke le

17:1-20:10 E bó lese Babilon bó
nyam yi bemte noo bonyii bo
ntum Nyo' le bo mbiay e bó dεwle

20:11-15 Nsaw wvu fokemεse

21:1-22:5 Won wvu we wvu fwε bó
nshε yi fiε noo Jelusalem wvu fwε

22:6-21 Kemεse

Kenkewce

¹Nwa' wvun nu ekumε mwεem mvù Nyo' to nyaε ê Jisos Klistu le wvù eduηce ê bonyii bew, le è nu mvù nu ke ekooyi nfew caan. E Jisos Klistu mum tum nceendaa we fô wee we

lemme wvù Jon e keege le bó ekiε mwεem mvudvu. ²E wvù mum saη naa fiε ficii fi wvù to yeneε, fi è nu diεw Nyo' yin bó mwεem mvù Jisos Klistu to jemyεε ê wvù le. ³Njon wvu baay nu ke enu wvù wee wvù nu ke etaanke ntum Nyo' wvun. E njon wvu baay nu ke enu ten wvù bonyii bò nu ke eyuuke fiε fi bó saη ê nwa' wvudvu wvun e geele, njefo kefew ke mwεem mvudvu le nu wase nceencee.

E Jon nya ηgayma ê bintaashe bi bonyii bo mbee le bi bisooshwiw

⁴E nu me wvù Jon, ε me nsaanke nwa' wvun fô bintaashe bi bonyii bo mbee le bi bisooshwiw bi nu ê biba bi won e bi Esia le. Mbuwma bó nyεkeey enù fô ben e wvù nen'yi fô Nyo' le wvù è nu wvuwe wvù nu, ε wvù to nu wase, ε wvù nu ke eto. Mbuwma bó nyεkeey wvun enù fô ben e wvù nen'yi ten fô biyoy bi bisooshwiw bi nu fwe dvu kawla we le, ⁵noo fô Jisos Klistu wvù è nu ke wvù wvù ké no duηci fiε fi keceey ekumε Nyo' ê bonyii le. E to nu wvù wee wvu fwe keekase buy yî kpwe le. E è nu wvù wvù saake bonfon bocii bo yî nshε le fen. Mbense enù fô wvù le, E nu wvù wvù koonke beene, ε wvù to bvuse beene can kebefε kesεbeene le bó elemε kew. ⁶Wvù nu ε ge beene ε no nu bonyii bo bvunfon e, ε ge beene ε no nu bocee ncese bo Nyo' wvù Ice le. Bvukuke bó mvungay mvunciim enù fô wvù le sekeci se ηka. Fí enù nonen.

⁷Ben etaa eyen, Jisos too lo, ε wvù nu ke etoo ê kembew e. Bonyii bocii nu ke eyen wvù le naa noo bonyii bò to bonε wvù bó goo. Bitum bi yî nshε le bicii nu ke efuunke kpwe nje ye. E nεε no fí nu ke enu. Fí enù nonen.

⁸Tata Nyo' gayte le è nu wen Alfa, ε è nu wen Omega. E nu wvù wvù nu, ε è nu wvù wvù to nu wase, ε è nu wvù wvù nu ke eto. E nu wvù Mvungay Mvunciim.

E Jon yen Jisos e

⁹ E nu me wvù Jon, waa bwee wene yî Jisos e, ε beene bocii yene ηgew nje ye, nu ê bvunfon bwew ente, kuule shém yî mwεεm mvunciim e. Me nto nu ê kendvuy kè Batmos e ε bó to bvuse lo me nje diεw Nyo' yî me nto nfewci mbvuu nseηe ekumε Jisos. ¹⁰ E è ke no nu diuu di Tata le, ε me nu can Keyoy ke Nyo' le, ε me ne n'yuw ε diεw jemyi ê me ejim foweεwe diεwe son e. ¹¹ Yî to jemyi gayte le, “Sanε mwεεm mvù wo yene mvun ê ηwa' le eciinse ê bintaashε bi bonyii bo mbee le bi bisooshwiw bì nu ê bilaante bi Efesus, Similna, Begamum, Tayatila, Saldis bô Filadelfia noo Lawdesia le.”

¹² E me mum no mbanse ye keen'yen wee wvù jemyi ê me le. E me ndioo mbanke, n'yen mwεεm mvù bó tomyi bin'yeese yî dvú le mvusooshwiw ε bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. ¹³ E wee mvu nu enteleη jo mwεεm mvù bó tomyi bin'yeese yî dvú le mvudvu diεwe wee wvù diee nu Waawee le, ε wvú ε tfume kekum ε kí defe, ε waw η'waw yî gvuw e ε bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. ¹⁴ Yvuw ye ekole to baa diεwe ndaw wvù baa nen bvuuu le, ε ejise eye beenci diεwe leme di ηguy e. ¹⁵ Bikaa biew to nu lemeleme diεwe ketwaa kè yeεle kè bó ton ê lam, ε diεw ye dvúnte diεwe joo yi gbwee le. ¹⁶ Wvú to keηke jón yisooshwiw ê εbo kew ke εceey e, ε nyo yî koole biba bicii buyte emvu jo wvú, ε bvushiw bwew baa diεwe diuu seke dí keyte lo le.

¹⁷ No me n'yeneε wvú le, mum ηgbwe ê wvú ejise no nu diεwe keηkpwe ke wee le. E wvú gee εbo kew ke εceey yî yem e gay le, “Fo wo efanè ke. E nu me Fwe, ε è nu me Ejimε. ¹⁸ E nu me wvù nu dvú. Me nto nu ε ηkpwe, geenεn taa eyen, me nu ε ηkase ε no nu dvú, ε me nu ηke enu dvú sekecii. E keηke me ken'yene ke kpwe le bô ke wonη bonkfu le. ¹⁹ Nonεn, sanε le mwεεm mvù wo yene, mwεεm mvù

nu keseen bô mvù nu ke ekooyi ejim jodvu le. ²⁰ Fiεε fi jón yi yisooshwiw ye yî wo be yen ê εbo kem ke εceey e bô mwεεm mvu mvusooshwiw mwε mvù bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle mvù bó tomyi bin'yeese yî dvú le duηci nu fin: Jón yi yisooshwiw ye nu bonceendaa bo Nyo' le bô è nu bo bintaashε bi bonyii bo mbee le bi bisooshwiw bidvu, ε mwεεm mvu mvusooshwiw mwε mvù bó tomyi bin'yeese yî dvú le nu bintaashε bi bonyii bo mbee le bi bossooshwiw bidvu.”

2

Ntum Jisos wvù gene fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Efesus e

¹ E wee wvù me n'yeneε we gay ê me le, “Sanε ηwa' fô nceendaa Nyo' wvù è nu wvu kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Efesus e le, ‘Wvun nu njeme wvu wvuwe wvù jici jón yi yisooshwiw e ê εbo kew ke εceey e, lenε enteleη jo mwεεm mvu mvusooshwiw mvù bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle mvù bó tomyi bin'yeese yî dvú le: ² Me ηkee lemme dinεn bô no ben lemte jimtene, ηkee ten shém yi ben kuule bô no ke è nulo é ben ebee fiεε fi bonyii bô befe too dvú ke. Ben nu ε mom wase bonyii ba bô teηe bikuu bibole le bowen nu boom bo ntum e bo Jisos e ε bó yaa nu ke, ε yen le bó nu bonyii bo mbiay e. ³ Me ηkee no ben looci kuule shém yî fiεε ficii le nje yem yaa doose ke. ⁴ Geenεn, fiεε fimew nu dvú fi me ηkeηke ekumε ben fi baa jee me le ke. Ke ben beε keηke keηkonεn kè ben to shee keηke fwele ke. ⁵ Ben ekume fò ben to shee nu ε se ne ε gbwe. Ben ekumεn mvuntelem mvunεn ekase egeè no ben to gee fwele. E ben nu se ben ε kumεn, é me ηke ento encake fiεε finεn fi bó tomyi ken'yeese yî dvú le fô fi leeme. ⁶ Geenεn, fiεε fi leη fi ben gee nu le ben bane gee di ηgoo bonyii bo Nikolaus e, ε è nu fiεε fi me mbane ten.”

⁷ Wee wvù kenke bitem, ε wvù yuw fiεε fi Keyoy ke Nyo' le jemyi ê bintaashε bi bonyii bo mbee le. Wee wvù ε ke ε so nu ε me nu nke enya je é wvù edie mvuntam mvu kete kè nyaa nshii le, kè nu fô bvudvuu bvu njon e bvu Nyo' le.' ”

Ntum Jisos wvù gene fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Similna le

⁸ Ε wee wvudvu bvuu gay ê me le, “Sanε ηwa' fô nceendaa Nyo' wvù è nu wvu kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Similna le le, ‘Wvun nu njeme wvu wvuε wvù è nu wvù Fwe, ε è nu wvù Ejimε. Ε nu wvù wvù to kpweε ε kase ε no nu dvù: ⁹ Me ηkee bonçew bò ben yεne noo kefufe kenεn, geenεn ben nu bonyii bo bvukukε le. Me ηkee díεw yì befe yì bonyii jemyi ekumε ben. Bó teje bikuu bibole le bowen nu Bojuu, ε bó yaa nu ke. Bó nu ê ηgoo Satan e. ¹⁰ Fo ben efanè bonçew bò ben nu keeyεn e ke. Ben eyekε eyuw, dεwle nu wase keelesa ben bomew yew ncaw e keemom ben. Ben nu ke eyεn ηçew yì εdiuw e yuufe. Ε è cim nu keekpwe, é ben no leeme ke temyi, nonεn é me ηke enya kefo ke bvunfon e kè è nu nshii wvù mεy lo ê ben.

¹¹ Wee wvù kenke bitem, ε wvù yuw fiεε fi Keyoy ke Nyo' le jemyi ê bintaashε bi bonyii bo mbee le. Wee wvù ε ke ε so nu ε ke kpwe yi bokanj bofεε nu ke ekum wvù le ke.’ ”

Ntum Jisos wvù gene fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Begamum e

¹² Ε wvù bvuu gay ê me le, “Sanε ηwa' fô nceendaa Nyo' wvù è nu wvu kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Begamum e le, ‘Wvun nu njeme wvu wvuε wvù kenke nyo yì koole biba bicii: ¹³ Me ηkee fô ben cee. Ben cee naa fô kawla Satan nu. Geenεn ε ben leeme ke yì diee diem e temyi. Ben to baa cim tun keeleese fitele yì yεm e naa εdiuw yo Antibas wvù wee wεm wvu keçεy e ke. Wvù to jemyi ekumε

me, ε bó yu wvù ê ben entelεη fe fô Satan cee. ¹⁴ Geenεn, ε me ηkenke ke mwεεm mvumew caan ekumε ben mvù baa jee me le ke. Bonyii bomew nu dvù ηgoo yene le bò bii n'yεyi Balaam wvù to tefεε Balak le wvù ege fiεε fi boom bo Islael ebaytεn yì dvù le egbwe. Wvù to nu ε ge ε bó no diee mwεεm mvudien mvù bó nu ε ge kentaηe dvù fô bonyo' le bvuu ge ε bó no cee nce nnyεn kenjan. ¹⁵ Ε è nu ke lεηλεη no ben kenke tεn bonyii bomew ηgoo yene le bò bii n'yεyi bonyii bo Nikolaus e. ¹⁶ Nonεn, ben ekumεn mvuntelem mvunεn. Ε ben baa ekumεn, tu me nu ento nfew caan endiu bonyii bodvu bò nyo yì buyte ê me εmvu. ¹⁷ Wee wvù kenke bitem, ε wvù yuw fiεε fi Keyoy ke Nyo' le jemyi ê bintaashε bi bonyii bo mbee le. Wee wvù ε ke ε so nu ε me nu nke enjo fô mana wvù bó to nyilεε le enya wvù dvù, embvuu enya wvù tε di baa ε bó ε san diee di difε yì dvù le ε wee yaa nu dvù wvù kee diee didvu efey wee wvù fi tε didvu ke.’ ”

Ntum Jisos wvù gene fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Tayatila le

¹⁸ Ε wee wvudvu bvuu gay ê me le, “Sanε ηwa' fô nceendaa Nyo' wvù è nu wvu kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Tayatila le le, ‘Wvun nu njeme Waa Nyo'. Ε nu wvù wvù ejise eye bεenci diεwε lemme di ηguy e, ε bikaa biew nu lemeleme diεwε ketwaa kè yεle kè bó ton ê lam e: ¹⁹ Me ηkee gee dinεn, ηkee no ben kenke kenkonεn, ηkee tεn fitele fi ben lese yì yεm e noo lemme di ben lemte bò no ben kuule shém. Me ηkee lo tεn le gee dinεn di keseen jee fele di ben to kenke fwele. ²⁰ Geenεn, fiεε fimew nu dvù fi me ηkenke ekumε ben fi baa jee me le ke. Ben nu ε cinε kpwoon wvù Jεsεbel we le wvù ε no gee fiεε fi wvù gee. Wvù teje ekole kew le wen nu wee ntum Nyo', leεle bonyii bem bò n'yεyi we, gee ε bó gee nce nnyεn kenjan, bvuu

2:7 22:2, 14, 19; Kenj 2:8-9; 3:22; Esek 28:13; 31:8; Mat 13:9, 43 2:8 1:8, 18 2:9 2Kol 6:10; Jεm 2:5; 3:9; 2Kol 11:14-15 2:10 Mat 10:28; 1Kol 9:24-25 2:11 20:6, 14; 21:8 2:12 1:16 2:14 2:20; Ktj 24:25; 25:1-3; 31:16; 2Bi 2:15 2:17 Mben 78:23-25; Jon 6:48-51; Saka 3:9; Yεsa 62:2; 65:15 2:18 1:14-15 2:20 Ktj 25:1-8; 1Bfn 16:31; 2Bfn 9:22, 30; Lem 15:20

diee mwεεm mvudien mvù bó nu ε ge kentaje dvú fô bonyo' le. ²¹ Me nu ε nya wvú kefew keekumεn fitele fiew, geenεn wvú nu ε tun keekumεn nce we nsake. ²² Ben eyeke eyuw, me nu ηke entum kencεm yí ye le é kí ejike wvú εntaw é bô bonyii bô bô bó se gee nnyεn kenjan ηngεyte lo, εfuw ke le bó ε kumεn keebii gee di kpwoon wvudvu le. ²³ Me nu ηke en'yuwye boom bew bo ηgoo le. Nonεn, é bintaashe bi bonyii bo mbee le bicii emum ekiεε le è nu me wvú kee mwεεm mvù nu shém bonyii le bô mvù nu é mvuntelem e. Me nu ηke enlaw wee tfuu mbii no lemme diew nu.

²⁴ Geenεn, ben bomew ba bo Tayatila bô baa leeme fô wvuwvun n'yεεyi le, yaa yεεyi tεn fiεε fi bonyii bomew teηe le mwεεm mvu Satan e mvu é kenyile le, nu ε me ε ηgay le ke è nulo é me embvuu ηγγεε lo bvujite bvumew yí yene le ke. ²⁵ Fí nu ke le, ben ejici fiεε fi ben keηke wase le temyi, egeη ebuy no me nu ηke ento. ²⁶ Wee wvù ε ke ε so, wvù gee lemme di me ηkoonke ε geη ε mεse, nu ε me nu ηke enya wvú mvunçay é wvú enu εwe jo bitum. ²⁷ Ke leηleη no Icεm nu ε nya mvunçay é me, nu ε me nu ηke enya mvunçay é wvú esaake bí bô ketoome ke ketfu le, bvuke bí dvú ke diεwε nsháan mbom yí bó ε bvuw binsεw e binsεw e. ²⁸ Me nu ηke enya tεn wvú bô jon yi law e. ²⁹ Wee wvù keηke bitem, ε wvú yuw fiεε fi Keyoy ke Nyo' le jemyi é bintaashe bi bonyii bo mbee le.' ”

3

Ntum Jisos wvù gene fô kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Saldis e

¹ E wee wvù me n'yεnεε wvudvu bvuu gay é me le, “Sanε ηwa' fô nceenda Nyo' wvù è nu wvu kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Saldis e le, ‘Wvun nu njeme wvu wvuwe wvù

keηke biyoy bi Nyo' le bi bisooshwiyy noo jón yi yisooshwiyy: Me ηkee gee dinεn. Ben yen'yi fô bonyii le le ben bæε boyuum geenεn ε ben ε kpwekεn wase. ² Ben ekamse, ebise mvunçay yí fiεε fi shεke nu wase tεn diuw kpwe le. Ben ekeè le me mbaa n'yεn ε gee dinεn jee gene mεεse é Nyo' wεm εjise ke. ³ Ben ekume fiεε fi ben to fiεεεε fi è nu fi ben to yuwεε. Ben ejici fifiε le, ekumεn mvuntelem mvunεn. E ben baa ekamse, tu me nu ηke enε ento fô ben e diεwε cooη e, ε ben yaa kee kefew kedvu ke. ⁴ Geenεn, ben keηke ke bonyii bomew caan Saldis bô baa lom ndvú yibo ke. Boba nu ke elene bee bó ε bó ε tfume ndvú yí baa, njefo è nu bonyii ε bó ε kocεn. ⁵ Wee wvù ε ke ε so nu ε wvú nu ke ejise tεn ndvú yí baa. Ke wvuwe wee nu ε me nu ηke enfiwε diee diew é ηwa' bonyii bô keηke nshii wvù mey lo le ke. Me nu ηke enjeme bô diuw wεm ekume wvú fwe dvu Icεm bô bonceenda bew le me ηkee wvú. ⁶ Wee wvù keηke bitem ε wvú yuw fiεε fi Keyoy ke Nyo' le jemyi é bintaashe bi bonyii bo mbee le.' ”

Ntum Jisos wvù gene fô kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Filadelfia le

⁷ E wee wvudvu bvuu gay é me le, “Sanε ηwa' fô nceenda Nyo' wvù è nu wvu kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Filadelfia le le, ‘Wvun nu njeme wvu wvuwe wvù yuule bvuu nu wee keceey. E nu wvú wvù keηke ken'yene ke bvunfon bvú Dawe le. Wvú ke yen'yi, wee saa nu dvú wvù efen ke, é wvú ke efen, wee saa nu dvú wvù eyene ke: ⁸ Me ηkee gee dinεn. Ben eyeke eyuw, me nu ε n'yene kembuη fô ben e ε ηγγεε keyε, ε wee yaa nu dvú wvù nulo efaa ke. Me ηkee lo le ke ben keηke mvunçay ntay ke, geenεn ε ben gεεle ke njeme wεm. Ben baa tun me ke. ⁹ Ben eyeke eyuw, bonyii ba bô nu ηgoo Satan e bô duu le bowen nu Bojuu ε bó mbiayte lo, yaa nu ke

2:23 22:12; Yeli 11:20 **2:25** 3:11 **2:26** 12:5; 19:15; Mben 2:8-9 **2:28** 22:16 **3:1** 1:4, 16 **3:3** 16:15; Mat 24:43; 1Tes 5:1-2 **3:4** 6:11 **3:5** Mat 10:32; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27; Ksm 32:32; Mben 69:28; Yεsa 4:3; Luk 10:20 **3:7** Yεsa 22:22; Mat 16:19 **3:9** 2:9; Yεsa 49:23; 60:14 **3:10** 1:9; Luk 21:19; 1Kol 10:13; 2Bi 2:9

Bojuu, nu ε me nu ηke enge é bó eto egbwe bikaa binen e emum ekiεε le me ηkooηke ben. ¹⁰ No ben nu ε gεε njeme wem ekumε keekuule shém, nu ε me nu ηke engegengem ben kefew kè mmom nu ke etoo yî ekole ke nshε le keemom bonyii bocii bò nu yî nshε le. ¹¹ Me ntoo wase nfew caan. Ben ejice fiεε fi ben keηke le eteme, wvu le fo wee mvu ke efi kefo kenεn ke bvunfon e. ¹² Wee wvù ε ke ε so nu ε me nu ηke enge é wvù enù kfuy wvu yew ncese Nyo' wem e. E ke è nulo é wvù ke eyuu ebuy dvú ke. Me nu ηke ensaη diee di Nyo' wem e yî ye le bô diee di kelaante ke Nyo' wem e kè è nu Jelusalem wvu fwε wvù buyte fô Nyo' wem e fowe. Me nu ηke ensaη ten diee diem di difε yî ye le. ¹³ Wee wvù keηke bitem ε wvù yuw fiεε fi Keyoy ke Nyo' le jemyi é bintaashε bi bonyii bo mbee le.' ”

Ntum Jisos wvù gene fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Lawdesia le

¹⁴ E wvù bvuu gay é me le, “Sañη wa' fô nceendaa Nyo' wvù è nu wvu kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Lawdesia le le, ‘Wvun nu njeme wvu wvuwe wvù diee diew nu, Fí enù nonen. E nu wvù wvuwe wvù ké no leeme yî diew ye le, ε è nu wvù wvù seηe keceey ekumε Nyo'. E nu wvù keηkεwce ke fiεε ficii fi Nyo' to bomεε le: ¹⁵ Me ηkee gee dinen. Ben nu ke lo! Ke ben leε, ke ben yvuuse. Me nshieele le ben bee keeleε lo kenεε yvuuse lo! ¹⁶ Nonen, no ben nu ke lo finen entelen yaa leε kenεε yvuuse, me nu ηke encuy ben é me εmvu. ¹⁷ Ben duu le ben nu bonyii bo kp-waw e ε ben ε kuken wase yaa bvuu shieele fiεε ke. Ben gayte nonen yaa yene le finen nu ε fi ε fo lo? Ben nu bonyii bò shen ekoole bonyii dvú, bò bonyii bo kefufe le, bvuu nu binfefe noo bonyii bò lene binyi bincimte! ¹⁸ Me ηgomte keentefe ben le ben eguy

ketwaa ke bigew e kè yeεle é me kè bó nu ε ton é lam kí ε no yuule, é ben emum enu bonyii bo kp-waw e. Ben eguy ndvú yî baa yî ben ebaη bincimte binen dvú, fo bonyii eyene bí le ε ben wuumene. Ben eguy ten εfuwe ke ejise le é me, eyefe ejise eyene dvú, emum eyene mwεem e. ¹⁹ Bonyii bò me ηkooηke nu ε me ηké nsaw bó yî gee dibole, nya ηgew é bó keentefe bó. Nonen, ben eduηce shiee ekumen mvuntelem mvunen. ²⁰ Ben eyeke eyuw, me nleeme é yew fwese ηkumci. E wee yuw lo diew yem ε yene kembun, é me enley ento é wvù le é bee wvù ediekene fiεε fimwaan. ²¹ Wee wvù ε ke ε so nu ε me nu ηke enya wvù bvudvuu é wvù eshii bee wvù yî kawla wem e ke no me nto nsoε nshii bee Icεm yî kawla we le. ²² Wee wvù keηke bitem ε wvù yuw fiεε fi Keyoy ke Nyo' le jemyi é bintaashε bi bonyii bo mbee le.' ”

4

E Jon yen ε bó nyaa mbense é Nyo' fowe

¹ Ejim jo mwεem mwe, ε me mb-vuu ntaa, ne n'yen kembun e fowe ε kí nu keyε. E diew ye yî me mbe n'yaw wase ε n'yuw ε yî jemyi é me diewe son e, bvuu gay é me le, “Bence eto fen é me enduηce mwεem mvù keηke keekooy ejim jo kefew kin é wo.” ² Kaη mwaan, ε me ne no nu can Keyoy ke Nyo' le, mum n'yen kawla le ε wvù nu fowe, ε wee ε shii yî dvú le. ³ Wee wvudvu to lawkene diewe kfuu eta yomew yò lumte yò bó teηe le jasba noo yò bó teηe le kanelia, ε kela ε daa ε keεkeε kawla wvudvu lawkene ten diewe te di bó teηe le emelaal e. ⁴ Bokawla bomew mbaanfiεε ncow bonεw to nu ε keεkeε kawla wvudvu, ε bocε' bo bonyii le bomew ε shiiyen yî dvú le mbaanfiεε ncow bonεw ε bó ε jise ndvú yî baa,

3:11 2:10, 25; 22:7, 12, 20; Saka 2:14 **3:12** 2:17; 14:1; 21:2; 22:4; Esek 48:35 **3:14** 1:5; 19:11; Jon 1:3; 2Kol 1:20 **3:17** Os 12:8; 1Kol 4:8 **3:18** 6:11; 16:15 **3:19** Bηgn 3:11-12; Ibu 12:5-6 **3:20** Mat 8:11; Jon 14:23 **3:21** 1:6; Mat 22:44; Ibu 8:1 **4:2** 5:7; Mben 11:4; 103:19 **4:3** Esek 1:26-28 **4:4** 5:5, 8, 10; 7:11, 13; 11:16; 14:3; 19:4; Yεsa 24:23; 6:11 **4:5** 8:5; 11:19; 16:18; 17:9; Ksm 9:24; 19:16; Esek 1:13-14

ε bon bifo bi bvunfon e ε bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. ⁵ Jan yî lawkene to buyte yî kawla wε le, baykene, dvûmte, ε bin'yeese bænci fwe dvu kawla wvudvu bisooshwi y bì è nu biyoy bi Nyo' le bi bisooshwi y. ⁶ Fiεε fimew to nu ten fwe dvu kawla wvudvu fieesene joo yî baay mi yî yu- ule naa nen sakasaka diεwε kenleεy e.

Mwεεm mvu mvuyuum mvumew mvunεm to nu ε leem keεkeε kawla wvudvu biba bicii ε ejise ε yinçen lo yî mvú le fwe bô ejim. ⁷ Fiεε fi fiyuum fi fwe to fieesene bvule, ε fi bii fó fieesene waa na' wvù diemsen, ε fi bvuu bii fó keηke bvushiw diεwε bvú weε le, ε fi ejim fieesene nfaanduj fò wvú bile. ⁸ Mwεεm mvu mvuyuum mvu mvunεm mvudvu to keηke bibε bisoocaa bisoocaa, ε mvú ε yinçen lo bô ejise εwe bô ekuse. Mwεεm mvudvu to ké no yemte entaη bô εmvunsheen yaa luu ke. Mvú to ké no yemte le,

“Nyo' yuule lo! Nyo' yuule lo! Nyo' yuule lo!

ε nu wvú Tata Nyo' wvù Keηke Mvunçay Mvunciim.

ε nu wvú wvù to nu wase, ε è nu wvú wvù nu, ε wvú nu ke eto.”

⁹ Mwεεm mvu mvuyuum mvudvu to ké dioo tumte moηkum mo Nyo' le nyaa n'wvum bô keyoone ê wvú wvudvu wvù nu ε shii yî kawla le wvù nu dvú sekecii se ηka, ¹⁰ ε bocε' bo bonyii le bo mbaanfiεε ncow bonεw ba mum gbwe gen fwe dvu wvú wvù nu ε shii yî kawla le, nya mbense wvu baay ê wvú wvuwε wvù nu dvú sekecii se ηka. ε bó dioo gee nonen mum no baayi bifo bibole bi bvunfon e, jiwse fwe dvu kawla yemte le,

¹¹ “Wo wvù nu Tata, nu Nyo' wese, wo nu ε kocen wvù bó etumte moηkum muw, nyaa n'wvum ê wo,

bense mvunçay mwuw, njefo è to bom wo mwεεm mvunciim, ε è to koη wo se bom mvú, mvú ε no nu dvú.”

5

Waa Njee nu ε kocen keεbacε bilay bi bisooshwi y

¹ ε me mbvuu ne n'yεn ηwa' mvu le ê ebo ke εceεy ke wee wvù to shileε yî kawla wε le, ε bó ε saη ente bô ekfuη ε kewe lo, ε lace mondvuum mosooshwi y bô kelay. ² ε me ne n'yεn ten nceendaa Nyo' mvu wvù temyi le ε wvú wamte foweεwe biite le, “ε nu yeε dvú wvù nu ε kocen keεbacε bilay bin, efay ηwa' wvun?” ³ ε wee faηe yaa nu dvú fowe keεε yî nshe le keεε ekuse jo nshe, wvù nulo efay ηwa' wvudvu keεε etaa ente jo ηwa' wvudvu ke. ⁴ ε me mbee kpwe baay le wee to baa nu dvú wvù nu ε kocen wvù nulo eyene ηwa' wvudvu keεε taa ente jodvu ke. ⁵ ε wee mvu ηgoo bocε' bo bonyii le ba gay ê me le, “Fo wo ebeelè ke. Yeke eyuw, wee wvù bó teηe le Bvule wvu ê kfuu di Juda le bvuu teηe ten le Biay yî san ê kfuu di Nfon Dawe le nu ε so wase, ε è nu wvú wvù nulo eεacε bilay bi bisooshwi y bidvu efay ηwa' wvudvu.” *

⁶ ε me ne n'yεn Waa Njee le ε wvú leeme enteleη jo kawla bô mwεεm mvu mvuyuum mvu mvunεm mwe noo bocε' bo bonyii le ba, ε wvú nu ke diεwε bó nu ε seε. Wvú to keηke bitoη bisooshwi y bô ejise εsooshwi y. Ejise yodvu nu biyoy bi Nyo' le bi bisooshwi y bì wvú nu ε tum bí ε buy ε gen yî εkolε ke nshe le kecii. ⁷ ε Waa Njee wvudvu mum gen fi ηwa' wε ê ebo ke εceεy ke wee wε wvù to nu ε shii yî kawla le. ⁸ No wvú fi ηwa' wvudvu nonen, ε mwεεm mvu mvuyuum mvu mvunεm mwe bô bocε' bo bonyii le

4:6 15:2; Esek 1:22; 5:6, 8, 11; 6:1; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4; Esek 1:5-12; 10:14 **4:8** 1:17; 11:17; Yεsa 6:2-3; Esek 1:18; 10:12 **4:11** Keη 1:1, 31; Mwm 5:9, 12; 11:15, 17; 12:10; 15:3-4; 19:6 **5:1** 10:2; Yεsa 29:11; Esek 2:9-10; Dan 12:4, 9 **5:5** 4:4; Keη 49:9; Mat 1:1; Lum 1:3-4; Ibu 7:14 * **5:5** Wee wvun wvù bó teηe le Bvule wvu ê kfuu di Juda le noo le Biay yî san ê kfuu di Nfon Dawe le, nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε. **5:6** 4:6-7; 5:9, 12; 6; 7:17; 12:11; 13:8; Yεsa 53:7; Yeli 11:19; Jon 1:29; 1Bi 1:19; 4:5; Saka 3:9 **5:7** 4:2, 9; 5:1, 13; 6:16; 7:10, 15; 19:4; 20:11; 21:5; 1Bfn 22:19; Yεsa 6:1; Esek 1:26-28; 10:1 **5:8** 8:3-4; Mben 141:2; 15:2

bo mbaanfίεε ncow bonεw ba mum gbwe γεν fokuse fwe dvu Waa Njee wvudvu. Wee mwaan mwaan bó le to κηke kome bó kentee kè bó fε bó ketwaa ke bigew e kè yεle, ε jiin nu ε dí ε yinçen jó. Ε jiin din nu bunle yi bonyii bó ε nu bo Nyo' le. ⁹ Ε mwεem mwε bó bocε' bo bonyii le ba mum yem ηkiee mvu wvu fwε ε wvú jemyi le,

“Ε nu wo wvù nu ε kocen keefi ηwa' wvudvu ebacε bilay bidvu, njefo bó to nu ε σεε wo ε ελεμε kuw sum bonyii can kebefε le nya bó ε Nyo'.

Ε bonyii ban buy ε dikfuu le dicii, díew yicii, dikfuu di bonyii le dicii noo bitum e bicii.

¹⁰ Wo nu ε nya bó bvunfon ε ge bó ε no nu bocee ncese bo Nyo' wesebeene le. Ε bó nu ke esaake yí nshε le.”

¹¹ Ε me ndioo mbvuu ntaale, ne n'yuw diεw bonceendaa bo Nyo' le ε bó nu lo bontfuke le bontfuke le bó bomala le bomala le. Bó to nu ε leemen keεkeε kawla bó mwεem mvu mvuyuum mwε noo bocε' ba. ¹² Bó to yemte foweεwe gayte le,

“Waa Njee wvù bó to σελεε, ε nu wvú wvù nu ε kocen keεκηke mvunçay bó kpaw noo bvufee bvú baay

noo diee di kuuke noo n'wvum noo bvukuke noo mbense.”

¹³ Ε me ne n'yuw ε mwεem mvunciim mvù Nyo' to bomεε mvù nu fowe noo yí nshε le noo εκuse jo nshε noo ε joo yi baay e, naa mwεem mvunciim mvù nu mondvuum man e, ε mvú yemte le,

“Mbense bó n'wvum noo bvukuke noo mvunçay nu ε ε κηke wvú wvuε wvù nu ε shii yí kawla le noo Waa Njee wvun sekecii σε ηka!”

¹⁴ No mvú yem nonen, ε mwεem mvu mvuyuum mvu mvunεm mwε bee le, “Fí enù nonen!” Ε bocε' bo bonyii le

ba gbwe γεν fokuse nya mbense wvu baay.

6

Ε Waa Njee bacε bilay bi bisoosh-wiy

¹ Ε me no ntaale no Waa Njee we to bayte kelay ke fwe εnte jo bilay bi bisooshwiy biε, ne n'yuw ε fίεε fimew ηgoo mwεem mvu mvuyuum mwε le jeme bó diεw ke diεwε ε bay jan, gay le, “To!” ² Le me ntaa, ne n'yen nyambala mi yí baa le ε wee ε ben yí dvú le, κηke κενεw. Ε bó mum bon kefo ke bvunfon e ε wvú εfa, ε wvú buy, γεν no diuu soo.

³ Ε Waa Njee ke bay kelay ke bokaη bofεε, ε me n'yuw ε fίεε fi bokaη bofεε ηgoo mwεem mvu mvuyuum mwε le gay le, “To!” ⁴ Ε nyambala mi buy ε yí yεle nen ghaηη, ε bó mum nya nyo jem mi yi baay ε wee wvù to benεε yí dvú le, nya wvú bó mvunçay keecake nyεkeey yí εκole ke nshε le kecii wvu le bonyii eyuwyi bomew.

⁵ Ε Waa Njee ke bay kelay ke bokaη botεte, ε me n'yuw ε fίεε fi bokaη botεte ηgoo mwεem mvu mvuyuum mwε le gay le, “To!” Le me ntaa, ne n'yen nyambala mi yí yiile le, ε wee ε ben yí dvú le κηke nfew wvù bó feeke mwεem yí dvú le ε wvú εbo. ⁶ Ε me ne n'yuw ke diεwε diεw mi jemyi εnteleη jo mwεem mvu mvuyuum mvu mvunεm mwε gayte le, “Wee nu ke ejo nlawma wvu yí diuu le dicile σε guy finkone fi εγιη e dvú, κενεε ejo nlawma wvu yí diuu le dicile σε guy mvunκone mvu εσε le dvú mvunεntem. Geenεn fo wo eshiw mεem bó mbvuum ke!”

⁷ Ε Waa Njee ke bay kelay ke bokaη bonεw, ε me n'yuw diεw fίεε fi bokaη bonεw ηgoo mwεem mvu mvuyuum mwε le ε yí gay le, “To!” ⁸ Le me ntaa, ne n'yen nyambala mi le ε yí yayse lo, ε diee di wee wvù ben yí dvú le nu le Kpwe. Ε wvumvu wee bii εjim ε diee nu Wonçonkfu. Ε bó nya bó bó

mvunçay le bó ejo bonyii bo yî keba ke nshε le kemwaan εnte jo binεw, elεse bonyii bodvu bô nyó jem noo jen noo kenfim noo nyám yi ηkpwaante.

⁹ E Waa Njee ke bay kelay ke bokaη botin, ε me n'yεn biyoy bi bonyii le εkuse jo ketaη ke ncese le. E biyoy bin nu bi bonyii bô bó to yuwyeε bó nje diεw Nyo' bô fiεε fi bó to jemyi leeme yî dvú le. ¹⁰ E bí wamte foweεwe le, “O Tata Nyo' wvù nu Ewe jo Mwεεm Mvunciim, wo wvù yu-ule, nu keεεy. Wo nu ke eεy egeη ebuy neε se sumten nsaw wese etfuse envuke yî bonyii bô to yuwyeε bese le bô nu yî εkolε ke nshε le?” ¹¹ E bó mum nya ndvú yi baa ε wee mwaan mwaan bó le, gay le bó ebvuu emoocε caan, egeη ebuy no bó nu ke emεse eyuwye boom bo bwee bó le bô nu ten bonyii bo lemme le bo Nyo' le bô bó to nu keeke eyuwye ke no bó to yuwyeε bó.

¹² E Waa Njee ke bay kelay ke bokaη bosooaan, ε me ntaa ne n'yεn ε nshε shiw bô mvunçay, ε diuu baηke no yiile nen tibtibtib diεwe ndvu kem-bamkpwe le, ε kpwee wvù tfule baηke no yeεle nen buηη diεwe εleme le. ¹³ E jón nen'yi fowe gbwekene fokuse diεwe mvuntam mvù beε ndεcindεci ε nffum fele kale le. ¹⁴ E εbulε ne kewe diεwe kamba ke ηwa' le mum la lo. E dikum dicii bô bindvuy bicii ja fô mvú to nu. ¹⁵ E bonfon bo yî nshε le noo bonyii bo baay baay bocii noo bikuu bi bonyii bo nci le bi baay baay noo bonyii bo kpaw e noo bontεmemvunçay naa noo bonyii bocii keεεε bonfaw keεεε bô yaa nu ke bonfaw, mum no nyiimene ε ditfum e noo ε bimbaan e kuse yî dikum e. ¹⁶ E bó nyiimene nonεn, fuunke ε dikum bô bimbaan gayte le, “Ben egbweken yî yese le, ebaηye bese fo wee wε wvù nu ε shii yî kawla le eyεne bese le bô fo Waa Njee eduçce shém ye yi ffuuke

yî yese le. ¹⁷ Diuu di bó nu eduçce shém yibo yi ffuuke nu ε to wase ε kocεn, ε ke wee yaa nu dvú wvù nulo eleem ε bó fwe ke.”

7

E bó ge bonciise yî bonyii bo Israel e bontfuke gbwee kecow mbaanyε ncow bonεw e (144,000)

¹ Ejim jodvu, ε me n'yεn bonceenda bo Nyo' le bonεw ε bó leemene εbuw ε won yo εna le, baanke fwe-fwe wvù buyte εbuw yodvu le fo wvù efele yî nshε le keεεε yî joo yi baay e, naa noo yî bite le. ² E me mbvuu n'yεn nceenda Nyo' mvu le, ε wvú buyte jò diuu sane, keηke fiεε fi Nyo' wvù keηke nshii le fi wvú ciise bonyii bew dvú εbo. E wvú mum tee bonceenda bo Nyo' le bo bonεw ba bô diεw yi temyi. Bonceenda ban nu bô bó to nyaε mvunçay ε bó, le bó ebefe bô nshε noo joo yi baay. ³ E wvú tee gay le, “Fo ben ebefe bô nshε keεεε joo yi baay keεεε bite se bese ε ge bonciise yî monshim mo bonyii bo lemme le bo Nyo' wese le ke.” ⁴ E me n'yuw le bonyii bô bó to ciiseε nu bontfuke gbwee kecow mbaanyε ncow bonεw (144,000), ε bó buy ε dikfuu di Israel e dicii. ⁵ Bó to nu ε ciise bonyii ε kfuu di Juda le, bontfuke ncow bofεε yuufe le, ε kfuu di Leuben e, bontfuke ncow bofεε yuufe le, ε kfuu di Gad e, bontfuke ncow bofεε yuufe le, ⁶ ε kfuu di Ashel e, bontfuke ncow bofεε yuufe le, ε kfuu di Naftali le, bontfuke ncow bofεε yuufe le, ε kfuu di Manase le, bontfuke ncow bofεε yuufe le, ⁷ ε kfuu di Semeon e, bontfuke ncow bofεε yuufe le, ε kfuu di Leuwe le, bontfuke ncow bofεε yuufe le, ε kfuu di Isaka le, bontfuke ncow bofεε yuufe le, ⁸ ε kfuu di Sebulun e, bontfuke ncow bofεε yuufe le, ε kfuu di Yosew e, bontfuke ncow bofεε yuufe le, ε kfuu di

6:9 1:2, 9; 12:11, 17; 19:10; 20:4; 1Jon 1:1-2 **6:10** 18:24; Mben 13:1-3; Dito 32:43; Luk 18:7 **6:11** 3:5, 18; 4:4; 7:9, 13; 19:8, 14; Yεsa 61:10 **6:12** 8:5, 12; 11:13, 19; 16:18; Jue 2:10; Mat 24:29 **6:14** 16:20; 20:11; Yεsa 34:4; Ibu 1:11-12 **6:15** Yεsa 2:10, 19, 21; 24:21 **6:16** 5:7; Os 10:8; Luk 23:30
6:17 Jue 2:11; Na 1:6; Sef 1:14-18; Mala 3:2 **7:1** 9:14-15; Yeli 49:36; Dan 7:2 **7:3** 9:4; 14:1, 3; 22:4; Esek 9:4, 6 **7:4** 14:1, 3; 21:12-13

Benjamen e, ε bó ciise bontfuke ncow bofεε yuufe le.

nyaa nshii nu le. ε Nyo' ten nu ke esho misem yicii ejise εbole.”

Kebombom ke bonyii le ε kí nu nen mamamama

⁹ Ejim jodvu, ε me ntaa ne n'yen kebombom ke bonyii le nen mamamama ε wee yaa nulo etan ke. ε bó buy bitum e bicii, bô dikfuu le dicii noo bonyii bocii bô díew yicii, ε bó leeme fwe dvu kawla noo Waa Njee, ε bó ε jise ndvú yì baa kenke bidaayεε can yibole. ¹⁰ Bó to wvuuyi foweεwe gayte le, “Mboyma nen'yi ε è nu fô Nyo' wese wvù nu ε shii yì kawla le noo fô Waa Njee le.” ¹¹ ε bonceendaa bo Nyo' le bocii leem gem keεkeε kawla bô bocε' bo bonyii le ba noo mwεεm mvu mvuyuum mvu mvunεm mwε, no gbwee tumte monshim fokuse fwe dvu kawla, nyaa mbense wvu baay ê Nyo'. ¹² Bó to gee nonen, gayte le, “Fí enù nonen! Mbense bô bvukuke noo bvufee bvubaay nu ε è kenke Nyo' wese. Beene enyaà keyoone ê wvú. ε kenke wvú n'wvum bô mvunƙay, ε wvú temyi sekecii se nka! Fí enù nonen.”

¹³ ε ce' mvu bocε' ba le, bife ê me le, “Ban nu baa bô nu ε jise ndvú yì baa? Bó buy fεε?” ¹⁴ ε me ntfuse ê wvú le, “Cee εkolε, è kee ke wo.” ε wvú gay ê me le, “Ban nu bonyii bô boy yì kefew ke nƙew wvu baay e. Bó nu ε cukε ndvú yibo ê εleme ke Waa Njee le, yì ε no baa, ¹⁵ bó ε mum ε no nu fwe dvu kawla Nyo', lemte wvú le εntan bô εmvunsheen yew ye ncese le. Wvú wvudvu wvù nu ε shii yì kawla le nu ke enu bô bó nu kebaw kebole. ¹⁶ Ke jen bεε ke eyuu bó ke, ε ke kendon bεε ke eyumte naa lo bó ke. Ke mvum bεε ke esuunke bó, ε ke kenkfum bεε ke eyvuuke bó ke. ¹⁷ Fí nu ke enu nonen, njefo Waa Njee wvù nu εntelεn jo kawla nu ke ecεyte bó díewε nceynjee le, joo bó ƙene bô bó fô joo yì

8

ε Waa Njee bay kelay ke ejim

¹ ε Waa Njee ke bay kelay ke bokañ bosooshwiyy yì nwa' wε le, ε mond-vuum cife fowe nen ndvumm ƙen buy kenƙawten ke ntam kefew e. ² ε me mum n'yen bonceendaa bo Nyo' le bo bosooshwiyy bô ké no leeme ê Nyo' fwe. ε bó nya dison disooshwiyy ê bó. ³ ε nceendaa Nyo' wvumvu ne to leem fô ketan ke ncese le kenke kelan kè bó tone jiin jó, ε bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. ε bó nya jiin ê wvú ε dí duule keetaashε yì ketan ke ncese le bô bunle yi bonyii bô è nu bo Nyo' le. ε ketan kedvu nu ε bó ε kene bô ketwaa ke bigew kè yeεle, ε kí nu fwe dvu kawla. ⁴ ε wvú ton, ε njiim jiin didvu bô bunle yi bonyii bô è nu bo Nyo' le buy εbo jo wvú ben ƙen fwe dvu Nyo'. ⁵ ε nceendaa Nyo' wvudvu mum ne jo kelan kè bó tone jiin jó kie, jo nƙuy fô ketan ke ncese le, ƙεε jó ε wvú yinƙen, ε wvú mum lan yì nshε le. No wvú lan nonen, ε jan no lawkene, baykene, dvumte, ε nshε shiike.

ε bonceendaa bo Nyo' le kew ton dison dinεw

⁶ ε bonceendaa bo Nyo' le bo bosooshwiyy bô to kenke dison di disooshwiyy diε mum seyse ye keeton dison didvu.

⁷ ε nceendaa Nyo' wvu fwe ton ye son, ε εbew bô nƙuy ε bó ε fiysen bô εleme tfuwe yì nshε le. ε keba ke nshε le kemwaan ente jo biba bitete fie, ε keba kemwaan ente jo biba bitete bi bite le fie, ε εgay yò teeke ecii fie ten.

⁸ ε nceendaa Nyo' wvu bokañ bofεε ton ye son, ε bó tfume fiεε fimew ε nƙuy bεenci yì dvú le, ε fí nu díewε kum wvu baay e. ε fí gbwe ê joo yi baay e. ε keba kemwaan ente

7:9 5:9; 6:11; Lεw 23:40 7:10 5:7 7:11 4:4, 6 7:12 4:11 7:13 6:11; 7:9 7:14 1:5; 22:14; Mben 51:9; Dan 12:1; Mat 24:21 7:15 21:3 7:16 Yεsa 49:9-10 7:17 5:6; 21:6; Jon 10:10-11; Esek 34:11-16, 23-24; 21:4; Mben 126:5-6; Yεsa 25:8 8:1 Saka 2:17; Abk 2:20 8:2 Yosh 6:4, 6; Mat 24:31 8:3 5:8; Ksm 30:1, 3 8:5 4:5; 6:12-13; Lεw 16:12; Esek 10:2 8:7 9:15, 18; Esek 5:2, 12 8:7 Ksm 9:23-25 8:8 16:3-4; Ksm 7:20-21

jo biba bitεte bi joo yi baay e nε tu ελεμε. ⁹ Ε keba kemwaan ƒente jo bitεte bi mwεεm mvu mvuyuum e mvù nu ê joo yi baay e kpweken. Ε keba kemwaan ƒente jo biba bitεte bi bonƒuw bo ê joo le sawye.

¹⁰ Ε nceendaa Nyo' wvu bokaƒ botεte toƒ ye soƒ, ε jon mi yi baay nε fowe beƒnci diεwe ken'yeese le, gbwe baƒ keba kemwaan ƒente jo bitεte bi jóo yi booke le bô mondvuum mò jóo ké no buyte mó le. ¹¹ Diee di jon yidvu le nu le Ncewcew. No yí gbwe nonen, ε keba kemwaan ƒente jo biba bitεte bi jóo le no cewcewe. Ε bonyii nteen kpweken nje jóo yidvu yì bó to wuu, njeƒo jon yidvu to nu ε ge wase ε jóo yidvu no cewcewe lo.

¹² Ε nceendaa Nyo' wvu bokaƒ bonεw toƒ ye soƒ, ε fiεε fimew bvuw diuu keba kemwaan ƒente jo biba bitεte bô keba kemwaan ke kpwee le ƒente jo bitεte. Ε fí bvuw ten jón keba kemwaan ƒente jo bitεte. Ε biba bibole kemwaan kemwaan no jiime. Ε n'yuw faƒe yaa bvuu nu dvú ê keba kemwaan e ƒente jo biba bitεte ke εmvunsheen noo ke ƒentaƒ e ke.

¹³ Ε me no ntaale, nε n'yuw ε nfaan-dun fuuƒke foweεwe no wvú to bile ƒntelaƒ jo εbule gayte le, “Nƒεw εεy, nƒεy εεy, nƒεw nu ke enu fô bonyii bô nu yí εkolε ke nshε le seke bó ε toƒ disoƒ di shεke di bonceendaa bo botεte nu wase keetoƒ e.”

9

Ε bó toƒ soƒ yi bokaƒ botin

¹ Ε nceendaa Nyo' wvu bokaƒ botin toƒ ye soƒ, ε me n'yen jon mi le ε yí to nε fowe gbwe fokuse. Ε bó nya ken'yene ê jon yidvu kè yen'yi kentuke kè shiile nen ƒooƒe e. ² Ε jon yidvu mum yene diuw kentuke kedvu, ε njiim buy jó nen kemm, ke yí buy ê mwεεm e fô bó ε kfum. Ε njiim yì buyεε ê kentuke kedvu le ge ε diuu bô εbule nε no yiile lo. ³ Ε cúma buy ê

njiim yidvu le shii yí nshε le. Ε bó nya cúma yidvu bô mvunƒay le yí etawene diεwe bonƒam bo yí nshε le, ⁴ lew le fo yí ebefe bô mwεεm mvù kuu yí nshε le, kenεε è nu εgay, kenεε bite, kenεε naa la, gay le yí enya nƒεw ε è nu ke ê kfuu bonyii ba bô nu se bó kenƒke nciise wvu Nyo' fojise fo bó. ⁵ Bó to nu ε cine le cúma yidvu enya nƒεw ê bonyii yí kee le yitin. Geenεn fo yí eyuwye lo bó ke. Nƒεw wvù yí to nu keeke enyaa to nu ke diεwe wvu nƒam seke wvú ε ta wee le. ⁶ Yí kee yi yitin yin e nu ε bonyii nu ke egomte kpwe yaa yene yí le ke. Bó nu ke ebeele keekpwe, ε kpwe lewte lo bó.

⁷ Cúma yin to nu ke diεwe nyámbala yì nu ε seyse wase keebuy gbwen jem e. Mwεεm mvumew to nu ê yí εfa diεwe bifo bi bvunfon e bì bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle, ε monshim mobole nu diεwe mo bonyii le. ⁸ Yvúw bikuu bibole to nu diεwe yí bokεne, ε bigew bibole no diεwe bigew bi bobvule le. ⁹ Yí to kenƒke nƒáw ε yí nu diεwe ketwaa kè bonyii bo jem e baƒyi gvúw dvú. Ε yí dioo bile ε bibe bibole no yole diεwe bikoto nteen bì è guute nyámbala seke bí lewte gbwen jem e. ¹⁰ Ε yí kenƒke diwvunte bô geeƒ diεwe bonƒam e. Ε mvunƒay mvubole mvù bó nyaa nƒεw dvú ê bonyii yí kee yi yitin e nu ε è nu yí diwvunte din e. ¹¹ Bó to kenƒke nfon wvubo ε è nu nceendaa wvù taale fô kentuke kè shiile nen ƒooƒe e kίε, ε diee diεw nu ê díεw Ibulu le le Abadon, nu ê díεw Glek e le, Abolion (ε diee din nu le wee wvù beete lo).

¹² Wvun wvù fey beε nƒεw wvu fwe. Geenεn ben eyeke eyuw, bomew bonƒεw beε bii ejim bofεε.

Ε bó toƒ soƒ yi bokaƒ bosooaan

¹³ Ε nceendaa Nyo' wvu bokaƒ bosooaan toƒ ye soƒ, ε me n'yuw ε diεw buy fô bitoƒ bi binεw bì è nu bi ketaƒ ke ncese le kè bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle, kè nu

fwe dvu Nyo', ¹⁴ jemyi ê nceendaa Nyo' wvu bokaŋ bosoocaa wvù to keŋke soŋ wε le, "Fayε bonceendaa bo bonεw bò bó nu ε kay mbew joo yi kuuke yi Yuflets e." ¹⁵ Nonεn, ε nceendaa Nyo' wvudvu mum fay bonceendaa bo bonεw bodvu. Bonceendaa bodvu nu ε bó to seyse gee no ceyte kefew bô diuu noo kpwee bô kelum kè bó nu ke efay bó, é bó eyuwyε keba kemwaan ente jo bitete bi bonyii le. ¹⁶ Me nto nu ε n'yuw no ηgoo bonyii bo jem e bo yí nyámbala le nu. Bó to nu bomala gee fεε (200,000,000). ¹⁷ Nyámbala yi me nto n'yεnεε ê fiεε diεwε efile le fiε bô bonyii bò to benεε yí dvú le to nu ê yin je le: bonyii bodvu to nu ε jise bitwaa baŋ gvúw dvú ε ncom wvudvu yeεle diεwε ηguy e, bvuu nu diεwε εbulε le, bvuu nu ten diεwε fiŋgeŋge le. Bikuu bi nyámbala yidvu le to fieesene bi bobvule le, ε ηguy bô njiim noo fiεε fimew diεwε mvuŋkaŋ mvù bæenci le, buyte ê yí εmvu. ¹⁸ Mwεεm mvu bonçew e mvun mvù è to nu, ηguy bô njiim noo fiεε diεwε mvuŋkaŋ mvù bæenci le, mvù to buyte ê nyámbala yidvu εmvu to nu ε yu bonyii keba kemwaan ente jo bitete. ¹⁹ Mvunçay mvu nyámbala yidvu le nu ε è nu εmvu jo yí bô yí diwvunte diyile. Diwvunte diyile nu diεwε yó le keŋke bikuu, ε è nu fiεε fi yí lemse bonyii dvú.

²⁰ Naa no fí to kooyεε nonεn, kebese ke bonyii le kè mwεεm mvu bonçew e mvun to baa yuwyε bó, to baa cim ekumen mvuntelem mvubole yí mwεεm mvù bó to gee bô can yibole ke. Bó to baa kumen keebunlee bonceendaa bo dεwle le bô mvumooso keŋεε è nu mvù bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle keŋεε kè baa keŋεε bô ketfu kè nεε, keŋεε eta, keŋεε kete. E mvumooso mvun nu se mvú nulo eyen fiεε le keŋεε eyuw keŋεε elen. ²¹ Bó to baa cim kumen ten mvuntelem keeyuwyi bonyii keŋεε keege nfm keŋεε cee nce nnyen ken-

jan keŋεε conene ke.

10

Nceendaa Nyo' wvù to keŋke fiŋwa' ε bó ε yene

¹ E me mbvuu n'yεn nceendaa Nyo' wvumvu wvù temyi le ε wvú shiile too fowe, ε kembew ε sùm wvú diεwε ndvu le, ε kela ε daa εwe jo ekole kew. Bvushiw bwew to nu diεwε diuu le, ε bikaa biew nu diεwε leme di ηguy e fò dí bene. ² Wvú to keŋke fiŋwa' fimew ê wvú εbo ε bó ε yene. E wvú shii tome ekale kew ke εceey yí joo yi baay e, tome ke eŋkoŋko yí nshε le. ³ No wvú tome nonεn, fuŋ foweεwe diεwε bvule fò wvú wante le. No wvú fuŋεε nonεn, ε jan yi ké no baykene bokaŋ bosooshwiw mum jeme. ⁴ No jan yi ké no baykene bokaŋ bosooshwiw yidvu jeme nonεn, ε me mum no ηgomte keensaŋ fiεε fi yí jeme, ε diεw mi gay ê me fowe le, "Geεε fiεε fi jan yi ké no baykene bokaŋ bosooshwiw yin jeme εshem. Fo wo esaŋ ê ηwa' le ke." ⁵ E nceendaa wvù me nto n'yεnεε ε wvú leeme yí joo yi baay e noo yí nshε le wε cake kebo kew ke εceey we, ⁶ kan ê diee di wee wvuwe wvù nu dvú sekeci se ηka le wvù è nu wvú wvù to bomεε εbulε bô mwεεm mvunciim mvù nu yí dvú le, noo nshε bô mwεεm mvunciim mvù nu yí dvú le, noo joo yi baay bô mwεεm mvunciim mvù nu jó. E wvú kan gay le, "Ke Nyo' bæε edvuyte lo keege fiεε fi wvú gomte ke!" ⁷ E nu ke enu εdiuw yò nceendaa Nyo' wvu bokaŋ bosooshwiw nu ke eton ye soŋ, é Nyo' ege é fiεε fi wvú nyile eto ekocen no wvú to jemyεε wase ê bonyii bew bo lemme le bò è nu bonyii bew bo ntum e."

⁸ E diεw yi me nto n'yuwεε wase fowe ye bvuu jeme ê me le, "Geŋε efi ηwa' wvù bó nu ε yene wε εbo jo nceendaa Nyo' wε wvù leeme yí joo yi baay e bô yí nshε le." ⁹ E me mum ηçen fô nceendaa Nyo' wvudvu

le ngay le wvú enya fiɲwa' fidvu ê me. E wvú gay ê me le, “Ko edie. Wvú nu ke edioo e bow ê wo eshem ecewcewe lo. Geenɛn, e wvú nu ke eyeke ê wo emvu diɛwe bvutuw e.”
 10 E me mum nfi fiɲwa' fidvu ebo jo nceendaa Nyo' wvudvu, ndie. No me nto ndiee, e wvú no yeke ê me emvu diɛwe bvutuw e. Geenɛn seke wvú to boweɛ wase eshem no cewcewe lo.
 11 No me ndiee, e bó mum gay ê me le, “Wo kenke keebvuu etefe ntum Nyo' ê bonyii. Ntum wvun nu ekume dikfuu di bonyii le bó bitum noo bonyii bò jemyi dikfuu di díew e noo bonfon.”

11

Bonyii bo ntum Nyo' le bo bofɛɛ

1 E bó mum ne nya nfew ê me e wvú nu diɛwe kemaɲ e, gay ê me le, “Geɛ efew yew ncese Nyo' bó ketaɲ ke ncese le, etaɲ ten bonyii bò bunlee Nyo' dvú, 2 geenɛn fo wo efew lakfulɛɛn yi ekfuɲ ke. Cine dvú njefo bó nu e nya wase ê bonyii bò yaa nu ke Bojuu. Bó nu ke eben yí kelaante kè yuule le, envuwɛ kelaante kedvu yí kee le mbaanyɛ ncow fɛɛ. 3 Me nu nke enya mvunɲgay ê bonyii bem bo bofɛɛ bò jemyi ekume me, é bó eteete ntum wɛm ê bonyii yí ediuw e ntfuke bó gee fɛɛ kecow mbaɲsoocaa e (1,260). Bó nu ke eteete e bó e jise bimbamkpwe.”

4 Bonyii bo bofɛɛ ban nu bite bi Olif e bi bifɛɛ noo mwɛɛm mvu mvunfɛɛm mvù bó tomyi bin'yeese yí dvú le mvù ké no leeme fwe dvu Tata wvú kenke nshɛ. 5 E wee ke ene e no gomte keege fiɛ fi befe bó bó, é nguy ebuy dew yibole efiese lo wee wvubo bvuban wvudvu. E nee no wee gomte keege fiɛ fi befe bó bó tu wvú kenke keekpwe nonɛn. 6 Bó kenke mvunɲgay mvù è nulo é bó ebaɲ ebulɛ le fo jaɲ eceɲ naa lo yí nshɛ le ediuw yò bó nu eteete ntum Nyo' le. E bó kenke ten mvunɲgay mvù è nulo é bó ebaɲke jóo é yí etu elɛmɛ noo mvunɲgay keelan

dikfuu di bimfim e yí nshɛ le naa seke la wvù bó shieele.

7 Bó nu ke edioo e mɛse e jeme fiɛ fi bó kenke keejeme, é nyam yí bemte yí buyte ê kentuke kiɛ kè shiile nen ɲooɲ e, ebuy etum jem bó bó, eso bó, eyuwye bó, 8 é egvun ebo emey ejjime ê je ê kelaante ke baay e. Kelaante kin nu kè bó teɲe ê díew yi mawɛɛn e le Sodom kenɛɛ le Ijiw, e è nu jó jò bó to taɛ Tata wvubo yí kentam e. 9 Yí ediuw e eta bó kenɲawten nu e dikfuu di bonyii le, kenɛɛ è nu bo nteɲ wvù la le, kenɛɛ bò jemyi kfuw díew yí la, kenɛɛ bo bitum bí la le, nu ke etaale egvun ebo no yó jiiimene, etun le fo bó edwey bó ke. 10 Bonyii bò è nu bo yí won wvun e nu ke elanlanɛ laa è kpweɛ bonyii ban e kpweken e. Bó nu ke esakene lo, e wee ciinse nnya ê wee, e wee ciinse nnya ê wee. Bó nu ke egee nonɛn njefo bonyii bo ntum Nyo' le bo bofɛɛ ban nu e to bó ngɛw wvu baay yí bonyii bò è nu bo yí won e.

11 E fí ke kooy, e ediuw yo eta bó kenɲawten eyan ke fey, e keyoy kè nyaa nshii ne fô Nyo' le, ley yí bó le, e bó kase ja we. E bonyii yen nonɛn, kenke nfan baay. 12 E bonyii bo bofɛɛ bodvu mum yuw e diɛw jeme we bó mvunɲgay gayte ê bó le, “Ben eben eto fɛn!” E bó mum no bene gene we ê kembɛw e, e bonyii bobole bo bvuban e taale. 13 Ke kefew kedvu le, e nshɛ ne shiw bó mvunɲgay baay, e keba kemwaan ente jo yuufe jo kelaante kedvu bvuse. E bonyii bontfuke bosooshwiɲ (7,000) kpweken no nshɛ yidvu to shiwɛɛ. E kebese ke bonyii bò to shekeɛ le, kenke nfan baay, no tumte monɲkum mo Nyo' wvù nu we le.

14 Wvun wvù fey nu ngɛw wvu bokaɲ bofɛɛ. Geenɛn ben eyekɛ eyuw, ngɛw wvu bokaɲ botete nu eto nfew caan.

E bó toɲ soɲ yi bokaɲ bosooshwiɲ

11:1 21:15 11:2 Mben 79:1; Luk 21:24; 12:6, 14; 13:5; Dan 7:25; 12:7 11:4 Saka 4:1-3, 11-14; Jon 8:17 11:5 2Bfn 1:10; Mben 97:3; Yeli 5:14 11:6 Ksm 7:17-19; 1Bfn 17:1; Jem 5:17 11:7 13:1-2; 17:8 11:8 Luk 13:33-34; Ken 18:20; Yesa 1:10; Esek 16:46; Ksm 3:16-19; 7:3-5 11:10 Jon 16:20 11:11 Esek 37:9-10 11:12 2Bfn 2:11; Lem 1:9 11:13 6:12-13; Esek 38:19-20

15 Ε nceendaa Nyo' wvu bokaη bosooshwiη ke toη ye soη, ε me n'yuw no díew jemyi bô mvunçay we gayte le, “Bvunfon bvυ yî wonç wvun e nu ε tu wase bvυ Tata wesebeene bô Mboyse we wvù wvù to kawεε le, ε wvù nu ke esaake sekecii σε ηka.”

16 Ε bocε' bo bonyii le bo mbaanfίεε ncow bonεw ba bô shiilεε yî bokawla bobole fwe dvu Nyo' mum no gbwee tumte monshim mobole fokuse, nyaa mbense wvu baay ê Nyo'. 17 Ε bó no gee nonεn, gayte le,

“Bese nyaa keyoone ê wo,
Tata Nyo' wvù Keηke Mvunçay
Mvunciim,
wo nu keseen, ε wo to nu wase.
Bese nyaa keyoone njefo wo nu ε jo
wase
mvunçay mvuw mvυ baay ε kew ε no
saake.

18 Bonyii bô yaa kee ke wo * to ton'yi shém,
ε kefew kè wo nu edunçε shém yo yi ffuuke nu ε kocεn wase.
Ε è nu kefew kè wo nu esaw bonyii bô nu ε kpweken wase.
Ε è bvυu nu ten kè wo nu emawçε bonyii buw bo lemme le
bò è nu bonyii buw bo ntum e,
ebvυu emawçε bonyii bô è nu bo Nyo' le,
emawçε ten bonyii bocii bô wvumte diee diuw,
kenεε è nu bo caan caan kenεε bo baay baay.

Ε è nu ten kefew kè wo nu elεse bonyii bô beete bô εkolε ke nshε le.”

19 Ε bó nε yene kembuη ke yew ncese Nyo' yi fowe le. Ε ηkuw monkan mo Nyo' le wvù to nu yew ncese yidvu le yene. Ε jaη nε no lawkene, baykene, dvûmte, ε nshε shiike, ε εbew yo baay baay shiile.

12

Kpwoon mvυ bô keηçuum ke nyam mi le ε yí fieesene nyam joo

1 Ε me nε n'yεn kfuu fίεε fimew fi diuw wvù yumεεn e fowe. Ε to nu kpwoon mvυ ε wvù ε tfume diuw ye le diewe ndvu le, ε kpwee nu εku jo bikaā biew, ε wvù ε bon kefo ke bvunfon e, ε jón nu yî dvù le yuufe ncow fίεε. 2 Wvù to nu bô fue, lumte wase keeboo, yuuke nsase lume, beele.

3 Ε me mbvυu n'yεn kfuu fίεε fimew fi diuw wvù yumεεn e fowe. Ε to nu keηçuum ke nyam mi le ε yí yeεle lo, ε yí fieesene nyam joo. Ε yí keηke bikuu bisooshwiη bô bitoη yuufe, ε bifo bi bvunfon e bi caan caan bisooshwiη nu yî bikuu bidvu le. 4 Ε yí jiw wvun we, ε wvù ka keba kemwaan εnte jo bitete bi jón e we tfume yî nshε le. Ε keηçuum ke nyam e kedvu nε leem fwe dvu kpwoon wvù to lumte wε, wvu le kpwoon wvudvu dīoo ε boo, é wen ençele lo wan wvudvu wvù wvù boke. 5 Ε wvù boo wan diemsεn, ε è nu wvù nu ke esaake bitum bicii bô ketoome ke ketfu le. Geenεn, no wvù to bokεε ε bó mum cun wan wvudvu ben dvù fô Nyo' le, ε wvù no nu mbew kawla we le. 6 Ε kpwoon wvudvu mum fεε lo çen no nu ηkpwaante bvudvυu bvù Nyo' to seysεε wase fô wvù le. Ε è nu fò bó nu ke etaale fô wvù le yí εdiuw e ntfuke bô gee fεε kecow mbaη soocaa n e (1,260).

7 Ε jem nε kew wonç Nyo' le, ε nceendaa Nyo' wvù Maykel bô ηçoo ye bonceendaa no diuw bô bo keηçuum ke nyam yì fieesene nyam joo ye le. Ε nyam yidvu bô bew bonceendaa diuw, 8 geenεn ε bó so keηçuum ke nyam e kedvu bô ηçoo ye, ε bó faηε yaa bvυu keηke bvudvυu wonç Nyo' le ke. 9 Ε bó bvuse keηçuum ke nyam yì fieesene nyam joo le kiε wvumse ε kí gbwe fokuse yî nshε le. Keηçuum kin

11:15 4:11; Ksm 15:18; Mben 22:28-30; Dan 2:44; 1Kol 15:24-28 11:16 4:4 11:17 1:8; 4:8; 15:3; 16:7; 19:6, 15; 21:22; Amo 4:13; 2Kol 6:18 11:18 19:5; Mben 2:1-5; 110:5-6 * 11:18 Bonyii ban fen nu ε bó teηε bó teyey le, «bitum». 11:19 4:5; 6:12-13; 8:7; 15:5; Job 38:22-23; 1Bfn 8:1, 6 12:1 Yεsa 7:14; 26:17 12:3 12:7, 9, 13; 13:2; 16:13; 20:2; Dan 7:7, 24 12:4 Dan 8:10 12:5 19:15; Mben 2:9 12:6 1Bfn 17:1-7; 19:5-7; Mat 2:13; 11:2 12:7 Dan 10:13; Jut 9 12:9 20:2; Keη 3:1; Yεsa 14:12; 27:1; Luk 10:18; Jon 12:31

nu yo yi bvuyvuum e ye yì è nu dεwle bvuu nu Satan. Ε è nu wvù wvù leεle bonyii yì εkolε ke nshε le kecii. Bó to wvumse wvù bô bonceendaa bew ε bó gbwe yì nshε le.

10 Ε me nε n'yuw ε díεw jemyi foweεwe won Nyo' le gayte le, “Ε nεε keseen wvù Nyo' nu eboyse bonyii bew, edunçee mvunçay mwew mvu lemme le, esaake bvunfon bwew, é Mboyse we wvù wvù to kawεε edunçee ten mvunçay mwew mvu sa' le. Fí nu nonεn keseen njefo bó nu ε wvumse wase wee wε fokuse wvù se ké no leeme fwe dvu Nyo' we-sebeene εmvunsheen bô entan teyte mwεεm yì boom bo bwee wesebeene le. 11 Geenεn, bó nu ε so wase wvù nje ελεmε ke Waa Njee bô díεw Nyo' yì bó leeme jim nsaw wvudvu le. Ε ke bó to baa koonke nshii wvubo é je yì è nulo é bó emum efane lo keekpwe le ke.

12 Nonεn, won Nyo' elanlanè, ε bonyii bocii bó nu fó, lanlanè ten. Geenεn, ηgew wvu baay nu fô ben e nshε bó joo yi baay, njefo dεwle nu ε shii wase ε to é ben e. Wvù nu ε yinçen bó shém yì ffuuke baay, njefo wvù kee lo le kefew kewene shεke wase caan.”

13 Ε kençuum ke nyam yì fieesene nyam joo ye dioo yen le bó nu ε tfume wase wen, wen ε gbwe yì nshε le, ε yì daa kenlewte ejim jo kpwoon wε wvù to bokεε wan diemsen e. 14 Geenεn, ε bó nya bibε bi nfaandun e bifεε é kpwoon wvudvu le wvù ebii dvú keelewte yo ye egen enu ηkpwaante yì bilum e bitete bó kençawten ε bó taale fô wvù le. 15 Ε yo yidvu mum bvuse joo εmvu díεwε joo yì booke le ejim jo kpwoon wvudvu wvu le yì etuu wvù egen dvú. 16 Geenεn, ε nshε ficε kpwoon wvudvu, yene diuw we mi lo joo yì kençuum ke nyam e kedvu to bvuseε é yì εmvu le. 17 Ε

nyam yidvu mum ton'ye shém bó kpwoon wvudvu, mum ja laa bvudiuw é kebεse ke boom bo kpwoon wvudvu le, ε è nu bó bó gεεle bonci bo Nyo' le bvuu leeme jim nsaw Jisos. 18 Ε yì * mum gen no leeme ηgem joo yi baay e.

13

Nyam yì bemte yì to buyεε é joo yi baay e

1 Ε me mbvuu nε n'yen ε nyam yì bemte buyte é joo yi baay e, ε yì kenke bikuu bisooshiw bó biton yuufe noo bifo bi bvunfon e bi caan caan yuufe yì biton bidvu le, ε ediee yò beete bó diee di Nyo' le nu yì bikuu bidvu le.

2 Nyam yidvu yì me nto n'yenεε to fieesene biao, ε ekaw eye nu díεwε yo nyam mi yì bó tenε le bεε le, ε diuw we nu díεwε wvu bvule le. Ε kençuum ke nyam yì fieesene nyam joo le kie mum nya nyam yidvu bó mvunçay mwew noo kawla we le yì esaake bó mvunçay mvu baay. 3 Εkolε ke nyam yidvu le kemew to nu ε yuu kenke wase kfuu kelεmtεε kemew ε è nu kè to nulo eyu lo yì, geenεn ε kí to bonεn wase. Ε diuw yum lo bonyii bocii yì εkolε ke nshε le, ε bó no gbwee ejim jo nyam yidvu. 4 Ε bonyii no nyaa mbense wvu baay é kençuum ke nyam yì fieesene nyam joo ye le, njefo yì to nu ε nya nyam yì bemte yidvu bó mvunçay mwew. Ε bó mum no nyaa ten mbense wvu baay é nyam yì bemte yidvu gayte le, “Ε nu yeε díεwε nyam yì bemte le, ε è nulo ediu yeε yì?”

5 Bó to nu ε cine nyam yidvu le ε yì no kenke diuw wvù è nulo é yì ejemyi díεw kensaa ye dvú, bvuu beete bó diee di Nyo' le, bvuu cine ten le yì esaake yì kee le mbaanyε ncow fεε. 6 Ε yì mum kew no jemyi díεw yì befe ekumε Nyo', beete bó diee diw bó bvudvuu bvù Nyo' nu fó le noo bonyii bó nu won Nyo' le. 7 Bó to nu ε cine ten le yì etum jem bó bonyii bó

12:10 4:11; 11:15; Job 1:9-11; Saka 3:1 12:11 6:9; Mat 16:25; 5:6; 1Jon 2:14; 5:4 12:12 18:20

12:14 11:2 12:17 6:9; 11:7; 13:7; Dan 7:21 * 12:18 Bonwa' bo boyvuum bomew kenke fen le, “Ε me mum ηgen ...” 13:1 Dan 7:3; 11:7; 19:20; Dan 7:3-8, 21, 25 13:2 2Tes 2:9 13:3 17:8 13:5 Dan 7:25; 11:36; 11:2 13:7 12:17

è nu bo Nyo' le, eso bó, cine ten le yí ekeñke mvunçay ewe jo bontew bocii bô bonyii bocii noo bonyii bo díew e yicii, noo bitum bicii. ⁸ Bonyii bocii yí ekole ke nshε le nu ke enyaa mbense wvu baay ê yí. Bonyii ban nu wee tfuu wvù bó to baa san wase diee diew ê ηwa' le ε won sε ke kew e ke. E ηwa' wvun nu wvù ediee ε bonyii bô keñke nshii nu jó, ε è nu ηwa' Waa Njee wvù bó to sεεε.

⁹ Wee wvù keñke bitem, ε wvú yuw. ¹⁰ E wee nu ε fí nu le bó nu ekoo wvú, tu bó nu ekoo. Wee é no nu ε fí nu le wvú nu ke ekpwe yí finyo le, tu bó nu ke eyu wvú bô finyo. Fin gene fô bonyii bô è nu bo Nyo' le le bó ekuu shém, eleese fitele yí ye le.

Nyam yí bemte yí to buyee ê nshε le

¹¹ E me mbvuu ne n'yen yimi nyam yí bemte le, ε yiyin buyte ê nshε le, ε yí keñke biton bifεε diewe bi waa njee le, jemyi diewe keñguum ke nyam yí fieesene nyam joo ye le. ¹² Yí to dunçi mvunçay mvu nyam yí bemte yí fwe ye le mvunciim ejise jo nyam yidvu. E yí ge ε ekole ke nshε le kecii bô bonyii bocii bo yí nshε le no nyaa mbense wvu baay ê nyam yí fwe ye yí kelεmtεε kew kè to nulo eyu lo yí to nu ε bonen wase le. ¹³ Yí to gee mwεεm mvù dunçi mvunçay mwew, gee naa ε ηguy nen'yi we shiile fokuse ε bonyii yene. ¹⁴ No bó to nu ε cine le yí egee mwεεm mvù dunçi mvunçay mwew fwe dvu nyam yí bemte yimi ye, ε yí mum no læle bonyii bô nu yí nshε le dvú. E yí mum gay ε bó kene lan yí fieesene nyam yí bó to lemsee bô nyo ε yí no nu ke dvú ye le. ¹⁵ Bó to nu ε cine le yí enya keyoy ê lan nyam yí bemte yidvu, wvu le è nu naa lo é lan yidvu ejemyi, gee ε bó yuwyi bonyii bocii bô faañke keenyaa mbense wvu baay ê lan yidvu. ¹⁶ Yí to nu ε gay le bó ege nciise yí bonyii le bocii yí kebo ke εceey e keñεε fojise, gay le bó ege yí wee le keñεε è nu wee wvu caan keñεε

wvu baay, keñεε wee kpaw, keñεε wvù fuute, keñεε è nu nfwā, keñεε è yaa nu ke nfwā, ¹⁷ wvu le fo è nulo é wee eguy keñεε egese fiεε sε wvú keñke nciise wvudvu ke. Nciise wvun nu diee di nyam yí bemte ye le, keñεε ejise ε ηwa' yo diee di nyam yidvu le. ¹⁸ Fin nu fiεε ε fí shieele bvufee bvū baay. Wee wvù keñke bvufee etan ejise ε ηwa' eyan yò è nu diee di nyam yin e ekiεε. Ejise ε ηwa' eyan leeme fô diee di wee wvu wum e, ε yó nu ê ntañ e le, gee soocaaan bô mban soocaaan ncow soocaaan (666).

14

Waa Njee bô bonyii bo 144,000

¹ Ben eyeke eyuw, ε me ndioo mbvuu ntaa, ne n'yen Waa Njee le ε wvú leeme yí kum wvù Sayon e, ε bonyii bontfuke gbwee kecow mbaanyε ncow bonεw (144,000) nu bô wvú. Bonyii ban nu bô to keñke nciise diee diew bô di Ice le fojise fo bó. ² E me n'yuw ε diew too fowe yole diewe joo yí gbwee ê ηkon e, dvúnte ten diewe jan yí baykene le. Diew yí me n'yuwεε yidvu to jemyi ten diewe dikome fô bonyii kumte le. ³ Bó to yemte ηkiee mvu wvu fwe fwe dvu kawla bô mwεεm mvu mvuyuum mvu mvunεm mwe noo bocε' bo bonyii le ba. Ke è to nulo é wee mvu ekiεε ηkiee wvudvu efey bonyii bo bontfuke gbwee kecow mbaanyε ncow bonεw ba ke. E è nu bó bô bó to sumεε wase can kebefε le yí nshε le. ⁴ Boban nu bonyii bô to baa ebefe wase ye yibo bô bokεε ke, njefo ke bó to kee wase bokεε ke. E nu bó bô ké no bii Waa Njee le naa fεε fô wvú gene. Bonyii ban nu bó bó to sumεε ente jo εngoke ke bonyii le kecii le bó enu diewe mvuntam mvu fwe le fô Nyo' bô Waa Njee le. ⁵ Mbiay ke baa yuu buy wase diuw wvubole ke. Bó nu fibole sε nlom.

Njeme bonceendaa bo Nyo' le bo botɛte

⁶ Ɛ me mbvuu nɛ n'yɛn nceendaa Nyo' mvu le ɛ wvú bile entelɛɲ jo ɛbulɛ. Wvú to kɛɲke saaka wvù jee wvù mɛy lo keefewɛ ɛ bonyii bò nu yí nshɛ le bocii. Wvú to nu keefewɛ ɛ bitum bicii, bô bontɛw bocii, noo bonyii bò jemyi naa díɛw yí la noo naa bonyii bò la bocii. ⁷ Ɛ nceendaa wvudvu fuɲ fowɛwe ɛ, “Ben efanè Nyo' tumtè monkum mew, njefo kefew ke nsaw we le nu ɛ kocɛn wase. Ben enyaà mbense wvu baay ɛ wvù wvù to bomɛɛ ɛbulɛ bô nshɛ noo joo yi baay bô mondvuum mò jóo buyte mó le.”

⁸ Ɛ wvumvu nceendaa Nyo' wvu le bofɛɛ, no bii wvù le gayte ɛ, “Babilon wvu baay nu ɛ gbwe wase, wvù nu ɛ gbwe wase. Ɛ nu wvù wvù nu ɛ ge bitum bicii ɛ wu nce we nsake díɛwɛ mbvuum e.”

⁹ Ɛ wvumvu nceendaa Nyo' wvu le botɛte mum bi tɛn bó le, no fuɲke fowɛwe ɛ, “Ɛ wee mom lo ɛ nya mbense wvu baay ɛ nyam yí bɛmte ye bô ɛ laɲ nyam yidvu, ɛ kɛɲke tɛn nciise fojise kɛnɛɛ yí kebo le, ¹⁰ tu wvù nu ke ewu shém Nyo' yí ffuuke díɛwɛ no wee ké wu mbvuum. Shém yidvu nu ɛ wvù ɛ bɛɛɛ ɛ fiko fiew fi nsase le ɛ wvù baa fiysɛn kɛ. Wvuwɛ wee nu ɛ bó nu ke elan wvù ɛ fiɛɛ le ɛ fí fiee díɛwɛ mvunɲan e, ɛ wvù eyɛne ɲɛw jó. Fifin nu ke enu fwe dɔv bonceendaa bo Nyo' le bò yuule bô Waa Njee.

¹¹ Njiim nu ke ebene kɛ lo sekecii sɛ ɲka fò bó laɲ bó ɲɛw e. Kɛ bonyii ban bò nyaa mbense wvu baay ɛ nyam yí bɛmte bô ɛ laɲ nyam yidvu noo bonyii bò kɛɲke nciise diee diɛw nu ke ekeɲke naa lo nɛɛtɛn yí ɲɛw wvubole ɛmvunshɛɲ kɛnɛɛ ɛntaɲ kɛ.” ¹² Fifin gɛne fô bonyii bò ɛ nu bo Nyo' le bò ɛ nu bó bò gɛɛle bonci bo Nyo' le, ɛ bó ɛ lese fitele yí Jisos e, le bó kɛɲke keekuu shém.

¹³ Ɛ me nɛ n'yuw ɛ díɛw jemyi won Nyo' le, gayte ɛ me ɛ, “Saɲɛ fin: Ɛ kɛw yí keseen ɛ gɛn lo nu ɛ njoɲ wvu baay nu fô bonyii bò kpwee ɛ bó ɛ taashɛ bô bo Tata le.” Ɛ Keyoy ke Nyo' le bɛnsɛ ɛ, “Njoɲ wvu baay nu fô bó le keɛɛy, njefo bó nu elɛɛtɛn yí monlum mobole, ɛ gee dibole di jee ebi bó le.”

Ngbwele wvù ɛ nu nsaw Nyo'

¹⁴ Ben eyekɛ eyuw, ɛ me nɛ ntaa n'yɛn kembɛw e ɛ kí baa lo, ɛ wee ɛ shii yí kembɛw kedvu le fieesene wee wvù diee nu Waawee. Wvú to nu ɛ bon kefo ke bvunfon e ɛ bó ɛ kene bô ketwaa ke bigew e kè yeɛle, kɛɲke finyo ɛbo ɛ fí nu díɛwɛ fi yun e, koole. ¹⁵ Ɛ wvumvu nceendaa Nyo' nɛ buy yew ncese le, fuɲ wee wɛ wvù to shilɛɛ yí kembɛw e fowɛwe, gay ɛ, “Nɛke finyo fiuw egbwele ɲgbwele dvú. Kefew ke ɲgbwele le nu ɛ kocɛn wase, ɛ ɛkolɛ ke nshɛ le nu ɛ loocɛ wase ɛ be kè bó egbwele.” ¹⁶ Nonɛn, ɛ wee wɛ wvù to shilɛɛ yí kembɛw e mum jiw finyo fiew yí ɛkolɛ ke nshɛ le, ge ɲgbwele dvú yí nshɛ le.

¹⁷ Ɛ wvumvu nceendaa Nyo' bvuu buy yew ncese yi fowe le, ɛ wvù kɛɲke tɛn finyo díɛwɛ fi yun e ɛbo ɛ fí koole. ¹⁸ Ɛ wvumvu nceendaa Nyo' mum buy fô ketan ke ncese le, ɛ ɛ nu wvù kɛɲke mvunɲay ɛwe jo ɲguy. Ɛ wvù fuɲ fowɛwe ɛ wvumvu wɛ wvù to kɛɲke finyo fi koole fiɛ ɛ, “Nɛke finyo fiuw esumyɛ bikawci bi mvuntam mvu mbvuum e dvú yí nshɛ le, njefo mvuntam mvudvu nu ɛ yeɛ wase.” * ¹⁹ Ɛ nceendaa Nyo' wvudvu mum jiw finyo fiew yí nshɛ le, sumyɛ mvuntam mvu mbvuum e mvu yí nshɛ le, baancɛ, tfuw bvudvuu bvu baay bvù bó somte mbvuum fó le, ɛ fifin duɲci fiɛɛ fi shém Nyo' yí ffuuke nu ke ege bô bonyii. ²⁰ Ɛ bó no somte mvuntam mvu mbvuum e modvu bô bikaa ɛkfuɲ jo kelaante, ɛ ɛ buyte ɛɛmɛ, yɲsɛne bene buyte díɛwɛ

14:6 Mat 24:14 **14:7** Mben 146:6 **14:8** 17:2; 18:2 **14:9** 13:15 **14:10** 15:7; 16:1, 19; 19:20; Kej 19:24; Mben 11:6; Yeli 25:15; Esek 38:22; Mat 25:41 **14:11** 19:3; Yɛsa 34:10 **14:12** 13:10
14:13 1:3; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7, 14; Ibu 4:9-10 **14:14** Dan 7:3-14; Mat 13:39-40; 17:5; 24:30; Lem 1:9 **14:14** 1:7, 13 * **14:18** Mvuntam mvun nu ɛ díɛw bala le le, «grapes.» **14:19** 19:15; Yɛsa 63:1-6

fô diuw nyambala le, leεηke gene, gen buy diεwε bomay e gee fεε.

15

Bonçew bo bosooshwi y bô è nu bo kemεse le

¹ E me mbvuu nε n'yεn kfuu fiεε fi diuw wvù yumεεn e fimew fowe, ε è nu naa lo kençhaw ke fiεε le ke baay. E to nu bonceendaa bo Nyo' le bosooshwi y ε bó kenke bonçew bosooshwi y bô è nu bo kemεse le keenya ê bonyii, njefo boban nu bô Nyo' nu emεse edunçee shém ye yì ffluuke dvú.

² E me mbvuu nε n'yεn fiεε fimew e ε fí fieesene joo yì baay mi yì nu ε bó ε fiysen bô ηguy, ε yì yuule naa diεwε kenlεey e. E bonyii bomew leeme mbew joo yì baay yidvu le ε è nu bô to soε wase nyam yì bεmte ye bô lan ye noo ejise ε ηwa' yò è nu diee di nyam yidvu le. Bó to leeme fó kenke dikome di Nyo' le can e, ³ yemte ηkiee Muses wvù wee lemme Nyo' bô ηkiee Waa Njee. Bó to yemte le,

“O Tata Nyo' wvù Kenke Mvunçay Mvunciim, mwεεm mvù wo gee nu naa mvu baay bô mvu kençhaw e.

Wo nu Nfon bitum bicii, *
ε je yì wo gee mwεεm jó nu yì teytey bô yì keçεey.

⁴ O Tata, wee wvù nulo saa efane wo, tumte monçkum muw nu yeε?

E mey ke wo maanç wvù yuule.
Bitum bicii nu ke etoo nyaa mbense wvu baay ê wo,

njefo bó nu ε yen mwεεm mvù wo gee le ε mvú nu teytey.”

⁵ Ejim jodvu ε me nε ntaa, n'yεn ε bó yene yew ncese yì fowe yì è nu cun yì dunçi le Nyo' nu bô bonyii. ⁶ E bonceendaa bo Nyo' le bo bosooshwi y bô to kenke bonçew bo bosooshwi y ba mum buy yew ncese yidvu le. Bó to nu ε tfume ndvú ε yì looci

lawkene, waw din'waw yì gvúw e ε bó ε kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. ⁷ E fiεε fimwaanç ηgoo mwεεm mvu mvuyuum mvu mvunεm mwe le mum nya bintee bosooshwi y ê bonceendaa bo bosooshwi y ba ε bó ε kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. Bintee bidvu to nu ε yinçsen bô shém yì ffluuke yì Nyo' wvù nu dvú sekeci se ηka. ⁸ E yew ncese nε yinçsen lo bô njiim yì nen'yi fô n'yuu Nyo' bô fô mvunçay mwew e. E fí mum no nu le wee yaa to nulo ebvuu eley yew ncese Nyo' le ke, gen buy no bonçew bo bosooshwi y bô bonceendaa bo Nyo' le bo bosooshwi y ba to kenke keenya ê bonyii to kaε.

16

Bintee bi bosooshwi y bi shém Nyo' yì ffluuke le

¹ E me nε n'yuw ε diεw mi jemyi foweεwe yew ncese yidvu le ê bonceendaa bo Nyo' le bo bosooshwi y ba le, “Ben egeη etfuw shém Nyo' yì ffluuke yì nu ê bintee bi bosooshwi y biε le yì nshε le.” ² E nceendaa Nyo' wvu fwe mum gen tfuw kew kentee ke shém Nyo' yì ffluuke le yì nshε le. E binçoken bì bεmte luci, kooyε bonyii bô to kenke nciise nyam yì bεmte ye nyaa mbense wvu baay ê lanç nyam yidvu. ³ E nceendaa Nyo' wvu bokanç bofεε tfuw kew kentee ê joo yì baay e, ε joo yidvu banke no nu diεwε ελεmε ke kençpwe ke wee le. E fiεε ficii fi to cee ê joo yidvu le kpwe. ⁴ E nceendaa Nyo' wvu bokanç botεte tfuw kew kentee ê jóo yì booke le noo mondvuum mò jóo buyte mó le, ε yì nε tu ελεmε. ⁵ E me n'yuw ε nceendaa Nyo' wvù taale fô joo le jeme le,

“Nyo', wo nu Nyo' wvu teytey ê je yì wo sumtene bonsaw ban e.

Wo wvù nu keseen, ε wo to nu wase.
O Nyo', wo wvù yuule.

15:1 4:5; 15:7; 16:1; 17:1; 21:9 15:2 4:6; 5:8; 13:15, 18; 14:2 15:3 4:11 15:3 16:5-6; 19:2; 22:12;

Dito 32:4; Mben 145:17; Ksm 15:1; Mben 111:2; 139:14 * 15:3 Bonçwa' bo boyvuum bomew kenke le, “Nfon wvu sekeci”, bomew le, “Nfon bonyii bô è nu bo Nyo' le”. 15:4 14:7; Mben 86:9; 98:2-3; Yεsa 2:2-3; Yeli 10:6-7 15:5 11:19; Ksm 40:34; Lem 7:44 15:6 1:13; Dan 10:5 15:7 4:6; 14:10; 16:1

15:8 Ksm 40:34-35; Yεsa 6:4; Esek 44:4 16:1 15:1; Mben 69:24; Yεsa 66:6; Yeli 10:25 16:2 13:15; Ksm 9:10 16:3 8:8; Ksm 7:17-21; Mben 78:44

6 Bonyii ban nu bò ελεμε ke bonyii bò
è nu buw e
noo bonyii buw bo ntum e nu fobo fo
bó.

Wo ε mum ε nya ελεμε ê bó, bó ε wu.

Fifin nu naa nlawma wvubo.”

7 Ε me ne n'yuw ε diεw buy fô ketan ke
ncese le bense le,

“Εε Tata Nyo' wvù Keηke Mvunγay
Mvunciim,

wo sumtene bonsaw buw bii je
keceey bó yi teyey e!”

8 Ε nceendaa Nyo' wvu bokaη
bonεw tfuw kew kentee ε è nu yî diuu
le, ε diuu keηke je keekeyte lo ton'yi
bonyii diεwe ηguy e. 9 Ε nton'ye wvu
baay wvù to buyte yî diuu le no ton'yi
bonyii. Geenεn ε bó fanε yaa ekumen
lo mvuntelem mvubole, etumte ε è
nu monkum mo Nyo' le ke. Ε bó kaa
no beete lo bó diee di Nyo' wvù keηke
mvunγay mvu bonγew ban e.

10 Ε nceendaa Nyo' wvu bokaη
botin tfuw kew kentee ε è nu yî kawla
nyam yî bemte ye le, ε won wvù nyam
yidvu to saake ne jiim lo. Ε bonyii no
nu yî monlum e lumyi elem εbo. 11 Ε
bó ne no nan'yi lo Nyo' wvù nu we
nje nluce bó bin̄kokεn bibole. Geenεn
fanε yaa ekumen gee dibole ke.

12 Ε nceendaa Nyo' wvu bokaη
bosoocaa tfuw kew kentee ε è nu ê
joo yi Yuflets e, ε joo yidvu mum yum,
keeseyse je wvu le bonfon bò nen'yi ê
keba kè diuu sane le efey jó. 13 Ε me
ne n'yeη biyoy bì yiile bimew e bitete
ε bí fieesene bisham. Ε bí buyte diuw
keηguum ke nyam yî fieesene nyam
joo le, bó diuw nyam yî bemte ye le,
noo diuw wee wvù mbiayte le wen
nu wee ntum Nyo' le. 14 Biyoy bin
nu bonceendaa bo dεwle le. Ε è nu
bí bì gee mwεεm mvù duηci mvunγay
mvubole. Bí ghane gene fô bonfon bo
bitum e bicii yî εkolε ke nshε le baanci
bó le bó eseysee jem yî nu ke enu diuu

di baay di Nyo' wvù Keηke Mvunγay
Mvunciim e.

15 Jisos to nu ε gay le, “Ben eyeke
eyuw, me nu ηke enε nto diεwe cooη
e. Njoη wvu baay nu wvu wee wvù
baa leete ke, wvù keηke ndvú ye ye le
wvu le fo wvú ke enε etum ebuy kenyi
kencimte é bonyii eyεn kencimte kew
e.”

16 Ε biyoy bidvu ke mum baance
bonfon bodvu fô bvudvuu bvù bó
teηe ê díεw Ibulu le le Amagedon e.

17 Ε nceendaa Nyo' wvu bokaη
bosooshwiη tfuw kew kentee we yî
fwefwe le. Ε diεw mi buy yew ncese
le fô kawla nu jemyi foweεwe le, “Fí ε
ge wase ye!” 18 Ε jaη ne no lawkene,
baykene, dvûmte ε nshε shiike bó
mvunγay baay. Ke kfuw wvuε nshiw
wvù nshε to shiwεε bó mvunγay baay
nen to ke baa yuu nu wase dvú ε
kεw no wee to kεwεε enu yî nshε
le ke. Nshiw wvudvu to nu ε bem
baay. 19 Ε kelaante ke baay senεn buy
biba bitete. Ε bilaante bi bitum e no
keeshi. Nyo' to nu ε kume kelaante ke
baay kin kè è nu Babilon, nya fiko fi
shém ye yî ffuuke le ε wvú selle. 20 Ε
bitum bí ê joo enteleη bicii fεε lo, ε
dikum ten lakεn lo. 21 Ε εbew yo baay
baay no gbwekene fowe ε dimwaan
jite diεwε bokilu mbaanyε le. Ε εbew
yodvu gbwekene yî bonyii le. Ε bó no
nan'yi lo Nyo', njefo wvú nu ε ciinse
ηγew εbew yî bó le. Wvuwvun ηγew
to bemte baay.

17

*Kenten ke kpwoon nsake le bó
nyam yî bemte*

1 Ε nceendaa Nyo' mvu εnte jo bon-
ceendaa bo Nyo' le bo bosooshwiη bó
to keηke bintee bi bisooshwiη biε ne
to gay ê me le, “To é me enduηce ê
wo kfuw ηγew wvù bó nu ke enya ê
kenten ke kpwoon nsake we wvù nu
ε shii yî jóo le nteen. 2 Kpwoon wvun

16:6 17:6; 18:24; 19:2; Dito 32:43; Mben 79:3, 10; Mat 23:35, 37 16:7 15:3 16:9 9:20-21; 16:11,
21 16:10 13:1-2; Ksm 10:21-22; Yesa 8:22 16:12 Yesa 11:15; 44:27; 46:11 16:13 12:3; 13:1-2;
Ksm 8:2; Mben 78:45 16:14 11:17; 13:13-14; 19:20; Mat 24:24; 2Tes 2:9; 19:11-21 16:15 3:3, 18
16:17 16:1; Yesa 66:6 16:18 4:5; 6:12-13 16:19 14:10; 18:2 16:21 11:19; 16:9 17:1 Yeli
51:13 17:2 14:8; 17:18; 18:3; Yeli 51:7; Na 3:4

nu wvù bô bonfon bo yî nshε le fεn gee nsake, ε nce we nsake wvun ε koo wase bonyii bo yî nshε le fεn diεwε mbvuum e.”

³ Ε nceendaa Nyo' wvudvu nε jo me ε me nu can Keyoy ke Nyo' le, gen dvú ηkpwaante. Ε me n'yεn kpwoon mvu le ε wvú ε shii yî nyam yî bεmte le ε yî yεele nen ghan̄η ε yî ε yin̄sen lo bô εdiee yî ye le yicii yò beete bô diee di Nyo' le. Nyam yidvu to ken̄ke bikuu bisooshwiyy bô biton̄ yuufe. ⁴ Kpwoon wvudvu to nu ε sufe ye bô ndvú bonyii bo baay baay ε yî yεele lo, ε wvú lawkene ye le bô biεε bì bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yεele noo dikfuu di εta yò lumte le noo εjise ε ban̄. Wvú to jici fiko ê wvú εbo ε bó ε kene bô ketwaa ke bigew e kè yεele ε fí ε yin̄sen bô mwεεm mvù bεmte noo nnyen ye ken̄jan̄. ⁵ Bó to nu ε san̄ diee dimew fojise fo wvú ε dí nu ê ηgan e le, “Babilon wvu baay wvù bwee bokεnε bo nsake le noo wvu mwεεm mvù bεmte yî nshε le.” ⁶ Ε me n'yεn ε kpwoon wvudvu ε wu wase ελεmε ke bonyii bô ε nu bo Nyo' le bô bó yuwyeε nje Jisos, kí ε koo wvú diεwε mbvuum e.

No me n'yεnεε kpwoon wvudvu le nonεn, ε diuw yum me baay. ⁷ Ε nceendaa Nyo' wε bife ê me le, “Diuw yumte wo nje la? Me nu ensee ê wo kenyile ke fiεε le kè nu ekumε kpwoon wvun bô nyam yî bεmte yin̄ yî ken̄ke bikuu bisooshwiyy bô biton̄ yuufe yî tuule wvú. ⁸ Nyam yî bεmte yin̄ yî wo yεn nu ε yî to nu dvú, geenεn keseen wvun ke yî nu dvú ke. Yî nu ke enε ekuse ê kentuke kiε kè shiile nen ηoon̄η e, eben ê we emum egen̄ fô bó nu elεse lo yî. Diuw nu ke eyumte bonyii bô nu yî nshε le bô bó ke baa san̄ wase εdiee εbo ê ηwa' bonyii bô ken̄ke nshii le ε kεw no won̄ to kεwεε le. Wvú nu ke eyumte no bó nu ke eyεne nyam yin̄ e, njefo nyam yin̄ to nu dvú, geenεn yaa bvuu nu dvú ke,

ε yî bεε ke ebvuu eto. ⁹ Fin nu fiεε ε fí shieele εkolε kè ken̄ke bvufee. Bikuu bi nyam ye le bi bisooshwiyy nu dikum disooshwiyy di kpwoon wε shiile yî dvú le. Bikuu bidvu nu ten̄ bonfon bosooshwiyy. ¹⁰ Bonfon bo botin̄ nu ε bó ε gbwe wase, ε mwaan̄ bεε saake, ε wvumvu baa to wase ke. Wvuwe nu ke edioo ε to, é wvú ekεn̄ke ke keenu dvú yî kefew e nen̄ caan. ¹¹ Fí ekumε nyam yî bεmte ye yî to nu dvú ε yî yaa bεε dvú ke, nu ε yî nu ten̄ nfon, ε nfon wvun nu wvu bokan̄ nyan̄, geenεn ε wvú nu ηgoo bonfon bo bosooshwiyy ba le. Wvuwe ten̄ nu ke edioo ε to emum egen̄ fô bó nu elεse lo wvú.

¹² Biton̄ bi yuufe bì wo yεn bin̄ nu bonfon yuufe bô bó baa enya wase mvun̄gay mvu sa' le ê bó ke. Bó nu ke edioo ε ghaa bó, é bó emum ekεn̄ke mvun̄gay keesaake bô nyam yî bεmte ye. Geenεn bó nu ke esaw ke yî n̄tam kefew e mwaan̄ maan̄. ¹³ Boban̄ bocii nu ε bó ken̄ke ke ηkpawcε mwaan̄. Ε bó nu ke enya mvun̄gay mvubole mvu sa' le mvunciim ê nyam yî bεmte ye. ¹⁴ Bó nu ke ebaancε etum jem bô Waa Njee, geenεn é Waa Njee eso bó, njefo wvú nu Tata botata bocii bô Nfon bonfon bocii. Wvú nu ke etum eso bô bonyii bew bô wvú nu ε tee ε caw ε bó leeme bô wvú sekεcii.”

¹⁵ Ε nceendaa Nyo' wε gay ê me le, “Jóo yî wo be yεn̄ yî kpwoon nsake wε shiile yî dvú le nu dikfuu di bonyii le bô bibombom bi bonyii le noo bitum noo bonyii bô jem̄yi naa díεw yî la. ¹⁶ Ε biton̄ bi yuufe bì wo be yεn̄ biε nu ε bô bo nyam yî bεmte ye nu ke ebane kpwoon nsake wε. Bó nu ke eyow mwεεm mwew mvunciim é wvú emεy ken̄yi kencimte, é bó en̄on̄ nyam ye ye, emεse eton̄ wvú bô ηguyy. ¹⁷ Fifin̄ nu ε è lese Nyo' ê mvuntelem mvubole le bó ege fiεε fí wvú shieele, ε mum ε ge le bó ekεn̄ke ηkpawcε mwaan̄ keenya mvun̄gay mvubole mvu sa' le ê nyam yî bεmte

17:3 1:10; 21:10; Esek 8:3; 40:2; 13:1-2

17:4 18:3, 16; Yeli 51:7; Esek 28:13

17:5 Yeli 2:20; Os 1:2

17:6 16:6

17:7 13:1-2

17:8 13:3; 3:5

17:9 13:18

17:12 Dan 7:7, 24

17:14 19:16, 19;

Dito 10:17; Mben 136:3; Dan 2:47; 1Tim 6:15

17:15 17:1

17:16 17:2; 18:8; Lεw 21:9; Esek 23:29;

Os 2:5

17:17 17:13

ye egen ebuy no diew Nyo' ke eto ekocən. ¹⁸ E kpwoon wvù wo be yen we nu kelaante ke baay kè kenƙe mvunƙay ewe jo bonfon bo yî nshε le bocii.”

18

No kelaante kè Babilon nu ke egbwe

¹ Ejim jodvu ε me n'yen nceendaa Nyo' mvu le ε wvù shiile too we kenƙe mvunƙay mvu baay, ε n'yuw we baa yî ekole ke nshε le kecii. ² E wvù funƙ foweεwe bô diew yî temyi le, “Babilon wvu baay nu ε gbwe wase! Wvù nu ε gbwe wase! Wvù nu ε tu wase bvud-yuu bvù bonceendaa bo dεwle le cee fó le. Wvù nu tfum biyoy bì yiile bicii. Wvù nu wase tfum mvunyiim mvù nyene bô mvù bó bane mvunciim. ³ Wvù nu ε gbwe wase njefo bitum bicii nu ε wu wase nce we nnyen kenjaŋ wvù ε koo bó diewε mbvuum e, ε bonfon bo yî nshε le nu ε ge wase nce nnyen kenjaŋ bô wvù. Bonyii bo way e bocii bo yî nshε le nu ε kuken wase yî ye le nje kpaw we wvù wvù nu ε baance wa wvù ε fum lo.”

⁴ E me mbvuu n'yuw ε diew mi fuunƙe won wvu we le gayte le, “Bonyii bem, ben ebuy lo jó, wvu le fo ben ke eley bibefe biew e, bô le fo ben ke eley ten ηgew wvù nu ke eto fó wvù le.

⁵ Bibefe biew nu ε bí ε looce wase ε yiŋsen ε ben ε buy fowe, Nyo' ε kume wvù yî mwεεm mwew mvù befe le.

⁶ Bó ege bô wvù no wvù ge bô bonyii bomew.

Bó elaw wvù yî gee diew e bokaŋ bofεε.

Bó egeε mbvuum mò è nu ηgew mvunƙom mvunfεεm

ε fiko fî wvù ké no geele wvu bonyii bomew e jó,

enya ε wvù ewu.

⁷ Bó efew ηgew bô nsase enya ε wvù

ke lenlen no wvù to saale ye ε bvukuke ente diee ekole kew.

Wvù shiile no kfune gvuw gayte le,

‘Me nu Yaa yî kawla le,

ke me nu kpweε ηkfu ke,

ε ke me nu nke en'yuw mbeelee nsoo ekole ke.’

⁸ No wvù gayte nonen, nu ke no ηgew nu ke eto

yî ye le yî diuu le dimwaan.

Kencεm nu ke egbwe yî ye le, ε wvù ebeelee soo ekole.

E jen nu ke ekoo ten wvù.

Bó nu ke eton wvù bô ηguy,

njefo Nyo' Tata wvù nu ke esaw wvù nu ε wvù kenƙe mvunƙay.

Bonyii bo yî nshε le nu ke ebeelee Babilon

⁹ Bonfon bo yî nshε le bô se gee nnyen kenjaŋ bô wvù, diee ye bô wvù, nu ke ebeelee ffule seke bó ε yen no njiim bene yî ye le no wvù fiee. ¹⁰ Bó nu ke eleeme lo ntamndwee bô nfan no bó yene ε bó njiŋsene bô wvù. Bó nu ke ecante ye gayte le, ‘Ey me! Ey me! Babilon, wo wvù kelaante ke baay! Wo wvù kelaante kè kuuke! Ngew nu ε mum ε to lo yî yo le ke yî ntam kefew e nen mwaan e?’

¹¹ Bonyii bo way e bo yî nshε le nu ke ebeelee wvù soo bikuu njefo ke wee beε dvù wvù nu ke eguyte mwεεm mvubole ke. ¹² Ke wee beε dvù wvù nu ke eguyte mwεεm mvubole diewε mvù bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle kenεε kè baa, kenεε mvù bó kene bô kfuw εta yò lumte kenεε bô ejise ε baŋ ke. Ke wee beε dvù wvù nu ke eguyte ndvù yibo yi lemeleme kenεε yî yeεle ηgaciŋgaci, kenεε yî bonene kenεε yî yeεle ghaŋŋ ke. E ke wee beε dvù wvù nu ke eguyte bite bibole bì samte jee, kenεε mwεεm mvubole mvunciim mvù bó kene bô bigew bi keyoo le noo mwεεm mvunciim mvù bó kene bô bite bì lumte noo ketwaa noo ketfu noo εta yò lawkene ke. ¹³ Ke wee beε dvù wvù nu ke eguyte bite bibole bì bó

18:1 Yεsa 13:47; Esek 27 **18:2** 14:8; 16:19; Yεsa 13:20-22; 21:9; 34:11, 14; Yeli 50:39-40; 51:8 **18:3** 17:2; 18:11-19; Yεsa 23:8; Esek 27:22-23, 33 **18:4** Yεsa 48:20; Yeli 51:45; 2Kol 6:17 **18:5** Kenj 18:20 **18:6** Mben 137:8; Yeli 50:29 **18:7** Yεsa 47:8-9 **18:8** 17:16 **18:9** Esek 26:16-17; 27:30-35 **18:12** Esek 27:12-24

keenci bonfley bò shfuun̄kene dvú noo mwεεm mvù shfuun̄kene mvù bó dεele mwεεm dvú noo jiin noo kfuu bonfley bò shfuun̄kene bomew, noo kfuu jiin dimew, * noo mbvuum noo mεεm noo mvuum mo εgin e bô εgin εbo κε. Ke wee bεε dvú wvú nu ke eguyte bona' bobole noo njée noo nyámbala noo bikoto bibole bì è guute nyam κε. E κε wee bεε ten dvú wvú nu ke eguyte bonyii bo boyuum bò bó geese le è nu bonfaw κε. ¹⁴ Bó nu ke egayte ê wvú le, 'Mwεεm mvunciim mvù fitele fiuw se nu yî dvú le nu ε mvú ε gen wase, ε kpwaw wo bô bvukuke bwuw bvucii ε ka wase, ε wo yaa bεε ke ebvuu eyuu eyen mvú le κε.' ¹⁵ Bonyii bo way e bò to geese mwεεm kawte bigew can ye le, nu ke eleeme lo ntamndwee nu bô nfan no bó yene ε wvú yene ηgew. Bó nu ke efuun̄ke lo kpwe, soo bikuu camte ye gayte le, ¹⁶ 'Ey me! Ey me! Yii yi baay fô kelaante ke baay kin e kè se nu ε kí ε sufe ye bô ndvú yi lemeleme noo yi yeεle ηgacingaci noo yi yeεle ghan̄, lawkene ye le bô biεε bì bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle noo kfuu εta yò lumte noo ejise ε ban̄. ¹⁷ Bó nu ε mum ε yeεle ke lo bvukuke bwew yî ntam kefew e nen mwaan̄ e?'

ε bocee bikuu bi bon̄guw e bocii bô bonyii bò lenε ê bon̄guw e noo bò lemte jó noo bonyii bocii bò lenε ê joo kamene way, nu ke eleeme lo ten ntamndwee. ¹⁸ Bó nu ke eyene njiim yi bene no wvú fiee mum beele ghayte le, 'Kelaante kè se nu diεwε kelaante ke baay kin e nu kè la?' ¹⁹ Bó nu ke ekfumte kebvu εfa no bó fuun̄ke kpwe soo bikuu, beele ghayte le, 'Ey me! Ey me! Yii yi baay fô kelaante ke baay kin kè bonyii bocii bò ken̄ke bon̄guw bo ê joo nu ε kuken̄ yî bvukuke bwew e! Bó nu ε mum ε yeεle lo kí ke yî ntam kefew e nen mwaan̄ e?' ²⁰ Ben bò nu won̄ Nyo' le, ben elan̄lan̄e finen

yî fiεε fi kooy fô wvú le. Ben bocii bò è nu bonyii bo Nyo' le bô boom bo ntum e bo Jisos e noo bonyii bo ntum Nyo' le bocii, elan̄lan̄e njefo Nyo' nu ε sumten wase nsaw yî fiεε fi wvú ge bò ben e!"

²¹ E nceendaa Nyo' wvù temyi mvu mum ne tuu kebwee ke te le ε kí nu diεwε diene di baay e, shike ε dí shii ê joo yi baay e nen wuuu. No wvù shike nonen mum gay le, "E nu ke nonen no bó nu ke eshike wo wvù kelaante ke baay kè Babilon é wo eshii bô mvun̄gay nen, bó saa bvuu ke eyen lo wo le κε. ²² Ke bó bεε ke ebvuu eyuw naa lo kome kenεε yowe kenεε ndon̄ kenεε son̄ jo wo κε. Ke bó bεε ke ebvuu eyen naa lo ε wee lemte fiεε kenεε è nu naa fi la jo wo κε. Ke bó bεε ke eyuw naa lo ε diene jemyi jo wo κε. ²³ Ke ken'yeese bεε ke ebvuu eyεε jo wo κε. Ke bó bεε ke ebvuu eyuw naa lo ε diεw cee bvujen kenεε yi jen jemyi jo wo κε. Fí nu ke enu nonen njefo bonyii bo way e bo jo wo to nu bonyii bo baay bo yî nshε le, ε wo to leεle bitum bicii bô n̄fim yo. ²⁴ E nu kelaante kin kè ελεε ke bonyii bo ntum Nyo' le bô ke bonyii bò è nu bo Nyo' le nu can kí le. E è nu kí kè bonyii bocii bò bó yuwyi yî nshε le nu can kí le."

19

ε bó no nyaa mbense ê Nyo'

¹ Ejim jodvu, ε me ne n'yuw ε fiεε yosene lo won̄ wvu we le diεwε è nu kebombom ke bonyii le ke baay, wamte le,

"Mbense enù fô Nyo' wese le.

ε nu wvú wvù boysee bonyii, ε è ken̄ke wvú bvukuke bô mvun̄gay.

² Wvú sumtene bonsaw bew bii kecεεy bô je yi teyey e.

Wvú nu ε lan̄ wase ηgew yî kenten̄ ke kpwoon nsake wε

wvù se beete εkolε ke nshε le bô nce we nsake le.

Wvú nu ε tfuse wase εnvuke yî kpwoon wvudvu le

* **18:13** Kfuu jiin din ê diεw bala le nu le «frankincense», ε kfuu bonfley bò shfuun̄kene ban nu ten le «myrrh». **18:15** Yesa 47:15; Esek 27:36 **18:16** 17:4 **18:18** Esek 27:28-34 **18:20** 12:12; Yeli 51:48 **18:21** Yeli 51:63-64 **18:22** Yesa 16:10; 24:8; Esek 26:13 **18:23** Yesa 23:8; 47:12; Yeli 7:34 **18:24** 16:6; Yesa 26:21; Yeli 51:49; Esek 24:7-8 **19:1** 4:11 **19:2** 15:3; 16:6; 22:12; Dito 32:43; Mben 79:10

ke bonyii bew bo lemme le bò wvú se yuwyi le.”

³ Ε bó bvuu kase no wamte le, “Mbense enù fô Nyo' le.

Njiim yì bene ê kelaante kin e nu ke ebene ke lo sekecii se ηka.”

⁴ Ε bocε' bo bonyii le bo mbaanfιεε ncow bonεw ba noo mwεεm mvu mvuyuum mvu mvunεm mwe mum gbwe gen fokuse nya mbense wvu baay ê Nyo' wvù nu ε shii yì kawla le. Ε bó no gayte le, “Fí enù nonεn. Mbense enù fô Nyo' le.”

⁵ Ε diεw mi mum buy fô kawla le gayte le,

“Ben bocii bò nu bonyii bo lemme le bo Nyo' le,

ben ebenseè Nyo' wesebeene,

ε ben bocii bò fane wvú kenεε ε nu bo caan caan

kenεε bo baay baay, enyaà mbense ê wvú.”

Nkaw bvujen bvu Waa Njee le

⁶ Ε me mbvuu ne n'yuw fiεε fimew ε fí nu diεwε diεw kebombom ke bonyii le ε fí yole diεwε joo yì gbwee ê ηkon e, wamte diεwε jan yì baykene bô mvunηgay e le,

“Mbense enù fô Nyo' le,

njefo Tata wesebeene wvù Nyo'

wvù Keηke Mvunηgay Mvunciim saake wase.

⁷ Beene elanηanè, sakenè, nyaà mbense ê wvú,

njefo kefew ke bvujen bvu Waa Njee le nu ε to wase,

ε Jen nu ε wvú ε seyse wase ekole kew.

⁸ Bó nu ε nya wase ndvu yì nu lemeleme

yuule lawkene wvú ε tfume.”

(Ndvu yin nu gee di teytoy di bonyii bò ε nu bo Nyo' le.)

⁹ Ε nceendaa Nyo' wvudvu bvuu gay ê me le, “Sanε fin fi le, ‘Njon wvu baay nu wvu bonyii bò bó nu ε be bó le bó eto fô ηkaw bvujen bvu Waa Njee

le.’ ” Ε wvú bvuu gay ê me le, “Bonjeme ban nu naa keceeηy bonjeme bo Nyo' le.” ¹⁰ Ε me mum ne ηgbwe bikaa biew e keenya n'wvum wvu baay ê nceendaa Nyo' wvun. Ε wvú gay ê me le, “Fo wo ege nonεn ke. Me nu ke ten wee lemme diεwε wo noo boom bo bwoo le bò leeme yì fiεε fi bó jemyi ekumε Jisos e. Ε nyaà n'wvum wvu baay ε ε nu ê Nyo'. Fiεε fi bó jemyi ekumε Jisos fin * nu ke fí kebεε fi bonyii bo ntum Nyo' le to jemyi.”

Ε Waa Nyo' tum jem so bonyii bew bo bvuban e

¹¹ Ε me ne n'yεn ε fowe ε yene, ε nyambala mi yì baa leeme. Ε wee wvù nu yì dvú le nu ε bó teηe le Wee wvù Leeme yì Diεw ye le bô le Wee Keceeηy, ε wvú ké no sumtene bonsaw bew kenεε tumte jem ye teytoy.

¹² Ejise eye to nu diεwε leme di ηguy e, ε bifo bi bvunfon e nu εfa jo wvú nteen. Wvú to keηke diee ε bó ε san yì ye le ε wee mvu yaa nulo ekiεε dí efey wvú ke.

¹³ Wvú to nu ε shfuse kekum kè defe ye le ε bó ε lese ê bilεεm e. Diee di bó to teηe wvú dvú nu le Diεw Nyo'.

¹⁴ Ε bonyii bo jem e bo won wvu we le bii ê wvú ejim ε bó ε jise ndvú yi lemeleme, ε yì yuule baa nen bvuuu.

¹⁵ Nyo jem yì koole to buyte εmvu jo wvú ε ε nu yì wvú nu ke eso bitum dvú emum esaake bí bô mvunηgay mvu baay. Wvú nu ke ebvuse shém Nyo' wvù Keηke Mvunηgay Mvunciim eduηce ê bonyii. Shém Nyo' yin nu yì ffuuke naa baay diεwε nsom fò bó somte mvuntam ε mbvuum buyte le.

¹⁶ Yì kekum kew e bô yì kebun e nu ε bó to san diee diεw le, “Nfon bonfon, noo Tata botata.”

¹⁷ Ε me mbvuu ne n'yεn nceendaa Nyo' mvu le ε wvú leeme ente jo diuu. Wvú to leeme nonεn fuunηke mvun- yiim mvunciim mvù bile we gayte le,

19:3 14:11; Yesa 34:10 **19:4** 4:4, 6; 5:7; Mben 106:48 **19:5** 11:18; Mben 22:25; 115:13; 134:1; 135:1 **19:6** 11:17; 14:2; Mben 47:5-10; 96:7-10; Saka 14:9 **19:7** 21:2 **19:8** 6:11 **19:9** 14:12; Yesa 25:6; Mat 22:2; Luk 14:15-16; 21:5; 22:6 **19:10** 6:9; 22:8-9 * **19:10** Kenεε le, “... fiεε fi Jisos jemyi fin ...” **19:11** 4:1; 19:2; Mben 72:1-14; 98:9; Yesa 11:4; Esek 1:1-3; Lem 7:56 **19:12** 1:14-15; 2:17 **19:13** Yesa 63:1-6 **19:13** Jon 1:1 **19:14** 6:2-8, 11 **19:15** 1:16; 2:26-27; 11:17; 14:14-20; Yeli 25:30-31 **19:16** 17:14 **19:17** Esek 39:4-5, 17-19 **19:18** 13:16

“Ben eto etaashe fô ηkaw wvu baay wvù Nyo' ge le. ¹⁸ Ben nu ke edie εgvun ε bonfon bô yo bocee bikuu bi bonyii bo jem e noo bonyii bô keηke mvunγay noo yo nyámbala bô bonyii bô bene yí, noo yo bonyii bocii bô nu bonfaw bô bô yaa nu ke bonfaw noo bonyii bo caan caan bô bo baay baay.” ¹⁹ E me mum n'yen nyam yí bemte bô bonfon bo yí nshε le noo bonyii bobole bo jem e ε bó taashe keetum jem bô wee wvù shilεε yí nyambala le noo bew bonyii bo jem e. ²⁰ E jem kεw, ε wvú koo nyam yí bemte ye bô wee wvù to mbiayte le wen nu wee ntum Nyo'. Wee wvun nu wvù to ké no shee fwe dvu nyam yidvu, gee mwεεm mvu diuw wvù yumεεn e. Mwεεm mvun nu mvù yí to leεle bonyii bô keηke nciise nyam yí bemte yidvu ye le dvú, nyaa mbense wvu baay ê laη nyam yí bemte yidvu. Wvú to nu ε tfume bó bofεε ban ε bó nu boyuum ê mamase yí è fiee ηguy bô mvunkaη jó le. ²¹ E wvú wvù shilεε yí nyambala ye le mum gbwoce kebese ke bonyii le bô nyo jem yí to buyte εmvu jo wvú, ε mvunyiim mvunciim die ye bonyii bodvu no ηeyte lo.

20

Sa'yi bilum ntfuke

¹ E me mum nε n'yen ε nceenda Nyo' mvu shiile too fowe keηke ken'yene ke kentuke kè shiile nen ηooηη e, noo kebwee ke ncaw e ê wvú εbo. ² E wvú koo keηguum ke nyam yí fieesene nyam joo le kie kè è nu yo yí biyvuum e ye yí è nu dεwle bvuu nu Satan, kay bô ncaw we le wvú enù yí dvú le egen ebuy bilum ntfuke. ³ No wvú kay nonen, mum tfume ê kentuke kè shiile nen ηooηη e kie, fen, mum lay diuw wvudvu le wvú enù jó, wvu le fo wvú ebvuu eghane leεle bonyii bitum e, ke egen ebuy no bilum bi ntfuke biε ke efey.

Ejim jodvu nu ε bó nu ke ekase efay wvú ecinε wvú le é wvú eghanci ke yí kefew e nen caan.

⁴ E me mbvuu nε n'yen bokawla le, ε bonyii bô shiilεε yí dvú le nu bô bó nu ε nya bonsaw bô sawεεn can yibole. E me n'yen ten biyoy bi bonyii bô bó to yuwyεε bvuuushε bikuu nje bó to fewci ekumε Jisos noo diεw Nyo' le. Bonyii ban nu bô to baa nya mbense wvu baay ê nyam yí bemte ye bô laη ye, ε bó to baa ge ten nciise nyam yí bemte yidvu fojise keηεε can yibole ke. Boban to nu ε kase tu dvú no saake bô bo Klistu yí bilum e ntfuke.

⁵ Bonyii bô to kaseε tu dvú ban nu ε fifin nu mbuy wvu yí kpwe le wvu fwe. Ke kebese ke bonyii le bô to kpwekeηεε wase to nu ε kase tu dvú ke, gen buy no bilum bi ntfuke to feyεε.

⁶ Bonyii bô keηke njoη wvu baay bvuu yuule, nu bô keηke bvudvuu yí mbuy wvu yí kpwe le wvu fwe wvun e. Ke kpwe yi bokaη bofεε bvuu keηke mvunγay ê bó we ke. Bó nu ke enu bocee ncese bo Nyo' le bô bo Mboyse wvù Nyo' to kawεε le, ε bó bó nu ke esaake egen ebuy yí bilum e ntfuke.

Bó nu ke elεse Satan

⁷ Bilum bi ntfuke bin nu ke edioo ε fey, é bó efay Satan yew ncaw e, ⁸ é wvú emum ebuy eto eghane leεle bitum bicii bi nu yí εbuw ε woη yo ena le. Bitum bin nu Gog bô Magog. Wvú nu ke ebaance bó é bó eseyse keetum jem. Bó nu ke elone lo diεwe monshεεm mo ê joo yi baay e. ⁹ Bó nu ke ebuy elen egen yí nshε le egem bvudvuu bvuu bonyii bô è nu bo Nyo' le bô kelaante kè è nu fitele fiew. Geenεn, ηguy nu ke eshii fowe elεse lo bó. ¹⁰ Bó nu ke emum ekoo dεwle wvù to ghane leεle bó, etfume ê mamase yí è fiee ηguy bô mvunkaη jó le, fô nyam yí bemte bô wee wvù to mbiayte le wen nu wee ntum Nyo' nu le. Bó nu ke eyεne ηγεw fó entaη bô εmvunsheen sekecii se ηka.

19:19 17:12-14; Mben 2:2; Esek 38:2-9, 14-16; Saka 14:2 **19:20** 13:1-2, 13, 15; 14:10; 20:10, 14; 21:8; Yεsa 30:33 **20:1** 10:1; 18:1; 9:1 **20:2** 12:3, 9 **20:4** 6:9; 13:15; Dan 7:9, 22; Luk 22:30; 1Kol 6:2 **20:6** 1:6; 2:11 **20:8** 13:14; Yosh 11:4; Esek 38:2, 10-12 **20:9** Ktη 2; 2Bfn 1:10, 12; Mben 78:68; Esek 38:22; 39:6 **20:10** 19:20

Nsaw wvu fokemese

11 E me mum ne n'yen kebwee ke kawla mvu le ε wvú baa lo, n'yen ten wee wvù to shiileε yí dvú le. E εbuleε bô nshε ne fεε lo ê wvú εjise laken, ε bó fanε yaa bvuu yen mvú le bvudvuu le ke. 12 E me n'yen ten bonyii bocii bô to nu ε kpweken wase le bo baay baay noo bo caan caan, ε bó leeme fwe dvu kawla. E bó yene bonwa', yene wvumvu ε è nu wvu ediee ε bonyii bô kenke nshii. E bó mum keW no sumtene bonsaw bo bonyii bô to nu ε kpweken wase le, bii no gee di wee le to nu no bó san ê bonwa' ba le. 13 E joo yi baay bvuse bonyii bô to kpwekenεε wase jó ε bó to. E kpwe bô won bonkfu bvuse bobole bonyii bô to kpwekenεε wase ε bó to ten. E bó mum no sumtene nsaw wee bii fieε fi wvú to gee le. 14 E bó mum tfume kpwe bô won bonkfu ê mamase yì è fieε ηguy jó le. Mamase yì é fieε ηguy jó yin nu kpwe yi bokaη bofεε. 15 E diee di wee le to baa nu ε bó ε san ê ηwa' bonyii bô kenke nshii le, é bó tfume wvú ê mamase yì è fieε ηguy jó yidvu le.

21*εbule ke kefeε bô nshε yi fie*

1 E me ne n'yen wase ε è nu εbule ke kefeε bô nshε yi fie le, njefo εbule ke keyvuum bô nshε yi yvum to nu ε la wase, ε joo yi baay ten yaa beε ke. 2 E me n'yen kelaante kè yuule kè è nu Jelusalēm wvu fwε le ε kí ε buy fowe fô Nyo' le ε no shiile too nu diεwε jen e ε bó ε bosen ε sufe keegen nya ê dweese. 3 E me n'yuw ε diεw jemyi fô kawla le foweεwe le, “Ben etaa eyen, fô Nyo' nu ke ecee nu wase bô bonyii. Wvú nu ke ecee bô bó. Bó nu ke enu bonyii bew, ε wvú wvù Nyo' kebεε nu bô bó, nu Nyo' wvubo.

4 Wvú nu ke esho misem yicii ê bô εjise. Ke bonyii beε ke ekpwee ke, ε ke fieε fimew beε ke enu dvú le bonyii soo bikuu kenεε beele kenεε kenke nsase mvu ke, njefo mwεεm mvù to shee nu, nu ε fey wase.”

5 E wvú wvuwe wvù to nu ε shii yì kawla le gay le, “Ben etaa eyen, me nu enge mwεεm mvunciim keseen é mvú etu mvunfem.” E wvú bvuu gay ê me le, “Sanε fieε fin ê ηwa' le, njefo bonjeme ban nu bo kecεy bô bonyii egεε bvufee yì dvú le.” 6 E wvú bvuu kase gay ê me le, “Fí nu ε ge wase ye. E nu me Alfa, ε è nu me Omega. E nu me Kenkεwce, ε è nu me Kemεse. Wee wvù kendoη yumte wvú nu ε me nu ηke enya wvú bô joo yì buyte fô ntoη joo yì nyaa nshii le é wvú ewu ε wvú baa law fieε ke. 7 Wee wvù nu ke eso nu ε wvú nu ke ekenke mwεεm mvun mvunciim diεwε bvushεw e. Me nu ηke enu Nyo' we, ε wvú nu waa wem. 8 Geenεn ε bonyii bô gule mvuntelem noo bô nu se mbee, noo bô buwyi mwεεm noo bô yuwyi bonyii noo bô gee nnyen kenjaη noo bo nfm e noo bô bunlee bonyo' bomew noo bonyii bo mbiay e bocii, nu ε fibole nu ke enu ε è nu ê mamase yì è fieε ηguy bô mvunkaη jó le. E fifin nu kpwe yi bokaη bofεε.”

Jelusalēm wvu fwε

9 E nceendaa Nyo' mvu ê ηgoo bonceendaa bo Nyo' le bo bosooshwi y bô to kenke bintee bi bisooshwi y bì to nu ε yiηsen bô bongeW bosooshwi y bo ejim ba, ne to gay ê me le, “To é me engeen enduηce Jen wvù è nu kpweε Waa Njee ê wo.” 10 E wvú mum jo me ε me nu can Keyoy ke Nyo' le, ε bee wvú gen fô kum mvu wvu baay e ε wvú defe ê we. E wvú duηce me kelaante kè yuule kè è nu Jelusalēm, ε kí ε buy fowe fô Nyo' le ε no shiile

20:11 5:7; 6:14; 21:1; Mben 114:3, 7; Mat 24:35; 2Bi 3:10 20:12 3:5; 22:12; Dan 7:9-10 20:12
Ksm 32:32 20:14 20:10; 1Kol 15:26; 2:11 20:15 3:5 21:1 21:5; Yesa 65:17; 2Bi 3:13 21:2
3:12; 19:7; 21:9-22:5; 22:17; Yesa 52:1; Mat 22:2; Gal 4:26; Ibu 11:16; 12:22 21:3 7:15; Lew 26:12; Esek
37:26-28; Saka 2:9; 2Kol 6:16 21:4 7:17; Yesa 26:19; 35:10 21:5 5:7; 21:1; Yesa 43:19; 2Kol 5:17;
19:9 21:6 1:8; 7:17; 22:1; Yesa 55:1; Saka 14:8; Jon 7:37 21:7 2Sam 7:14; Esek 11:20 21:8 2:11;
19:20; 21:27 21:9 Yesa 54:1-17 21:9 15:1 21:10 17:3; Esek 40:2; Mat 4:8 21:11 21:18, 23;
Yesa 60:1-3, 19; Esek 43:2

too. ¹¹ Kí to shiile nonen, ε n'yuu Nyo' baa yí dvú le lawkene diewe te dimew di lawkene di bó tenje le Jasba, yuule nen sakasaka diewe kenleey e. ¹² Kelaante kedvu to kenke ketaan ke baay ε kí defe ê we eke, ε dew nu yí ketaan kedvu le yuufe ncow fee, ε bonceendaa bo Nyo' le yuufe ncow bofee nu fô dew yidvu le. Bó to nu ε san ediee ε dikfuu di Islael di yuufe ncow difee yí dew ketaan yidvu le. ¹³ Dew yin to nu ê keba kè diuu sane le te, nu ewewe te, nu ekuaku te, nu jò diuu seeyi te. ¹⁴ Eta yo kenffuy ke ketaan kedvu le to nu yuufe ncow efaa ε bó ε san ediee ε boom bo ntum e bo Waa Njee le bo yuufe ncow bofee yí eta yodvu le.

¹⁵ Nceendaa Nyo' wvù to jemyi ê me to kenke nfew ebo ε è nu kembangan ε bó kene bó ketwaa ke bigew e kè yelee. Nfew wvudvu to nu keefew kelaante kedvu bó dew ketaan noo bimbew bi ketaan e dvú. ¹⁶ Kelaante kedvu to nu bimbew binew ε bí nu lenlen bicii, ε mbvuw bó bvundwee noo bvundee nu lenlen. E wvù mum few kelaante kedvu bó kembangan kew kie ε kí buy bomay ntfuke bó gee tin (1,500). No wvù fewεε ε mbvuw bó bvundwee noo bvundee buy ke lenlen. ¹⁷ E wvù few ten bimbew ε bí no nu nkenken mbaanshe ncow yisoocaa (36) yí ke-fife le. E nceendaa Nyo' wvudvu to few bó nfew ε è nu ke wvù wee wvu wum ké no feeke dvú. ¹⁸ Bó to bom bimbew bidvu bó eta yò lumte yò bó tenje le Jasba, ε wunte kelaante kedvu nu ε bó bom bó ketwaa ke bigew e kè yelee ekinekin ε kí yuule nen sakasaka diewe kenleey e. ¹⁹ Bó to nu ε fee kenffuy ke kelaante kedvu le bó dikfuu di eta yò lumte le jey jey ε yó kenke ncóm jey jey. Di fwe to nu ε bó tenje le Jasba, ε di bii fó nu Safiya, ε di ditete nu Aget, ε di dinew nu Emelaal, ²⁰ ε di ditin nu Oniks, ε di disoocaa nu Kanilian, ε di disooshwi nu Klisolit, ε

di nyan nu Belil, ε di bvuuke nu Tobas, ε di yuufe nu Klisobles, ε di yuufe ncow dimwaan nu Jasint, ε di yuufe ncow difee nu Ametist. ²¹ Dew ketaan yí yuufe ncow fee yin nu ε bó to fe bó ejise ε ban yuufe ncow efaa, ε bó joo jise di ban le dimwaan mum fele diuw ketaan dvú wvumwaan. Je yí eelaante jodvu to nu ε bó fe bó ketwaa ke bigew e kè yelee ekinekin, ε je yidvu yuule tosene diewe kenleey e.

²² Me nto mbaa n'yen yew ncese le ê kelaante kin e ke, njefo Tata Nyo' wvù Kenke Mvungay Mvunciim bó Waa Njee to nu wase yew ncese yí jó. ²³ Ke kelaante kedvu to bvuu kenke shiee diuu kenεε kpwee wvù ebaa jó ke, njefo n'yu Nyo' to nu wase n'yu wvu jó, ε Waa Njee nu wase ken'yese ke jó. ²⁴ Bitum bicii nu ke elene wase ε è nu ê n'yu kelaante kedvu le, ε bonfon bo yí nshε le nu ke etoo bó bvukuke bvubole ê kelaante kin e. ²⁵ Ke bó nu ke eyuu eban dew ketaan ke kelaante kin e diuu dimwaan ke, njefo ke ekfun nu ke eyuu ejiim jó ke. ²⁶ Bó nu ke etoo bó bvukuke noo kpaw wvu bitum bicii ê kelaante kin e. ²⁷ Geenε ke fee fi nu se fi yuule lo nu ke eley ê kelaante kin e ke. Ke wee wvù gee mwεεm mvù bemte kenεε wvù mbiayte mbiay nu ke eley jó ke. E nu ke eley ke bonyii bó bó nu ε san ediee ebo ê nwa' Waa Njee wvù bó san ediee ε bonyii bó kenke nshii le jó.

22

Joo yí nyaa nshii

¹ E nceendaa Nyo' wvudvu mum dunçe me joo yí nyaa nshii ε yí buyte ekuse jo kawla Nyo' bó Waa Njee, ε yí booke yuule nen sakasaka diewe kenleey e. ² Yí to booke nonen fele entelen jo je yí ê kelaante kedvu le. Kete kè nyaa nshii to kuu biba bi joo yidvu le bicii. Kete kin to ké no yumte mvuntam boka yuufe ncow bofee yí

21:12 7:5-8; Ken 35:22-26; Ksm 28:21; Esek 48:30-35 **21:14** Ibu 11:10; Efe 2:20 **21:15** 11:1; Esek 40:3 **21:16** Esek 48:16-17 **21:18** 21:11; Yesa 54:11-12; Esek 28:13 **21:22** 11:17 **21:23** 22:5; Yesa 60:1-2, 19-20; 24:23 **21:24** Mben 68:29; Yesa 60:3 **21:25** Yesa 60:11 **21:27** 21:8; 22:15; Yesa 35:8; 52:1; Esek 44:9; 1Kol 6:9-10; 2Bi 3:13; 3:5 **22:1** 21:6; Esek 47:1-12 **22:2** 21:21; 2:7

kelum e, yumte kan mwaan mwaan yî kpwee le. * Bibε bi kete kin e to nu ncew yî bó fεle bonyii bocii dvú. ³ Kε fiεε fi Nyo' nu ε jin nu ke enu ε kelaante kin e kε. Ε nu ke enu kawla Nyo' bô Waa Njee jó. Bonyii bew bo lemme le nu ke enyaa mbense wvu baay ε wvú. ⁴ Bó nu ke eyεne bvushiw bwew e, ε diee diew nu ke enu ε bó ε san fojise fo bó. ⁵ Kε εkfuη bεε ke ejiim jó kε, ε bó yaa bεε ke ebvuu eshieele n'yuw wvú ε nyaa ken'yeese kenεε diuu kε, njefo Tata Nyo' nu ke enu n'yuw wvubo. Bó nu ke esaake diεwε bonfon e sekecii se ηka.

Jisos too nfew caan

⁶ Ε nceendaa Nyo' wvudvu gay ε me le, “Bonjeme ban nu bo kecεεy bô bonyii egeε bvufee yî dvú le. Tata wvú ε nu Nyo' biyoy bi bonyii bew bo ntum e nu ε tum nceendaa we le wvú eto eduηce ε bonyii bew bo lemme le, fiεε fi kεηke keeke ekooy nfew caan.”

⁷ Jisos gayte le, “Ben eyuw, me ntoo nfew caan.” Njon wvu baay nu wvu wee wvú nu ε gee ntum Nyo' wvun wvú ε nu bonjeme bô nu ε ηwa' wvun e.

⁸ Me wvú Jon nu wee wvú to yuwεε bvuu yεn mwεεm mvun e mvunciim. Ε me ndioo n'yuw mbvuu n'yεn mvú le nonεn, ηgbwe bikaa bi nceendaa Nyo' wvú to duηci mwεεm mvudvu le ε me, keenya n'wvum wvu baay ε wvú. ⁹ Geenεn, ε wvú gay ε me le, “Fo wo emom kε. Me nu kε ten wee lemme diεwε wo noo boom bo bwoo le bô ε nu bonyii bo ntum Nyo' le noo bonyii bô gεεle bonjeme bo ε ηwa' wvun e. Ε nyaà n'wvum wvu baay ε ε nu ε Nyo'.”

¹⁰ Ε nceendaa Nyo' wvudvu bvuu gay ε me le, “Fo wo enyile ntum Nyo' wvun wvú ε nu bonjeme bô nu ε ηwa' wvun e kε, njefo kefew kε mvú nu ekooy nu wase nceencee. ¹¹ Wee wvú

gee mwεεm mvù befe egeè kε mwεεm mvù befe, ε wee wvú gee nnyεn egeè kε nnyεn. Wee wvú gee fiεε fi leη egeè kε fiεε fi leη, ε wee wvú yuule emεy kε eyuulè.”

¹² Jisos gayte le, “Ben eyeke eyuw, me ntoo nfew caan. Ε me ntoo bô nlawma keenlaw wee tfuu dvú mbii noo gee diew nu. ¹³ Ε nu me Alfa, ε ε nu me Omega. Ε nu me Fwe, ε ε nu me Ejimε. Ε nu me Kenkεwce, ε ε nu me Kemεse.”

¹⁴ Njon wvu baay nu fô bonyii bô nu ε cukε ndvú yibole, wvu le ε nulo ε bó ke eley fô diuw ketaan e egeε ε kelaante kedvu le, bô wvu le bó ke ekεηke bvudvuu keedie fô kete kε nyaa nshii le. ¹⁵ Bonyii bô nu ke emεy εkfuη jo ketaan nu bô gee diεwε bwé le bô bo nfim e noo bô gee nnyεn kenjan noo bô yuwyi bonyii noo bô bunlee bonyo' bomew, naa noo bonyii bô koonke mbiay, mbiayte mbiay e.

¹⁶ “Me wvú Jisos nu ε ntum nceendaa wεm fô ben e keejeme mwεεm mvun mvù gεne fô bintaashε bi bonyii bo mbee le. Me nu Wan bô Biay yî san ε kfuu di Nfon Dawe le, ε ε nu me Jon yi Law e.”

¹⁷ Keyoy ke Nyo' le bô Jen gayte le, “To!” Naa yεε wvú yuuke gay ten le “To!” Wee wvú kendon yumte wvú eto, ε wee wvú shieele eto, ε wvú ekεηke joo yî nyaa nshii ε wvú baa law fiεε kε.

Ntefe wvu fokemεse

¹⁸ Me nciise ε wee tfuu wvú yuuke ntum Nyo' wvú ε nu bonjeme bô buyte ε ηwa' wvun e le, ε wee mom lo ε bise fiεε yî dvú le, ε Nyo' ke ebise bongew bô bó nu ε jeme ε ηwa' wvun e yî ye le. ¹⁹ Wee ε mom ε bvuse fiεε ε bonjeme bô buyte ε ηwa' wvun e bô ε nu ntum Nyo', tu kε Nyo' yaa nu ke ecinε ε wvú ekεηke kew keba ke

* **22:2** Kenεε le, “... yumte dikfuu di mvuntam e yuufe ncow difεε yî kelum e.” **22:3** 7:15; Yeli 3:17
22:4 14:1; Mben 17:15; Mat 5:8 **22:5** 1:6; 21:23; Dan 7:18, 27 **22:6** 1:1; 10:7; 19:9; Lem 11:27-28; 13:1 **22:7** 3:11; 22:12, 20 **22:8** 1:9; 19:10 **22:10** Dan 12:4 **22:11** Yesa 56:1; Esek 3:27; Dan 12:10 **22:12** 2:23; 6:10; 15:3; 16:5-6; 19:2, 11; 20:12-13; 22:7; Mben 28:4; Bnqn 24:12; Yeli 17:10; Mat 16:27 **22:13** 1:8 **22:14** 7:14; Mben 118:19-20; 22:2 **22:15** 21:27; Efe 5:5 **22:16** 1:1; 5:5; 2:28; Ktn 24:17 **22:17** 21:2, 6 **22:18** Dito 4:2; 13:1 **22:18** Dito 29:20 **22:19** 2:7; Ksm 32:32

kete kè nyaa nshii le bô kew keba ke
kelaante kè yuule le kè bó nu ε saη ê
ηwa' wvun e kε.

²⁰ Wee wvù jemyi εkumε mwεεm

mvun gayte le, “Yî kecεεy e, me ntoo
nfew caan.” Fí enù nonεn. Tata Jisos,
to! ²¹ Tata Jisos ebuw ben bocii bò è
nu bonyii bo Nyo' le. Fí enù nonεn.